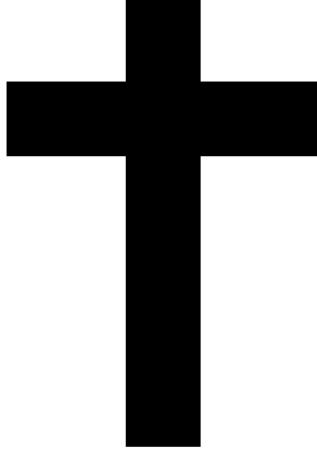

Ἡμε menomenyεέ
meké

New Testament in Denya (CM:anv:Denya)

ᑎᑦᑦ ᑎᑦᑎᑦᑎᑦᑎᑦ ᑎᑦᑎᑦᑎᑦ
New Testament in Denya (CM:anv:Denya)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Denya

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Denya

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
c1c6a10b-c0b1-5242-bb46-153e2e25ddc7

Contents

Matyo	1
Makos	55
Lukase	86
Jøn	139
Utó Angbá Jisós	177
Rom	223
I Kórent	245
II Kórent	269
Galasiya	284
Efesos	292
Filipi	300
Kolosiya	306
I Tessalonika	312
II Tessalonika	317
I Timoti	320
II Timoti	327
Titos	332
Filəmøn	335
Hibrus	337
Jəmsi	354
I Pita	361
II Pita	368
I Jøn	372
II Jøn	378
III Jøn	379
Jud	380
Amε gejya Jøn	382

Abya melóméló Jisós

Kras ndere MATYO ásamé

*Ukwéne ante Jisós Kras
(Luk 3:23-38)*

¹ Gé ηwe mabó ukwéne ante Jisós Kras mpyáne mfwa Devid, Devid mpyáne Abraham. ² Abraham alu nte Asek, Asek alu nte Jakób, Jakób alu nte Juda ne anmé bíí abi ande. ³ Ne Juda alu nte Peres ne Sera, mmá bwó akamege Tama. Peres alu nte Hesrón, Hesrón alu nte Ram. ⁴ Ne Ram alu nte Aminadab, Aminadab alu nte Nashyón, Nashyón alu nte Salmón. ⁵ Salmón alu nte Boas ne mma Boas akamege Rahab. Boas alu nte Obéd, ne mmá Obéd akamege Rut, Obéd alu nte Jesse. ⁶ Jesse alu nte mfwa Devid.

Ne mfwa Devid alu nte Solomun, mmá Solomun abó abóó mbe abá lé Uriya. ⁷ Ne Solomun alu nte Rehoboam, Rehoboam alu nte Abija. Abija alu nte Asa. ⁸ Asa alu nte Jehoshafa, Jehoshafa alu nte Joram, Joram alu nte Usiya. ⁹ Usiya alu nte Jotam, Jotam alu nte Ahas ne Ahas alu nte Hesekeya. ¹⁰ Hesekeya alu nte Manase, Manase alu nte Emós, ne Emós alu nte Josaya. ¹¹ Gébégé ápyené bós Isrelí né bé ájye ne ebwó né meló Babilón, Josaya abyε Jekoneya ne anmé bíí abi ande.

¹² Ajyegé ne bwó né Babilón, Jekoneya abyε Sheltyel, Sheltyel alu nte Serubabel. ¹³ Serubabel alu nte Abiud, Abiud alu nte Eliakim ne Eliakim alu nte Asóh. ¹⁴ Asóh alu nte Sadók ne Sadók alu nte Akim ne Akim alu nte Eliud. ¹⁵ Eliud alu nte Eliassa, Eliassa alu nte Matan ne Matan alu nte Jakób. ¹⁶ Ne Jakób alu nte Josef, Josef ayi menó Meri. Meri

abyε Jisós Muú yi Esówó akweré ji elá gefwa. *

¹⁷ Mmyε ke nnó upyáne ukouko, manló mbaá Abraham ókwóné mbaá Devid ulú nyá úfyáneúni. Manló ntó mbáa Devid ókwóné gébégé ájyé ne ebwó né Babilón ulú ntó úfyáneúni. Ne mámanló gébégé ájyé ne ebwó né Babilón kpaá te gébégé ábyené Kras, upyáne ulú nyá ntó úfyáneúni.

*Nebyε né Jisós Kras
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Na ne nebyéné Jisós Kras nekené. Mma wuu akamege Meri. Josef abó akpe mambá Meri ayi alu mambyε Jisós, nsa nnó ebwó ákaá ujógéné ate, Meri age nnó ji alu ne unε né utó Mendoó Ukpea. ¹⁹ Josef akaáge nnó Meri alu ne unε, élé ji Josef alú nyá cho né mbe ushu Esówó, akélé fó manchye ji mekpo unós wó, ashuú manwá neba bwó bíbíí. ²⁰ Ndere ji aférege depó etiré mbó, Esówó ató ekiénné wuu échwó gáre ji né gejya eké, “Josef mpyáne Devid, ófógé fó manse mendée wye Meri né neba, néndé élé Mendoó Ukpea ne epyéé ji akpané unε. ²¹ Ne ji abyene nyé maá mende, ayi aférege nyε bós bíí né efwyale ewé gabo achwóó ne ewú. Getu eyigémbo, óbo mamfyε ji mabó nnó Jisós.” †

²² Unó bina uko úpyéé nnó ébé wáwálé nkane Esówó apyε Asaya muú ekpávε wuu ajós nnó, ‡

²³ “Wuúge, gembwénégé mendée gékpáne nyε unε, gébyé maá mende, ákuú nyε ji nnó Emanuel.” Ula útené nnó, “Esówó alu ne esé.”

²⁴ Ne Josef ápégé géjyá ase mendée wuu Meri wyé ndere ekiénné Esówó egaré ji. ²⁵ Yémbó ebwó ákaá ujógéné ate wó, kpaá te

* **1:16** Elú wáwálé nnó: Kras, ula utene nnó Muú yi Esówó akweré ji elá gefwa. † **1:21** Elú wáwálé nnó: Mabó Jisós matene nnó Muú yi aférege nyε bós bíí né efwyale. ‡ **1:22** Elú wáwálé nnó: Asaya ájós depó etiré na ebele nya anme 750 ne ále sa ηwe Matyo.

Meri ábyené maá wuú mende. Ne Josef afyé ji mabó nnó Jisós.

2

Ande abi agii depore ambe, achwó gé Jisós

¹ Abyé Jisós né meló Betelēhem, né gebagé mewaá Judiya, gébé eyigé Heród álú mfwa né gebagé mewaá eyigémba. Abyegé Jisós, ande fó abi agii depore ambe átané né égbé ewé ημεέ étánege ákene áchwóó né Jerosale ágige bóó aké, ² “Maá meke ayi ábyené nnó ábé mfwa bóó Jus alu fó? Ese degige mba, gétúgέ dégené membe wuú mbaá ημεέ étánege ayi áleré esé nnó abyé ji, ne esé déchwó manógé ji.”

³ Mfwa Heród aké awuú mecho ewe, metóó étýá ji mmu wymbó ntó ne épyeé ne bóó Jerosale ako. ⁴ Mfwa Heród akuú, ánoó baá ámpýé upe Esówa ne ánléré mabé Esówa, ebwó ako áchomé mbaá ama, agii ebwó aké, “Ndé mbaá áboó mambyé muú ayi ákuú ji Kras”?

⁵ Ashuú ji meko aké, “Abó mambyé ji né Betelēhem, fa gebagé mewaá Judiya.” Néndé, mba ne Esówa apye bóó ekpávέ bíí ásáme nnó,

⁶ “Wó Betelēhem, né gebagé mewaá Judiya, yé élé wó ólu koó, ópófó ηénéηéné né geluágé maló genwá ayi álu né mme Judiya.

Néndé, eta wyé ne mfwa átánege nye ayi ágbárege bóó ba Israeli,

nkane mémbamé magónηme ápéle magónηme jii.”

⁷ Ne Heród áwúgέ mba, akú ankeé bimbo ájwólé bíbíí, agii ebwó aké, “Gárege me gébé eyigé enyú dégené membe yimbo né melo nyú tíí.”

⁸ Eféé ne Heród átome ebwó aké, “Chóge né Betelēhem démyémmye dégé mbaá ayi maá yimbo álú, dégege ji kérege meso, déchwó

dégaré me nnó nýé nnógé ji ntó.”

⁹ Ne ankeé bimbo áwúgέ genó eyigé mfwa yimbo ajoó ne ebwó, áló manjye. Ne ndere ebwó ájýé ágé wyé membe yimbo ayi ebwó ábó ágene nkane ajýéε mbe, ebwó ákwólege ji meso. Akwónégé né Betelēhem membe yimbo atené né mfaánebuú cho né gepú eyigé maá yimbo álú. ¹⁰ Ebwó ágegé membe yimbo eféé, matóó ágo ebwó doó.

¹¹ Akpége né mmu gepú eyigémba, ágé maá yimbo ne mmá wuú Meri. Eféé ne átomé manó mme áchyé ji enogé. Ne ánené uba bwó áferé unó mabó áchyé ji, gémá gélú genógé gesege ηka eyigé ákuú nnó gul, gémá gélú gefógé emmá ewé ewyaá gebe gelógéló ne eyige fó gelú laménda ayi alú gefógé mawéé gebé gefó. ¹² Nkane ankeé bimbo ábelé ne utuú, Esówa achwó kwéle ebwó mbeé né gejýá nnó ekage ákéré meso mbaá Heród. Ebwó ákoó meti ewéché ne ájýé né melo bwó.

Josef ne Meri akpá Jisós ábó áfé né melo Ijip

¹³ Anke bimbo áwúlége, ekiénné Esówa ékwó Josef ushu né gejya, éjóó ne ji eké, “Josef, Kwilé ka, kpa maá yina ne mmá wuú débo deýýé né meló Ijip. Déjyege láge éwu kpaá te bíí bí ngárege nye enyú nnó dékéré meso. Néndé Heród ákelege maá yina manwá.” ¹⁴ Josef apégé géjýá ne utuú bimbo, apye wyé nkane ekiénné Esówa egaré ji eké. “Kpá maá yimbo ne mmá wuú ojye né Ijip.” ¹⁵ Akwónégé Ijip, ála wyé kpaá te gébége mfwa Heród ágboó. Unó bí na úpye nnó depó etíré Esówa ápye nnó muú ekpávέ wuú agaré bóó bíí débé wáwálé, nnó, “Nkú maá wa átané né Ijip.” *

Heród ajoó nnó áwá baá ande

¹⁶ Heród agégé nnó ankeé bimbo ábwólé ji, nchye anywóné ji mmu.

* 2:15 Elú wáwálé nnó: Meló ηwe ewé na étané né ηwe Hosea 11:1.

Achyé meko aké, “Awá baá ande ako né Betelēhem né maló ayí kwókwólé, aló né baá abi ákwoné aḡmé ápea áshúlégé.” Heród ajóó mbó gétúgέ ji áferé nnó élé mé aḡmé ápea ayí ji agií áḡkéé bimbó gébé eyigé ebwó ágéné membe yimbó. ¹⁷ Mechó ewéna épyembó nnó, genó eyigé Jerimaya muú ekpávέ Εσωω ajóó gepye wáwálé. ¹⁸ Ajóó nyá aké, “Meko negbo átanegé né meló Rama ne gejamégé elúlu ne dámpépe. Rashel alili baá bií, bós áfyéé ji metós nnó ágó magbo, akámégé gétúgέ baá bií abi ágboó.”

Josef ne Meri dkeré meso ne Jisós ne Nasaret

¹⁹ Heród ágbógé, ekiénné Εσωω ekwó Josef ushu né géjyá né Ijip, ²⁰ eké “Josef, kwilé ka ókpá maá yina ne mma wuú, enyú dékéré meso né mme Isreli. Bós abi ákelege manwá ji ágboó.” ²¹ Josef ápégé, ase maá yimbó ne mmá wuú áfé né mme Isreli. ²² Yémbó ji áwúgέ nnó Achelos ase gefwagé nte wuú Heród né gebagé mewaa Judiya, abó efo manjye wyé. Né gejya eyigé ji áma gé, Εσωω ákwelé ji mbeé nnó ajye né gebagé mewaa Galilií. ²³ Ne Josef ajye jwóle né meló Nasaret ewé élú né gebagé mewaa eyigémbó. Mechó wé epye nnó genó eyigé Εσωω abó apye nnó muú ekpávέ wuú agaré bós bií gébé wáwálé nnó, “Bós ákuu nye ji nnó muú Nasaret.”

3

Mekomejós ayi Jón menwyaá bós manaá Εσωω ágarége

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jón 1:19-28)

¹ Né gébé eyigémbó, ndere Jisós alu né Násaret, mende fo ayi akuú ji Jón menwyaá bós manaá Εσωω, aló mangaré mekomejós Εσωω né mashwone né gebagé mewaa Judiya aké, ² “Kwórege matós nyú délyá gabo néndé gébé eyigé Εσωω ágbárege gefwa ne bós bií géla

kwókwólé.” ³ Jón yina ne Asaya muú ekpávέ Εσωω ágarége nyá átomé ne jii nnó,

“Muú fo abene mbó né mashwone aké,

‘Kwyege meti Ata dakené, nyaáge éwú ébé cho’.”

⁴ Gefógé nkúu eyigé Jón abó afyé ájo ne bya mpó mashwone. Awélé ekandá mekó menya né gebwe jii, ne menyéé wuú alu nyá lé égomé ne nwyós. ⁵ Ne gejamégé bós áchwó manwú mekomejós ayi Jón agárege. Bós bina átané Jerosale, ne gebagé mewaa Judiya meko ne maló mako ayi álú kwókwólé ne ebeé Jodan. ⁶ Ndere ebwó áshuú ekúu né gabo ayi ebwó ápyeé, Jón awyaágé ebwó manaá Εσωω né mmu ebeé Jodan.

⁷ Ndere Jón agárege mbó, agé gejamégé ekwó bó Farasi ne ekwó bó Sadusi fo ndere áchwós nnó ji awyaá ebwó manaá Εσωω, aké ne ebwó, “Enyú mmyó! Ndé muú agaré enyú nnó, dekage bó efwyale ewé Εσωω achwó tó?” ⁸ Yéndémuu nyú apyége unó ebi úleré nnó akwaré metós wuú alyá gabo wáwálé. ⁹ Déferégé fo nnó, dekage déjwóle déli mmye nnó, élé esé délu upyáne Abraham dékágé bó efwyale ewé echwós. Kaáge wáwálé nnó, Εσωω akage pye mataá yina ábwólé upyáne Abraham. ¹⁰ Ye nana, enyú debó mankaá nnó, ábwéé mé etós mfaá mango yéndé genós ne makaka eyigé gélagé womé umpomé ulúús ásré áfome mmu mewe. ¹¹ Me nwyage enyú ne manaá Εσωω mamimami manleré nnó, enyú dékwóré matós nyú. Yémbó, muú fo achwó mbó me meso, ayi áneá geme apwó me, nkwané yé muú ayi mkpane unó uká bií wó. Achwógé, awyage nye enyú ne Mendoó Ukpea ne mewe. ¹² Achwós nyé ne ékóriyá né ebwó wuú mánychá esa. Anerégé ashwané nye matóó alá pópó, afyé esa né mmu uba abelé. Ne ukwós

ebi ulaá akpane agbε né mewε εwé élá nómgé. *

*Awyaá Jisós maná εσωω
(Mak 1:9-11; Luk 3:21, 22)*

¹³ Ewya yé wó, Jisós atané gebagé mewaá Galilíí achwó né ebéé Jodan mbaá Jón nnó awyaá ji manaá εσωω. ¹⁴ Yémbó, Jón abó ashya ne ajóó ne Jisós aké, “Nnó me nchwó eta wyé owyaá me manaá εσωω, wó oma ochwó eta wáa?” ¹⁵ Jón ájógémbó, Jisós ashuú ji meko aké, “Gó éwú éhé mbó nana, elóme nnó dépyé yéndégenó eyigé εσωω akélege. Eféé ne Jón ákamé manwyaá Jisós manaá εσωω.” ¹⁶ Ténéténé ayi áwyaá Jisós manaá εσωω, atané mmu nnyi, aké apele mfaánebuú anené, agé Mendoó εσωω éshúlege nkane gepwine ne echwó téne ji mmyé. ¹⁷ Ne meko atané mfaánebuú aké, “Gé maá wa na, ngboó ne ji, apyéé metóó εgóó me.”

4

*Danchomeló ammua Jisós
(Mak 1:12, 13; Luk 4:1-13)*

¹ Eféé Mendoó Ukpea épye Jisós afé né mashwóne nnó danchomeló ammua ji. ² Jisós abelé éwu usaá ndó upea, utuú ne ηwómésé ayi alá nyéé menyéé wó ne mesa aló mammye ji. ³ Gébé eyígémbó ne danchomeló áchwó jóó ne ji aké, “Mbógé wó olu Maá εσωω, garé mataá áyina ábwólé ntóó bréd.” ⁴ Jisós ashuú ji meko aké, “Asá mmu ηwe εσωω nnó, menyéé jiji fó wó awyaá eshye mángbaré genwáge mekwaá wó, yéndé mekomejóó ayi εσωω ajóó awya ntó eshye mángbaré genwáge mekwaá.” ⁵ Ajógé mbó, danchomeló ase ji afé né Jerosale melo ukpea, abelé

ji né melu εwé élu tetε mfaá εcha upe εσωω. *

⁶ Ne aké ne ji, “Mbógé wó olu Maá εσωω, nyó cho mme, néndé ásá né mmu ηwe εσωω nnó, ‘εσωω atóme nye makiénné jii nnó áchwó ábámé wó’, áma sá nnó: ‘Agbárege nyé wó né amu bwó chánchá nnó ókagé ótó enóó geká né ntaá.’”

⁷ Jisós ashuú ji meko aké, “Ngba, me nyogé fó néndé, ásá ntó né mmu ηwe εσωω nnó, ‘Mekwaá ákpelégé fó Nte wuú εσωω mankpea ji nnó ápyé genó.’” ⁸ Alyágé eféé, danchomeló ama akpá ji afé né mfaá mékwé εwé éηógé dóó ne aléré ji maló mme mako ne gefwa eyi gélu wyé. ⁹ Ne alérége Jisós mbó, ajóó ne ji aké, “Menchyege nye wó unó bina uko mbógé otogé manó mme onogé me.” ¹⁰ Jisós anyá ji aké, “Kwilé me ushuú, wó danchomeló, ása mmu ηwe εσωω aké, ‘Óbó manógé élé Nte wyε εσωω jimbiú ne okpáné wyε lé ji defwe.’” ¹¹ Ajógé mbó, danchomeló alyá ji afé. Eféé ne makiénné εσωω áchwó póo Jisós.

*Jisós ab utóó bití né Galilíí
(Mak 1:14, 15; Luk 4:14, 15)*

¹² Jisós áwúgé nnó ápye Jón menwyaá bóó manaá εσωω áfyéé denó, alyá gebagé mewaá Judiya akeré né gebagé mewaá Galilíí. ¹³ Ajyége, ábelé fó né Nasaret dóó wó, akoó kóge ajyé jwólé né Kapanóm melo εwé élu né mapea gentoógé mewaá Galilíí né gebagé mewaá Sebulón ne Naftali. ¹⁴ Ebo épyembo nnó genó eyigé Asaya muú ekpávε εσωω asamé gébé wáwálé nnó, ¹⁵ “Mme Sebulón ne mme Naftali, mme ayi álú meti ebéé mega, né égbé ebéé Jodan, gebagé mewaá Galilíí eyigé

* **3:12** Elú wáwálé nnó: Mendoó Ukpea echwóge muú né mmye, eshyege ji eshye mampye utóó εσωω, mbóntó ne mewε εsáó yéndé gabo ayi muú ápye épye ji akpea. * **4:5** Elú wáwálé nnó: Bóó Jus áferé nnó Jerosale álú melo ukpea bwó néndé, εcha upe εσωω élú nyá wyε. Echa upe εσωω eléré né eta bwó nnó εσωω álú fa mme.

gejamégé bɔɔ abi alá pɔ bɔɔ Jus ájwólege wye. ¹⁶ Bɔɔ abi ábó álú mmu gemua ágé gekpékpéégé genjgbó. Ne bɔɔ bi álú nya mmu manoo negbo, nana genjgbó gégené, ebwó átane meti.”

¹⁷ Eló né gébé eyígémbo, Jisɔs alɔ mangaré bɔɔ mekomejɔɔ Esɔwɔ aké, “Kwórege matɔɔ nyú délya gabo néndé, gébé eyigé Esɔwɔ ágbárege gefwa jii ne bɔɔ géla kwókwólé.”

*Jisɔs aku baá utɔɔ bií ani abi mbe
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ Bií fɔ, ndere Jisɔs akéne né mbále ebéé mega ewe elu né Galilí, agé ánmé ápea mmá ama, nte ama. Ama akamege Simun ayi ákuú ji ntó nnó Pita, ne menjmo wuú Andru. Ebwó ánmée utófó bwó, élé álu áwáné meshuú. ¹⁹ Jisɔs ajɔɔ ne ebwó aké, “Kwólege me, nlerge nye enyú, ndere ákpálege bɔɔ eké meshuú.” ²⁰ Tenétené yimbɔ Simun ebwó ne meso wuú Andru ályaa utófó bwó ne ákwólé ji. ²¹ Ndere Jisɔs ályá eféé ajyee mbe gachye, áma gé ánmó abifɔ ápeá Jemsi ne Jɔn menjmo wuú ebwó álú baá Sebɛdee. Alú né mmu ékpée ne nte bwó Sebɛdee átóme upaá utófó bwó. Akuú ebwó nnó ákwólé ji. ²² Jisɔs ajógé mbɔ, yé gébé áchɔ wó ályá ékpée mbaá nte bwó ne ákwólé ji.

*Jisɔs alerege, agarege mekomejɔɔ
Esɔwɔ ne apye bɔɔ mamée dtóoge
(Luk 6:17-19)*

²³ Ne Jisɔs akéné gebagé mewaá Galilí geko. Ndere akene, alerege bɔɔ mekomejɔɔ Esɔwɔ, né mmu macha mmyemenene bwó. Agarege ebwó abya melóméló ndere Esɔwɔ ágbárege gefwa ne bɔɔ bií. Ama apye bɔɔ abi ameeé mameé ufɔɔ ufɔɔ átóoge. ²⁴ Abya yi apye njó Jisɔs akwó kpaá akwóné gebagé mewaá Siriya geko. Bɔɔ ákpáne

bɔɔ bwó ako abi ameeé mameé ufɔɔ ufɔɔ ne abi ágene efwyale dɔɔ áchwó eta wuú nnó ápye ebwó átoó. Né geluágé bɔɔ bina, abifɔ áwyá aló nchye, abifɔ ákwéne usasa ne abifɔ ameeé uchanchi. Jisɔs apye ebwó átoó. ²⁵ Ewena épyegémbo, gejamégé bɔɔ ako abi átané gebagé mewaá Galilí ne gebagé mewaá eyige ákuú nnó maló áfya ne Jerosale ne Judiya né egbé ebéé Jodan, ebwó ako alɔ mankwólége Jisɔs. †

5

*Jisɔs alerege bɔɔ mekomejɔɔ Esɔwɔ
né mfaá mekwé*

¹ Jisɔs ágégé gejamégé bɔɔ abi áchwɔɔ matoómatoó né mbaá ayi ji alú, akwó ajye jwale mfaá mekwé. Ne baá utɔɔ bií ájwólé áno ji mme.

*Jisɔs alerege mejé ewé wáwálé
(Luk 6:20-23)*

² Ne alɔ mánleré ebwó aké: ³ “Esɔwɔ ajé bɔɔ abi ágené nnó mbógé ji alá pɔ ebwó ápó yé genó; néndé gefwa eyigé Esɔwɔ ágbárege ne bɔɔ bií gelú eyigé bwó. ⁴ Esɔwɔ ajé bɔɔ abi álú ne masome, néndé Esɔwɔ áfyéé nye ebwó metɔɔ. ⁵ Esɔwɔ ajé bɔɔ abi alá sélé gemege bwó eke genó, néndé mme meko abéé nyé awe bwó. ⁶ Méjé elu ne bɔɔ abi áwyaá matɔɔ mampye genó eyigé Esɔwɔ akélege, néndé ji apyeeé nye ebwó ápye genó eyigé ebwó akélege. ⁷ Esɔwɔ ajé bɔɔ abi ágene bɔɔ meshwe, néndé Esɔwɔ ntó agene nyé ebwó meshwe. ⁸ Esɔwɔ ajé ebwó abi áwyá matɔɔ mmu pópó, néndé ágéne nye Esɔwɔ ne amé bwó. ⁹ Esɔwɔ ajé bɔɔ abi ámmyéé nnó bɔɔ ábé nesɔ ne ate, néndé, ákuú nye ebwó nnó baá Esɔwɔ. ¹⁰ Esɔwɔ ajé bɔɔ abi bɔɔ ámyé amu ne ebwó gétúgé ápye unó ebí Esɔwɔ akélege néndé gefwa eyigé Esɔwɔ ágbárege ne bɔɔ bií gelú eyigé bwó. ¹¹ Méjé elu ne enyú abi bɔɔ áju enyú mashye

† 4:25 Elú wáwálé nnó: Maló afya yina, élé Dekapolis.

mmye, enyú abi ámmyéé amu ne enyú detúdetú ne enyú abi ama ájóoge ufóó unó uboubo ebi úlú gebyó eta nyú gétúoge dékwálegé me. ¹² Bége lé ne metóó megómego ne nechóchó, néndé, gekpékpé gé nsá nyú alu né mfaánebuú. Kaáge ntó nnó mbó ne ámye nyá amu ne bóó ekpávé Esówa abi ábóó mbe ne enyú.”

Jisás alerege nnó áhkwále bií dlú eké mega ne genjbo mbaá bóó mme

¹³ Enyú bi delu áhkwále baá délu eke mega mbaá bóó mme meko, yémbó mbógé mega élá pó sé ne ugo bií, ápyéé mbó nnó ne ugo bií ukéré? Éfúlé sé yé genó, éla lé genó eyigé ágbéle dafye bóó ájyále ne uka. ¹⁴ Enyú delu genjbo mbaá bóó mme meko, wye ndere melo ewé átene mfaá mékwé éla ébigé fó mangé. ¹⁵ Mbóntó ne muú alwégé étuléká alá abóó fó gesá ákwéré ewú. Yémbó, álwégé éwú anjma ewú mfaá mbaá yi égénege yéndémuú né mmu gepú ágené. ¹⁶ Wyémbó ntó ne élbme nnó délyá genwáge nyú gégénégé eké mewé mbaá bóó ako, nnó yéndémuú ágé uló melu ébí enyú dépyé ne áfége Nte nyú Esówa muú alu né mfaánebuú.

Jisás alerege bóó depóré mabé Mosis

¹⁷ Déferégé fó nnó me mbó nchwó élé mánchó mabé Mosis ne unó bi bóó ekpávé Esówa ábóó áleré. Nchwó lé nnó mpye unó ébí mabé yimbo ájóó úbé wáwálé. Nchwó fó mánchó ájí wó. ¹⁸ Ngarege enyú wáwálé nnó, téé mfaá ne mme ábyéé, ye ekéké genó eyigé áférege né mabé Mosis yina gépó yé genjéné nnó, kpaá téé unó uko ebi ásámé úbéé nye wáwálé. ¹⁹ Ne yéndémuú ayi abyaá ekéké genó né mabé ayi, nnó epófó genó, ne álérege ntó nnó bóó ábyágé ewu, abeé gembyánkwógé muú né gefwa eyigé

Esówa ágbarege ne bóó bií. Yémbó muú ayi ábélege mabé Esówa ayi, ne alerege ntó bóó nnó ábélégé áji abeé nyé gekpékpé gé muú né gefwa eyigé Esówa ágbárege. *

²⁰ Ngarege enyú wáwálé nnó mbógé enyú delá fyéé mekpo mambele mabé Esówa depwó ekwó bóó Farasi ne ánléré mabé Esówa wó, degene fó meti mankpe né gefwa eyigé Esówa ágbárege ne bóó bií cháchá.

Jisás alerege depóré metóó usóó

²¹ Enyú debó déwú nyá nkane ébé Mosis ejóó mbaá ukwéne ante sé nnó, ékagé muú áwá nte. Muú ayi ápyéé mbó, akpéne nyé unó mpa. ²² Yémbó me ngarege enyú nnó, yéndémuú ayi abóó metóó usóó ne nte menjmé akpene nye unó mpa eso. Ne muú ayi ashyéé nte menjmé nnó, “wó olu waá?” Akpene nye ntó eso ewe kpaá. Ne muú ayi ájóógé ne nte menjmé ntó nnó, “Wó genjkenégé muú” akpene mmu mewé ewé élá nómége. ²³ Ne ndere elúmbó, ébegé nnó muú abóó echye manchyé, né mbaá ayi áchyége echye Esówa, ne atege nnó apye genó eyi gesóó menjmé wuú metóó, ²⁴ ályá echye ewémbó eféé, abó kpe mbe ajyé akwyé depó ne menjmé wuú, ne achwó achyé echye wuú mbaá Esówa. ²⁵ Muú abógé efwyale ne muú mawámé wuú, akamégé fó ji ajye ne ewú né eso. Akwyéé depó ábé meko ama gemége nnó ajye né eso. Nénde, alá pye mbó wó, gébé gékoógé ajyegé ne éwú né eso, afye nye ji né amú mempané mpa. Ne mempané mpa afye ji né amú bóó bó nkú, ne bóó nkú áfyéé nye ji denó. ²⁶ Ne kaáge wáwálé nnó alaa né denó etirémbó, kpaá te ákwóle ujwóó bimbo uko.

* 5:19 Elú wáwálé nnó: Bóó Jus ákuú gefwagé Esówa nnó gefwagé mfaánebuú gétúgé ebwó áfóó mantya mabó Esówa, detú detú.

Jisɔs alerege depɔré ulɔ ne neba manwá
(Mat 19:9; Mak 10:11, 12; Luk 16:18)

²⁷ Enyú debɔ dewú nyá nkane ebé Mosis ejɔɔ nnó muú ákwegé ulɔ. ²⁸ Yémbɔ me ngarege enyú nnó, muú ayi apéle mendée dómee, ne abɔɔ nkyaá né metɔɔ wuú mambelé ne ji, akwe mé mbɔ lé ulɔ ne mendée yimbɔ né mmu metɔɔ wuú. ²⁹ Ne ndere elúmbɔ, mbɔgé dambɔ́nni wýé ayi ebwɔnye apye nnó ókwé ebé Esɔwɔ ju ji oféré, néndé élú galógáló nnó gepógé menyammye génó wɔ, ne nnó ɔbé ne upɔɔ mmye uko, ójyé né mewe ewé élá nómégé. ³⁰ Ne mbɔgé ebwɔnye wýé épyé wɔ nnó ókwé ebé Esɔwɔ, sɔ éwú ofómé, néndé élú galógáló nnó jógé menyammye wýé génó ne nnó menyammye wýé mekomeko ákpé mmu mewe ewé élá nómégé. ³¹ Enyú dewú nyá nnó ebé Mosis ejɔɔ éké muú akage wá neba ne mendée wuú mbɔgé achyegé ji mekpó ηwe. ³² Yémbɔ me ngarege enyú nnó, muú ayi awáne neba ne mendée wuú ewé mendée wuú alá kwe ulɔ wɔ, muú yimbɔ apye nnó mendée wuú akwé ulɔ mbɔgé abagé menɔ ayi chá. Ne ye ndé mende ayi abagé mendée ayi menɔ wuú alya ji neba akwé ntó ulɔ.

Jisɔs alerege depɔré manyéméno

³³ Enyú debɔ déma wú nyá nkane ebé Mosis ejɔɔ ne ukwéne ante sé nnó, ékágé muú anyéméno mampye génó eyige gélá pɔ ji metɔɔ mampye. Muú abɔ mampye génó eyigé ji anyéméno né mbe ushuú Esɔwɔ nnó apyéé. ³⁴ Yémbɔ me ngarege enyú nnó ékagé muú akele kan̄ka, ye ebéle mannkú mabɔ mfaánebuú, néndé élé geluage Esɔwɔ. ³⁵ Yé ébelé mankele ákú mme néndé mme alu gelú eyige Esɔwɔ ánerege uká bíi wýé ágbéege mmye, ne muú akelégé akú ye Jerosale néndé ele Esɔwɔ mfwá

yi kpaá ne abɔɔ meló Jerosale. ³⁶ Ne ékagé muú akélé yé mekpɔ wuú néndé ákágé bwále en̄kaá méjwé ema ebé pópó yé lé megilí. ³⁷ Kámélé nnó “E é” mbɔgé génó gélú eyigé wɔ ɔkamege ne shya ntó nnó, “Ngba” mbɔgé génó, gélú eyige wɔ ɔshyáa. Yéndégenó eyigé ɔmage gbéé né mfaá eyina getané mbaá danchɔmeló.

Jisɔs alerege nnó ékagé muú ashúú gabo mfaá gabo
(Luk 6:29, 30)

³⁸ Enyú debɔ dewú nyá ntó nnó ebé Mosis éké muú anigé dambɔ́nni nte men̄mé, ánií ntó awuú. Ne yé amugé nénéné nte, ámu ntó eníí. ³⁹ Yémbɔ me ngarege enyú nnó, ékagé muú ashúú gabo mfaá gabo. Ne muú adogé wɔ égbé etaá ewé ebwɔnye, bwále ewé fɔ ntó ado. ⁴⁰ Ne mbɔgé muú aké akelege mampye mpa ne wɔ nnó ase nkú wye ayi mmu, chyéé ji chonchó ne ayi dafye. ⁴¹ Mbɔgé muú bee agbarégé wɔ nnó ɔkpa metuú wuú ojye mkpa neke ama, chó ne ji mkpá neke épeá. ⁴² Muú akogé wɔ génó, chyéé ji géji ónyogé. Ne muú achwogé nnó ópwɔ ji génó ntó ɔshyagé, pwɔ ji gejí.

Bɔ gejeé ne bɔɔ mawámé
(Luk 6:27, 28, 32-36)

⁴³ Enyú debɔ déwú me nnó ebé Mosis éké, “Gbógé ne bɔɔ abi dényéé détué ne ebwɔ ne paáge bɔɔ abi alá kíi enyú.” ⁴⁴ Yémbɔ me ngarege enyú nnó bógé gejeé ne bɔɔ mawámé nyú, dénénemmye mbaá Esɔwɔ nnó aje bɔɔ abi ámmye amu ne enyú. ⁴⁵ Depyege mbɔ, debeé nye baá Nte enyú muú alú né mfaánebuú. Ji apyéé m̄m̄méé étyéé mbaá bɔɔ abi ápyéé galógáló ne abi apyéé gabogabo, ne manaá nnó akwéné mbaá bɔɔ abi ápyéé unó bi ji ákélege ne abi alá pyéé. ⁴⁶ Ne mbɔgé enyú dégbóo lé ne bɔɔ abi ágboó ne enyú, ndé nsá ayi enyú debɔɔ wýéé? Pɔ wýémbɔ ntó

ne ánselé ñká makpo apyéé? ⁴⁷ Ne mbágé enyú dedoó lé abya ne bɔ́ abí denyéé detúge ne ebwó, nde mechó ewé enyú depye mbɔ́ ewé muú alá pye? Yé bɔ́ abí alá pɔ́ bɔ́ Jus; mbɔ́ntó ne ápyeé. ⁴⁸ Né gétú eyigé na debó mambé cho ndere Nte enyú muú alú né mfaánebuú alú.

6

Jisɔs alerege nkane débɔ́ mampyégé unó Eɔwɔ dela lerege mmye né mbe ushu bɔ́

¹ Yémbɔ́ Jisɔs alérégέ aké, “Sége gébé nnó ékágé délérégέ mmye né mbe ushuú bɔ́ nnó ágené enyú gétúgέ unó Eɔwɔ ebi depyeé. Muú apyégέ mbɔ́, abɔ́ fɔ́ nsa ayi nte nyú né mfaánebuú áchyege. ² Getu eyigembɔ́, yéndégébé muú nyú aké apoóge mbya muú ekagé ádó makánka melóméló nkane bɔ́ démbwólé ápye, né macha mmyemenene, ne metɔ́ melɔ́ nnó bɔ́ áfégέ ebwó nnó alú bɔ́ aláló. Me ngarege enyú wáwálé nnó mamféé ayi bɔ́ áfége mbɔ́ ebwó gé le áwu bwó nsa ne ebwó abɔ́ me mbɔ́. ³ Ndere elúmbɔ́, muú nyú aké apoóge mbya muú, apoó gefɔ́ eyigé yeé muú ayi alú kwákwólé ne ji alá kaágé. ⁴ Nnó mampoó ayi dépoóge mbya muú abe bíbí. Deké dépyembɔ́, nte nyú muú alú mfaánebuú ágene yéndé unó bi bɔ́ ápyeé bíbí achyege nyé nyú nsá.”

Jisɔs alerege nkane muú abɔ́ manemmye mbađ Eɔwɔ

(Luk 11:2-4)

⁵ Jisɔs afe mbe mánleré aké, “Ne yéndégébé, enyú deké denenemmye, dénégé fɔ́ eké bɔ́ abí ábwólégé gemege bwó néndé, ebwó ágbóo mantené téné né macha mmyemenene ne mapeá anɔ́ mati ánenemmye nnó bɔ́ ágéné ebwó. Me ngarege enyú wáwálé nnó

mange ayi bɔ́ ágéné mbɔ́ ebwó, gé le áwu bwó nsá ne ebwó abɔ́ me mbɔ́. ⁶ Ndere elúmbɔ́, yéndégébé muú nyú aké ákélege manemmye, ajye akpe mmu gepú jí, mbaá ayi ji abeé jimbí, agbé gepú, anemmye mbaá nte wuú Eɔwɔ ayi alá géné ji ne ame. Ne nte wuú ayi ágene yéndé unó bi bɔ́ ápyeé yéndé mbaá, achyege nyé ji nsá. ⁷ Ne muú nyú aké anenemmye ájóógé mejɔ́ ewé elá pɔ́ ne mekpo ne ula ndere bɔ́ abí alá pɔ́ bɔ́ Jus ápyeé. Gétúgέ ebwó áférege nnó ájóógé mejɔ́ dɔ́ ne Eɔwɔ awú mmyemenene bwó. * ⁸ Débégé fɔ́ eké ebwó, néndé nte nyú Eɔwɔ akaá mé genó eyigé dékélege gemégé nnó degíi ji. ⁹ Ne yéndégébé déké dénénemmye nege na, Nte esé Eɔwɔ, wɔ́ yi ólú mfaánebuú, pyé mabɔ́ mmyé mábé ne énogé. ¹⁰ Pye gefwa jyeé géchwó. Pye bɔ́ apyege elé genó eyigé wɔ́ ókelege fa mme nkane ápyeé né mfaánebuú. ¹¹ Chyégé esé menyéé yi dékélege bíi ne bíi. ¹² Jinte gabo yi ese depye eta wye ndere ese ntó déjigente gabo yi bɔ́ ápyeé eta esé. ¹³ Ŋkamégé esé dékpé né mmuameno ayi apye esé dékwéne né gabo. Yémbɔ́ féré esé né amu danchameló. †

¹⁴ Mbɔ́ ne débɔ́ manemmye. Né ebégé ojigé nte gabo yi ate bɔ́ apyé ne eta wyé, Nte wye Eɔwɔ né mfaánebuú ajigé ntó nte gabo wye yi apyé. ¹⁵ Yémbɔ́ ólá jinte gabo ayi ate bɔ́ apyé né eta wyé wó, Nte wyé Eɔwɔ ajigé nyé fɔ́ ntó nte gabo wye yi apye.”

Jisɔs alerege nkane debɔ́ manlyáge menyéé kpékpé gétúgέ depɔ́ré Eɔwɔ déla lérégέ mmye

¹⁶ “Ne yéndégébé deké délyage menyéé kpékpé gétúgέ depɔ́ré Eɔwɔ, ekagé déla meshwemeshwe nkane bɔ́ abí ábwólégé gemege

* **6:7** Elú wáwálé nnó: Eɔwɔ ayi bɔ́ ubeé ánenemmye, ápɔ́fɔ́ Eɔwɔ ayi abɔ́ mfaá ne mme.

† **6:13** Elú wáwálé nnó: Ukwene bɔ́ ñwe abifo áké, Nénde gefwa jye, uto bye ne ñgo wye ulú te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

bwó ápyeé. Ebwó álaá meshwemeshwe²⁴ “Muú ama ákágé kpá fí éké bɔ́ abí ágéne efwyale, nnó bɔ́ ákaá nnó ebwó ályá menyéé kpékpé. Me ngarege enyú wáwálé nnó mangé ayi bɔ́ ágéne mbɔ ebwó, gé le awu bwó nsá ne ebwó ábɔ́ me mbɔ. ¹⁷ Ne ébégé muú nyú alyagé menyéé kpékpé gétúgέ depɔ́ré Esɔwɔ, áshwóné ushu bíí, áwáá mawéé, ne achá mejwé wuú. ¹⁸ Muú nyú apyegé mbɔ, bɔ́ ákágé fí nnó alyá menyéé kpékpé, élé Nte wuú Esɔwɔ muú akaáge unó bi bɔ́ ápyeé bíbí ne akaáge nye. Ne Nte wuú Esɔwɔ muú agéne yéndégenó eyigé jì apyeé bíbí, achyege nyé jì nsá.”

Ékágé muú abya Esɔwɔ gétúgέ unó mme
(Luk 12:32-34)

¹⁹ “Ékágé désélé gefwage nyú dékwígé fá mme, mbaá ayi baá menya ne nfrákánj ányéé nye geji, ne ánjó ntó ágyále gepú ákpé ákpá yendé genó. ²⁰ Genó eyigé yéndémuú abɔ́ mampye gelu nnó ábélé gefwa jì né mbaá yi Esɔwɔ mbɔ́ gefwa alú, mbaá yi baá menya ne nfrákánj alá kaágé anye ne ánjó ntó alá kágé gyá gepú ákpá yendégenó.” ²¹ Néndé, mbaá ayi muú ábélege gefwa jíí, eféé ntó ne metɔ́ wuú ebéé.

Jisɔs alerege bɔ́ gengbógé menyammye
(Luk 11:33-36)

²² “Amé mekwaá álu eke etúlékánj né menyammye wuú meko. Ne mbógé amé jyé álú chánchá, ébyennó menyammye wyé meko abeé ne gengbó. ²³ Ne ebégé amé jyé ala apó chánchá menyammye wyé meko akwene gemuagemua. Ne mbógé genó eyi gepye wɔ́ ogéne mbaá gekwege gemua, ébyennó menyammye wyé meko alu mmu gekpekpegé gemua.”

Jisɔs alerege nkane débɔ́ mambé ne Esɔwɔ ne unó mme
(Luk 12:22-31)

defwé mbaá bɔ́ apea gébé gemaá. Apyegémbɔ, apaá nyé ama agboó ne ayifo. Ne ánogé nyé ama abyaá ayifo. Enyú dekágé nógé fí Esɔwɔ ne nka gébé gemaá. ²⁵ Gé ula bi ngarege enyú nnó déchyegé fɔ gemege nyú efwyale, désómégé nnó dényé nyé ndé? Dényuú nyé ndé? Ne defyeé nyé ndé? Genwáge mekwaá gepwɔ menyéé wɔ́? Ne menyammye mekwaá apwɔ́ mandeé mamfyé wɔ́? ²⁶ Pége denywóné, detí depené menyéé, déferége ne débélégé mbwé, yémbɔ nte nyú muú álu né mfaánebuú achyege detí menyéé, nnó enyú denjá gemé depwɔ́ deti wɔ́? ²⁷ Déchyegé fɔ gemé nyú efwyale, ndé muú nyú ayi mesóme wuú ekágé gbéé yeé bíí uma né amjime ayi Esɔwɔ achyé enyú nnó débélé fá mme? ²⁸ Ulannó déchyegé gemege nyú efwyale gétúgέ mandeé? Pége dégé unɔ́ mewaa ébi úkome ukoó ulúlú ndere úwéné, úpyé fí utɔ́, ukwyége ye mandeé. ²⁹ Yémbɔ ngarege enyú wáwálé nnó ye Mfwa *Solomon ayi abɔ́ awyá unó uko, apó ye ne nkú ayi alómé akwóné ukoó ébi unɔ́ bina. ³⁰ Mbógé Esɔwɔ achyege bya mewaa bina ukoó ulúlú. Bya ébì fina úlú ube geyá úgbó átuú áfyé mewé, deféré nnó ákágé chyeé fí enyú mandeé apwɔ́ ndere jì apele bya mewaa? Metɔ́ ewé enyú defyeé ne Esɔwɔ éjjené kpaá épwɔ́ amu. ³¹ Désómégé sé déshaágé mmye nnó dényé nyé ndé? Dényuú nyé ndé? Ne defyeé nyé ndé? ³² élé bɔ́ abí alá pɔ́ bɔ́ Jus ne anerege matɔ́ né ufɔ́ unó bina. Kaágé nnó Nte nyú Esɔwɔ muú alu mfaánebuú akaá me nnó debɔ́ mambé ne ubi uko. ³³ Ne bóge mbe dékélé kpé meti ewé Esɔwɔ abeé mfwa nyú depyegé unó bi jì ákélege, depyegé mbɔ, achyege nye enyú unó bina uko. ³⁴ Ne déchyegé fɔ efwyale né menyammye enyú

désómégé gétúgé unó bi geyá, yéndé bíi uwyá eti depɔ eti déchwɔɔ ne ubi. Desége fɔ efwyale ewé bíi ebi chá décho ne ewe fina.”

7

Dépagé mpa bɔɔ ne metɔɔ usɔɔ
(Luk 6:37, 38, 41, 42)

¹ “Dépagé mpa ate ne defya, nnó ékagé Esɔwɔ apa awe nyú. ² Néndé gefɔɔ eyigé dépane mpa ate, wyémbɔ ntó ne Esɔwɔ ápane awu nyú. Gefɔɔ eyigé démege genó déchyége muú, mbɔntó ne ámege nye áchyéé enyú. ³ Ulannó óchérege ekéké gabo ayi alu eke maá gejwaá né dambɔɔnni nte menjé wyé ɔla ɔfyéé mekpo ne gabo ayi alu eke mekwɔkwɔ né dambɔɔnni awye wɔmbɔɔ? ⁴ Epyembɔ nnó ne ɔɔɔ ne menjé wyé nnó, ‘Léré me nféré wɔ maá gejwaá ayi alú wɔ né dambɔɔnni’ ayi ɔlá géné mekwɔkwɔ ewé ekwere wɔmbɔɔ né dambɔɔnni? ⁵ Wɔ muú dembwólé bó kpé mbe féré ntó mekwɔkwɔ ewe elú wɔ né dambɔɔnni, ɔké ɔgene mbaá chánéné ne ɔféré ekéké gejwaá ewé elú menjé wyé né dambɔɔnni.

⁶ “Débɔgé fɔ unó Esɔwɔ déchyé mbaá bɔɔ abi alá bɔɔ gébé ne ji wɔ. Alu eké bɔ mammye. Depyege mbo abwɔlege mmye áno enyú. Débɔgé fɔ genó gelógél déchyége mbaá bɔɔ abi alú eké ukwende, depyege mbo ájyárege geji ne uká ábulé né utwɔntwɔ.

Jisɔs alerege nnó ɔké ɔkelege genó, gii Esɔwɔ né mmyemenene
(Luk 11:9-13)

⁷ “Gige wyé Esɔwɔ gige, achyége nyé enyú unó bi dekelege, kelege wyé kelege ápye nyé enyú dege ubi. Dóoge wyé menombi doó, anénege nye enyú ewú. ⁸ Néndé muú yi agigé genó, asele nye, ne ayi akelégé, agene nye, ne muú yi adogé menómbí, anénege nyé

ji ewú. ⁹ Ndé muú nyú ayi maá wuú agigé ji bred áchyége ji ntaá? ¹⁰ Ne ye ebe elé nnó agii ji meshuú áchyége ji mmyɔ? * ¹¹ Mbɔgé enyú ákwaá abi delú bɔɔ nchye, dechyége unó ulúúl mbaá baá nyú, ndé gepyé ne Nte nyú Esɔwɔ muú alu né mfaánebuú alá chyégé unó ulúúl mbaá bɔɔ abi ágige ji ubi?

¹² “Depɔ deko etire menjɔɔ mbo delú nnó, pyégé etá bɔɔ wyé genó eyigé dekélege nnó ápye eta nyú. Gé mémma mechɔ ewé mabé Mosis ne bɔɔ ekpávé Esɔwɔ ábɔ ásamé na.

Menómbi mamkpe né gejwá eyi géla gebyéé elú mámále
(Luk 13:22-30)

¹³ “Kóoge né menómbi ewé elú mámále néndé ewé muú akogé wyé ajye né meti negbo elu fuú. Ne gejamégé bɔɔ ákwólege le ewú. ¹⁴ Yémbɔ menombi ewé muú ákóge wyé ájyéé né meti gejwá eyi gélagé byé elú mámále ne meti ewémbɔ épɔ kɔkoge. Ne bɔɔ abi ágene ewu ája wɔ.

Genɔɔ ne umpomé bíi
(Luk 6:43, 44)

¹⁵ “Sége gébé ne bɔɔ gebyɔ abi áké álú bɔɔ ekpávé Esɔwɔ. ɔgegé ebwɔ né ame álú nyameé eké magónjme, nsanjí élé ukwaála. ¹⁶ Dekage nyé ufɔɔ bɔɔ ebi ebwɔ álú né gepɔ eyigé ebwɔ áwyaá, wyé ndere ákágé genɔɔ né umpomé bíi. Muú ákágé jyé fɔ né dánsɔ ákyé gempomé eyigé gegɔɔ. Muú ajye fɔ né agbójélé ákyé geloge sokoro. ¹⁷ Unɔɔ ulúúl uwɔme umpomé ulúúl, ebi uboubo uwɔme umpomé uboubo. ¹⁸ Genɔɔ gelógél géwómé fɔ umpómé uboubo ne eyi gebogebo géwómé fɔ umpomé ulúúl. ¹⁹ Ne yéndé genɔɔ eyí gélagé wómé umpomé ulúúl mboɔ mekɔɔ ákele geji ásoré áfyé mewe. ²⁰ Mechɔ ewé me njɔɔ mbo, elú nnó, dékaáge nyé

* 7:10 Elú wáwálé nnó: Bɔɔ Jus aseé manye mmyɔ.

bɔɔ gebyɔ abi áké álú bɔɔ ekpávé
 Ɛsɔwɔ né gepɔ eyigé ebwɔ áwyaá.

*Jisɔs agarege nyé bɔɔ abifɔ nnó ji
 akadgé ebwɔ*

(Luk 13:25-27)

²¹ Jisɔs ama jyε mbe mánjɔɔgé aké, “Ɛpófɔ yéndémuú ayi akúu me ‘Ata Ata’, ne anyéé nyé gefwage Ɛsɔwɔ. Ele bɔɔ abi ápyé genó eyigé nte wa Ɛsɔwɔ muú alu né mfaánebuú akélege ne anyé nyε geji. ²² Ne bií mpa Ɛsɔwɔ úkwɔnégé, bɔɔ ájɔɔge nyé ne me áké, ‘Ata Ata! Pɔ nnó esé ne Ɛsɔwɔ apyε dégáre ná bɔɔ mekomejɔɔ ayi atané eta wuú né mabɔ myéé? Déma débuú gejamé gé aló nchye ne déma depyεé ntó ukpɛkpe unó né mabɔ myéé?’ ²³ Bií bi mbɔ ngarege ebwɔ gbógónó nnó, ‘Kwílege me ushuú enyú bɔɔ abi déla pyéé unó bi Ɛsɔwɔ ákelege, nkágé fɔ enyú!’

*Ufɔɔ ánténé upú áped
 (Luk 6:46-49)*

²⁴ “Ne yéndémuú ayi awuúge unó bi ngare mbɔ uko ne ápyéé ndere ájɔɔ alu eké muú déngá ayi átené gepú jii né mfaá étárávε; ²⁵ yé manaá ákwe, mannyi akpe, ne mbyo amyε gepú eyigémbɔ gekwene fɔ, gétúge átené géji né mfaá étárávε. ²⁶ Ne yéndémuú ayi awúu mekomejɔɔ wa yina, ne alá pyéé fɔ ndere ákelege; alu eké, genjekenegé muú ayi atané gepú jii né mfaá gesɔɔ. ²⁷ Manaá ákwegé, mannyi ákpegé, mbyo ammyεgé, gepú eyigémbɔ gékwé mme kpakpa!”

*Jisɔs alerege nkane muú ayi
 ajɔɔgé Ɛsɔɔ*

²⁸ Jisɔs anéré gé manjɔɔ depɔ etire na, gejamé gé bɔɔ abi álú éféé ála mano mekpo fuú né gefɔɔ eyígé ji álerege, ²⁹ néndé álerege ne ncha ayi atane mbaá Ɛsɔwɔ épófɔ eke ánléré mabé Ɛsɔwɔ.

8

*Jisɔs apyε muú ubá atóɔ
 (Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)*

¹ Jisɔs anéré gé mánlere unó bina né mfaá mekwé áshulé mme. Gejamé gé bɔɔ ákwólé ji. ² Aké ápéle muú ubá fɔ achwɔ tó ji mánó mbe ushu, anε ji mmyε aké, “Ata mbɔgé ɔkelege, pyε me nkpea.” ³ Jisɔs anyaa ebwɔ wuú ata ji aké, “Me nkelege, ubá byé ubyε.” ⁴ Ténéténé yimbɔ mende yimbɔ akpea. ⁵ Jisɔs ajɔɔ ne ji aké, “Ɛkagé ópyε muú fɔ akaá genó eyi gépyε ne wɔ. Chó léré lé mmyε jyé mbaá mémpyε upε Ɛsɔwɔ áchére agé nnó ɔtɔɔ. Ne chyéé genó eyígé ebé Mosis éjɔɔ, mampyε bɔɔ ákaá nnó ɔtɔɔ.”

*Jisɔs apyε maá defwé muú kpaá
 bɔɔ bee Rom atóɔ
 (Luk 7:1-10)*

⁵ Jisɔs afé né melɔ Kapanɔm, ákwónégé wyé, muú kpaá bɔɔ bee né Rom ajyε báne Ji ne alɔ máne ji mmyε, nnó apɔɔ ji. ⁶ Aké, “Atá maá defwé wa amee, akɔre ala mmu bélé ne ubalé.” ⁷ Jisɔs ajɔɔ ne ji aké, “Nchwɔ pyé nyé ji atóɔ.” ⁸ Ne muú kpaá bɔɔ bee yimbɔ aké, Ata nfu yé muú fɔ ayi ókpéne gepú eyá wɔ, yémbɔ wɔ jɔɔ lé genó ne maá defwé wa atoge nyε. ⁹ Elé mentó nwya bɔɔ kpakpa né mbe, abi me nwúu ne ebwɔ. Ajɔɔgé ne me nnó, “Mpyε genó eyi, mpyε. Ne nwya ntó bɔɔ bee abi áwúu ne me.” Yé ayi ndé ne njɔɔge ne ji nnó, “Chó fa ajyε, njɔɔgé ne yimbɔ nnó chwɔ we, achwɔ.” Ne njɔɔgé ntó ne maá defwé wa nnó pyε eyi, apyεé géji. ¹⁰ Jisɔs awúgé mbɔ, byɔ uwɔ ji mmu. Abwólé mmyε ajɔɔ ne bɔɔ abi ákwólege ji aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, me nlú danjé muú ayi áfyéé metɔɔ ne me na, yéé ébélé né Isreli. ¹¹ Ngarege enyú nnó gejamé gé bɔɔ átánege nyé né ume

* **8:2** Elú wáwálé nnó: Né gepɔgé bɔɔ Jus muú áké amee uba, ásele ji nnó alú debadeba né mbe ushu Ɛsɔwɔ. Apɔ sé muú ayi áchóme mmyε ne ate, ne ákamegé fɔ nnó ji akpe né mmu echa upε Ɛsɔwɔ.

malɔ mme mako ájwólé chónchó ne ukwene antɛ se, Abraham, Asek ne Jakɔb manye gefwa eyigé Ɛsɔwɔ ágbárege. ¹² Ne gejamégé bɔ́ Isrɛli abi gefwa eyigé na gebɔ gélú eyigé bwɔ áfomege nyɛ ebwɔ dafyé ála mmu epinyá gemua álili, ányɛé mánjéné.” ¹³ Jisɔs ánérégé manjɔ́ unó bina ajɔ́ yɛ ne muú kpaá bɔ́ bee yimbɔ aké, “Kéré meso né gepú jyéé, okamé nnó Ɛsɔwɔ akaáge pyɛ maá wyé atóó, chɔ́ yéndégenó gébéé wyɛmbɔ.” Wyɛ ndere Jisɔs ajɔ́ mbɔ maá defwé yimbɔ atóó.

Jisɔs apyɛ gejamégé bɔ́ mamée átoó

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Ne Jisɔs alyaágé eféé, afé né gepúgɛ Pita, ndere akpené mmu, agé mmá mendée Pita né mfaá ukwɔ bélé, amée njaja gefwine. ¹⁵ Jisɔs ajyɛ tá ebwɔ wuú. Ténéténé yimbɔ gefwine gebyé ji mmyɛ, akwilé ka akele menyéé achyé ji. ¹⁶ Nkwale akwónégé bɔ́ áchwɔ́ ne gejamégé bɔ́ bwɔ́ abi aló nchye áchyége ebwɔ́ efwyale mbaá Jisɔs. Ne Jisɔs ányá aló nchye bimbɔ́ ne mekomejɔ́ wuú, átané bɔ́ bimbɔ́ mmyɛ ne apyɛ abi ámée ako átoó. ¹⁷ Jisɔs apyɛ unó bi nnó genó eyigé Asaya muú ekpávɛ Ɛsɔwɔ́ ájɔ́ nyá áto me ne ji gebé wáwálé nnó, “Aferé esé né ubale, apyɛ mamée se ábyé.”

Gɛhwágé ankwálé Jisɔs

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Jisɔs agégé nkane gejamégé bɔ́ géchwɔ́ nɔ́ ji mme, ajɔ́ ne baá utɔ́ bíí aké, “Déchyaá gentógé mewaá dejyé egbé né.” ¹⁹ Gemɛge nnó ebwɔ́ áchyaá, menleré mabé Ɛsɔwɔ́ fɔ́, achwɔ́ mbaá Jisɔs aké, “Ménleré, nkelege nnó me nkwólégé wɔ́ déjyége yéndé mbaá ayi ójyé.” ²⁰ Jisɔs ashuú ji meko né nekanémejɔ́ aké, “Ushua úwya ambu ayi úbélege wyé, denwyoné dewyaá ánywa ne me Maá Nte Mekwaá mpɔ́ yɛ ne

melu ɛwé nshwórege mekpo ngbee mmyɛ.” ²¹ Ne maá utɔ́ Jisɔs ayi ama ajɔ́ ne ji aké, “Ata gó njyé nnii kpé nte wa ne nchwɔ́.” ²² Jisɔs ashuú ji meko aké, “Gó bɔ́ abi álú eké áwuú bɔ́ ánií mewu bwɔ́, wɔ́ kwále me.”

Jisɔs anyá mbyonnyi atɛné

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Ndere Jisɔs akpene mmu ékpe, baá utɔ́ bíí ákwólé ji nnó áchyaá ájyɛ égbé géntoógé mewaá. ²⁴ Ndere ebwɔ́ áchyaáge, mbyonnyi metometo átané mbelepo alɔ mmmɛ. Amyɛ kpaá apyɛ nɔ́gbannyi ado ékpe ɛla manke-manke, yémbo Jisɔs ábɔ́ abelege ji gejyá. ²⁵ Ne ebwɔ́ ájyɛ peé ji aké, “Ata pɔ́ó esé, déchwɔ́ nó nnyi.” ²⁶ Jisɔs ajɔ́ ne ebwɔ́ aké, “Défɔ́ ndé? Metɔ́ éwé enyú defyéé ne me épɔ́ ne unɔ́.” Ajɔ́gé mbɔ akwilé ka, anyá mbyo nnyi yimbɔ́ nnó áténé! Atɛné, mbaá akwené tɔ́meé. ²⁷ Mechɔ́ ɛwé épyɛ baá utɔ́ bíí ála mano mekpo fuú ájɔ́ge ne atɛ áké, “Ndé gefɔ́gé muú ná, ayi ányáge yé mbyo nnyi ne ngba nnyi áwuú ji?”

Jisɔs abú aló nchye átané ande fɔ́ apeá mmyɛ

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Jisɔs ne baá utɔ́ bíí áchyagé géntoógé mewaá, áfé né gebagé mewaá Gadaren. Akwónégé éwu, ande fɔ́ ápeá abi aló nchye áchyɛge ebwɔ́ efwyale átane né manómé bɔ́ mbaá ayi ebwɔ́ ájwálege áchwɔ́ báne Jisɔs. Ande bimbɔ́ ápyɛ efo kpaá tɛ bɔ́ akámégé sé mánkógé né meti ɛwémbo. ²⁹ Ndere ebwɔ́ ágené Jisɔs, álo mánkálegé aké, “Wɔ́ Maá Ɛsɔwɔ́, óbɔ́ ndé mechɔ́ ne esé? Óchwɔ́ chye esé efwyale ayi gébége eyige Ɛsɔwɔ́ áchyɛ esé géláge kwɔ́ne wɔ́?” ³⁰ Eké épyɛmbɔ́, nfɔ́né mekwende fɔ́ nébɔ́ nényéé éféé kwákwólé, ³¹ aló nchye abi álú ande bimbɔ́ né mmyɛ áne Jisɔs mmyɛ aké, “Mbágé óbuúge esé, tɛ esé déjyé dékpé né nfɔ́né mekwende eniné

mbɔ.” ³² Jisɔs ajɔɔ yé ne abi aké, “Tánége déjye.” Aló nchye bimbɔ átané ájye kpé nfoné mekwende eniné mbɔ né mnye. Eféé mbɔ nfoné mekwende eniné mbɔ nésɔɔ ne gatelé, né shulé mékwe né kwe mmu gentoóge mewaá né nyú manaá négbo. ³³ Ambamé mekwende eyimbo, ágégé ndere epyéé, ábó gatelé áfé né melo ágaré genó eyi gépyéé ne ande bimbɔ. ³⁴ Awúgé mbɔ, melo meko etané manjye báne Jisɔs, égégé ji éne ji mnye nnó ályaá mewaá bwó.

9

Jisɔs apye muú úchánchi atoo
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Jisɔs alyágé bɔɔ melo Gadaren, ákeré meso né mbále gentoóge mewaá, akpe ekpée achyaá afé né melo ewé ji ájwalege wyé. ² Akwónégé wyé, bɔɔ fɔ ákpá muú úchánchi fɔ né uló áfé ne ji eta wuu nnó apyé ji átoó. Ne Jisɔs agégé nnó bɔɔ bimbɔ áfyéé matɔɔ ne ji wáwálé nnó ji akaáge pye muú úchánchi yimbo atoo, aké ne mende úchánchi yimbo, “Maá wa, gbaré metɔɔ, ófógé, ájiinte gabo wyeé.” ³ Ewéna epye ánleré mabé Eɔwɔ fɔ abi álú wyé áló mangígé ate nnó, “Mende yina abɔɔ fɔ mameé mnye ne Eɔwɔ wó.” ⁴ Jisɔs akaá genó eyigé ebwó áférege, ne agii ebwó aké, “Ulannó enyú déwya uféré uboubo né mmu matɔɔ nyú? ⁵ Ndé gelu pere manjɔɔ, ‘Nnó ájiinte gabo wyé’, waá manjɔɔ nnó, ‘Kwile téné ke’? ⁶ Nkelege mámpye enyú dékaá nnó Maá Nte Mekwaá awyaá uto fa mme manjinte gabo mekwaá. Eféé ajɔɔ yé ne muú úchánchi yimbo aké, “Kwilé ka kpa uló byéé chó mmu.” ⁷ Muú úchánchi yimbo atoo, akwilé ka akpá uló bíi awulé né gepú jí. ⁸ Bɔɔ ágégé genó eyigé pyé, efó ékwó ebwó matɔɔ. Aló mamfége Eɔwɔ gétúge gefoge uto ebi ji achyéé akwaá.

Jisɔs akuú Levi ndere maá utɔɔ wuu

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Jisɔs alyágé mbaá yimbo, ákene ájyeé, agé mende fɔ ayi akamege Matyo ménselé nkamakpo. Ji ajwólé né melú utɔɔ wuu, Jisɔs akuú ji aké, “Kwólé me.” Ne akwilé ka aló mankwólé ji. ¹⁰ Ewyágé, Matyo ane Jisɔs né gepú jí, ndere Jisɔs ajwóle ányéé menyéé ne baá utɔɔ bíi, gejamégé ánselé nkamakpo ne bɔɔ ubeé áchwó bane bɔ Jisɔs ányéé menyéé ne ebwó. ¹¹ Bɔɔ Farasi fɔ ágégé mbɔ, agii baá utɔɔ Jisɔs aké, “Ulannó ne ménleré enyú anyéé menyéé ne ánselé nkamakpo ne bɔɔ ubeé?” ¹² Jisɔs awúgé genó eyigé ebwó agii baá utɔɔ bíi, ató ebwó neka aké, “Bɔɔ abi alá meé, ákélégé fɔ muú uka, élé abi ámeé ne ákélege.” ¹³ “Chóge dégí dékaá genó eyigé nwe Eɔwɔ agaré esé. Asá wye nnó, genó eyigé me nkélege, gelu nnó ákwaá ágene ate meshwe épófɔ upé manpyege eta wa. Kaáge nnó nchwó kú fɔ bɔɔ abi álú cho né mbe ushu Eɔwɔ wó, nchwó lé mánkú bɔɔ abi ápyéé ubeé.”

Nkwé manlya menyéé kpékpé
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Baá utɔɔ Jɔn ménwyaá bɔɔ manaá Eɔwɔ áchwó gii Jisɔs aké, “Ulannó esé ne bɔɔ Farasi délyáge menyéé kpékpé gétúge deparé Eɔwɔ ne baá utɔɔ byé alá pye fɔ mbɔ”? ¹⁵ Jisɔs ashuu ebwó meko aké, “Nnó ájee menɔ neba ályage menyéé kpékpé ayi menɔ neba alu ne ebwó? Cháchá. Yémbɔ gébé gebéé nye eyigé menɔ neba alá beé nyé sé ne ebwó, éféé ne ályáge nyé menyéé kpékpé né mboó gébé gétúge deparé Eɔwɔ.” ¹⁶ Ne muú akaágé sé fɔ gebagé ndeé geké akwámé embu né ndeé eyi gekwéne. Apyégé mbɔ, gebagé ndeé eyigémbɔ génywerege nye gépye ndeé yimbo egyalé dɔɔ. ¹⁷ Elómé fɔ nnó nnó muú akpá mmɔɔ make áfáné mmu ukwéne

unó mmáó ebi akwyyé ne meko menya. Apyégé mbó, mmáó mimbo mabene nyé mapye ukwene unó mmáó ebimbo ugho ne mmáó mawule mme. Muú abógé mmáó make afyyé lé né mmu unó mmáó uke. Apyégé mbó mmáó ne unó mmáó ubéé nyé chánjéné.

Maá Jarás ne mendée ayi atad nku Jisás

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Ndere Jisás alú jóóge ne ebwó, aké ápele, muú kpaá fò achwó kwé ji uká, aló manjóó ne ji aké, “Maá wa ayi mendée agbo mbó wye nana. Nné wó mmye, Ata chwó nere ji ebwó mmye, apege nye.” ¹⁹ Jisás akwilé ka ne baá utóó bíí ákwóle mende yimbo. ²⁰ Ndere ájyéé, mendée yi agéne me efwyaale dóó ayi manóó mabó matané gé ji mbe málé anmé áfyá ne ápeá, achwó ji né meso ata manó nku wuu. ²¹ Elé ji abó aferé me né metóó wuu nnó, “Mbógé ntagé yé lé nku wuu, ntoge nye.” ²² Jisás abwólé mmye agé mendée yimbo ajóó ne ji aké, “Gbaré metóó maá wa, otóó gétúgé ofyyé metóó wye ne me.” Ténéténé yimbo mendée yimbo atóó. ²³ Jisás akoó yé afé né gepúgé muú kpaá yimbo. Akwónégé né gepúge Jarás, agé bós ndere áfíle ne gejamégé abifó nkane ákwéle ubeé áfómege ambya. ²⁴ Ajóó ne ebwó aké, “Chógé, mesó mendée yina agbo wó, abelege lé géjyá.” Jisás ajóógé mbó, bós bimbo áló manjwáné ji jwané. ²⁵ Ne Jisás ábúgé bós bimbo ako átánégé dafye, ákpe mmu ágbaré ebwó mesó mendée yimbo, apye ji apeé, akwilé ka. ²⁶ Ne ngó mechó ewéná akwó akwóné maló mako né gebagé mewaá eyígémbo.

Jisás apye bós ame nónómé apea ágéne

²⁷ Ndere Jisás alyaá gepúgé Jarás ajyéé, bós ame nónómé fò apea áló mankwólégé ji ábéége aké, “Jisás, Mpyáne Devid gé esé meshwe.”

²⁸ Jisás akwónégé né mmu gepú eyigé ji ajwólege ande bimbo ájye báne ji. Jisás agií ebwó aké, “Nnó enyú défyéé matóó ne me nnó nkage pye enyú dégéné?” Akamé aké, “Ata défyé.” ²⁹ Akámégé mbó, Jisás ata ame bwó aké, “Ébé wyé ndere enyú défyéé metóó ne me.”

³⁰ Bós bimbo áló mángéné mbaá. Ne Jisás aji ebwó etu aké, “Ékagé dépye muú ákaá mechó ewena.”

³¹ Yémbó ájyégé ákage cho metóó ápye ngó Jisás akwó akwóné maló mako gétúgé utóó bí ji apye eta bwó.

Jisás apye mbú ajóóge mejóó

³² Ne wye ndere ande bina makpó ápeá ályaá ájyéé, bós fò áchwó ne muú fò mbaá Jisás ayi meló nchye apyé ji álaá mbú.

³³ Jisás ábúgé meló nchye yimbo, mbú yimbo aló mejóó manjóógé. Ne gejamégé bós abi álú éféé ágégé mbó, matye mawá ebwó meno áló manjóógé aké, “Délú dangé gefógé genó eyina gepye fana né meló Isreli.” ³⁴ Yémbó bós Farasi ájóó aké, “Elé danchómeló mfwa áló nchye ne achyéé ji uto nnó ábúgé áló nchye”.

Jisás agéne bós meshwe

³⁵ Jisás alyage eféé akene ajyéé né maló ayi kókoó ne ayi kpakpa, alerege bós mekomejóó Esówo né mmu macha mmyemenene bós Jus. Ama agarege ntó bós abya melóméló nkane Esówo ágbárege gefwa jí. Apyéé ntó bós abi ámeé mamée ufóóufóó átóoge. ³⁶ Ndere Jisás agéne gejamégé bós abi áchwóó eta wuu, meshwe akwó ji metóó dóó gétúgé bós bimbo, néndé efwyaale bwó ejaá dóó, ála mbyambya eké mágónme ayi álá pó ne mémbamé. ³⁷ Eféé ne ájóó ne baá utóó bíí aké, “Mbwé mamferé ajá dóó ne bós utóó abi áférege ája wó. ³⁸ Nége mmye mbaá Esówo mbóó mekóó nnó ató bós utóó abifó nnó áchwó áferé mbwé wuu.”

10

Jis̄as aja ya ngb bi i afynepe
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Ne bi i ma Jis̄as aku u ngb bi i afynepe, chwge achy ebw uto ebi bu u al nchye n mmye b ne mampye b ab i me mame uf uf toge. ² G mab ngb Jis̄as afynepe na. Ayi mbe akamege Simun (ku j i nt nn Pita) ne menm wu u Andru, Jmsi ne Jn ba Sebdee. ³ Filip ne Batolomyo, Tmasi ne Matyo ayi al mnsel nkamakpo, Jmsi ma Alfs, Tadiys ne ⁴ Simun mu u ukg ayi ammy nn b bi i b mmyemmye bw ne Judas Iscarot ayi achy Jis̄as mankwa.

Jis̄as at ngb afynepe nn apye ut bi i

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Jis̄as agare ebw bina ak, “Mentme eny dafye. Djy mb dkpege f mal b ab i l p b Jus ye n gebage mewa Samariya. ⁶ Chge l n mba b Isrli. Ebw al ek mgme ayi nome. ⁷ Dgrge ebw nn gb eyig Esw agbarege gefwa ne b bi i gla kwkwl. ⁸ Pyge b mame tog, pege b ab i agbo akrge n genw, pyge nt b ub tog, bge al nchye ab i chyge b efwyale n mmye. Nchye eny ut mampye un bi, dchy nka w, chge dpyge nt mba b dgig nka. ⁹ Ekage djy ne ynd gefge nka n mmu uba nku ny. ¹⁰ Mu u ny kpag f gbag neke, y bl nk ayich, ye un uk ne met neke, nnd b manchy mu u ut gen eyig j i ab mamb ne gj. ¹¹ Ynd mel ew dkpen, klege mu u yi b geje mans eny nn djwle ne j i, jwlge wy ef kpa te dlyge mel ewmb. ¹² Dekpege mmu gep eyimb, tamege b ab i al mmu nn, ‘Mj Esw b ne eny.’ ¹³ Ne mbog b ab i al

mmu seg eny chnn, nge mmye nn mj Esw l ne ebw, mbog l se nt eny w, nge mmye nn Esw s mj wu u. ¹⁴ Mbog mu u l se eny y ebe l manw mekomej ny w, dk detanege mel ewmb y ebe l gep eyigmb kwge mpp eyi l eny uk ne dlya djy. ¹⁵ Ne me ngarege eny wáwálé nn, bi i un mpa, Esw agen ny b Sodom ne Gomra meshwe apw b mel ew shya manw mekomej eny.”

Jis̄as agare ngb bi i efwyale ew ebw agne ny

(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ Ak, “Wuge, mentme eny mba b mme nkane mgme n mp ukwala, kag chánéné nkane dékene ne bge nyame dklge mpa. ¹⁷ Sge gb, nnd b ápyéne ny eny f ne eny n eso kpag mel ne do ny eny ba un n macha mmyemenne bw. ¹⁸ Ne jame ny eny f n mbe ushu b gmena ne afwa mel gtg délu ankwle ba, ápyége mb byenn deg mb l meti mangaré ebw ne b ab i l p b Jus mekomej wa. ¹⁹ Gébége seg eny jyge n macha eso, dchyge menyammye ny efwyale, dgig nn dejge ny nn nnd gebe eyig mb gkwnge Esw achyge ny eny gen eyig db manj. ²⁰ Njog mb nnd, uchu mej ebi eny djge ny b f ebi ny, l Mendo Ukpea ew Nte ny Esw atme ny ne garege ny eny gen eyig db manj. ²¹ Ne geb eyig mbnt, anm chyge ny at anm nn w. Ant chyge ny ba bw nn w. Ba tnege ny ukl ne ama bw ne ante bw mampye nn w ebw. ²² B ako pa ny eny gtg délu b ba. Ymb yndmu u ayi akog met te kwyakwya áférege

nye ji né efwyale gabo. ²³ Yéndé melo ewé bɔ́ áchyege ényú efwyale kwilége wyé wáwá déjyé ewé chá. Kaáge wáwá lé nnó, gemégé nnó déké maló Isréli mako mampye utó ba, me Maá Nte Mekwaá nchwó nyé. ²⁴ Kaáge nnó maá ñwe akaágé fɔ́ ñwe ápwó menleré wuú, ye maá defwé aṅeáge fɔ́ geme apwó muú ayi abɔ́ ji. ²⁵ Maá ñwe aferégé fɔ́ nnó ápyéé nye galógál ne ji apwó menleré wuú ne maá defwe ntó aferégé fɔ́ nnó ápyéé nye galógál ne ji apwó muú ayi abɔ́ ji. Mbogé bɔ́ ákage ñea mató akuú me ayi nlu nte ula gepú Esɔwɔ́ nnó nlú danchameló (Belsebɔ́b) ne ényú bɔ́ ula gepú ba yé, ákúu nyé ényú ufó mabo ufó ami mabɔ́ mapwó amu. *

Muú ayi débɔ́ mamfɔ́ lé Esɔwɔ́ épfɔ́ mekwáá
(Luk 12:2-7)

²⁶ “Défógé ye muú fɔ́, genó fɔ́ gépó eyigé ákwérége géjí bɔ́ alá géne nye, ye eyigé ábigé bɔ́ alá kágé nye gépó. ²⁷ Unó bi ngárege mbɔ́ ényú né metó utuú, gárege úbí gbɔ́ɔ́ ne ebi dewuú mbɔ́ ényú ényú garege ubi mbaá bɔ́ ako áwú. ²⁸ Défógé fɔ́ bɔ́. Ebwó ákage wá lé muú wáne, ákágé wá fɔ́ méndóo wuú. Fógé lé Esɔwɔ́ muú awyaá utó manwá muú chóncho ne méndóo áfyé mmu ntoné mewé. ²⁹ Gege baá denwɔ́né abi aname ne ñka eyi élá fuú yé genó wó. Yémbɔ́ yé ama ayi átánege né mfaá akwé ayi Nte nyú Esɔwɔ́ alá kaá wó apó. ³⁰ Mbɔ́ntó ne élú ne ényú, Esɔwɔ́ akaá mpa dénkaaré mejwe eti délu yéndémuú nyú mekpo. ³¹ Défógé fɔ́ genó eyigé bɔ́ apyéé nye eta nyú, ényú denjá geme né mbe ushuú Esɔwɔ́ dépwɔ́ ekwó denwɔ́né.

Muú ayi dfyéé metó ne Kras ne ayi ashya ji

(Luk 12:8, 9)

³² “Ne yéndémuú ayi ágárege gbɔ́ɔ́né né mbe ushu bɔ́ nnó alu muú wa, mentó ngarege nyé gbɔ́ɔ́né mbaá Nte wa muú álú né mfaánebuú nnó ji alu muú wa. ³³ Yémbɔ́, yéndémuú ayi áshyágé né mbe ushu bɔ́ nnó ji apó fɔ́ muú wa, bíí mpa Esɔwɔ́, mentó nshyaá nyé ji né mbe ushu Nte wa muú alu né mfaánebuú nnó ji apó fɔ́ muú wa.

Mekomejɔ́ Jisɔ́ achwó ne mawámé épfɔ́ nesɔ́

(Luk 12:51-53; 14:26, 27)

³⁴ “Ényú déferégé fɔ́ nnó menchwó fá mme mampye bɔ́ ábé nesɔ́ ne ate, nchwó lé mampye bɔ́ ámmyége ne ate. ³⁵ Nchwó pyé nnó maá ayi mende ámmyé ne nte wuú, ayi mendée ámmyé ne mmá wuú. Mendée menɔ́ ammye ne ñmogétá wuú. ³⁶ Ne bɔ́ mawámé muú átanégé élé né ula gepú bíí. ³⁷ Muú abogé gejeé ne mma wuú yélé ne nte wuú gépwogé gejeé eyi abɔ́ ne me, ebyennó akwane fɔ́ mambe menkwɔ́le wa wó. Ne muú abogé gejeé ne maá wuú ayi mende yélé ayi mendée gépwogé gejeé eyi abɔ́ ne me akwane mambe menkwɔ́le wa wó. ³⁸ Ne mbogé muú alá kame mamkpa gekwa jíí akwálege me wó, ebyennó akwane fɔ́ mambe menkwɔ́le wa wó.” † ³⁹ Muú ayi akélege mampoó genwá jíí, ji yimbɔ́ ne ágbóo nye, ne ayi akélege maníí genwá jíí getú ya ebyennó bɔ́ nyé genwá eyi gélagé byé.

Esɔwɔ́ achyége nye nsa mbaá muú yi asele muú utó wuú ne nechóchó

(Mak 9:41)

⁴⁰ “Yéndémuú ayi asele ényú ne metó megómégó ebyennó ase mbɔ́ le me, ne muú ayi ásele me

* **10:25** Elú wáwá lé nnó: Besebɔ́b élé mabo danchameló ami fɔ́ pé ntó né 12:27. † **10:38** Elú wáwá lé nnó: Gekwa gelú mbaá ayi bɔ́ Rom áwane nya bɔ́ abi ató makpo ne ebwó, mamkpa gekwa akwálege jisɔ́, ula úlu nnó mange efwyale ewé ekáge chwó muú yé ebe élé ne negbo getu jíí.

ase mbo lé Esowo muú átome me.
⁴¹ Yéndemuú ntó ayi asele muú
 ekpávè Esowo ne metóó megómégó
 élé akaá nnó alu muú utóó Esowo,
 Esowo achyège nye ji nsa wye ndere
 achyège muú ekpávè wuú. Muú
 ayi asele muú yi apyéé genó eyigé
 Esowo akelege, asele nsa wye nkane
 ayi Esowo achyège muú yimbo.
⁴² Ne muú ayi achyège ñkó manaá
 makwe mbaá muú ama né geluagé
 abi alu ankwòle ba, yé ayi alú
 byábyá né ame bóó, ngarege enyú
 wáwálé abóó nye nsa.”

11

*Bóó dentóó Jón menwyaá bóó
 manaá Esowo
 (Luk 7:18-35)*

¹ Ne gébége Jisós anéré mangaré
 baá utóó bií makpo áfyanéápeá
 genó eyigé ebwó ábóó mampye,
 alyaa melú ewémbó afé né maló
 bóó Jus ayi fò né gebagé mewaa
 Gálilí nnó álerégé ne áamá ágáragé
 ntó ebwó abya melóméló. ² Né
 gébé eyigémbó ntó Jón menwyaá
 bóó manaá Esowo abó akpe deno.
 Awúgé unó bi Jisós, Muú yi Esowo
 akweré ji elá gefwa, apyéé, ató baá
 utóó bií abifó nnó ájye ágií akaá
 gefógé muú ayi ji alú. ³ Ajyéé
 ágií Jisós aké, “Wó ne ólú muú
 ayi abó alú manchwó wá esé
 dégilé ayichá?” ⁴ Ne Jisós ashúú
 ebwó meko aké, “Choge dégare
 Jón unó bi enyú déwuú bóó ájoge
 ne ebi enyú ambóó dékpané ame
 dégene. ⁵ Bóó ame nónómé ágéne,
 ubwéré, ukwilé úkéné, bóó abi
 ámeé ubá átoó, bóó matu gbégbé álo
 manwúgé, abi ágboó ápeé, ne ubyá
 bóó úwú abya melóméló. ⁶ Meje
 ébé ne muú yi alá pó ne dembyó né
 metóó gétú yá.”

*Jisós agare bóó gefógé muú ayi Jón
 alu*

⁷ Ndere baá utóó Jón ályaa ájyéé,
 Jisós abo manjóó depore Jón ne
 gejamégé bóó abi alú efeé aké,
 “Tégé gébége enyú déjye nya né
 mashwane, defe mangé ndé gefógé
 muú? Déjye gé le muú ayi alú eké
 mancha ami afofo akpáne áténe
 egbe ewe ne ewe? ⁸ Mbógé mbo fò
 wó, deferé nnó deyjé gé ndé gefóógé
 muú? Défé manjye ge muú ayi
 afye mandeé malómáló? Chyaá-
 o. Dekaa fò nnó bóó abi áfyéé ufóó
 mandeé yimbo ájwalege lé né mmu
 dachi afwa bó wó? ⁹ Ne enyú défé
 yé éwú mánjye gé waa? Elé muú
 ekpávè Esowo? Eh, gé muú yi enyú
 dégené mbo. Ngare enyú wáwálé
 nnó, aneá geme apwó yéndemuú
 ekpávè Esowo. ¹⁰ Elé Jón yina ne
 ábó ásamé gétú jií nnó Esowo aké,
 ‘Wuúgé, ntóme nyé muú dentóó wa
 ayi abó nyé mbe ne wó manchwó
 kwyé meti wye’.” *

¹¹ Jisós afé mbe ajoge aké, “Kaáge
 wáwálé nnó, né geluágé bóó ako
 abi ándée ábyené, ye muú ayi aneá
 geme eke Jón menwyaá bóó manaá
 Esowo apó. Yémbó muú ayi alá
 fuú ye genó wó né geluágé abi
 Esowo abeé mfwa bwó aneá geme
 apwó Jón. ¹² Gefwa eyigé Esowo
 ágbárege gejyéé mbe ne eshye elo
 né gébé eyigé Jón menwyaá bóó
 manaá Esowo agarege mekomejóó
 Esowo, ekwone bií ebi fina. Ne
 bóó abi amyé mankpe wye, amyé
 ne eshye. † ¹³ Gemégé nnó Jón
 áchwó álóó utóó bií, bó ñwe abi Mo-
 sis asame ne abi bóó ekpávè Esowo
 ako ábó mé mbe ágare unó bi upyéé
 nye né gébé eyina. ¹⁴ Ne mbógé
 dékelege mankame ne genó eyigé
 me njóó, goge me ngare enyú nnó
 Jón ne alu Elija ayi bóó ekpávè Esowo
 abo ajóó nnó achwóó.” ¹⁵ Muú yi
 áwyaá matu mawú, áwú.

¹⁶ “Mmège na kpé nje enina

* **11:10** Elú wáwálé nnó: “Wó” né melo ñwe ewéna, atene mbaá muú ayi Esowo akwere ji ela gefwa. † **11:12** Elú wáwálé nnó: Melo ñwe ewéna, né bó ñwe bifo ájóó cha. Pè TEV, RSV ne abifo ntó.

ne ndé? Nélú nkane baá melo abi ájwale né metó melo, akuú atε aηme bwó aké, ¹⁷ ‘Esé dékwe enyú ubeé neba nnó débé, déshya mambé, dékwa makwaá negbo nnó deli déshya manlí.’” ¹⁸ Njóge mbo néndé, Jón menwyaá bóó manaá Esowó achwóó nyá, ji ányuú fó mmóó, ne gebé eyigé fó alyage menyéé kpékpe gétúgέ deporé Esowó getu eyigémbó, bóó aké, “Awyaa meló nchye.” ¹⁹ “Me Maá Nte Mekwaá nchwó, nnyε menyéé, nnyu mmóó gbene, enyú deké pélé muú genó ne menyuu mmóó yi, mejeé ánselé ηkamakpo ne mejeé bóó ubeé. Yémbó ákaagé nnó denjaré Esowó etiré muú áwyaá delu cho né unó ulóóló ebi ji ápyéé.”

Maló ayi dlá áfyéé matóó ne Jisós wó
(Luk 10:13-15)

²⁰ Bóó abi álú né maló ayi Jisós ápye nyá ukpékpe ufélekpá wye, ályaa fó mámpyége gabo wó. Ewena epye Jisós alo manshulege ebwó ndo. ²¹ Ake, “Utóηkwa ubé nye ne enyú bóó meló Korasin, utóηkwa ubé ntó ne enyú bóó Betsada néndé, ukpékpe ufélekpá ebi mpye eta nyú, mbo mpye nyá ubi mbaá bóó Tiya ne Sidon mbo ályaa mé gabo bwó te gachii, áfyε uchále mandeé, áwaá matwó né mekpo mánleré nnó ályaa gabo ebwó. ²² Ngárege enyú wáwálé nnó, bíi unóó mpa Esowó, Esowó agene nye bóó Tiya ne abi Sidon meshwe apwó enyú. ²³ Ne enyú bóó Kapanom, déferé nnó dékwóme nye ηgó dóó? Gebyó, Esowó awáne nye enyú gelu degbo dékwóné meló áwuú bóó. Néndé, ukpékpe ufélekpá ebi mpye na eta nyú, mbó mpye ubi mbaá bóó Sodom, mbó Esowó áwaá nya fó ebwó wó, ábó álú ábe té fina. ²⁴ Ngarege enyú wáwálé nno, bíi unóó mpa Esowó, Esowó agene nye bóó Sodom meshwe apwó enyú.”

Jisós aké ‘Muú yi akélege ugbeé mmyε achwó eta wáa’
(Luk 10:21, 22)

²⁵ Wyéé né gébé eyigémbó, Jisós anemmye aké, “Nte wa, Ata ayi abóó mfaá ne mme, mfeé wó dóó, nkane apyεé nnó depó etire detome ne me debe bibii mbaá bóó denjá ne abi ákaá ηwe dóó. Jnené deti gbógónó mbaá bóó abi alá kaáge ye genó nnó ákaá. ²⁶ Elu wáwálé Nte wa, mbo ne wómbóó ókelé nnó ébé.” ²⁷ Ama jóó ne bóó aké, “Nte wa achye me unó uko ne ye muú ayi ákaáge gefógé muú ayi Maá alú ápó, ekosé Nte wuu ne ye muú ayi ákaáge gefógé muú eyigé Nte alu ápó ekose Maá ne bóó abi ji ájyaá nnó ápye ebwó ákaá Nte wuu. ²⁸ Enyú ako abi depwaa gétúgέ dékpané matuu efwyale ayi ánoó enyú, chwóge eta wa, nsele áji nchye enyú ugbeé mmyε. ²⁹ Chyége gemεge nyú eta wa degí géno eyige nlérege, néndé me nlu nyame ne mbwégé fó mmyε. Dépyégémbó, debóó nye ugbeé mmyε. ³⁰ Genó eyigé ngarege enyú nnó dépye gejawerege fó ne eyigé nchyége enyú nnó dékpá genóó fó.”

12

Nkwé ayi bíi uwyaá bóó Jus
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Ebélé ye wó, né bíi uwyaá fó Jisós ne baá utóó bíi ákoóge né mekóó gefógé nchi fó eyi ákuú nnó wid. Mesa abó ammye baá utóó bíi. Apye ebwó álo mánkógé nchi eyimbo ányéé. ² Ekwo bóó Farasi fó ágege mbo, ájóó ne Jisós aké, “Gé ebé se ékámé fó nnó baá utóó byé ákóó nchi bíi uwyaá wó.” ³ Ne Jisós ashuu ebwó meko aké, “Enyú délu danjú né mmu ηwe Esowó dékaá genó eyigé mfwa Devid ápyé nyá gébége mesa ámmye ji ne bóó bíi wó? ⁴ Akpe nyá mmu echa upe Esowó abó bred ayi achyεge matame mbaá Esowó, anyé ne bóó abi álu ne ji. Elú ebé nnó muú yicha abóó

fó manyé menyé yimbó wó ekosé ámpye upe Esówa ne ányé.”⁵ Ama gií aké, “Délú danjú ebé Mosis ewé eké, ámpye upe né echa upe Esówa ákwene ebé bií uwyaa, ebé ewé eké muú apyégé fó utóó bií uwyaa. Nkane ebwó ápye utóó né bií uwyaa ákwe ebe ewémbó. Yémbó ebé Mosis ewémbó egbaré fó ebwó nnó ápye utóó bií uwyaa wó?”⁶ Gógé ngaré ye enyú nnó muú alu fa ayi ápwó ye bélé echa upe Esówa.⁷ Nwe Esówa ajóó aké, ‘Genó eyigé Esówa ákélege gélú nnó dégéné ate meshwe épófó lé mámpye upe eta wuu’. Mbógé debó dékaá mekomejóó yina, mbó enyú déjóó fó nnó bóó abi ála pye gyéé wó ákwé mpa.⁸ Kaáge ye nnó, me Maá Nte Mekwaá ne nlu Ata ayi abóó bií uwyaa.”

Jisós apye mende yi ebwó egboó ji atoo

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jisós ályágé éféé, ajye kpe né echa mmyemenene bwó.¹⁰ Mende fó ayi ebwó egboó ji abó alú wye. Éféé mbóntó, bóó fó abi ákélege meti mánjóó nnó Jisós ápye genó gebo alú wye. Agií Jisós áké, “Nnó ebé se ékamé nnó ápyéé muú atoo né bií uwyaa?”¹¹ Jisós ashuu ebwó meko aké, “Mbógé muú nyú awyaa egóhme, ne ekwegé mmu gepyéé bií uwyaa, nnó áférégé ewu?”¹² Ne mekwaá áyi aneá gеме ápwó egóhme ye! Ndere elúmbó, ebé egbárégé fó muú nnó apoóge fó nte mehme bií uwyaa.¹³ Éféé ne Jisós ajóó ne mende ayi ebwó egboó ji aké, “Nyaá ebwó wye.” Anyágé, ténéténé ebwó wuu etoo ekere mebe nkane ewe fó.¹⁴ Bóó Farasi abi álu éféé ágégé mbó, átané ájye áso mala nnó ápye Jisós áwá.

Esówa ajya Jisós nnó abé muú utóó wuu

¹⁵ Ne Jisós akaágé nnó ajóó geju manwá ji, alyaa mbaá yimbó afé mbaá yicha. Gejamégé bóó ákwólé ji, apye abi ámeé ako átoó.¹⁶ Ne

aji ebwó etu aké, “Ékagé ájye ágaré bóó depó eti.”¹⁷ Jisós ajóó mbó nnó mechó ewé Esówa apyéé Asaya muú ekpávé wuu ajóó ebé wáwálé

¹⁸ nnó, “Gé muú utóó wa ayi njyaa na, mbó gejeé ne ji, apyéé metóó egóó me bóó, nchyege nye ji uto Mendoó wa, ne agarége nye bóó abi álá pó bóó Jus nnó me mpyéé nye ebwó átene cho né mbe ushu wa.

¹⁹ Abéé fó muú mawáme, ne ménjóó mejóó, abéé muú ayi ala awuu fó mejóó wuu né melo tametame.

²⁰ Ajógé fó mejóó metometo ne bóó abi áwyaá matóó dada, ne ápyéé fó matóó áso ubya bóó ne abi ágne efwyale.

Wyembó ne abéé ne bóó kpaá te apye nye wáwálé wuu apwó unó uko.

²¹ Ne bóó malo mme meko ánegege nye matóó ne ji mambó genwá.”

Jisós apó fó ula uma ne Belsebáb mfwa aló nchye

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² Ewyágé, bóó fó áchwó ne muú ayi meló nchye ápyéé ji álaá mbú ne ame nónómé mbaá Jisós. Apye ji atoo aló mángéné mbaá, ajoge mejóó.²³ Genó eyigé Jisós apye, gépye gejamégé bóó abi álu wye matye mawá ebwó meno álo mángígé ate áké, “Nnó mpyáne Devid áwu alú mánychwó nkane mempoó se na waa?”²⁴ Ne ekwó bóó Farasi áwúgé nnó Jisós apye muú ayi meló nchye áchyége ji efwyale atoo, álo mánjóó áké, “Elé Belsebáb mfwa aló nchye ne áchyége ji utó nnó ábúgé bóó aló nchye mmye.”²⁵ Jisós ákaá genó eyigé ebwó áférége, ajóó ne ebwó aké, “Yéndé meló ewé bóó álá pó meko ama, étinégé.

Ne yéndé ulaá gepú ebi ummye ne ate ulaá tyatya.²⁶ Ne mbógé nte meló nchye aké abuu ayifó, ebyennó gefwage danchomeló gekaréé mmye

ne épyémbò nnó ne geji gétané? ²⁷ Mbògé Belsebòb ne achyège me utó mamferé bòó aló nchye mmye, waá achyège bòó enyú utó mámferege bòó aló nchye mmye? Ne mbògé enyú dekame fò nnó Belsebòb ne achyè ebwó utó aferege bòó aló nchye ne mmye wó, ebwó ambòó ne álèrege nye nnó enyú délu gyeé né genó eyigé dejógé mbò ne me.” * ²⁸ Ne mbògé élé né Mendoó Èsòwò ne mbuú bòó aló nchye mmye, kaáge nnó gefwage Èsòwò gélo mé fá ne enyú. ²⁹ Muú ákaáge kpe fò gepúgé meto muú ájó genó mbògé alá bómbe áwé ji wò. Èkosé nnó abògé mbe awège ji ne ákaáge kpe ájó yéndégenó. ³⁰ Yéndémuú ayi alá pò ula uma ne me, alu muú mawame wa, ne yéndémuú ntó ayi alá pòoge me manyweré bòó, atya ebwó tyaá nnó abe tete ne Èsòwò. ³¹ Kaáge nnó Èsòwò ajígente yéndé gabo ne mejòó mebomebo ewé bòó ájòge ne ate. Yémbò ájigé fò nte mejòó mebomebo ewé bòó ájòge atome ne Mendoó Ukpea. ³² Èsòwò ájigé nye nte yéndé mejòó mebomebo ewé muú ájòge atome ne Maá Nte Mekwaá yémbò ájigé fò nte mejòó mebomebo ewé muú ájògé atome ne Mendoó Ukpea. Yé ebelé fa mme yina ne ayi achwòó.

Genó ne umpomé bìi
(Luk 6:43-45)

³³ Désége nnó umpome genó ulóme, debò manse ntó nnó genó geji ambòó gelóme. Ne désége nnó genó gélo me fò ebyennó umpomé bìi ntó ulóme fò, néndé akaáge genó né mbaá umpomé bìi géji géwóme. ³⁴ Enyú abi délu éke mmyò épyémbò nnó ne déjóó galógáló ne muú ayi enyú délu bòó abo? Néndé, genó eyi gélu muú metòó géji ne gétánege ji meno. ³⁵ Muú melóméló ájògé depò delódéló eti délu ji né

metòó, muú mebomebo ájògé depò debodebo eti délu ji metòó. ³⁶ Kaáge wáwálé nnó, bìi unòó mpa Èsòwò yéndémuú ágarage nye ula bi ji ájóó yéndé gechugé mejòó gebogege eyi gétané ji meno. ³⁷ Néndé ye mpa akwilege wò, ye akwene wò, ásoó ji lé né uchu mejòó bye.

Bòó ákelege Jisòs apyèé ufélekpa
(Mak 8:11, 12; Luk 11:29-32)

³⁸ Jisòs ájògé mbò, ánlere mabe Èsòwò ne bòó Farasi fò ájóó ne ji áké, “Ménlere, pye ufélekpa ese dégé, manlere nnó utó bye utané mbaá Èsòwò.” ³⁹ Jisòs ashuú ebwó meko aké, “Enyú njye eniné na debò, delu bòó abi átíi meso ne Èsòwò. Dekelege me nléré enyú ufélekpa, yémbò yé uma nlérégé fò, wye lé ufélekpa Jona muú ekpávè Èsòwò ne me nlérege nye enyú. ⁴⁰ Wye nkane Jona ábelé ndò eléé né mmu une mekwòle, mbòntó ne ánige nye me Maá Nte Mekwaá mbelé ndò eléé utuú ne ñwòmese né mme. ⁴¹ Bìi unòó mpa Èsòwò, bòó melò Nínene ákwilege nye áshulé enyú bòó njye enina ndo nnó dépye gabo, néndé, ákwòré nya matòó bwó ákame né Èsòwò gébégé Jona ágaré ebwó mekomejóó Èsòwò. Góge mpye enyú dékaá nnó, muú alu né metòó metòó nyú ayi ágarége mekomejóó apwò Jona yémbò dékélégé fò mánkwòré. ⁴² Bìi unòó mpa Èsòwò, mfwa mendée né melò Shèba ákwilege nye ashule bòó njye enina ndo nnó ápye gabo. Néndé, atané nya kpaá tete ewu áchwó wú unòó bi mfwa Solomun áleré nya bòó ne déngá. Kaáge ye nnó muú alu mbò né metòó metòó enyú ayi álèrege mekomejóó ne déngá apwòó mfwa Solomun yémbò défyéé fò matu manwúge.”

Melò nchye ayi akeré meso
(Luk 11:24-26)

* **12:27** Elú wáwálé nnó: “Belsebòb” élé mabò amifò, amí ákuú danchòméló pé ntó né 10:25.

⁴³ Jis̄s afé mbe ajoge aké, “Abúgé meló nchye atanega muú mmye, alá yia yiáge né mmu mashwone aklege melu ewe ajwlege. Aklege alá ge wó, ⁴⁴ ajóge ne gemé jii aké, ‘Nkerege meso mbaá ayi mbó nlu.’ Akerege meso agegé nnó melu ewémbó élú mewa, áshwa ela pópó ákwyéé ábelé, ⁴⁵ akerege, afé ase áló nchye abifo akénéama abi abó apwó ji, ákpé ajwolé mmu. Ne gefóó eyigé muú yimbó ábéé gebóó gépwo eyigé mbembé. Wye na ne epye nye ne enyú nnyéné bóó abo bina.”

Jis̄s aleré ufóó bóó abi álú anmó bií ne mmá wuu

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Ne nkane Jis̄s alú jyéé mbe manjóó mejóó ne bóó bimbó, mmá wuu ne anmó bií áchwó téne dafye ákelege manjóó mejóó ne ji. ⁴⁷ Muú fó akulé agare ji aké, “Ge mmá wye ne anmó byéé álú mbó dafye téne ákelege manjóó mejóó ne wó.” † ⁴⁸ Jis̄s ashúú muú yimbó meko aké, “Ndé bó álú mmá wa ne anmó ba?” ⁴⁹ Abwéé ebwó asá mbaá baá utóó bií aké, “Gégé mmá wa ne anmó ba ná.” ⁵⁰ Nendé, yéndemuú ayi apye genó eyigé Nte wa muú alu né mfaánebuú ákelege, ji yimbó ne alu mmá wa ne menmó wa.

13

Nekanémejóó mentya mbwe

(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Wye né bií bimbó, Jis̄s atané né gepú eyigé ji abó alú wye, ashulé ajye jwóle né mbale géntoógé mewaá. ² Gejamége bóó ákwolé ji afé ewu. Ji ágégé nnó bóó bimbó ájá dóó, ajye kpe ajwolé mmu ékpée ewé élú né mbále nnyi. Bóó bimbó ako átené né mbale géntoógé mewaá. ³ Alo manleré ebwó gejamége unó né makámejóó. Ató neka eniné mbe aké, “Bií uma mempye makóó fó afé manjye tya mbwé né mekóó

wuu. ⁴ Ndere átyaá ájyee, ámé mbwé áyifó ákwé né maá meti ayi ákoge wye, denywóné dégége déchwó chwé dényé. ⁵ Amé áyifó ákwé né mfaá mme etáravé mbaá ayi mme alá jaá wye wó. Ebelé yéé wó áchií. Ne élé mme alá jaá wye wó, ⁶ nmeé étyégé, edo mbwé yimbó, ne élé maka alá kpe mme chánchá wó, adé agbó. ⁷ Amé áyifó ákwé né mme ayi genkpé ntó géchige wye, áchigé, genkpé eyigémbó géwé gekweré mbwé yimbó meshii ejo agbó. ⁸ Yémbó amé áyifó ákwé né mme melóméló, áchií áwé, chánchá, áfye uló. Ayifó áfye usáá uló uta, áyifó áfyeé usáá uló uleé, ne áyifó áfyeé uló esaá meso efya ápwó nkane ábó ápené.” ⁹ Jis̄s ánérégé manto nekanemejóó eníne na aké, “Muú yi áwyaá matu mawú, áwú”.

Ula bi Jis̄s atóme makámejóó

(Mak 4:10-12; Luk 8:9, 10)

¹⁰ Jis̄s ánérégé mántó nekanémejóó enina, baá utóó bií ájye gií ji aké, “Ata ula nnó wó olérégé bóó bina né makámejóó?” ¹¹ Jis̄s ashúú ebwó meko aké, “Élé enyú ne Esowó apyé nnó dékaá wáwálé depó etiré délú nya bibii ndere ji ágbárege nye gefwa jii. Yémbó ji anene fó deti gbógónó mbaá bóó abifo nnó ebwó akaá wó. ¹² Néndé, yéndemuú ayi awya genó, ji ne ágbége nyé ji ebwó nnó abé ne gejamé. Ne muú ayi alá pó, yé ékéké ewé ji awya, ásíle nye eta wuu. ¹³ Gégé ula bi menlérege ebwó né makámejóó na, áwyaá ame mangé, yémbó ágéné fó, áwyaá matu mánwú yémbó áwuu fó, ye mankaá ákaágé fó cháchá. ¹⁴ Ne ndere ebwó ápyeé mbó, genó eyigé Esowó apye Asaya muú ekpávé wuu ajóó nyá getane wáwálé, nnó, ‘Enyú dénénege nye matu manwú mekomejóó wa yémbó dekaágé ula,

† 12:47 Elú wáwálé nnó: Né bó nwe ukwene bifo malo yina apó wye.

défyε nye amε mangé unó ebí
mpye yémbó dégéné fṵ.

15 Néndé bṵṵ bina aṅea matṵṵ,
awyaá matu mmeé.

Akwere amε bwṵ né depṵré
Eṵṵṵ,

mbṵgé epṵ mbṵ fṵ wṵ, mbṵ ágéne
mbaa ne amε bwṵ,
áwuú ne matu bwṵ
ákaa chánchá

ákwṵré matṵṵ ákeré eta wa
nnó mpye ebwṵ ápṵ.

16 Enyú dewya éfwṵ, néndé, amε
nyú ágene ne matu nyú ntó áwuú.

17 Kaáge wáwálé nnó gejamége bṵṵ
ekpávε Eṵṵṵ ne bṵṵ abi álu cho
né mbε ushu Eṵṵṵ, ákelé nya meti
mangé unó bi enyú dégéné mbṵ,
yémbṵ áge wṵ, ne manwú unó bi
enyú déwuú mbṵ yémbṵ áwuú wṵ.”

*Jisṵṵ agare baá utṵṵ bií ula
nekanémejóṵ mentya mbwe*

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 Jisṵṵ afé mbε mánjṵgé aké,
“Wúge ye ula nekanémejóṵ mentya
mbwe. 19 Mbwe ayi akwené né
maá meti ayi ákoóge wye alu
éke bṵṵ abi áwúgé mekomejóṵ
Eṵṵṵ ayi ágárege nkane Eṵṵṵ
ágbárege gefwa jíí alá ákaágé
ula, danchṵmeló achwṵ aferé ji
né mmu matṵṵ bwṵ. 20 Ne mbwe
ayi ákwené né mfaá mme etárávε,
álu eké bṵṵ abi áwúgé mekomejóṵ
Eṵṵṵ ténéténé yimbṵ, áse ji ne
nechṵchṵ. 21 Yémbṵ, mekomejóṵ
yimbṵ akpé fṵ ebwṵ mmu matṵṵ
chánchá wṵ, awyágé mano.
Gébége álṵge mangé efwyale ndere
bṵṵ ápaá ebwṵ gétúgé mekomejóṵ
Eṵṵṵ, ájá nmye meso. 22 Ne mbwé
ayi ákwené né mme genkpé meshíí
ejomé, álu eké muú ayi áwugé
mekomejóṵ Eṵṵṵ, uféré unó mme
ne mmwólé né unó bi uchwṵṵ ne
gefwa, ujo mekomejóṵ yimbṵ upyeé
jí áwṵ umpome ulṵúlṵ wṵ. 23 Mbwé
ayi ákwené né mme melómélṵ,
alu eké bṵṵ abi áwugé mekomejóṵ
Eṵṵṵ, ákaágé ula. Mekomejóṵ
yimbṵ akwṵrége genwáge ebwṵ

gebeé eké mbwé ayi áchií áwene
chánchá afyεé gejamége ulṵ. Ayifo
áfyεé usaá ulṵ uta ayifo usaá uléé,
ne ayifo esaá meso efya.”

*Nekanémejóṵ mancha ami muú
mawámé apené mmu mekṵṵ mbwe*

24 Jisṵṵ ama tó nekanémejóṵ
enínéfṵ aké, “Gefwa eyigé Eṵṵṵ
ágbárege gelu eké nekanémejóṵ
eníné na. Mende fṵ ape mbwé
melómélṵ né mekṵṵ wuú. 25 Ne
bíí fṵ ndere mbṵṵ mekṵṵ yimbṵ,
apene mbwé yimbṵ, muú mawámé
wuú akwilé ne utuú ayi yéndémuú
abelé geja, ayye pe ntó mancha
né mpu mbwé yimbṵ, alya afé.

26 Ne gébége mbwé yimbṵ áchií
áwene afyεé amε, ne bṵṵ ágéné nnó
mancha ntó ne mawene mbṵ né
mekṵṵ. 27 Efeé ne bṵṵ utṵṵ mende
yimbṵ áyye jíí jí áké, ‘Ata pṵ ṵpena
lé mbwé ayi álu melómélṵ né mekṵṵ
wye? Ne mancha matané efṵ wye?’

28 Ashuú ebwṵ meko aké, ‘Ebe nye
lé muú mawámé wa ne ayye pe
mancha mimbṵ.’ Bṵṵ utṵṵ bimbṵ
ágií jí áké, ‘Nnó ṵkelegé ese déjyé
degoó mancha mimbṵ?’ 29 Mende
yimbṵ ashuú ebwṵ meko aké,
‘Ngba, debṵgé mangoó mancha
yimbṵ nana, dechome nye ne
mbwe yimbṵ degoó. 30 Góge ájí
awe chonchṵ ne mbwe, gébége
mbwe ákwṵnége mamferé ngarege
nye bṵṵ abi áferége nnó ábṵ mbε
ágoó mancha mimbṵ áwé uboubṵ
áfyé né mewe, ne áferé mbwe áfyé
mmu meke ákpá áchwṵ ábélé mfaá
gélálé.’ ”

*Nekanémejóṵ mbwé ayi ákuú jí
Mṵsta*

(Mak 4:30-32; Luk 13:18, 19)

31 Jisṵṵ ama tó neka enínéfṵ aké,
“Gefwa eyigé Eṵṵṵ ágbárege gélu
eké nekanémejóṵ eníné na. Mende
fṵ ape nyiné gempome genṵṵ eyigé
ákuú nnó mṵsta né mekṵṵ wuú.
32 Nnyiné gempome eyigémbṵ
génené gépwṵ amé mbwé ayifṵ.
Yémbṵ gébége néchií nṵwé, népṵṵ
baá unṵṵ abifṵ abi ápené nébwálé

gekpékpégé genóó eyigé denywóné déshíge, déténege anyua bwó wyé.”

Nekanémejóó Yis

(Luk 13:20, 21)

³³ Jisós ama tó nekanémejóó eniné f́ aké, “Gefwa eyigé Esówo ágbárege fa mme gelú eké yis uka ebi upye bréd amualé ebi mendée abo achwaré ne gejamégé flawa abelé kpaá te flawa meko amuále.”

Ula ébi Jisós alerege né makámejóó

(Mak 4:33, 34)

³⁴ Né gejamégé ndó eyi Jisós abó alerege nya unó bina ne gejamégé ebif́ mbaá bwó, alerege lé né makámejóó. Alerégé nyá f́ bwó bimbó genóge f́ ayi alá tóme nekanémejóó wó. ³⁵ Atome nyá makámejóó yina nnó genó eyigé muú ekpávé Esówo f́ abó ajóó gébé wáwálé. Ajóó nya aké, “Me njógé nye mejóó ne ebwó né makámejóó, nlerege ebwó unó bi Esówo abelé bibí te gébége ji akwye mme.”

Jisós agaré ula nekanémejóó mancha ami muú mawámé apené né mekóó

³⁶ Jisós alya gejamégé bwó bimbó ajye kpe mmu gepú ne baá utóó bíí. Eféé ne baá utóó bíí ágíí ji aké, “Nte sé, gare ese ula nekanémejóó mancha mi muú mawámé apené né mekóó.” ³⁷ Ashuú ebwó meko aké, “Muú yi apene mbwe melóméló yimbó elé Maá Nte Mekwaá.” ³⁸ Mekóó ewémbó etené mbaá mme meko, ne mbwe melóméló yimbó atené mbaá bwó gefwage Esówo. Mancha matené mbaá bwó danchómeló. ³⁹ Ne muú mawámé ayi apene mancha elé danchómeló. Mamferé mbwe atené mbaá gébé eyigé mme yina abyéé. Ne abi áférege mbwe yimbó elé makiénné Esówo. ⁴⁰ Wye nkane ánywérege mancha uboubo áfyé né mewe, mbóntó ne ápyéé nye ne bwó danchómeló gébége mme yina abyéé. ⁴¹ Gébé eyigémbó, me Maá

Nte Mekwaá ntóme nye makiénné ya, áfe ájya bwó abi ápye ate ákpéne né gabo ne abi alá akpege mabe áfere né mpu bwó gefwa ya. ⁴² Makiénné yimbó áferégé ebwó, áfomé mmu gekpékpégé ntoné mewe. Eféé mbó ne ebwó álilí nye, ányé manéné. ⁴³ Gébé eyigémbó gepógé bwó abi álú cho né mbé ushu Esówo gégénege nye eké mñméné né gefwage nte bwó Esówo. Muú ayi awyaá matu awú chánéné.

Nekanémejóó genóge ñka eyi ábií

⁴⁴ Jisós ama tó nekanémejóó eniné f́ aké, “Gefwa eyigé Esówo ágbárege fa mme gelú eke nekanémejóó eniné na. Muú f́ age genóge ñka eyigé ábií né melu mme, agege abí geji chánchá alya, afé ne gejamégé nechóchó. Akpó yéndégenó eyigé ji awyaá ajye na melu mme ewémbó.”

Nekanémejóó ntaá eniné né jamé ñka

⁴⁵ Ama ato neka enínéf́ aké, “Gefwa eyigé Esówo ágbárege fa mme gelú ntó eké nekanémejóó eninéna. Menkene gese f́ akene akelege mataá ayi ajamé ñka dóó mana. ⁴⁶ Agégé né máa eniné né jamé ñka, ajye kpo unó bi ji awya uko anna neni”

Nekanémejóó dansa

⁴⁷ Jisós ama ató neka eniné na aké, “Gefwa eyigé Esówo ágbárege fa mme gelú eké nekanémejóó eninéna. Anwané meshuú f́, áso dansa né nnyi. ⁴⁸ Ndere ásoó meshuú ese wye ufóufóó, ágégé nnó meshuú ese wye dóó, aja ákwó né mapea mewaá. Ajya eyi melóméló áfyé mmu uba ne eyi mehomebo atuú ágbé. ⁴⁹ Wye mbó ntó ne ebéé nye bíí mpa Esówo gébége mme abyéé. Makiénné Esówo áchwó fére nye bwó abi ápyéé gabo né mpu abi ápyéé genó eyigé Esówo akélege. ⁵⁰ Aferégé ebwó, áfómege mmu gekpékpégé

ntoné mewe. Alaá wye álilí, anyé manjéné.”

Jisós ajage depó etiré deke ne etiré gekwéne

⁵¹ Jisós agii baá utós bií aké, “Pó enyú dékaá depó etiré na chánéné?” Akamé aké, “Eh dekaá.” ⁵² Ajós ye ne ebwó aké, “Yéndé menleré mabe Esówo ayi ágii ndere Esówo ágbárege gefwa jii fa mme, alu eké mbós gepú ayi akaáge unó Esówo bi uke ne ebi gekwéne ebi ulú né mmu maá gepú ayi ji ábélege unó bií wye.”

*Bós Nasaret ábya Jisós
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)*

⁵³ Jisós anérége manleré makamejós yi, alyaá melu ewémbó, ⁵⁴ akéré meso né meló wuú. Ndere alós manlérége bós mekomejós Esówo né mmu echa mmyemenene bwó, ála mano mekpo fuú ágige ate aké, “Ndé muú áchyéé ji gefósge denjá eti? Ne utó mampye ukpékpé ufélékpa bina? ⁵⁵ Pó maá menwoné upú ná? Pó Méri ne alu mma wuú? Pó nnó aḡmo bií abi ande élé Jemsi, Josef, Simun, ne Judas? ⁵⁶ Ne pó aḡmo bií abi andéé álu na fa ne esé? Ne ji atané ye efó ne gejamégé dénnga etirena?” ⁵⁷ Né getú eyigémbó, ábya ji, yémbó Jisós ajós ne ebwó aké, “Anoge muú ekpávé Esówo yéndé mbaá. Wyelé bós meló wuú ne abi ula gepú bií ne ála nógé ji.” ⁵⁸ Ne teé mbaá ála áfyéé fó metós ne ji wó, ji ntó ápye fó gejamégé ufélékpa né meló wuú wó.

14

*Negbo né Jón Menwyáá bós manaá Esówo
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)*

¹ Né gébé eyigémbó Heród muú alu muú kpaá né gebagé mewaá Galilíí, ji awúgé ḡgo ukpékpé unó bi Jisós ápyeé, ² ajós ne bós abi

ápyeé utós ne ji aké, “Élé Jón menwyaá bós manaá Esówo. Esówo ápye ji akwilé né negbo. Ge ula bi ji awya utó mampye ufélékpa” ³ Heród aferé mbó néndé ji ne ápyeé nnó ágbaré Jón áwé áfyé né mmu gepúgé denó, gétúgé agaré gabo ayi Heród ápyé nnó aferé Heródyas mendée menḡmo wuú Filip abá. *

⁴ Né gébége Heród aselé Heródyas né neba, Jón agarege ji aké, “Ébé Esówo ekame fó nnó wó ase mendée menḡmo wye óbá wó.” ⁵ Heród akelé meti manwá Jón, yémbó afó bós Jus, néndé ebwó ákame nya nnó Jón alu muú ekpávé Esówo. ⁶ Ne né bií ebi Heród anené epaá mante bií ebi ábyené ji, maá Heródyas mesó mendée, abé mabeé malómáló né mbe ushu bós abi áchwóó nyé epaá ewémbó kpaá te metós megómege epye Heród, ⁷ ajós ne maá yimbó aké, “Nkelé nnó, Nchyege wó yénde genó eyigé ókelege nnó menchye wó.” ⁸ Maá yimbó ase majye mma wuú ajye jós ne mfwa Heród aké, “Fye mekpo Jón menwyaá bós manaá Esówo fa né gebagé nkpagene nana.” ⁹ Mechó ewéna epye Heród alá jós, yémbó élé ji akele mé né mbe ushu aḡkéé bií abi áchwó epaá, ákágé sé nkane amáge kwóre mejós wuú. Aké bós bee ápye genó eyigé maá yimbó ajós. ¹⁰ Ajye ásó mekpo Jón né mmu gepúgé denó áchwóó ne ewú. ¹¹ Anérége áfyé ewú né gebagé nkpagene áchwó chyé maá yimbó mendée, ase ajye chyé mbaá mma wuú. ¹² Ne baá utós Jón áchwóó kpá genkwó jii ájye níí. Ajye ágare Jisós nkane epye ne Jón.

*Jisós achyéé delé bós áta menyéé
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jón 6:1-14)*

¹³ Jisós awúgé abya negboné Jón, alyaá melu ewémbó ájye kpe mmu ekpée ne baá utós bií, áfé né mbaá

* **14:3** Elú wáwálé nnó: Filip alú meso Heród. Ji abá Heródyas. Ebelege Heród afere Heródyas mendée Filip, abá.

ayi álú bǎmbǎ, nnó ebwó ábé ewú ebwó ebwó. Yémbǎ bǎó áwúgé nnó akpe ekpée ale jye, átané né ume maló áké ne uka ákwǎlege ji. ¹⁴ Jisós átanégé mmu ekpée, mankwó ma-pea mewaá, agé gejamégé bǎó, ne meshwe akwó ji metǎó gétúgé ebwó, apye ebwó atóó mbaá mameé ayi ebwó ábó áméé.

¹⁵ Ndere nkwalé akwónége baá utóó bíí ájyé báne ji áké, “Ata bíí úfé ne mbaá yina alu eke mashwǎne, lyaá bǎó bina ájye áná menyée né baá maló ayi álú fa kwókwólé ányé.” ¹⁶ Jisós ashuu ebwó meko aké, “Ngé fǎ ula bi ebwó ájye kéle menyée wó. Enyú ambǎó chyége ebwó genó ányéé.” ¹⁷ Baá utóó bíí áké, “Déwyaá lé ntó bréd étáa ne meshuu épea fa, ye genó eyigécha gepó.” ¹⁸ Jisós aké ne ebwó, “Chwǎge me ne éji.” ¹⁹ Agaré gejamégé bǎó bimbǎ aké ájwólé né dambyanja, asé ntóó bréd eyimbǎ étáa ne meshuu épeá, ape ame mfaánebuú achyée matame mbaá Esǎwǎ agyá éjí ubauba achyée baá utóó bíí, nnó ákaré mbaá gejamégé bǎó bimbǎ. ²⁰ Yéndémuú ányé ágbeé. Ne baá utóó bíí áké ányweré ayi álaá, ágbeé usá úfyáneupeá. ²¹ Mpa bǎó abi ányé menyée yimbǎ mbǎgé alá gbéé fǎ ándée ne baá wó, ande ebwó ebwó álú delé bǎó átáa.

*Jisós aké mfaá mekǎ manaá
(Mak 6:45-52; Jǎn 6:15-21)*

²² Epyégé mbǎ, Jisós aké baá utóó bíí akpe ekpée ábó mbé áchyaágé gentoógé mewaá. Ji ala meso agare bǎó nnó ebwó ákeré né upú bwó. ²³ Anérégé mangaré ebwó nnó ákeré, akwó afé mfaá mékwé jimbíí manemmye. Alu éwu jimbíí kpaá te nkwalé akwóné. ²⁴ Né gébé eyigémbǎ ekpée ewé ekpané baá utóó bíí éfé mé tete metǎó nnyi. Mbyo ammye ne ewu, apyée ngbannyi adoó ewu egbé ewé ne ewé. ²⁵ Eǎo né gejjégé bí kpaá te dondo, Jisós ákéne mfaá mekǎ manaá

manjye báne ebwó. ²⁶ Baá utóó bíí áké ágéne nkane ji akéne achwó mfaá mekǎ manaá, efo ekwó ebwó matǎó ákálege áwére áké “Meló ǎ ǎ, meló ǎ ǎ”. ²⁷ Ténéténé yimbǎ Jisós ajǎó ne ebwó aké, “Elé me, gbarege matǎó nyú, défǎge.” ²⁸ Pita ashuu ji meko aké, “Ata mbǎgé nnó ele wǎ wáwálé pye me ntó nshulé nke mfaá mekǎ manaá nchwó mbané wǎ.” ²⁹ Jisós aké ne ji, “Shulé chwó, ajǎge mbǎ.” Pita atané mmu ekpée ashule nnyi aló mankéne mfaá mekǎ manaá manjye báne ji. ³⁰ Ne nkane ágené mbyo nnyi ammye ne eshye, efo ekwó ji metǎó ne aló manke mmu nnyi. Akalé áké, “Ata, poó me.” ³¹ Jisós asá ebwó ténéténé yimbǎ agbaré ji, ajǎó aké, “É é metǎó ewé ofyée ne me elú dada, waá aké wǎ ǎbe ne dembyǎo né metǎó.” ³² Ebwó ákpégé né mmu ekpée, mbyo yimbǎ apwá. ³³ Eféé ne bǎó abi álú mmu ekpée ánogé Jisós, ajǎógé áké, “Wáwálé wǎ ǎlu Maá Esǎwǎ.”

*Jisós apye bǎó mameé átoó né
Genésáret
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Bǎ Jisós anérégé manchyaá gentoógé mewaá eyigémbǎ, ákwóné né meló Genésáret. ³⁵ Ne bǎó abi álú eféé ákaá nnó gé Jisós na, áló meko né maló ayi álú né gebagé mewaá eyigémbǎ geko. Bǎó bimbǎ ákpá yé bǎó abi ámeé ako áchwó ne ebwó mbaá Jisós. ³⁶ Ané Jisós mmye nnó agó ebwó áta lé mano nkú jíí. Ne yéndémuú nemeé ayi atáa mano nkú Jisós atóó.

15

*Jisós agarege unó bi ukwene ante
bǎó Jus áleré
(Mak 7:1-13)*

¹ Bǎó Farasi ne anleré mahé Esǎwǎ fǎ átané Jerosale áfé mbaá Jisós ágíí ji áké, ² “Ulannó ne baá utóó bye ályaá mankwólégé unó bi ukwene ante sé áleré? Pe ebwó áshwónégé fǎ amu gefǎó eyigé ukwene ante sé

ájóó nnó esé dépyéégé ne dényéégé menyeyé.”³ Jisós awúgégé mbó ashuú ébwó meko aké, “Enyú ntó delyaá mabe ayi Esówó aké débélégé, dela kwólé lé unó bi ukwene ante nyú álerége?”⁴ Desé ndere Esówó ajóó nnó, ‘Nógé mma wyé ne nte wyé.’ Ne ajóó ntó nnó, ‘Mbógé muú ajógé mejóó mebo ne mma wuú yé élé ne nte wuú ábó manwá ji.’⁵ Yémbó né egbé ewé nyú, dela gáre lé nnó, mbógé muú abegé ne genó eyigé ji akage poó mma wuú yéé ebélé nte wuú ne geji, ‘Agaré lé nnó anyé mé meno manchye geji mbaá Esówó.’⁶ Apyegembó abóó sé manleré enógé, apóó mmá wuú ne nte wuú manchyéé ébwó geji wó. Wyembó ne enyú desele mabe Esówó ne gembya gétúgégé gepó eyigé ukwene ante nyú áleré.⁷ Enyú bóó dembwólé, Asaya muú ekpávé Esówó abó alu cho gébégé agaré nyá mekomejóó Esówó atomé ne enyú nnó,

⁸ “Bóó bina ánogé me ne ubómeno, yémbó ánogé fó me né mmu matóó bwó cháchá.

⁹ Enógé ewé ébwó ánoge me elú detú,

nénde ásele unó ukwene ante bwó álerege eké mabe ya.”

Unó bi upye mekwad álá bée fó cho né mbe ushuú Esówó (Mak 7:14-23)

¹⁰ Jisós akuú njuné bóó eniné mbó nechwó eta wuú, aké, “Wúge genó eyigé menkelege man-garé enyú ne kaáge nnó.

¹¹ Unó bi upye muú álá bée cho né mbe ushuú Esówó, upó fó ebi ukpéne ji né meno, élé eyi getanege ji né meno.”

¹² Jisós ajógé mbó baá utóó bíí ake mmye afíí ji agíí aké, “Ókaá nnó genó eyigé wó ójóó mbó gepye bóó Farasi áso matóó wó?”¹³ Jisós ashuú ébwó meko aké, “Nte wa muú alu né mfaánebuú agoóge nyé yéndé genóó eyigé ji álá péé wó.

¹⁴ Dechyégé gemege nyú éfwyale

gétúgégé bóó Farasi bimbó. Ébwó álú bóó amé nónómé abi ajame abifó meti. Ne mbógé muú ayi amé anómé ji, ajame nte muú amé nónómé meti, ébwó ako ákwéne mmu gepyeé.”¹⁵ Jisós ajógé mbó, Pita agíí ji aké, “Garé esé ula nekanémejóó eniné wó otome na nnó, epófó unó bi ukpéne muú né meno ne upyeyé ji ála bée fó cho né mbe ushuú Esówó.”¹⁶ Jisós aké ne ébwó nnó, Enyú ntó delú defóó pó eké ate?¹⁷ Enyú dekaá fó nnó, yéndégenó eyi gekpéne né meno gékoóge le né uné ne getané wó? Geji gepyeyé fó nnó muú ábé debadeba né mbe ushu Esówó.¹⁸ Yémbó unó bi útánege muú né meno utanege ji né mmu metóó, ubi ne upye ji abeé debadeba né mbe ushuú Esówó.¹⁹ Elé né metóó ne uféré uboubo utanege, ubi ne upye bóó áwáne ate, ákwéne malo, ánáne manáné tametame, ájo ejo, átenege ntésé gebyó, ne manchóge mabó ate.²⁰ Gé unó bi upyeyé muú ála bée fó cho né mbe ushuú Esówó na. Mbógé muú anyegé menyeyé amu deba epyé fó nnó ji ábégé cho né mbe ushuú Esówó.

Mendée ayi áfyeyé metóó ne Jisós (Mak 7:24-30)

²¹ Bó Jisós ályaá eféé, áfé né gebagé mewaa Tiya ne Sidón.²² Ne mendée fó né geluage bóó Kanaan ajwólege né gebagé mewaa eyimbo, achwó báne Jisós anene ji mmye aké, “Mpyáne Devid, Ata ge me meshwe. Melo nchye akpe maá wa mmye, achyeyge ji éfwyale dóó.”

²³ Jisós ashuú yéé ji meko wó, eféé ne baá utóó bíí ajóó ne ji aké, “Bú mendée yina ajye néndé achyeyge esé éfwyale ne mejóó.”²⁴ Ne Jisós aké, “Esówó ato me nnó nechwó le mbaá bóó Isrelí abi álu eké magómme ayi ánomé.”²⁵ Yémbó mendée yimbo achwó tó manó né mbe ushuú wuú anene ji mmye aké, “Ata poó me.”²⁶ Jisós ashuú ji meko aké, “Elómé fó nnó muú

ase menyéé ayi baá melo ányé achyéé bɔ mammye.”²⁷ Mendée yimbo ntó ashuú ji meko aké, “Ata elú wáwálé, yémbɔ bɔ mammye ányéé uchɔchagére menyéé ebi utanegé mfaá ekpókprógélé ante bwó ukwene mme.”²⁸ Jisɔs awúge mbɔ, ashuú ji meko aké, “E, é, mma metɔɔ ewé ɔfyéé ne me eja gé. Esɔwɔ apye nye genó eyigé wɔ ɔkélége.” Wye né gébé eyigémbɔ, Esɔwɔ apye maá mendée yimbo atóó.

Jisɔs apye gejamégé bɔó mameé átóó

²⁹ Bɔ Jisɔs ályaaágé yéé eféé, ákoó né mapea géntóógé mewaá Galilií. Akwó mfaá mékwé ajwólé ka.³⁰ Gejamégé bɔó áchwó eta wuú ne ubwiré bɔ, bɔó amɛ nónómé, bɔó uchánchi, abi alá jógé mejóó alá wuú, ne gejamégé bɔó mameé abifo. Abelé ebwó mbɛ ushuú Jisɔs ne apye ebwó ako átóó.³¹ Bɔó bimbo alá mano mekpo fuú ndere ágené bɔó abi ábɔ alá jógé mejóó, ájɔ́ge abi ábɔó alá wuú, áwuú, bɔó uchánchi átóó, ubwiré úkéné ne abi amɛ nónómé ágene. Bɔó bimbo áféé Esɔwɔ ayi bɔó Isrelí ánóge.

Jisɔs achyéé delé bɔ ani menyéé (Mak 8:1-10)

³² Jisɔs akuú baá utɔ́ bii ajóó ne ebwó aké, “Meshwe apyéé me ne bɔó bina gé néndé ále mbɔ fa ndɔ eléé ne me ne nana ápó yéé ne genó eyigé ányéé. Nkélégé fɔ manlyaa ebwó ájyéé unɛ mesa ekage muú bwó fɔ átóó né meti.”³³ Baá utɔ́ bii ágii ji aké, “Fa né mashwɔne ese degene mbɔ menyéé fɔ ayi ákwanege njuné bɔó bina manyé né mbaa yina ayi melo alá épó?”³⁴ Ne Jisɔs agii ebwó aké, “Enyú dewyaá ntoó brɛd enii eféé?” Ashuú ji meko aké, “Dewyaá ntoó brɛd ékénéama ne ukéké baá meshuú.”³⁵ Eféé mbɔ ne Jisɔs agaré bɔó bimbo aké, “Jwólege mme.”³⁶ Aségé yɛ ntoó brɛd eyimbo ékénéama ne ukéké baá meshuú bimbo, achyéé matame eta Esɔwɔ

gétúgé menyéé yimbo. Agya ji ubauba achyéé baá utɔ́ bii nnó ákáré mbaá bɔó bimbo.³⁷ Ebwó ako ányéé ágbeé ne gébégé baá utɔ́ bii ánywéré uba bi ulaá ugbeé usá ukeneama.³⁸ Mpa ande abi anyéé menyéé yimbo álu bɔ delé anii. Apaá fɔ andée ne baá melo wó.³⁹ Epyégémbɔ, Jisɔs ate bɔó bimbo áwilé. Jimbo ajye kpɛ mmu ékpée afé né gebagé mewaá Magadon.

16

Ekwɔ bɔó Farasi ne Sadusi ágii

Jisɔs nnó aléré ebwó ufélekpa

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Gébé eyigémbɔ, bɔó ekwó Farasi ne bɔó Sadusi áchwó mua Jisɔs aké, “Pye ufélekpa ese dégé, manlere nnó Esɔwɔ ne atóme wɔ.”² Yémbɔ Jisɔs ashuú ebwó meko aké, “Nkwale akwónégé nebuú né gelege déké bii ulɔme nye geyá.³ Ne dondo akwónégé nebuú nshulégé goge, dansama aké apyéé déké, ‘Manaá achwɔ kwé’. Enyú degége nkane nebuú nélú dekaáge gefágé genó eyigé gechwó pye, yémbɔ enyú dékaáge ula unó bi upye mbɔ né gébé eyigé na.⁴ Enyú nje eniné na debɔ, delu bɔó abi átií meso ne Esɔwɔ. Dekélege me nléré enyú ufélekpa, yémbɔ yé uma nlérégé fɔ, wye lé ufélekpa Jona muú ekpávɛ Esɔwɔ ne me nlérege nye enyú.” Ajóógé mbɔ atané afé ji.

Jisɔs akwelé baá utɔ́ bii mbeé nnó áse gébé ne yis bɔó Farasi ne bɔó Sadusi

(Mak 8:14-21)

⁵ Ne baá utɔ́ Jisɔs achyaá géntóógé mewaá afé egbé ewé né, ndere ájyɛ ájinte mamkpa brɛd.⁶ Ndere ebwó ájyéé, Jisɔs ajóó ne ebwó aké, “Sege gébé ne yis ekwɔ bɔó Farasi ne ekwɔ bɔó Sadusi.”⁷ Ebwó álo manjógé ebwó ebwó aké, “Ndɔfɔ ajógé mbɔ lé delá kpaá brɛd wó.”⁸ Jisɔs akaá genó eyigé ebwó ajógé ne agii aké, “E é metɔ́ ewé enyú defyéé ne me elu dada.

Ulannó enyú deǝǝge mechó brɛd ayi enyu dela pó ne ji? ⁹ Nnó enyú delu dekaá? Elúmbǝ éké dejinte nnó me nkaáge chyéé enyú menyéé. Tege nkane nselé ntoó brɛd éta nchyéé delé bǝ eta ányéé ne usá ebi ulaá. ¹⁰ Ma tege ntó, ntoó brɛd ékénéama eyi nselé nya nchyéé delé bǝ eníí ányéé ne usá ebi ulaá. ¹¹ Enyú dekaá nnó me mbó njǝǝgé fǝ lé gétúgé brɛd wǝ? Gǝge me mmá nyware njǝǝ nnó ségé gébé ne yis ekwǝ bǝǝ Farasi ne ekwǝ bǝǝ Sadusi.” ¹² Eféé mbǝ ne baá utǝǝ bíí ákaá yé nnó ji abǝ ajǝǝgé atome fǝ lé ne yis ayi apye brɛd amuale. Ajǝǝgé atome lé ne unó bi ekwǝ bǝǝ Farasi ne ekwǝ bǝǝ Sadusi álérege.

Pita aké Jisǝs alu muú ayi Eǝǝwǝ akwere ji éla gefwa

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Ne Jisǝs alyaáge eféé, afé né gebagé mewaaá Kaisaria Filipi. Akwǝnége wye, agíí baá utǝǝ bíí aké, “Ndé gefǝǝgé muú ayi bǝǝ ajǝǝgé nnó me Maá Nte Mekwaá nlu?” ¹⁴ Baá utǝǝ bíí ashúú ji meko áké, “Bǝǝ abifǝ ajǝǝge nnó ǝlu mewené Jon menwyaá bǝǝ manaá Eǝǝwǝ, abifǝ áké ǝlu Elija ne abifǝ ntó áké ǝlu Jerimaya, éla pǝ mbǝ fǝ wǝ, ǝkage be muú ekpǝvǝ Eǝǝwǝ fǝ.” ¹⁵ Ne ama gíí ebwǝ aké, “Yé enyú ambǝǝ deké me nlu waá?” ¹⁶ Ajǝǝgé mbǝ, Simun Pita ashúú ji meko aké, “Wǝ ǝlu Muú yi Eǝǝwǝ akweré ji éla gefwa, Maá Eǝǝwǝ muú álu mebe yéndégébé”. ¹⁷ Ne Jisǝs ashúú ji meko aké, “Simun maá Jon, galǝgál alu ne wǝ néndé, mechó ewé ǝǝ mbǝ, ákwaá fǝ wǝ, aleré wǝ éwú wǝ, élé Nte wa né mfaánebuú ne aleré wǝ. ¹⁸ Ne ngarege wǝ nnó ǝkamege etarave. Gébége ntenegé nye echomele bǝǝ ba, etarave ewena ne ebeé nebǝme. Ne negbo népó ne uto mampwǝ ewu. * ¹⁹ Ne nchyege nye wǝ egbǝgǝl né gefwa eyigé Eǝǝwǝ ágbárege. Ne yéndégenó

eyigé wǝ ǝshyaá fa mme, ebyénnó Eǝǝwǝ ntó ashya mé né mfaánebuú ne eyigé wǝ ǝkamégé fa mme ebyénnó Eǝǝwǝ ntó akamé mé né mfaánebuú.” ²⁰ Ne aji yé baá utǝǝ bíí etu nnó ékáge ágaré muú fǝ nnó ji ne alu Kras, Muú yi Eǝǝwǝ akweré ji éla gefwa.

Jisǝs agaré efwyaale wuú ne negbo níí

(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Eféé ne Jisǝs alǝǝ mangaré baá utǝǝ bíí pǝpǝ aké, “Mbǝ manjye né Jerosale, eféé ákpakpa melǝ ne anǝǝ baá abi ápye upe Eǝǝwǝ ne ánléré mabé Eǝǝwǝ, ápye nye me ngé gejamégé efwyaale ne apyéé nye bǝǝ áwá me. Yémbǝ ndǝ élé ekwǝnége Eǝǝwǝ abwege nye me nkwilé né negbǝ.” ²² Ajǝǝgémbǝ, Pita ase ji átené babá, alǝ manshule ji ndo aké, “Cha-o! Ata Eǝǝwǝ akamégé mechó ewéna epye eta wye.” ²³ Yémbǝ Jisǝs aké ne Pita, “Kwilé me mbe ushu, danchǝmeló. ǝgbéé me meti mampye genó eyigé Eǝǝwǝ akélege néndé ǝferégé unó nkane mekwaá, ǝferégé fǝ eké Eǝǝwǝ.”

Meti efwyaale ewé baá utǝǝ Jisǝs ábǝǝ mankwǝlé

²⁴ Jisǝs agaré yé baá utǝǝ bíí aké, “Yéndémuú ayi akelege mambé menkwǝlé wa, abǝ manjinte geme jíí akpá gekwa jíí nnó ákame negbo mankwǝlé me. ²⁵ Néndé yéndémuú ayi akelege mampoó genwǝ jíí ebyénnó anlige nye geji, ne mbǝgé muú akamégé manchyéé genwǝ jíí getú ya, ebyénnó abǝ nye geji. ²⁶ Ndé nsá ayi muú ábǝǝ, mbǝgé abege ne unó mme uko ne anlige genwǝ jíí? Ndé géfǝǝgé genó eyigé muú akagé chyéé mankwǝré ne genwǝ jíí. ²⁷ Ngarege enyú unó bina uko néndé me Maá Nte Mekwaá nkerege nye ne utó bi Nte wa Eǝǝwǝ achyéé me ne makiénné ya ne nchyege nye yéndémuú nsá wuú,

* **16:18** Elú wáwálé nnó: Mabǝ ‘Pita’ mantene nnó etarave né mejǝǝ Grek.

ndere ji apyεé utóó. ²⁸ Ngarege enyú wáwálé nnó, gentógé b́óó álú mbo fáná, abi alá gbóó f́o kpaá te ágene nye ndere Maá Nte Mekwaá achwáó nye mangbare gefwa jíí fa mme.”

17

Jisós akwóré gefóó agenege mané mané

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Ndó ékéné ékógé, Jisós ase Pita, Jemsi ne Jon menjmo Jemsi ákwó áfé né mfaá mékwé ájwólé ebwó ebwó. ² Ne áké apéle Jisós akwóré gefóó, ushu bíí ugénege eké nésáné njme ne mandeé jíí abwólé áshwánege mané mané. ³ Ebwó áké apéle, ágé nkane Mosis ebwó ne Elija ákwómé mbélépó ájóóge mejóó ne Jisós. ⁴ Pita ajóó ne Jisós aké, “Ata éló ndere esé délú fa. Mbógé okélege ntenege nye enyú baá óto áléé fa, ama eta wye, ama eta Mosis ne ama eta Elija.” ⁵ Wye nkane Pita alu jóóge mbo, áke apéle gekó gefó pópó gégénege mané mané gékweré ebwó ako mme ne meko muú atané né mmu gekó eyigémbo aké, “Gége maá wa ayi mbwi metóó na, metóó egóó me ne ji, wuúge ne jíí.” ⁶ Gébége baá utóó bina áléé áwuú meko yimbo, efó ekwó ebwó metóó ákwé pyó ne mashu mme. ⁷ Yémbó Jisós achwó ta ebwó ne ajóó aké, “Kwilege mme défógé sé.” ⁸ Aké apéle ágé sé muú yicha wó ekosé Jisós ji mbíí.

Elija achwó me

⁹ Ndere ebwó áshulege mékwé ájyεé Jisós ájí ebwó etu aké, “Dégarégé muú f́o genó eyigé enyú dégené mbo kpaá te me Maá Nte Mekwaá akwilége né negbo.” ¹⁰ Jisós ájóóge mbo, baá utóó bíí ágíí yé jíí aké, “Ulannó ánléré mabé Esówó ájóó aké Elija abó mambó mbe akere meso fa mme gemεge nnó Muú yi Esówó akwere ji ela gefwa achwó?” ¹¹ Jisós ajóó aké, “Elú wáwálé nnó Elija abó mambó

mbe achwó, akwyεé unó uko nnó ube cho. ¹² Yémbó ngárege enyú wáwálé nnó Elija achwó mé ne b́óó ákaá f́o gefógé muú ayi jíí alu wó, ápye gabo ne ji nkane ejíí ebwó. Wyémbó ntó ne ebwó áchyεge nye Maá Nte Mekwaá efwyale.” ¹³ Eféé mbo ne baá utóó bíí bimbó álé kaá yé nnó mechó ewé jíí abó ajóóge mbo, atome mbo lé ne Jon menwyaá b́óó manaá Esówó.

Jisós apyε mad ayi améé gesasa atoo

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ebwó ákérége meso ábané gejamégé b́óó. Mende f́o achwó tó mano mbe ushu wuú, anε jíí mmyε aké, ¹⁵ “Ata, ge me meshwe, maá wa mende améé gesasa. Ne nemeé eniné mbo nechyεge jíí efwyale dóó. Népyεé jíí akwene yéndégébé né mewε né gébé eyigéfó akwene né nnyi. ¹⁶ Ne nchwó ne jíí mbaá baá utóó bye yémbó ápulé nnó ápye jíí atooó meti epó.” ¹⁷ Jisós ashuú meko aké, “E é enyú njyε enina delu untantamé b́óó abi dela fyεé metóó ne Esówó cháchá wó. Nkoge mbo metóó ne enyú nnó? Mmage bé ne enyú ndó eníí ne défyεé metóó ne Esówó? Chwóge me ne maá yimbo.” ¹⁸ Achwógé ne maá yimbo Jisós anyá meló nchyε yimbo atané jíí mmyε. Wye né gébé eyigémbo maá yimbo atooó. ¹⁹ Ewyágé Jisós ne baá utóó bíí ála ebwó ebwó ne baá utóó bíí ágíí jíí aké, “Ulannó ne esé dépulé meló nchyε yimbo mambuú apwó?” ²⁰ Jisós ashuú ebwó meko aké, “Melo nchyε yimbo apwó enyú mambú gétúgé metóó ewé défyεé ne Esówó elu dada. Ngárege enyú wáwálé nnó, metóó ewé défyεé ne Esówó yé ebé élé njénénéné eke nyiné mbwé ngbon, dekage gáre mékwé ewéna nnó, ‘Kwilé fa cho né mbaá yicha,’ ne ekwilége. Ye genó gefó gepwóó f́o enyú mampyε.” ²¹ [Yémbó Enyú dékage buú gefógé meló nchyε yina wyélé mbógé dénege mmyε ne délyage menyεé

kpékpe gétúgè depórè Èsòwò ne mmyemenene.] *

Jisòs ama gare baá utóó bíí ndere ji ágbòò nyè

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² Bíí fò ndere Jisòs ne baá utóó bíí alú melu ema né Galilíí, ajóó ne ebwó aké, “Èla gachyéé áchyége nyè Maá Nte Mekwaá né amu bóó nchye. ²³ Awáne nyè ji ne ndò eléé èkwónégé Èsòwò apye nyè ji akwilé né negbo. Jisòs ajóógé mbo, baá utóó bíí ála mesómé mesómé ndere áwuú mbo.”

Jisòs agáre mechò ñka makpo echa upè Èsòwò

²⁴ Jisòs ne baá utóó bíí áchwó né melò Kapanòm, ndere ebwó álu ewu, ánselé ñka makpo echa upè Èsòwò áchwó bane Pita agií ji áké, “Nnó menlèrè nyú achyege fò ñka makpo echa upè Èsòwò?” † ²⁵ Pita akame aké, “Achyège.” Gébégé ji ákere meso né mmu gepú, gemégé nnó ánené meno, Jisòs abó mé mbe ajóó ne ji aké, “Simun nwyaa nkwe mangií wá. Nde ufóó bóó abi afwa nme ásele ñka makpo ne manjka yifó eta bwó? Ásele na le mbaá ambóó melò wa mbaá ankéé bóó?” ²⁶ Pita ashúú ji meko aké, “Ásele mbaá ankéé bó.” Ajóge mbo Jisòs aké, “Mbo ebyennó baá ambóó melò áchyège fò ñka makpo. ²⁷ Yémbò esé dekélégé fò nnó depye matóó ásó bóó abi. Shule né gentógé mewaa, òheme eno wye. Meshuú mbe ayi óbóó, néné meno wuu ógene nyè ñka wye, èkwanege machyéé ñka makpo ya ne ejoye. Bó eji óchyéé eta bwó.”

18

Ndé muú alú muú kpáá

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Ewyá yéé wó, baá utóó Jisòs ajyéé agií ji áké, “Ndé muú ábéé muú kpáá né gefwa eyigé Èsòwò

ágbárege?” ² Jisòs akuú maá fò kóó ayi alu eféé, achwógé apye ji aténé né metóómetóó baá utóó bíí. ³ Ne aké, “Ngaréé enyú wáwálé nnó muú ála kwórè abe eké mamane kóó wó, abe fò muú ayi anyé nyè gefwage Èsòwò. ⁴ Ndere elúmbò, yéndémuú ayi ashulege mmye ji mme nkane maá yina ne abeé muú kpáá ayi apwóó amu né gefwa eyigé Èsòwò ágbárege. ⁵ Yéndémuú ayi akamege mampye galógáló ne mamane kóó nkane ayina né mabò ma, ebyennó ase mbo lé me.

Mmuameno mampye gabo

(Mak 9:42-48; Luk 17:1, 2)

⁶ “Yémbò, yéndémuú ayi apyéé mamane kóó nkane ayina nnó apye gabo né geluágé bóó abi áfyéé metóó ne me elú galógáló nnó áshíí ji gekpékpégé ntaá né geme áhémé ji né gentóógé ebeé mega. ⁷ Meshwe apyéé me ne bóó mme yina gétúgè unó bi uténe ebwó ápyéé gabo. Unó bina ubò mampye, yémbò ebóó nyè ne muú ayi aténe nte yifó nnó apyéé gabo. ⁸ Mbógé ebwò wye, yélé geká jyè ne gétene wò nnó ópyéé gabo, só geji ófómé. Elú galógáló nnó ókpe né genwá gechúchúle ne nnó ókpe né mewé ewé élá nómégé ne upò menyammye bye uko. ⁹ Ne mbógé dambóónnyí wye atene wò nnó ópye gabo, pwólé ji ófómé, elú galógáló nnó ókpe né genwá gechúchúle ne nnó ókpe né ntoné mewé ewé élá nómégé ne amé ápeá.

Nekanémejóó egòmheme ewé enomé

(Luk 15:1-7)

¹⁰ “Sege gébé, debyagé fò yéé muú ama né geluágé abi áfyéé matóó ne me eké ambáné kóó. Néndé, makiénné bwó álu yéndégébé né mbe ushuú nte wa muú alu né mfaánebuú. ¹¹ Néndé Maá Nte Mekwaá achwó mampoó bóó abi álá ákwòlege depórè Èsòwò.

* **17:21** Elú wáwálé nnó: Melò ñwe ewéna epófó né mmú bó ñwe gekwene abifó. † **17:24** Elú wáwálé nnó: Ñka makpo yina, elé ñka eyi yéndémuú Jus áchyège nnó ákwyyege echa upè Èsòwò.

12 “Desε nnό muú awyaá usaa magόnne úta ne εma enogé apyεé nnό? Mferé nnό ályágé ayi usaa uni meso nekuúneeni né mbyo mékwé afe akεle ewé enomé kpaá té ágéne. Pó mbo? 13 Akεlégé εwu agegé, ngarege enyú wáwálé nnό, abεé ne nechóchó dáo né gétúgé εma ewé ji agené apwό áyi usaa uni meso nekuúneeni áyi ála no wό. 14 Wyémbó ntó ne Nte enyú muú alu né mfaánebuú alá kélégé nnό yεé muú ama ánó né geluágé abi áfyéé metáo ne me eké ambáné káo.

Jisós alere ndere muú abεé ne nte menme ayi apye ji gabo

15 Jisós afé mbe manlérégé aké, “Mbógé nte menme wye né εchomele bós ba apyεgé gabo eta wyeé, chó báné ji bíbí opye ji akaá gyéé ayi ji apyεé. Mbógé akamégé nnό alu gyéé ebyennό dema se ate ndere anme. 16 Ne mbógé alá kamé nnό genό eyigé ji apyεé gélú gyéé wό, ‘se muú ama yé apea okere eta wuu nnό unό bí ojoge ne ji bós apea ye aléé ábε ndere bós ntesé.’ *

17 Ne mbógé ake ashya wye shyá nnό apó gyéé né genό eyigé ji apyεé, kpá mechó ewémbó cho ne εwu né εchomele bós ba. Ne mbógé εchomele epagé nnό olu chó ne ji alá kámé wό, sege ji nkane muú ayi alá afyεé metáo ne εσωω wό ye eké mensele nkamakpo.” †

Baá utáo Jisós áwyaá εshye fa mme

18 Jisós ajóógé mbo aké, “Ngárege enyu wáwálé nnό yéndégenό eyigé enyú deshaá fa mme, ebyennό εσωω ashyaá mé geji né mfaánebuú. Ne yéndégenό eyigé enyú dekamégé fa mme ebyennό εσωω ntó akamé mé geji né mfaánebuú. 19 Ne genό eyigéfo eyigé mmage gáre enyú gelu nnό, yéndégébé enyú ápeá fa mme

dekamégé meko ama mangií εσωω genό, dénege mmye Nte wa muú alú né mfaánebuú achyεge enyú geji. 20 Néndé yéndé mbaá yi bós ba ápeá ye aléé áchomégé mbaá ama me ntó mbe eféé ne εbwό.”

Jisós alere nnό déjinte gabo ayi ate anme apyεé eta sé

21 Pita achwό gií yé Jisós aké, “Atá njige mbo nte gabo ayi nte menme apyεé eta wa ndó enií? Nnό kpaá te ndó ekeneama?”

22 Jisós ashuu ji meko aké, “Ngba, epófó ndó ekénéama, obó manjií ji nte usaa ndó uléé meso εfya né malu akeneama. 23 Me ngarege enyú mechó ewé gétúgé gefwa eyigé εσωω ágbárege gélú eké abya yina. Mfwa fó abós mankwólé bós utáo bií abifo áchwó ne bós utáo bií anyéé ji. 24 Ndere aló ula mankwólégé, bós utáo bií abifo áchwó ne muú utáo wuu ayifo ama ayi agbaré ji gejamégé nkα eyi epwό amu. 25 Ne élé alá kaáge kwó ujwós bií ji anyéé mfwa yimbo, mfwa yimbo aké ákpó mende yimbo, mendée wuu ne baá ne yéndégenό eyigé ji awyaá nnό agé nkα akwó ujwós bií. 26 Ajóoge mbo, muú utáo wuu yimbo abogéné mmye mme ne mbe ushu mfwa yimbo, anε ji mmye aké, ‘Ata, nkpa geka jye, chyéé me gébé nkwole nye ujwós byéé uko.’

27 Apyégé mbo meshwe akwó mfwa yimbo metáo dós alyaa ji nnό ajyεé akwógé sé ujwós bimbo. 28 Yémbó, ndere muú utáo yimbo atané mbaá mfwa ajyεé dafye agé nte muú utáo ayifo ayi agbaré ji ekéké nkα ewé élá pó yéé genό maméé ne nkα eyi ji agbaré mfwa yimbo. Apye ji anyuá amu mmwólé aké, ‘Chyεé me nkα ya eyi onyεé.’ 29 Nte menme yimbo abogéné mme anε ji mmye aké, ‘Nte, chyéé me gébé nkwole nye ujwós bye!’ 30 Yémbó mende

* 18:16 Elú wáwálé nnό: Né melo nwe ewéna, ajóo wye nkane asame né mmu nwe Deteronomi 19:15. † 18:17 Elú wáwálé nnό: Anselé nkamakpo anyéé nya bós upwό gétúgé eyigémbó bós ásele nya nnό εbwό álu bós ubee.

yimbo akame wo. Tenétené yimbo afye mende yimbo né deno nnó akwo ujwóó bií uko. ³¹ Gébégé bóó utóó mfwa abifo ágené mechó ewéna, metóó esó ebwóó dóó ájye toó mfwa yéndégenó eyigé gepyéé. ³² Mfwa akuú muú utóó ayi mbo, ayi ji abó ajóó nnó akwógé sé ujwóó bi ágbarege ji nnó achwó. Achwógé, ajóó ne ji aké, ‘Wo muú mebo yina, ɔne me mnye ngé wo meshwe, nlyaa gekpékpé gége ujwóó ebi ɔnyé me; ³³ ɔbó ɔlu mangé ntó nte menjme wye meshwe ndere me ngené wo meshwe, pó mbo?’ ³⁴ Ne metóó esó mfwa yimbo dóó ajóó aké áfyé mende yimbo né deno átulé ji kpaá te akwóle ujwóó ebi anyéé ji uko.” ³⁵ Jisós áneré gége manjóó aké, “Wye mbo ntó ne ebe nye ne Esowo Nte wa muú alu né mfaánebuú. Mbagé alá jinte gabo ayi nte menjme wye ápyéé ne metóó wyeé meko wó, Esowo ápyéé nye ne wo ntó wye ndere mfwa yimbo abó ápyéé ne muú utóó wuú yimbo.”

19

Jisós alerege depóre manwá neba (Mak 10:1-12)

¹ Jisós anerege manjóó depó ɛtire na deko, alyaa gebagé mewaá Galilií afé né gebagé mewaá Judiya achyaá ebeé Jodan. ² Gejamege bóó gekwóle ji. Apye abi ámeé átoó. ³ Ndere ji alú ewú, bóó Farasi fɔ áfé eta wuú mammua ji aké, “Nnó ebé esé ekamé nnó mende awá neba ne mendée wuú né yénde eké mechóó?” ⁴ Agíge mbo, Jisós ashuú ebwó meko aké, “Elu wáwálé nnó enyú deku mé né mmu Esowo nnó, té ula ulóó ebi Esowo muú ákwyéé nyá bóó, akwyéé ebwó, mende ne mendée.” ⁵ “Getú eyigé na mende alyage nye mmá wuú ne nte wuú afé acho mnye ne mendée wuú ebwó ápea ákwé muú ama. ⁶ Ebwó ápó sé bóó ápeá nana, ála muú ama. Ndere elúmbó bóó abi Esowo áchomé chónchó né neba ékágé

muú akya nnó atyáa.” ⁷ Bóó Farasi abimbo ágií ji aké, “Ulannó ne ebe Mosis ejóó eké mende akáge chyéé mendée wuú mekpo njwe manlere nnó awá neba ne akage lyaá ji?” ⁸ Jisós ajóó ne ebwó aké, “Mosis akame nnó enyú déwá neba ne andée nyú gétúgé mekpo meto nyú. Yémbó, ebo epófó mbo gébé gége Esowo abóó mbe akwyéé mende ne mendée.

Jisós alerege depóre uló ne neba manwá (Mat 5:27-32; Mak 10:11, 12; Luk 16:18)

⁹ “Ne ngárege enyú nnó, yénde mende ayi awáne neba ne mendée wuú, mbo gége mendée yimbo alá kwe uló wó ne ajyge ba mendée ayichá akwé mbo lé uló.” ¹⁰ Baá utóó Jisós ajóó ne ji aké, “Ebege nnó wye mechó ulóó ewu ewu ne muú akágé wa neba ne mendée wuú, elu chanéné nnó mende ábagé ye mendée cháchá.” ¹¹ Jisós ashuú ebwó meko aké, “Bóó ako fɔ wó ákamé gége manjwóle ayi alá ábá neba wó. Ekose bóó abi Esowo achyéé ebwó eshye ne ákágé jwóle. ¹² Kágé nnó ábyé ande abifo mpé, abifo elé ákwaá ne ápyéé ebwó álu mbo. Bóó abifo ájwóle wye mbo eké mpé gétúgé utóó gefwa eyigé Esowo ágbárege. Bóó abi ákamé gége manjwóle ayi ála abá neba wó ájwóle.”

Jisós ajé ambáné kóó (Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Bóó fɔ áchwó ne baá bwó eta Jisós nnó anéré ebwó amu makpo anemmye mbaá Esowo ajé ebwó. Baá utóó bií ányá bóó bimbo. ¹⁴ Yémbó Jisós ajóó ne ebwó aké, “Lyáge ambánékó áchwó eta wa, ekagé dégbé ebwó néndé gefwa eyigé Esowo ágbárege gelú eyigé bóó abi álu ndere baá bina.” ¹⁵ Ajóó gége mbo, anere ammu né mekpo yéndé maá ajé ebwó, anerege alyaa ye melu ewémbó afé.

*Abya muú ŋka**(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)*

¹⁶ Bií uma mende fɔ afɛ mbaá Jisɔs. Agií ji áké, “Ménleré mbɔgé nkélege geŋwá eyi gélágé byéé, nde galógáló ayi mbɔ́ mampye?”

¹⁷ Agige mbɔ, Jisɔs ashúú ji meko aké, “Ulannó wɔ ɔgige me genó eyi gelóme, Ɛsɔwɔ mbií ne alú muú ayi alóme. Mbɔgé ɔkélege mambɔ geŋwá, nógé yé mabe Ɛsɔwɔ.” ¹⁸ Ne mende yimbɔ agií Jisɔs aké, “Mabe ayi nde?” Jisɔs ashúú ji meko aké, “Ɔwáge muú, ɔkwége ula, ɔjogé ejo, ɔténége ntésé gebyó. ¹⁹ Nógé nte wyeé ne mmá wyeé ne gbógé ne nte ménémé wyeé ndere ɔgboó ne geme jyéé.” ²⁰ Ne mende yimbɔ ashúú Jisɔs meko aké, “Nlɔ mambélé mabé yina mako, ndegecha gelaá?”

²¹ Jisɔs ajóó ne ji aké, “Mbɔge ɔkelege mambɔ chó, gé genó eyi gélaa, chó kpoó yéndégenó eyigé ɔwyaá, ɔchyeé ŋka yimbɔ mbá ubya bɔ́, ne ɔbɛé nye ne gefwa né mfaánebuú. Ɔpyegé mbɔ, ɔchwɔ ɔkwólé me ndere maá utóó wa.”

²² Mende yina awugé ndere Jisɔs ajóó, alyaa afɛ meshwemeshwe ne mesómé néndé ji awyaá gefwa dɔ́. ²³ Ne Jisɔs ajóó ne baá utóó bií aké, “Ngárege enyú wáwálé nnó ejwerége ne muú ŋka akpe né gefwagé Ɛsɔwɔ.” ²⁴ Mmage gare enyú nnó elú wáwá nnó mpo mashwɔne áshwá né embú ábyamé ne nnó muú ŋka akpe né gefwagé Ɛsɔwɔ ágbárege.

²⁵ Baá utóó bií áwúgé mbɔ matye mawa ebwɔ meno ne agige ate aké, “Ne ndé muú yi abɔ nyé geŋwá eyi gélágé byéé?” ²⁶ Jisɔs ape ebwɔ domeé ajóó ne ebwɔ aké, “Akwaá ákágé pye fɔ ufóó unó bina, yémbɔ Ɛsɔwɔ akage pye unó uko.” ²⁷ Pita ashúú ye ji meko aké, “Gé esé delyaa unó sé uko dékwalege wɔ. Ndé nsá ayi esé débɔ́ nyé?” ²⁸ Jisɔs ajóó ne ebwɔ aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, enyú abi dékwale me dejwalege

nyé ntó ndere afwa mampáné depɔ né matoó áfyáneapeá ayi bɔ́ Isrɛli gébégé Maá Nte Mekwaá ajwólégé né geluɔ mamgbare gefwa jii né nme meke. ²⁹ Ne yémbɔ muú ayi alyaa upú, áŋmé, nte ne mmá, yé baá yé lé makóó gétúgé alu menkwólé wa, abɛé nye ne bɔ́ ne gejamégé unó bi upwɔ amu. Ne Ɛsɔwɔ achyege nye ji geŋwá eyi gélágé byéé. ³⁰ Yémbɔ gejamégé bɔ́ abi álú mbɔ mbe nana, meso gébé álaa nye meso ne gejamé abi álú mbɔ meso nana ábɛé nye mbe.”

20

Jisɔs atoó nekanémejóó ampýéé utóó né mekóó umpome

¹ Jisɔs ama ajóó aké, “Gefwa eyigé Ɛsɔwɔ ágbárege gelú eké nekanémejóó enina. Bií uma mende fɔ afɛ ntone gesé dondo ajye kelé bɔ́ abi ájyeé pye utóó né mmu mekóó wuú. ² Ajyege, bɔ́ abi ji abɔ́ mbe ágene ákame nnó ji achyege yéndémuú ebwɔ meno ŋka ewé yéndémuú anyéé mé né bií uma ne agare yé ebwɔ nnó ajye ala utóó.

³ Kálánká eneéneama ekwónégé ama jyéé dafye age bɔ́ abifɔ átene wye detú né ntóné gese. ⁴ Ajóó ne ebwɔ aké, ‘Enyú ntó chogé depye utóó né mmu mekóó wa. Nchyege nye enyú genó eyi gepýéé matóó ágɔ́ enyú.’ ⁵ Abimbɔ áfɛ manjyeé lo utóó. Mbɔ́ mekóó yimbɔ apýéé wye mbɔ né metóó ŋwómésé. Né kálánká eleé ama jyéé pye wye mbɔ.

⁶ Genógé kálánká eta né nkwale mende yimbɔ ama jyéé né gese, ama gé bɔ́ átené wye efeé detu. Agií ebwɔ aké, ‘Enyú dechɔ́ bií bina detu, elo mbɔ?’ ⁷ Ashúú ji meko aké, ‘Muú fɔ ákuú esé nnó depye utóó wɔ.’ Aké ne ebwɔ, ‘Enyú ntó choge depye utóó né mekóó wa.’

⁸ “Nkwale akwónégé mbɔ́ mekóó yimbɔ ajóó ne mempelé bɔ́ utóó bií aké, ‘Kuú ampýéé utóó bimɔ́ ako áchwɔ ne ɔchyeé yéndémuú

ηκα jii. Bɔmbɛ chye bɔɔ utɔɔ abi ɔlaa meso, ne abi abɔ mbɛ chye ebwɔ kwyakwya.’⁹ Ne bɔɔ abi ɔbɔ ɔchwɔ nɛ kɔlɔnkɔ ɛta nɛ nkware anyɛ wye meno ηka ɛma ne abi ɔchwɔɔ tɛ dondo.¹⁰ Abi ɔbɔ mbɛ ɔchwɔge ɔfere nnɔ ebwɔ ɔnyɛɛ nyɛ ηka dɔɔ ɔpwɔ abifo, yɛmbɔ ebwɔ ntɔ ɔnyɛ wye ηka janja.¹¹ Ndere ebwɔ ɔsele ηka ɛyimbo ɔlɔ maηmɛnɛgɛ ɔshuulege mbɔɔ mekɔɔ ndo,¹² ɔjɔge akɛ, ‘bɔɔ abi ɔsele ebwɔ kwyakwya apyɛ utɔɔ lɛ nɛ nchwaneke ama yɛmbɔ ɔchyeɛ ebwɔ meno ηka wye ndere ɛsɛ abi dɛgene ɛfwyale depyɛɛ utɔɔ biɩ kpɔgele nɛ mmu gebɔbɔlɛgɛ ηmɛɛ!’¹³ Yɛmbɔ mbɔɔ mekɔɔ ashuɩ muɩ bwɔ ama meko akɛ, ‘Mejɛɛ wa me mfwale fɔ wɔ, wɔ. ɔkame mansɛ ηka ndere yɛndɛmuɩ anyɛɛ mɛ nɛ biɩ uma, ɛpɔ mbɔ?’¹⁴ Sɛ ηka jyɛɛ wulege, membɔɔ ne nke nchyege muɩ utɔɔ ayi kwyakwya wye ndere nchyeɛ wɔ.¹⁵ Nnɔ nlu gyɛɛ mampyɛ genɔ ɛyigɛ nkelege mampyɛ ne ηka ya? Wa metɔɔ ɛsɔɔ wɔ ele nlu muɩ ayi nchyege ɛchye?’¹⁶ Jisɔs anɛrege ɔjɔɔ yɛ akɛ, ‘Bɔɔ abi ɔnɛa mbɔ game fina akwene nyɛ mbya nɛ meso gɛbɛ ne abi alu mbɔ mbya fina ɔnɛage nyɛ game nɛ meso gɛbɛ.’

Jisɔs ama gɔrɛ mɔnɔne ɔlɛɛ nkane ji agboɔ nyɛ

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Ndere bɔ Jisɔs ɔkwɔme ɔjyɛɛ nɛ Jerosale, ɔse baɔ utɔɔ biɩ ɔfyaneɔpɛɔ ebwɔ ɔtenɛ babɔ.¹⁸ ɔjɔɔ ne ebwɔ akɛ, ‘Wuuɔge, ɛsɛ dɛkwɔme mbɔ dɛjyɛɛ nɛ Jerosale, ɛwu, ɔfyɛɛ nyɛ Maɔ Nte Mekwaɔ nɛ amɩ ɔnɔɔ baɔ ampyɛɛ upɛ ɛsɔwɔ ne ɔnlɛrɛ mabɛ ɛsɔwɔ. Ebwɔ ɔjɔgɛ nyɛ nnɔ, me nkwe mpa, ɔwɔ me.’¹⁹ Ne ɔfyɛɛ nyɛ ji nɛ amɩ bɔɔ abi ɔlɔ pɔ bɔɔ Jus. Ebwɔ ɔjwyaage nyɛ ji, ɔtulege nyɛ ji ne utɔ ne ɔwɔme nyɛ ji nɛ gekwa agboɔ. Yɛmbɔ, ndɔ ɛlɛɛ ɛkwɔnɛgɛ ɛsɔwɔ apyɛɛ nyɛ ji akwilɛ nɛ negbo.’

Dɛkpakpa nɛ gefwagɛ ɛsɔwɔ
(Mak 10:35-45)

²⁰ Wye nɛ gɛbɛ ɛyigɛmbɔ, mendɛɛ ɛɛbedee ɔfɛ mbaɔ Jisɔs ne baɔ biɩ ande ɔpɛɔ, ɔtɔ mano nɛ mbɛ ushu wuuɩ, agii Jisɔs nnɔ apɔɔ ji.²¹ Jisɔs agi ji akɛ, ‘ɔkɛlege ndɛ?’ Ashuɩ ji meko akɛ, ‘Nkɛlege nnɔ, nɛ meso gɛbɛ ɔjwɔlɛgɛ ɔke ɔgbarege gefwa jyɛɛ ɔpyɛ baɔ ba bina ɔpɛɔ ɔjwɔle ntɔ ne wɔ nɛ malu ɛnoge, ama nɛ ɛgbe ebwɔnyɛ wye ne ayiɔ nɛ ɛgbe ebwɔbɛ wye.’²² Ne Jisɔs ɔjɔɔ ne ebwɔ akɛ, ‘ɛnyɩ dekage genɔ ɛyigɛ dɛgigɛ mbɔ. Nnɔ ɛnyɩ dekage nyɩ nyɛ ηkɔ ɛfwyale ayi me nyuɩ nyɛ?’ Akɛ, ‘ɛ ɛ, ɛsɛ dekage.’²³ Akamege mbɔ, Jisɔs ɔjɔɔ ne ebwɔ akɛ, ‘Nkame wɔwɔlɛ nnɔ ɛnyɩ dɛkɔgɛ gɛ nyɛ ɛfwyale nkane me ngɛne nyɛ, yɛmbɔ me fɔ nɛyaa bɔɔ bi ɔjwɔlege nɛ ebwɔnyɛ wa ne abi ɔjwɔlege nɛ ebwɔbɛ wɔ. Malu yimbo alu ɛlɛ ayi bɔɔ abi Nte wa ɔjyaa mɛ nnɔ ɔjwɔlɛ wye.’²⁴ Ne baɔ utɔɔ Jisɔs abi makpo ɔfyɛ, ɔwɩgɛ genɔ ɛyigɛ abi ɔpɛɔ ɔpyɛ, matɔɔ ɔsɔ ebwɔ dɔɔ.

²⁵ Ne Jisɔs akuɩ baɔ utɔɔ biɩ ako ɔjɔɔ ne ebwɔ akɛ, ‘ɛnyɩ dekaɔ nnɔ ɔfwa mme abi ɔlɔ pɔ bɔɔ Jus ɔselɛ utɔ bɔɔ ɔpyɛɛ yɛndɛgenɔ ɛyi gɛjii ebwɔ metɔɔ ne bɔɔ bɔɔ ne yɛ ɔkpakpa melɔ ɔwyaɔ utɔ bi ɔjɔge mechɔ ne bɔɔ bɔɔ ɛbyɛ.’²⁶ Ne ɛbɛgɛ fɔ mbɔ ne ɛnyɩ. Yɛndɛmuɩ nyɩ ayi akɛlege mambɛ muɩ kpaa ɔbɔ mambɛ mɛnkpanɛ defwɛ nyɩ;²⁷ yɛndɛmuɩ nyɩ ayi akɛlege mambɛ mɛnɔmbɛ ɔbɔ mambɛ ɛkɛ mɛfwɛ nyɩ.²⁸ Wye nkane Maɔ Nte Mekwaɔ, ji ɔchwɔɔ fɔ nnɔ bɔɔ ɔkpɔ ji defwɛ wɔ, ɔchwɔ lɛ mɔnkpa bɔɔ defwɛ nnɔ ɔchye game jii mawenɛ gejamɛgɛ bɔɔ nɛ gabo.’

Jisɔs apyɛ bɔɔ amɛ nɔnɔmɛ ɔpɛɔ ɔgene

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Jisɔs ne baɔ utɔɔ biɩ ɔlyage Jeriko, gejamɛgɛ bɔɔ ɔkwɔlɛ ebwɔ.

³⁰ Wye né gébé eyigémba, ande fa ame nónomé apea abo ájwólé né mapea meti. Nkane bós ájósógé nnó Jisós ale koó ande bimbó ábege áke, “Ata, Mpyáne Devid gé esé meshwe!” ³¹ Bós bimbó ányá ebwó áke, “Kwenege nyáme”, yémbó ábeé lé beége ne eshye áke, “Ata, Mpyáne Devid, gé ese meshwe.” ³² Jisós awúgé mba atené, akuú ye bós ame nónomé bimbó apea ágií ebwó aké, “Ndé genó dekelege me mpye eta enyú?” ³³ Ashuú ji meko áke, “Ata, dékelege nnó opye esé dégene mbaá!” ³⁴ Meshwe akwó Jisós metós getúge bwó ne ata ame bwó. Ténéténé yimbó álo mángéné mbaá ne ákwólege ji.

21

Jisós akpe né Jerosale nkane mfwa

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jón 12:12-19)

¹ Ndere Jisós ne baá utós bií álé kwókwólé ne Jerosale, ákwónégé Betfage melo ewé elu né mfaá Mékwé Olif. Jisós áfere baá utós bií makpo ápeá ató nnó ábó mbe. ² Ndere atóme ebwó, ajós aké, “Chogé né maá melo ayi alu mba enyú né mbe, ténéténé dégene nye maá géjuná eyigé áshii ne maá wuú ne egbe mmye. Kaáge dechwó me ne ubi. ³ Ne mbogé muú agigé enyú ula bi dekage geji, garege ji nnó, ‘Ata ne akélege ubi.’ Ténéténé yimbó, alyágé enyú dechwó ne ubi.” ⁴ Ewéna epyemba nnó ebe wáwálé ndere muú ekpávé Esówa abo ajós nnó, ⁵ “Gare bós Sayon nnó, Gege mfwa nyú, apo ne nepa, ajwólé mfaá géjuná achwóó ne maá mbyene géjuná.” *

⁶ Baá utós bimbó ájyégé ápye wye ndere Jisós agare ebwó. ⁷ Achwógé ne géjuná yimbó ne maá étá Jisós, áfere mandée bwó ágyaá ubi meso ne Jisós akwó ajwólé mfaá. ⁸ Ne gejamégé bós abi álu eféé ágyaáge mandée bwó né meti. Abifo ásórege uwó mámé ágyaáge ntó né meti nnó Jisós akoó mfaá. †

⁹ Gejamégé bós ájyéé mbe abifo ákwólege meso ne Jisós alu metós metós. Ebwó ako álo mankálegé áke,

“Matame mábé ne mpyáne Devid! Mejé ebé ne muú ayi achwóó né mabó Ata.

Matame mábé ne Esówa muú alu né mfaánebuú eniné mfaá mfaá!”

¹⁰ Wye ndere Jisós akpené né Jerosale, melo meko enyigé tegétegé ne bós álo mangígé áké, “Acha muú ayi achwóó mba waaá ye?” ¹¹ Ne gejamégé bós abi akene ne Jisós ashuú meko áké, “Elé Jisós muú ekpávé Esówa ayi atané né melo Naseret né gebagé mewaá Galilii.”

Jisós abú bós bi ákpóó unó né mmu echa upe Esówa

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jón 2:13-22)

¹² Ne Jisós akpégé né melo Jerosale akpe né mmu dachi echa upe Esówa, abú bós bi ákpóó ne abi áname unó. Atyá makpókpógélé bós abi ákene gesegé manka mankwóré ne malu ujwólé bós ako abi ákpóó upwine melo ebi ápye upe Esówa ne ubi. ‡

¹³ Ndere Jisós apyemba, agare ebwó aké, “Asa né mmu nwe Esówa nnó, Esówa aké, ‘Gepú ya eyíge bós áchómege wye mamfé me ákuú nye geji nnó gepúgé mmyemenene.’ Yémbó enyú débwólé géjí gelá melu ewé ánjó ábige wyeé!” ¹⁴ Ndere ji alú né mmu echa upe Esówa, bós ame nónomé ne abi ubwire áfé eta

* **21:5** Elú wáwálé nnó: 1. Sayon élé melo Jerosale. 2. Gébége bó Jisós, afwa ájwólege lé né mfaá mpó mekagala ne ákene. Ubya bó ne ukene mfaá ujuja. † **21:8** Elú wáwálé nnó: Ge na ne bós Jus apye manse muú kpaá ne enoge. ‡ **21:12** Elú wáwálé nnó: Gepwine melo gélú getu eyigé bós Jus ápye upe mbaá Esówa.

wuú. Apye ebwó ako átoó. ¹⁵ Anóó baá ampyéé upe Esowó ne ekwó anlere mabe Esowó ágé ukpékpé unó bi Jisós apyéé ne áwú ntó ndere baá melo ákalege né mmu echa upe Esowó, nnó matame mábé ne mpyáne David. Awugé mbó matóó ásó ebwó. ¹⁶ Agí Jisós áke, “Ówuú mbó genó eyigé baá melo ájógé?” Jisós ashúú ebwó meko aké, “Eh nwu, nnó enyú délu danjú genó eyigé asame né mmu ñwe Esowó? Ásá wye nnó; ‘Óleré baá melo ne abi álu maka amu ndere áféége wó’.”

¹⁷ Jisós ajógé mbó alyá ebwó afé né melo Betani ajye bele ewu.

*Jisós alweré genóoge fig gégbó
(Mak 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Bíí ujjágé, dondo gemua mme, ndere Jisós abóó mankeré meso né Jerosale, akwónégé meti mesa alo mamye ji. ¹⁹ Agé genóó eyigé akuú nnó fig né egbé meti. Afé wye nnó waá agene umpomé fó wyeé, yémbó yéé géma age wó ekosé bya ubiubi. Jisós ajóó ne genóó eyigémbó aké, “Te mme abyéé, wó omagé wóó sé umpomé.” Ténéténé yimbo genó eyigémbó gewanésé gégbó. ²⁰ Ne baá utóó Jisós ágégé mbó ála mano mekpo fuú, ágige ate aké, “Genógé fig eyigé na gégbó mbó wáwá ndé?” ²¹ Ne Jisós ashúú ebwó meko aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, mbógé enyú defyege matóó ne Esowó ne déla pó ne dembyó né eshye ewe ji awyaá, dépye nye unó nkane me mpyéé mbó ne genóge fig, yé ebé lé ebi upwóó bina dépye nye ubi. Dékage jóó yé ebé lé ne mékwé ewéna nnó, ‘Táné fa ojyé okwé né mmu ebeé mega’, Esowó apye wye nkane enyú déjóó. ²² Mbógé defyege matóó nyú ne Esowó ne dégige yéndégenó né mmyemenene achyege nye enyú geji.”

*Agí Jisós mbaá ayi uto bi utané
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)*

²³ Jisós akeré né mmu echa upe Esowó, akpégé mmu alo manleré bóó mekomejóó Esowó. Ndere alérege anóó baá abi ápyéé upe Esowó ne ákpakpa melo áchwóó báne ji, agí ji áke, “Ndé uto ebi ówyaá mampye unó bina? Waá achyéé wó uto ubi?” ²⁴ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Me ntó nwyáá awa nkwe mangí enyú, deshúgé me meko me ngarége enyú uto ebi me nwyáá ne mpyéé unó bina. ²⁵ Waá achye Jón uto manwyaá bóó manaá Esowó, Esowó waá akwaá?” Jisós agíigé mbó álo manyége mbeé ne ate áké, “Dejóóge mbó nye nnó? Ebege dejóóge nnó elé Esowó ne achyéé Jón uto bi, agige nye esé aké, ‘Ulannó ne delá kamé mekomejóó wuú wó?’ ²⁶ Yémbó mbógé dejóóge nnó ‘Akwaá ne áchye’ ebyénnó dekelege bóó bina mpa. Nendé, yéndémuú abó akaá nnó Jón alu muú ekpávé Esowó wáwálé.” ²⁷ Epye ebwó áshú lé Jisós meko aké, “Esé dékaá fó muú ayi achyéé Jón uto wó.” Ne Jisós ashúú ntó ebwó meko aké, “Yé me ntó ngarége fó enyú muú yi achyé me uto ne mpyé unó bina.”

*Jisós ató nekanémejóó mende fó
ne baá bíí aped*

²⁸ Ne Jisós aké, “Enyú déferé mbó nnó ne mechó ewéna? Mende fó abó alu, awyaá baá ande makpó apea. Bíí uma ákuú ayi mbe, ajóó ne ji aké, ‘chó pye utóó ne mekóó fina.’ ²⁹ Ne maá yimbo ashúú ji meko aké, ‘Njyeé fó’ yémbó ewyáge akwóré metóó wuú afé. ³⁰ Mende yimbo afe mbaá ayifó ajóó wyembo ne ji. Ajógé mbó maá yimbo akamé aké, ‘Ata njye.’ Yémbó ajyéé ji wó. ³¹ Jisós ajógé mbó, aké, gárege me, né baá bina makpó apea, ayi ndé áwuú meko nte wuú?” Ashúú ji meko aké, “Elé ayi mbe” Eféé mbó Jisós agaré ebwó aké, “Mngarege enyú wáwálé nnó bóó abi álu bóó abo nkane anselé ñka makpo ne

andée eno, ábóó nyε mbe age meti wáwá mamkrε ne gefwa eyigé Εσωω ágbárege ápwó enyú abifo. ³² Néndé Jón menwyaá bóó manaá Εσωω achwó nya eta nyú bóó Isrēli ako aleré enyú ndere muú abóó mambelé geŋwá jii ndere Εσωω akεlege, ne enyú dekamé meko wuú wó; yémbó anselé ŋka makpo ne andée eno ne ákamé meko wuú. Ne yéé gébégé enyú dégené mbó na, enyú deti fó meso ne gabo nyú dekamé meko wuú wó.”

Nekanémejóó bóó uségé ne mbóó mekóó

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Jisós ama ajóó aké, “Wuúge nekanémejóó eniné fó”, “Muú fó awyaá nya mekóó wuú, ape unóó ebi ákuú vine, ásele umpome bií mampye mmóó, anó gebame agyaá ewú mme, achó embu akwyéé ewú chánéné nnó aké áŋámege umpome ebimbó manaá makpéné wye. Atene ntó maá enyóŋ nnó membamé mekóó ajwólégé wye. Ase bóó uségé afyé wye. Apyégé mbó, atané afé neke né melo fó. ³⁴ Gébé gekwónégé eyigé akyéé umpome vine ebimbó mbóó mekóó ató baá defwé bií nnó ájye áse ebií umpome vine mbaá bóó uségé bimbó. ³⁵ Baá defwé bimbó akwónégé né mekóó, bóó uségé ágbaré ebwó, átulé ama, áwá ama, ne átó ayifo ne mataá. ³⁶ Apyégé mbó, mbóó mekóó yimbó ama tó baá defwé abifo, abi ajamé apwóó abi mbεmbe. Ne bóó uségé bimbó ápye ne baá defwé bimbó wye nkane ápye ne abi mbe. ³⁷ Ne kwyakwya, achwó fére maá wuú ató, ajóó aké, ‘Agegé nyε maá wa membóó yé ebé nnó áchyεge nyε ji énoógé.’ ³⁸ Yémbó bóó uségé bimbó, ágége maá awuú nkane achwóó, ájóó ne ate aké, ‘Gége menyéé geteé mbóó mekóó na, chwóge déwá ji, ji ne alú muú ayi anyéé nyε geteégé mekóó ewéna, chwóge dewá denyé

geteé jii!’ ³⁹ Apyégé ji áfomé meso gébámé áwá.

⁴⁰ “Jisós anérége mantó nekanémejóó eniné na, agií ákpakpa bóó Jus abi ji agarege ebwó makamejóó ayina aké, déferé nnó mbóó mekóó yimbó akerégé meso né neke nií, apye nyε nnó ne bóó uségé bimbó?” ⁴¹ Ashuú ji meko aké, “Akerégé meso, apye nyε bóó nchye bimbó ágbo negbo nebo. Achyéé mekóó ewémbó mbaá bóó uségé abi cha, abi áchyεge nyε ji ebi umpome vine yéndé gébége mbwe.” ⁴² Ajógé mbó, Jisós agií ebwó aké, “Nnó enyú délú danjú genó eyige ásamé né mmu ŋwe Εσωω? Ása wye nnó, ‘Ntaá eniné antené upú ashyaá nnó nélóomé, néni ne nélaá menó ntaá ayi ágbaré ekwó gepú. Ata ne apye nnó ewú ebe mbó, ne elu gekpεkpe genó né amε se!’

⁴³ “Ndere elúmbó, me ngarege enyú wáwálé nnó, enyú débée nyε sé bóó bi Εσωω ágbárege gefwa ne enyú, ala gbaré nyε lé ne bóó abi ákwore matóó bwó ákwane mambε bóó gefwage Εσωω.” ⁴⁴ [Ne yéndémuú ayi akwene mfaá ntaá eníne na, akorege nyε, yéndémuú ntó ayi ntaá enína nekwene ji mmye nechógeré ji yilé yilé.] ⁴⁵ Anóó baá abi apye upe Εσωω ne bóó Farasi áwuúge ndere Jisós atomé maka mejóó yimbó, ákaá nnó ájóge mbó lé ne ebwó. ⁴⁶ Akelé meti mampye ji, yémbó áfóó nyá gejamégé bóó abi álú eféé, néndé yéndémuú áse Jisós nnó alu muú ekpávε Εσωω.

22

Nekanémejóó epáá neba
(Luk 14:15-24)

¹ Ne Jisós ama tó ebwó nekanémejóó eniné fó aké, ² “Gefwa eyigé Εσωω ágbárege gélú eké nekanémejóó eniné na. Mfwa fó akpomé mmye mampye epáá nebane maá wuú ayi mende.

3 Mfwa yimbɔ anérégɛ, atɔ baá defwɛ bií nnó ájyɛ ákú bɔɔ abi ji agaré mé nnó achwɔ epaá ɛɔ, yémbɔ ye muú ama achwɔ wɔ. 4 Mfwa yimbɔ ama kéré atɔ baá defwé abi fɔ aké, ‘chóge dégaré bɔɔ abi me mbɔ nlɔɔ nnó nwá mpɔ mabɔ, ntyéé ebwɔ menyéé melóméló, nkwyéé yéndégenó. Achwɔ wáwá, áwyaɣé epaá echwɔɔ ɛɔ!’ 5 Yémbɔ bɔɔ bimbɔ áse yé ewémbɔ eké genó wɔ. Afé ápye lé depɔ debwɔ ɛtiré cháchá. Abifɔ áfé makɔ bɔɔ, abifɔ áfé ne upú use bɔɔ. 6 Ne abifɔ ágbaré baá defwɛ mfwa átulé ebwɔ eke menya, áwá. 7 Apyégémbɔ, metɔɔ esɔ mfwa yimbɔ, atɔ bɔɔ bee bií ájyɛ wá bɔɔ abi áwané mbɔ baá defwɛ bií, ne áso ntó melɔ bɔɔ. 8 Ne agaré yé baá defwé bií aké, ‘Epaá wa echwɔɔ ɔ, ne bɔɔ abi me nene álere nnó ákwane fɔ mambé bɔɔ abi áchwɔ epaá wa wɔ. 9 Chóge né mati mako, kuúge yéndémuú ayi dégéne nnó áchwɔ epaá.’ 10 Ne baá defwé bií mbɔ áfé ápyéé wye nkane ji ajɔɔ. Akuú yéndémuú ayi ebwɔ ágené, abi aboabo ne abi álálál achwɔ. Kpaá te gepúgé neba gegbeé ne bɔɔ. 11 Ne gébége mfwa yimbɔ akpené mmu mangé bɔɔ abi anené ebwɔ epaá, agé mende fɔ ama ayi ala fyé ndée neba eyi ekwané mbaá epaá ewémbɔ wɔ. 12 Agií ji aké, ‘Mejeé wa, wɔ ɔpyéé nnó ne ɔkpené fa ne ndée eyi ela ekwané mbaá epaá ewéna wɔ?’ Ne mende yimbɔ ala bɔmbɔ. 13 Epye mfwa agaré bɔɔ abi ánene ankéé né epaá aké, ‘pyége ji déwé uka ne amu, debwéé ji défómé dafye né melu ewé empinya gemua elu wye. Eféé mbɔ ne bɔɔ álílí nye ányéé manéne.’ 14 Jisɔs anérégɛ mantó nekanémejɔɔ eníné na, aké, ‘Esoɔwɔ akúu gejamége bɔɔ yémbɔ abi ji ajoyá jaá wɔ.’

*Agii Jisɔs mechɔ nkamakpo
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

15 Ewya yé wɔ, bɔɔ ekwɔ Farasi fɔ abi awuú genó eyigé Jisɔs ajógé, atane ájyéé gbáre geju akélege meti ewé ebwɔ ápye ne Jisɔs akwe nekwené meno. 16 Ebwɔ ako ákamé meko ama, atɔ baá utɔɔ bwɔ choncho ne bɔɔ ekwɔ Herɔd, nnó ájyɛ agií Jisɔs nkwé. Ájyégé aké, “Ménleré, esé dékaá nnó wɔ ɔlu muú ayi ɔjógé wáwálé, ne ɔlerege bɔɔ unó ndere Esoɔwɔ akélege wáwálé, ɔfɔɔ fɔ ame bɔɔ néndé, ɔsélé fɔ nnó muú ayifɔ, anjea geme apwɔ ayifɔ. 17 Nnó esé delú chɔ manchyégé nkámakpo mbaá mfwa Rom waá déchyégé fɔ? Garé esé genó eyigé wɔ ɔfere nnó gelú chɔ.” 18 Yémbɔ Jisɔs akaá uféré uboubo ebi ulú ebwɔ metɔɔ. Ne epye ji aké enyú bɔɔ dembwɔle bina, “Nde enyú dépénege me mataá? 19 Lerege me gefogé nka eyi dechyége nkámakpo.” Aléré ji, ase agbaré. 20 Agií ebwɔ aké, “Mekpo wá na, ne mabɔ waá na ásamé né nka eyi?” 21 Ashuú ji meko aké, “Élé mekpo mfwa Rom ne mabɔ mií.” Eféé ne Jisɔs agaré ebwɔ aké, “Chyéége yé mfwa Rom genó eyi gélú ejíi. Ne chyége ntó Esoɔwɔ genó eyi gélú eyi Esoɔwɔ.” 22 Awuúgé meko ayi Jisɔs ashuú ebwɔ byɔ uwɔ ebwɔ mmu ályaa ji áfé.

*Agii Jisɔs nkwé mechɔ mankwile
né negbo*

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Wye né bií bimbɔ, bɔɔ ekwɔ Sadusi fɔ áchwɔ mangií Jisɔs mechɔ. Ebwɔ abi na álu bɔɔ abi ákame nya nnó muú agbogé, akwilége sé né negbo. Agií ji aké, 24 “Ménleré, ebé Mosis eké mbógé muú abagé mendée ne agboge ayi ala pɔ ne maá, menmo áwuú abɔ mansé mendée yimbɔ ukwi nnó ábyégé baá ábé lé né mabɔ ami mewené menmo yimbɔ. 25 Ebɔ epye nyá nnó, ánmó fɔ ákénéama abi ande álú. Ayi mbe abá mendée, agboó alyá ji yé maá apó, ayi akwólege ase mendée

yimbo ukwi, ²⁶ menjmo yimbo ntó agbo yé maá abyéé ne mendée yimbo wó. Weyimbo ne epye ne ayi agbeé makpo aléé kpaá te ebwó ákénéama ágbó ako. ²⁷ Kwiyakwya, mendée yimbo ntó agbó.” ²⁸ Ndere elúmbó, ágií Jisós aké, “Elé mendée yina abané mbó ebwó ako, gébé eyigé Esówa apye nye bós ákwilé gé né negbo, mendée yina abéé nye ayi waá?” ²⁹ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Enyú délú gyéé dós né nkwe ayi dégií, nénde dékágé fó mekomejós Esówa ne utó bíí. ³⁰ Débó mankaá nnó, gébé gé Esówa apyegé bós ákwilé gé né negbo, ábáníé fó neba ne átuú fó andéé neba, ábéé eké makiénné Esówa né mfaánebuú. ³¹ Ne gétú gé mecho bós abi ágboó meso gébé Esówa apye nye ebwó ákwilé né negbo, nnó délú dankú genó eyigé Esówa ajós atome ne ukwene ante abi agboó me? Ajós aké, ³² ‘Me nlu Esówa ayi Abraham, ne ayi Asek ne ayi Jakób ánógé.’ Ewéna eléré nnó Esówa apye bós ákwilé gé né negbo néndéé jí apó fó Esówa awuú bós alu ayi bós abi álú abe.” ³³ Gejamégé bós abi álú eféé áwúge ndere jí ajós mbó, byó uwó ebwó mmu né gefós eyigé Jisós alárege unó.

Ebé ewé epwó mabe mako

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Bós ekwó Farasi áwuú gé nnó genó eyigé Jisós ajós ne bós Sadusi gépye mano ágbe bós ekwó Sadusi, ágbaré geju mankelé meti ewéchéá nnó ágií Jisós nkwe. ³⁵ Ne muú bwó áma ayi ákaá mabe Mosis dós, áfé mamua Jisós. ³⁶ Ágií jí nkwe aké, “Ménleré, ndé ebé Mosis ewe eñeá epwós mabe jíí mako?” ³⁷ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Ebé ewé eñeá epwós mabe Mosis ako elé ewé ejós nnó, ‘Gbógé ne Ata Esówa wyeé ne metós wyeé meko, ne mendoó wyeé meko ne uféréé byéé uko.’ ³⁸ Ge menó ebé ayi añeá apwós mabé mako. ³⁹ Ne ebé ewé ema kwóle elu

wye eké ewé mbe ne ejós eké, ‘gbógé ne nte ménmé wyeé ndere ógboó ne geme jyéé.’ ⁴⁰ Mabé ayi na apeá ne ágbaré yéndégenó, eyigé Esówa akelege nnó bós apye ndere Mosis ne bós ekpávé Esówa ásamé.”

Muú ayi Esówa akweré jí ela gefwa alu maá waá?

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Ndere bós ekwó Farasi álú melu ema ne Jisós, ágií ebwó nkwe aké, ⁴² “Enyú deféré nnó ne Kras, Muú yí Esówa akweré jí elá gefwa, jí alu maá waá?”

Ashúú jí meko aké, “Alu mpyáne mfwa Devid.” ⁴³ Ajós gé mbó Jisós ágií ebwó aké, “Mbógé jí alu mpyáne Devid, epye nnó ne Mendoó Ukpea epyéé nyá mfwa Devid akuú jí nnó Ata? Néndé aké, ⁴⁴ ‘Ata Esówa ajós ne Ata wa aké, jwólé fa né egbé ebwónye wa né gelú gé énogé kpaá te mpyéé bós mawámé byéé álaá eké mboó genós ayi ónérege uká byéé mfaá.’ ⁴⁵ Ne mbógé Devid akuú Muú yí Esówa akweré jí elá gefwa nnó Ata, epyéémbo nnó ne jí amá gé bé mpyáne wuú?” ⁴⁶ Ágí gé mbó, yé muu ama ayi aká gé shuú jí meko apó. Eló né gébé eyigémbó, ójyé mbe, yé muú ayi ama mua mangií jí nkwe apó.

23

Jisós akwelé baá utós bíí mbeé nnó ekage áse gepogé Anleré mabe Esówa

(Mak 12:38, 39; Luk 11:43, 46; 20:45, 46)

¹ Ne Jisós ajós ne gejamégé bós bíí álú eféé chóncho ne baá utós bíí aké, ² “Anleré mabe Esówa ne bós ekwó Farasi ne abós manleré mabé Esówa. ³ Gétú eyigé na, débó mankwólégé ne mampyé gé yéndégenó eyigé ebwó alárege chánéné. Yémbó, enyú dékwólégé fó gepoge bwó, néndé alárege mabe Esówa ayi ebwó ámbós alá nó gé ájí. ⁴ Áwéle matuú ayi ánoó ánérege

bɔɔ né makpo, yémbɔ átárégé fɔ yéé ebwɔ bwɔ nnó ápóó ebwɔ ákpá áji. ⁵ Apyéé lé depɔré Eɔwɔ deko nnó bɔɔ ágé, áféégé ebwɔ. Péege yé ndere ebwɔ ápye unó bi ásamé mekomejɔ Eɔwɔ né mmu uɛage ne áwélé né mampwé ne ulóó amu bwɔ. Afyéé ntó bɔ nku abi áwyaá machagele matyéé matye né mano. ⁶ Ebwɔ ágbóo manjágé uluó énogé né mapaá ne áma ájyaá ntó malu aló aló né mmu macha mmyemenene ájwólege wye. ⁷ Ebwɔ ágbóo ntó nnó bɔɔ átámégé ebwɔ ne énogé, ne ájyge né machomelé ákelege ntó nnó bɔɔ ákúgé ebwɔ nnó, ‘Anleré.’ ⁸ Yémbɔ ekagé muú nyú fɔ akamé nnó ákuú ji nnó, ‘Ménleré,’ néndé enyú déwyaá élé menleré ama ne enyú ako delu aɲme. ⁹ Ne dékúgé ntó muú fa mme nnó, ‘Nté,’ nyú néndé déwya lé Nte ama muú alu né mfaánebuú. * ¹⁰ Ne dékamégé ntó ákuú muú nyú nnó, ‘Ata’, néndé déwya lé Ata ama. Ata yimbɔ élé Kras, Muú yí Eɔwɔ akweré ji elá gefwa. ¹¹ Muú ayi ábée muú kpaá né geluágé nyú, abó mambé lé menkpané defwé nyú. ¹² Yéndémuú ayi ábwége geme jíí, Eɔwɔ awáne nye ji gelu. Ne yéndémuú ayi asele mmye ji nnó apó yéé muú fɔ, Eɔwɔ apye nye ji akwɔ ngó.

Jisɔs ashule ndo mbaá anleré mabé Eɔwɔ ne ekwɔ bɔɔ Farasi
(Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ Ne Jisɔs afé mbe manjógé aké, “Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eɔwɔ ne enyú ekwɔ bɔɔ Farasi ejame nye dɔɔ. Enyú délu bɔɔ démbwólé, néndé unó bi enyú dépyéé, dégbéé bɔɔ nnó ákpegé fɔ né gefwa eyigé Eɔwɔ ágbárege. Enyú ambɔɔ dékpené fɔ né geji ne délyágé fɔ meti nnó bɔɔ abi amuame makpe wye ákpe.

¹⁴ Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eɔwɔ ne enyú ekwɔ bɔɔ Farasi ejame nye dɔɔ. Enyú délu bɔɔ dembwólé, néndé enyú denyéé akwi andée upwɔɔ né unó bwɔ enyú depyéé eké delú cho né mbe ushu Eɔwɔ, depyéé mmyemenene nyú éshyaá né mbe ushu bɔɔ. Né meso gébé efwyale ewé Eɔwɔ achyge nye enyú ejame nye dɔɔ.

¹⁵ Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eɔwɔ ne enyú ekwɔ bɔɔ Farasi ejame nye dɔɔ. Enyú délu bɔɔ dembwóle, néndé dékene déjye yéndé mbaá nnó dépye yé muú ama ayi alá kwólege Eɔwɔ, akwólege ji. Ne muú akamege nnó akwólege Eɔwɔ, depye ji ákwore alá élé muú ayi agéne nye efwyale dɔɔ né ntoné mewe apwɔɔ enyú ambɔɔ.

¹⁶ Efwyale ewé egile enyú ejame nye dɔɔ. Enyú délu eké bɔɔ ame nónómé abi ájame ate meti. Enyú délerege bɔɔ nnó, ‘Mbógé muú ányégémeno akelégé echa upe Eɔwɔ nnó apye genó ne ála apye wó, ewémbɔ epó yéé genó. Yémbɔ mbógé muú akelégé unó bi ákwye ne gesege nka ebi ulú né mmu echa upe Eɔwɔ nnó apye genó, abó mampye genó eyigé ji anyémeno.’ ¹⁷ Enyú ukenkéne bɔɔ ame nónómé, enyú déferé nnó ndé genó gɛɛá na dɔɔ gepwɔ? Genó eyi gélú mmu echa upe Eɔwɔ, waá echa upe Eɔwɔ ewé epyéé nnó genó eyi gélú mmu gébé ne ukpea né mbe ushu Eɔwɔ? ¹⁸ ‘Enyú dema delerege nnó muú anyégémeno akelege geluó eyigé apyéé upe Eɔwɔ wye nnó apye genó ne alá apye geji wó, genó gefó gepyéé ji. Yémbɔ mbógé genó eyigé ji achyéé nnó ápye gepé né mfaá geluó ne ji akelé, abó mampye genó eyigé ji anyémeno nnó apye.’ ¹⁹ Enyú bɔɔ ame nónómé, enyú deféré nnó ndé genó gɛɛá na gepwɔ? Echyé ewé elú mfaá geluó eyigé apyéé upe

* **23:9** Elú wáwálé nnó: Jisɔs ajógé fɔ lé ne ante abi ábyené ese, ajógé lé ne bɔɔ abi ákelege nnó ákuúgé ebwɔ mabɔ kpakpa, nnó ákwɔ ngó.

wye waá, gelú eyigé ápye gepée eyigémbò ne gelú ne ukpea né mbe ushu Èsòwò? ²⁰ Yémbò muú akelé gé gelú eyigé apyéé upe Èsòwò wye, akelé fò lé gelú eyigémbò gejigeji wó. Akelé ntó yéndégenó eyi gelú né mfaá gelú eyigémbò. ²¹ Ne yéndémuú ayi akelé gé echa upe Èsòwò akelé ntó chóncho ne Èsòwò muú ajwólége mmu ewu. ²² Muú ayi akelé gé mfaánebuú akelé ntó gelú eyigé Èsòwò ajwólége wye chóncho ne Èsòwò muú ajwólége mfaá geji.

²³ Èfwyale ewé egile enyú anleré mabé Èsòwò ne enyú ekwó bòó Farasi ejame nye dóó. Enyú délu bòó dembwólé, Enyú dekarege menyéé ayi dékpráne né makóó nyú dékaré malú afya, déchye Èsòwò melú ema, yé ne utòjse ebí upyéé menyéé agóó gebé. Yémbò delyage mampye ukpékpé unó bi mabé Èsòwò álerege nnó dépyege. Depó fò pópó ne ate aḡme, dégéné fò ebwó meshwe ne défyéé fò matóó ne Èsòwò wó. Pyege ukpékpé unó bina. Yémbò délyage fò manchye echye ewé enyú debò dechyege mē. ²⁴ Ndere demmye mambale ukéke mabe debyaá ayi kpakpa, delu bòó ame nónómé abi ájame abifò meti. Delu eké muú ayi áchérege manaá ami ji anyúu nnó ekagé ámé gejenchi, yémbò áméne mpò mashwáne.

²⁵ “Èfwyale ewé egile enyú anleré mabé Èsòwò ne enyú ekwó bòó Farasi ejame nye dóó. Néndé gepoge nyú gelú eké muú ayi ashwánege meso amo ne uchwéri menyé pópó, yémbò né mmu, abelege unó bi ji abóó né mati mabomabo. Dépyé unó nnó bòó áférégé nnó enyú délu cho né mbe ushu Èsòwò, yémbò matóó nyú agbeé ne manwaá ne mmwólé unó unyeé. ²⁶ Enyú ekwó Farasi délu bòó ame nónómé, bòge mbe déshwóné mmu amo ne uchwéri menyé, depyégé mbò meso ntó akpeage nye.

²⁷ “Èfwyale ewé egile enyú anleré mabé Èsòwò ne enyú ekwó bòó Farasi ejame nye dóó. Enyú délu bòó dembwólé, néndé enyú délu eké manomé ayi áwaá mbómé né mfaá. Jgegé áji, álu malómáló né dafye, yémbò né mmu ágbeé ne ugoó áwuú bòó ne ufóufóó umpwapwáne unó. ²⁸ Wyembò ntó ne enyú depye wéna né dafye nnó bòó áférégé nnó enyú delu cho né mbe ushu Èsòwò, yémbò wáwálé alu nnó né mmu matóó nyú enyú delu bòó dembwólé, ne degbóó mampyé gé nchye.

²⁹ “Èfwyale ewé egile enyú anleré mabé Èsòwò ne enyú ekwó bòó Farasi ejame nye dóó. Enyú bòó dembwólé, dékwyége manómé bòó ekpávé Èsòwò ne ayi bòó abi álu cho né mbe ushu Èsòwò, ³⁰ dejoge deké, ‘Èsé débó débé nyá gébé gé ukwene ante sé mbò debó décho fò amu manwá bòó ekpávé Èsòwò bimbò wó.’ ³¹ Ndere enyú dejógé ne ukwene ante se mbò, eléré nnó enyú délu upyáné bòó abi áwané bòó ekpávé Èsòwò bimbò. ³² Chóge yé mbe, dénéré mampye gabo ayi nyá ukwene ante nyú áló ula mampye. ³³ Enyú mmyò, délu baá utóó, déféré nnó dékage bó èfwyale ewé ekpane nye enyú dékpe né ntoné mewé ewé elá nómégé? ³⁴ Ne gétú eyigé na, ntóme nye enyú bòó ekpávé Èsòwò, bòó dénnga ne anleré mabé Èsòwò. Déwane nye abifò, ne déwómé nye abifò né gekwa, ágbó, détulege nye abifò ne utóó né mmu macha mmyemenene nyú ne déma déchyege nye abifò èfwyale né malómáló. ³⁵ Ndere enyú dépyémbò, gewu eyigé ukwene ante nyú áwané nyá bòó abi álu cho né mbe ushu Èsòwò fa né mme gékpéne nye enyú mmye gelóó ula ne manóó Èbel muú alú cho né mbe ushu Èsòwò kpaá gekwóné né ami Sakariya maá Barakia ayi enyú déwané nya né metóó metóó echa upe né gelú eyigé ápyéé upe

Ἐσῶω wye. ³⁶ Me ngarege enyú wáwálé nnó gewú eyigé ukwene ante nyú áwané nyá bṵṵ abi álu cho né mbe ushu Ἐσῶω gélu enyú bṵṵ njyé eniné na mmye.”

Jisṵs asomége Jerosale
(Luk 13:34, 35)

³⁷ Jisṵs ajṵṵge mbṵ aké, “Ἐ ἔ, bṵṵ Jerosale! Bṵṵ Jerosale! Enyú dewane bṵṵ ekpávé Ἐσῶω ne detome abifo ne mataá, bṵṵ dentṵṵ abi Ἐσῶω atómé eta nyú! Mmua mé ndṵndṵ ne ndṵ manyweré enyú nkwere nkane mekwṵ akwérege baá bií, yémbṵ enyú dékélégé fṵ. ³⁸ Gége yé nnó, melṵ nyú éla mé mábómé, éla mewa. ³⁹ Néndé ngarege enyú nnó, elṵ fina eyjégé mbe, enyú démágé gésé me kpaá te bií ebi enyú dejṵge nye nnó, ‘Mejé ébé ne muú ayi achwṵṵ né mabṵ Atá.’”

24

Jisṵs agaré ndere áchṵṵ nye echa upé Ἐσῶω

(Mak 13:1, 2; Luk 21:5, 6)

¹ Jisṵs ajṵṵgé mbṵ, alyaá echa upé Ἐσῶω. Ndere ji ajyé baá utṵṵ bií áké áfíu ji nnó álere ji upú ebi átené né mmu dachi echa upé Ἐσῶω. ² Yémbṵ Jisṵs ashúu ebwṵ meko aké, “Pṵ enyú dége mbṵ uchánchá upú bina uko? Ngarege enyú wáwálé nnó ámuu nye ubi uko kpá, té ne mataá ne mataá yeé ntaá némaá eni nélaá nye mfaá nte nép.”

Jisṵs agaré ndere ankwólé bií ágéne nye efwyale

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Ewyágé Jisṵs ajye jwólé né mfaá Mékwé Olif.*

Baá utṵṵ bií ebwṵ ebwṵ ájyé bane ji, ágiu ji áké, “Garé esé, nde gébé eyige depṵ tiré na depyé nye? Ne ndé ufṵṵ unó upye nye ne esé dékaá gébé eyigé wṵ achwṵṵ ne gébé eyigé mme ábyeé?” ⁴ Agigé mbṵ, Jisṵs ashúu ebwṵ meko aké, “Sége gébé

nnó ekagé muú fṵ ábwólé enyú déno mewaá. ⁵ Néndé, gejamégé bṵṵ ásélé nye mabṵ ma áchwṵ eta nyú. Adoó nye ebwṵ ewómé ájṵṵge áké, ‘Me ne nlú Kras, Muú yi Ἐσῶω akweré ji elá gefwa.’ Apye nye mbṵ ábwólé gejamégé bṵṵ áno mewaá. ⁶ Ne déwuú nye ntó abya be kwókwólé ne enyú, ne ebi ámmye tete. Yémbṵ gébége unó bina uké upyee, débégé fṵ ne efṵ. Néndé unó bina ubṵ mampye ne epṵṵ nnó mme yina achwṵ kwya wṵ. ⁷ Gébé eyigémbṵ ntó malṵ kprakpa ámmye nye ne ate ne ate afwa ne bṵṵ bwṵ ámmye nye ne ate, emími mesa ekwene nye malumalu. Mme yina anyige nyé ne eshye abwólé né gejamégé malu. ⁸ Ewéna ebe nye eké lé ula ulṵ ubalé bi mendée awúu gébége nebye neké nemmye ji.

⁹ “Gébé eyigémbṵ apyéne nye enyú áfyé né amu bṵṵ abi áchyege enyú efwyale ne áwane nye enyú. Malṵ mme meko ápaá nye enyú gétúgé delú ankwólé ba. ¹⁰ Ewéna epyé nye gejamégé bṵṵ ája mmye meso, áferé metṵṵ ewé áfyé ne Ἐσῶω, áchyege nye ate mankwaá ne ápaá nye ntó ate.

¹¹ “Ne gejamégé bṵṵ ekpávé Ἐσῶω abi gebyṵ áchwṵṵ nye, ábwólé gejamégé bṵṵ áno mewaá. ¹² Ne gétúgé nchye ayi bṵṵ ápye ájame nye dṵṵ, gejeé eyigé bṵṵ abṵṵ gebe nye sé dṵṵ. ¹³ Yémbṵ yéndémuú ayi akogé metṵṵ te kwyakwyaá áférege nye ji né efwyale gabo.” ¹⁴ Abya melómélṵ yina, ayi Ἐσῶω ágbárege nye gefwa ne bṵṵ bií, ankwólé ba agarege me ji mbaá bṵṵ mme meko nnó malṵ mako né mme ákaá ji, gébé eyigémbṵ ne mme akwyage nye.

Jisṵs agaré nkane áchṵṵ nye Jerosale

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

* **24:3** Elú wáwálé nnó: Mékwé ewéna ekamege mbṵ gétúgé ejamé unṵṵ ebi ákuu nnó Olifet dṵṵ.

15 “Danél muú εκπάvé Εσωω abó ajó nya atoó ne ‘geboboge genó eyi gechyege mekpo unó mbaá Εσωω.’ Degene nye ndere genó eyigémbo gepyéé né mmu echa upε Εσωω.” (Yéndémuú ayi akuú maló ηwe ayina akaá ula). 16 “Gébé eyigémbo, bóó abi álu né Judiya ábó ájye ákwó mfaá makwe ábií. 17 Yéé muú ayi alú mfaá gepú ekagé akyaá nnó ashulege mme, ajye bó genó né mmu gepú jíí. 18 Muú ayi alú ntó né mekwó áchógé yé gébé nnó akere mmú achwóó bó nku gefwene wuú ne ábó. 19 É é ebéé nye mbo nnó ne andeé abi álu ne mane yé ne abi áchyége baá mámbε. 20 Néége mmye mbaá Εσωω nnó gébé gebo eyigémbo, gébégé fó ne metóó nshwóne. Yé ebé lé bíí uwyaa. 21 Néndé gébé eyigémbo, gebéé nye lé gébégé gekpékpé gé efwyale ewé té Εσωω akwye mme yina bóó alá álu dangé ewú. Ne yé ewé emage be sé eké ewémbo épó. 22 Ne wáwálé alu nnó mbógé Εσωω ala asóó ndó efwyale eyimbo ela mboó wó, ebyénnó yéé muú ayi apome nye apó. Yémbo gétúgé bóó abi Εσωω ájyaá nnó ábé abíí, asórege nye ndó eyimbo ela mboó.

23 “Ne mbógé muú agaré enyú nnó, ‘Gége Kras, Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa alu fana,’ yéé agaré lé enyú nnó, ‘Alu né’, dékamé gé fó ne ji. 24 Néndé bóó gebyó abi áké álu Kras ne bóó gebyó abi ake alu bóó εκπάvé Εσωω ntó áchwóó nye. Achwógé ápyéé nye ukpékpé ufélekpá ebi upwó amu. Apyémbo nnó ábwólé bóó ako ne mbógé meti ebεge yé ebélé bóó abi Εσωω ajyaá nnó ábé abíí, ábwólé ebwó ánó mewaá. 25 Kaáge yé nnó mbó mé mbe ngaré enyú unó bina, gemé gé nnó upyé gé.

26 “Yé muú achwóó agaré enyú nnó, ‘Gége ji alu mbo né mewaá’, déjyegé wye. Yé agaré lé nnó, ‘Gége abíí mbo né mmu baá upú’, dékamé gé fó nnó elú wáwálé.

27 Néndé ndere dasama akéle mamma, ne nebuú négénege, álo ne egbé ebwónye akwóné ne ebwóbe bóó ako ágéne, wyembó ntó ne Maá Nte Mekwaá achwóó nye.

28 “Yéndé mbaá ayi genkwó gé genó gebéé, eféé mbo ne denwýone etire denyéé unkwó unó dénwérege.”

Unó bi upye nye gemé gé nnó Mad Nte Mekwaá akérege fa mme

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

29 “Efwyale ewéna echwó gé, ténéténé ayi ebyéé, ηméé ekwene nye gemuagemua. Mfaá ágéné gé sé, ambe ntó ánómege nye, ne unó bi uwyaa uto né mfaánebuú unyige nye. 30 Gébé eyigémbo genó eyi gelére nnó Maá Nte Mekwaá achwóó, gegénege nye né mfaánebuú. Ne bóó maló mme meko áfyéé nye gepú gé negbo álile. Ne ágéne nye nkane Maá Nte Mekwaá achwóó né mmu gekó ne uto bíí, ne gekpékpé gé éno gé. 31 Ndere ji achwóó áfomege nye gekpékpé mbá, ne atome nye makiénné jíí nnó ájyé anyweré bóó abi ji ájyaá né mme meko ábé abíí mbaá ama.

32 “Pége gepóge genóóge fig degí genó wye. Gébé gé mata jíí áló gé mántó bya uke enyú dekaá nnó nshwóné achwóó shúle. 33 Wyémbo ntó ne gébé gé enyú dégé gé unó bina uko uke upyéé, débó mankaá nnó gébé eyigémbo géla kwókwólé. 34 Ngarege enyú wáwálé nnó njye eníné na négboó fó kpaá te unó bina ukó úpyéé. 35 Mfaá ne mme ábyéé nye, yémbo mekomejóó wa alaá te kwyakwya.

Yé muú ayi akaá ge gébé eyigémbo apó

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

36 “Yé muú ayi ákaá bíí ne gébé eyigé unó bina úpyéé nye apó. Makiénné Εσωω ne mfaánebuú ákaá gé fó, yé Maá Εσωω jimboó ákaá wó. Ekosé wye Nte wuú ji mbií

ne ákaá. ³⁷ Ndere epyeé nyá né gébége Nowa, wyémbó ntó ne epyé nyé gébége Maá Nte Mekwaá aké akerege meso fa mme. ³⁸ Ne gébé eyigémbó, gemégé nnó genyagé nnyi geshwa nyá bóó, bóó abó ányé, ányuú, ápyeé maba ne átuú baá né maba. Anyé kpaá te bií bi Nowa ákpené mmu ékpe. ³⁹ Ndere apyembó, abó ákaá nya genó eyi gepye wó, kpaá te genyage nnyi geshwané ébwó ako. Wyémbó ntó ne epyé nye gébége Maá Nte Mekwaá akerege meso fá mme. ⁴⁰ Né gébé eyigémbó ntó, ande apea ábége ne mekóó aké apye utóó, Maá Nte Mekwaá akpane nye ama alyaa ama. ⁴¹ Andée apea ábége né mbaá ayi ákwóó unó, akpane nye ama alyaa ama.

⁴² “Gétú eyigé na, débó mambé peé dégilé néndé, dekaá fí bií bi Ata nyú akerege meso wó. ⁴³ Kaáge nnó mbógé mbóó gepú akaáge gébé eyigé menjó achwóó ne utuú manchwó gya gepú jí, mbó abéé peé abame geji nnó ekáge menjó achwó agyá akpé mmu. ⁴⁴ Enyú ntó kpómege mmye gétúge Maá Nte Mekwaá akerege nyéé meso né gébé eyigé délá dékágé.

Baá defwe abó mampye matóó bwó chánchá
(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “Bége ndere maá defwé ayi awyaa denjga, apye utóó bií chánchá. Nte wuú alyaaáge ji ne baá defwé abifó nnó apélé ébwó, achyége ébwó menyé chánchá né gébé gelógéló. ⁴⁶ Galógáló abéé nye ne maá defwé yimbó, gébége nte wuú akérége meso agéne nye nnó ji apye utóó bií chánchá. ⁴⁷ Ngarege enyú wáwálé nnó nte wuú abelege nye ji ndere muú kpaá né unó bi ji awyaa uko nnó apélé. ⁴⁸ Ne mbógé maá utóó yimbó abégé ayi áwyaá gepó gebogebo, ajóge nye ne geme

jí aké, ‘Nte wa abelege nye dóó ne achwó.’ ⁴⁹ Aló mantúlégé ate anjme abifó, anyéé anyú mmóó ne ate anyuú mmóó ne abifó ákwene. ⁵⁰ Mbógé apyége mbó, nte maá utóó yimbó achwó kwó nye ji nenjme né gébé eyigé ji alá kaá nnó achwó wó. ⁵¹ Abanégé ji mbó, achyége nye ji gekpékpé efwyale ewé ébóó epwóó amu, afye ji né melu ewé Ésówo afyéé nye bóó dembwólé. Ne bóó alilé nye anyéé manjéné ewú.

25

Nekanémejóó asó andée makpo afya

¹ Jisós afé mbe ajóge aké, “Gefwa eyigé Ésówo ágbárege gelu eké asó andée makpo afya abi ákwéé mátuléká manjyéé bane menó neba. * ² Né geluágé ébwó, abi ata awyaa defóó ne abi ata akénege. ³ Abi ata abi akénege álweé mátuléká, yémbó ama kpá sé mawéé ami fí nnó ámi malu mmu mátuléká mábyége áma áfyé wó. ⁴ Ne abi awyaa defóó akpa mawéé nnó ami malu mmu mátuléká bwó mábyége ébwó ama afye. ⁵ Ne élé menó neba yimbó alá achwóó wáwá wó, géjá gékpá ébwó ábelé.

⁶ “Ne metóó utuú eké ekwónege ébwó awú nkane bóó ákálege áké, ‘Menó neba achwó chwóge débáne ji.’ ⁷ Baá ásoandée bimbó áwúge mbó ákwilé ati mátuléká bwó. ⁸ Ne abi akénege ajye kó mawéé mbaá abi áwyaá defóó aké, ‘Chyége esé ekéké mawéé defye né mátuléká sé áchwóó nómé.’ ⁹ Abi áwyaá defóó áshuú ébwó meko aké, ‘Ngba mawéé amina makwánégé fí esé ne enyú, chóge mbaá bóó abi ákpoó né meló déna amí nyú.’ ¹⁰ Ne ndere ájye mana mawéé, menó neba yimbó achwó. Achwóge ase abi ata abi ákpoomé mmye álú eféé ágilé ji, afé ákpe né mmu gepú epaa neba ágbé menombi.

* **25:1** Elú wáwálé nnó: Né gepoge bóó Jus mutú abagé neba bóó ájyéé lyaá ji né gepú jí ne utuu.

11 “Ewyágé abifó ata abi ájye na mawéé áchwóó. Ala dafye ádoó menombi ákuú aké, ‘Ata Ata! néné esé menombi.’”¹² Ne menó neba ashúú ébwó meko aké, ‘Me ngarége enyú wáwálé nnó nkágé fó enyú.’”

¹³ Jisós anérégé mantó nekanémejóó eníné na aké, “Sege yé gébé néndé dekaágé fó bíí ne gébé eyigé me nkerege meso.

Nekanémejóó baá defwé makpo aléé
(Luk 19:11-27)

¹⁴ “Gefwa eyigé Esówó ágbárege ne bóó bíí gelu eké nekanémejóó eníné na: Mende fó abó ajyéé neke, gébégé ji achwóó jyéé, akuú baá defwé bíí ako, akaré ébwó nka nnó áke gese ne eji. ¹⁵ Achyéé ama uba nka uta, achyé ayifó uba upea ne achyé ntó ayifó geba géma. Akare ébwó nka eyina ndere yéndémuú akáge gbáre atane afe neke. ¹⁶ Ayi aselé uba nka uta, achó sé gébé wó, ajye ló gese manke. Abó ntó nsa uba nka uta. ¹⁷ Wyembó ntó ne ayi aselé uba upea apyéé. Ji ntó abó nsa uba nka upea. ¹⁸ Yémbó ayi aselé geba géma ajye cho mme aníí nka nte wuú.

¹⁹ “Ebelégé nte bwó akéré meso né neke eníné ji abó ajyéé. Akuú ébwó ako nnó áchére áge ndere yéndémuú ápyéé ne ejíí nka. ²⁰ Ne ayi achyéé ji uba nka uta achwó téné mbe ushu nte bwó, ajóó ne ji aké, ‘Ata óchyéé nyá me uba nka uta, nke gese ne eji, mbó nsa uba ébifó uta gé eji na.’ ²¹ Nte wuú ashúú ji meko aké, ‘Ópye dóó, ólu maá defwé melóméló, muú akage nere metóó ne wó. Te ndere óleré nnó ókage gbáre ekéké nka chánchá, mbelege nye wó né melu ewé ógbárege gejamégé nka. Chwó kpe mmu denyé epaá wa ne metóó megómege!’

²² “Ne maá defwé ayi achyéé ji uba nka upea achwó ntó mbaá nte bwó. Ajóó ne ji aké, ‘Ata óchye nyá ntó me uba nka upea, nke gese ne

eji. Mbó nsa uba ébifó upeá gé eji na.’ ²³ Nte bwó ashúú ji meko aké, ‘Ópye dóó ólu maá defwé melóméló, muú akage nere metóó ne wó. Te mbaá óleré nnó ókage gbáre ekéké nka chánchá, mbelege nye wó né melu ewé ógbárege gejamégé nka. Chwó kpe mmu denyé epaá wa ne metóó megómege!’

²⁴ “Ne kwyakwya ayi achyéé ji gébagé nka géma achwó ntó eta nte bwó. Ajóó ne ji aké, ‘Ata menkaá nnó depó tyéé demmye amba. Ólu eké muú ayi agóme menyéé né mekóó ayi nlá kágé meso yi ápéne. ²⁵ Getú eyigémbó, mbó éfo nnó nka jyé enógé óchyege nye me éfwyale. Njye cho mme nnií eji wye nnó ekagé enó. Gé nka jyé na se.’

²⁶ “Ne nte bwó ashúú ji meko aké, ‘Wó ólu maá defwé mebomebo, ne mémbwá, ójóógé óke me nlu eké muú ayi agóme menyéé né mekóó ayi nlá kágé meso ayi ápéne ne nkyéé mbwé né mbaá ayi nlá ntyaá depomé wó. ²⁷ Gétú eyigémbó, mbó óbó ófyé nka ya né gepúgé nka nnó nkerege meso nse eji ne nsa mfaá.’ ²⁸ Ajóógé mbó, agaré baá defwé abifó aké, ‘Te mbaá ji aléré nnó akaáge gbáre fó nka eyimbo, sége eji déchyéé muú ayi awyaá uba ufya. ²⁹ Kaáge nnó muú ayi abógé nsá né genó, ji ne ámage gbéé ji ébwó nnó ji abó gejamégé unó. Yémbó muú ntó ayi álá abóó nsá né genó eyigé me nchyéé ji wó, yé ekéké genó ewé ji awya, ásélé nyé geji eta wuú, nnó álá amu mawa. ³⁰ Ne áfomé ji ntó né epinyá gemua né dafye, mbaá ayi ji awuú nye ubalé, alíle anyéé máñéné.’

Gefóó eyigé Esówó apane nye mpa bóó né bíí bi kwyakwya

³¹ “Gébégé Maá Nte Mekwaá achwóógé ne enógé, chóncho ne makiénné jíí ako, ajwólege nye né mfaá geluógé gefwa jíí eyi gewyaá enógé, ³² ne bóó átanegé nye né maló mme mako anyweré né mbe

ushuú wuú. Éfée mbò, akarege nye ebwò matoò apea nkane mem-bamé magòhme aferege magòhme ayi álú choncho ne menmené ñme. ³³ Abelege nye ntoó nema né egbé ebwònye wuú, nema né egbé ebwòebe wuú. ³⁴ Ne mfwa ajòoge nye ne bòó abi álú né egbé ebwònye wuú aké, ‘Chwòge enyú bòó abi Nte wa ajéle enyú. Denyé gefwa eyigé ji akwyeé mé abelé eta nyú téé gébége mme aló. ³⁵ Néndé mesa abó ámmye me, déchyéé me menyéé, mmwólé manaá epye me, déchyéé me manaá nyú, dége me ndere menkéé, dése me. ³⁶ Mpo ne mandeé mamfyé, déchyéé me mandeé, mbó mmeé dépele me, nkpe denò dekene degene me.’

³⁷ “Éfée mbò ne bòó abi álú cho né mbe ushu Ésowo ashúge nye ji meko áké, ‘Ata ndé gébé esé degene mesa ammye wò, dechyéé wò menyéé, mmwólé manaá epyéé wò déchyéé wò manaá onyúú, ³⁸ ne ndé gébé ntó dégené wò ndere menkéé, dénené wò, olú gejógené dechyéé wò mandeé ofyéé? ³⁹ Ndé mbaá dégené wò óméé, dépelé wò, òkpené denò esé dékené dégené wò?’ ⁴⁰ Ne mfwa ashúge nye ebwò meko aké, ‘Me ngarege enyú wáwálé nnó te mbaá enyú depye unó bina ne aṅme ba, yé ebélé mbaá muú ama ayi álá aṅea gеме wò né geluage aṅme ba ebyénnó depye mbò lé ne me!’

⁴¹ “Ne abwólége nye mmye ajòó ne abi álú ji né egbé ebwòebe aké, ‘Kwilege me ushu, enyú abi mfaánebuú ashule enyú mmye, débó manjye né ntoné mewe ewé elá nómegé, ewé me nkweé mé mbelé mbaá danchòmelò ne makiénné jí. ⁴² Néndé mbó nlu mesa déchyéé me menyéé wò, mmwólé manaá epyéé me, déchye me manaá nnó nyú wò, ⁴³ dégé me ndere menkéé, déne me wò, nlu gejógené dechyéé me mandeé nnó mfyé wò, mmeé dechwó gé me wò,

nkpe denò dekéé dégené me wò.’

⁴⁴ “Éfée mbò ne ebwò áshuge nye ji meko áké, ‘Ata ndé gébé esé dégené mesa ammyéé wò, mmwólé manaá epyéé wò, esé délá poó wò wò? Ne ndé gebe ntó degene wò nkane menkéé, ómeé, ne òkpené denò esé délá depoó wò wò?’ ⁴⁵ Ne ashuge nye ebwò meko aké, ‘Me ngarége enyú wáwálé nnó, te mbaá enyú délá poó yeé muú ama ayi álá aṅea gеме né geluágé aṅme ba bina wò, ebyénnó depoó fò me wò.’ ⁴⁶ Gétú eyigéna, bòó bimbò ákpene nye né efwyale ewé elá ebyéé yémbò abi alu cho né mbe ushu Ésowo anyé nye genwá eyi gélagé byé.”

26

Ajòó geju manwá Jisòs

(Mak 14:1, 2; Luk 22:1, 2; Jòn 11:45-53)

¹ Jisòs anérége manlere unó bina uko, ajòó ne baá utòó bíí ² aké, “Enyú dékaá me nnó epaá koó upú elú ndò fi eléé, né bíí bimbò, achyégé nye me Maá Nte Mekwaá mankwaá nnó áwo me né gekwa.” ³ Wye né gébé eyigémbò anòó baá ámpyéé upe Ésowo chóncho ne ákpakra melò ágbare ujwòle né gepúgé Kaifas ayi alu etukpe ámpyéé upe Ésowo, ⁴ ajòó geju ndere ebwò apyéé ne apye Jisòs né defya awá. ⁵ Yémbò áferé aké, “Dépyégé fò ji gébége epaá ewéna, ékágé bòó aṅme ummye né melò.”

Awaá Jisòs maweé né melò Bétani

(Mak 14:3-9; Jòn 12:1-8)

⁶ Né gébé eyigémbò, Jisòs alu né melò Bétani né mmu gepúge Simun ayi abò améé uba, akuú ji nnó ebwò ájye anyé menyéé. ⁷ Ndere ebwò anyé menyéé, mendée fò akpe ne maweé gebé ami majamé ṅka dòó. Maweé amibò malu né mmu ekpómé ewé akwyeé ne genó eyigé akuú nnó alabasta. Akpégé mbò

amo Jis̄s mawee ami mb̄o né mekpó. *

⁸ Ne baá utó Jis̄s ágégé mb̄o, mató ásó ebwó mmu te ágígé ate aké, “Ulannó ji áchó Jis̄s mawee amina?” ⁹ Mb̄o ákpóó mami áse gejamégé ñka, áchyeé mbaá ubyá b̄ó.” ¹⁰ Jis̄s akaá mé genó eyigé ebwó áferege né mmu mató bwó, ashúú ebwó meko aké, “Ulannó enyú déchyége mendée yina efwyale? Ji apyém̄o lé genchánchágé genó eta wa. ¹¹ Ubyá b̄ó ulú ne enyú yéndégébé yém̄o gébé eyigé me mb̄eé ne enyú géjá sé wó. ¹² Mendée yina amo me mawee mina mmye nnó gébége ngboge ánií me nííge. ¹³ Ne me ngarege enyú wáwálé nnó yéndé mbaá ayi b̄ó ágarege nye Abya melóméló yina né mme meko, ágarege nye ntó genó eyigé mendée yina apye. Nkane ágarege, mb̄ontó ne áteé nye ji yéndégébé.”

*Judas akame mankpó Jis̄s
(Mak 14:10, 11; Luk 22:3-6)*

¹⁴ Ewyágé, maá utó Jis̄s ama né geluágé abi áfyaneápeá ayi akuú ji nnó Judas Iscarot ajye báne anó baá ámpyee úpe Es̄w̄o, ¹⁵ ajó ne ebwó aké, “Mb̄ogé me mfyegé Jis̄s né amu nyú déchyege me ndé?” Ajógé mb̄o, ápa uba ñgba b̄o sere esaá meso efya áchye ji. ¹⁶ Eféé ne Judas ábó mankélégé meti ewé ji apyee ne Jis̄s akpe ebwó né ámu.

*Jis̄s anyé epaá koó upú ne baá utó bií
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13, 21-23; J̄on 13:21-30)*

¹⁷ Né bií mbe, ebi epaá b̄ed yi alá muálé eló, baá utó Jis̄s ájye gií ji aké, “Ndé mbaá ayi ákélege nnó esé déjyé détyeé menyéé epaá koó upú wyéé?” ¹⁸ Agigé mb̄o Jis̄s ashúú ebwó aké, “Chóge né meló kpaá, déjyegé dégène nye mende f̄o,

gárege ji nnó, ‘Ménleré aké, gébé ya gékwané; ne me nkélege manyé menyéé epaá koó upú ne baá utó ba né gepú jyé.’” † ¹⁹ Ne baá utó Jis̄s apye wye ndere ji agaré ebwó, átyé menyéé epaá koó upú.

²⁰ Nkwale ákwónégé Jis̄s ne baá utó bií áfyaneápeá, ájwólé ka manyé menyéé. ²¹ Ne ndere ányee, Jis̄s ajó ne ebwó aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó, muú nyú ama achyege nye me manjkwáá.” ²² Mechó ewé epye ebwó ábó efwyale né mató ne aló mangií ji ama, ama aké, “Ata nnó élé me?” ²³ Agigé mb̄o Jis̄s ashúú ebwó meko aké, “Elé muú ayi ebwó wuú ne ewa etuúge né mmu akpánkpa ne akpoó nye me. ²⁴ Ne Maá Nte Mekwaá agbóo nye wye ndere ñwe Es̄w̄o abó ajó mé te gachií, utonkwa ube ne muú ayi akpóo nye Maá Nte Mekwaá. E é! Mb̄ogé nnó ábé dambyé muú yimb̄o, mb̄o eló kpaá epw̄o.” ²⁵ Jis̄s ajógé mb̄o Judas ayi alú mankpóo ji achwó gií ji ntó aké, “Ménleré nnó élé me?” Jis̄s ashúú ji meko aké, “Mb̄o ne w̄o ajó.”

Menyee Ata Jis̄s

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Kor 11:23-25)

²⁶ Ne ndere ebwó alú nyee menyéé yimb̄o, Jis̄s abó ntó b̄ed, anemmye, achyee matame mbaá Es̄w̄o. Agyá ntó b̄ed yimb̄o uba uba, akaré mbaá baá utó bií ajó aké, “Gége menyammye wa na. Sége dényé.” ²⁷ Ne abó ntó amo ne mmóó mmu, anemmye achyee matamé mbaá Es̄w̄o, achyee ebwó aké, “Sége dényú enyú ako. ²⁸ Gége manoó ma na, amí malu menomenyee ewé Es̄w̄o anyee nye ne b̄ó bií. Magbélege nyé né mme mampye nnó Es̄w̄o ájiinte gabo ayi gejamégé b̄ó apyee.” ²⁹ Ama ajó ne ebwó aké, “Ngarege enyú

* **26:7** Elú wáwálé nnó: Ntaá né alabasta nétánege nya né meló Ijip, mendée yimb̄o achwó né mawee gebé mimb̄o, abó mami, agbé né mekpó. † **26:18** Elú wáwálé nnó: Gébé eyigé Jis̄s aké gekwané, ele gébé eyigé ábóó manwó ji né mfaá gekwa.

wáwálé nnó ndere nnyú mbo mmáó mína kwyakwya, mmagé nyú sé amícha kpaá te nnyú nye ami maké ne enyú né gefwa eyigé Nte wa agbárege.”³⁰ Ne ebwó ánerégé, ákwá ekwó áféé Esòwó átané ákwó mfaá Mekwe Olif.

Jisòs agaré ndere Pita áshyáa nye ji

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jón 13:36-38)

³¹ Ewýágé Jisòs ajóó ne ebwó aké, “Enyú ako deboó nye delyaá me ne utuú bina mbo ne ásáme né mmu ñwe Esòwó nnó Esòwó aké, ‘Nwane nye membame mágóñme ne ekwó mágóñme eláa nye tyátyá.’³² Ne nkwlégé né negbo, mbo nye mbe ne enyú né gebagé mewaá Galilíi.”³³ Ajóógé mbo Pita ashúú ji meko aké, “Yé ebélé nnó bóó ako ábó alyaa wó, me nlyágé fí wó.”³⁴ Ne Jisòs ntó ashúú ji meko aké, “Pita, gó ngaré wó wáwálé nnó utuú bina gemégé nnó menó mekwó akú, wó oshyaa nye ndó eléé nnó wó ókágé me.”³⁵ Ndere Jisòs ajóó mbo, Pita anyémenó aké, “Yé ebé lé né negbo, ngbóó ne wó, nshyaa fí wó.” Wyémbó ntó ne baá utóó abifó anyémenó mampye.

Jisòs anemmye né Getsmane

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Anérégé eféé Jisòs asé ebwó áfé né melu ewé ákuú nnó Getsmane wyeé né mékwé ewémbó. Akwónégé éwu, agaré ebwó aké, “Jwólege fa, mente mmye mbe gachyé manénemmye.”³⁷ Ndere ji atené mmye mbe manémmye asé Pita ne baá Sebēdee apeá (Jemsi ebwó ne Jón) ndere ebwó ájye meshwe ne masómé makwó Jisòs metóó.³⁸ Ne ajóó ne ebwó aké, “Masómé amí malú me metóó maténe me meti negbo. Yémbó jwólege fa, debe peé ne me.”³⁹ Atégé yéé mmye mbe gachyéé ató mano mme, amo ushúú mme anemmye aké, “Nte

wa mbógé elú kókoge féré amó efwýale yina átáné me mmye, yémbó pye genó eyigé wó ókelege épó fí eyigé me nkélege.”⁴⁰ Ne ákerégé meso né mbaá ayi baá utóó bíí abi aléé álú, abané ebwó ndere ábélege géjyá. Ajóó ne Pita aké, “Nnó enyú dékágé bífó peé ne me, yéé lé né nchwaneké ama?”⁴¹ Beége peé, dénénemmye mbaá Esòwó nnó ékágé enyú dékpé né mmuameno. Matóó nyú ákélege nnó enyú dénénemmye yémbó menyammye nyú áwýá gepwá.”⁴² Ajóógé mbo ama akéré meso manemmye aké, “Nte wa, mbógé ókélégé fí manke ñkó efwýale ayina akoó me, gó me nyú ji ndere wó ókele.”⁴³ Ne amá akérégé ndó eyi egbeé epeá né mbaá baá utóó bíí álú, abané wye ndere ebwó ábélege géjyá néndé géjyá gejá ebwó ame dóó.⁴⁴ Ne Jisòs amágé lyaágé ebwó, ajye nemmye ndó eyi egbeé eléé annyuaré wye mmyemenene eyimbo.⁴⁵ Ne ama kérége mbaá baá utóó bíí ajóó ne ebwó aké, “Délú bélege géjyá, degbége mmye? Gége gébé gekwané eyigé áchyege nye Maá Nte Mekwaá mankwaá ne áfyé ji né amu bóó ubeé.”⁴⁶ Kwilege mme déjyé, gége muú ayi achyege nye me mankwa mbo alé chwó.”

Apye Jisòs

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jón 18:3-12)

⁴⁷ Wye ndere Jisòs alú jóoge mbo, maá utóó wuú ama ayi akámege Judas né geluágé abi áfyaneápeá achwó ne ñjuné bóó. Bóó bimbo ágbaré bó aparanja ne mámbó unóó. Bóó bí átomé ebwó élé anóó baá ámpyeeé ure Esòwó ne ákpakpa melo.⁴⁸ Eké epyembo, Judas abó mé mbe agaré ebwó aké, “Muú ayi me ntyaáge gége ji mbo pyége.”⁴⁹ Akwónégé, yé gébé achó sé wó, akoó cho afé mbaá Jisòs aké, “Ménleré ntamé,” akpá ji atyaá.⁵⁰ Atyágé ji mbo, Jisòs ajóó ne ji

aké, “Mejeé wa, chó mbe ne utóó byéé.” Ajóógé mbo bóó bimbó áchwó ápye ji agbaré ji ne amu matomato.⁵¹ Agbárégé Jisós mbo, muú ama né geluágé abi alú ne Jisós, ajuú aparanja asó etu memfwé etukpe ámpyéé upe Esówa.⁵² Ne Jisós ajóó ne ji aké, “Shwóré aparanja wye né mmu mekó, néndé bóó ako abi ámmýe umýe ne aparanja, agboó negbone aparanja.⁵³ Óferé nnó nnégé mmye mbaá Nte wa nnó apoo me, atómé fí gejamégé makiénné ji nnó áchwó apoo me?⁵⁴ Yémbó, me mpyégé mbo, epye mbó nnó ne unó bi ñwe Esówa ajóó upye wáwálé?”⁵⁵ Wye né gébé eyigémbó, Jisós ajóó ne gejamége bóó bimbó aké, “Enyú dechwó na ne bó aparanja ne mámbó unóó mampye me nnó me nlu menjó? Me nlú fa ne enyú yéndé bíí, nlerégé mekomejóó Esówa né echa upe, nnó débó degéé me mampye wó?⁵⁶ Yémbó, depó etiré depye mbo na, nnó unó bi bóó ekpávé Esówa ásamé ubé wáwálé.” Eféé ne baá utóó bíí ako áboó ályaa ji.

Jisós akpe unóó mpa

(Mak 14:53-65; Luk 22:63-71; Jón 18:13, 14, 19-24)

⁵⁷ Ne baá utóó bíí alyágé ji mbo, bóó abi ápyene ji, ase ji áfé né gepúgé Kaifas ayi alu etúkpe ampye upe Esówa. Eféé mbo nto ne anleré mabé Esówa chóncho ne ákpakpa melo anwyeré.⁵⁸ Ne ndere ájye, Pita akwálege ebwó meso gachyéé, gachyéé kpaá te akpené né mmu dachi etukpe ampye upe Esówa. Akpégé, ájye jwóle ne ámbamé dachi etukpe mangé genó eyigé apye mbaá Jisós.⁵⁹ Anóó baá ampye upe Esówa ne bóó ako abi ájwólé mmu echa eso, ákelé amamá mpa gebyó mamma Jisós mmye nnó áwá ji. Yémbó ágé yéé ema wó.⁶⁰ Ne gejamégé bóó ntésé gebyó átané áma Jisós depó mmye, yémbó yéé mémá ema ewé eleré nnó Jisós akwé mpa

epó. Ewyágé, bóó ntésé gebyó apeá achwó,⁶¹ ne ájóó aké, “Maá mende yina ji aké, me nkagé mú echa upe Esówa ne gemégé nnó ndó eléé ekwóné mmagé nténe ewú.”⁶² Eféé mbo ne etúkpe ampye upe Esówa akwilé ajóó ne Jisós aké, “Wó ntó ópó ne meko manshuú né depó etire bóó ájóóge mbo nnó ópye?”⁶³ Yémbó, yéé meko Jisós ashúú ji wó, etukpe ema ñmére ejóó eké, “Me ngigé wa né mabó Ata Esówa, muú alú mebe yéndégébé, mbógé wó ne ólú Maá Esówa, Muú yi Esówa akweré ji elá gefwa gáré.”⁶⁴ Agígé mbo, Jisós akamé aké, “Mbo ne wa ójóó. Yémbó mengaregé enyú wáwálé nnó: meso gébé degéne nye ndere Maá Nte Mekwaá ajwólé né egbé ebwónye Esówa ayi apwóó amu ne dégene nye ntó ndere achwóó né mmu gekógé mfaánebuú!”⁶⁵ Jisós ajóógé mbo, etúkpe ampye upe Esówa agyá mandeé jíí né mmye manleré nnó metóó esóó ji dóó, akalé aké, “Amége mmye ne Esówa! Ndé gécha démage kéle bóó ntésé? Enyú ambóó dewú mé ndere ji ámége mmye ne Esówa!⁶⁶ Déferé nnó ápyéé nnó ne ji?” Agígé mbo, bóó ako áwya aké, “Akwe mpa ne abó mangbó.”⁶⁷ Eféé ne álóó mankpó Jisós matye ushu ádoó ji ukpékpé ne bóó abifo ádoó ji maka,⁶⁸ ájwyagé ji aké, “Wó ólu Kras, Muú yi Esówa akweré ji elá gefwa. Garé esé, Waá adoó wó?”

Pita ashya nnó akaágé fó Jisós

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jón 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ndere epyémbó, Pita alú wye ka né dachi etúkpe ampye upe Esówa, aké apelé maá mesó mendée fó alú maá defwé etúkpe ampyeé upe Esówa, achwó jóó ne ji aké, “Wó ntó óbó ólú ne Jisós muú Galilíí.”⁷⁰ Ajóógé mbo, Pita ashya né mbe ushu ebwó ako aké, “Chaá-ó nkaá yé geno eyigé ójóge mbo wó.”⁷¹ Ashyágémbó akwilé afé

né menombi gébámé. Eféé maá meso mendée ayi fə agégé ji ajó ne bó abi átené eféé aké, “Mende yina abó alú ne Jisəs muú Nasaret.”⁷² Yémbə Pita ama shya wye shya afyé amu mewε aké, “Wáwálé nkaágé fə mende yimbə.”⁷³ Eké ewyage bó bi átené eféé áchwó jó ne ji aké, “Wáwálé gebii gepó mmu, wə ntó olú muú bwó ama néndé nénóme mejó neé néleré mbaá ayi wə otané.”⁷⁴ Ndere ajó mbə Pita aké. Me nkaá kpé mende yimbə te mfaánebuú. Wye ndere ji akélege mbə, aké awúu menə mekwə akú kəkəgəlókó. ⁷⁵ Ne ténéténé yimbə Pita ate mekomejó ayi Jisəs abó ajó ne ji nnó, “Gemégé nnó menə mekwə akú, shya nye ndə eléé nnó əkaágé fə me.” Ne atané dafye anyə meko ngbó ali segé segé.

27

Afé né Jisəs mbaá Palet

(Mak 15:1; Luk 23:1, 2; Jən 18:28-32)

¹ Bii uyyágé ne dondo, anó baá ampye ure Esəwə ne ákpakpa melə áchomé, áso mala ndere ápye ne áwá Jisəs. ² Ne ánerégé mansə mala, áwé Jisəs amu áse ji áfé mbaá Palet gəmena bó Rom.

Negboné Judas

(Anj 1:18, 19)

³ Judas muú akpoó Jisəs ágégé nnó áso mpa nnó áwáne Jisəs, byə ukərə ji mmu, aferé nnó ji apye gabo, akpá uba ngba sére esaá meso efya eyi ji abó akpoó Jisəs ajye shuú etukpe ampye ure Esəwə ne ákpákpá melə. ⁴ Ajó ne ebwó aké, “Mpye gabo manchyaá manoó nte mekwaá ayi álá apyéé gabo wə.”

Bó bimbə áshuú ji meko aké, “Ewémbə eta esé ndere ndé? Gabo ayi mbə akpa wə.”

⁵ Ajógé mbə, Judas atyá nka eyimbə eféé né metó gepú echa ure Esəwə atané ajye shii geme jii.

⁶ Ne anó baá ampye ure Esəwə ápwé nka eyimbə. Ajó aké nka eyina élé nka manoó, ne ébé sé ekamé fə nnó décho nka eyina melu ema ne eyi elu ne mmu mekwa nka echa ure Esəwə wó. ⁷ Afyége makpo bwó mbaá ama, áke ábó nka eyina ána melu mme mbaá menkwyε unje meseé anigé anke bó wye. ⁸ Elə né gébé eyigémbə kpaá te fina álú ákuú melu mme ewémbə nnó mewaaá manoó.

⁹ Epyémbə nnó mekomejó ayi Jerimaya muú ekpávε Esəwə abó ajó abe wáwálé. Ji ajó nya aké áse uba ngba bə sére esaá meso efya eyi elú gese eyi bó Israeli ákamé mana ji, ¹⁰ ápye wye ndere Esəwə agaré me ana melu mme mbaá menkwyéé ujemeséé.

Palet agii Jisəs bə nkwe

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jən 18:33-38)

¹¹ Ndere Jisəs atené né mbe ushu Palet gəmena bó Rom, Palet agii ji aké, “Wə ne olú mfwa bó Jus?”

Ne Jisəs ashuú ji meko aké, “Elu nkane əjó.” ¹² Yémbə gebyó eyigé anó baá ampye ure Esəwə ne ákpakpa melə ámalé ji mmye, yéé meko Jisəs ashuú ji wó. Ajwólé wye ji nyámé. ¹³ Ne Palet agii yé ji aké, “Nnó wə əwuú mbə fə depə etiré bó bi aké wə əpye?”

¹⁴ Yémbə Jisəs ajwólé wye ji nyámé. Ewéna epye mfwa bó Rom akwe tametame.

Palet asó mpa nnó dwa Jisəs

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jən 18:39—19:16)

¹⁵ Ne gepóge gómená bó Rom, géluú nnó yéndé nme, gébége epaá koó upú, aferégé muú denə ama né gepúge denə, ndere bó akélege.

¹⁶ Ne wye né gébége epaá koó upú ewémbə, mende fə ayi bó akaá ji dó gétúge depə etiré ji apyéé abó akpe denə. Akamege Barabas. ¹⁷ Ne ndere melə meko echomé né dachi Palet, Palet agii ebwó aké,

“Enyú dekélege me mferé ndé muú né deno; Barabas waá Jisós muú ayi ákuú ji ntó nnó Kras?”¹⁸ Palet agiú mbó néndé akaá chánéné nnó élé wye né nchye detú ne ákpakpa bós Jus ápyené Jisós áchwó ne ji eta wuu.¹⁹ Ne ndere Palet ajwólé né mmu echa eso apane mpa yina, mendée wuu ató áchwó gáre ji aké, “Féré amu né mpa mende yimbó, néndé apye gabo fó wó. Genó eyigé Esowó alere me né géjya gétú jíí fina geche me efwyale dós.”

²⁰ Yémbó anós baá ampye ure Esowó ne ákpakpa melo áfyé eshye nnó ájóó nnó Palet aféré Barabas né deno, alyaa Jisós nnó áwá. ²¹ Ne Palet ama agiú ebwó aké, “Ebwó bina apeá, ndé muú ayi enyú dekélege nnó mféré ji né deno?”

Ashuú ji meko aké, “Esé dekélege nnó wó oféré Barabas.”

²² Palet ama anmere agiú ebwó aké, “Enyú dekélege me mpye yeé nnó ne Jisós ayi ákuú ji ntó nnó Kras?” Ama áshuú ji meko aké, “Gó áwó ji né gekwa.”

²³ Ajósógé mbó, Palet ama giú ebwó aké, “Ulannó enyú dekélege nnó áwá jí? Ndé gabo ayi ji ápyé?”

Yémbó, ebwó áwya wyale ne eshye aké, “Gó áwó ji né gekwa!”

²⁴ Ne Palet agégé nnó ji atulege mpye detú efwyale ekagé tane mbógé ji alá akamé nnó áwá Jisós wó, Ató ájye chwé manaá, áchwóó chyéé ji ashwóné amu né mbe ushu bós bimbó aké, “Amu ya apó né negboné mende yina, gé efwyale nyú mbó”.

²⁵ Ajósógé mbó, bós bimbó ákamé aké, “Gó gewu eyigémbó gewilé esé mpye chóncho ne baá esé.”

²⁶ Palet aférégé Barabas né deno. Atulé Jisós ne geto ne álé lyaá nnó bós bee Rom ája ji ájyé áwó ji né gekwa.

*Bós bee ájwyagé Jisós
(Mak 15:16-20; Jón 19:2, 3)*

²⁷ Palet alyágé Jisós nnó áwó ji né gekwa, bós bee bií áse Jisós áfé ne ji né echa gomena, ákuú bós bee ako áchwó nó ji mme,²⁸ aféré jí mandeé mpye, áfyé ji ewulé megélé ewé elú eké nkúu afwa. ²⁹ Ató elá meshií áfaá Jisós né mekpo ne áfyé ji ntó meto né ebwó eké meto gefwa. Ápyégé mbó, átóme manó né mbe ushu wuu ne ájwaáge ji aké, “Wó Mfwa bós Jus neki nébé ne wó.”³⁰ Ndere ájwyagé ji mbó, ákpóó ji matyé mpye, ne áfós meto ewémbó né ebwó wuu ádo ji né mekpo. ³¹ Anérégé mánjwya ji, aféré nkúu megélé yimbó ákeré áfyé ji mandeé jíí né menyammye wuu. Ája ji ájye wó né gekwa.

Áwó Jisós né gekwa

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jón 19:17-27)

³² Ndere ájyéé, átuú ne mende fó né meti ayi ákuú ji nnó Simun muú melo Seren, ápye ji ne utó nnó akpá gekwagé Jisós. ³³ Akwónégé né melú éwé ákúu nnó Golgota, mabó ami matene nnó “Melú Unkónkó Makpo” ³⁴ áchyeé Jisós mmós amí áchwaré ne genó eyi génywónene nnó anyú ne afwórége mami, ashya manyú.

³⁵ Ebwó áwósógé ji, áhme gefógé megyaá fó nnó ákáré mandeé jíí.

³⁶ Anérégé ájye jwóle mme ábáme Jisós efeé. ³⁷ Ndere ebó epyéé mbó ásá genó eyigé aké Jisós apye né gebagé genó awó né mekpo gekwa eyigé áwómé Jisós wyeé. Ásá wye aké, “Gé Jisós Mfwa bós Jus na.” ³⁸ Wye né bií ebií mbó, áwó nyá ntó anjo apeá né ebi bwó ukwa. Áwó ama né ejíí gekwa né egbé ebwónye Jisós ne ama né egbé ebwóbe wuu.

³⁹ Ne bós abi ákoge kóógé ájúu Jisós mashye mpye, ákamege ne makpo ájwyage ji áke, ⁴⁰ “Wó muú oké omuge echa ure Esowó, gemégé nnó ndó eleé ekwóné wó omage téne ewéchá, mbógé nnó olu Maá Esowó,

poó gemε jyé, otáné mfaá gekwa ashulé mme.”

⁴¹ Wyémbó ntó ne anó baá ampye upe Esówa ne ánleré mabé Esówa chóncho ne ákpakpa melo ájwyaá ntó Jisós aké, ⁴² “Apóoge bóó bí chachá, yémbó akaágé poó gemé jii? Pó nnó ji aké na ji alu Mfwa bóó Israeli? Góge ji átáné mfaá gekwa áshuulé mme ne esé défyéé matóó se ne ji. ⁴³ Ji áfyéé metóó ne Esówa, ne Esówa áchwó apóó yé ji mbógé ágboó ne ji, néndé ji ajógé aké ji alú Maá Esówa.”

⁴⁴ Yé bóó ubée abi áwómé ntó ébwó né ukwa, wyémbó ntó ne ájúu Jisós mashyε mmye.

Negboné Jisós

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jón 19:28-30)

⁴⁵ Kálánká éfyáneépeá eké ékwónene, ημεε ενομέ, gemmua gékwé né melo meko kpaá te kálánká eléé. ⁴⁶ Wyε né kálánká eyimbó eléé, Jisós alo mánkalé kénké aké, “Eli, Eli lama sabatani” ula etené nnó Esówa wa Esówa wa, ndé olyaá me mbií né éfwyale?

⁴⁷ Ne bóó abifo abi áténé eféé, áwúgé ndere Jisós ajóge mbó, áferé aké, “Akuú mbó lé Elija muú ekpávε Esówa.” ⁴⁸ Ne muú ama né geluágé abi áténé eféé, alomé gatelé ajye bó ékochá anyua né mmu mmóó amí mamýáme, ajo né genóó abwεé asa né ubóó meno Jisós nnó ányú.

⁴⁹ Yémbó abifo aké, “Gó ji ábé ewú dégé kpé nnó Elija achwó poó nye ji!”

⁵⁰ Ne Jisós ama akále kénké afyε gemε jii né amu Nte wuú Esówa.

⁵¹ Wyε ndere metóó ekwené Jisós mbó, ndeé eyi ekaré echa upe Esówa egyalé uba upeá te mfaá gba-ra-ra-eta mme, mme anyigé, tegetege matárávε agyalé ubauba.

⁵² Manome ánené alá fuúfuú ne gejamégé bóó Esówa abi agboó mé te gachi, ákwilé né negbo. ⁵³ Gébégé

Jisós akwilé né negbo. Bóó Esówa bimbó, átáné né manome áféé né Jerosale melo ukpea. Aleré mmye mbaá gejamégé bóó.

⁵⁴ Ne muú kpaá bóó bee ne bóó bee abifo abi álú eféé ábáme Jisós, ágégé ndere mme anyigé, ne unó bifó ébi upyεé efó ekwó ébwó matóó. Ajóoge aké, “Wáwálé mende yina abó alu Maá Esówa.”

⁵⁵ Gébé eyigémbó ntó, gejamégé andée, áténé tete ágéné yéndégenó eyi gepyé. Andée bina átáné ne Jisós kpaá te né Galilíí ákwolé ji, apóge Jisós, achyεge ji unó bi akélege. ⁵⁶ Né geluage andée bina elé, Meri ayi atané melo Magdala, Meri mmá Jεmsi ébwó ne Josef, ne Meri mma baá Σεβεδεε. *

Anii Jisós

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jón 19:38-42)

⁵⁷ Ne nkwale akwónene, muú ηka fó ayi atane melo Arimatya akuú ji nnó Josef achwó. Ji ntó alú nyá maá utóó Jisós ama. ⁵⁸ Achwógé, ajye bane Palet agii ji nnó achyε ji utóó ji ajye afere genkwógé Jisós anii. Ne Palet achyεé utóó nnó afere genkwógé Jisós áchyε ji. ⁵⁹ Ne Josef aségé genkwógé Jisós, afyalé géji ne éshyé ndeé pópó ⁶⁰ abwεé ajye béle né mmu menome meke ewé ji apye bóó akwyεé né eba ntaá. Abélagé, apelé gekpékpegé ntaá akweré meno menome ewémbó alyaá awilé ji. ⁶¹ Ndere ji apyεé unó bina, Meri muú melo Magdala ne Meri ayifo ájwólé toitoi ne menome ewémbó ápéle.

Palet atóó bóó nnó ábamé menome Jisós

⁶² Ne bií uyjage, mmyeke bií ébi bóó Jus ákpomege mmye manyé uwyáá bwó ukoge, anóó baá ampye upe Esówa ne ekwó bóó Farasi ájye báne Palet, ⁶³ ágaré ji aké, “Ata, délu téε mbó ndere muú dembwólé yimbó ajóó nyá gébége ji alú mebe

* 27:56 Elú wáwálé nnó: Baá bina elé Jεmsi ébwó ne Jón.

nnó, ‘Ndó eléé ekwónégé Esòwò abwége nye me nkwílé né negbo.’
 64 Ndere elúmbò esé dekelégé nnó wò òfyé bòó ábámé menome ewémbò kpaá te ndó eyimbo eléé ekóge. Ewéna epye nye nnó ekagé baá utóó bíí ájó genkwó jí, ne meso gébé agarege gebyò nnó Esòwò apye jí akwílé né negbo. Mbògé olá òpye mbò wò, ne ájogé genkwó jí, dembwólé etire nana depwòó nye etiré mbembe.”

65 Ajóógé mbò Palet aké, “Pye ndere wò òkágé pye, kwyéé bòó bee òbele ábámé menome ewémbò cháñéné.”

66 Ne ájyéégé afye gelo né menome ewémbò nnó ékágé muú anene ewu, afye bòó bee ábámé ewu.

28

Jisàs akwílé né negbò

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jòn 20:1-10)

1 Bíí uwyaá bwó ukógé, ndere bíí ujjáge, Mèri muú melò Magdala ne Mèri ayifò átané ájye chere ndere menome Jisàs elú. 2 Aké apele nme abò anyígé ne eshye. Ekiénné Esòwò etané mfaánebuú, echwó bógene ntaá eniné mbò ebelé babá ejwolé mfaá. 3 Menyammye wuú agénege manémané eké gasama, ne mandéé jíí ashwánege pópó eké eshyéé ndeé. 4 Epyéégé mbò, bòó bee abi ábáme menome ewémbò áwe jaja ne éfò metóó getu jíí, ákwé eké unkwó bòó.

5 Ne ekiénné Esòwò ewémbò ejóó ne andée bimbò eké, “Défógé. Nkaá nnó enyú dékelege mbò lé Jisàs, ayi ábó áwómé jí né gekwa. 6 Jí apósé fana, akwílé né negbo wye nkane jí abó ajóó nnó epye nye. Chwóge dégé melú ewé ábóó ábelé jí. 7 Ne kérege meso wáwá, dégaré baá utóó bíí nnó, ‘Esòwò apye jí akwílé né negbo. Abó mé mbé ne enyú afé né Galilí; dégené nye jí ewú!’ Gége genó eyigé me mbóó mangaré enyú mbò.”

8 Andée bimbò átané né menome ne gatelé, ne éfò metóó, yémbò ájyéé ne nechóchó. Aké wáwá manjye gáre baá utóó Jisàs meko ayi ekiénné egaré ebwó.

9 Ne ndere ebwó ájye, Jisàs abané ebwó né meti, atamé ebwó aké mejé ebé ne enyú. Andée bimbò ákwé jí né uká ánoge jí. 10 Ne Jisàs afyéé ye ebwó metóó aké, “Défógé, choge dégaré aḡmé ba nnó ájye ne Galilí, ágéne nye me ewú.”

Ambamé menome Jisàs agaré mechó ewé epyéé

11 Ndere andée bina ájye né melò manjye gáre baá utóó Jisàs genó eyigé Jisàs ne ekiénné Esòwò ájóó, bòó bee fò abi ábó ábáme menome Jisàs, afé ntóó né melò manjye gáre ánoó baá ampye upe Esòwò yéndégenó eyi gepyé. 12 Apyégembò, anóó baá ampye upe Esòwò choncho ne ákpaakpa melò, áchomé mbaá ama, ásó mala akpa gejamégé ḡka áchyéé unyéle mbaá bòó bee bimbò 13 Agaré ebwó áké, “Débó mangaré bòó nnó, baá utóó Jisàs achwó jó genkwó jíí ne utuú gébége enyú débélege gejya. 14 Ne mbògé gòmena awúgé mechó ewé, esé dékagé nye ndere dégarége jí, nnó ekagé enyú dékpe efwyale.”

15 Bòó bee áségé ḡka eyimbo, ájye gáre wye ndere anóó baá ampye upe Esòwò áké ebwó ágáre. Ne abya yina atyaá akpe né gebagé mewaa bòó Jus geko, yéé te fina abya yina álu asanege né gebage mewaa bòó Jus.

Jisàs aleré mmye mbaá baá utóó bíí

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jòn 20:19-23; Aḡg 1:6-8)

16 Baá utóó Jisàs afyaneama áwugé meko ayi Jisàs alóó ebwó, afé né mfaá mékwé né gebage mewaa Galilí ndere Jisàs agaré ebwó. 17 Ne ebwó ágegé jí, ánoge jí yémbò abifò áwyaá dembyóó né metóó. 18 Jisàs ajóó ne bwó aké,

“Ἐσῶω ἀχυεῖ με ὑτο νέ ὑνό ὑκο
bi úlú, né mfaánebuú ne fa mme.”

¹⁹ Ndere elúmbɔ chóge ye né malɔ
mme meko dépye bɔ́ ábé aṅkwólé
ba. Abi akemege mambé aṅkwólé
ba, wyagé ebwó manaá Ἐσῶω né
mabɔ Ἐσῶω nte ne ami maá ne
Mendoó Úkpea. ²⁰ Lérégé ebwó nnó
akwólege majyé ami me nchyéé
enyú. Ne kaágé wáwálé nnó me
mbéé wyé ne enyú yéndégébé kpaá
te mme abyéé.

Abya melóméló Jisós Kras ndere MAKÓS ásamé

*Mekomejóó ayi Jón menwyaá bós
manaá Esówo ágarége*
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jón 1:19-28)

¹ Gé náne abyá melóméló ayi Jisós Kras, Maá Esówo ákéné. ² Abya yina aló wye nkane Asaya muú ekpávé Esówo abó ásámé nnó, “Esówo aké, ‘Wuúgé, ntóme nyé muú dentóó wa ayi abóó mbe ne wó manchwó kwýé meti wye.’ Asaya ama asá ntó nnó, ³ muú fó abene mbó né mashwóne aké, ‘Kwyége meti Ata dakené. Nyaáge éwú ébé cho!’”

⁴ Bii fó Jón achwó né mashwóne agarege yéndémuú nnó ákworé metóó wuú álya gabo ne áwyaá ji manaá Esówo nnó, Esówo ajinte gabo wuú. ⁵ Yéndégébé gejamégé bós átanege né gebagé mewaá Judiya ne bós Jerosale áko ájyé wu mekomejóó Jón, áshuú ekúu né gabo ayi ébwó ápyéé, Jón awyaágé ébwó manaá Esówo né Ebeé Jodan.

⁶ Jón afyé mandeé ayi átóó ne bya mpó mashwóne. Awélé ekandá mekó menya né gebwe jíí, ne menyéé wuú alu nyá lé égomé ne nwyóó.

⁷ Jón agarege bós aké, “Muú fó achwó mbó me meso ayi áñeá geme apwó me, nkwané yé muú ayi nkage mbyéle mme nkaá manyíí unó uka bíí wó.” ⁸ Ama jóó aké, “Me nwyage enyú ne manaá Esówo mamímamí ne ji ayi áchwó awyage nyé enyú ne Mendoó Ukpea.”

Awyaá Jisós manaá Esówo
(Mat 3:13-17; Luk 4:1-13)

⁹ Né gébé eyimbo, Jisós atané né meló Nasaret né gebagé mewaá Galilíí achwó nnó Jón awyaá ji manaá Esówo * né Ebeé Jodan. ¹⁰ Gébégé awyaá ji manaá Esówo átanege né mmu nnyi, agé mfaanebuú anené Mendoó Ukpea etané mfaá éshúlege ji mmye nkane gepwine. ¹¹ Ne meko atané mfaánebuú aké, “Wó olu maá metóó wa, metóó egóó me ne wó dóó.”

Danchómeló ammua Jisós
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Ténéténé yimbo Mendoó Ukpea épye ji afé né mashwóne. ¹³ Jisós abelé ewu usaá ndó upea, ne danchómeló achwó kpelé ji. Mbaá ayi ji alu, menya mebomebo ntó elu wye ne makiénné Esówo áchwó póó Jisós.

Jisós aló utóó bíí né Galilíí
(Mat 4:12-17; Luk 4:14, 15)

¹⁴ Ewyagé Heróó apyéé Jón áfyé denó. Jisós atané né gebagé mewaá Judiya afé né Galilíí agarege abyá melóméló ayi atané mbaá Esówo. † ¹⁵ Ajóóge aké, “Lyage gabo nyú dékámé ne abyá Esówo melóméló élé gébé eyigé Esówo ágbarege gefwa jíí gelá kwókwólé.”

Jisós akú baá utóó bíí ani abi mbe
(Mat 4:12-17; Luk 5:1-11)

¹⁶ Bii fó Jisós abó akoóge né mbále ebeé mega ewé elu né Galilíí, agé Simún ne menmó wuú Andru, áñmée utóó bwo, élé álu áwáné meshuú. ¹⁷ Jisós ajoó ne ébwó aké, “Kwólege me, nlerage nyé enyú ndere ákpálege bós eké meshuú.” ¹⁸ Ténéténé yimbo, ébwó álya utóó ébwó, ne ákwólé ji.

¹⁹ Ndere Jisós ályá eféé ajyéé mbe gachye, agé Jemsi ne Jón menmo wuú, ébwó álu baá Sebēdee. Abó

* **1:9** Elú wáwálé nnó: Manwyaá bós manaá Esówo ele manlere nnó bós áfyé matóó bwó ne Jisós ne ákwólége ji. † **1:14** Elú wáwálé nnó: Okuíge né uba nyé 6:14-29 okage ula bi áfyéé Jón denó.

álú mmu ékpée átome upaá utófó bwó. ²⁰ Akuú ebwó, ne yé gébé ácho wó álya nte ebwó Sebēdee né mmu ékpée ne bós utós abi ebwó áselé, ne ákwólé ji.

Jisós afere mende fō meló nchye mmye

²¹ Jisós ne baá utós bií áfē né Kapanóm, bií uwyaaá bós Jus ukwónégé afē né echa mmyemenene aló mánlérégé. ²² Bós áwu nkane ji alérege ála mano mekpó fuú né gefós eyígé ji alérege néndé álérege ne ncha ayi atane mbaá Esówo épófó eke ánleré mabé Esówo.

²³ Mende fō ayi awya meló nchye abó alu ntó mmu echa mmyemenene, aké agéne Jisós aló mánkalégé aké, ²⁴ “Jisós ayi Nasaret, ákelege mampye esé ndé? Óchwó maníí esé mbwé? Nkage wó, ólu Muú Ukpea ayi atané mbaá Esówo.” ²⁵ Jisós anyá meló nchye yimbó aké, “Kwéné mejós, táné ji mmye.”

²⁶ Meló nchye yimbó apye ji akalé akwé mme achu gbokgbok ne atané ji mmye. ²⁷ Bós ako ágégé gefós yina ala mano mekpó fuú ne ágige ate aké, “Éwé etané efó? Ndófo élé gefógé geno eyi geke ne utoó? Mende yina awya uto mányá áló nchye ne áwúu ji.”

²⁸ Éwya wó, ngó Jisós akwó akwóné gebagé mewaaá Galilií geko.

Jisós apye gejamégé bós mameé atóó

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Jisós, Jemsi ne Jón ályágé echa mmyemenene, ebwó ako áfē cho né gepúgé Simun ne Andru. ³⁰ Ne mmá mendée Simun ameeé njaja gefwine abelé mfaá ukwó, ágare Jisós nnó mendée yimbó ameeé. ³¹ Awuúge mbó atene ji nekune mmye agbaré ji ebwó abwe ji akwilé ajwale ka. Ténéténé yimbó

gefwine gebyé ji mmye ne mendée yimbó achyé ebwó menyéé.

³² Ne nkwale akwónege, gébégé mñmēé epwyaá, bós áchwó ne bós mameé ako ne ye abi aló nchye áchyége ebwó efwyale mbaá Jisós. ³³ Ne gemēge meló geko gechwó chóme né menombi gepú eyige Jisós álu. ³⁴ Éfēé ne Jisós apyé gejamégé bós bi ameeé ufós mameé atóó ne ama féré abifó gejamégé aló nchye mmye. Akámé fō aló nchye abifó ájóó mejós wó néndé ákaa gefógé muú yi ji álu.

Jisós agaré mekomejós Esówo né gebage mewaaá Galilií

³⁵ Dondo gemuá mme Jisós akwile afé né melu éwé bós alá pó wyeé, anenmmye. ³⁶ Simun ne abifó áló ji mánkelé. ³⁷ Agégé ji aké, “Yéndémuú akélege wó.”

³⁸ Jisós aké ne ebwó, “Esé debo manjye ntó mata maló ayifó nnó ngaré ntó ebwó mekomejós Esówo nende gé genó eyi gepyé me nchwó mbó.”

³⁹ Ne Jisós aké né gebagé mewaaá Galilií geko agarege mekomejós Esówo né mmu macha mmyemenene bwó ne aférégé bós aló nchye mmye.

Jisós apye muú ubá atóó

(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Bií uma, muú ubá fō achwó tó mánó mbé ushu Jisós, ane ji mmye aké, “Mbógé ákelege, pye me nkpea.”

⁴¹ Jisós áwuúgembó meshwe akwó ji metós, anyaaá ebwó wuú ata ji aké, “Nkelege, kpea.” ⁴² Ajógémbó ubá mende yimbó ubye, akpea. ⁴³ Jisós anerege, aké alyaaáge mende yimbó nnó ajye, aji ji etu, ⁴⁴ ajós ne ji aké, “Ekagé ópye muú fō akaá genó eyi gépye ne wó. Chó léré lé mmye jyé mbaá mémpyé upé Esówo áchééré agé nnó ótoó. Ne chyéé genó eyígé ebé Mosis éjós, mampye bós ákaa nnó ótoó.”

45 Yémbò mende yina ayye ake agaré abya yina mbaá meko, ne gegare eyi gepye Jisòs kpené sé melò gbógónò ajwòle shushu, ne yémbò bòó átánege yéndé mbaá áchwò wye eta wuú.

2

Jisòs apye muú úchánchi atóó
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Jisòs ábélégé éwu mboó ndò, ama akéré meso né Kapanòm ne bòó áwú nnó alú mmu. 2 Gejamé gé bòó áchwò chome né mmu gepú, ágbeé kpaá melu epó sé yé né menombi. Ne Jisòs abó agaregé ebwò mekomejóó Esòwò. 3 Ndere alerege ande fò aníi, ákpá muú úchánchi né uló áchwò ne ji mbaá Jisòs. 4 Akwónégé ágé fò meti mánkpe ne ji mmu gepú wó, gétúgé bòó ájamé dòó, ákwò mfaá gepú átí embu né mfaá nchu mbaá yi Jisòs alu. Anérégé ábwé mende yimbò ne gebò, ápyé ji ashule mme. 5 Jisòs agégé ndere bòó bimbò áfyéé matóó ne ji, aké ne mende úchánchi yimbò, “Maá wa, ájíinte gabo wyeé.”

6 Eke epyémbò ánléré mabé Esòwò fò abó alú eféé, áwúgembò álo mangí gé né matóó ebwò nnó ndé muú na? 7 “Epye nnó ne mende yina ábyaá Esòwò. Ajóó eké ji alu Esòwò. Esòwò mbií ne akage jinte gabo muú.”

8 Jisòs akaá me genó eyige ebwò áféré gé né mmu matóó bwó, agíi ebwò aké, “Ulannó enyú déwya gefágé uféré bimbò né matóó nyú? 9 Ndé gelu pere manjóó ne muú uchánchi, ‘Nnó ájíinte gabo wye,’ waá manjóó nnó, ‘Kwile téné, pwi gebò jye ke ójye.’ 10 Nkèlege mámpye enyú dékaá nnó Maá Nte Mekwaá awyaá uto fa mme manjinte gabo mekwaá.” Jisòs aké ne mende úchánchi yimbò, 11 “Kwile téné, pwi gebò jyé, ójye mmu.”

12 Ajógembò, mende yimbò ak-wilé téné mbé ushu bwó ako, apwi gebò awulé né gepú jíi. Ne bòó ako alá mano mekpo fuú, áféége Esòwò ake, “Ese delú dan gé gefó geno eyige na.”

Jisòs akú Levi ndere maá utóó wuú
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Bii fò Jisòs ama jye né mbále géntóógé mewaa Galilíi. Ne gejamé gé bòó áchwò nò ji mme, abó manleré ebwò mekomejóó Esòwò. 14 Ndere Jisòs álya eféé akene ayye, agé Levi maá Alfòs. Ajwólé né melú utóó wuú ásele nkámakpo. Jisòs akuú ji aké, “Kwólé me.” Ne akwilé ka abó mankwólé ji.

15 Ewyágé ndere Jisòs ajwòle ányéé menyéé ne baá utóó bíi né gepú gé Levi, gejamé gé ánselé nkámakpo ne bòó ubeé ne gejamé gé bòó abifò abi ákwòlege Jisòs, abó ányéé ntó menyéé ne ji. 16 Ne ánléré mabé Esòwò fò abi alú bòó Farasi, ágégé nkane Jisòs anyéé menyéé ne ánselé nká makpo ne bòó ubeé, agíi baá utóó bíi aké, “Ulannó ne Jisòs anyéé menyéé ne ánselé nkámakpo ne bòó ubeé?”

17 Jisòs awú gé genó eyí gé ebwò agíi baá utóó bíi, ató ebwò neka aké, “Bòó abi alá meé, ákélé gé fò muú uka, élé abi ámeé ne ákélege. Ne me nchwó fò fa mme mánkú bòó abi álu cho né Esòwò wó, nchwó lé mánkú bòó abi ápyéé ubeé.”

Nkwé manlya menyéé kpékpé
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Bii fò baá utóó Jòn ménwyaá bòó manaá Esòwò ne abi bòó Farasi, ályá menyéé kpékpé getú gé depóré Esòwò. Ne bòó fò ágégé mbò áchwò gíi Jisòs aké, “Ulannó baá utóó Jòn ne abi bòó Farasi ályage menyéé kpékpé, ne abyéé alá pye mbò?”

19 Ne Jisòs ashúú ebwò meko aké, “Nnó ájeé menò neba ályage menyéé kpékpé ayi menò neba alú ne ebwó? Akáge lyaá fò. 20 Yémbò gébé gebéé nyé eyí gé menò neba alá

beé nyé sé ne ebwó, éféé ne ályáge nyé menyéé kpékpé né mboó gébé gétúgé deparé Esowó.”

Gepo geké géselé fɔ gekwene gepo

²¹ Jisós ama tó makámejóó ayifó aké, “Ne muú akaágé sé fɔ gebagé ndeé geké akwámé embu né ndeé eyi gekwéne. Apyégé mbó gebagé ndeé eyigembó génywewerege nyé gépye ndeé yimbó egyalé dɔó. ²² Ne muú akpané fɔ mmɔó make áfyé né ukwéne unó mmɔó ebi akwyéé ne mekó menya. Apyégé mbó, mmɔó mimbó mamuale nyé mapye unó mmɔó bímbó úgbó. Mmɔó ne unó mmɔó ebimbó ucháge nyé detú. Afye le mmɔó make né unó uke.”

Nkwé ayi bíi uwyaa bóó Jus

(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ Né bíi uwyaa bóó Jus fɔ, Jisós ne baá utɔó bíi ákoóge né mekɔó gefɔgé nchi fɔ eyi ákuú nnó wid. Ndere ebwó ákoóge né mmu mekó wembó, baá utɔó bíi áló mánkógé gefɔgé nchi eyimbó álálege ányéé. ²⁴ Ne bóó Farasi fɔ ágegé mbó, ájóó ne Jisós aké, “Gé ebé se ékámé fɔ nnó baá utɔó byé ákɔó nchi bíi uwyaa wó.”

²⁵ Jisós ashuú ebwó meko aké, “Enyú délu danjóó né mmu ɣwe Esowó dékaá genó eyigé mfwa Devid ápyé nyá gebégé mesa ámmye ji ne bóó bíi wó? ²⁶ Akpe nyá mmu echa upe Esowó, abó bréd ayi abó ájelé áchye mbaá Esowó ányé. Ewe ebe se eké muú yicha anye fɔ menyéé yi ajéle áchye mbaá Esowó, ekose ámpye upe Esowó wó. Yé mbó Devid abó anyé achye ntó bóó bíi.” Mechó ewe epye gébégé Abyata alu mfwa ámpye upe Esowó.

²⁷ Jisós anɣere ajóó ne ebwó aké, “Akwyé fɔ mekwaá gétúgé bíi uwyaa wó, ákwyé lé bíi uwyaa gétúgé mekwaá. ²⁸ Nkelege mangaré enyú nnó Maá Nte Mekwaá

ne alú Ata ayi abóó utó mangaré mekwaá genó yi abó mampye bíi uwyaa bóó Jus.”

3

Jisós apye mende yi ebwó egboó ji atoo

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Jisós ama jyé né echa mmyemenene ne mende ayi ebwó egboó ji abó alú wye. ² Éféé mbɔntó, bóó fɔ abi ákélege meti mánjóó nnó Jisós ápye genó gebo álú wye ápéle ji dome mange nnó apye nyé mende yimbó atoo né bíi uwyaa bwó ne ájóó nnó ákwé ebé. * ³ Jisós aké ne mende yimbó, “Kwilé, chwó téné mbé ushu bwó.” ⁴ Agii ebwó aké, “Ebé esé eké depye ndé né bíi uwyaa? Eke dépye galógáló wá gabogabo? Mampye mekwaá apó wá mánlyaa ji agbó?”

Ne yé muú ayi anené meko apó. ⁵ Metɔó esɔó Jisós dɔó ape ebwó agyaa yémbó meshwe akwó ji metɔó gétúgé áneá matɔó. Ajóó ne mende yimbó aké, “Nyaá ebwó wye.” Anyágé ebwó wuú etóó. ⁶ Ténéténé yimbó bóó Farasi átáné dafye ájye báne ekwó Herɔd, áso mala nnó ápye Jisós áwá.

Gejamégé bóó ákwálege Jisós

⁷ Jisós ne baá utɔó bíi ályaa áfé ne mbále gentoge mewaá Galilii, né gejamégé bóó ákwálege ji abi átáné gebage mewaá Galilii, Judiya, ⁸ Jerosale, Idumiya, abi átáné egbé ebéé Jodan, ne gebagé mewaá eyi gelu kwókwólé ne Tiya ne Sidon. Bóó bina áko abó áchwó eféé gétúgé áwú unó bi Jisós ápyéé. ⁹ Jisós agaré baá utɔó bíi nnó ákwyé ekpéé ji akpe mmu, néndé bóó ája dɔó ekagé áɣméré ji mme. ¹⁰ Ne gétúgé ji apye gejamégé bóó atoo, bóó mameé ako ámmye mánchwó ji mmye nnó áta ji. ¹¹ Yéndégébé bóó bi áwya aló

* 3:2 Elú wáwálé nnó: Mabe bóó Jus áleré nnó mampye muú atoo elé utɔó gétúgé eyigémbó, ákamege fɔ muú apye muú atoo né bíi uwyaa ekosé mbogé muú nemeé yimbó ala meti negbo.

nchye ágegé Jisós, aló nchye bimbo ápye ebwó akwéne mme mbε ushu wuú ákálege áké, “Wó òlu Maá Eσωω.”

¹² Yémbó Jisós anyáne abi nnó ékáge ájye ágaré bós ákaá gefoge muú yi ji alu.

*Jisós ajya ángbá bií áfyánaépea
(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)*

¹³ Ewyagé Jisós afé mfaá mekwé, akuú bós bí ji ákelege nnó ákwóle ji, áchwógé, ¹⁴ ajya bós áfyánaépeá nnó ábé ne ji, achye ebwó mabo nnó ángbá. Agare ebwó áké, “Ntóme nyε enyú dafye nnó déjyé degarége mekomejó Eσωω melóméló, ¹⁵ ne uto bií deférége aló nchye bi áchyege bós efwyale mmye.”

¹⁶ Ge mabó bós abi ji ajyá na, Simun ayi Jisós achye ji mabó amifó nnó Pita, ¹⁷ Jεmsi ne meηme wuú Jon baá Sebεdee, Jisós achye bwó mabó nnó Banagis, ula útené nnó baá nénéfée. ¹⁸ Andru, Filip, Batolomyo, Matyo, Tómasi, Jεmsi maá Alfós, Tadyós ne Simun ayi alu muú ekwó bós Kanenia, † ¹⁹ ne Judas Iscarot ayi meso gébé achyé Jisós mankwaá.

Jisós apó ula uma ne Belsebób mfwa aló nchye

(Mat 12:22-30; Luk 11:14-23)

²⁰ Nðere bó Jisós akérége mmu, gejamége bós ama chwó efée ája kpaá ápye ji ne ákwólé bií gébé gepó eyi ebwó ákáge nyée yé menyée. ²¹ Bós ula gepú Jisós áwuúge ndere bós ájoge nnó Jisós alé meé gebwó áfé manjye se ji.

²² Ne ánléré mabé Eσωω fó abi átané Jerosale ábó ájóge áké, “Jisós awya melo nchye ayi ákuú nnó Belsebób mfwa aló nchye. Ji ne achyége Jisós utó nnó ábúge aló nchye.” ‡

²³ Jisós awúgembó, akuú bós bimbo nnó áchwó, áchwóge aló

mántó ebwó makámejó áké, “Danchómeló ákáge bú mbó geme jí nnó? ²⁴ Mbógé melo ékarége éké emyé ne ate, melo ewémbó eténége. ²⁵ Mbógé ula gepú ukarége, uké umyé ne ate utyage. ²⁶ Ne mbógé danchómeló áké amyε ne bós bií, ebyennó ewú ebye.

²⁷ “Muú ákaáge kpe fó gepúge meto muú ájó genó mbógé alá bómbe áwé ji wó. Ekosé nnó abógé mbe awεge ji ne ákaáge kpe ajó yéndégenó.

²⁸ “Ne enyú kaáge wáwálé nnó Eσωω ajigente gabo yi muú apye ne mejó mebomebo ewé étánege ji meno. ²⁹ Yémbó ájígé fó nte muú ayi ájóge mejó mebomebo ne Mendoó Ukpea, gabo yimbó alaá ji mmye te kwyakwya.” ³⁰ (Jisós ajómbó gétúge bós ábó ájóge nnó, “Ji awyaá meló nchye.”)

Mmá Jisós ne áηmo bií

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Mmá Jisós ne áηmó bií áchwó tene dafye, átó muú nnó akúu ji.

³² Ne gejamége bós bí ájwólé ánoó Jisós mme, ágaré ji áke, “Mmá wye ne áηmó byée álú dafye ákélege wó.”

³³ Jisós ashúu ebwó meko áké, “Goge me ngaré enyú ntó muú ayi álú mmá wa ne áηmó ba”.

³⁴ Abwólé ape bós bí ájwólé ánoó ji mme áké, Gége mmá wa ne áηmó ba na. ³⁵ Yéndémuú ayi awuú ne ápyé genó eyígé Eσωω ákelege, ji ne álú meηmó wa ne mmá wa.

4

Nekanémejó Mentyaá mbwe

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Gébé gefó Jisós afe né mbale géntoógé mewaá Galilíi, aló mánlere mekomejó Eσωω ewu. Gejamége bós ákwólé ji áfé ewu. Ji ágége nnó bós bimbo ájá dós, ajye kpe ajwólé mmu ékpée ewé élú mbále mewaá. Bós bimbo

† 3:18 Elú wáwálé nnó: Ekwó bós Kanenia ula utene nnó ekwó bós ukoge. ‡ 3:22 Elú wáwálé nnó: Belsebób ne danchómeló élé muú awu ama.

álaá né mbale gentóo mewaá.
² Alerege ebwó gejamégé unó né makámejóó. Ndere ábó alárege aké,
³ “Wuúge! Bii uma mempye makóó fò afé manjye tya mbwé né mekóó wuu. ⁴ Ndere átyaá ájyee, ámé mbwé áyifó ákwé né maá meti ayi bóó akoge wye, denywóné dégéégé déchwá chwé dényé. ⁵ Amé áyifó ákwé né mfaá mme etárávé mbaá ayi mme alá jaá wye wó. Ebelé yéé wó áchií. Ne élé mme alá jaá wye wó. ⁶ Nmeé étyégé, edo mbwé yimbo, ne élé maka alá kpe mme chánchá wó, adé agbó. ⁷ Amé ayifó ákwé né mme ayi genkpé ntó géchige wye, áchígé, genkpé eyigémbó géwé gekweré mbwé yimbo, meshii ojo agbó, mbwé yimbo áfyé uló wó. ⁸ Yémbó amé ayifó ákwé né mme melóméló, awégé áfyé uló, ayifó áfyé uló esaá mesó efya, ayifó áfyé usaá uléé ne ayifó usaá uta apwá nkane ábó átyá.”

⁹ Jisós ánerégé manto nekane-mejóó eníne na aké, “Muú yi áwyaá matu mawú, áwú.”

*Ula bi Jisós atóme makámejóó
 (Mat 13:10-17; Luk 8:9, 10)*

¹⁰ Ewyágé Jisós alyaa gejamégé bóó bimbo ala mmyemmye jii, ángba bii áfyáneápea ne bóó bifo abi álu kwókwóle ne ji ágii ji ula bi ji atome makámejóó. ¹¹ Aké ne ebwó, “Elé enyú ne Eṣṣwá apyé nnó dékaá gbógónó unó bi ulú nya bibi né gefwa jii, ne abi alá pó né gelua genyú, ntome lé ebwó makámejóó, ¹² nnó,

‘Apele wýé pele yémbó ágéégé fó;
 ne awuúge lé wúu,
 yémbó ákágé fó ula;

Nnó ekágé ákéré meso mbaá Eṣṣwá
 ajiige nte gabo bwó.”

*Jisós agare baá utóó bil ula
 nekanémejóó mentya mbwe
 (Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)*

¹³ Ne Jisós aké ne ebwó, “Enyú delá ká mbó ula nekanémejóó eni na wó, depyembo nnó ne dekaá

ayifó?” ¹⁴ Mbwe ayi mempyé mekóó atyá mbó, élé mekomejóó Eṣṣwá. ¹⁵ Gejamégé bóó bifo álu eké mbwé ayi ákwené meti,

ebwó áwúgé mekomejóó Eṣṣwá, ténéténé dančhemeló achwó aféré mekomejóó yimbo né mmu matóó bwó. ¹⁶ Bóó ábifo álu eké mbwé ayi ákwené né mfaá mme etárávé, áwúgé mekomejóó Eṣṣwá ténéténé yimbo, áse ji ne nechóchó. ¹⁷ Yémbó mekomejóó Eṣṣwá ájwale ebwó né mmu metóó wó néndé álu eke genó eyi gelá gepó ne maka né mme. Ne ábóge efwyale mangé ndere bóó ápaá ebwó gétúgé mekomejóó yimbo, ténéténé ájá mmye meso.

¹⁸ “Bóó abifo álu eké mbwé ayi ákwené né mme genkpé meshii ejomé. Ebwó bina álu eké bóó abi áwugé mekomejóó Eṣṣwá, ¹⁹ yémbó élé ebwó áwyaá mmwolé né unó mme, ábóó gejeé ne nka ne ufóó unó uko bí ebwó ákélege, unó bina ujo mekomejóó yimbo upyé ebwó áwá umpome ulóuló wó. ²⁰ Yémbó bóó abifo álu eké mme melóméló, ebwó áwúgé mekomejóó Eṣṣwá áse ji áfyé mmu genwáge bwó, áwóme umpome ulóuló, abifo áfyé uló esaá meso áfyá, abifo usaá uló uléé, ne abifo ntó usaá uló uta epwá nkane ábó ápené.”

*Muú abii fò mekomejóó Eṣṣwá
 mbaá bóó*

²¹ Jisós ama jóó ne ebwó aké, “Muú akágé lwe fò étúlénká abo gesá ákweré yé mambelé éwú né nteé ukwó. Anma ewú mfaá.

²² Yé genó eyi gebeé bíbí bóó alá kágé nye gépó. Ne genó fó gépó eyigé ákwérégégé gejí bóó alá kágé. ²³ Mbóge muú awya matu, áwú.”

²⁴ Ajóó ntó ne ebwó aké, “Sége gébé nkane enyú déwúu depó. Gefóó eyigé démége genó déchyége muú, mbóntó ne ámége nye áchyéé enyú. Ne achyége nye ntó enyú eyi géjame gepwáó. ²⁵ Muú ayi awya genó, ji ne ágbége nyé ji ebwó, ne

muu ayi ala ps, ye ekéke ewé ji awya, aséle nye eta wuu.”

Nekanémejó mbwé yi awéne

²⁶ Jisós ama jó aké, “Gefwage Esowó gélú nkane mbwé ayi mempyé makós ápene. ²⁷ Alyaá afé apye unó bií ebicha agéne ndere mbwé wuu áwéne, ne ye genó eyi gepye mbwé wuu áwéne akagé. ²⁸ Elé mme ne apye nnó amé mbwé áchií, áwé ákwóné áfyé uló. ²⁹ Ne gébé eyigé mbwé yimbó ágélégé me mempyé makós achwó aló mansoré ne esaá nende gébé gekwóné.”

Nekanémejó mbwé ayi akuú ji Mosta

(Mat 13:31-32; Luk 13:18, 19)

³⁰ Ne Jisós ama agii ntó aké, “Ese de jage nnó gefwage Esowó gélú nkane nde? Mmége nyé geji ne ndé nekanémejó? ³¹ Gélú nkane mbeé mbwé ayi akuú mosta, ápege alu nénénené eke nyiné mbwé ngbon. ³² Ebélegé ndere ápene néchií, newé, nébwolé gekpékpégé genó eyi gepwó unó uko, gefye mata ayi denwyóné débígé nmeé, déténege anyua bwó wyé.”

Ula bi Jisós alerege né makámejó (Mat 13:34-35)

³³ Jisós agaré bóó mekomejó Esowó né gejamégé makámejó aleré ebwó né gefó eyige ebwó ákage káa ula. ³⁴ Ajógé fó ne ebwó ayi alá tóme makámejó, yémbó gébégé abegé ji mbi ne baá utóó bií ágarege ebwó ula yéndé mechó.

Jisós anyá mbyonnyi atané (Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Ne nkwale Jisós ajóó ne baá utóó bií aké, “Déchyaá gentógé mewaá de jye égbé né.” ³⁶ Ne ebwó álya gejamégé bóó eféé, ne Jisós ajye jwale mé mmu ékpe, ne baá utóó bií achwó kpé. Ebwó áló mánychya ne mákpée ayifó ákwólege. ³⁷ Ndere ajye, mbyonnyi metometo áchwó bule nnyi ne ngba nnyi apye nnyi nébúlege, apye ékpe enyige ne

uto ne manaá maló mankpéne né ékpe, ela mankemanke. ³⁸ Jisós abó alú né meso ékpe, anéré mekpo né genóge mekpo, abelege. Ne baá utóó bií ajye pe ji ajage aké, “Ménleré óbó gébé nnó ese dechwó gbó wó?”

³⁹ Ne Jisós akwilé ka, anyá mbyo nnyi yimbó ajóó aké, “Mgbannyi tené nyámeé.” Mbyo nnyi yimbó átané, mbaá akwené tómeé. ⁴⁰ Ewyage Jisós agii ebwó aké, “Défóó ndé? Défyéé fó matóó ne Esowó wó?”

⁴¹ Ala mano mekpo fuú áwére ne efo metóó ágige ate aké, “Ndé gefógé muú na? Yé mbyo nnyi ne mgbannyi áwuú ji?”

5

Jisós abu aló nchye atané mende fó mmye

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Jisós ne baá utóó bií áchyaagé gentóógé mewaá Galilií, ákwóné mbale nnyi kwókwólé né gebagé mewaá Garesene. ² Ndere Jisós átané né ékpe ashule né mbale nnyi, mende fó yi awya meló nchye atané né manome ayi áchomé né etáravé abó gatelé áchwó báne ji, ³ ji ajwólege le né manome. Yé muú yi akáge wé se ji ne bó mkpokove apó, ⁴ Ndo ndó ne ndó abó áwéle mé ji uka ne amu yémbó asorege bó nkpokove ne use bi ulú ji uka agbe. Mende yina atóó kpaá apwó ayi muú alá kágé ba ji mme awe. ⁵ Utuu ne nwómésé mende yimbó akene tametame né manome ne mfaá makwe, akalege ne asorege menyammye wuu ne mataá awuu ubale.

⁶ Aké agene Jisós tete, abó gatelé, ajye tó manó né mbe ushu Jisós. ⁷ Apyegé mbó, alile akalege kénké aké, “É é Jisós, Maá Esowó Anyata! Óbó ndé mechó ne me? Kélé mabó Esowó nnó achyegé fó me efwyale.”

⁸ Ajógembo élé Jisós abó anyane ji nnó, “Wó meló nchye táné mende yina mmye.”

⁹ Ερωγάέ Jis̄os agií ji aké, “Mab̄o mye makamege nnó?” Mende yimb̄o ashuú ji meko aké, “Nkamege ‘Gejamé’, néndé ese delú gejamé.” ¹⁰ Ne aló nchye ane Jis̄os mmye nnó ekágé ábú ebw̄o átané né gebagé mewaā eyigémb̄o.

¹¹ Wye eféé, nfoné mekwende f̄o néb̄o nényeé kwókwólé né mbȳo Mékw̄e. ¹² Aló nchye bimb̄o áne Jis̄os mmye nnó álya ebw̄o ájyé kpe mekwende eyimb̄o mmye. ¹³ Jis̄os akamé. Aló nchye bimb̄o átané ájye kpe nfoné mekwende eníné mb̄o né mmye. Akp̄egé mb̄o, néb̄o néshulé Mékw̄e, nékwé mmu gentoóge mewaā néke. Nfoné mekwende eníné mb̄o nelú genogé b̄o delé ápea.

¹⁴ Ambamé mekwende yimb̄o ágégé, áb̄o afé né meló mangaré genó eyi gepyéé, abif̄o afé né makóó ágarege abya yimb̄o. Ne b̄oó átané nnó áchw̄o áge mech̄o ewé epyeé. ¹⁵ Ne ebw̄o ákwónégé mbaá ayi Jis̄os alu, ágé ntó mende ayi ab̄o awya gejamégé aló nchye ndere ajwólé eféé ne mandeé jíi mmye, akéré menyammye wuú. Ebw̄o ágégé mb̄o ef̄o ekw̄o ebw̄o matóó. ¹⁶ B̄oó bí ab̄o ágené genó eyigé pyé ál̄o mangaré mech̄o ewé epye ne mende yi ab̄o awya aló nchye, ágarege ntó mech̄o ewé epye ne mekwende.

¹⁷ Ne ebw̄o ál̄o máne Jis̄os mmye nnó ályaá gebagé bw̄o ájye.

¹⁸ Ndere Jis̄os áb̄o akpéne mmu ekpée, mende yi ab̄o awya aló nchye ane Jis̄os mmye nnó ago ji akwólé ji.

¹⁹ Yémb̄o Jis̄os akamé w̄o. Agare le ji aké, “Kere meso mbaá b̄oó bye ne ogare ntó ebw̄o nkane Es̄ow̄o ágené w̄o meshw̄e, apóó w̄o ne unó uko bi ápyeé eta wyé.”

²⁰ Mende yimb̄o afé né gebagé mewaā eyigé ákuú geji nnó Dekapolis, mme mal̄o ufya, aló mankené ne agarege galógál̄o ayi Jis̄os ápyeé eta wuú. Mech̄o ewena

épye yéndémuú ayi awuú ala meno mekpo fuú.

Maá Jar̄os ne mendée ayi ataā nku Jis̄os

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ B̄o Jis̄os ama kpe ékpe áchyá ákéré egbé gentogé mewaā Galilií. Ne ndere atené mapeá nnyi, njuné b̄oó néchw̄o n̄o ji mme. ²² Ne Jar̄os muú kpaá né echa mmyemenene ewe elu eféé ab̄o alu nto geluage b̄oó bimb̄o. Gébége ágené Jis̄os, ájye tó manó mbe ushu wuú. ²³ Aló manené Jis̄os mmye ne metóó wuú meko nnó apóó ji. Aké, “Maá wa ayi kóó mendée amee ne achw̄o gb̄o. Ata, chw̄o nere ji ebw̄o mmye, apege nye.”

²⁴ Jis̄os alya, aló manjye ne Jar̄os. Ne njuné b̄oó nekw̄olege ji, egb̄e we ne ewe áh̄merege ate mme.

²⁵ Né geluage b̄oó bimb̄o mendée f̄o ab̄o alu ayi manóó mátánege ji mbe, málé an̄mé áfyáneápeá. ²⁶ Mendée yina agé me efwyale d̄oó, ach̄o n̄ka mbaá b̄o maka kpaá yéé galógál̄o apó. Yémb̄o éb̄oó wye b̄oó. ²⁷ Mendée yimb̄o ab̄o áwuú ngo Jis̄os ake né mpu ekw̄o b̄oó ewémb̄o, achw̄o ji né meso, anyaā ebw̄o, atá nku wuú. ²⁸ Ajoge ne gem̄e jíi aké, “Mb̄ogé ntagé yé lé mandée jíi, ntoge nye.”

²⁹ Atágé mb̄o, ténéténé manóó mansó. Ne awuú menyammye wuú nnó atoó. ³⁰ Wye né gébé eyigémb̄o Jis̄os awuú nnó uto útané ji mmye, ábw̄olé mmye ne njuné b̄oó aké, “Waā ataā mandeé ya?”

³¹ Baá utóó bíi aké ne ji, “Ge nkane gejamégé b̄oó án̄o w̄o mme, epyémb̄o nnó ne ogige nnó waā ataā w̄o?”

³² Yé lé ebw̄o ájóómb̄o, Jis̄os ashú wye mamp̄ele agyage, agige muú yi ab̄o ataā ji. ³³ Mendée yimb̄o ákaáge genó eyigé gepyéé né menyammye wuú, átané metóómetóó b̄oó bimb̄o awere ne ef̄o metóó achw̄o kwé mbe ushu Jis̄os. Apyege mb̄o, agare ji abya wuú

meko. ³⁴ Ne Jis̄os aké ne ji, “Maá wa, ɔto getúgɛ ɔfyɛɛ metɔ́ wye ne me. Ɔmágé wú sé ubale. Ke pere.”

³⁵ Ndere Jis̄os abo alú jɔ́ge ne mendée yimbo, boó dentɔ́ átané né gepúgɛ Jaros áchwɔ́ gáre Jaros áké, “Maá wye agbó mé, ɔchyegé sé ménleré efwyale detú.”

³⁶ Ne Jis̄os afyɛɛ mekpo né depɔ́ ɛtiré ájogé wó, yémbo aké ne Jaros, “Ɔfógé, fyé lé metɔ́ ne me.”

³⁷ Akamé fɔ́ nnó muú yicha akwólé ji wó ékosé Pita ne Jemsi ne menmó wuú Jɔ́n. ³⁸ Aké́gɛ ákwónégɛ gepúgɛ Jaros, Jis̄os age nkane boó ákwené tametame áyiáge, ádorege mmye mme álíle kenke. ³⁹ Jis̄os akpé mmu aké ne ebwó, “Ndé enyú déyiáge délíle? Maá mesɔ́ mendée yina agbo wó, abelege lé géjyá.”

⁴⁰ Awúgɛ mbó álɔ́ manjwáné ji jwané, efeé ne alé bú ebwó ako átané dafye, asé le mma ne nte maá yimbo ne baá utɔ́ bií aléé, ájyé kpɛ mbaá ayi ábelé maá yimbo. ⁴¹ Ne Jis̄os agbare ji ebwɔ́ ajɔ́ né meko aramaic aké, “Tabita kumi. Ula utené nnó, mesɔ́ mendée njɔge ne wɔ́ nnó kwílé ka.”

⁴² Maá yimbo akwilé, ténéténé alɔ́ mankené. Mesɔ́ mendée yimbo alu anmɛ́ áfyanéapeá. Boó bi ágene mechɔ́ ewé, mano áwule ebwó mmu ukokó. ⁴³ Jis̄os aji ebwó matu nnó ekagé ágaré muú yicha mechɔ́ ewe. Anérégɛ aké ne ebwó, “Chyege maá yimbo menyéé anyéé.”

6

Boó Násaret abya Jis̄os

(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Jis̄os alyaá melu ewémbo, akéré né melo wuú ne baá utɔ́ bií. ² Ne bií uwyaá boó Jus ukwónégɛ, afé mmu ɛcha mmyemenene, aló manleré boó depɔ́re ɛsɔ́wɔ́. Gejamégɛ boó bi áwuú unó bi alerégɛ ála mano mekpo fuú ne áké, “Ewéna elúmbɔ́ nno? Nde mbaá, atáné ne unó uko? Ndé muú áchyeé ji gefɔ́gɛ denjá ti ne utó nnó apyegé ufelekpa? ³ Pó

menwómé upú ayi alu maá Meri na? Pó anmó bií alú Jemsi, ne Jose, Judas ne Simun? Pó anmó bií abi andée alú fa ne ɛsé.” Epye bwó áfyɛɛ matɔ́ ne Jis̄os wó ne ábya ji.

⁴ Ne Jis̄os ajɔ́ ne ebwó aké, “Anoge boó ekpávɛ ɛsɔ́wɔ́ yéndé mbaá. Yémbo wyele boó melo bwó ne ula gepú bwó ne áhme bwó ne alá nógɛ ebwó”

⁵ Ewena epye ji abo fɔ́ gébé mampye ufelekpa efeé wó, ékosé ukéke boó mamée abi ji anéré ebwó amu mmye ató. ⁶ Ji ala meno mekpo fuú ndere agene nnó boó bina áfyɛɛ fɔ́ metɔ́ ne ji wó.

Jis̄os ató áhgbá áfyáneapeá nnó ápye utɔ́ bií

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

Ne Jis̄os atánégɛ melo wuú, afé né mata malo ayifɔ́, alerege boó mekomejɔ́ ɛsɔ́wɔ́. ⁷ Akuú áhgbá bií áfyáneapeá ako, áchwogé ató ebwó dafye apea apea. Achyé ebwó uto mamférégɛ aló nchye né mmye boó. ⁸ Ndere ebwó achwó jye, Jis̄os aké ne ebwó, “Ekagé débɔ́ yéé genó, boóge le meto ewu ewu, dékpágɛ fɔ́ menyéé, yé gébagɛ neke, yé nka, ⁹ yé gekwɔ́régɛ ndeé, yémbo fyége lé unó uka.” ¹⁰ Ama jɔ́ ne ebwó aké, “Dekwónégɛ yénde melo, gepú eyigé dékpégɛ, ásege enyú ne metɔ́ megɔ́megɔ́ bége wye efeé kpaá te délyáge. ¹¹ Mbɔge melo elá seé enyú wó, yé manwu mekomejɔ́ nyú wó, lyáge déjye detene né metɔ́ meló, dekwe uka mme nnó mpupu eyi ebalé enyú uka étané, ne elerege nyɛ nnó ákwele ebwó mbeé.”

¹² Ne baá utɔ́ bií atáné afé, álɔ́ mangárégɛ boó mekomejɔ́ ɛsɔ́wɔ́. ¹³ Ebwó áfere gejamégɛ aló nchye né mmye bo, áma ápye boó mameé átoó ndere ágbele ebwó mawé mmye.

Negbo né Jɔ́n Menwyaá boó manáá ɛsɔ́wɔ́

(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

14 Mfwa Herod Antipas ayi awáne baá gebé gé ábyéné Jisós awú ngo ukpékpé depó tiré Jisós apyé deko. Nendé yénde mbaá bós ágaré abya wuú. Bós bifó ájoge áke, “Jón menwyaá bós manaá Esowó ne akwilé né negbo nkaáwu ne awya utó mampye ufélekpa.” 15 Yémbó abifó áké, “Jisós alu mewené Elija muú ekpávé Esowó.” Abifó áké, “Jisós alu gekwéné gé muú ekpávé Esowó.”

16 Ne Herod awúge ngo Jisós áké, “Ndófó elé Jón menwyaá bós manaá Esowó ayi mbó nsóó ji mekpo ne akwilé né negbo achwó.” 17 Epyembo Herod ato bós nnó ágbaré Jón áwé áfyé né mmu gepúgé denó, gétúgé agaré gabo ayi Herod apyé nnó aferé Herodyas mendée menmo wuú Filip abá. 18 Jón abó ajógé ne Herod nnó, “Elóme fó manfere mendée menmó wye abá.”

19 Né gétú eyigémbó Herodyas abó apaá Jón ne akelé meti manwá ji yémbó ágé meti wó. 20 Herod abó ánógé Jón ne ákelé gé fó nnó awá ji. Akaá nnó Jón alu muú melóméló ne alu cho né mbe ushu Esowó. Yéle unó bi Jón ajoge ulú tametame né metóó wuú, yémbó metóó égóó ji manwúge Jón yéndégébé.

21 Bií uma Herodyas age meti mawá Jón. Gébé gé Herod apye epaá bií ebi ábyéné ji, akú ákpakpa melo ne afwa bós bee né gebage mewaá Galilí. 22 Ne maá Herodyas meso mendée achwó bee gefógé mabeé eyigé gégóó Herod ne ankéé bií matóó, eféé ne Herod áké ne ji, “Gare me yénde genó eyige ókelege, nchye wó.” 23 Nkelé nnó, “Nchyege wó yénde genó eyigé ókelege, ye ebe le gebagé melo wá.”

24 Maá yimbó atané ajye gií mma wuú áké, “Mma, ngaré mfwa nnó nkelege nde?”

Mma áké, “Mekpo Jón menwyaá bós manaá Esowó.”

25 Maá yimbó abó akéré, agaré Herod áké, “Nkelege nnó óchye me mekpo Jón menwyaá bós manaá Esowó fa né gebagé nkpagene nana.”

26 Mechó ewé epye mfwa Herod byó ukaré ji mmu yémbó akágé shya manchye ji gétúgé abó akele me né mbe ushu ankéé bií. 27 Ténéténé yimbó, Herod ato membame wuú ayi ama nnó, ájye ásó mekpo Jón né gepúgé denó. Ne ájye só áchwó ne ewu. 28 Mende yimbó anéré gé, abó mekpo ewu afyé né gebagé nkpagene ajyé chye maá yimbó mendée, ne maá yimbó ajye chye mbaá mma wuú. 29 Ne baá utóó Jón áwúge nnó áwá nte bwó, ájye kpá genkwó jí, aníi né menome ewe áchomé né etárávé.

Jisós achyéé delé bós áta menyéé
(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jón 6:1-14)

30 Angbá Jisós akéré meso né neke eniné ji abó atóme ebwó. Agaré Jisós ufóó unó bí ebwó ápyé ne áleré. 31 Ewyágé bós áchwóó mbaá Jisós, abi áchwóó, ne abi ájye, ájá kpaá ápye Jisós ne baá utóó bií ápó yé ne gébé manyéé menyéé. Eféé ne Jisós áké ne baá utóó bií, “Déjyé né melú ewé bós alá pó, nnó enyú degbee mmye gachyé.” 32 Eféé ájye kpe mmu ékpée ebwó ebwó, álo manjye né mbaá ayi álú bómbo.

33 Yémbó gejamé gé bós ágé ebwó ndere átané ájye ákaá Jisós ne bós bí ne melu ewé ebwó ájye. Ne ebwó átané malómaló, ásó mewaá mewaá, abó mbe ne Jisós ne baá utóó bií. 34 Jisós átané gé mmu ekpée, agé gejamé gé bós, ne meshwe akwóó ji metóó, gétúgé álu eké magóhme ayi alá pó ne membámé. Eféé álo manleré ebwó gejamé gé unó. 35 Ndere bií uló mangíle baá utóó Jisós ájye jóó ne ji áké, “Atá bií úfé ne mbaá yina alu eke mashwone. 36 Gó bós bina ájye nnó ebwó akáge jye ne makóó né baá malo ayi álú kwókwólé,

áná menyéé ányéé.” 37 Ne Jisós ashuú ebwó meko aké, “Enyú ambóó chyége ebwó genó ányéé.”

Ne ebwó aké, “Atá akaá fó nnó nka yi ese dénáme bós bina menyéé ékáge be genóge uba nka upea wó?” *

38 Jisós aké, “Enyú dewya ntó bréd enii? Choge depé.” Ajye gé, ne aké, “Ese dewya ntó bréd eta ne meshuú epea.”

39 Ne Jisós agare ebwó nnó ákaré bós bimbó matoómatoó, ájwólé né dambyanja. 40 Apye ebwó ájwólé, mbaá ayifó alu usaá bós uta ne ayifó alu usaá bós upea meso efya. 41 Ajwólégé Jisós abó ntóo bréd étáa ne meshuú épeá, ape ame mfaánebuú, achyé matame mbaá Esówa. Agya bréd achyé mbaá baá utóó bií nnó ákaré mbaá bós bimbó. Ne ákaré ntó meshuú epea mbaá ebwó ako. 42 Yéndémuú ányé ágbeé. 43 Ne baá utóó Jisós ányweré bréd ne meshuú ágbeé usá úfyáneupeá ebi ányéé ulaá. 44 Bós bi ányé menyéé alú delé bós átáa.

*Jisós ake mfaad meko manad
(Mat 14:22-23; Jón 6:15-21)*

45 Ewyágé Jisós apye baá utóó bií ákpe ékpée nnó ábó mbe áchyá gentoógé mewaá ájyé né melo Betsada. Ji ala meso agare bós nnó ebwó akéré né upú bwó. 46 Ajógé mé né bós nnó áke chánéné, áfe né mfaá Mekwe manemye. 47 Nkwále akwónégé, ékpée elú né metóó gentógé mewaá Galilií, ele Jisós mbií ne álaá né mapeá nnyi. 48 Jisós agé nnó baá utóó bií ágéne efwyale ndere mbyo nnyi atané ebwó mbe ushú ápélege ékpée bwó. Elo né gejjéjégébi kpaá te dondo, Jisós ákéné mfaá meko manaá achwó eta bwó, ela gachye ake apyáme ebwó akoó. 49 Ebwó aké ágéne nkane Jisós akéne mfaá meko manaá achwó, áferé nnó ele muú

nefoó ne aló máñkalégé. 50 Ebwó ako ágegé ji efóó ekwó ebwó matóó.

Yémbó aké ne ebwó tenetene yimbó, “Elé me, gbarege matóó nyú, défoge.” 51 Jisós akpege né mmu ékpée ne ebwó, mbyo yimbó apwá. Agege mbó ala mano mekpo fuú. 52 Yele Jisós abó achye dele bós atá bréd ányéé, akaá fó gefoge muú eyige ji alu wó; néndé anea matóó.

*Jisós apye bós mameé atóó né Genesáret
(Mat 14:34-36)*

53 Jisós ne baá utóó bií áchyagé gentoógé mewaá, áchwó kwóne né melo Genesáret, né gentó eyigémbó ne ebwó áshii ékpée eféé. 54 Ténéténé yi ebwó átané mmu ékpée, bós akaá nnó gé Jisós na. 55 Alomé gatelé, áfe melo meko ne baá mata malo, áfe ákpane bós mameé bwó áchwó ne ebwó, ne yénde mbaá ayi áwuúge nnó Jisós alú wye. 56 Ne yénde mbaá ayi Jisós ákwóné, yé né malo ayi kákó ye ayi kpákpá ne ye né makóó ákpané bós mameé ánywérege malú malú yé né ntoné gese, ne ánené Jisós mmye nnó alya ebwó atá mano nkú jii. Ne yéndémuú nemeé ayi ataá mano nkú Jisós atóó.

7

*Jisós agarege unó bi ukwene ante bós Jus aleré
(Mat 15:1-20)*

1 Bós Farasi ne anleré mabé Esówa fó átané Jerosale áchwó nó Jisós mme. 2 Ndere ebwó alu eféé, ágé nnó baá utóó Jisós abifó anyéé menyéé amu debadaba ayi ála shwónége amu ndere gepó gebwó gelerége wó.

3 Bós Farasi ne bós Jus ako abi ákwólege unó bina dáo, ushuú bós Farasi cháchá ányéé fó menyéé ayi ála bómbe áshwóné amu bwó ndere gepógé ukwene ante bwó gelu wó. 4 Yéé muú bwó ayi anyéé genó eyígé ánáme né gese ayi

* 6:37 Elú wáwálé nnó: Denari alu nka yi apege muú né utóó bií uma.

álá shwǎné cháǎnéé apó. Ebwó ábelege ntó gejamégé mabe bwó nkane manshwónégé amó, meséé ne mámba.

⁵ Ne Bǎǎ Farasi ne anleré mabé Ešǎwǎ áǎí Jisǎs áke, “Ulannó ne baá utó bye álá kwólégé unó bi ukwene ante sé áleré? Ulannó ebwó ányéé menyéé ayi álá shwónégé amu?”

⁶ Jisǎs ashuí ebwó meko aké, “Enyú bǎǎ dembwólé. Asaya, muú ekpávé Ešǎwǎ abó alu cho gébége agaré nyá mekomejǎǎ Ešǎwǎ atomé ne enyú nnó,

‘Bǎǎ bina ánogé me ne ubómeno yémbǎ ánogé fǎ me né mmu matǎǎ bwó cháchá.

⁷ Enógé ewé ebwó ánoge me, elú detú nénde ásele unó ukwene ante bwó álerege eké mabe ya!”

⁸ Jisǎs aké ne ebwó, “Enyú dése mabé Ešǎwǎ, deke debélé egbe ema nnó dénógé unó bi ákwaá álerege.”

⁹ Jisǎs afe mbe manjǎǎ aké, “Dewyá mati malǎmalǎ mánlya mabé Ešǎwǎ nnó dékwólégé le unó bi ukwene ante nyú álerege.

¹⁰ Gébége Mosis alerege mabe Ešǎwǎ, abó ajǎǎ aké, ‘Nógé mma wye ne nte wye’. Ama jǎǎ ntó nnó, ‘Mbǎǎge muú ajǎǎge mejo mebo ne mma wuú yé élé ne nte wuú, ábǎ manwá ji.’ ¹¹ Yémbǎ né egbé ewé nyú, dela gáre lé nnó, mbǎǎge muú abegé ne genó eyigé ji akage pǎǎ mma wuú yé ebélé nte wuú ne geji, ajǎǎ le nnó, ‘Elé echye Ešǎwǎ.’

¹² Wyembǎ ne dégbéé bǎǎ nnó ápǎǎge fǎ amma bwó ne ante bwó. ¹³ Enyú dépye mabé Ešǎwǎ áfu sé yé genó wǎ getúgé unó bi enyú délerege. Ge wye gepǎ gema na me njǎǎ mbǎǎ gejamégé gabo alú ayi enyú dépye wye na.”

Unó bi upye mekwad alá beé fǎ cho né mbe ushuú Ešǎwǎ (Mat 15:10-20)

¹⁴ Ne Jisǎs ama akuú njuné bǎǎ nnó áchwǎ eta wuú. Achwǎge aké, “Enyú ako wuúge, ne yéndemuú

ákaá genó eyigé njǎǎge. ¹⁵ Genó eyigé muú ányége gejye ji une gepye fǎ muú ábéé debadeba né mbe ushuú Ešǎwǎ, élé eyi getanege ji né meno.” ¹⁶ Ne mbǎǎge muú awyá matu manwú áwu.

¹⁷ Jisǎs anérége, ji ne baá utó bí ályá bǎǎ bimbo, áfé né mmu gepú, ne ebwó áǎí ji ulá nekanemejǎǎ enina. ¹⁸ Jisǎs ashuí ebwó meko aké, “Enyú delú defǎǎ pǎǎ eké ate? Enyú dékaá wáwálé nnó dényége menyéé ákáge pye fǎ enyú debé debadeba. ¹⁹ Menyéé wu ákpéné fǎ né matǎǎ nyú, ájye le né une, ne átane né menyammye.” Ndere Jisǎs ajǎǎ mbǎǎ ebyennó ufǎǎ menyéé uko ukwané manyéé.

²⁰ Ne Jisǎs aké, “Uferé ebi utánege muú metǎǎ ne upye muú abéé debadeba né mbe ushuú Ešǎwǎ.” ²¹ Ama jǎǎ aké, “Uferé uboubó, ubélé tametame, ejo ne manwáné bǎǎ. Unó bina uko utánege né metǎǎ, ²² mankwéné ulǎ, use, ne nchye, mambwólege bǎǎ, ejmenjmené, mansǎge metǎǎ nnó bǎǎ ábǎ unó ápwǎ enyú, manchǎge bǎǎ mambǎ, nepa ne ukérkéné. ²³ Unó bina uko utanege né metǎǎ ne ubi ne úpyéé muú ábéé debadeba né mbe ushuú Ešǎwǎ.”

Mendée ayi dfyéé metǎǎ ne Jisǎs (Mat 15:21-28)

²⁴ Ne Jisǎs atané afé né gebagé mewaa bǎǎ Jus eyi gelú kwǎkwólé ne melǎ Tiya ne Sidǎn. Jisǎs ajye kpe mmu gepú gefǎ ne akélége fǎ nnó muú akaá nnó ji alu eféé, yémbǎ meti epǎ ewe ji ákáge bíí. ²⁵ Mendée fǎ ayi maá wuú yi mendée awya melǎ nchye, áwuúgé nnó Jisǎs alu eféé, atané ténéténé achwǎ tó manó né mbe ushuú wuú. ²⁶ Mendée yina apó fǎ muú Jus alu muú Grek ne ábǎ ábyé ji tíí né gebagé mewaa Siriya né Sirofánishya. Ane Jisǎs mmye nnó aféré melǎ nchye yimbǎ né mmye maá wuú. ²⁷ Yémbǎ Jisǎs aké, “Gǎ esé debǎ mbe dechye baá melǎ menyéé, élomé fǎ nnó muú ase

menyee ayi baá melo ányé achyee bō mammye.” *

²⁸ Ne mendee yimbō ashuú ji meko aké, “Ata, yémbō bō mammye ányee uchochágeré ebi utánege né ekpókpógélé ukwéne mme gébége ambané áke ányee menyee.”

²⁹ Jisós aké ne ji, “Élé wáwálé, chó, ógene nyé ndere meló nchye yimbō atané mé maá wye mmye.”

³⁰ Gébége mendee yimbō akéré né gepú jí, agé maá wuú ndere ábelé né ukwō ne meló nchye atané mé ji mmye.

Jisós apye mbuú atóó

³¹ Ne Jisós atánege melo Tiya akoó né meti Sidon afé né ebeé mega Galilii. Afé né mme Dekapolis, mme maló afya. ³² Bóó fō áchwó ne mende ayi alu matu gbégbé ne akágé jóó fō mejóó. Ebwó áne Jisós mmye nnó anéré ji ebwō mmye.

³³ Jisós ase ji né metóó metóó gejamége bōó, afé né melu ewé elu bibii eféé ne afye denóre amu né matu mende yimbō, akpó matye ne ata nenome níí. ³⁴ Ne Jisós ape amé mfaánebuú ne ashuúle gefere, ajóó né meko aramaic aké, “Effata” ula úlu nnó, “Néné”.

³⁵ Ténéténé mende yimbō aló manwu ne aló ntó manjóó mejóó ayi alá pó se ne efwyale. ³⁶ Ne Jisós akwelé ebwó mbeé nnó ékagé ágaré muú. Yémbō ndere ákwelé ebwó mbeé dóó, mbō nto ne bōó ágarege abya wuú ájye. ³⁷ Ebwó ako abó, alá manó mekpo fuú ájoge aké, “Yéndé genó eyige ji apyee gelú gelógelú.” Apye bōó matu gbégbé áwuú ne abi alá jóge, ájoge.

8

Jisós achyee delé bōó ani menyee (Mat 15:32-39)

¹ Ewyage gejamége bōó gema chwó nó Jisós mme. Bōó bina abó

akpá fō menyee ayi ányee wó. Ne Jisós akuú baá utóó bíí ne aké, ² “Meshwe apyee me ne bōó bina, néndé ebwó álé mbō ndó eléé ne me ayi alá ányee ye genó fō wó. ³ Mbógé ngarege ebwó nnó ájyee une mesa, átóó né meti gétúgé abifó nekene bwó neshya.”

⁴ Baá utóó bíí agii ji aké, “Fa né mashwōne muú agene mbō menyee efó ayi ákwanege bōó bina ako?”

⁵ Ne Jisós agii ebwó aké, “Enyú dewyaá ntoó bred enii eféé”? Aké, “Dewyaá ntoó bred ékénéama.”

⁶ Ewyage Jisós agaré bōó bimbō aké, “Jwólege mme”. Ne ase ntoó bred eyimbō ékénéama áchyege matame mbaá Esōwō, agya, achyee baá utóó bíí nnó ákáré mbaá bōó bina, ne apye wyembō. ⁷ Ne ebwó ábó awya ntó ukéke baá meshuú. Jisós ase achyee matame mbaá Esōwō né uno bi, agaré baá utóó bíí nnó ákáré mbaá bōó. ⁸ Yéndémuú ányee ágbeé ne baá utóó Jisós ánywéré uba bi ulaá ugbeé usá ukeneama. ⁹ Mpa bōó bi ányé alú delé bōó anii. Anérége Jisós aké ákere meso né upú bwó. ¹⁰ Ténéténé yimbō Jisós ne baá utóó bíí ákpe mmu ékpée áchyaá afé né gebagé mewaá eyigé akuú nnó Dalmanuta.

Ekwō bōó Farasi ne Sadusi agii *Jisós nnó áléré ebwó ufélekpa*

(Mat 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ Bōó Farasi fō ábó afé mbaá Jisós áló manyé mbeé ne ji. Ebwó abó akele meti mamua ji. Agii ji aké, “Pye ufélekpa ese dégé, manlere nnó Esōwō ne atóme wó.” ¹² Jisós awuúgémbo, ashulé gefere ne agii ebwó aké, “Ulannó njye enina fi nekelege ufélekpa? Ngarege enyú wáwálé nnó yé úma degené fō.”

¹³ Ajógé mbō alya ebwó, áma jye kpe mmu ekpée, achya afé egbe gentógé mewaá.

* **7:27** Elú wáwálé nnó: Né melo nwe ewéna bōó abi Jisós ajógé atome ne ebwó nnó baá melo élé bōó Jus ne abi ji atome ne ebwó nnó bō mamye élé bōó abi alá pó fō bōó Jus.

Jisɔs akwelé baá utɔ́ bii mbeé nnó áse gébé ne yis bɔ́ Farasi ne bɔ́ Sadusi

(Mat 16:5-12)

14 Baá utɔ́ Jisɔs ábó ájinte mankpa gejamégé bréd ne ábó áwya le maá ntó bréd ama né ekpéé. 15 Jisɔs akwelé ebwó mbeé aké, “Sége gébé ne yis bɔ́ Farasi ne mfwá Hérɔd.”

16 Ne ebwó álo manjógé ebwó ebwó aké, “Ndɔ́fɔ ajógé mbɔ lé délá depó yé ne bréd?”

17 Jisɔs akaá genó eyigé ebwó ajógé ne agii aké, “Ulannó enyú deǵoge mecho bréd ayi enyú dela pó ne ji? Nnó enyú delú danjakaá ula mechɔ ewé? Matɔ́ nyú álu wye séséleé? Délú danjakaá gefóge muú ayi me nlu? 18 Enyú déwyaá ame dégene fɔ mbaá? Enyú déwyaá matu déwuú fɔ? Dékágé fere fɔ depɔ tiré na? 19 Gébége nkare ntoó bréd éta mbaá bɔ́ dele bó átáa ányéé, ayi ábó álaá gbeé usa unii?”

20 Jisɔs ama agii ebwó nnó, “Ne gébége nkaré ntó, ntoó bréd yimbɔ ékénéama mbaá bɔ́ delé bɔ́ ani ányéé, ayi alaá enyú dénywere nyá, álaá usá unii?” Ebwó áshuu meko aké, “Usá ukeneama.”

21 Jisɔs agii ebwó ake, “Enyú dege nkane nsele baá nto bréd nchyeé gejame bɔ́ menyeé wó, te fi, delú danjakaá gefóge muú eyi me nlu?”

Jisɔs apye muú ame nónómé né Betsaida agéne

22 Gébége Jisɔs ne baá utɔ́ bii ákwone né Betsada, bɔ́ fɔ áse muú ame nónómé áfé ne ji mbaá Jisɔs áne ji mmye nnó atá ji. 23 Jisɔs agbaré ji ebwáebwá áfé mekpo meti, eféé ne akpó ji matye ame. Anéré ji amu né ame, agii ji aké, “Nnó ógene mbɔ genó fɔ?”

24 Mende yimbɔ ape ame mfaá aké, “Ngene bɔ́ yémbɔ álu lé éké unɔ́ ebi ukene ugyage.”

25 Ama ata ji amu né ame nana mende yimbɔ aké apele ame ji ánené alɔ mángene mbaá, ne agene yénde genó chánéné. 26 Jisɔs agare nnó, “Cho nmu gepú jyé, ekagé okere né melo.”

Pita aké Jisɔs alu muú ayi Esɔwɔ akwere ji éla gefwa

(Mat 16:13-16; Luk 9:18-21)

27 Jisɔs ne baá utɔ́ bii ájyé né baá maló fɔ kwókwólé ne melo Kaisaria Filipi. Ndere ebwó akene ájye, agii baá utɔ́ bii aké, “Ndé gefóge muú ayi bɔ́ ájógé nnó me nlu?”

28 Baá utɔ́ bii áshuu ji meko aké, “Bɔ́ bifɔ áke ɔlu Jon menwyaá bɔ́ manaá Esɔwɔ, abifɔ áke ɔlu Elija ne abifɔ áke ɔlu muú ekpávé Esɔwɔ ama.”

29 Ajógémbɔ, Jisɔs agii ebwó aké ne “Yé enyú ambɔ́ deké me nlu waá”? Pita ashuu ji meko aké, “Wɔ ɔlu Muú yi Esɔwɔ akweré ji éla gefwa.”

30 Jisɔs akwelé baá utɔ́ bii mbeé nnó ékágé ágaré muú fɔ, muú ayi ji alu.

Jisɔs agaré efwyale wuu ne negbo nii

(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Jisɔs alɔ mangaré nnó, Maá Nte Mekwaá abó mangé gejamégé efwyale, ele ákpakpa melo, ne anɔ́ baá bi ápye upe ne anleré mabe Esɔwɔ, áshya nye ji, áwáne nye ji. Yémbɔ ndo eléé ékwonegé akwilege nye né negbo. 32 Ne Jisɔs agaré ebwó mechɔ ewe gbɔgɔnɔ. Ajógé mbɔ, Pita ase ji átené egbe. Alɔ manshule ji ndo nnó ajoge se gefóge mechɔ ewémbɔ. 33 Yémbɔ Jisɔs abwólé ushu ape baá utɔ́ bii ne ashule Pita ndo aké ne ji, “Kwilé me mbe ushu danchɔmeló. Óferege unó nkane mekwaá, óferégé fɔ éké Esɔwɔ.” 34 Ne Jisɔs akuú gejamégé bɔ́ bimbɔ ne baá utɔ́ bii, ajɔ́ ne ebwó aké, “Yé mbógé muú enyú akelege mambé menkwale wa, abɔ manjinte geme jií akpa gekwa ji

akame ye negbo ne akwólégé me. ³⁵ Mbógé muú akélege mampoo genwá jíí ebyénnó aníige nye geji, ne mbógé muú akamégé manchyeé genwá jíí getú ya ne abya melóméló, apomé nye. ³⁶ Ndé nsá ayi muú ábóó, mbógé abege ne unó mme uko ne aníige genwá jíí? ³⁷ Ndé genó muú ákage bə achye mankworé ne genwá jíí? ³⁸ Kaáge nnó mbógé mmyé égbóo muú gétúú ya ne mekomejóó wa né mbe ushu njye eniné na, eniné nétíí meso ne Esowó, népyeé gabogabo, mbontó ne Maá Nte Mekwaá mmye egbóo nye ji mansé muú yimbó ndere muú wúú gébégé aké achwó ne makiénné ukpea jíí ne enoge ewé Nte wúú achyeé ji.”

9

¹ Jisós ama jóó ne bóó bimbó aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, gentogé bóó álú mbó fáná, abi álá gbóo fə kpaá te ágene nye gefwage Esowó ndere gechwóó ne eshye wúú.”

Jisós akwóré gefóó agénege mané

(Mat 17:1-9; Luk 9:28-36)

² Ndo ékéné ékógé Jisós ase Pita, Jemsi ne Jon ákwó áfé mfaá Mekwe fə kpaá. Ajyege ájwólé ebwó ebwó áke ápele menyammye Jisós aló manshwanegé né mbe ushu bwó. ³ Gefóó eyigé mandeé ji akpea ye muú ayi akage shwone áji nnó ábé pópó mbó apó, ye ébélé ne uka. ⁴ Aké ápele ágé Elija ne Mosis ákwó fwéé ájóoge mejóó ne Jisós. ⁵ Pita ajóó ne Jisós aké, “Ata, eló ndere esé délú fa, gó ese déténe óto úléé, géma eta wye, géma eta Mosis, géma eta Elija.” ⁶ Pita akágé se genó eyigé ji ajóoge néndé efó ékwó ebwó matóó dóó.

⁷ Ndere ajóoge mbó, aké ápelé gekó gekweré ebwó mme ne meko atané né mmu gekó eyigembó aké, “Ége maá wa ayi mbwi metóó na, wúúge ne ji.” ⁸ Ténéténé yimbó aké

amagé pe áge sé ye muú fə wó ekosé Jisós jimbií ne ebwó ambóó.

⁹ Ndere ebwó áshulege mékwé ájyeé, Jisós áji ebwó etu aké ékagé ágáre muú fə genó eyige ebwó ágené kpaá te ji Maá Nte Mekwaá akwilége né negbo.

¹⁰ Awúgé depó tire Jisós ajóó, ábele wye déti né mmu matóó bwó, ne ágiige ate nkane ulaá mankwilé né negbo útené. ¹¹ Ne baá utóó Jisós bimbó ágií ji áké, “Ulannó ánlere mabé Esowó ajóó aké Elija abó mambó mbe achwó ne Muú yi Esowó akwere ji ela gefwa?”

¹² Eféé Jisós akamé aké, “Elú wáwálé nnó, Elija abó mambó mbe achwó akwyéé unó uko abelé, yémbó ulannó ásáme ntó né mmu njwe Esowó nnó, ‘Maá Nte Mekwaá abó mangé gejamégé efwyale ne ápaá nye ji, áma shyá jí?’” ¹³ Yémbó ngárege enyú wáwálé nnó, Elija achwó mé ne bóó ápye gabo ne ji nkane ejií ebwó wye ndere abó asamé né mmu njwe Esowó atomé ne ji.”

Jisós apye maá ayi amee gesasa atoo

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ebwó ákerégé meso, áge gejamégé bóó ndere ánoó baá utóó abifó né mme ánlere mabe Esowó anyeé mbeé ne ebwó. ¹⁵ Ne bóó bimbó aké agéne Jisós ácháné ala áme makpo fan álomé ájye táme ji. ¹⁶ Jisós agií ánlere mabe Esowó aké, “Nde enyú denyéé mbeé ne ebwó?”

¹⁷ Ne mende fə né geluagé njune bóó bimbó aké, “Ménleré nchwó ne maá wa né eta wye ayi meló nchye apyé ji álá jógé mejóó. ¹⁸ Yéndégébé meló nchye yimbó akwilége ji mmye, apye ji akwe mme, génfwéné gétánege ji meno, anyé mánéné ala nógeé. Nne baá utóó bye mmye nnó áféré meló nchye yimbó, ápulé épwa.”

¹⁹ Jisós ashuú ebwó meko aké, “E é ndé gefoge njye eni nelá fyéé

metó ne Esowó? Nkoge mbó metó ne enyú nnó? Mmage bé ne enyú ndó eníi ne défyéé mató ne Esowó? Chwóge me ne maá yimbó.”

²⁰ Achwó ne maá yimbó mbaá Jisós.

Ndere meló nchye yimbó agéné Jisós, apye maá yimbó akwé mme achuú gbok! gbok, genfwéné geta-nege meno. ²¹ Jisós agégé mbó agií nte maá yimbó aké, “Nemeé niné na nébele mé ji mmye nnó?”

Mende yimbó aké, “Neló ji te dembáné.” ²² “Meló nchye yimbó ákélege manwá ji, apyé ji akwéne gébé eyigé fɔ né mewé gebé eyifɔ né nnyi, Ata gé esé meshwe ɔpóó esé mbógé okage pye.”

²³ Jisós agií ji aké, “Ndé genó wɔ ójógé! Nnó mbógé okage pye? Esowó apye yéndégenó eyi gejwéregé ne muú ayi áfyéé metó ne ji.”

²⁴ Nte maá yimbó ala ténéténé aké, “Me nkamé ne Esowó, Ata, poó me nkame ne metó ema.”

²⁵ Gébége Jisós agéné nnó gejamégé bɔó áboó áchwóó ji mmye, anyá meló nchye yimbó aké, “Wɔ mbú ne álú, nnyá wɔ tánege ji mmye. Ójyé mbó okerege sé.”

²⁶ Meló nchye yimbó apye maá yimbó akalé akwé mme ne alé táne ji mmye. Atánégé, maá yimbó ala mme nyamé eké mewu muú ne bɔó ágégé mbó áférege nnó ágbó. ²⁷ Jisós agbaré ji ebwó, abwéé ji akwilé tené.

²⁸ Ne Jisós ne baá utóó bií ákerégé mmu, ágií ji bibií aké, “Ulannó ne esé dépulé meló nchye yimbó mam-buú apwó?”

²⁹ Jisós agare ebwó aké, wye lé mmyemenene ne ekage feré gefógé meló nchye yina. *

Jisós ama gare baá utóó bií ndere ji ágbóó nye
(Mat 17:22, 23 ; Luk 9:43b-45)

³⁰ Jisós ne baá utóó bií ályá mbaá yimbó ákoó koóge né gebagé mewaa Galilií. Ji ákélegé fɔ nnó muú akaá mbaá ayi ji alú. ³¹ Nénde ji abó alerege ebwó nnó, “Meso gébé áchyége nye Maá Nte Mekwaa né amu bɔó nchye, áwane nye ji. Yémbó ndó elé ekwónégé, ji akwilege nye né negbo.”

³² Yelé ji agaré neka eni, baá utóó bií ákaá ula wó, ne áamá áfɔó mangií ji ula neka eníné na.

Nde muú alú muú kpaa
(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Ebwó ákwónégé né meló Kapanom, ájye kpe né gepú eyige ebwó ájwale. Jisós agií baá utóó bií aké, “Ndé enyú denyé nye mbeé né meti gébége dechwóó.”

³⁴ Awúgé mbó, ákwené nyámé getúgé ebwó ábó ányéé mbeé mechó dékprakpa. ³⁵ Ajwólégé ka, akuú baá utóó bií makpo áfyaneápeá, áchwóge, ajóó ne ebwó aké, “Mbóge muú ákelege mambé muú kpaa né geluage nyú, abó mambé ndere maá defwé akpáné defwe mbaá abifɔ.” ³⁶ Ajóge mbó, akuú maá fɔ kɔó achwó téné né metó metó ebwó, akpa maá yimbó né amu jii ajóó ne baá utóó bií aké, ³⁷ “Yéndémuú ayi akamege mampye galógáló ne mamane kɔó nkane ayina né mabó ma, ebyennó apyembó lé ne me ne yéndémuú ayi apye galógáló ne me ntó, ebyennó apyembó lé ne nte waá yi átámé me.”

Muú ayi alá pad esé alu awesé

³⁸ Ne Jón akuú Jisós aké, “Ménleré, esé degé mende fɔ asele mabó myéé aferege bɔó aló nchye né mmye. Degégémbó, dégbé ji gétúgé alá pɔ fɔ né geluá gesé.”

³⁹ Jisós ajóó ne ebwó aké, “Dégbégé fɔ gefógé muú yimbó. Néndé ye muú yi asele mabó ma apyéé ufélékpá ne éwyagé ajóge

* **9:29** Elú wáwálé nnó: Manlya menyéé kpekpe ápó né gejamégé gekwene bɔ nwe bi mbembe abi ábó ásame.

gabo getú ya apó, ⁴⁰ nénde muú yi alá paá esé, alu awesé. ⁴¹ Ngarege enyú wáwálé nnó ye muú ayi achyεge enyú nká mana né mabá ama gétúgé délu bós ba ayi alá abós nyε nsá apó.” †

Mmuameno mampye gabo
(Mat 18:6-9; Luk 17:1, 2)

⁴² Jisós ámá jós aké, “Yéndémuú ayi apyεé mamane kós nkane ayina ayi áfyεé metós ne me nnó apyε gabo, élu galógáló nnó áshíi ji gekpékpégé ntaá né geme, áhnmé ji né gentoógé ebεé mega. ⁴³⁻⁴⁴ Ama jye mbε aké, mbógé ebwá wye epyé wá nnó ákwéné mabé Esówa, só εwu ófómé, élu galógáló nnó ákpe né genwá gechúchúle ne nnó ákpe né ntoné mewε εwé élá nómgé ne amu apea. † ⁴⁵⁻⁴⁶ Ne mbógé geká jye ne gétene wá nnó ákwéné mabé Esówa, só geji ófómé, élu galógáló nnó ákpe né genwá geká géma epwá nnó ákpe uka upea né ntoné mewε εwé élá nómgé ne bó dámmwólé bíi ntó ala gboó. ⁴⁷ Ne mbógé dambóónnyí wye atene wá nnó ákwéné mabé Esówa, pwólé ji ófómé, élu galógáló nnó ákpe né gefwa eyigé Esówa ágbárege gechúchúle ne nnó ákpe né ntoné mewε εwé élá nómgé ne amé ápeá. ⁴⁸ ‘Mbaá yi bó dámmwólé bí alá gboó, ne mewε εwu ntó ela nomege.’

⁴⁹ “Yéndémuú awuú nyε mewε né menyammyε wuú wye nkane muú áchwarege mega né menyéé nnó ékágé áchós.

⁵⁰ “Mega élu genó gelógéló, ne mbógé mega élá pó sé ne ugó bíi, ápyεé mbó nnó ne εwu ema εgós?

“Éwéna éleré nnó enyú débé eké mega, dényεge nesó ne atε.”

† **9:41** Élu wáwálé nnó: Jisós ajógé mbó atóme lé ne geme jíi ndere muú ayi Esówa ákwere ji ela gefwa. † **9:43-44** Élu wáwálé nnó: Maló 44 ne 46 apó fó né gejamégé bó ηwe. Unó bí ájós né maló ayina ulú wye eké ebi ájós né maló 48. * **10:6** Élu wáwálé nnó: Né 10:6 Jisós ajós mbó lé genó eyigé ásame né ηwe ula ulós 1:27, ne 2:24.

10

Jisós alérege depóre manwá neba
(Mat 19:1-8)

¹ Eféé Jisós alyaa Kapenum, afé né gebagé mewaá Judiya, achyaá ebεé Jodan. Ndere akwóné éwu, gejamégé bós áma chwó nó ji mme ne aló mánleré ebwó nkane ji apyε mé yéndégébé.

² Bós Farasi fó afé eta wuú mamua ji, ágíi ji aké, “Nnó ebé esé ekamé nnó mende awá neba ne mendée wuú?”

³ Jisós ashuú ebwó meko aké, “Ebe ewé Mosis achyé enyú gétúgé neba ejós nnó?”

⁴ Ebwó áshuú meko aké, “Mosis abó agaré esé nnó mende akáge chyéé mendée wuú mekpo ηwe manlere nnó awá neba ne akage lyaá ji.”

⁵ Ne Jisós ajós ne ebwó aké, “Élé gétúgé mekpo meto nyú ne epyε Mosis achyéé enyú ebé ewéna. ⁶ Te ula ulós ebi Esówa alós mankwye mme, akwyεé ebwó, mende ne mendée. * ⁷ Getú eyigé na mende alyage mmá wuú ne nte wuú, afé acho mmyε ne mendée wuú, ⁸ ebwó ápea ákwé muú ama. Ebwó ápó sé bós ápeá nana, ála muú ama. ⁹ Ndere élumbó, bós abi Esówa áchomé chónchó né neba ékágé muú akya nnó atyáa.”

Jisós alérege depóre uló ne neba manwá

(Mat 5:27-32; Mat 5:27-32; Luk 16:18)

¹⁰ Jisós ne baá utós bíi ákérégé mmu, ewyage baá utós bíi áma gíi ji mechó nebá ewé. ¹¹ Ajós ne ebwó aké, “Muú yi awáne neba ne mendée wuú, ajyé bá ayichá, akwé mbó lé uló, ¹² ne mendée ayi atanegé menó wuú neba, ajyεge ba ayichá, akwé mbóntó lé uló.”

Jisos ajé ambáné kɔ́

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Bii uma bɔ́ fɔ́ ákpa baá bwɔ́ áfe mbaá Jisos nnó anéré ebwɔ́ amu mmye, ajé ebwɔ́. Baá utɔ́ bii ágégé mbo, ányá ebwɔ́. ¹⁴ Yémbɔ́ Jisos agégé mbo, metɔ́ é́s ji ajɔ́ ne ebwɔ́ aké, “Lyáge ambánékɔ́ áchwɔ́ eta wa, ekagé dégbé ebwɔ́ néndé gefwa eyigé Esɔ́wɔ́ ágbárege gelú eyigé bɔ́ abí álu ndere baá bina. ¹⁵ Gage me ngare enyú wáwálé nnó muú yi alá kamé nnó Esɔ́wɔ́ ábé mfwa wuú nkane mamane kɔ́ wɔ́, akpéné fɔ́ né gefwa jii.” ¹⁶ Eféé Jisos akpa baá bimbo ama ama né uwyaá, anere ebwɔ́ amu mmye ajé ebwɔ́.

Abya muú ŋka

(Mat 19:16-22; Luk 18:18-30)

¹⁷ Jisos alɔ́ mánjye neke, ndere ájyé mendefɔ́ alomé gatele achwɔ́ kwé ji uká aké, “Ménleré melómélɔ́, mpyéé nnó ne mbɔ́ genwá eyi gélágé byéé?”

¹⁸ Jisos ashúú ji meko aké, “Ulannó akúú me muú melómélɔ́? Yé muú ayi alómé metɔ́ apɔ́, ekosé Esɔ́wɔ́ mbii ne alu melómélɔ́. ¹⁹ Pɔ́ akage mabé Esɔ́wɔ́ ayi áke, ‘Ekagé ɔ́wá muú, ekagé akwé ulɔ́, ojogé ejo, ekagé óténé ntésé gebyɔ́. Onyegé manwáá, nógé nte wyeé ne mmá wyeé.’”

²⁰ Mende yimbo aké, “Ménleré nɔ́ mambélé mabé yina mako te dembáné ta.”

²¹ Ajógémbɔ́, Jisos ape ji domée ne gejeé aké, “Ela wɔ́ genó géma. Chó kpó unó byé uko, achye ŋka yimbo mbaá bɔ́ gekpo, ɔ́béé nye ne gefwa né mfaánebuú, achwɔ́ akwólé me.” ²² Mende yina awugé mechó ewé Jisos ajɔ́ apwa, alyáá afé meshwemeshwe ne mesómé néndé ji awyaá gefwa dɔ́.

²³ Jisos abwólé mmye ape baá utɔ́ bii aké, “Ejweré ne muú ŋka akpe né gefwagé Esɔ́wɔ́.”

²⁴ Baá utɔ́ bii áwúgé mbo alá mano makpo fuú, yémbɔ́ Jisos ama jɔ́ ne ebwɔ́ aké, baá ba

ejwéré mankpe né gefwagé Esɔ́wɔ́! ²⁵ Elú wáwá nnó mpɔ́ mashwɔ́ne áshwá né embú ábyamé epwɔ́ nnó muú ŋka akpe né gefwagé Esɔ́wɔ́ ágbárege.

²⁶ Baá utɔ́ bii áwúgémbɔ́ byɔ́ ukɔ́re ebwɔ́ mmu ágigé ate aké, “Ne ndé muú yi abɔ́ nyé genwá eyi gélágé byéé?”

²⁷ Jisos ape ebwɔ́ domeé ajɔ́ ne ebwɔ́ aké, “Unó bi upwɔ́ akwaá mampye, upwɔ́ fɔ́ Esɔ́wɔ́, néndé Esɔ́wɔ́ akage pye unó uko.”

²⁸ Pita alɔ́ manjɔ́ aké, “Gé, esé delyáá unó sé uko dékwɔ́lege wɔ́.”

²⁹ Ne Jisos ashúú meko aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, yéndémuú ayi alyáá gepú jii, yé lé áŋmé bii abi andée ne abi ande, amma bii ne ante bii, baá bii ne makɔ́ jii né gétú ya ne gétúgé abya melómélɔ́, ³⁰ Esɔ́wɔ́ achyegge nye ji bɔ́ ne gejame unó fa mme yina epwɔ́ nkane abɔ́ awyaá, yé úpú, áŋmé abi andée ne abi ande, amma bii ne baá bii ne makɔ́ jii ne achyegge nye ji ntó gejamégé efwyale né gétú ya. Ne abɔ́ nye ntó genwá eyi gélágé byéé né mme ayi áchwɔ́. ³¹ Yémbɔ́ gejamégé bɔ́ abi alú mbo mbe nana, meso gébé álaá nye meso ne gejamé abi álu mbo meso nana ábéé nye mbe.”

Jisos ama gáre máŋáne aléé nkane ji ágbɔ́ nye

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Jisos ne baá utɔ́ bii alyá ákwɔ́me ájyéé né Jerosale, Jisos alu ebwɔ́ mbe ne baá utɔ́ bii akwe tametame, efɔ́ epye bɔ́ bi akwɔ́lege ebwɔ́. Ne Jisos ase baá utɔ́ bii makpo áfyaneápeá átené babá ne alɔ́ mangaré ebwɔ́ unó bi upye nye ne ji, ³³ alɔ́ mangaré ebwɔ́ aké, “Wuúge, esé dékwɔ́me mbo déjyéé né Jerosale, ewu, áfyéé nye Maá Nte Mekwaá né amú anɔ́ baá ampyéé upe Esɔ́wɔ́ ne ánleré mabé Esɔ́wɔ́. Ebwɔ́ ajógé nye nnó, me nkwe mpa, áwá me, ne áfyéé nye ji né amú bɔ́

abi alá pò bɔɔ Jus. ³⁴ Ajwyaáge nye ji, ákpóo ji matye mmye, átulé ji ne áwá ji. Yémbɔ ndó kpogele éléé ékwónégé, akwilége nye né negbo.”

Dékpakpa né gefwage Esɔwɔ
(Mat 20:20-24)

³⁵ Jɛmsi ne Jɔn baá Sebɛdee áfɛ mbaá Jisɔs áké, “Ménlɛré dekelege nnó wɔ ɔpye ese genó gefɔ.”

³⁶ Jisɔs agií ebwɔ nnó, “Enyú dekélege mpye nyú ndé?”

³⁷ Ashuú ji meko áké, “Ese dekelege gébége ɔjwólégé né geluáge enóge, ɔpye esé dejwólé ne wɔ, muú ama né egbe ebwɔnye wye ne ama né egbe ebwɔbe.”

³⁸ Yémbɔ Jisɔs ajɔɔ ne ebwɔ aké, “Nnó enyú dekage genó eyigé degigé mbɔ. Nnó enyú dekage nyú nye nkɔ efwyale ayi me nyuú nye? Nnó enyú dekage wɔ nye manaá efwyale ami me nwɔɔ nye?”

³⁹ Ashuú ji meko áké, “Ese dekage pyembɔ.” Jisɔs ajɔɔ ne ebwɔ aké, “Enyú denyuú nye né nkɔ ayi nnyú nye ne dewɔɔ nye manaá efwyale ami me nwɔɔ. ⁴⁰ Yémbɔ, me fɔ wɔ njyaa bɔɔ bi ájwɔlege né ebwɔnye wa ne abi ajwɔlege né ebwɔbe wɔ. Malu yimbɔ alú mbaá bɔɔ bi abɔ manjwólé wyeé.”

⁴¹ Baá utɔɔ Jisɔs abi makpo áfya áwúgé genó eyigé Jɛmsi ne Jɔn ájɔɔ mbɔ, álɔ mansó matɔɔ ne ebwɔ.

⁴² Jisɔs akuú ebwɔ ako ajɔɔ ne ebwɔ aké, Enyú dekaaá nnó ákpakpa bɔɔ abi alá pò bɔɔ Jus áwyaá utó mampye ne bɔɔ bwɔ nkane ejíí ebwɔ. Yé ákpakpa melɔ áwyaá utó bi ajóge mechó ne bɔɔ bwɔ ébyé. ⁴³ Ne ébége fɔ mbɔ ne enyú. Yéndémuú nyú ayi akélege mambɛ muú kpaá abó mambɛ ménkpané defwé nyú, ⁴⁴ yéndémuú nyú ayi akélege mambɛ menɔmbɛ abɔ mambé eké mefwé mbaá bɔɔ ako. ⁴⁵ Pɛge gekpɛkɛgé muú ndere Maá Nte Mekwaá, ji achwɔɔ fɔ nnó bɔɔ ákpá ji defwé wɔ, achwɔ lé

mánkpá bɔɔ defwé nnó achye geme jíí mawené gejámégé bɔɔ né gabo.

Jisɔs apye Batimus agene

⁴⁶ Jisɔs ne baá utɔɔ bíí akwɔné né Jeriko. Ndere ályaa ájyɛé, gejámégé bɔɔ ákwɔlege ebwɔ meso. Muú amɛ nónómé fɔ akamege Batimus maá Timɔs ajwólé né mapɛa meti akɔɔ deko. ⁴⁷ Awúgé nnó Jisɔs ayi Nasarɛt ne akoóge mbɔ alɔ mankalé aké, “Jisɔs mpyáne David, gé me meshwɛ.”

⁴⁸ Gejamégé bɔɔ áweé ji aké jwɔle nyame, yémbɔ akálege wye kálege ne eshye aké, “Mpyáne David ge me meshwɛ.”

⁴⁹ Jisɔs awúgé mbɔ atɛné, ajɔɔ aké, “kuúge ji achwɔ.” Ajye kuú ji aké, “Kwilé ka chwɔ ɔfage, ákuú wɔ.”

⁵⁰ Muú amɛ nónómé yimbɔ afere nkú gefwine wuú aɛmé, anyo akwilé ka ája ji áfɛ mbaá Jisɔs.

⁵¹ Jisɔs agií ji aké, “Ndé genó wɔ ɔkélege nnó me mpye ɛta wye?” Muú amɛ nónómé yimbɔ ashuú meko aké, “Ata, nkelege nnó ɔpyé me ngéné mbaá.”

⁵² Jisɔs ajɔɔ ne ji aké, “Chó mmu gepú jye, metɔɔ ewé wɔ ɔfyɛé ne me epye wɔ ɔtoó.”

Ténéténé yimbɔ alɔ mángéné mbaá ne akwɔlege ji.

11

Jisɔs akpe né Jerosale nkane mfwa

(Mat 21:1-9; Luk 19:28-40; Jɔn 12:12-19)

¹ Ndere Jisɔs ne baá utɔɔ bíí álé kwɔkwólé ne Jerosale, ákwɔnége Betfage ne Betani baá malɔ áyi álú mfaá Mékwé Olif, ató baá utɔɔ bíí makpo ápeá nnó ábó mbɛ. ² Ajɔɔ ne ebwɔ aké, “Chogé né maá melɔ ayi alu mbɔ enyú né mbɛ. Ndere dékpɛne wye, dégene nye maá géjuná ayi áshíí muú álú danké wye. Kaáge, déchwɔ ne geji. ³ Ne mbogé muú agigé enyú nnó waa

aké dekaá, garege ji nnó, Ata ne akélege, ne anérégé atómé nye gekéré wáwá.”

⁴ Ajyégé, ágé maá géjuná yimbo ndere áshíí né mbe menombi egbe menó meti. Aló mánkaá geji, ⁵ ndere ákaágé bọ́ abí álú eféé ágií ebwó áké, “Dekaáge géjuná yimbo ndé?”

⁶ Baá utọ́ Jisọ́s ágaré bọ́ bimbọ́ wye nkane Jisọ́s abọ́ ajọ́ gébégé atóme ebwó, ne ályaa ebwó ájye ne geji. ⁷ Achwógé ne géjuná yimbo mbaá Jisọ́s, áfere mandeé bwó ágyaa géjuná yimbo né meso, Jisọ́s akwọ́ ajwólé mfaá. ⁸ Gejamégé bọ́ ágyaáge mandeé bwó né meti nnó géjuná yimbo gekené mfaá, abifọ́ ásórege uwó mámmé ágyaáge meti ntó. ⁹ Ndere ajye bọ́ abí álú mbe ne abí álú meso ákálege áké, “Matame mábé ne Esọ́wọ́! Mejé ebé ne muú ayi achwó né mabọ́ Ata.” ¹⁰ Mejé ebe ne gefwage nte sé Devid eyi gechwọ́ mbo! Matame mábé ne Esọ́wọ́ ayi álú né mfaánebuú eniné mfaá mfaá!

¹¹ Ndere Jisọ́s akpené né Jerosale, ajye kpe né mmú echa upe Esọ́wọ́ ape yéndegenó. Agégé nnó gébé gekoó, ase baá utọ́ bíí áfyanéapeá ákeré né melo Betani manjye bele wye.

Jisọ́s alweré genóoge fig gégbó
(Mat 21:18-22)

¹² Bíí ujjágé, ndere ebwó ályaa Betani ákerégé meso, mesa aló mamye ji. ¹³ Atene tete agé genó fig ne gejamégé bya wye, áfé ape nnó agene nye gempome fọ́ wye. Akwónégé agé yé gefọ́ wó ekosé bya ubíubi néndé gébé eyigé unọ́ fig uwóme umpomé gelu gakwáne. ¹⁴ Jisọ́s ajọ́ ne genó fig eyigembo aké, “Te mme abyéé muú amage nyéé sé gempome jyéé.” Baá utọ́ bíí áwuú genó eyigé ji ajọ́.

Jisọ́s abú bọ́ bí ákpọ́ unó né mmu echa upe Esọ́wọ́

(Mat 21:12-13; Luk 19:45-48; Jón 2:13-22)

¹⁵ Ebwó ákwónégé né Jerosale, Jisọ́s akpe né mmu echa upe Esọ́wọ́, aló mambu bọ́ abí ákpọ́ ne abí ánáme unó né mmu. Atyá makpókópógélé bọ́ abí ákene gesegé manka mankworé ne malu ujwólé bọ́ ako abí ákpọ́ upwine melo ebi ápye upe Esọ́wọ́ ne ubi. ¹⁶ Ne ama kame sé nnó muú áma kpá genó gese akoó ye ne geji né mmu echa upe Esọ́wọ́ wó. ¹⁷ Ne aló manlere bọ́ aké, “Asa mmu nwe Esọ́wọ́ nnó Esọ́wọ́ aké, ‘Gepú ya ákuú nye geji nnó gepúgé mmyemenene mbaá ume maló mako.’? Yémbọ́ enyú débwólé géjí gelá melu ewé ánjó ábigé wyeé.”

¹⁸ Anọ́ baá abí ápyéé upe Esọ́wọ́ ne ánleré mabé Esọ́wọ́ áwúge depọ́ tiré Jisọ́s apye, aló mánkẹle meti nnó áwá ji. Afọ́ ji gétúgé gejamégé bọ́ álaá menó mekpọ́ fuú né unó bí Ji alerege.

¹⁹ Nkwale akwonege, Jisọ́s ne baá utọ́ bíí ályaa melo kpaá áfé ábelé mbaá ayicha.

Genóoge fig gégbó
(Mat 21:18-22)

²⁰ Ne dondo ayi Jisọ́s ne baá utọ́ bíí ákerege meso, áge genóoge fig eyi Jisọ́s abọ́ jọ́ nnó gemage wọ́ se umpome nkane gegbó me. ²¹ Pita atege genó eyigé Jisọ́s abọ́ ajọ́ ne genóoge fig yimbo, ajọ́ ne ji aké, “Ménleré, gé genó eyigé óbọ́ ojú nnó gemage wọ́ sé umpome gégbó.”

²² Ne Jisọ́s ashúú ebwó meko aké, “Fyegé matọ́ nyú ne Esọ́wọ́. ²³ Ngarege enyú wáwálé nnó, muú ajọ́ge ne mékwé ewéna nnó, ‘Kwilé fa ókwéné mmu ebeé mega,’ ayi ála pọ́ ne dembyọ́ né metọ́ ne akamege nnó genó eyigé ji ajọ́ gepyéé nye, Esọ́wọ́ apye wye nkane ji ajọ́. ²⁴ Ngarege enyú nnó dégíge

yéndégenó né mmyemenene mbaá Esowó, kamege nnó dése mé geji, ne gebéé nye eyigé nyú. ²⁵ Ne yéndé gebé enyú deke denenemmye, debó manjinte gabo yi bós ápyéé eta nyú nnó Nte nyú yi alu né mfaánebuú ajinte gabo awu nyú ntó. ²⁶ Yémbó dela jinté gabo yi bós ápye étá nyú wó, nte nyú yi alu né mfaánebuú ajigé fó nte gabo awu nyú.” *

Agií Jisós mbaá ayi uto ebi utané (Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Jisós ne baá utós bií ákééré meso né Jerosale. Ndere akwóne, akpe né echa upé Esowó alo mankéne né mmu, anós baá abi ápyéé upé Esowó ne ánleré mabé Esowó chóncho ne ákpakpa melo ájye gií ji áké, ²⁸ “Wó opye unó bina ne ndé uto, ne waá achyéé wó uto ubi?”

²⁹ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Me ntó nwyaa awa nkwe mangii enyú, dégarage me, me ntó ngare enyú uto bi me nwyaa ne mpyéé unó bina. ³⁰ Agii ebwó aké, Waá achye Jon uto manwyaa bós manaá Esowó, Esowó waá akwaá? Shuúge me meko.”

³¹ Alo manyége mbeé ne ate áké, “Dejógé mbó nye nnó? Ebege dejógé nnó, ‘Elé Esowó ne achyéé Jon uto hí,’ agige nye esé aké, ‘ulannó ne delá kamé mekomejó wuú wó?’ ³² Nnó dejóó nnó utó bií utané mbaá akwaá?” Akage jóó fó mbó gétúgé áfós bós bi álu eféé nendé yéndémuú ajógé nnó Jon abó alu muú ekpávé Esowó wáwálé. ³³ Ewéna epye ebwó áshuú Jisós meko aké, “Esé dekaa wó”.

Jisós ashúú ntó ebwó meko aké, “Yé me ntó ngárégé fó enyú muú yi achyéé me uto ne mpyé unó bina.”

12

Nekanémejóó bós uségé ne mbós mekós (Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Eféé Jisós alo manto ebwó nekanemejóó aké, “Mende fó abó ató mekós wuú, ape unós ebi ákuú vine, ábógé umpome bií ápyéé mmós, anó gebame agyaa ewú mme, achó embu, akwyéé mbaá ayi ánjámege umpome mampye mmós. Atene enyón mbaá ayi muú ájwólege ábamé mekós. Ase bós uségé afyé né mekós ewémbó. Atane afé neke né melo fó. ² Gébé gekwónégé eyigé ásorege umpome ebimbó, mbós mekós ató maá defwé wuú ama nnó áchyéé ebií unó mbwé ebi utane né mekós ewémbó. ³ Yémbó bós uségé bimbó áchyéé wó, ágbaré maá defwé yimbó átulé, ábú ji akéré amuamu. ⁴ Mbós mekós ama tó maá defwé ayifó, bós bimbó ápye ji ntó átulé, ákere ji upa mekpo, áchyéé ji mekpo genós. ⁵ Ama kere ató ayi agbeé makpo aléé, ji yimbó ágbare áwá. Ató gejamege abifó, átulé abifó, áwá abifó. ⁶ Elá le maá wuú ayi mende ama ayi abós gejeé ne ji dós, kwyakwya achwó fére maá yimbó ató, aferege nnó áchyege nye ji énogé. ⁷ Yémbó bós uségé bimbó ágégé ji álo mánjóógé áké ne ate, ‘Gége menyéé geteé mbós mekós na, chwóge déwá ji, geteé jii gelaá eyigé esé.’ ⁸ Apyegé maá mbós mekós yimbó, áwá, ábwéé genkwó áfomé meso gébámé.”

⁹ Jisós ánerege agii ebwó aké, “Enyú defere nnó mbós mekós yimbó apye nye nnó ne bós uségé bimbó? Abó manchwó awá bós bimbó achyéé mekós ewémbó mbaá bós abicha. ¹⁰ Enyú dejóó me né mmu nwe Esowó nnó, ‘Ntaá eniné antené upú ashyaá nnó nélómé, néni ne nélaá menó ntaá ayi ágbaré ekwó gepú.”

¹¹ Ata ne apye nnó ewú ebe mbó, ne elu gekpekpe genó né ame se.’”

* **11:26** Elú wáwálé nnó: Ukwene bó nwe abifó agbeé v. 26 nkane KJV.

12 Jis̄s ánerege mántó nekane-mej̄ó̄ eni, ákpakpa b̄ó̄ Jus ákaá nnó aj̄oge mb̄o lé ne ebw̄ó. Akelé meti mampye ji, yémb̄o áf̄ó̄ n̄yá gejamégé b̄ó̄ abi álú eféé ályaā ji áf̄é.

*Agii Jis̄s mecho nkamakpo
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)*

13 Ewyage áto b̄ó̄ Farasi f̄o ne ekw̄ó Her̄od nnó ájye ágii Jis̄s gejamégé b̄o nkwē nnó akwegé nekwené meno, ágbaré ji. 14 Ajyégé mbaā Jis̄s áj̄ó̄ ne ji áké, “Ménleré esé dékaá nnó òlu muú wáwálé. Osele yéndémuú janja, of̄ó̄ f̄o ame b̄ó̄. Oj̄erege b̄ó̄ unó ndere Es̄w̄o akélege wáwálé. Garé esé, nnó ebé se ekame nnó déchyégé nkamakpo mbaā mfwa Rom waá déchyégé? 15 Nnó déchye waá déchyégé?”

Yémb̄o Jis̄s agé me defyá debw̄ó, agii ebw̄ó aké, “Ndé enyú dép̄enege me mataā? Chw̄oge me ne sére me nch̄ere.”

16 Achw̄ógé ne ji, agii ebw̄ó aké, “Mekpo wá na ne mab̄o waá na ásamé né n̄ka eyi?” Ashuú ji meko áké, “Elé mekpo mfwa Rom ne mab̄o mií.”

17 Jis̄s agaré ebw̄ó aké, “Chyégé mfwa Rom genó eyi gélú ej̄ii ne chyégé ntó Es̄w̄o genó eyi gélú eyi Es̄w̄o.”

Awuúgé meko ayi Jis̄s ashuú ebw̄ó álaā mano mekpo fuú.

Agii Jis̄s nkwē mankwile né negbo

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Ewyágé b̄ó̄ Sadusi f̄o áchw̄ó̄ mbaā Jis̄s. Ebw̄ó akame nnó muú agbogé, akwilége sé né negbo. Aj̄ó̄ ne Jis̄s áké, 19 “Ménleré, Mosis ab̄o asá né mmu n̄we ebé se nnó, ‘Muú agbogé alyage mendée wuú ayi alá bye baá ne ji w̄ó, men̄mó wuú ab̄o mans̄e mekwi mendée yimb̄o nnó ábyégé baá ábé lé né mab̄o ami mewené men̄mo yimb̄o.’ 20 Né gébégé f̄o ánmó f̄o akénéama abi ande álú, ayi mb̄e abá mendée agboó yé maá apó. 21 Ayi akw̄ólege ji

ase mendée yimb̄o né ukwi ji ntó agboó yé maá apó. Wyeimb̄o ne epye ne ayi agbeé makpo áléé. 22 Mb̄o ne epye ne an̄mó bim̄b̄o akénéama. Ebw̄ó ako ágbó ayi ye muú alá bye maá ne mendée yimb̄o w̄ó. Ebélegé mendée yimb̄o ntó agbó. 23 Ne ndere ebw̄ó ako abáné mb̄o mendée yina, gébégé ákwilégé né negbo, mendée yina abeé n̄ye ayi waá?”

24 Jis̄s ashuú ebw̄ó meko aké, “Enyú dékaá nnó delu gyéé w̄ó? Delu gyéé nénde dékágé f̄o mekomej̄ó̄ Es̄w̄o ne utó bií. 25 Ama j̄ó̄ ne ebw̄ó aké, gébégé b̄ó̄ ákwilégé né negbo, neba nébéé se. Alaá le nkane makiénné Es̄w̄o né mfaánebuú. 26 Ne gétúgé mecho b̄ó̄ ágbógé ákwilégé né negbo, enyú delu danj̄ó̄ genó eyigé ásámé mmu n̄we Mosis? Né abya genó eyigé mew̄e eb̄o eluli wye gélá sóoge, Es̄w̄o aj̄ó̄ ne Mosis aké, ‘Me nlu Es̄w̄o ayi Abraham, ne ayi Asek ne ayi Jak̄ob’.” 27 Es̄w̄o apó f̄o ayi awuú b̄ó̄, alú Es̄w̄o ayi b̄ó̄ abi álú abe. Enyú b̄ó̄ Sadusi ako delu gyéé né mechó ewéna.”

Ebé ewé epw̄o mabe mako

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Ménleré mabé Es̄w̄o f̄o ayi alú eféé gébégé Jis̄s aj̄ó̄ge ne b̄ó̄ Sadusi, ágégé nnó Jis̄s ashuú ebw̄ó meko ne den̄ga ágii ji áké, “Ebé Es̄w̄o ewéndé en̄jea epw̄ó̄ mabé mako?”

29 Jis̄s ashuú ji meko aké, “Ebé ewé epw̄ó̄ mabe mako ele ewé ej̄ó̄ nnó, b̄ó̄ Israeli wuúge Es̄w̄o nte se ayi ab̄o esé ako alu ama, 30 gbógé ne Ata Es̄w̄o wyeé ne metó̄ wyeé meko, ne mendoó wyeé meko ne uféré byéé uko. Tégé wyeé lé ji yéndégébé, pyégé utó̄ bií ne eshye wyeé meko, 31 ne ewé egbeé apeá eke, gbógé ne nte mén̄mé wyeé ndere ogboó ne geme jyeé. Yé ebé ewé en̄jeá epw̄ó̄ ayina apeá ép̄ó.”

32 Ménleré mabé Es̄w̄o yimb̄o aj̄ó̄ ne Jis̄s aké, “Ménleré, oj̄ó̄ ch̄ánéné, elu wáwálé nkane oj̄ó̄

nnó Eṣṱwṱ alu ama ayichá apó.
 33 Ne élu ntó wáwálé nnó ṱbṱ mambógé gejee ne Eṣṱwṱ ne metóṱ wyeé meko, ṱbṱ mántégé wye lé ji yéndégébé, ṱbṱ mámpyégé utóṱ bií ne eshye wyeé meko. Ne ṱbṱ mambṱ gejee ne ate bṱṱ nkane ṱbṱ gejee ne geme jyéé. Ṭbelege mabé ayina apeá elo epwṱ yéndé gefágé upé ne echye ewé ṱṱṱó né mewé ṱchyege mbaá Eṣṱwṱ nkane echye.”

34 Jisṱs agegé nnó menleré mabe Eṣṱwṱ ayina ashuú meko melóméló, ajṱṱ ne ji aké, “Ela wṱ gachyé ne ṱkpé né gefwage Eṣṱwṱ. Elo né gébé eyigémbṱ yé muú ayi ama mua mangii ji nkwé apó.”

Muú ayi Eṣṱwṱ akweré ji ela gefwa alu maá wad?

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Ndere Jisṱs alárege bṱṱ né echa upé Eṣṱwṱ, ajṱṱ aké, “Epye nnó ne ánleré mabé Eṣṱwṱ aké Muú yi Eṣṱwṱ akweré ji elá gefwa alu mpyáne mfwa Devid? 36 Mendoó Ukpéa ne epye mfwa Devid jimbo abṱ ajṱṱ nnó,

‘Ata Eṣṱwṱ aké ne Ata wa, jwólé fa né egbé ebwṱnyé wa né geluáge énogé

kpáá te mpyéé bṱṱ mawámé byéé álaá eké mboó genóṱ ayi ṱnérege uká byéé mfaá.’

37 Ne mbógé mfwa Devid akú Muú yi Eṣṱwṱ akweré ji elá gefwa nnó ‘Ata wuu’, epyéémbṱ nnó ne muú yimbṱ ámágé bé mpyáne wuu?”

Ndere Jisṱs alárege mbṱ mmye muú ayi alu eféé matóṱ ágṱṱ ebwṱ manwúge unó bi ji alárege.

Jisṱs akwelé baá utóṱ bií mbee nnó ekage áse gepógé Anleré mabe Eṣṱwṱ

(Mat 23:1-36; Luk 11:43, 46; 20:45, 46)

38 Ndere Jisṱs alu lérege aké, “Sége gébé ne gepógé ánleré mabé Eṣṱwṱ. Ebwṱ ágboó mámfyégé bṱ nkúu átyé átyé, ákéné ágyaáge

ntoné gese nnó bṱṱ átámégé ebwṱ ne énogé. 39 Ebwṱ ágboó ntó mánjwólé né malu énogé né mmu macha mmyemenene, ne ájyégé epaá, ájyaá lé malu afwa ne ájwólége. 40 Ebwṱ ányé ákwi ándée upwṱṱ, ánéne mmye áwyáge mámbwólé bṱṱ nnó álú bṱṱ alóáló. Ndere ápyembṱ efwyale ebwṱ ejame nyé epwṱ.”

Echyé mbya mekwi mendée

41 Jisṱs anérége manlere, ajye jwólé toitoi ne mekwa ewé áfyéé nka apele ndere bṱṱ áchwṱṱ áfyé manka bwṱ mmu genó eyigé áfyé nka Eṣṱwṱ. Agé ndere gejámégé bṱṱ manka áchwṱṱ áfyéé gejámégé nka.

42 Ewyage mbya mekwi mendée fṱ achwṱṱ fyé ntó baá ubaá ngba ápeá abi alá fuú ye genó wṱ.

43 Mekwi mendée yimbṱ achyege mbṱ, Jisṱs akú baá utóṱ bií aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó echye ewé mbya mekwi mendée yina achyéé epwṱ ewé yéndemuú áchyéé. 44 Yéndemuú áferé ekeke nka né gejámé eyi ji awyaá achyé, yémbṱ, ye lé mekwi mendée yina alu mbya, akwe ula géba jii achyéé.”

13

Jisṱs agaré ndere áchṱṱ nyé echa upé Eṣṱwṱ

(Mat 24:1, 2; Luk 21:5, 6)

1 Jisṱs ályáge echa upé Eṣṱwṱ, maá utóṱ wuu ama ajṱṱ ne ji aké, “Ménleré, pe uchánchá upú ebi átené ne uchánchá mataá.”

2 Anérége, Jisṱs ashuú ji meko aké, “Pó ogé mbṱ ukpékpé upú bina? Umúge nyé kpá ne mataá ne mataá. Yéé ntaá némaá eni nélaá nyé mfaá nte népṱ.”

3 Ewyage ndere Jisṱs ajye jwólé né mfaá Mékwe Olif éwé élu toitoi ne echa upé Eṣṱwṱ. Pita, Jemsi, Jon ne Andru áfé mesomeso ájye gií ji aké, 4 “Garé ese, nde gébé eyige depṱ tiré na depyé nyé? Ne ndé gepṱ ese dégéné nyé ne

dékaá nnó unó bina uko upye nye wáwálé?”

⁵ Jisós alo mangaré ebwó aké, “Sége gebé ekagé muú fɔ ábwólé enyú déno mewaá. ⁶ Njɔge mbo, néndé gejamégé bɔ́ áséle nye mabo ma áchwó eta nyú. Adoo nye ebwó ewómé ájɔge aké, ‘Me ne nlú’ Apye nye mbo ábwólé gejamégé bɔ́ áno mewaá. ⁷ Ne déwuú nye ntó abya be kwákwólé ne enyú, ne ebi ámmye tete, Yémbɔ gebégé unó bina uké upyéé, débégé fɔ ne efɔ. Néndé unó bina ubɔ mampye ne epófɔ nnó mme yina achwó kwya wó. ⁸ Gébé eyigémbɔ ntó malo kpakpa ámmye nye ne ate ne ate afwa ne bɔ́ bwó ámmye nye ne ate, emímí mesa ekwene nye malumalu. Mme yina anyíge nyé ne eshye abwólé né gejamégé malu. Ewéna ebé nye eké lé ula uló ubalé ebi mendée awúu gebégé nebye neké nemmye ji.

Jisós agare angbá bit efwyale ewé ebwó ágéne nye

(Mat 10:16-25; Luk 21:12-17)

⁹ “Sége gebé, kaáge nnó ápyéne nye enyú áfyé né amu ákpakpa melo ápa mpa enyú mmu macha eso. Atúlege nye enyú né macha mmyemenene. Né getú ya, ájáme nye enyú détene né mbe ushu bɔ́ góména ne afwa melo. Apyegémbɔ kaáge nnó dege mbo lé meti mangaré ebwó mekomejɔ́ wa. ¹⁰ Ne gemégé nnó mme yina akwya, bɔ́ ábɔ́ mangaré abya Esɔwɔ melóméló né malo mako. ¹¹ Gébége ápyégé enyú ekagé dedorégé mmye mankelé uchuú mejɔ́ ebi déjɔ́ge. Gébé gékwónégé jógé uchuú mejɔ́ ebi uchwó enyú meno, néndé uchuú mejɔ́ ebi déjɔ́ge upófɔ ebi enyú élé Mendoó Ukpea ne échyége nye enyú. ¹² Ne gebé eyígémbɔ ntó, aɲmó áchyége nyé atéé aɲmó nnó áwá. Anté áchyége nyé baá bwó

nnó áwá. Baá áténege nyé ukóló ne amma bwó ne ante bwó mampye nnó áwá ebwó. ¹³ Bɔ́ ako ápaá nye enyú gétúgé délu ánkwalé ba. Yémbɔ yéndémuú ayi akogé metɔ́ te kwyakwyaá, áférege nye ji né efwyale gabo.

Jisós agare nkane áchɔ́ nye Jerosale

(Mat 24:15-21; Luk 21:20-24)

¹⁴ Jisós afe mbe mánjɔge aké, “Gebobogé genó eyi gechyége mekpo unɔ́ mbaá Esɔwɔ, gepyéé nyé né malu ayi géláge pɔ́ mampye. (Muú ayi akúu ηwe yina ase gebé nnó efwyale echwó.) Gébé eyigémbɔ, bɔ́ abi álu né gebagé mewaá Judiya ábɔ́ ájye ákwó mfaá makwe ábií. ¹⁵ Yéé muú ayi alú mfaá gepú ekagé akyaá nnó ashulege mme ajye bó genó né mmu gepú jí. * ¹⁶ Muú ayi alú ntó né mekɔ́ áchɔ́gé yé gebé nnó akere mmú achwó́ bɔ́ nku gefwene wuú ne ábɔ́. ¹⁷ E é ebéé nye mbo nnó ne andeé abi álu ne mane yé ne abi áchyége baá mámbe. ¹⁸ Nége mmye mbaá Esɔwɔ nnó ekagé unó bina upye gebégé néba, ¹⁹ néndé efwyale ewé echwɔ́ nye, ebéé gekpékpégé efwyale ewé délá lú danjé te Esɔwɔ akwye mme yina ne yé ewé emage be sé eké ewémbɔ epɔ́. ²⁰ Mbogé Esɔwɔ alá sɔré ndo yimbɔ ela mboó wó, ebyénnó yéé muú ayi apome nye apó. Yémbɔ gétúgé bɔ́ abi Esɔwɔ ájyaá nnó ábɔ́ abií, asɔrege nye ndo eyimbɔ ela mboó. ²¹ Gébége yimbɔ, mbogé muú agaré enyú nnó, ‘Gége Kras, Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa alu fa,’ yéé agaré lé enyú nnó, ‘Alu né’, dékamégé fɔ ne ji. ²² Njɔge mbo mampye enyú dekaá nnó, bɔ́ gebyɔ́ abi aké álu Kras ne bɔ́ gebyɔ́ abi áke álu bɔ́ ekpávé Esɔwɔ ntó áchwɔ́ nyé. Achwɔ́gé ápyéé nye ukpékpé ufélekpá ebi upwɔ́ amu. Apye mbo nnó ábwólé bɔ́ ako ne

* **13:15** Elú wáwálé nnó: Bɔ́ Jus áténege upú bwó, mfaá alu dede ayi muú akáge kwó ajwólé wyeé.

mbogé meti ebege ye ebélé boó abi Esowo ajyaá nnó ábé abii, ábwólé ebwó áno mewaa. ²³ Sége ye gébé! Dekaa nnó mbó mé mbe ngaré enyú depó etírè na ge mege nnó dépyege.

Unó bi upye nye gemégé nnó Maá Nte Mekwaá ákérege meso fa mme (Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Gébége efwyale ewéna echwogé, ténéténé ayi ebyeé, ñmèé ekwene nye gemuagemua. Mfaá ágénégé sé. ²⁵ Ambe ntó áno mege nye, ne unó bi uwyaá uto né mfaánebuú unyíge nye. ²⁶ Eféé ne ágéne nye nkane Maá Nte Mekwaá achwóó né mmu gekó ashúlege achwóó ne gekpékpégé uto ne éno gé. ²⁷ Wye né gébé eyígémbo, atóme nye makiénné jii nnó ájyé anyweré boó abi ji ájyaá né mme meko nnó ábé abii mbaá ama.”

Jisós améé gepogé genóoge fig ne unó bi upyee nye

²⁸ Jisós ajóó ne baá utóó bií aké, “Pége gepoge genóoge fig degii genó wye. Gébége mata jii álogé mántó bya uke enyú dekaa nnó nshwóné achwóó shúle. ²⁹ Wyémbó ntó ne gébége enyú dégégé nkane unó bina upyee, débó mankaá nnó gébé eyígémbo géla kwókwólé. ³⁰ Ngarege enyú wáwálé nnó njye eníné na négboó f3 kpaá te unó bina ukó úpyeé. ³¹ Mfaá ne mme ákoóge nye yémbó mekomejóó wa alaá te kwyakwya.

Ye muú ayi akaáge gébé eyigémbo apó

(Mat 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36)

³² “Ye muú ayi ákaá bií né gébé eyígé unó bina úpyeé nye apó. Makiénné Esowo ne mfaánebuú ákaáge f3, ye Maá Esowo jimboó ákaá wó. Ekosé wye Nte wuú ji mbií ne ákaá. ³³ Sége gébé dékpómé mmye, débé peé dégilé néndé enyú dékaáge f3 gébé eyígé unó bina upyee nye.” ³⁴ Aké, “Élú eké mende f3 abó ajyee neke, alyaa

gepú jii ne baá défwe bií nnó ápele. Achyeé yéndémuú ebi utóó, ajóó ne ayi ábame gepú aké, ‘Bé peé, ógilé’. ³⁵ Wyémbó ntó ne enyú débó mambé peé dégilé néndé dekaa f3 gébé eyígé mboó gepú akerege meso wó. Akage chwó ne nkwale, metóó utuú, gejyéjyége bií, yeé ebéle dondo. ³⁶ Ekáge akwó enyú neñmé ndere debélege dékwánege. ³⁷ Ndere ngarege mbo enyú, mbóntó ne ngárege yéndémuú nnó, Bége peé”.

14

Ajóó geju manwá Jisós

(Mat 26:1-5; Luk 22:1, 2; Jón 11:45-53)

¹ Ndo ela epea eyi boó Jus ányéé epaá koó upú ne epaá bréd yi alá muálé. Anóó baá ámpyee upe Esowo ne ánléré mabé Esowo ájwóle geju ákélege meti nnó áwá Jisós bibí. ² Ajóó ne ate aké, “Dépyege f3 ji gébége epaá ewéna, ékáge boó áñme ummye né melo.”

Awáá Jisós mawee né meló Bétáni (Mat 26:6-13; Jón 12:1-8)

³ Ndere Jisós alu né meló Bétani mmu gepúge Simun muú ubá anyéé menyee, mendee f3 achwó kpé mmu ne ékpómé mawee gebé ami majame ñka doó, ele laménda ayi ebwó ákuú nnó nard. Anené meno ékpómé ewémbó agbe mawee mimbo né mekpo Jisós. ⁴ Mendee yina apyee mbo, matóó ásó boó f3 abi álu eféé kpaá te ájóge ne ate aké, “Mendee yina achóó mbo mawee mína ndé? ⁵ Mawee amí ákáge kpó, áse gejamégé ñka eyi epwóó ñka eyi muu akage pye né ñme, áchyeé mbaá ubyá boó ne wó mendee yina óchóó mbo?” ⁶ Jisós ajóó ne ebwó ake, “Gogé ji abe nyame, ndé enyú dechýege ji efwyale? Apye mbo lé me genchánchágé genó eta wa. ⁷ Ubyá boó ulú ne enyú, dékáge poó ebwó yéndégébé eyi dékélege. Ne me

mbéé nye fò ne enyú gébé geko. ⁸ Mendée yina apye me genó eyíge ji akaáge pye, abó mbe agbe me mawe mmye nnó gébége ngboge ánií me nííge. ⁹ Ngarege enyú wáwálé nnó yéndé mbaá ayi bɔ́ó ágárege nye Abya melóméló ayina né mme meko, ágárege nye ntó genó eyíge mendée yina apye. Nkane ágárege, mbəntó ne áteé nye ji yéndégébé.”

Judas akame mankpó Jisɔs

(Mat 26:14-16; 11; Luk 22:3-6)

¹⁰ Judas Iscarot ayi alú maá utó Jisɔs ama né géluágé abi áfyaneápeá, ajye báne anó baá ámpyéé upé Eṣṣwɔ nnó ákpóó ebwó Jisɔs. ¹¹ Ebwó awuúgé gejuge Judas, matóó ágɔ ebwó ányemenó nnó áchyége ji ŋka. Eféé ne Judas álóó mankélége meti ewé ji apyéé ne Jisɔs akpe ebwó né ámu.

Jisɔs anyéé epaá koó upú ne baá utóó bíí

(Mat 26:17-25; Luk 22:7-13, 21-23; Jɔn 13:21-30)

¹² Bíí mbe ebí ányéé epaá bréd yi alá muálé, gébé eyígémbɔ ne áwáne mágónnǹmé gepé nnó ányé epaá koó upú. Baá utóó Jisɔs ájye gíí ji áké, “Átá ndé mbaá yi ókélége nnó esé déjyé détyéé menyéé epaá koó upú wyéé?” ¹³ Agigémbɔ Jisɔs áferé baá utóó bíí ápeá, ató aké, “Chóge né meló kpaá, detuge nye ne mende fɔ ayi ákpané ŋkwó manaá né mekpo, kwólege ji. ¹⁴ Dekwónégé né gepú eyíge ji akpené, jóge ne mbɔ́ó gepú nnó, ‘Ménleré aké dégíí wɔ nnó, maá gepú áŋkéé alé nnó ji achwógé ajwólé anyé menyéé epaá koó upú ne baá utóó bíí?” ¹⁵ Ne mbɔ́ó gepú yimbɔ alerege nye enyú maá gepú ayi ákwyé mé ábélé né mfaá enyón, tyége menyéé sé eféé.” ¹⁶ Baá utóó bimbɔ ájyege, ágé wye yéndégenó nkane Jisɔs ajóó, átyé menyéé epaá koó upú bwó eféé ábele. ¹⁷ Nkwale akwónégé, Jisɔs ne baá utóó bíí

makpo áfyaneápeá, áfé manyé menyéé yimbɔ. ¹⁸ Ndere ájwólé ányéé menyéé Jisɔs ajóó ne ebwó aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó muú nyú ama achyége nye me mankwáá.” Mbɔ́ó yimbɔ alu mbɔ fa anyé menyéé ne me. ¹⁹ Baá utóó bíí áwúgé mbɔ, ála mmye meshwemeshwe, yéndémuú agige ji áké, “Áta nnó élé me?” ²⁰ Jisɔs ashúú ebwó meko aké, “Élé muú ayi ese ne ji détyége nye amu manta mbya né mmu akpánkpa. ²¹ Ne Maá Nte Mekwaá agbóo nye wye ndere ŋwe Eṣṣwɔ abó ajóó mé te gachií. Utonkwa ube ne muú ayi akpóo nye Maá Nte Mekwaá. E é! Mbógé nnó ábé dambyé muú yimbɔ, mbɔ éló kpaá epwɔ.”

Menyéé Ata Jisɔs

(Mat 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Kor 11:23-25)

²² Ndere Jisɔs ne baá utóó bíí ányéé menyéé, abó ntó bréd áchyégé matame mbaá Eṣṣwɔ né mmyemenéne, agyá ntó bréd yimbɔ ubauba, akaré mbaá baá utóó bíí ajóge aké, “Gége menyammye wa na. Sége dényé.” ²³ Jisɔs abwéé ntó amó ne mmóó né mmu, achyége matame mbaá Eṣṣwɔ, achye baá utóó bíí ányú átu ate. ²⁴ Ajóó ne ebwó aké, “Gége manóó ma amí magbéle mbaá gejamégé bɔ́ó gétúge menomenye ewé Eṣṣwɔ ányé ne ákwáá. ²⁵ Ngarege enyú wáwálé nnó ndere nnyú mbɔ mmóó mína kwyakwya, mmagé nyú sé amícha kpaá te nnyú nye ami make gébége Eṣṣwɔ aké agbarege gefwa jíí.” ²⁶ Ne ebwó ánerégé, ákwá ekwɔ áféé Eṣṣwɔ átané ákwó mfaá Mekwe Olif.

Jisɔs agaré ndere Pita áshyda nye ji

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jɔn 13:36-38)

²⁷ Jisɔs ajóó ne baá utóó bíí aké, “Enyú ako deboó nye delyaá me ndere ásámé mmu ŋwe Eṣṣwɔ

nnó, Eṣowá aké, ‘Nwane nye membame mágónhme ne ekwó mágónhme eláa nye tyátyá.’²⁸ Ne nkwlégé né negbo, mbó nye mbé ne enyú né gebagé mewaa Galilíi.”²⁹ Ajógémbó, Pita aké, “Yé bós ako ne ábó alyaa wó, me nlyágé f́ wó.”³⁰ Jisós ashúú ji meko aké, “Pita gó ngaré wó nnó utuú bina fi gemégé nnó menó mekwó akú ukúkúle upea, wó oshyaa nye ukúkúle uléé nnó ókágé me.”³¹ Yémbó Pita aké, “Yé ebé lé negbo, ngbóo ne wó, nshyaa f́ wó.” Wyémbó ntó ne abifo ako ájós.

Jisós anemmye né Getsemane
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Jisós ne baá utós bií ako áfé né melu ewé ákuú nnó Getsemane. Akwónégé éwu, agaré ebwó aké, “Jwólege fa, kpaá te nnérege manénemmye.”³³ Ajógémbó asé Pita, Jemsi ne Jón nnó akwólé ji. Nkane ájye aló mambó gejamégé meshwe ne masómé né metós.³⁴ Ajós ne ebwó aké, “Masómé amí malú me metós, maténe me meti negbo. Yémbó jwólege fa debé peé.”³⁵ Atégé yeé mmye mbé gachyee ató mano mme, amo ushuú mme, anemmye nnó mbógé meti élú, Eṣowá apye efwyale ewémbó ekoo ji koóge.³⁶ Anemmye aké, “Nte, Nte yeé genó eyi gepwóo wó gepó. Nnene wó mmye féré amó efwyale yina átáné me mmye. Yémbó pye genó eyigé wó ókelege épó f́ eyigé me nkélege.”³⁷ Anérégé akeré meso mbaá ayi bó Pita álú, achwó báne ebwó ndere ábélege géjyá. Ape Pita, agii ji aké, “Simun, nnó enyú dékágé b́fó peé ne me, yeé lé né nchwaneké ama?”³⁸ Béege peé, dénénemmye mbaá Eṣowá nnó ékágé enyú dékpé né mmuameno. Matós nyú ákélege nnó enyú dénénemmye yémbó menyammye nyú áwyá gepwá.”³⁹ Ama lya ebwó akéré meso manemmye wye gefóge mmyemenéne eyigé ji abó

anéne.⁴⁰ Ne amá akérégé ndó eyi egbeé epeá né mbaá baá utós bií álú, abané wye ndere ebwó ábélege géjyá néndé géjyá gejá ebwó amé dós, ne ákaa se meko ayi áshuúge ji wó.

⁴¹ Jisós ama akérégé ndó eyi egbeé eléé, abané wye ebwó ndere ábélege, anyá ebwó aké, “Délú bélege géjyá, degbeége mmye? Gékwyá mbó, ge gebé gekwané eyigé áfyé nye Maá Nte Mekwaa né amú bós ubeé.”⁴² Kwílege ka, déjye, ǵ muú ayi akpóo me mbó, alé chwó mé.”

Apye Jisós

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jón 18:3-12)

⁴³ Ndere Jisós álú jóógémbó, Judas maá utós wuú ayi ama né geluágé abi áfyaneapeá achwó ne njuné bós enine negbare bó aparanja ne mámbó unós. Bós bina élé anós baá ámpyee upe Eṣowá ne ánleré mabé Eṣowá chóncho ne ákpakpa melo ne átómé ebwó nnó áchwó apye Jisós.⁴⁴ Eké epye mbó, Judas abó mé mbé agaré ebwó aké, “Muú ayi me ntyaáge gége ji mbó pyége, défyee metós metós nyú, déjye ne ji.”⁴⁵ Judas ákwónégé yé gebé achó sé wó, akoó cho afé mbaá Jisós aké, “Ménleré ntamé,” akpá ji atyaa.⁴⁶ Bós bina ágégé, áchwó ápye ji agbaré ji ne amu matomato.⁴⁷ Apyégé Jisós, metós esó maá utós wuú ama ajuu aparanja asó etu memfwé etukpe ámpyee upe Eṣowá.⁴⁸ Eféé ne Jisós agii ebwó aké, “Enyú dechwó na ne bó aparanja ne mámbó unós mammye me nnó me nlu menjó?”⁴⁹ Me nlú fa ne enyú yéndé bií, nlerégé mekomejó Eṣowá né echa upe, nnó débó degéé me mammye wó? Yémbó genó eyigé ásame mmu nwe Eṣowá gebó mammye.”⁵⁰ Baá utós bií ágégé mbó, áboó, ályaa ji.

⁵¹ Nkane ájye ne Jisós, njye gesa f́o afyale metyee ndeé né menyammye akwólege ebwó. Aké ágéne ji, ágbare ndeé yimbó nnó

ápye ji, ⁵² apalé eji, alyaa abó afé gejóhéné.

Jisós akpe unós mpa

(Mat 26:57-66; Luk 22:63-71; Jón 18:13, 14, 19-24)

⁵³ Ase Jisós áfe ne ji mbaá etúkpe ampye upe Esowó, ánós baá abi ápye upe Esowó, ánleré mabé Esowó chóncho ne ákpakpa melo ájye chome wye. ⁵⁴ Pita ntó akwálege ebwó meso gachye, gachye kpaá te akpene né mmu dachi etúkpe ampye upe Esowó. Eféé ne ajye bane ámbamé dachi etukpe nnó awyagé mewé. ⁵⁵ Anós baá ampye upe Esowó ne bós ako abi ájwólé mmu echa eso, ákelé amma mpa gebyó mamma Jisós mmye nnó áwá ji. Yémbó ágé yéé ema wó. ⁵⁶ Gejamégé bós ákwye depó mámma Jisós mmye yémbó elé gebyó néndé ebwó ako ápó nya meko ama. ⁵⁷ Bós abifo ákwilé ka, ábyoge ji gebyó mmye áké, ⁵⁸ “Ese déwú ndere ji ashúú mmye nnó ji ammu nye echa upe Esowó ewéna ewé akwaá átené ne ámu, ne ndó eléé ekwónégé átenege ewéchéá ewé alá tené fó ne ámu wó.” ⁵⁹ Yémbó ebwó ako ápó meko ama.

⁶⁰ Eféé ne etúkpe ampye upe Esowó ákwile ka né mbe ushuú bós ako ágií Jisós áké, “Wó ntó opó ne meko manshuú né depó etire bós ájóoge mbó nnó opye?” ⁶¹ Yémbó Jisós akwene bómbo yé meko ashúú ji wó. Etukpe ema hmére egií ji eké, “Wó ne álú Maá Esowó, Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa?” ⁶² Jisós akamé áké, “Me ne nlú, dégene nye ndere Maá Nte Mekwaá ajwólé né geluoge enógé né egbé ebwónyé Esowó ne ndere achwó nye né mfaánebuú mmu geko.” ⁶³ Etúkpe ampye upe Esowó agyá mandeé jíí né mmye manleré nnó metós esó ji dós, agií eso áké, “Ndé gécha démage kéle bó ntésé? ⁶⁴ Pó déwú depó etiré ji ajóoge? Amége mmye né Esowó, nana deké depye nnó ne ji?” Bós ako akame áké, ekwane nnó, “Áwá

ji wáne.” ⁶⁵ Eféé ne bós abifo álo mánkpo ji matye mmye, áwé ji ndeé ame, átulege ji, ájóge aké, “Garé esé muú ayi adóó wó?” Ámbamé echa eso áchwó se Jisós ádoó ji maka.

Pita ashya nnó akadje Jisós

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jón 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Ndere Pita álu né dachi yimbo, maá mesó mendée fó ama né geluage abi ákpáne defwé mbaá etúkpe ampye upe Esowó achwó eféé, ⁶⁷ agé ndere Pita ájwólé áwyáa mewé. Ape ji dómeé, ajós aké, “Wó ntó olu gelua ne Jisós muú Nasaren yimbo.” ⁶⁸ Pita ashya áké, “Chaá-ó nkaá yé geno eyigé ójoge mbó wó.” Ndere Pita akwilé manjye né meno gébámé, menómekwó mbe akú. ⁶⁹ Mesó mendée yimbo ámá ágegé Pita wye alo mamma jóó ne bós abi átené eféé aké, “Mende yina alu muú bwó ama.” ⁷⁰ Pita ama shya wye shya eké ewyage, bós abi átené eféé álo mánjóó ne Pita áké, “Wáwálé gebií gepó mmu, okágé shya fó néndé olu muú Galilií.” ⁷¹ Yémbó Pita álo mánkalé áké, “Mbogé mbyogé le gebyó mfaánebuú áshulé me mmye, nkágé fó mende ayi enyú déjóge mbó.” ⁷² Ténéténé yimbo menó mekwó akú ukúkúle upeá kókogólókóó. Pita ate mekomejóó ayi Jisós abó ajós ne ji nnó, “Gemégé nnó menó mekwó akú ukúkúle upeá oshya nye mánjane aléé nnó okaaagé me.” Ateége mbó anyó meko ngbó ali segé segé.

15

Afe né Jisós mbaá Palet

(Mat 27:1, 2, 11-14; Luk 23:1, 2; Jón 18:28-32)

¹ Wye ndere bií ujyaá dondo, anós baá ampye upe Esowó, ákpakpa melo ne ánleré mabé Esowó áchomé ne bós eso ako, ájwóle ajós geju. Eféé ne ágbara Jisós áwéle, áse ji, áfe mbaá gomena Palet. ² Akwónégé Palet agií

Jisɔs aké, “Wɔ ɔlu Mfwa bɔɔ Jus wáwálé?” Jisɔs aké, “Elu nkane ɔjɔ.”³ Ajógémbɔ, anɔɔ baá ampye upe Esɔwɔ álb mammálé Jisɔs depɔ mmye matimati.⁴ Palet ama gií Jisɔs aké, “Ɔpɔ ne meko manshuú? Ɔwuú fɔ depɔ etírɛ ámmálé wɔ mmye nnɔ ɔpye?”⁵ Ne yeé meko Jisɔs ashúú ji wɔ, ewena epye Palet alaá meno mekpo fuú.

Palet asɔ mpa nnɔ áwá Jisɔs

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jɔn 18:39—19:16)

⁶ Gepɔge Palet gelu nnɔ yéndé ηme gébége epaá koó upú bɔɔ Jus ábɔ mamferé muú ama né denɔ ndere bɔɔ ákélege.⁷ Né gébé eyígémbɔ muú denɔ fɔ alú eféé, ákuú ji Barabas. Ji ne abifɔ ákpe denɔ gétúgé bɔɔ abi ebwɔ áwané né efwyale ewé ebwɔ áchwɔɔ ne éwú né melɔ.⁸ Ndere elúmbɔ, gejamégé bɔɔ ájye báne Palet nnɔ áferé muú denɔ ama ndere ápye mé yéndé epaá ewémbɔ.⁹ Palet agií ebwɔ aké, “Enyú dékelege nnɔ mferé Mfwa bɔɔ Jus?”¹⁰ Palet agií mbɔ élé ji akaá chánéné nnɔ élé wye né nchye detú ne anɔɔ baá ampye upe Esɔwɔ ápyené Jisɔs áchwɔ ne ji eta wuú.

¹¹ Yémbɔ anɔɔ baá ampye upe Esɔwɔ ágaré ekwɔ bɔɔ ewémbɔ nnɔ ágaré Palet aferé lé Barabas.¹² Palet ama agií ebwɔ aké, “Enyú dékelege me mpye yeé nnɔ ne mende yina ayi ákuú ji Mfwa bɔɔ Jus?”¹³ Ne ebwɔ ako ákalé kénjké aké, “Wɔ ji né gekwa.”¹⁴ Palet ama gií ebwɔ aké, “Ndé gabo ayi ji ápyeé?” Yémbɔ ákpe kále kénjké né eshye aké, “Awɔ ji né gekwa.”¹⁵ Nnɔ Palet apye matɔɔ ágɔɔ bɔɔ Jus, aferé Barabas né denɔ. Agaré bɔɔ bee bií nnɔ átulé Jisɔs ne geto, ánerégé, áwɔ ji né gekwa.

Bɔɔ bee ájwyage Jisɔs

(Mat 27:27; Jɔn 19:2, 3)

¹⁶ Bɔɔ bee bimbɔ ánerégé mantulé Jisɔs, ája ji áfé mmu echa gɔmena. Akuú bɔɔ bee ako né geluá gebwɔ.¹⁷ Afyé ji nkúu megélé, áto ela meshií eke ela mfwa ákweré ji mekpo.¹⁸ Apyégémbɔ, álb manjwyagé ji aké, “Mfwa bɔɔ Jus, neki nébé ne wɔ.”¹⁹ Ne álb mándógé ji unɔɔ né mekpo. Akpó ji matyé mmye, áto manó mme mampye eké anóge ji.²⁰ Anérégé mánjwya ji, áferé nkúu megélé yimbɔ ákeré áfyé ji mandeé jií né menyammye wuú. Ája ji átane né melɔ manjye wɔ né gekwa.

Awɔ Jisɔs né gekwa

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jɔn 19:17-27)

²¹ Ndere ájyeé átuú ne mende fɔ ayi akamege Simun muú melɔ Sɛren nkane atané melɔ wuú ajoyé né Jerosale. Bɔɔ bee bimbɔ ágbaré ji kpékpe nnɔ akpá gekwagé Jisɔs. Simun alu nte bɔ Aleksanda ne Rufɔs.²² Afé né Jisɔs né mbaá ayi ákuú nnɔ Golgota. Ula utané nnɔ melú Unkónkɔ makpo.²³ Achyeé ji mmoɔ amí áchwaré ne uka ebí ákuú nnɔ myrrh * Yémbɔ Jisɔs ashya manyú.²⁴ Ala wye eféé mbɔ, áwɔ ji né gekwa, áηme gefógé megyaá fɔ nnɔ ákáré mandeé jií eyi yéndémuú aséle.²⁵ Awɔ Jisɔs né gekwa né kálánka eneneama né dondo.²⁶ Abɔ gebagé genɔɔ áwɔ mfaá mekpo gekwa eyigé áwɔmé Jisɔs wyeé, ásá genɔ eyigé aké ji apye ne áwɔme ji. Aké, “Mfwa bɔɔ Jus.”²⁷ Awɔ ntó ánjo apea gébége gema ne Jisɔs, ama alu né egbé ebwɔnye wuú ayifɔ né egbé ebwɔbe wuú. Yéndémuú bwɔ álu né mfaá gekwa jií.²⁸ Mechɔ ewéna épye nnɔ ébé wáwálé nkane mekomejɔɔ Esɔwɔ ájɔɔ nnɔ áfyé ji mmu mpa bɔɔ ubeé. †²⁹ Ne bɔɔ abi ákoge koógé ájúu Jisɔs mashye mmye, ákamege

* **15:23** Elú wáwálé nnɔ: Myrrh ele uka bi úlú nya mampye nnɔ muú awuúge fɔ ubale daá.

† **15:28** Elú wáwálé nnɔ: Melɔ ηwe ewena né ukwene bɔ ηwe abifɔ áfyé ewu né ukelenge pe KJV ne TEV.

ne makpo, akálege áké, “E é, Pó wò ne aké òmmu nye echa upe Esòwò gemégé nnó ndá eléé ekwóné wò òmage tène ewechá? ³⁰ Póó gemé jyé òtáné mfaá gekwa òshulé mme.” ³¹ Wyémbò ntó ne anòó baá ampye upe Esòwò ne ànléré mabé Esòwò ntó àjwyáge ji áké, “Apoóge bòó bí chachá, akaáge poó fò gemé jíí. ³² Aké ji alu Muú yi Esòwò akweré ji elá gefwa, áma jòó áke ji alu Mfwa bòó Isrèli, átáné mfaá gekwa áshuúlé mme. Apyegé mbò, ese défyéé matòó ne ji.” Anjo bimbò abi áwómé ntó ebwó né ukwa, ájúu Jisòs mashyè mmye.

Negboné Jisòs

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jòn 19:28-30)

³³ Metòó ñwómese, kálánká efyáneépeá eké ékwónége, ñmèé enomé, gemmua gékwé né melò meko kpaá te kálánká eléé. ³⁴ Kálánká eléé eyimbò, Jisòs alò mánkalé kénké aké, “Eloi, eloi lama saba tani, ula utené nnó Esòwò wa, Esòwò wa, ndé òlyaa me mbii né efwyale?” ³⁵ Bòó abifò abi áténé efcé áwúgé ndere Jisòs ajóge mbò áferé áké, “Akuú mbò lé Elija muú ekpávè Esòwò.” ³⁶ Muú ama né geluage bòó bimbò abó gatelé ajye bó ekochá, áwe ne genòó anyua né mmú mmòó amí mamýáme, abwéé até Jisòs né ubòó meno nnó ányú. Ajòó aké, “Degé kpé nnó Elija achwò feré nye ji mfaá gekwa yi.” ³⁷ Ne Jisòs ama akále kénké, ashulé kwyakwya geféré h-è-m metòó ekwé. ³⁸ Wyé ndere Jisòs ágbó, ndeé eyi ekaré echa upe Esòwò, egyalé uba upeá te mfaá gba-ra-ra-ra etya mme. ³⁹ Muú kpaá bòó bee † ayi atene efcé agegé gefòó eyige Jisòs akalé ne ale gbó aké, “Wáwálé mende yina alu Maá Esòwò.”

⁴⁰ Gébé eyigémbò ntó, andée fò áténé nya tete ágéné yéndégenó eyi

gepyé ne Jisòs. Né geluage andée bina Meri ayi atané melò Magdala, Salòme, ne Meri mma Jèmsi ayi manane kò ebwó ne Jose álu ntó wye. ⁴¹ Gébégé Jisòs alu né Galiliú andée bina abó ákwólege ji, ama ápóge ji ntó, andée abifò abi átane Jerosale ákwòle Jisòs álu ntó wye.

Anii Jisòs

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jòn 19:38-42)

⁴² Jisòs agbó bíí bí bòó Jus ako ákpomége mmye nnó né nkwale álo mányé uwyaá bwó. Ndere bíí ule koó, ⁴³ mende fò ayi ákuú ji Josef achwó. Alu muú melò Arimatya, alu muú ayi anoge ji dòó né eso bòó Jus, ji abò agile ntó gébé eyigé Esòwò achwò gbàre nye gefwa jíí. Akpome mmye nkane mende, ajye báne Palet agií ji nnó achye ji utó nnó ajye áferé genkwógé Jisòs né mfaá gekwa. ⁴⁴ Agigé mbò, Palet alaá meno fuú mánwu nnó Jisòs agbó me. Akuú muú kpaá bòó bee agií ji wá Jisòs agbóó mé. ⁴⁵ Muú kpaá bòó bee yimbò akamé nnó agbo, efcé ne Pálet akamé nnó Josef akáge jyé feré genkwógé Jisòs né gekwa. ⁴⁶ Josef ajye na éshyé ndeé pópó, aféré genkwógé Jisòs né gekwa, afyalé géjí ne eshyéé ndeé eyimbò, akpa ajye fye mmu menome ewé áchomé mmu etárávè. Abogéné gekpékpégé ntaá agbé meno menome ewembò. ⁴⁷ Meri muú melò Magdala ne Meri ayi mmá Jose ágé mbaá ayi ábelé genkwógé Jisòs.

16

Jisòs akwilé né negbo

(Mat 28:1-10; Luk 24:1-12; Jòn 20:1-10)

¹ Bíí uwyaá bwó ukógé, Meri muú melò Magdala, Salòme ne Meri mmá Jèmsi ajye na mawéé gebéé nnó ájye gbere né genkwógé

† 15:39 Elú wáwálé nnó: Muú kpaá bòó bee Rom alu muú yi apele usaá bòó bee uta.

Jis̄s. ² Ne dondo bií mbe né uwyaa, ndere mbe ñme atane, ebwó ájye né menome ewé aníi Jis̄s. ³ Agíge ate aké, “Waa ábogéné nye esé gekpékpé ntaá eníné ágbé mbó menome?” ⁴ Aké ákwonege wye, áge nnó ábogéné mé ntaá enínémbó néla babá nelu gekpékpé ntaá. ⁵ Ndere ebwó ákpene mmu menome ewémbó, áge nnye gesa fɔ ajwólé né egbé ebwónyeyé bwó, afye ewule pópó. Ebwó ágégé mbó alá mano mekpo fuú. ⁶ Nnye gesa yimbo ajó ne ebwó aké, “Défagé. Nkaá nnó dékelege mbó lé Jis̄s muú Nasaret ayi ábó áwámé nya ji né gekwa, apó sé fa, Esɔwɔ apye ji akwilé né negbo. Gége melú ewé ábó ábelé ji. ⁷ Kéregé meso dégaré Pita ne baá utóó bií abifó nnó ji abó mé mbe ne enyú afé né Galilií; dégené nye ji ewú wye ndere ji abó agaré enyú.” ⁸ Andée bimbó átáné né menome ne gatelé, áwére ne efɔ metóó, ne yéé muú fɔ agaré ebwó geno eyíge pye wó gétúgέ efɔ ewe elú ebwó matóó. *

Jis̄s aleré mmye mbaá Meri yi Magdala

⁹ [Dondo bií mbe uwyaa ebi Jis̄s akwilé né negbó, abó mbe aleré mmye mbaá Meri muú melɔ Magdala. Jis̄s abó aferé nya ji aló nchye akénéama mmye. ¹⁰ Meri afe agáre ájeé bií abi ebwó ábó ákene nya ne Jis̄s ne ábane ebwó ndere álíle, ásómege. ¹¹ Yé lé ebwó áwuú nnó Jis̄s álú mebe Meri muú melɔ Magdala agé ji, ákamé fɔ nnó elu wáwálé wó.

Jis̄s alere mmye mbaá baá utóó bií apea

¹² Ewyágé Jis̄s akwó mbe ushuú baá utóó bií apea né gefóó eyigé alá kaáge sé ji gébége ebwó akene ájye né meti. ¹³ Ebwó ákaáge nnó muú yi ágene mbó ele Jis̄s, ákeré meso ájye

garé baá utóó bifó yémbó ye muú bwó yi ákamé nnó elú wáwálé ápó.

Jis̄s alere mmye mbaá baá utóó bií afyaneama

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jɔn 20:19-23; Anj 1:6-8)

¹⁴ Ema ewyagé ndere baá utóó bií ajwólé ányéé menyéé, akwó ebwó ushuú aló maweé ebwó gétúgέ alá pɔ né ukáme ne matóó ayi ebwó áñea alá kamé mekomejóó bɔó abi ágené nnó ji akwilé né negbo wó. ¹⁵ Ajóó ne bwó aké, “Chóge né malɔ mme meko dégarégé bɔó abya Esɔwɔ melóméló. ¹⁶ Muú ayi akamégé mekomejóó yina ne áwyaáge ji manaá Esɔwɔ, áférege nye ji né efwyale gabo. Ne muú ayi alá kamé mekomejóó yina wó, ákwéne nye mpa Esɔwɔ. ¹⁷ Gé unó bi upye nye ne bɔó abi ákamé ne Esɔwɔ na. Né mabɔ ma ábuú nye aló nchye, ájɔge nye ufóó mejóó ebi alá kaáge fɔ. ¹⁸ Agbárége nye mmyɔ ne ámu ne ye ányú le uka ubo yéé geno eyi gepye ebwó gepó. Anerégé bɔó mameé amu mmye, átóge.”

Jis̄s akwó afe mfaánebuú

¹⁹ Ata Jis̄s anérégέ mánjóó depɔ tire na, Esɔwɔ ase ji akwó afe né mfaánebuú. Ajwólé né geluáge enógé né egbé ebwónyeyé nte wuú Esɔwɔ. ²⁰ Baá utóó bií ntó alá mbó ákeré, ákené ágarége bɔó mekomejóó Esɔwɔ né malɔ mme mako. Atá Jis̄s ntó alu ne ebwó achyege ebwó utóó ápyéé ufélekpá mánleré nnó mekomejóó bwó alu wáwálé.]

* 16:8 Elú wáwálé nnó: Malɔ ñwe yina 9-20 ápó né ukwene bɔ ñwe bifɔ.

Abya melóméló ayi Jisós

Kras ndere

LUKASE

asamé

Ulaulo

¹ Atá Tyófilos, gejamégé bós ámua mé mansá abyá unó bí úpyé né metós metós esé. ² Ebwó ásá wyé ndere ebwó ábó áwuú mbaá bós bí ákpané amé ebwó ágené ndere unó biná ulós mampye ne ukwyá, ne eké éwyage áló mangare abyá yi. ³ Ndere me ntó mbó nkwolege unó bina uko chánéné te gachíi, mbó ngé nnó élú galógáló nnó nsá wó unó bi ndere nsámé nkwyé ubi nkane úpyé géma géma. ⁴ Mpyé na nnó wó okáá nnó, unó bí ábó ágií wó úlú wáwálé.

Na ne nebyéné Jón Menwyad bós manad Esowó nékené

⁵ Gébégé Herod abó alú mfwa né gebagé mewaa Judiya, Mampye upe Esowó fó abó alu wyé, ákuú ji Sakariya. Ji ne ampýé upe abifo ápye utós né geluágé Abija. Mendée wuú Elisabet alu ntó mpyáne *Erón. Abi álú ntó ámpye upe Esowó. ⁶ Ebwó apeá álú cho né mbe ushu Esowó, áwuú mekomejó wuú áma ábélege mabe jíi, ákwéné ye ema ⁷ ebwó ako ákwó ukoó ne ápó ne maá, gétúgé Elisabet alú ménkwó.

⁸ Bíi uma, élé gebégé utós Sakariya ne ekwó wuú, Mampye utós bíi nkane mampye upe Esowó. ⁹ Náná élú lé gepage bwó ámpye upe Esowó manyú nkwo nnó, Esowó ajyá genó eyíge yéndémuú abós mampye. Ápyégé mbó ajya Sakariya, nnó ji ne akpé mmu echa upe Esowó mansó genó eyíge géwya gebé nkane elu. ¹⁰ Gébé gékwónégé eyíge Sakariya ajyé só geno gebé eyígémbó, gejamégé bós géluú dafye génénmmye. ¹¹ Wyé gebé eyigembo, aké apele ekiénné

Esowó ekwó ji ushu, étené égbé ebwonye wuú kwókwólé ne geluú eyíge asó unó ubé bimbó. ¹² Agégé mbó fós ekwó ji metós, ala amé mekpo fan.

¹³ Yémbó ekiénné Esowó éké ne ji, “Sakariya ófógé, néndé Esowó awú mmyemenene jyé ne mendée wyé Elisabet akpane nyé une ne abyene nyé maá mende ne óbó mankuú ji nnó Jón. ¹⁴ Óbe nye ne metós megómegó, ne gejamégé bós ábéé nyé ne nechóchó gétúgé nebyé níi. ¹⁵ Ji maá yina abe nyé gekpékpégé muú né mbe ushu Ata Esowó, ne ji anyú fós mmós, ye amí bageboge, ye ami matomato, ne élo te bíi ébi ábyené ji Mendoó Ukpea egbége nye ji metós, ¹⁶ ne ji abwólége nyé matós bós Isrelí nnó ákwólé Ata Esowó bwó. ¹⁷ Maá yimbó abó nyé mbe ne Ata Esowó ndere muú dentós. Esowó achyége nye ji uto mendoó wyé nkane abó achyé Elija, nnó apyé ánte ábó gejeé ne baá bwó ne apye nyé abi átoó makpo ásé gepó eyíge abi átené cho. Apye nyé unó bí uko nnó bós ákpómé mmye mangílí Ata Esowó.”

¹⁸ Sakariya agíi ekiénné Esowó aké, “Mpye nnó ne nkaá nnó mechó ewéná ebéé nye wáwálé néndé esé ne mendée wa dékwó mé ukoó?” ¹⁹ Ekiénné ewémbo éké, “Me Gabriya, ne ntené fáná gétúgé Esowó atómé me nnó nchwó ngaré wó abyá melóméló yina. ²⁰ Gé óbe nyé mbú, ójógése mejó kpaá te depó etí dépye nyé gétúgé alá okamé uchwú mejó bá ébi ube nyé wáwálé né meso gebé wó.”

²¹ Ndere Sakariya alú wyáge mmu, bós bí ábó álú dafye ánénmmye akwé tametame, álo memferé genó eyi gepye ji mmu echa upe Esowó. ²² Gébégé ji atané dafye, amua manjó mejó meti épó. Ala mée lé ne amu élé alaa mbú, ebwó ágégé mbó ákaá nnó agé lé amé géjyá né mmu echa upe Esowó.

23 Gébégé nēnāne utoó bií né byégé, akere melo wuú.

24 Eké ébelege, mendée wuú Elisabet akpa une, ala mmu bibii né amfaá áta. 25 Ne aké, “Nána nkaá nnó Eṣṣwṣ agé me meshwe, aferé me neshye mmye nnó bṣṣ ájwyágé sé me dénkwṣ.”

Gegáré nebyéné Jisṣ

26 Gébégé Elisabet alú ne une amfaá akéné, Eṣṣwṣ ató Gabriya ekiénné wuú né meló Nasaret ewé elú né gebagé mewaa Galilíi. 27 Ató ewú nnó ejyé etá gébwéne mesó mendée ayi ákúu ji Méri, ayi ebwó ne Josef anyémeno mambá ate. Josef alu mpyáne mfwa *Devid. 28 Ekiénné Eṣṣwṣ éfé eta Méri éké, “Mmá ojwale, Eṣṣwṣ alu ne wṣ amá agbo ne wṣ dṣṣ.”

29 Méri awúgé mbó akwé tametame, afrege, agige né metṣṣ wuú nnó ndé gefogé matame na? 30 Ekiénné ewémbṣ éké ne ji, “Méri Jfógé, Eṣṣwṣ agboó ne wṣ ne achyé wṣ nebo. 31 Gé, okpane nyé une, obyé maá mende ne okúu nyé ji nnó Jisṣ. 32 Abe nyé gekpékpége muú ne ákúu nyé ji Maá Anyátá Eṣṣwṣ. Ata Eṣṣwṣ apye nyé ji ajwólé né geluógé Mfwa Devid, gekwénége nte wuú. 33 Agbarege nyé gefwa mbaá upyáne Jakṣb uko te kwyakwyá. Ne gefwa jii gébyé fṣ.”

34 Méri awúgé mbṣ, agii ewú aké, “Ekéne mbṣ nnó ne nkpa une nkane nlá nlú dankáa mende?” 35 Ekiénné Eṣṣwṣ eshuú ji meko éké, “Mendoó Ukpea echwṣ nyé wṣ mmye ne uto bí Anyátá Eṣṣwṣ upye nyé wṣ okpá une. Né gétú yina maá yi obyéne nyé abe ne ukpeá ákúu nyé ji Maá Eṣṣwṣ. 36 Gé, menjmó wyé Elisabet ye elé akwṣ ukoó ne bṣṣ abṣ ákúu ji menkwṣ mendée, nana akwṣré gefṣṣ alé amfaá akéné ne abyene nyé maá mende. 37 Ne kaá nnó genó gefṣ eyí gépwṣ Eṣṣwṣ gepṣ.” 38 Ekiénné Eṣṣwṣ ejógé mbṣ, Méri aké ne ewú, “Nlu lé maá utoó

Eṣṣwṣ, ébé wyé nkane ojṣṣ.” Méri ajógé mbṣ, ekiénné ewémbṣ éseé.

Méri ajye gé Elisabet unkeé

39 Depṣ eti dépyégé, Méri akpomé mmye akwilé wá akwṣ afé né melo fṣ ewé, elú né gebagé mewaa Judiya. 40 Akwónégé, akpe mmu gepúgé Sakariya, atamé mendée wuú Elisabet. 41 Gébégé Elisabet awuú matame Méri, maá yi alú ji une akwilé melu ujwólé ne eshye, ne Mendoó Ukpea echwṣ gbée Elisabet metṣṣ. 42 Ji ado elúlu ajóṣ ne méri aké, “Wṣ ojwya éfwṣ ojwṣ andée ako, ne mejé Eṣṣwṣ ébé ne maá yi wṣ obyéne nye. 43 Nlu kpé waá ayi Eṣṣwṣ anógé me ne mmá Ata wa achwṣ gé me unkeé? 44 Wye oké otamege me mbṣ, nechóchó népye maá akwilé né melú ujwólé. 45 Méjé Eṣṣwṣ ébé ne ji yi akamé nnó mechó ewé Ata ajóṣ mbṣ, ebe nyé wáwálé.”

Méri aféé Eṣṣwṣ

46 Méri aké:
“Metṣṣ wa egṣṣ me ne Ata.
47 Ne metṣṣ wa elú ne nechóchó gétúgé Eṣṣwṣ Mempoó wa.
48 Ji ate me ye elé nlu lé menkpané defwé wuú.
Lo nána ojyé gé mbe, bṣṣ ako akúu nyé me nnó muú yi abṣṣ nebo,
49 nendé Eṣṣwṣ yi awya uto uko, apye me gekpékpé gé mechó.
Enógé ébé ne ji kpaá te kwyakwyá,
50 agéne meshwe mbaá bṣṣ bi anógé ji,
eló né ante bwṣ ekwóné né upyáne.
51 Aleré eshye ne ebwṣ wuú mantyá bṣṣ nepá ne ufṣṣ unó bí ebwṣ áférege.
52 Aferé afwa né malú ujwólé bwṣ, ne afyé ubyá bṣṣ né malu bwṣ.
53 Achyé menyéé mbaá bṣṣ bí alú mesa,
ne abú afwa afé amu máwa.
54-55 Ate menomenye ewé ji abṣ anyéé ne ukwéne ante sé,

ne náná achwó mampoó baá Isreli,
bóó utóó bií.

Apye wye ndere ji abó anyémeno
nnó agene Abraham
meshwe,
ne upyáne bií te kwyakwya!”

⁵⁶ Meri ajógé mbó, abelé ne
Elisabet genógé amfaá aláé, ne ákeré
meso melo wuú.

Nebyéné Jón Menwyaá bóó Manaaá
Esówa

⁵⁷ Gébé gékwónégé eyígé Elisabet
ábyéne, abye maá mende. ⁵⁸ Ate
áñmé ne bóó ulagepú bií, aké áwúu
nnó Ata Esówa agé ji meshwe achyé
ji nebo, matóó ágó bwó ako. ⁵⁹ Ne
ndó énee ékwónégé áchwó mansó
ji nsó ne abó álú mamfyé ji mabo
nte wuú Sakariya. ⁶⁰ Mma wuú
aké ngba, “Ákúu ji Jón.” ⁶¹ Yémbó
áké ne ji, “Yé muú ula gepú wyé fó
ayi awya mabo mímbó apó.” ⁶² Ne
áméé ne amu ágií nte wuú aké, ndé
mabo mí ji akélege nnó áfyé maá
yimbó. ⁶³ Améé ne amu nnó áchyé
ji genó gefó ásá wyé. Achwó ne géjí
asá, “Mabo maá yimbó nnó Jón.”
Bóó ágégé mbó ála mano mekpo,
fuú.

⁶⁴ Sakariya áságé mbó, ténéténé
ama lo manjóó mejóó ne alo mamféé
Esówa. ⁶⁵ Gébégé bóó melo wuú,
áwuú nnó Sakariya ama ló manjóó
mejóó, mechó ewéna epwó bwó
amu. Gegaré mechó ewé, gékwó
gékwóné maló mekwé mako né
gebagé mewaá Judiya. ⁶⁶ Bóó ako
abi áwuú mechó ewé, áfyé né matóó
bwó áferege nnó, “Maá yi abéé nyé
ndé gefóó?” Aférege mbó elé ágené
nnó Esówa alu ne ji.

Sakariya aféé Esówa

⁶⁷ Né gébé eyígémbó Mendoó Uk-
pea echwó gbée Sakariya mmu
metóó awú meko mejóó Esówa ne alo
mangaré aké:

⁶⁸ “Gó ebwó áféé Ata Esówa, nte bóó
Isreli!

Gétúgé achwó mamferé bóó bií né
defwé.

⁶⁹ Achyé esé gekpékpégé ménchyé
genwá

ayi atané ula gepú Mfwa Devid
maá utóó wuú,

⁷⁰ wyé ndere abó anyémeno
mbaá bóó ekpáve Esówa abi
gekwéne nnó,

⁷¹ ji apóoge nye esé, mbaá bóó bi
ákelege manwá esé,

ne aferege nye esé né amú bóó
mawámé esé.

⁷² Abó anyémeno mangé meshwe
mbaá ukwéne ante sé,
ne ate menomenye ukpea ewé
jimbó abó anyéé ne ebwó.

⁷³ Abó agaré gekwéne nte sé Abra-
ham ne akelé nnó,

⁷⁴ aferege nye esé né amú bóó
mawámé esé,

nnó dépyé utóó bií débégé ne efó,

⁷⁵ mambé bóó ukpea bií wáwálé ne
mantené cho né mbe ushu
wuú,

ndó meko kpaá te dégboó.

⁷⁶ Wó, maá wa, akúu nyé wó *Muú
Ekpávé Anyátá Esówa.

Obó nyé mbe ne Ata Esówa nnó,
okwyé mati jíí.

⁷⁷ Oppe nyé bóó Esówa ákaá nnó,

Esówa akelege manjiínte gabo bwó
ne áféré ebwó né efwyale
gabo.

⁷⁸ Gétúgé ji ágéne meshwe dóó
mbaá bóó yéndégébé,

ji atóme nyé muú yi achyége esé
genwá,

achwó ayi atánege né mfaánebuú
ayi mfaá mfaá nkane mñméé
ewé étye dondo,

⁷⁹ ewú échyége nyé gengbó mbaá bóó
bí álú né gemua,

ne échyége nyé genwá mbaá bóó abi
álú né manó negbo,

ne manleré esé meti ewé échwó ne
genwágé neso.”

⁸⁰ Ne maá Sakariya yimbó alu ne
ekwó wuú, awene ne menyammye
ne dengá, ne Mendoó Esówa elú
ne ji. Awégé, ajye jwóle né
*mashwone, ne gébé gekwónégé,

álere mmye jii gbógónó mbaá bós *Isrēli.

2

Nebyené Jisās Kras (Mat 1:18-25)

¹ Né gébé eyigémbó, Ɔgostās abó alu *Mfwa kpaá né malo yi álú ntente *Rom. Afyé ebé nnó ápá bós ako abi álú né malo ayi ábó álú nte gefwa jii. Gé ndó mbe ayi aló mampáné bós na, ² né gébé eyigémbó Kwirinós alu gómēna né gebagé mewaa Siriya. ³ Ndere elúmbó, yéndémuú afé né gebagé melo wuú mansá mabó mií mmu bó ηwe abi ápáne bós. ⁴⁻⁵ Josef atané meló Nasaret né gebagé mewaa Galilií, ase Mēri ayi ebwó ányémēno mambá ate, afé né Betelēhem mmu Judiya mbaá ayi abó ábyené Dēvid mfwa nyá *Isrēli, mánsá mabó bwó. Josef afé éwu gétúgé alú mpyáné Dēvid. Gébé yimbó ntó Mēri alu ne unē.

⁶ Ndere ebwó álú ewú, gébé gekwáné eyígé Mēri abyéné maá yimbó. ⁷ Ne abyē maá mbe wuú mende. Afyalé ji ne ubaá mandeé, abelé ji mmu gekú mbaá utú unyēé menyéé, néndé melu epó nyá ewé ebwó achwógé abélege mmu.

Ambamé magónheme ne Makiénné Ešwó

⁸ Eké epyembó, ande fš álú né mewaa kwókwólé ne Betelēhem, ábame magónheme bwó ne utuú. ⁹ Ne áké ápéle *Ekiénné Ešwó ekwó ebwó mbe ushu ne gengbógé Ata gégené gegyá ebwó mme. Efo ekwó ebwó metóó dós. ¹⁰ Yémbó Ekiénné Ešwó eke, “Défógé, nchwó enyú ne genchánchágé abya ayi álú ne gejamé gé nechóchó mbaá bós ako. ¹¹ Fina né melo Mfwa Dēvid, ábyé Mempoó nyú, alu Ata, Muú yi Ešwó akweré ji elá gefwa. ¹² Ne gepó eyi gelérega nyé enyú nnó gé maá yimbó na, gélú nnó degene nyé maá yi áfyálé ji ne ubaá mandeé,

ábelé ji mmu gekú, melu ewé utú unyēé menyéé.”

¹³ Wyé mbélépó mbó, áké ápéle, ekwó makiénné Ešwó etané mfaánebuú echwó cho ne ewé ebós mbe, áló mánkwané, áfége Ešwó ake:

¹⁴ “Ngó ábē ne Ata Ešwó ayi álú né mfaánebuú ayi mfaá mfaá, achyé nesó ne bós mme néndé agboó ne ebwó.”

¹⁵ Makiénné yimbó ályágé ebwó, ákére meso né mfaanebuú. Ne ámbamé magónheme áke ne ate, “Déjyé dégé geno eyi gépyé né Betelēhem eyígé Ata Ešwó agaré esé.” ¹⁶ Mbóntó ne ebwó ákwilé wáwa ákwónégé, ágé Josef ne Mēri chóncho ne maá yimbó ndere ábelé ji mmu gekú. ¹⁷ Ndere ágené ebwó, áló mangaré unó uko ebí ekiénné Ešwó ejós, gétúgé maá yina. ¹⁸ Bós ako bí áwuú mechó ewé ámbamé magónheme ájós, ála mano mekpo fuú. ¹⁹ Yémbó Mēri awuúgé depó eti deko, afyē mmu metóó wuú aférégé yéndégébé. ²⁰ Bós bi ábáme magónheme, ákéregé meso, áchyēge ngó ne áfége Ešwó mbaá depó tiré bwó áwuú ne ágené. Unó bi upyē janja ndere ekiénné Ešwó egaré bwó.

Afyé maá yimbó mabó nnó Jisās

²¹ Uwyá ukoó, ne gébé eyígé ebwó ásó maá *nsó gékwané, ne ebwó áfyé ji mabó nnó Jisās, mabó mí Ekiénné Ešwó ebó efyé ji ne mma wuú alé kpá unē bií.

Aleré maá ayi dkuu ji Jisās mbaá Ešwó

²² Ne gébé gé gepúgé buú getyaágé, gébé gekwané eyígé Josef ne *Mēri ájyē pyé *Gepe ndere ásámé né mabe Mosis, ne ákpa maá bwó manjyē mfaá Jerosale nnó áleré ji mbaá Ešwó. ²³ Ndere ásámé né ηwe Ešwó nnó, “Yēnde mambē maá ayi álú mende, ábó manchyé ji mbaá Ešwó.” ²⁴ Ne áfé ntó áchyéé *gepe eyigémbó eyígé gelú, “upwene mewaa upea,

mbáḡe upó áchyege baá upwene melo ápeá nnó ápyé gepε wyé ndere asamé né ηwe Εσωω.”

²⁵ Né gébé eyigémba, mende fo alu nyá né Jerosale ákúu ji nnó Simyón; alu cho né égbé Εσωω ne anoge ji, ne ji ntó abo agile Εσωω nnó áféré bɔɔ Isreli né mbaá efwyale. *Mendoó Ukpea elú nyá ne ji. ²⁶ Mendoó Ukpea ebó epye Simyón akaá nnó aságé gbó ayi alá gé fɔ *Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa, ayi Εσωω abó anyémeno nnó atome. ²⁷ Bii bi Méri ne Josef abó áchwá né Jerosale, manleré Jisɔs mbaá Εσωω ndere ebé Mosis egaré, Mendoó Ukpea epyé Simyón afé né echa upe Εσωω. Ndere akpené agé maá yimbo, ²⁸ ase ji né amu jíí, alɔ manchyéḡé matame ne mamféḡé Εσωω ake:

²⁹ “Ata menomenyéé wyé elú nana wáwálé,
mbáḡe ejíí wɔ ɔkaáge Iya maá utɔɔ wyé agbó pere,
³⁰ néndé nkpá ame ya ngé Menchye Genwá ayi ɔbó ɔnyémeno.

³¹ Ne wɔ ɔto ji nnó bɔɔ ako ágé ji.

³² Abe nyε mewé mbaá bɔɔ abi alá pɔ bɔɔ Jus,
nnó ebwɔ ákaá wɔ ntó. Apye nyε meló Isreli ékwó ηḡo.”

³³ Mma ne nte áwuúḡé mecho εwe Simyón ajó gétúḡé maá bwó, ála meno mekpo fuú. ³⁴ Simyón anéréḡe manjɔɔ depɔ etire na, achyéé ebwɔ mejé Εσωω. Eké ewyágé ama kuú Méri mmá Jisɔs aké, “Wuúḡé! Εσωω ajyá maá yiná nnó apyé gejamé bɔɔ Isreli ákwé ne mambweé abifo mfaá. Abe nyε ntó ndere gepɔ eyíḡé Εσωω jimbo, ne gejaméḡé bɔɔ áshyá nyε ji. ³⁵ Apyéḡé mbɔ, elerege gbɔḡónɔ depɔ etiré ebwɔ ábií mmu matɔɔ bwó. Ne mesómé maá wyé yina ebéε nyε wɔ metɔɔ eké aparaja ne ájóme wɔ.”

³⁶ Gébé eyigémba ntó, mekoó mendée fo, alu né Jerósále akamege Ana. Alu muú ekpave

Εσωω ayi mendée. Εσωω agárege ji depɔ mangaréḡé bɔɔ bií. Alu maá Fanuel ayi alú mpyáne Εkwó Ashye. Abá meno abelé aηmé akénéama ne menó wuú ágbo. ³⁷ Tέ gébé eyigémba ala mekwí mendée. Yéndéḡébé alu mmu echa upe Εσωω, afεge Εσωω ne anenemmye, utuú ne ηwɔmésé, alyage menyéé kpékpé. Né gébé eyigémba, alu usaá aηme uni meso eníi. ³⁸ Ama chwó né echa upe Εσωω, wyé gébé yimbo ntó ne Méri ne Josef achwó ne maá bwó. Ana agéḡé maá yina, alɔ mánfeḡéḡé Εσωω, agarege depɔ etiré maá yi mbaá bɔɔ ako abi ágili nnó Εσωω áféré bɔɔ Jerosale né efwyale.

³⁹ Josef ne Méri anéréḡé yendé genó ndere ebe Εσωω egaré, ákpá maá bwó ákére meso né Nasaret *gebagé mewaá Galilií. ⁴⁰ Maá yimbo alu efeé, awene wyé wéne ne gelu, ne eshye chóncho ne denḡá. Ne mejé Εσωω elú ne ji.

Maá yi akúu ji Jisɔs alu né echa upe Εσωω né Jerosale

⁴¹ Yéndé nηme, mmá ne nte Jisɔs ájye né Jerosale manjye nyé epaá *koó upú ewé Εσωω aferé nyá bɔɔ Isreli né defwé. ⁴² Jisɔs akwónéḡé aηmé áfyanéápeá, afé ndere ebwɔ ájye mé, ndere ebwɔ ájye áse ntó Jisɔs. ⁴³ Epaá ébyeḡé, álɔ mankeré meso melo bwó. Ne Jisɔs alá meso né Jerosale ayi mmá wúu ne nte wuú alá kaá wó. ⁴⁴ Abó áfere nnó ake geluá ne bɔɔ abifo. Ake kpaá bií kpogele. Ne gébéḡé ákelé ji né geluáḡé aηmé ne ajeé bwó, ⁴⁵ áḡe ji wó. Alɔ mankere meso né Jerosale mankéḡéḡé ji. ⁴⁶ Né ndo éléé ekwónéḡé ágé ji mmu echa upe Εσωω. Abó alu geluá ne *Anleré mabé Εσωω. Awuú genó eyige álerege ne amá agige ntó bwó bo nkwe. ⁴⁷ Bɔɔ ako abi áwuú genó eyigé ji ajóḡe alá mano mekpo fuú néndé awya uchánchá ɔɔ ne ashuúḡe ebwɔ meko ne denḡa.

48 Ndeɛre mmá wuú ne nte wuú ágené ji, matye mawá ebwó meno. Mmá aké, “Maá wa ɔpye mbó esé nnó? Esé ne nte wyé dekelé wó kaá depwaá, delo manfo nnó ndo fo genó ne gepye wó.”

49 Ashuú bwó meko aké, “Ulannó enyú dékélege me, dekáge fó nnó mbó mambé fa mmu echa nte waá wó?”⁵⁰ Yéle ashuú ebwó meko yimbó, ákaá fó ula mechó ewé ji ajó wó.

51 Jisós akéré meso ne ebwó né melo bwó Nasaret, alu ne bwó, awuú majyée chánchá. Ndeɛre depó ti depye mbó, Mmá wuú afyé deti deko né metó wuú ne atee yendégébé.⁵² Eféé, Jisós awene ne menyamyé ne denjá ne gelú, awya mejé né égbé Esówa ne bóó agbóo ne ji.

3

Mekomejóó ayi Jón menwyaá bóó manaá Esówa ágarége

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jón 1:19-28)

1-2 Gébé eyíge *Jón maá Sakariya alú né *mashwóné, Ata Esówa achyéé mekomejóó wuú. Wyé gébé eyígémbó ntó ne Tibarós alú aɲmé nekuú né gefwa jíí né *Rom. Póntyós *Palet alu nyá góména né *gebagé mewaá Judiya, *Heród Antipa alu mémgbaré gebagé mewaá Galilí, menjé wuú Filip alu nyá mémgbaré gebagé mewaá Itura ne Trakonitis. Lysanias alu mfwa melo Abilen gébé eyigémbó ntó, Anas ebwó ne Kaifas alú nyá *Matúkpe ampye upe Esówa.³ Wyé ndere Esówa abó atómé Jón mbó, aló mankéné maló yi álú kwókwólé né ebéé Jodan, agarege yéndémuú nnó ákwóré metó wuú álya gabo ne áwyaá ji manaá Esówa nnó Esówa ajinte gabo wuú.⁴ Ndeɛre abó agárege mbó, elú wyé nkane Asaya muú ekpávé Esówa asámé mmu ɲwe wuú nnó, “Muú fó abene mbó né mashwone aké:

Kwyége meti Ata dakené, nyaáge éwú ébé cho!

5 Sórege yéndé mékwé ewé kpaá ne ewé kóó, nnó degbéé yénde genko.

Nyaáge mati ufwé ábé cho, pyége malu yi álú gbérégbéré ábé dógédógé.

6 Ne bóó ako ágéne nyé nkane Esówa áférege ebwó né efwyale gabo.”

7 Nkane Jón agárege mbó, gejamége bóó áchwó eta wuú nnó ji áwyaá bwó manaá Esówa, aké ne bwó, “Enyú mmyó! Ndémuú agaré enyú nnó dekaage bó efwyale ewé Esówa achwó tó? ⁸ Pyége unó bí úlérege nnó dekwóre mataó nyú wáwálé. Déferége fó nnó dekaage déjwóle déli mmye nnó, esé délu upyáne *Abraham. Ewémbo efú yé genó né eta Esówa wó. Kaáge wáwálé nnó, Esówa akage pye mataá yina ábwólé upyáne Abraham. ⁹ Ye nana, enyú debó mankaá nnó, ábwéé mé etóó mfaá mango yendé genó ne makaka eyi gélagé wómé umpomé ulúúlú ásré áfme mmu mewé.”

¹⁰ Ne gejamége bóó áwúge mbó, ágíí Jón aké, “Nana esé dépyé nnó?”

¹¹ Jón ashuú ebwó meko aké, “Muú abége ne bó nkúwú ápeá, akaré achyé nte menjé ayi ala pó ne nkúwú, ne ayi abége ne menyéé, akaré achyé ayi ala pó ye ne genó.”

¹² Yé anselé ɲkámakpo ntó áchwó nnó Jón áwyaá ebwó manaá Esówa ágíí ji áke, “Ménleré, ese ntó depyé nnó?” ¹³ Ashuú ebwó meko aké, “Désége fó ɲka épwó ndere ebé éké.”

¹⁴ Bóó bee áchwó gíí ntó áke, “Ne esé dépyé nnó?” Agaré bwó aké, “Dényége manwaá, ye maáma muú mechó detú, sége wyé ɲka utóó nyú ne metóó megómego.”

¹⁵ Jón agárege mbó, bóó abó ágíle me *Muú yi Esówa akweré ji elá gefwa, eféé ebwó álu ne dembyó né mataó bwó, ábélege umeé nnó ndófo ji ne alú Muú ayi Esówa akweré ji

elá gefwa. ¹⁶ Jɔn ashuú ebwó ako meko aké, “Me nwyage enyú ne manaá Esɔwɔ mamímamí yémbɔ, muú ayi áñeá geme apwó me achwó mbɔ me meso. Ne nkwané yé muú ayi ntóme manó mme nkaá manyii unó uká bií wó. Achwɔgɛ, awyage enyú ne *Mendoó Ukpea ne mewɛ. ¹⁷ Achwɔɔ nyé ne ékóriyá né ebwɔ wuú mánchá esa. Anerégé ashwané nye matoó alá pópó, afye esa né mmu uba abelé. Ne ukwɔɔ ebi ulá akpane agbɛ né mewɛ ewé elá nómégé.”

¹⁸ Na ne Jɔn agaré *abya Esɔwɔ melóméló mbaá bɔɔ, ne aji bwó matu né gejamégé majyé amí ama chyéé bwó. ¹⁹ Jɔn ashulé ntó ndo mbaá Herɔd ayi alú góména, gétúgɛ abané Herɔdyas, mendée menjmé wuú jimbo, ne géjamégé ubée bí ama pye. ²⁰ Herɔd aké awúu mbɔ, ama jyɛ mbé mampye gabo, apye Jɔn afyé denɔ.

*Awyaá Jisɔs manaá Esɔwɔ
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)*

²¹ Nsá nnó Jɔn akpé denɔ, abó awyage mé bɔɔ manaá Esɔwɔ. Bií fɔ anérége Jisɔs achwó ntó nnó Jón awyaá ji manaá Esɔwɔ. Aké atanegɛ mmu nnyi, anenemmye mfaánebuú anené. ²² Anénégé mbɔ, *Mendoó Ukpea éshulé echwó ji mmye élú wyé eké gepwine. Ne meko atané mfaánebuú aké, “Jlu maá metɔɔ wa, metɔɔ egɔɔ me ne wɔ dɔɔ.”

*Ukwéne ante Jisɔs Kras
(Mat 1:1-17)*

²³ Gébégé Jisɔs aléré mmye manlo utɔɔ bií alu aɲme esaá meso efya. Bɔɔ abó áfere nnó alu maá Josép ne Josef abó alu maá Heli. ²⁴ Heli abó alu maá Matat, Matat abó alu maá Levi, Levi maá Melki, Melki abó alu maá Jana, Jana ayi alu maá Josef. ²⁵ Josef alu maá Matatyas, Matatyas alú maá Emɔs, Emɔs maá Nahum, Nahum maá Eseli, Eseli ayi alú maá Nagay,

²⁶ Nagay alu maá Mat, Mat maá Mattatya, Mattatya maá Semen, Semen, maá Josech, Josech maá Joda, ²⁷ Joda maá Joanan, Joanan maá Resa, Resa maá Serubabel, Serubabel maá Sheltyel, Sheltyel alu maá Neri. ²⁸ Neri maá Melki, Melki maá Adi, Adi maá Kɔsam, Kɔsam maá Elmada, Elmada alu maá Ere. ²⁹ Ere maá Joshua, Joshua maá Elyssa, Elyssa maá Jorim, Jorim ayi alú maá Matat, Matat maá Levi. ³⁰ Levi maá Simyɔn, Simyɔn maá Juda, Juda maá Josef, Josef maá Jonam, Jonam yi alú maá Eliakim, ³¹ Eliakim maá Meleya, Meleya maá Menna, Menna maá Matata, Matata maá Natan, Natan alu maá Devid. ³² Devid maá Jesse, Jesse maá Obéd, Obéd maá Boas, Boas maá Salmɔn, Salmɔn alu maá Nashyɔn. ³³ Nashyɔn maá Aminadab, Aminadab maá Admin, Admin maá Ani, Ani maá Hɛsrɔn, Hɛsrɔn maá Pɛres, Pɛres alu maá Juda. ³⁴ Juda maá Jakɔb, Jakɔb maá Asek, Asek maá Abraham, Abraham maá Tera, Tera maá Náho. ³⁵ Náho alu maá Serug, Serug maá Ru, Ru maá Peleg, Peleg maá Ebe, Ebe maá Shela. ³⁶ Shela maá Kenan, Kenan maá Afasad, Afasad maá Shem, Shem maá Nowa, Nowa alu maá Lamek, ³⁷ Lamek maá Metusela, Metusela maá Enɔk, Enɔk maá Jarɛ, Jarɛ maá Mahalale, Mahalale alu maá Kenan. ³⁸ Kenan alu maá Enɔs, Enɔs maá Set, Set maá Adam, Adam abó alu Maá Esɔwɔ.

4

*Danchɔmeló ammuá Jisɔs
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹ Ndere Jɔn abó áwyaá Jisɔs manaá Esɔwɔ né ebeé Jodan, Mendoó Ukpea egbɛé Jisɔs metɔɔ ne épye ji afé né mashwɔne. ² Eba ji né usaá ndɔ upeá, nnó danchɔmeló ammuá ji. Jisɔs abelé né mashwɔne wyémbɔ ye menyéé anyéé wó. Gébégé ndɔ yimbo ekwyágé mesa aló mammye ji.

3 *Danchomeló áchwó eta wuú ajó aké, “Mbógé wó ọlu *Maá Ẹsọwọ, garé mataá áyina ábwólé ntoó bréd.” 4 Jisọs ashuú ji meko aké, “Asá mmu ẹwe Ẹsọwọ nnó, ‘Menyéé jiji fọ wó awyaá ẹshye mángbaré ẹẹwágé mekwaá wó.’”

5 Danchomeló akpá ji ákwó te mfaá melu fọ ẹwé ẹngogé ne aleré ji malọ mme mako ne gefwa. Jisọs age ájí gébé dáma. 6 Ne ajó ne Jisọs aké, “Achyé me mme yiná meko ne nk-age chyé yé waá ayi ajigé me metó. Menchyege nyẹ wó uto ne gefwa yí gélú fá né mme yina. 7 Mbógé ọtógé mánó mbe ushu wa ne ọnogé me nkane Ẹsọwọ, mme yiná meko abeé nyé awyé.” 8 Jisọs ashuú ji meko aké, “Asa né mmu ẹwe Ẹsọwọ nnó, ‘Ọbó manógé elé Nte wye Ẹsọwọ jimbií ne ọkpáné wye lé ji defwé.’”

9 Danchomeló ama ase Jisọs afé né Jerosale abelé ji né melu ẹwé ẹlú tete mfaá echa upe Ẹsọwọ né Jerosale ne aké ne ji, “Mbógé wó ọlu Maá Ẹsọwọ nyó cho mme. 10 Néndé ásá né mmu ẹwe Ẹsọwọ nnó:

‘Ẹsọwọ atome nyé makiénné jí nnó áchwó ábámé wó.’

11 Ama sá nnó:

‘Agbárege nyé wó né amu bwó chánchá nnó ọkagé ọtọ ẹnó geká né ntaá.’”

12 Jisọs ashuú ji meko aké, “Ajó nnó:

‘Mekwaá ákpelégé fọ Nte wuú Ẹsọwọ mankpea ji nnó ápyé genó.’”

13 Danchomeló ánerégé mámua Jisọs alyá ji, afé kpé.

Jisọs alọ utó bií né Galilí

(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Jisọs ályágé melu ẹwémbọ akeré meso né Galilí, ne uto Mendoó Ukpea ulú ne ji. Ngó wuú akwó né maló Galilí yimbọ mako, 15 gétúgé ábó alárege bọ́ né mmu macha mmyemenene ne bọ́ ako bi awuú, áféege ji.

Bọ́ Násaret abya Jisọs

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Né gébé gefọ Jisọs afé ntó né Nasaret mbaá yi áwéé ji. Bií uwyáá bwó úkwónégé afé mmu echa mmyemenene ndere gepọ jíí gélú mé. Ẹké ẹwýáge akwilé ka mankwuú ẹwe Ẹsọwọ. 17 Achyé ji ẹwe yi Asaya *Muú Ẹkpávẹ Ẹsọwọ ásamé. Anené ji, ape melu fọ né mmu, akú melu ẹwémbọ ẹké:

18 “Mendoó Ata Ẹsọwọ ẹlú ne me, gétúgé abó ajyá me nnó ngaré abya Ẹsọwọ melóméló mbaá bọ́ gekpo.

Ama tó me nnó ngare mekomejó Ẹsọwọ mbaá bọ́ bí ákpené denoré bee nnó ẹbwó átánege nyẹ

ne mangaré mbaá bọ́ ame nónómé nnó ẹbwó ámage ló nyé mangé,

átó me ntó nnó mféré ntó abi álú né ẹfwyale,

19 ne mangaré nnó gébé gékwóné ẹyígé Atá ápóoge nyé bọ́ bií.”

20 Jisọs ájógé ẹwe yimbọ, akweré, ashuú etá mémbelé, ajwólé ka. Bọ́ ako né mmu echa mmyemenene átó ji ame mmye. 21 Alọ mangaré ẹbwó aké, “Mekomejó yi déwuú fina né mmu ẹwe Ẹsọwọ alu wáwálé.” 22 Bọ́ áwúgé dengare mejó melóméló ẹwé ájó, mató ągo bwó dọ́. Akamé nnó alu cho ne ákwéne dembyó aké, “Pó maá Josef na?”

23 Jisọs aké ne ẹbwó, “Ela gachyé enyú déto me maka mmye nnó, ‘Mémpyé mamée, pọ́ gеме jyé, ufélekpá ẹbí ólerege né Kapanom, lére úbí ntó fá né melo wye.’”

24 Jisọs ama jó ne ẹbwó aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó bọ́ ẹkpávẹ Ẹsọwọ apó ne ẹnógé né melo bwó”. 25 Ama ẹmére aké, “Wuúge gébége Elija álú Muú Ẹkpávẹ Ẹsọwọ, Ẹsọwọ apye mekwyé abelé né ánmé álé ne geba ne mesa akwé malọ mako. Dekáá ntó nnó gejamégé akwí andée álú nyá né gébé

eyigémba fá melo Isreli, ²⁶ Esawa áto f3 *Elija nnó ájyé apoó af3 w3. At3 lé ji mbaa mekwí mendée yi ajw3lege ne Sarifat né gebagé mewaá Sid3n ne apoó ji.

²⁷ Gébége *Elishya alú *Muú Ekpáv3 Esawa gef33 genó eyigémba gépye ntó. Né mme Isreli, gejamége b33 áb3 ámeé ubá ne Elishya apoó yé muú bw3 ama w3. Apoó él3 *Naman ayi alú lé muú Siriya.”

²⁸ B33 bí alú né mmu Echa Mmyemenene awuúgé dep3 eti, nchye anw3né ebw3, ²⁹ ákwilé ka, ágbaré Jis3s, aja ji afé nnó ámmú ji akwé né nteé g3nko. Ab3 átené melo bw3 né mfaa mekw3, egbe ema eb3 élú nteé g3nko. ³⁰ Ndere ájye ne ji abw3lé mmye akoó kóoge met33 met33 bw3 afé egb3 wuú.

Jis3s apye mende ayi awya melo nchye atoó

(Mak 1:21-28)

³¹ Jis3s ashulé afé né Kapan3m, melo kpaá ewú né gebagé mewaá Galilií, ne yéndé bií uwyaá b33 Jus ukw3nége, alerege ebw3 mekomej33 Esawa. ³² Ebw3 ala mano mekpo fuú, né gef33 eyigé ji álerege g3túgé aj3ge ne uto. ³³ Mende f3 ab3 alu él33 né Echa Mmyemenene ayi melo achyége efwyale. Ewya w3, ab3 mánkalé ne eshye aké, ³⁴ “E é Jis3s ayi Nasaret, 3kelege mampye esé ndé? 3chw3 manii esé mbw3? Nkage w3, 3lu Muú Ukpea ayi atané mbaá Esawa.”

³⁵ Jis3s anyá melo nchye yimb3 aké, “Kwéné mej33, táné ji mmye.” Melo nchye apye mende yimb3 akwé né mb3 ushu b33, ne atané ji mmye. Yémb3 achwu ji w3.

³⁶ B33 ako ágégé gef33 yina ala mano mekpo fuú ne ágige ate aké, “Mekomej33 Jis3s alu mb3 nnó? Awya uto mányá ál3 nchye átané b33 mmye.” ³⁷ Ng3 Jis3s akw3 mal3 mako né gebagé mewaá eyigémba.

Jis3s apye gejamége b33 mamée átoó

(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

³⁸ Jis3s ályágé echa mmyemenene, afé gepúgé Símun. Efé3 mmá mendée Simun amée njaja gefwine. B33 bí alú mmu gepu áke né Jis3s: Ata pye ji atoó. ³⁹ Aj3gé mb3, Jis3s akwilé ajye tene ji né nékuú né mmye né mbaá yi abel3. Anyá d3máa gefwine gebyé ji mmye ne mendée yimb3 akwilé ka achy3 ebw3 menyé3.

⁴⁰ Nkwale aké akw3nege b33 bí áwya b33 bi ámeé uf33 mameé né upú bw3 áchw3 ne ebw3 mbaá Jis3s. Ji ata bw3 amu mmye, ebw3 ako átoó. ⁴¹ Yémb3 gejamége b33 ab3 alú áb3 ál3 nchye achyége bw3 efwyale. Gébége ál3 nchye bimb3 átanégé ebw3 né mmye, áb3 akálege áke, “Jis3s, 3lu Maá Esawa.” Jis3s anyá áb3 nnó ákwéné mej33, akámé f3 áb3 áj33 mej33 w3 néndé ákaá nnó alu *Muú yi Esawa akweré ji elá gefwa.

Jis3s agarege meko mej33 Esawa né mmu macha mmyemenene

(Mak 1:35-39)

⁴² Bií ujjágé alyá afé né melu éwé b33 alá p3 wyé3. Aké ajye mb3, b33 ala meso mák3lége ji ne áge ji w3. Gébége ágené ji alu mé t3né manjye. Efé3 ne ánené ji mmye nnó ajw3lé éfé3 ne ebw3 ⁴³ Ashya aké ne ebw3, “Mb3 ntó manjye né mal3 ayichá mangaré abya mel3mél3 ayi agarege ndere gefwage Esawa gélu. Esawa at3 me fá mme yina g3tú eyigémba.” ⁴⁴ Aj3gé mb3 ne ji alyá ájyé melo Nasaret meko, mángárege abya yimb3 né mmu macha mmyemenene Judiya.

5

Jis3s akú baá ut33 bií ani abi mbe
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Bií f3 Jis3s ab3 átené né mapeá géntóógé mewaá Genesaret. B33 áchw3 n3 ji mme, ánmérege

ji ákélege manwú meko mejóó Èsɔwɔ. ² Agé mákpée ápeá né mapea géntoógé mewaá ne ambóó mákpée átané ájye shwóné utófu bwó. ³ Ajye kpe né ekpée éma éwé Simun, ne ajóó ne ji aké, “Até ekpée éjyé dachyé ne nnyi. Até Jisós ajwólé mmu ekpée, bóó ála mbale nnyi, Jisós ala yé manleregé bwó.”

⁴ Anérégέ mánleré, aké ne Simun, “Té ekpée éjyé mbaá yi nnyi négomé ne wɔ ne bóó byé ñmége utófu nyú manwá meshuú.” ⁵ Simun ashúú ji meko aké, “Ata dépye utóó ne utuú kpaá ye genó déwa wó. Yémbɔ, ndere wɔ ne ójóó mmage nnyé mua.” ⁶ Ébwó áfé, áñme utófu bwó, meshuú ése gejamé te utófu úke úgyálé. ⁷ Épwógé ébwó, áfu amu nnó ate ajeé abi alú mmu ékpe ewé fɔ áchwɔ pɔó bwó. Achwógé áferé gejamé gé meshuú, áfyé makpée bwó apea ágbeé te ákélege mánke.

⁸ Simun ayi akúú ji ntó nnó Pita agégé genó eyi gepye mbɔ, ajye tó manó mme mbe ushu Jisós aké, “Atá kwilé lyá me, néndé nlu mémpyee ubeé.” ⁹ Abó ajage mbɔ gétúgέ ji ne bóó bií ágené gejamé gé meshuú eyi ébwó áwané, éfɔ ékwó bwó matóó. ¹⁰ Ajeé bií Jemsi ne Jon abi alú baá Sebɛdee ála ntó mano makpo fuú. Ne Jisós ajóó ne Simun aké, “Ófógé, nana ɔb nyé manywérégέ lé bóó.” ¹¹ Ébwó áwúgέ mbɔ ája mákpée bwó ákwó mewaá, ályá yendégenó ne ákwólé ji.

Jisós apye muú ubá atoó
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Né gébé gefɔ Jisós abó álu né melɔ kpaá fɔ ne muú fɔ álu wyé ayi amée *ubá. Agégé Jisós ajye tó mánó mme, akpá ji geká aké, “Ata mbógé ákélege, pye me nkpea.” ¹³ Jisós anyaa ébwɔ wuú ata

ji aké, “Nkélege, kpea.” Wyé ndere ájóó mbɔ ubá bimbɔ úbyé ¹⁴ Jisós aké né ji ekagé ógáre muú fɔ, “Chó léré né mmye jyé mbaá mémpyé ure Èsɔwɔ, chyé ntó genó eyige ápye gepye ndere Mosis ábó ájóó nnó muú amegé ubá atoógé áchyége, mampye bóó ákaá nnó ótoó.”

¹⁵ Yé élé Jisós afye ji ébé, mende yina agaré abyá wuú mme meko kpaá gejamé gé bóó gechwó chóme mbaá Jisós, manwú nkane alárege ne nnó apye ntó abi ámeé átoó. ¹⁶ Yémbɔ Jisós ályá ébwó né mboó gébé manjye némmye né melu ewé bóó ála pɔ wyé.

Jisós apye muú úchánchi atoó

(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Né bií fɔ Jisós abó alerege bóó, Atá Èsɔwɔ áchyegé ji utu ne ji apye bóó mamé átoógé. Bóó bí ákúú bwó Farasi ne Anleré mabé Èsɔwɔ álú wyé, ne abó átané né malɔ Galilíi mako ne Judiya chóncho ne Jerosale. ¹⁸ Bóó fɔ akpá muú úchánchi né ulɔ. Abó áchwó nnó ákpe mmu gepú ne ábélé ji mbe ushu Jisós. ¹⁹ Yémbɔ áge meti mankpe ne ji wó, gétúgέ bóó ájamé dɔó, kpaá áñmérege ate. Éféé ne ákwámé mfaá nchwu, * ábeá mekpo ñkó, áshulé mende yimbɔ né ulɔ né mbe ushu Jisós. ²⁰ Jisós agégé nnó bóó bimbɔ áfyéé matóó ne ji aké ne mende úchánchi yimbɔ, “Mejeé wa ájiinte gabo wyéé.”

²¹ Anleré mabé Èsɔwɔ fɔ, ne abi akuú bwó Farasi áñménege ne matóó usóó áke, “Mende yina áferé nnó álu waá. Ákélege mameé mmye ne Èsɔwɔ? Élé Èsɔwɔ mbíí ne akage jinte gabo muú.” ²² Jisós akaá ula bí ébwó áñménege ne ágií ébwó áké, “Ulannó enyú déwya gefógé uféré bímbɔ né matóó nyú?” ²³ Ndé gelu pere manjóó, ‘Nnó ájiinte gabo wyé’, waá manjóó nnó, ‘Kwile téné ke?’ ²⁴ Nkélege mámpye

* 5:19 Elú wáwálé nnó: Gepú eyigémbɔ gepóó gepúgέ nchwu. Upú bi bóó Isrelíi aténégé mfaá alu dede, muú akaáge jwóle wyé nkane agbá. Mbaá yifɔ ákwérege ne mataá, ne ákágé fíre ala fuú.

enyú dékaá nnó *Maá Nte Mekwaá awyaaá uto fa mme manjinte gabo mekwaá.” Ajógé mbò, akuú mende úchánchi yimbò aké, “Kwile téné. Kpá uló byéé, chó mmu.”²⁵ Akwilé téné mbe ushu bòó, akpá uló bií awulé né gepú jii áféége Esòwò.²⁶ Bòó ako ágége ewe epye na, efó ékwò bwò matòó dòó. Ala mano mekpo fuú ne áféége Esòwò aké, “Dégé ufóó unó fina.”

Jisòs akú Lévi ndere maá utóó wuú (Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Jisòs ályá éféé manjye dafye, gébége ajye agé mende fò ayi ákúu ji Lévi; ménselé ñkámakpo, ajwólé melú utóó wuú. Jisòs akuú ji aké, “Kwólé me.”²⁸ Ajógé mbò Lévi alyá yéndégenó, akwilé ka alo mankwólé ji.

²⁹ Éké éwyage Lévi akuú gekpékpégé epaá né gepú jii nnó ebwó ne Jisòs ábé mmu nechóchó. Gejame ánselé ñkámakpo ne bòó bífó abi bòó Jus áselé ndere bò ápó mpa, ebwó ako abó ányéé menyéé ne Jisòs.³⁰ Bòó Farasi ne Anleré mabé Esòwò abifó ágége mbò, álo máñmené aké ne baá utóó Jisòs, “Ulannó enyú dényé menyéé ne ánselé ñkámakpo ne bòó ubeé.”³¹ Jisòs ató ebwó neka aké, “Bòó abi álá meé, ákélégé fò muú uka, élé abi ámeé ne ákélege.”³² Ne me nchwó fò fa mme mánkú bòó abi álu cho ne Esòwò wó, nchwó lé mánkú bòó abi ápyéé ubeé nnó ákwòre matòó bwó.”

Nkwé manlya menyéé kpékpé (Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ Ama gii Jisòs nkwé yina nnó, “Baá utóó Jòn ályage *menyéé kpékpé né mboó gébé gétúgé deporé Esòwò. Baá utóó bòó Farasi ápye ntó wyémbò ne abyéé ápyé fò mbò. Ebwó ákéne ányé, ányúu.”³⁴ Jisòs ashúú ebwó meko aké, “Nnó bòó ájyegé epaá neba muú akage pyéé ajéé menò neba ályage menyéé

kpékpé ayi menò neba alú ne ebwó?³⁵ Yémbò gébé gebéé nye eyíge menò neba alá beé nyé sé ne ebwó, éféé ne ályáge nyé menyéé kpékpé né mboó gébé gétúgé deporé Esòwò.”

³⁶ Ama tó neka eníne fò aké, “Élómé fò nnó muú ágyá ndeé meke ákwómé ndeé eyi gekwéne. Apyegé mbò achóó ndeé yi meke, ne nkwómé yimbò ábálé ne gekwénegé ndeé.”³⁷ Élómé fò ntó nnó muú ákpa mmóó make, áfáné mmu ukwéne unó mmóó ébi akwyéé ne mekò menya. † Mbògé apyegé mbò gébége mmóó mí make maké mabéne unó mmóó bimbò úfule nyé, mmóó magbélegé nyé mme ne unó mmóó uchógé nye ntó.³⁸ Muú abó mamfyé mmóó make yéndégébé mmu unó mmóó ébí uke.³⁹ Epó kòkòge nnó muú yi abeá mé mányú akí mmóó áamá ákwóré ányúgé mpwa mmóó. Akélege wyé akí mmóó.”

6

Nkwé ayi bií uwyaaá bòó Jus (Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Né bií uwyaaá bòó Jus fò, Jisòs ne baá utóó bií ákoóge né mekóó gefógé nchi fò eyi ákúu nnó wid. Baá utóó bií álo mánkógé ulónchi fò álálege ányéé.² Bòó Farasi ágége mbò ágií aké, “Ulannó enyú dépyéé genó eyíge ebé éla ékamé nnó muú apye bií uwyaaá wó?”³ Jisòs agií ebwó awuú nkwé aké, “Enyú délú danjóó né mmu ñwe Esòwò ndere mfwa Devid ápyé nyá gébége mesa ámmye ji ne bòó bií wó?”⁴ Akpe mmu echa upe Esòwò abó menyéé yi abó áchyé mbaá Esòwò, ányé ne áchyé ntó bòó bií wó? Ebé ejóó nyá nnó muú ányegé fò menyéé yimbò, ékosé mémppyé upe Esòwò.”⁵ Jisòs ama jóó ne bwó aké, “Ele *Maá Nte Mekwaá ne akáge gáre genó yi muú ábóó mampye né bií uwyaaá.”

† 5:37 Élú wáwálé nnó: Epófó ushwò, élé uba mekòmenya.

Jisṣas apye mende yi ebwṣ egboṣ ji atoo

(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Bii uwyaa ebifṣ ukwṓnégḗ, Jisṣas ayye kpé mmu Echa mmyemenene, ala mánlérégḗ bṓṓ. Mende fṓ abṓ alú eféé, ayi ebwṓnyḗ wuú egboṣ. ⁷ *Anleré mabé Eṣṓwṓ ne bṓṓ Farasi ábṓ ábáme Jisṣas nnó ámá ji mechṓ mmye. Apéle ji dome mangḗ nnó apye nyé mende yimbṓ atoo né bii uwyaa bwṓ ne ájṓṓ nnó ákwé ebé. ⁸ Yémbṓ Jisṣas akaá genṓ eyigé ebwṓ áférege aké ne mende yimbṓ, “Kwilé chwṓ téné mbe ushu bwṓ.” Ne akwilé achwṓ téné eféé. ⁹ Mende yimbṓ áténégḗ eféé, Jisṣas agiṓ ebwṓ aké, “Ebé esé eké depye ndé né bii uwyaa? Eke depye galógálṓ wá gabogabo? Mampye mekwaá apó wá mánlyaa ji agbṓ?” ¹⁰ Ape ebwṓ bṓṓ ne álé jṓṓ ne mende yimbṓ aké, “Nyaá ebwṓ wyḗ.” Téneténe mende yimbṓ anyágḗ, ebwṓ wuú etoo. ¹¹ Ewéna epwṓ ebwṓ amu, matṓṓ áṣṓ ebwṓ ájye chó mánṣṓ mala nnó áwá Jisṣas.

Jisṣas ajya áṅgbá bii áfyanéapeá

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Né gébé eyigémbṓ, Jisṣas alyá melṓ akwṓ mékwé fṓ mánemmye mbaá Eṣṓwṓ ne ala ewú anemmye utuú uko. ¹³ Gébégé bii úkaá, akú baá utṓṓ bii; áchwṓgḗ ajya áfyanéapeá abi akúu ebwṓ nnó áṅgbá. ¹⁴ Abi ájya élé Simun ayi ákuu ntó nnó Pita ne Andru menṓmṓ Simun. Abifṓ alú Jḗmsi ne Jṓn, Filip ne Batolomyo. ¹⁵ Matyo ne Tṓmasi, Jḗmsi maá Alfṓs, Simun ayi ákuu ji muú ukógḗ. ¹⁶ Judas ayi maá Jḗmsi, ne Judas Iscarot ayi né meso gébé áchyé Jisṣas manṓkwaá.

Jisṣas alerege, agarege mekomejṓṓ Eṣṓwṓ ne apye bṓṓ mamée átóoge

(Mat 4:23-25)

¹⁷ Anérégḗ manjya ebwṓ ala mánshulé mekwḗ. Ashulé akwya né mbaá ayi alú dḗdḗ, ne gejamégḗ bṓṓ gébṓ géchomé éféé. Abṓ átané

malṓ mako ayi Judiya ne Jerosale ne malṓ Tiya ne Sidṓn ayi alú mbále ebéé mega. ¹⁸ Abṓ áchwṓ mánwú nkane Jisṣas álérege ne nnó ápye mamée bwṓ ábyé. Bṓṓ bí áló nchyé áchyége ebwṓ efwyale áchwṓ ntó, ne Jisṣas apye ebwṓ atoo. ¹⁹ Wyémbṓ ne gejamégḗ bṓṓ genṓmérégḗ ate manjye tá Jisṣas gétúgḗ uto bí útánege ji menyamyé úpyé bṓṓ mamée ako átóoge.

Jisṣas alerege mejé ewé wáwálé

(Mat 5:2-12)

²⁰ Né gébé gefṓ Jisṣas ape baá utṓṓ bii dómeé aké:

“Méjé élú ne enyú bí delú gekpo, néndé *Gefwa eyigé Eṣṓwṓ ágbárege gelú eyigé nyú.

²¹ Méjé élú ne enyú bí mesa ámyé nyú nana,

denyé nyé menyéé degbeé.

Méjé élú ne enyú bí delíle mbṓ náná,

enyú dejwane nyé.

²² “Méjé elu ne enyú mbṓgé dekwṓlege Maá Nte Mekwaá, ne bṓṓ aké ápaa enyú, áfwéne enyú, áshye nyú ne ákúu nyú mabṓ mabomabo. ²³ Bége ne nechóchṓ gébégé gefṓṓ genṓ eyigé ná gépyegé, gétúgḗ Eṣṓwṓ akwye mé gekpékpégḗ nsá nyú alu né mfaánebuú. Kaáge nnó wyémbṓ ne ukwéne ante bṓṓ bína áfwyalé nyá ukwéne bṓṓ ekpávḗ Eṣṓwṓ.

²⁴ “Yémbṓ utónkwa úlú ne enyú bí delú mbṓ né gefwa nana,

néndé débṓ mé nsá nyú.

²⁵ Utónkwa úlú ne enyú bí dényéé dégbége náná,

néndé debéé nyé mesa.

Utónkwa úlú ne enyú bí déjwane náná,

néndé delile nyé né masómé.

²⁶ “Utónkwa úlú ne enyú gébégé bṓṓ ako aké áféége enyú, wyémbṓ ntó ne ante bwṓ abi mbe ábṓ ápye ne bṓṓ ekpávḗ Eṣṓwṓ abi gebyṓ.

Bṓ gejeé ne bṓṓ mawámé

(Mat 5:38-48; 7:12a)

27 “Yémbò enyú bí déwúu mekomejò wà ngarege enyú nnó, bógé gejeé ne bòó mawámé nyú, pyége galógáló ne bòó bí ápáa enyú. 28 Yéndégébé bòó álwerégé enyú, négemmye nnó Èsòwò agé ebwò meshwe ájé bwò, máge dénénemmye mbaá Èsòwò gétúgè bòó bí áshyé enyú.

Jisòs alerege nnó ékagè muú ashúú gabo mfaá gabo

(Mat 5:38-42)

29 Mbògé muú adogé wò neka né etá éma, bwólé ewé fò ntó ádo. Mbògé òfyégbé bò nkú apeá né mmye ne muú afòógé ayi mfaá, kpe chyé ji ayi nteé. 30 Muú akògé wò genó, chyéé ji. Afòógé genó jyé, òsegbé sé géjí. 31 Pyégbé etá bòó wyé genó eyigé dekélege nnó ápye eta nyú.

32 “Mbògé enyú degboó lé ne bòó abi ágboó ne enyú ndé nsá ayi enyú debòó? Ye bòó abi ápyéé gabo, ágboó ne bòó bi ágboó ne ebwò. 33 Ne mbògé enyú depye élé galógáló ne bòó bí apyé galógáló ne enyú nsá nyú alu éfó? Yé bòó abi ápyéé gabo, mbòntó ne apyéé. 34 Mbògé depwale unó mbaá bòó bí dékaá nnó áshúuge nyé eta enyú galógáló yi enyú dépye alé? Abi deké álú bòó ubeé ápye ntó gefòó géma. Yéndémuú apwòle genó etá mejíi wuú, akaáge nnó ashuge nyé geko. 35 Genó eyigé débòó mampye gélú nnó gbógé ne bòó mawámé enyú ne pyége galógáló ne ebwò, depwòge ebwò epwò, dégigé nnó áshúú. Debòó nyé gekpékpégbé nsá ne debeé nye baá Anyátá Èsòwò. Néndé alome ne bòó ubeé ne abi alá támégé ji. 36 Gége bòó meshwe wyé ndere Nte nyú Èsòwò agéne nyú meshwe.

Dépagé mpa bòó ne metòó usòó

(Mat 7:1-5)

37 “Dépagé mpa muú ne ufya ékagè Èsòwò ápá ntó awu nyú mbò. Déchége muú mabò nnó apye ubeé ékagè Èsòwò áchó ntó

ami nyú. Jíge nte gabo ayi bòó ápyé eta nyú nnó Èsòwò ajíi ntó nte gabo awu nyú. 38 Chyége bòó genó eyigé ebwò akélege, Èsòwò achyége nye ntó enyú. Yéndégébé aké achyégé, amége chánchá, akwyége anmeregé nnó gégbéé gégbélégé mme. Gefòó eyigé démége genó déchyége muú, mbòntó ne amége nye áchyéé enyú.”

39 Jisòs ama tó ebwò neka nnó, “Èpòfò kòkòge nnó muú amé nónómé ájáa nte ayifò meti. Mbògé apyégbé mbò, ebwò ako ákwéne mmu gepyéé. 40 Kaáge nnó maá nyé akaágbé fò nyé apwò menleré wuú. Yémbò, gébégé aneregé mángíi nyé, abeé nyé ntó ndere ménleré wuú.

41 Ulannó óchérege ekéké gabo ayi alu eke maá gejwaá né dambòónnyi nte menjmé wyé òla òfyéé mekpo né gabo ayi alu eke mekwòkwò né dambòónnyi awye wò mbòó? 42 Èpyembò nnó ne òjòó ne menjmé wyé nnó, ‘Té mmye we mfére wò gejwaá né dambòónnyi ayi òla kaáge nnó mekwòkwò elú né dambòónnyi wyé.’ Wò muú dembwólé bó mbe féré ntó mekwòkwò ewé elú wò né dambòónnyi, ne òkaá nkane òférége ekéké gejwaá eyigé lú menjmé wyé né dambòónnyi.”

Genòó ne umpomé bíi

(Mat 7:15-20; 12:33-35)

43 Jisòs ama jòó aké, “Genòó yí gelógeló géwómé fò umpomé uboubo ne eyí gebogebo ntó géwómé fò umpomé ulúúló.

44 Yéndémuú akaágbé genòó né umpóme bí géjí géwómé, muú ajye fò ákyé genchógélé eyigé mbò mfaá genchógélé denywóné. Muú ajye fò né nepe ákyé éké. 45 Muú melóméló ájògbé depò delòdéló eti delú ji né metòó, muú mebomebo ájògbé depò debodebo eti delú ji metòó. Ná ne elú gétúgè genó eyi gélú muú né metòó géjí ne gétánege ji meno.”

Ufɔ́s ántené upú áped

(Mat 7:24-27)

⁴⁶ Jisɔs ama gii aké, “Ulannó enyú dekuú me Ata Ata! ne dela dépyé genó eyígé me njóóge. ⁴⁷ Muú yi achwó awúu mekomejóó wa ne ayyegé ápyéé ndere ájóó, ⁴⁸ muú yimbó alu eké mende yi álóó mantené gepú jii, ne abó mbe achó mme, afyé mataá chánchá ne ale téné géji. Meso gébé geneágé nnyi géchwógé mammu géji yémbó genyígé fɔ́ gétúgé áténé géji chánchá. ⁴⁹ Yémbó muú yi awúu mekomejóó wa ne alá pyéé ndere ákélege alu eké muú ayi atené gepú jii né nébóme eniné alá cho afyé mataá wó. Meso gébé nnyi negbeégé né mmu gepú eyigémbó gékwé mme gbang.”

7

Jisɔs apye maá defwé muú kpaá
bɔ́ bee Rom atoo
(Mat 8:5-13)

¹ Jisɔs anéré manlérégé bɔ́ unó bimbó ne atané afé né meló Kapanóm. ² Muú kpaá bɔ́ bee *Rom fɔ́ abó alu né melo wémbó ne abó awya maá defwé ayi agbo ne ji dɔ́. Maá defwé yimbó akwé nemé ala mangbómangbó ³ Mende yimbó awúgé abya Jisɔs, ató ákpakpa bɔ́ Jus nnó ájyé ákuú ji áchwó ápyéé maá defwé wúu átoó. ⁴ Ajyéégé, ágé Jisɔs ákwé ji uká aké, “Atá chó poó muú kpaá yimbó. Alu muú yi ókage *pó ji. ⁵ Agboó ne esé bɔ́ Jus dɔ́ te atené esé echa mmyemenene.”

⁶ Ebwó ájógé mbo Jisɔs afé ne ebwó. Ndere alé kwókwólé ne dachi muú kpaá yimbó, ató ajeé bíi bichá ájyéégé átuú ne Jisɔs aké, “Muú kpaá aké dégaré wó nnó, ‘Ata, ówagé mmye jyé detú mánkwóné gepú ya, nfu yéé muú fɔ́ ayi ókpéne gepú eyá wó.’ ⁷ Gé ula úbí jimbóó alá chwó báne wó wó. ‘Wó jóó lé genó, ne maá defwé wúu átoó.’ ⁸ Elé mentó nnya bɔ́ kpakpa né mbe, abi me nwúu ne ebwó. Ajóógé ne me nnó, ‘Mpye

genó eyi’, mpye. Ne nnya ntó bɔ́ bee abi áwúu ne me. Yé ayi ndé ne njóóge ne ji nnó, ‘Chó fa ayye, njóógé ne ayimbó nnó chwó we, achwó.’ Ne njóógé ntó ne maá defwé wa nnó pye eyi, apyéé géji.” ⁹ Jisɔs awúgé mbo, akwé dembyó, abwólé ushu mbaá ekwó bɔ́ bi ákwólege ji aké, “Ngarege nyú nnó me nlú danjé muú yi afyéé metáó ne me na, yeé ébélé né Israeli.” ¹⁰ Ajeé muú kpaá yimbó abi ji atómé, aké akéregé meso mmú gepú ágé nnó maá defwé mende yimbó atóó.

Jisɔs ape maá mekwi mendée né negbo

¹¹ Mechó ewémbó ékógé, Jisɔs ne baá utáó bíi áló mánjye né melo ewé ákúu Nen. Ne gejamége bɔ́ ntó abó akwólege ji. ¹² Afé, aké ákwónége mekpó meti, ágé ndere bɔ́ fɔ́ ákpané mewu muú ájyé níi. Mende yi agboó mbo, mmá wúu abó abye lé ji mbií. Ne mmá yimbó alu mekwi mendée. Ndere ebwó ayye mbo, gejaméggé bɔ́ né melo ewémbó ákwólege mekwí mendée yimbó.

¹³ Atá Jisɔs agéégé mendée yimbó meshwe akwó ji metáó te ajóó ne ji ake, mma “Óligé se.” ¹⁴ Ajóógé mbo, ayme uká afé mbe, atágé uló, bɔ́ abi ákpané genkwógé muú eyigémbó átene. Jisɔs aké, “Gesagé muú ngaré wó nnó kwilé ka.” ¹⁵ Mende yi agboó mbo, akwilé ka aló manjóó mejóó. Jisɔs agbaré ji achyé mbaá mma wúu. ¹⁶ Bɔ́ ako ágéégé na, efɔ́ ékwó bwó matáó. Aló manféé Esɔwó aké, “Gekpékpéggé *Muú Ekpávé Esɔwó achwó mambé ne esé. Esɔwó achwó póo bɔ́ bíi.” ¹⁷ Abya mechó ewé Jisɔs apyé na afé né maló bɔ́ Jus mako ne máta malo ayifo.

Bɔ́ dentáó Jɔn menwyad bɔ́ manad Esɔwó
(Mat 11:2-19)

¹⁸ Baá utáó Jɔn ntó áwúu depó etiré na deko ne ále garé ji. ¹⁹ Agaréégé mbo, Jɔn aferé ebwó

makpó apeá ató mbaá Atá Jisṣs nnó ájyé gíí jì nnó, “Ǿlu *Ménkwólé Gewu ayi abó alú manchwó wá esé dégilé ayichá?”²⁰ Ajyé gé ágé Jisṣs áké, “*Ǿn menwyaá bṓó manaá Eṣṓwṓ ató esé né eta wyé nnó déchwó dégíí wṓ nnó, ‘Ǿlu Ménkwólé Gewu ayi abó alú manchwó wá esé dégilé ayichá?’”

²¹ Wyé né gébé eyigémṓ, Jisṣs abó apóge bṓó mamée mámpyé mamée bwó ábyé. Aferege ntó áló nchye abi áchyege bṓó efwyale ne apye bṓó amé nónómé ágéne. ²² Eféé ne ashuú baá dentṓó bimṓo meko aké, “Choge dégere Ǿn unó bi enyú déwuú bṓó áǾge ne ebi enyú ambṓó dékpané amé dégene. Bṓó amé nónómé ágéne, ubwéré uk-wilé úkéne, bṓó abi ámeé ubá átoó, bṓó matu gbé gbé áló manwúgé, abi ágboó ápeeé, ne ubyá bṓó úwú abya melóméló. ²³ Metṓó megṓmegṓ ébé ne muú yi alá pṓ ne dembyṓ né metṓó gétú yá.”

²⁴ Baá dentṓó Ǿn ákérégé meso, Jisṣs aló mángare bṓó depṓ tiré Ǿn, ake, “Tégé gébégé enyú déjye nya né mashwṓne, defe mange ndé gefṓgé muú? Déjye gé le muú ayi alú eké mancha ami afofo akpáne áténe egbe ewe ne ewe? ²⁵ Mbṓge mṓo fṓ wṓ, deféré nnó dejyé gé ndé gefṓgé muú? Défé manjye ge muú ayi afye mandeé malómáló yéndégébé ápyé gesa? Bṓó bi áfyé mandeé malómáló ne ányéé geñwá, ájwṓlege né dachi afwa. ²⁶ Gárege me, enyú défé yé éwú mánjye gé waá? Elé muú ekpávé Eṣṓwṓ? Eh, gé muú yi enyú dégené mṓo. Ngare enyú wáwálé nnó aṓeá geme apwṓ yéndémuú ekpávé Eṣṓwṓ. ²⁷ Elé Ǿn yina ne abó ásamé gétú jíí nnó Eṣṓwṓ aké, ‘Wuúgé, ntame nyé muú dentṓó wa ayi abó nyé mbe ne wṓ manchwṓ kwyé meti wye ne ṓchwṓgé.’ ²⁸ Jisṣs ama jṓó aké, Ǿn aṓeá geme apwṓ yéndémuú yi mendée ábyené jí fá mme. Yémbṓ Ǿn agé lé *ugéné ámé, ne muú ayi

mejé gefwage Eṣṓwṓ élóó ne jí, ye alu kṓó apwṓ jí Ǿn.”

²⁹ Bṓó áwúgé mechṓ ewená ákamé nnó, depṓ tiré Eṣṓwṓ abó akwyé na delú cho, gejamé gé bṓ bina abifṓ alu anselé ṓkámakpo. Akamé wyémṓ, gétúgé ábṓ ákamé depṓ tiré Ǿn ajṓó, ne alé wyaá ebwṓ manaá Eṣṓwṓ. ³⁰ Yémbṓ bṓó Farasi ne Anleré mabé Eṣṓwṓ né matṓó bwṓ áma áshyá wyé shyá depṓ tiré Eṣṓwṓ akwyé. Ebwṓ áshya mṓo, élé ábṓ áshyá ntó nnó Ǿn awyágé fṓ ebwṓ manaá Eṣṓwṓ.

³¹ Jisṣs awyágé agíí geme jíí aké, “Mmege na bṓó njye enina ne ndé? Alú mṓo nnó? ³² Agígé mṓo aké, álú eké ambáné bi álú né metṓó melṓ ápye metu, ákuú áte, áké:

‘Esé dékwe enyú ubeé neba nnó débé, déshya mambé,

Esé dékwa makwaá negbo nnó deli déshya manlí.’

³³ Wyémṓ ne enyú depye ntó. Ǿn menwyaá bṓó manaá Eṣṓwṓ, abó achwṓ ajwólé mesa, anyuú mmṓó wṓ, ne deshye jí deké, ‘Awyaá melṓ nchye.’

³⁴ Me *Maá Nte Mekwaá nchwṓ nnye menyéé, nnyu mmṓó deshye me ntó deké, ‘Nlú muú geñṓ ne menyúú mmṓó, ne dékíí me deké me nlu mejeé ánselé ṓkámakpo ne “Bṓó ubeé”.’ ³⁵ Yémbṓ ákaágé nnó denṓaré Eṣṓwṓ etiré muú áwyaá delu cho né unó ulṓúlṓ ebi jí ápyéé.”

Jisṣs alu mmu gepúgé Simun muú Farasi ne mendée yi achwṓ nnó apṓó jí élé apyé gabo

³⁶ Né gébé gefṓ muú Farasi akuú Jisṣs nnó ajye ányé menyéé né gepú jíí. Jisṣs akamé ajye nyé menyéé ne jí. ³⁷ Mendée fṓ abó alu né melṓ wémṓ, bṓó akií jí gétúgé ányéé eno. Awúgé nnó Jisṣs anyéé menyéé né gepúgé mende Farasi, abó maá ekpómé laménda afé ne jí efeé. ³⁸ Akpégé mmu gepú atené né nénkúné nmye Jisṣs, nmye

égbó ji, aló manli, mánse áshúlege áchyége né uká Jisós. Éféé ne amó mekpo mme atile uká Jisós ne méjwé wuú, anywalé ubí ne alé awaá laménda yimbó wyé.

³⁹ Mende Farasi ayi akuú Jisós né gepú jíí, agégé mbó, ajóó né metóó wuú aké, “Mbógé Jisós ábó ábé *Muú Ekpávé Esówa wáwálé mbó abó akaá gefógé mendée yi atáa mbó ji nnó alu mendée eno.”

⁴⁰ Ténéténé Jisós akuú mende Farasi yimbó aké, “Simun nwyá mechó mangaré wó.” Aké “É é” “Ménleré” “gáré me.”

⁴¹ Éféé Jisós aló mangaré abya nnó, “Gébé gefó nyá mende fɔ apwó bɔó ápeá ŋka. Apwó ama uba ŋka útá, ayifó mboó géba. ⁴² Aka mánse ŋka jíí meti épó, agégé nnó ujwóó bi na úpwó ébwó mankwó, ajinte ébwó ako. Jisós agárégé mbó agíí, Simun ake, né uméé byé ébwó bina makpó apeá, ayindé agbóo nyé ne mbóó ujwóó dóó?” ⁴³ Ashuú ji meko aké, “Élé muú yi abó ajinte ujwóó bíí dóó.” Jisós aké, “Ójóó cho.”

⁴⁴ Jisós abwolé ushu ape mendée yimbó ne ama kuú Simun aké, “Pe mendée yiná gé! Te mekoó nkpené fá gepú jyé, ɔchyé me manaá nnó nshwóné uká bá wó. Yémbó, mendée yina ashwóné uká ba ne mánse jíí, ne ati úbí ne méjwé wuú. ⁴⁵ Ɔtamé fɔ me ɔkpá ɔtya wó. Yémbó te mekoó nkpené fá, mendée yi alú danlya mánywálé me uká. ⁴⁶ Ɔwaá me ye mawéé amma né mekpo wó. Yémbó mendée yina awaá me laménda né uká ba. ⁴⁷ Kaá nnó mendée yina aleré mbó gekpékpégé gejee eyigé na, Esówa ajíinte gejamége gabo ayi abó apyé. Yémbó, muú yi aferé nnó Esówa abó manjinte gabo ayi ji apyé dachye, mbóntó ne alerégé gejeé ne Esówa dachye.”

⁴⁸ Wyé éféé Jisós ajóó ne mendée yimbó aké, “Ajíinte *gabo wyé.” ⁴⁹ Bóó bi abó ányéé menyéé ne ji éféé aló mánmené nnó, “Mende yina

aferé nnó alu ndé gefógé muú, ayi akáge jóó nnó ji ajíinte gabo muú?” ⁵⁰ Éféé Jisós ama ŋméré aké ne mendée yimbó, “Chó chánchá, Esówa apóó wó gétúgé ɔfyéé metóó wyé ne me.”

8

Andée fɔ akéne ne Jisós ne apóge ji

¹ Ebelé ye wó, Jisós ne baá utóó bíí makpó áfyanéapeá aló mánkéné né maló ayi kɔkɔó ne ayi kpakpa. Agárege abya Esówa melóméló nkane gefwage Esówa gélu. ² Andée fɔ ntó áfé ne ébwó, ébwó abó álú andée bi Jisós apyé mamée bwó ábyé. Abifó abú aló nchye abi áchyége ébwó éfwyale. Ama akamege *Meri ayi atané meló Magdala ayi Jisós ábuú aló nchye ákénéneama. ³ Ayifó akámége Joana mendée Chusa ayi alú mammye dentóó mfwa Heróð. Ayifó Susana, ne gejamége andée bíí ntó. Andée bina ako apóoge Jisós ne baá utóó bíí ne mánjka bwó.

Nekanémejóó mentya mbwe (Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Ndere Jisós akéne mbó, bóó átánege malómáló áchwó gé ji. Gejamége bóó géchómégé, aló mangaré ébwó nekanémejóó eni. ⁵ Nébó nélú nnó, “Bíí uma mepye makóó fɔ afé manjye tya mbwé né mekóó wuú, ndere átyaá, ámé ayifó ákwé né maá meti. Ewyágé bóó ákógé ájyále, ne denywóné ntó déchwó dechwére denyéé. ⁶ Amé ayifó ákwé né mfaá mme etárávé áchíí ne ewyá wó áwanjésé getúgé mbaá yimbó alú kpógóló. ⁷ Amé ayifó ákwé né mme ayi genkpé ntó géchíge wye, áchíge, genkpé eyigémbó géwé gekweré mbwé yimbó meshíí ejo ji. ⁸ Amé ayifó ákwé né mme melóméló, áchííge, áwé, áfyé úsaá ame uta apwó nkane abó ápéné.” Jisós ánerégé ake,

“Fwɔregé! Muú yi áwyaá matu manwú, áwú.”

Ula bi Jis̄as atóme makámej̄óó
(Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Ewyágé baá utóó Jis̄as ágií ji ula nekanémej̄óó eníné abó atómé mb̄ó. ¹⁰ Ake ne ebwó, “Élé enyú ne Eṣṣwá apyé nnó dékaá unó bí. Yémb̄ó b̄óó bif̄ó áwúu gefwa jí eyi géb̄ó géllú nyá bibí né mákámej̄óó jí. Eṣṣwá apye wyemb̄ó nnó ébé nkane abó ásámé nyá mmu b̄ó ḡwe nnó: ‘Ápéle ágéné f̄ó, áwúu ákaágé f̄ó ula’.”

Jis̄as agare baá utóó bií ula nekanémej̄óó mentya mbwe

(Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Ake, “ula nekanémej̄óó eníné na nelú nnó, mbwé yimb̄ó élé mekomej̄óó Eṣṣwá. ¹² Amé mbwé ayi ákwéne meti álú b̄óó bi áwúu mekomej̄óó Eṣṣwá, ewyágé danch̄ameló achwó féré mekomej̄óó yimb̄ó né matóó bwó nnó ekáge ebwó ákámé ne Eṣṣwá aferé ebwó né efwyale gabo. ¹³ Amé mbwé ayi ákwéné né mfaá mme etárávé álú b̄óó bi áwúgé mekomej̄óó Eṣṣwá, ténéténé áse ji ne nechóchó. Yémb̄ó álya f̄ó nnó mekomej̄óó Eṣṣwá akpé mmu matóó bwó wó. Mekomej̄óó Eṣṣwá yimb̄ó alu eta bwó eké genóó eyi géllá gepó ne maka. Gébégé mmuameno achwógé gétúgé mekomej̄óó Eṣṣwá, ájá mmye meso. ¹⁴ Ne mbwé ayi ákwéné né mme genkpé meshii ejomé, álu nkane b̄óó abi áwuúgé mekomej̄óó Eṣṣwá, uféré unó mme ne mmwólé né unó bi uchwáó ne gefwa ujo mekomej̄óó yimb̄ó. Mb̄ontó ne mekomej̄óó Eṣṣwá anómé mmu matóó bwó detú. ¹⁵ Amé mbwé ayi ákwéné mme melóméló álú ntó eké b̄óó bi áwúu mekomej̄óó Eṣṣwá, ágbáré ji metóó é má ne ápyé genó eyigé mekomej̄óó ágaré, ne ájyé wyé mbembe.

Muú abi f̄ó mekomej̄óó Eṣṣwá mbaá b̄óó
(Mak 4:21-25)

¹⁶ “Muú álwégé f̄ó étúléká ne abó genó akwéré éwú. Akágé bó ntó ewú afyé nteé ukwó. Yendegébé muú alwégé étúléká, anma ewú mfaá, nnó, b̄óó ákpege mmu gepú ágéné mbaá. ¹⁷ Kaáge nnó depó deko etiré débó délú bibí, dége nege nyé ne etiré délú né gemmua déchwó nyé né gengbó. ¹⁸ Yendé gébé ayi enyú dewuúgé mekomej̄óó Eṣṣwá, fwórege chánchá nnó dekaá depó etiré delú mmu. Kaáge nnó muú yi awya genó, ámage gbéé nyé ji eyigé f̄ó. Muú yi alá pó ne geji, áséle nyé ye ékéké ewé ji awya nnó akpé alá amuamu.”

Mmá Jis̄as ne aḡmo bií

(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Ndere Jis̄as abó álú alerege mb̄ó, mmá wuú ne aḡmó bií áchwó mangé ji. Yémb̄ó áka mankpe meti epó gétúgé b̄óó ájamé d̄óó né menómbi. ²⁰ Muú f̄ó agare ji nnó, “Mmá wyé ne aḡmó byéé álú dafye ákélege mangé wó.” ²¹ Jis̄as agaré ebwó aké, “Mmá wa ne aḡmó ba élé b̄óó abi áwúu mekomej̄óó Eṣṣwá ne ápye genó eyigé mekomej̄óó yimb̄ó ákélege.”

Jis̄as anyá mbyonnyi atene

(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Bií bif̄ó Jis̄as ákpe mmu ékpe ne baá utóó bií, ne ájóó ne ebwó aké, “Déchyaá gentógé mewaá deyyé egbé né.” Eféé ebwó álo manjyge. ²³ Ndere ebwó áchyaáge, Jis̄as akwé gejyá. Mbyonnyi átáné wyé mbélépó né mfaá achwó ne eshye né gentógé mewaá, apye mbyo nnyi ado ékpe, manaá malo mánkpe mmu. Mané magyálege ebwó nnó áchwó kée. ²⁴ Ne ebwó ájyé peé ji aké, “Atá, Atá déchwó nó nnyi.” Jis̄as akwilé ka anyá mbyo nnyi yimb̄ó akwené, mbaá akwené tómeé. ²⁵ Ewyágé Jis̄as agii bwó aké, “Matóó nyú ayi défyéé ne me álé?” Yémb̄ó ef̄ó éwú éwú ne eláá ebwó matóó ne ála mano mekpo fuú, ágiige ate aké, “Ndé gefógé muú

na ayi anyagé mbyo ne ngba nnyi áwuú ji?”

Jis̄s abú aló nchye átáné mende f̄o mmye

(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Aké ánérege manchyá gentógé mewaá, ákwóné gebagé mewaá Gar̄sene eyí gélú toitoi né *gebagé mewaá Galilíi. ²⁷ Jis̄s aké atanege né ékpe, akw̄one kwókwlólé né melo f̄o, mende f̄o yi átáné melo ewémb̄o, ayi aló nchye áchyége ji efwyale áchwó báne ji. Tε mekoó mende yina abó álú wyé gejógéné, alyá upú ne abelege lé mmu manome ayi áchomé né etárávé.

²⁸ Aké agene Jis̄s ajye kwé ji uká, alile akalege kénké aké, “Jis̄s Maá Ēs̄w̄o Anyata! Óbó ndé mechó ne me? Nkpá wó geká, óchyege f̄o me efwyale.” ²⁹ Ajó mb̄o gétúgé Jis̄s abó anyane ji nnó, tané mende yina mmye. Mende yina yéndégébé meló nchye yimb̄o akwilégé ji mmyé, b̄oó áfwénege ji ne ápye. Yé lé áwéle ji uká ne amu ne b̄o ηκρ̄ok̄oné, ábelé ji nkane muú denó, asórégé abi, meló yimb̄o ápyé ji abó akpe mewaá.

³⁰ Efeé ne Jis̄s agii mende yimb̄o aké, “Mab̄o mmye makamege nnó?” Ashuú ji meko aké, “Nkamege gejamé.” Ajó mb̄o gétúgé gejamé aló nchye abó álú ji mmye. ³¹ Aló nchye bimb̄o ákw̄o Jis̄s mata nnó ékagé abú abi akeré mmu gepyeé eyi geláge p̄o ne kwyakwya nnó ágéné efwyale. ³² Efeé kwókwlólé, nf̄oné mekw̄ende f̄o nébó nényeé né mbyo mékwε. Aló nchye bimb̄o ágégé nf̄oné mekw̄ende eniné mb̄o áne Jis̄s mmye nnó agó bwó ákpe mekw̄ende yimb̄o mmye, Jis̄s akamé. ³³ Aló nchye bimb̄o átáné ájye kpé nf̄oné mekw̄ende eniné mb̄o né mmye. Nf̄oné mekw̄ende eniné mb̄o nés̄oó ne gatélé, né shulé mékwε nékwá mmu gentógé mewaá né nyú manaá néke.

³⁴ Ambamé mekw̄ende yimb̄o ágégé ndere epyeé, abó akeré meso melo bwó, mangaré abya yimb̄o. Ndere ájyé, ágaré ntó abya yina né baá malo ne b̄o dachi né gebagé mewaá eyigémb̄o. ³⁵ B̄oó áwúgé abya yi, áchw̄o mangé genó eyigé gébó gépyé, ákwónégé mbaá ayi Jis̄s alu, ágé mende yimb̄o, ayi aló nchye átane ji mmye ne nana ajwólé né egbe mmye Jis̄s, ne mandeé jii mmye, akéré menyammmye wuú. Ebwó ágégé mb̄o efo ekwó ebwó mat̄oó. ³⁶ B̄oó bí ab̄o ágené genó eyigé pyé áló mangaré abi áchw̄o ndere épyégé ne mende yimb̄o alé tóo.

³⁷ B̄oó ako né geba eyigémb̄o gétúgé ab̄oó efo ané Jis̄s mmye nnó ályaá melo bwó. Ajógé mb̄o, Jis̄s akpe mmu ekpé manjye. ³⁸ Jis̄s ákwilégé manjye, mende ayi aló nchye abó achyége ji efwyale, ane Jis̄s mmye nnó agó ji akwólé ji. Jis̄s ashya aké, ³⁹ “Kéré meso. Ndere ójye mb̄o, gáré b̄oó gekpékpégé genó eyigé Ēs̄w̄o ápyeé eta wyé.” Jis̄s ajógé mb̄o mende yimb̄o afé, ake meló kpaa ewémb̄o meko agarege yéndémuú galógáló ayi Jis̄s ápyeé eta wuú.

Maá Jar̄s ne mendée ayi atad nku Jis̄s

(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Jis̄s achyá akeré égbé géntoógé mewaá. Efeé ekwó b̄oó ab̄o ágile ji ne áchw̄ógé áse ji ne met̄oó meḡomeḡo. ⁴¹ Mende f̄o achwó, ayi ákúu ji Jar̄s, alu muú kpaá né echa mmyemenene. Ajye kpá Jis̄s geká nnó ajyé né gepú jii, ⁴² gétúgé maá wuú áchwó gbó. Awya lé maá yiná ama mendée, ne alu anmé afyáneapeá.

Ne Jis̄s ab̄o manjye, ndere ajyé b̄oó ákw̄olege ji égbé ewé ne ewé. ⁴³ Né geluage b̄oó bimb̄o mendée f̄o abó alu ayi manó mátánege ji mbe, málé anmé afyáneapeá; b̄oó maka apye kpá meti epó mantoó.

44 Né geluage bɔɔ bimbɔ mendée yimbɔ akɛ né mpu bɔɔ achwɔ ji né meso anyaa ebwɔ ata manó nku wuu. Wyé ndere ataa mbɔ manoó mimbɔ masú.

45 Jisɔs agii aké, “Waá taá me?” Yéndemuú ashya, Pita aké, “Ata ógéné fɔ ndere bɔɔ áno wɔ mme ánmérege wɔ?” 46 Yémbɔ Jisɔs ató wyé eshye ajɔɔ aké, “Muú fɔ ata me néndé nwú ndere uto útané me mmye.” 47 Mendée yi agégé nnó ula úgyá ji achwɔ mbe ushu Jisɔs aware, akwé ji uká. Eféé alɔ mangaré mbe ushu bɔɔ ako genó eyígé pyé ne ji ataa Jisɔs. Ne ama gáre ntó ndere ji atágé Jisɔs nemée niú nébyé ténéténé. 48 Jisɔs aké ne ji, “Maá wa otóó gétúgɛ ofyɛé metɔɔ wye ne me, ke pere.”

49 Ndere Jisɔs abɔ alú jɔ́ge ne mendée yimbɔ, muú fɔ átané né gepúgɛ Jarɔs áchwɔ gáre Jarɔs aké, “Maá wye agbó mé, ɔchyege sé ménleré efwyale detú.” 50 Ndere ajóge mbɔ, Jisɔs awú ne aké ne Jarɔs, “Ɔfógé, fyé lé metɔɔ ne me, maá wye apome nyé.” 51 Jisɔs ne Jarɔs átané áfé. Akwónégé né gepúgɛ Jarɔs, Jisɔs akamé fɔ nnó muú yicha akpe mmu wɔ, ékosé Pita ne Jɛmsi ne Jɔn ne mma ne nte maá yimbɔ. 52 Bɔɔ ako bí ábɔ alú éféé, álili, ádórege mmyé mme. Jisɔs aké ne ebwɔ, “Deligé sé, mesó mendée yina agbo wɔ, abelege lé géjyá.” 53 Ebwɔ alɔ manjwané Jisɔs jwané gétúgɛ ákaá nnó maá awú agbó mé. 54 Jisɔs afé né melu ewé ábelé maá yimbɔ, agbaré ji ebwɔ, akú ji aké, “Mensɔ mendée kwilé ka.” 55 Maá yimbɔ mendoó wuu ekeré, apeé akwilé ajwólé ka. Jisɔs aké ne bwɔ kélege menyéé chyége ji anyé. 56 Mmá maá yimbɔ ne nte wuu aké ágéne mbɔ, matye mawá ebwɔ meno. Jisɔs afye ebwɔ ebé nnó ékagé ápyé muú akaá genó eyi gépyé.

9

Jisɔs ató angbá afyáneped nnó ápye utɔɔ bií

(Mat 10:5-15; Mak 6:7-13)

1 Né gébé géfɔ Jisɔs akuú angbá bií afyáneapeá. Achwógé, achyéé ebwɔ uto mámbú aló nchye ako abi áchyége bɔɔ efwyale ne mampye bɔɔ mamée átoóge. 2 Ne ató ebwɔ nnó ájyé ágáre abya gefwage Esɔwɔ ne mampye bɔɔ mamée átoó. 3 Ama jɔ́o ne ebwɔ nnó, “Deké deyye dékpagé ye genó. Dégbarége meto ye menyéé ye gebá ye nka. Ékagé muú abɔ ndeé eyichá. 4 Dekwónégé yendé melɔ yéndé gepú eyigé dékprégé, bége wye kpaá te délyáge géjí. 5 Mbógé melɔ éshagé mánse enyú, lyáge éwú. Deke delyage, nóge uká mme nnó mpúpú eyi ébalé enyú né uká étané mambe nkane gepɔ eyi gelérege gabo yi bɔɔ biná ápyé.” 6 Wyémbɔ ne ályá, alɔ mankéné malómál agárege Abya Esɔwɔ melómélɔ ne ápyé bɔɔ mamée átoóge mbaá meko.

Mfwa Herɔd akwé tametame

(Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)

7 Né gébé eyigémbɔ, Herɔd muú alu muú kpaá né gebagé mewaa Galilií, ji awú ngɔ ukpékpé unó bí baá utɔɔ Jisɔs ápye. Akwé tametame, gétúgɛ bɔɔ fɔ ájóge aké Jisɔs yina alu lé mewené Jɔn menwyaá bɔɔ manaá Esɔwɔ ne akwilé né negbo. 8 Abifɔ aké: Elija *Muú Ekpávɛ Esɔwɔ ne áma chwɔ lére mmye mbaá bɔɔ, abifɔ aké: Elé gekwénégé muú ekpávɛ Esɔwɔ ne áma kwilé né negbo. 9 Herɔd awúgɛ mbɔ aké, “Jɔn nsɔɔ ji mekpo ne waá chá me mmage wúmbɔ ufélekpa ebí ápye.” Ne akelé meti mangé Jisɔs yimbɔ.

Jisɔs achyé menyéé mbaá bɔ *delé bɔɔ atáa

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jɔn 6:1-14)

10 *Anḡbá Jis̄s bimb̄o áfe neke ákérégέ meso, ádo ji abya uf̄oó unó bí ebw̄o ápyé. Aferé ebw̄o né gelúagé b̄oó ase ebw̄o áfé ebw̄o ebw̄o né mel̄é kpaa ewé ákúu Betsada. 11 Yémb̄o gejamégé b̄oó áwúgέ nnó áfé, ál̄o mankw̄olé ji. Agégé ebw̄o, ase wyé ebw̄o ako ne al̄o mangárégé ebw̄o ndere gefwage Es̄w̄o gélú ne mampye b̄oó mamée átóoge.

12 Nkwale aké akw̄onege baá ut̄oó bií áfyánepeá ágaré ji áké, “Ese delu fá né mashw̄one. Gáré b̄oó bina ájye ákélé né mal̄o nnó ágéne genó eyigé ányéε ne malú ubélé.”

13 Jis̄s ashúu ebw̄o meko aké, “Enyú amb̄oó chyége ebw̄o menyéé ányé.” Ashúu ji meko aké, “Déwyaá lé ntó br̄ed étáa ne meshúu épea, wá ókelege nnó esé déjye déná menyéé yi ákwánege gejamégé b̄oó bi?”

14 Abó áj̄ooge mb̄o gétúgέ b̄oó álú eké ushye. Ande ebw̄o ebw̄o álú *delé b̄oó átáa. Jis̄s ake ne baá ut̄oó bií, “Gáré ebw̄o ájw̄olé matoó matoó, yendé ntoó usa b̄oó úpéa mesó éfya.” 15 Ajógé mb̄o, b̄oó bimb̄o ájw̄olé mme. 16 Jis̄s abó ntóo br̄ed eyimb̄o étáa ne meshúu épeá, ape ame mfaánebuú, achyé matame mbaá Es̄w̄o, agyá éjí ubauba achyé baá ut̄oó bií nnó ákáré mbaá b̄oó bimb̄o ányé. 17 Ebw̄o ako ányéé ágbeé. Ne ánerégé, ányweré ayi álaá ágbeé usá úfyáneupeá.

Pita aké Jis̄s alu muú ayi Es̄w̄o akwere ji éla gefwa

(Mat 16:13-19; Mak 8:27-29)

18 Bií úmá ebí Jis̄s anénemmye jimbí, baá ut̄oó bií ábó álú kw̄okw̄olé ne ji. Aké anerege agii ebw̄o ake, “Ndé gefógé muú njune b̄oó áj̄oógé nnó me nlu?” 19 Ebw̄o akeré meko aké, “B̄oó bi f̄o aké olu mewené J̄on menwyaá b̄oó manaá Es̄w̄o, abi f̄o áke olu Elija abif̄o ntó áke olu muú ekpávέ Es̄w̄o ayi ábó agboó ne ama péε.” 20 Jis̄s ama gií ebw̄o aké, “Yé enyú deké nlu waá?” Pita ashúu ji meko aké, “W̄o

olu *Muú yi Es̄w̄o akweré ji éla gefwa.”

Jis̄s agaré éfwyale wuu ne negbo nii

(Mat 16:20-28; Mak 8:30; 9:1)

21 Jis̄s afye ebw̄o ebé nnó ékágé ágaré muú f̄o nnó ji alu Muú yi Es̄w̄o akweré ji éla gefwa. 22 Ama j̄oó ne ebw̄o aké, “*Maá Nte Mekwaá abó mangé éfwyale d̄oó. *Akpakpa melo chóncho ne ámpyé upe Es̄w̄o ne *Anleré mabé Es̄w̄o áshyá nyé ji ne áwáne ji. Yémb̄o ndo éléé ékw̄onégé akwilege nyé né negbo.”

23 Ne ama j̄oó ne b̄oó áko aké, “Yé mb̄ogé muú nyú akélege mambe menkw̄ole wa, abo manjinte geme jii akpa gekwa ji akame ye negbo ne akw̄olégé me. 24 Mb̄ogé muú akélege mampoo genwá jii ebyénnó anlige nye geji, ne mb̄ogé muú akamégé manchyéε genwá jii getú ya, ebyénnó apomé nye. 25 Ama gií aké: Ndé nsá ayi muú áb̄oó, mb̄ogé abege ne unó mme uko ne anlige genwá jii? 26 Kaáge nnó mb̄ogé mmyé égb̄oo muú gétuu ya ne mekomej̄oó wa, wyémb̄o ne *Maá Nte Mekwaá mmyé égb̄oo nyé ji mansé muú yimb̄o ndere muú wuu né gébége aké achw̄o ne gengb̄o gefwa jii ne eyi gelú ntó eyigé Es̄w̄o ne makiénné ukpea jii. 27 Kaáge wáwálé nnó gentógé b̄oó álú mbo fáná, abi álá gb̄oo f̄o kpaa te ágene nye gefwage Es̄w̄o.”

Jis̄s akw̄oré gef̄oó agenege manémané

(Mat 17:1-9; Mak 9:2-8)

28 Genógé ndo énee ékógé eyi *Jis̄s abó aj̄oó unó bi, ase Pita, ne J̄on ne J̄emsi akw̄o ne ebw̄o mfaá mekwe f̄o nno ajye anémmye éwu. 29 Afé, ne ndere abo anénemmye ushu bií ul̄o mánkw̄oré ne úla gef̄oó géchá. Mandeé jii ntó ákw̄oré ála pópo ashwánege. 30 Wyé mb̄élépó b̄oó ápéa ákw̄o fweé, efeé áj̄ooge mej̄oó ne Jis̄s. B̄oó bimb̄o élé Mosis ne *Elija, 31 ne gengb̄ogé Es̄w̄o geb̄o

gegénege mbaá yi ebwó abo álú. Ebwó ájoge ndere Jisós ayye gbó nyé né Jerosale ndere Esowó aké ébé.

³² Ndere ebwó ábó jóge ne Jisós, Pita ne Jemsi ne Jon ábó ákwé géjya. Aké ápéle ágé ndere Genjóboge Esowó géshwánege né menyamye Jisós ne ande bimbó ápéa abi áténé ne ji. ³³ Wyé ndere ande bimbó ályá Jisós áyye, Pita aké ne Jisós, “Ata, eló ndere esé délú fa. Esé détenege nyé óto úléé, géma eta wye, géma eta Mosis ne géma eta Elija.” Pita ajoge mbó, akaá wó.

³⁴ Wyé ndere Pita ajógé mbó, gekó géchwó kweré bwó ne éfó ékwó bwó matóó ³⁵ Meko muú fó atané mmu gekó aké, “Gége maá wa ayi me njyá na, wuúge ne ji.” ³⁶ Meko yimbó aké akwyage ágé nnó Jisós ala jimbií. Ebwó ákérégé meso ala bómbo né gébé eyigémbó, ágaré ye muú fó unó bí úpyé né mfaá mékwé wó.

Jisós apye maá ayi amee gesasa atoo

(Mat 17:14-18; Mak 9:14-27)

³⁷ Bií újyágé ndere Jisós ne ángbá bií áshúlege mekwe ewémbó áchwó, gejamégé bóó áchwó báne ebwó. ³⁸ Muú ama akalé né mmu gejamégé bóó bimbó aké, “Ménleré, nkpa wó geká pe maá wa. Nwya éle maá yiná ama, alu mende. ³⁹ *Meló nchye achyége ji efwale. Yéndégébé akwilégé ji akalé, akwé mme achuú, akpane upa, ne genfwéné getánege ji meno, meló nchye yimbó alyágé ji kókoge. ⁴⁰ Nne baá utóó bye mmye nnó áféré meló nchye yina ne ápulé épwá.”

⁴¹ Jisós awúgé mbó aké, “E é enyú njye enina delu untantamé bóó abi dela fyé matóó ne Esowó cháchá wó. Nkoge mbó metóó ne enyú nnó? Mmage bé ne enyú ndo enií ne défyéé matóó ne Esowó? Ajógembo, aké ne mende yimbó, chwó ne maá wye fa.” ⁴² Ndere ákéné achwó ne maá yimbó meló nchye yimbó,

apye ji akwé mme achwu gbokgbok. Jisós anyá meló nchye yimbó atané maá yimbó mmye atóó. Jisós ashuú ji mbaá nte wuú. ⁴³ Bóó áko ágégé uto bí Esowó awya matye mawá ebwó meno.

Jisós ama gare baá utóó bií ndere ji dgboó nye

(Mat 17:22, 23; Mak 9:30-32)

Yéndémuú ala meno mekpo fuú né ukpékpé unó bí Jisós apye, abwólé ajoó ne baá utóó bií ake, ⁴⁴ “Nénege matu déwú mechó ewé nchwóó gare enyú. Achyége nye Maá Nte Mekwaá né amu bóó nchye nnó ápyé ne ji ndere éjii bwó.” ⁴⁵ Yé ndere Jisós ajoó mbó, baá utóó bií ákaá ula mechó ewéna wó. Genó gefó géwá ebwó matóó nnó ye áwú ákaagé ula. Ne ebwó ábó ntó efó má mangii ji.

Nde muú alú muú kpaá

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Eké éwyage mbeé akwé baá utóó Jisós ebwó ebwó nnó waá alú muú kpaá? ⁴⁷ Jisós akaá uféré bwó éféé ne aselé maá fó kóó aténé ne ji né nénkwú né mmye, ⁴⁸ ne aké ne ebwó, “Yéndémuú ayi akamege mampye galógáló ne mamane kóó nkane ayina né mabó ma ebyennó ase mbó lé me, ne muú yi asege me ebyennó ase mbó lé muú yi atómé me. Kaáge nnó muu yi aséle menyamye wuú nnó ji apó ye muú fó né geluáge nyú elé ji ne alú muú kpaá.”

Muú yi alá paá wó alu lé awyé

(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Jon akwilé ne ewú aké, “Ata debó degé mende fó aferege aló nchye né mabó myéé ne dégbé ji gétúgé alá pó fó né geluá gesé.” ⁵⁰ Jisós ajoó ne ebwó aké, “Dégbegé gefógé muú yimbó gétúgé muú yi alá paá enyú alu lé awu nyú.”

Bóó Samarya áshya mánse Jisós

⁵¹ Gébé gélagé kwákwólé eyígé Esowó aséle nyé Jisós mánjye

mfaánebuú, Jisós awya metóó nnó abó manjye né Jerosale. ⁵² Ndere alóó manjye, ató bóó fó né mbe. Akwónégé melo fó né gebage Samariya, álo mánkéle melu ewé Jisós achwógé ábélege. ⁵³ Bóó bimbo ágégé nnó Jisós akoge mánjye Jerosale, áshya mánse ji. * ⁵⁴ Jemsi ne Jón, áwúgé mbo ágií Jisós áke, “Ata, nnó déjé mewé étáné mfaánebuú éshulé échwó ésoó bóó bi ágbó?” ⁵⁵ Jisós abwólé ushu ashulé ébwó ndo. ⁵⁶ Ne alyágé éféé afé melo ewéchéá ne baá utóó bíi.

Genwágé áhkwólé Jisós
(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Wyé ndere ákéne ájye né meti, mende fó achwó jóó ne Jisós aké, “Nkwólégé wó déjyé gé yéndé mbaá ayi ójyé.” ⁵⁸ Jisós ashuú ji meko né nekanémejóó aké, “Ushua úwya ambu ayi úbélege wyé, denwyoné dewyaá anywa ne me Maá Nte Mekwaá mpó ye ne melu ewé nshwórege mekpo ngbeé mmye.”

⁵⁹ Eké éwyáge Jisós aké ne mende yicha, “Kwólé me.” Mende yimbo aké, “Ata gó nnyé nníi kpé nte wa ne nchwó.” ⁶⁰ Jisós ashuú ji meko aké, “Lyá abi álú eké áwuú bó ánií mewu bwó; ne wó chó ójyé ógáre ndere gefwage Ésoó gélu.”

⁶¹ Muú yifó ama jóó ne ji aké, “Ata nkwólege nyé wó, yémbó gó kpé nnyé ngaré ulagepú ba nnó esé détámé ate ne nchwó.” ⁶² Jisós ashuú ji meko aké, “Muú yi agbarégé mé géká mankyá mekóó ne amagé ja mmye meso akwané fó mambé muú utóó gébége Ésoó agbarégé gefwa ji wó?”

10

Jisós ató áhkwólé usáá úléé mesó éfyanepéa

¹ Depó étiré na dékógé, Ata Jisós ajya usáá bóó úléé mesó éfyanepéa, ató ébwó ápéa ápéa nnó abó mbe

né maló ayi jimboó akoge nyé wyé. ² Ndere atómé ébwó aké, “Mbwé manferé ajá dóó ne bóó utóó abi áférege ája wó. Nége mmye mbaá Ésoó mbóó mekóó nnó ató bóó utóó abifó nnó áchwó áferé mbwé wuu. ³ Chóge, ndere déjyé mbo kaáge nnó mentóme enyú mbaá bóó mme nkane mágónme né mpú ukwaála. ⁴ Deké debye debógé nka, ye géba ye unó uká ébifó. Deké debye né mena meti détenégé fó détámé muú ⁵ Yéndé melo ewé dekwónégé, gepú eyigé dékpréne, bóge mbe détámé bóó abi álú né mmu nnó, ‘Neso nébé né gepú yina’ ⁶ Mbógé muú alú né gepú eyigémbó ayi apyé fó neso, neso neláa nyé ne ji, mbóge apyé neso, neso nékérege nyé eta nyú. ⁷ Dekpégé né gepú eyigémbó bége wyé éféé, dékpegé fó upú upú. Yéndégenó eyigé áchyége nyú nyége lé nyéé ne eyigé manyú nyúge, getúgé muú utóó abó mambé ne nsá. ⁸ Yéndé melo ewé dekwónégé ásege nyú ábelégé mmu gepú déshagé fó menyéé yi áchyége enyú. ⁹ Pyége bóó mamée átóó né melo ewémbó, ne gárege ntó ébwó mekomejóó Ésoó nnó, ‘Gefwage Ésoó gechwó kwókwólé ne nyú.’ ¹⁰ Yéndé melo ewé dekwónégé ne áshagé mansé enyú, chóge né metóó melo déjóó nnó, ¹¹ ‘Yé mpúpú éyi dékpané né melo enyú, gége éjíná ndere dékwele uká nnó étáné. Yémbó kaáge nnó Gefwage Ésoó gechwó kwókwólé.’ ¹² Ngarege enyú nnó bíi únóó mpa, Ésoó agene nyé melo Sodom meshwe apwó melo ewémbó.”

Maló ayi alá áfyéé matóó ne Jisós wó
(Mat 11:20-24)

¹³ Ake, “Utónkwa ubé nye ne enyú bóó meló Korasin, utónkwa ubé ntó ne enyú bóó Betsada néndé, ukpékpé ufélekpá ebi mpye eta nyú, mbo mpye nyá ubi mbaá bóó Tiya

* **9:53** Elú wáwálé nnó: Asé ji wó, getugé bóó Jus ne bóó Samarya ápáa ate.

ne Sidon mbo ályaa mé gabo bwó te gachíí, áfyε uchálé mandeé, áwaa matwó né mekpo mánleré nnó ályaa gabo ebwó. ¹⁴ Kaáge nnó bíi unóó mpa Esowó agene nyε bós Tiya ne Sidon meshwε apwó enyú. ¹⁵ Chyá enyú bós Kapanom, déferé nno ngó nyú akwóme nyé te mfaá mfaá? Ngba! Ashúlege nyé enyú mme kpátε dékwónege melo áwuú bós.”

¹⁶ Jisós aké achwó nére, ajóó ne abi ji atómé aké, “Muú yi awugé enyú ebyennó awú mbo élé me, ne muú yi ashyagé enyú ebyennó ashya mbo élé me; ne muú yi ashyagé me éleré nnó ashya mbo lé Esowó muú átóme me.”

Baá dentóó Jisós ákeré meso ne nechóchó

¹⁷ Baá dentóó Jisós bimbó usaá uléé mesó éfyanepea ákeré meso ne nechóchó aké ne Jisós, “Atá ye aló nchye áwuú ésé gébége dényané abi né mabó myé.” ¹⁸ Jisós ákeré bwó meko aké, “Élú wáwálé, ngé *danchómeló ndere atané mfaánebuú eké dasama akwe né mme. ¹⁹ Wuúge! Nchyé enyú uto ébi dékage jyá mmyó ne ngát ne mma nchyéé enyú uto bí upwó ye uto ébi Danchómeló ne genó gefó éyí gépyé enyú gépó. ²⁰ Yémbó débégé fó ne nechóchó gétúgé aló nchye áwuú enyú. Bége lé ne nechóchó nnó Esowó asá mabó nyú né mmu nyε ayi alú né mfaánebuú.”

Jisós alu ne nechóchó

(Mat 11:25-27; 13:16, 17)

²¹ Né gebé eyigé Jisós ájóóge depó ti, Mendoó Ukpea épye ji agbeé ne nechóchó ne ajóó aké, “Nte wa, Ata ayi abóó mfaá ne mme, mfeé wó dós, nkane apyéé nnó depó etire detome ne me debe bibíí mbaá bós denjá ne abi ákaá nyε dós. Jnené deti gbógónó mbaá bós abi alá kaáge ye genó nnó ákaá. Elu wáwálé Nte wa, mbo ne wó mbóó ókelé nnó ébé.” ²² Jisós ama jóó aké, “Nte wa

achye me unó uko. Muú ayi akaáge gefógé muú ayi Maá alú ápó, ekosé Nte wuu ne ye muú ayi akaáge gefógé muú ayi Nte alu ápó ekose Maá ne bós abi ji ájyaa nnó ápye ebwó ákaá Nte wuu.”

²³ Eké éwyage abwólé ushu ajóó ne baá utóó bíi aké, “Enyú dewya éfwó mangé unó bí dégéne mbo. ²⁴ Ngarege enyú nnó gejamégé bós ekpávε Esowó ne afwa ntó abó ákelé mangé unó bi enyú dégéne mbo ne manwú unó bi enyú déwuú mbo yémbó áwuú wó.”

Nekanémejóó mende Samarya ayi alómé metóó

²⁵ Eké éwyage *Ménleré mabé Esowó fó achwó ne defyá né metóó mámua Jisós aké, “Ménleré, mpye nnó ne mbó genwá eyi gélagé byé?”

²⁶ Jisós agíi ji aké, “Asá né mmu nyε Esowó nnó? Jjóó wyé owú nnó?”

²⁷ Ashuú Jisós meko ake, “Gbógé ne Ata Esowó wyéé ne metóó wyéé meko, ne mendoó wyéé meko ne uféré byéé uko, pyégé utóó bíi ne eshye wyéé meko, tégé wyéé lé ji yéndégébé, ne gbógé ne nte ménjmé wyéé ndere ogboó ne geme jyéé.” ²⁸ Jisós aké ne ji, “Ólu cho Pyémbo ne óbó genwá.”

²⁹ Mende yimbó, manleré nnó nkwe wuu alu cho, agíi ji aké, “Mpye nnó ne nkaá nte menjmé wa?” ³⁰ Jisós agaré lé ji nekanémejóó aké, “Né bíi fó mende fó atané Jerosale ashulege ajye né Jeriko, aké akwónege meti ánjó apye ji, átule ji, áfóó unó bíi uko, ályá ji ala mángbómangbó, ábó áfé. ³¹ Eké épyεmbo, *mémpye upe Esowó ashulege ajye né meti ewémbo aké agene mende yimbó apyamé akoó. ³² Wyémbo ntó ne muú Levi áchwóó, alu mempoó ámpyé upe Esowó, akwónégé éféé, agé mende yimbó ji ntó akoó égbé ewé chá. ³³ Eké éwyage mende

*Samariya fó ayi ebwó alá túgé ne bós Jus akwóne éféé aké agene

mende yimbɔ meshwɛ akwɔ ji metɔɔ. ³⁴ Ajyɛ báne ji, ashwɔné upa bímbɔ ne mmɔɔ *, ata mawéé wyé awé ubi ne ubaá mándée. Abwéé ji anéré mfaá *géjuná jíí, afé ne ji né gepú eyígé ankéé ábélege áchyége manka, éféé ne apelé ji. ³⁵ Bíí ujjágé aferé nka achyé mbɔɔ gepú aké ne ji, ‘Pélé me mende yiná. Mbɔgé ɔchɔgé nka épwɔgé eyí, nkerégé meso nshuge nyé wɔ éjí.’

³⁶ Jisɔs agárégé ji mbɔ, agíí ji aké, “Né ebwɔ bímbɔ áléé ayi ndé álére nnó ji alu nte menjé mende yi ánjó átulé mbɔ ji? Garé me.” ³⁷ *Ménleré mabe Esɔwɔ ashúú ji meko ake, “Élé ayi agené mbɔ ji meshwɛ.” Jisɔs agaré ji aké chɔ, “Pye wyémbɔ.”

Jisɔs ajyɛ gé Mata ne Méri

³⁸ Ewyágé Jisɔs ne baá utɔɔ bíí átane ájyɛ kwɔne né melɔ fɔ. Mendée fɔ ajwɔlege éféé ayi akamege Mata. Ane Jisɔs mmyɛ nnó achwɔ né gepú jíí. ³⁹ Mata abɔ awya meso wuú yi alú mendée ayi akámege Méri. Ndere Jisɔs abɔ akpené mmu, Méri ajwɔle ji né nenkúné mmyɛ, afwɔrege unó bí Jisɔs alérege, ⁴⁰ yémbɔ Mata né égbé ewuú amyɛ le mankele genó eyígé Jisɔs anyéé. Eke ewyage Mata ajyɛ jóɔ ne Jisɔs aké, “Atá ɔgéné ndere Méri alyá me nnó mpye utɔɔ me mbií? Gáré ji áchwɔ apóo me.” ⁴¹ Ata Jisɔs akuú ji aké, “Wɔ Mata ówane mmyɛ jyɛ mampye gejamégé unó ne óma óchyɛge geme jyɛ efwyale; ⁴² Yémbɔ genó gelu géma élé Méri ne ajyá genó eyígémbɔ. Amage sé sé gejí eta wuú.”

11

Jisɔs aleré ndere muú abɔɔ manemmyɛ mbaá Esɔwɔ
(Mat 6:5-13; 7:7-11)

* **10:34** Elú wáwálé nnó: Bɔɔ Isrelí áselé mmɔɔ bwɔ ne mawéé nkane uka.

¹ Né gébé gefɔ Jisɔs abɔ anenemmyɛ né mbaá fɔ. Aké anerege maá utɔɔ wuú ama achwɔ jóɔ ne ji áke, “Ata leré ese ndere debɔɔ manemmyɛ mbaá Esɔwɔ wyɛ ndere Jon abɔ aleré baá utɔɔ bíí.” ² Éféé Jisɔs aleré baá utɔɔ bíí ako aké, “Yéndégébé deké denenemmyɛ jóoge nnó:

Nte sé, pyé mabɔ mmyé mábé ne énogé

Pye gefwa jyéé géchwɔ.

³ Chyɛgé esé menyéé yi dékélege bíí ne bíí.

⁴ Jinte gabo yi ese depye eta wyé, ndere esé ntó déjigente gabo yi bɔɔ ápyéé eta esé.

ɔkamégé esé dékpré né mmua-meno.”

⁵ Ne Jisɔs améé aké dése nnó, “Mbɔgé alu ne mejeé ne ɔjyɛgé gáre ji ne metɔɔ utuú ɔké, ‘Mejeé pwɔ me ntó brɛd éléé. ⁶ Menkéé wa achwɔ, mpɔ ne genó eyígé nchyɛge ji, mejeé wyé ajóoge nyé nnó?’ ⁷ Ndɔfɔ ebéé nnó ji ashuge ji meko né mmu gepu aké, ‘ɔchyɛge me efwyale. Ngbé mé gepú ya mbelé ne baá ba, nkwilégé sé ka mankelé genó nchyé wɔ.’ ⁸ Jisɔs aké, mende yiná ashyá mánkwilé ka achyé ji menyéé, yé lé alú mejeé wuú yémbɔ ngarege wɔ nnó ye épyé nnó, gétúgé adoó menómbí dɔɔ dɔɔ, mejeé wuú akwilege nyé ka manchyé ji yendé genó eyígé akélege ájyé.

Jisɔs alerege nnó ɔké ɔkelege genó, gíí Esɔwɔ né mmyemenene
(Mat 7:7)

⁹ “Mbɔ ne ngarege enyú nnó, ‘Gige wyɛ Esɔwɔ gige, achyɛge nyé enyú unó bi dekelege, kelege wyɛ kelege ápye nyé enyú degɛ ubi. Dóoge wyɛ menombi doó, anénege nyɛ enyú ewú.’ ¹⁰ Kaáge nnó muú yi agigé genó, asele nyɛ, ne ayi akelégé, agene nyɛ, ne muú yi anogé menómbí, ánénege nyé ji éwú. ¹¹ Ndé muú nyú ayi abegé

nte, ne maá wuú agigé ji meshuú, áchyége le ji mmyó? ¹² Wá mbógé akógé nekwanchií, achyége lé ji ngat? ¹³ Mbógé enyú ákwaá abi délu bós nchye, dechyege unó ulúúlú mbaá baá nyú, ndé gepyé ne Nte nyú yi alú né mfaánebuú alá chyégé Mendoó Ukpea mbaá bós abi ágige ji?”

Jisós apó ula uma ne Belsebáb mfwa aló nchye
(Mat 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Né gébé gefó Jisós aféré meló nchye ayi apyé mende fɔ álaá mbú. Meló yimbó aké atanegé ji mmye mende yimbó aló manjós mejós. Gejamégé bós bí awuú ndere mende yimbó ajóge mejós matye mawá ebwó meno. ¹⁵ Yémbó abifó aké, “Abuú áló nchye né menyamyé bós, élé Belsebáb mfwa aló nchye ne achyége ji uto nkawu ne ábuú áló nchye.” ¹⁶ Abifó akéle meti mamua Jisós. Agií ji aké, “Pye ufélekpa ese dégé, manlere nnó Esówó ne atóme wá.” ¹⁷ Jisós ákaá genó eyigé ebwó áférége, ajós ne ebwó aké, “Yéndé meló ewé bós alá pó meko ama, éténégé. Mbógé ula gepú ukarégé, uké umye ne ate utyage. ¹⁸ Mbántó ne élú ne danchómelo, mbógé bós bií ákarégé aké ámyé ne ate gefwa jí géténégé. Njós mbó, gétúgé enyú deke uto ba utanegé mbaá danchómelo, ne nkáge mfére aló nchye. ¹⁹ Deké mféregé aló nchye né uto bí danchómelo. Ndere enyú deké mbó, bós nyú áferege né uto bí wá? Ebyennó ebwó ambós álerege enyú nnó delu gyé. ²⁰ Yémbó, mbógé élé utó bí Esówó ne mbuú áló nchye, kaáge nnó Gefwage Esówó gélo mé fá ne enyú.

²¹ “Enyú dekaá nnó, mbógé meto muú akpomégé mmye ne unó bee mámbá gepú jí, unó bií uko ubéé chánéné. ²² Yémbó mbógé muú yi atóo apwós ji, achwógé kpá ji ne umye, afóge nyé unó umye bií ebí ji

abó anéré metós wuú wyé, akaré ne ajeé bií.

²³ “Muú yi ashyagé manténé né depó ta, ébyennó atya lé déti. Mbógé muú ashyagé mampóo me nnó apyé bós ákaá Esówó, ébyennó achó mbó élé utós ba.

Meló nchye ayi akeré meso
(Mat 12:43-45)

²⁴ “Gepógé meló nchye gélu nnó, gébége atanégé muú né mmye akéne akélege melu mangbeé mmye né mmu mewaá. ‘Mbógé alá ge melu wó, ajóge aké nkerege meso né mbaá yi ntané.’ ²⁵ Mbógé akerege meso ne agegé nnó gepú yimbó gela gewa, ákwyé áshwa mé géjí, ²⁶ akerege, afé ase áló nchye abifó akénéama abi abós apwós ji, ákpé ájwólé mmu. Ne gefós eyigé muú yimbó ábéé gebós gépwó eyigé mbembe.”

Metós megómegó ewé wáwálé

²⁷ Jisós ajósge depó eti, mendée fɔ né mmu geluage bós bimbó ado elúlú aké, “Metós megómegó elú ne mendée yi ábyené wó ne awéé wó ne mámbé jí.” ²⁸ Jisós akeré meko ake, “Géjamégé metós megómegó gélu lé ne bós bí awúu mekomejós Esówó, ne apye ndéré aké.”

Bós akélege ufélekpa

(Mat 12:38-42; Mak 8:11, 12)

²⁹ Ndere Jisós ajóge depó tí gejamégé bós áchwó chóme áwúu. Ne Jisós ajós ne ebwó aké, “Enyú nyje eniné na debó. Dekelege me nléré enyú ufélekpa, yémbó yé uma nlérége fɔ, wye lé ufélekpa ebi *Jona. ³⁰ Wyé ndere Esówó abó apyé ufélekpa né mmye Jona manleré utó bií mbaá bós Ninéve, mbántó ne álerege nye né mmye Maá Nte Mekwaá, ne nyje eniné na négène nye. ³¹ Bií unós mpa Esówó, mfwa mendée né meló Sheba ákwilege nye ashule bós nyje enina ndo nnó ápye gabo. Néndé, atané nya kpaá tete ewu áchwó wú unó bi mfwa *Solomun áleré nya

bɔɔ ne dɛngá. Kaáge ye nnó muú alu mbɔ né metɔɔ metɔɔ enyú ayi álerege mekomejɔɔ ne dɛngá apwɔɔ mfwa Solomun yɛmbɔ défyéé fɔ matu manwúge wɔ. ³² Bií mpa, bɔɔ Ninɛve ntó áshulege nyé ndo mbaá nje eníné fi gétúgɛ ɛbwɔ abɔ awúu mekomejɔɔ Ɛsɔwɔ ayi Jona abɔ agare ne ákwɔré matɔɔ bwɔ. Muú yichá alu fá nána ayi mekomejɔɔ wuú apwɔɔ ayi Jona, ne enyú dewuú fɔ ji.

Jisɔs alerege bɔɔ gengbógɛ menyammye

(Mat 5:15; 6:22, 23)

³³ “Muú álwégɛ fɔ étúléká ábele bibí. Yé gesá akpáné fɔ akwéré ɛwú. Anma ɛwú mfaá nnó bɔɔ ákpege mmu gepú ágéné mbaá. ³⁴ Amé mekwaá álu eke étúlékán né menyammye wuú meko. Mbogé ame jyé álú chánéné, kaá nnó menyammye wyé meko abeé ne gengbɔ, ne mbogé ame jii apɔ chánchá agene gemua mbaá meko. ³⁵ Muú abɔ mancheré chánchá agé nnó gengbɔ eyigé ji aferé nnó agene gépɔ fɔ lé gemua. ³⁶ Mbogé muú akwólégɛ gengbɔ wáwálé, ayi depɔ tií delá pɔ né gemua, genwá jii geko gebéɛ nyé pópɔ ndere mewé ɛgénége né gemua.”

Jisɔs ashule ndo mbaá anleré mabɛ Ɛsɔwɔ ne ɛkwɔ bɔɔ Farasi

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

³⁷ Ndere Jisɔs alú ajóge mbɔ, muú Farasi fɔ akú ji nnó ajyé anyé menyéé ne ji né gepú jii. Ajye kpé ajwólé, ɛbwɔ álo manyé menyéé. ³⁸ Muú Farasi yimbɔ agégɛ nnó Jisɔs alɔ manyé menyéé ayi alá shwóné amu wɔ ala meno mekpo fuú. ³⁹ Jisɔs aké ne ji, “Enyú bɔɔ Farasi dewya matɔɔ nchye ne usé. Néndé gepɔge nyú gélu ɛké muú ayi ashwónene meso amo ne uchweri menyé, yɛmbɔ né mmu, abelege unɔ bi ji abɔɔ né mati mabomabo. ⁴⁰ Ama jóɔ aké: Enyú delu ukenkené bɔɔ. Enyú dekaá fɔ nnó Ɛsɔwɔ yi

akwyé meso genó ji ne akwyé ntó mmu wɔ? ⁴¹ Genó eyigé enyú débɔɔ mampye gélu nnó, bóge genó eyigé gelu mmu bɔ akpánkpa menyéé nyú déchyé mbaá bɔɔ gekpo. Ɛféé matɔɔ nyú ntó ábɛ nyé pópɔ né depɔ deko.

⁴² “Utónkwa úlú ne enyú bɔɔ Farasi. Enyú dekarege menyéé yi dékpáne né makɔɔ nyú dékaré malú afya, déchyé Ɛsɔwɔ melú ɛma. Yɛmbɔ depyé unɔ ebí úlú cho mbaá bɔɔ ne dejinte mangbógɛ ne Ɛsɔwɔ. Pyege ukpékpé unɔ bina. Yɛmbɔ délyage fɔ manchye ɛchye ɛwé enyú debɔ dechyége me.

⁴³ “Utónkwa úlú ne enyú bɔɔ Farasi degbɔɔ mánjwólé malú ujwólé ayi énogé né mmu macha mmyemenene ne dekelege nnó bɔɔ átámégɛ enyú ne énogé ne matoo gese.

⁴⁴ “Utónkwa úlú ne enyú, délu ɛké manome ayi álu bibi. Bɔɔ ákéne mfaá ákaá fɔ nnó akpáne mbɔ lé getoo wɔ.”

⁴⁵ Jisɔs anérége manjɔɔ depɔ eti, Ménleré mabé Ɛsɔwɔ ama aké, “Ménleré ójóge mbɔ depɔ etiré na, oshye mbɔntó esé.” ⁴⁶ Jisɔs ashúu ji meko ake, “Utónkwa úlú ntó ne enyú Anleré mabé Ɛsɔwɔ, enyú denerege bɔɔ matuú ayi ánoɔ nnó ákpa, mánwɔ ɛbwɔ yé dachyé déwólé.

⁴⁷ “Utónkwa úlú ne enyú; enyú dékwyége manómé bɔɔ ɛkpávɛ Ɛsɔwɔ abi ante nyú abɔ áwané, yɛmbɔ deshya meko mejɔɔ ɛbwɔ. ⁴⁸ Mámpye mbɔ enyú degame mbɔ lé ante nyú né unɔ bi ɛbwɔ ábɔ ápyé. Awá bɔɔ ɛkpávɛ Ɛsɔwɔ, nána dékwyége manome bwɔ. ⁴⁹ Ɛsɔwɔ mfwa dɛngá né gétú eyigé mbɔ aké, ‘Ntome nyé ɛbwɔ bɔɔ ɛkpávɛ ne ángbá bá. Ɛbwɔ áchyége nye gentogé bɔɔ ba bimbo ɛfwyale ne áwáne nyé abifo.’ ⁵⁰ Ɛlé nje eníné na ne Ɛsɔwɔ agíge nyé ɛbwɔ gewu eyigé bɔɔ ɛkpávɛ bií, abi bɔɔ áloɔ manwáné te mme yina alɔɔ úla, kpaá te nána. ⁵¹ Alɔ nyé mángii

manoó mewené Ebel ákwóné ami Sakariya ayi ebwó áwáné ji né nmu echa upε Esowó, metómetóó geluó eyigé ápye upε ne melu ewé bóó alá kpéné tametame. Ngarege enyú wáwálé nnó Esowó alo nyé mángigé nje eniné na gewugé bóó abi áwané.

⁵² “Utónkwa úlú ne enyú Anleré mabé Esowó. Debí egbógóló menómbi ewé muú akoogé ne akaá Esowó. Enyú ambóó dékélégé fó mankoó wyé dekaá uchánchá bii, wyembó ntó ne dégbéé bóó abi akelégé mankoó wyε.”

⁵³ Jisós anérégé uno ebi manjóó, eké ewyage atané dafye, Anleré mabé Esowó ne bóó Farasi áshulé ji mmye, ágiú ji bó nkwe ne gejamégé depó nnó áwú ewé étánege nye ji meno. ⁵⁴ Agige ji mbó nnó akwegé nekwené menó ne ebwó amma ji mechó mmye.

12

Muú akaagé bwóle fó Esowó

(Mat 10:26, 27)

¹ Ndere Jisós alú jóoge depó eti, gejamégé bóó áchwó nó ji mme, ájá eké ushye te ánmérege ate. Jisós abwólé kpé ushu ne baá utóó bií aké, “Sege gébé ne gepó eyigé bóó Farasi * áwya, alú lé bóó dembwólé. ² Kaáge nnó genó gefó gépó eyigé ákwérégé gejí, bóó alá gënë nye ne eyigé ábigé ntó géjí bóó alá kágé nye gépó. ³ Ebyennó, depó deko etiré enyú dejóoge lé né metóó utuú, áwúu nyé déti bií gbóó. Ne depó etiré enyú degbe gepú dejóoge geju, bóó ako áwúu nyé déti.

Muú ayi débóó mamfo lé Esowó épóó mekwad

(Mat 10:28-31)

⁴ “Ajeé ba, ngarege enyú nnó défógé fó bóó. Akáge wá lé muú wáne ne akáge pyé esé genó eyigéchá. ⁵ Ngarege nyé enyú muú yi debóó mamfo. Fóge lé

Esowó ayi awagé muú, alú wyá uto mamfúme muú yimbó né mewe ewé élá nómegé. Ngarege enyú wáwálé nnó ji ne alú muú ayi debóó mamfo.

⁶ “Pó enyú dekaá nnó akpóó baá denywóné átá ne nka eyi élá fuú yé genó wó. Yémbó Esowó abya ye maá enwyóné ama wó. ⁷ Ne enyú, Esowó akaá mpa dénkaaré mejwe eti délú yéndémuú nyú mekpo. Dechyege geme genyú efwyale néndé denjá geme né mbe ushuú Esowó depwó ekwó denwyóné.

Muú ayi dfyéé metóó ne Kras ne ayi ashya ji

(Mat 10:32-39; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Ngarege enyú nnó yéndémuú ayi ágárege gbónónó né mbe ushu bóó nnó alu muú wa, Maá Nte Mekwaá ntó akamege nyé né mbe ushu makiénné Esowó nnó muú yimbó alu awuú. ⁹ Yémbó, yéndémuú ayi áshyágé né mbe ushu bóó nnó akágé me, nshyaá nyé ntó ji né mbe ushu makiénné Esowó.

¹⁰ “Génó géma eyigé débóó mankaá gélú nnó, Esowó akage jínte gabo muú ayi ájóoge mejóó mebomebo ne Maá Nte Mekwaá, yémbó muú ayi ájóoge mejóó mebomebo ne Mendoó Ukpea, Esowó ájígé fó nte gabo wuú.

¹¹ “Kaáge nnó gébé gékwónege nye eyigé ápyéne enyú muú ama ama mánjye téne unóó mpa né macha mmyemenene, ámage sé enyú nnó déténe mbe ushu afwa melo ne bó góména. Gébé eyigémbó gekwónégé, désomé gé fó nnó depye nyé nnó ne dépoó geme genyú, ye nnó dejóoge nyé nnó. ¹² Né gébé eyigémbó, Mendoó Ukpea égárege nyé enyú genó eyigé débóó manjóó.”

Nekanémejóó gekenkenégé mfwa

¹³ Ndere Jisós abó achyége baá utóó bií majyéé na, muú fó né mmu ekwó bóó ajóó ake, “Ménleré, gáre mejmé wa akaré geteégé nte sé

* 12:1 Elú wáwálé nnó: Gepó eyigé bóó Farasi ne bóó Sadusi getené mbaá *Yis.

achyé εya.”¹⁴ Jis̄s akuú ji aké, “Mejeé, waá ake me mpáné b̄o mpa nyú ne nkáré geteé genyú?”¹⁵ Abwólé, aj̄ó ne b̄oó ako aké, “Sége gébé, ekagé dénéré mat̄ó né unó mme d̄ó, néndé, genwágé muú gep̄ó f̄ó lé né unó bi ji awya. Yé ábé lé ne gefwa nnó?”

¹⁶ Jis̄s aj̄óge mb̄o, ató εbw̄o nekanemej̄óó ake, “Mfwa f̄o ab̄ó alu ayi awyá mek̄óó wuú εwé élmé menyéé d̄ó. ¹⁷ Agií gemé j̄ií ake, ‘Mpye nyé nnó? Mp̄ó sé ne melú εwé mbélégé menyéé wa. ¹⁸ Ewyage ake, ‘Genó eyigé mpye nyé gélú nnó.’ Mmu nye utó ba, ntené ebi uŋea; mbélége nyé menyéé ne mbwé menyéé wa meko eféé. ¹⁹ Mpyegé mb̄o, nj̄óge nyé ne gemé yá nnó nana nj̄yé gbée mmye. Nwya gejamé menyéé ayi nnyéé né gejamégé aŋme. Nj̄ye nyégé, nnyúgé mm̄óó ne nnyégé genwá.’ ²⁰ Ndere áférégé mb̄o, Esw̄oó akuú mende yimb̄o ake, ‘W̄o genkekenegé muú áséle genwá jyé ne utuú b̄ina ne unó byé ebi óbelé, ulá nyé ebi wa?’” ²¹ Jis̄s aké ne εbw̄o, “W̄yé na ne epyé nyé ne muú yi akélégé unó uko nnó ubé ebií ayi alá akélégé unó ebi mampye dep̄óre Esw̄oó.”

Jis̄s alerege nkane deb̄oó mambé ne Esw̄oó ne unó mme (Mat 6:24-34)

²² Jis̄s anérégé aké ne baá ut̄óó bií, “Ndere elúmb̄ó, ngarege enyú nnó dechyégé f̄ó gemé enyú efwyalé mankelé genó eyigé dényé ne mandeé ayi défyéé nye. ²³ Kaáge nnó genwá enyú genéá gepw̄o menyéé ayi dényéé ne menyammye enyú aŋeá apw̄o mandeé ayi défyéé. ²⁴ Pége denyw̄oné, detí dep̄ené menyéé, déferege ne débélégé mbwé. Dép̄ó ye ne malu ayi débelege menyéé, élé Esw̄oó ne achyége detí menyéé. Ne enyú denéá d̄ó né ame Esw̄oó depw̄ó denyw̄oné. ²⁵ Déchyegé gemé nyú efwyalé, ndé muú nyú ayi mesóme

wuú ekáge gbée yeé bií uma né aŋme ayi Esw̄oó achyé jí nnó débélé fá mme? ²⁶ Epyé nnó ne ji amye mambé ne unó uko ebi úchyége ji genwá, ayi alá kaáge pyé ye ekéké genó ewéna? ²⁷ Pége dégé un̄óó mewaa ebi úkome ukoó ul̄óul̄ó ndere úwéné, úpyé f̄ó ut̄óó, ukwyége ye mandeé. Yémb̄o ngarege enyú wáwálé nnó ye Mfwa *Solomon ayi ab̄ó awyá unó uko, ap̄ó ye ne nkú ayi alomé akw̄oné ukoó ebi un̄óó bina. ²⁸ Mb̄ogé Esw̄oó achyegé bya mewaa bina ukoó ul̄óul̄ó. Bya ebi fina ulú ubé geyá úgbó atuú áfyé mewε, deféré nnó ákáge chyéé f̄ó enyú mandeé apw̄o ndere ji apele bya mewaa? Met̄óó εwé enyú defyéé ne Esw̄oó éŋené kpaá épw̄o amu. ²⁹ Ebege mb̄o, dechyégé f̄ó gemé enyú efwyale mankelégé genó eyigé dényéé ne eyigé dényúu nyé. ³⁰ Elé b̄oó bi alá kaáge Esw̄oó ne áchyége gemé bw̄ó efwyalé yendegébé mankelégé unó bina. Kaáge nnó Nte nyú Esw̄oó akaá me nnó deb̄o mambé ne ubi uko. ³¹ Ne myége mange meti εwé Esw̄oó abeé mfwa nyú, dépyegé mb̄o, achyegé nye enyú unó bina uko.

Ekáge muú abya Esw̄oó gétugé unó mme (Mat 6:19-21)

³² “Baá ba, déf̄ogé, ye lé délá déja w̄ó, Ata Esw̄oó ajya mé enyú nnó dényéé genwá né mmu gefwa j̄ií. ³³ Kp̄óge unó bi déwya uko, déchye ŋka yimb̄o mbaá ubyá b̄oó. Kelege úba ebi ulá ch̄ógé, ewéna eleré nnó debéle gefwa genyú né mfaanebuú mbaá yi genó gélá kaáge ta. Yé menj̄ó alá kaáge j̄ó, ye ukye úla kaáge nyé. ³⁴ Kaáge nnó mbaá ayi muú ábélege gefwa j̄ií, eféé ntó ne met̄óó wuú ebéε.

B̄oó Kras db̄ó mangilé ji

³⁵ “Kp̄ómege mmye lwége mawe álúli, ³⁶ dégile nderé b̄oó ágile nte bw̄ó nnó akéré meso né epaá

neba ewé ji ajoyé. Akérégέ meso adogé menómbí ákage néne ji éwu ténéténé. ³⁷ Éfwó élu né baá defwé abi nte bwó akerégé meso, ábánege ebwó peé! Ngarege enyú wáwálé nnó, akpomege nyé mmye, agaré ebwó nno ájwólé ka ji akpá menyéé achyé ebwó ányé. ³⁸ Éfwó élu né baá defwé abi mbógé mbóó gepú achwógé, ye ne metóó utuú ye gejoyéyégé bí, ábánege ebwó peé.

³⁹ “Kaáge nnó mbógé mbóó gepú akaáge gébé eyigé menjó achwóó gyá nyé geji akpé mmu, mbó ajwólé abame géjí nnó menjó akáge achwó agyá akpé mmu. ⁴⁰ Enyú ntó kpómege mmye, gétúgé Maá Nte Mekwaá akerege nyé meso né gébé eyigé délá dékágé.”

Baá defwé abo mampye matóó bwó chánchá
(Mat 24:45-51)

⁴¹ Pita akuú Jisós aké: Atá, “Ótó mbó nekanémejóó eni né eta esé waá mbaá bóó ako?”

⁴² Ata ama ló mangaré ebwó ake, “Bege ndere maá utóó ayi awyaá dennga, apye utóó bií chánchá. Nte wuú alyaáge ji ne baá defwé abifo nnó apélé ebwó, achyege ebwó menyé chánchá né gébé gelógéló. Maá utóó yiná alu ndé gefógé muú? ⁴³ Galógál abeé nye ne maá defwé yimbo, gébége nte wuú akerégé meso agéne nye nnó ji apye utóó bií chánchá. ⁴⁴ Ngarege enyú wáwálé nnó nte wuú abelege nye ji ndere muú kpaá né unó bi ji awyaá uko nnó apélé. ⁴⁵ Ne mbógé maá utóó yimbo abegé ayi áwyaá gepó gebogebo, ajóge nye ne geme jí aké, ‘Nte wa abelege nye dóó ne achwó,’ ne aló nyé mantúlégé baá defwé abifo, andée ne ande ne manyéégé menyéé ne manyúgé mmóó te mapyéne ji. ⁴⁶ Mbógé apyége mbó, nte maá utóó yimbo achwó kwó nye ji nejmé né gébé eyigé ji alá kaá nnó achwó wó. Abanége ji mbo, achyege nye ji

gekpékpé efwyale ewé ebóó epwóó amu nnó ájyé ábáne bóó ubéé

⁴⁷ “Maá defwé ayi akaáge genó eyigé nte wuú akélege nnó ji apye ne alá pye géjí wó, nte wuú agarege nnó ábwólé ji ula ádó chánéné. ⁴⁸ Mbógé maá utóó alu ayi apyegé gyé né mechó ewé akpáne matúlé, yémbó élé alá kaá genó eyigé nte wuú akélege wó, ajií matúlé ájámé. Enyú debó mankaá nnó muú yi áchyegé ji gekpékpégé genó, ji ne ame mako apéle. Muú yi áchyége ji genó eyigé mbó, ji ne áchérege ji chánéné.”

Mekomejóó Jisós achwó ne mawámé épofó nesó

(Mat 10:34-36)

⁴⁹ Jisós ama jóó nnó, “Nchwó né mme yiná manlwéé mewe, ne mbógé ébó élo mé manlúlé, mbó metóó égóó me. ⁵⁰ Afyé nyé me né efwyale wyé ndere áfyé muú mmú nnyi nnó awó manaá Esowó. Wyé kpaá depó etí dékogé ne metóó wa ékwené.

⁵¹ “Enyú deféré nnó nchwó fá mme mámpye nnó bóó ábé nesó ne ate? Kaáge nnó nchwó lé mampye bóó áfá mbwa ne ate. ⁵² Ló nána ójyége mbe, bóó ábegé makpó áta né ulá gepú, akárege nyé, álé ábeé nyé né égbé wá, ápea áshyá nyé me. Mbógé ápea álú égbé wá, áléé áshyá nyé me. ⁵³ Nte ashya nyé manwú mechó ne maá wuú ayi mende, maá ayi mende ntó ashya nyé manwú mechó ne nte wuú. Mmá ashya nyé ewé maá wuú ayi mendée, maá ntó ashya nyé ewé mmá. Nmogétá ashya nyé ewé mendée maá wuu, mendée maá wuú ntó ashya nyé ewé nmogétá wuú.”

Muú abó mancheré akaá ndere ji atené ne Esowó

(Mat 16:2, 3)

⁵⁴ Jisós ama jóó ne ékwó bóó aké, “Enyú degége gekó yendégébé géké génywérege dejogé deké, ‘Manaá achwó kwé. Ne akwene ntó.’

55 Yéndégébé degégé nnó, ‘Gefwene neba géle chwó’ dekaa nnó genóme gechwó jyá. Ne mbóntó ne ébéε.
 56 Enyú bós dembwólé, ndere dépéle mfaá ne mme délóo ndere bíi ubé nyé. Epye nnó ne enyú delá géné unó bí Eσωω apyé mbo né gébé eyí?

Kwye depo ne muu mawámé wyé (Mat 5:25, 26)

57 “Enyú amboó dekáge fére fó, dékaa genó eyí gélú cho eyíge débóó mampye? 58 Mbógé muú nyú abógé efwyale ne muú mawámé wuú, ne muú yimbó ajyεge kpó ji né εso, abó mankwó ji mata nnó ajá mechó ewémbó meso ndere εbwó alú jyéε jyéε. Ebege alá pyémbó wó mboó ujwóó ajye nyé ne ji mbaá mémpané mpa. Ne mempané mpa afye ji né amú bós bó nku, ne bós nkú áfyéε nyé ji denó. 59 Ngarege enyú nnó, átánégé nyé denó εtirémbó kpaá te ákwóle ujwóó bimbó uko.”

13

Kwóré metóó wyé ne opó mbógé mbó fó wó agbó

1 Né gébé eyigémbó, bós áchwó gare Jisós mechó fó ewé ébó epyéε ne bós Galilíí fó. Ndere εbwó apyé upe, Palet Gómena né Rom, ató bós nnó áwá εbwó. Ajyεge áwá bós bimbó ne manóó bwó machó ne amí menya eyí apyé upe. 2 Jisós awúgé mbo agíi aké, “Déferé nnó bós abi ágbó mbo, élé apyéε ubeé ápwóó bós Gálilíí abifo? 3 Epófó mbo. Ngarege enyú nnó: Mbógé delá *kwóré matóó nyú wó, deníige nyé gεme nyu geko nka ama. 4 Tége genó eyí gépyé né meló Silóm. Enyóη ékwé éwá bós nekwuneáléε. Déferé nnó bós bí ágbó mbo, élé εbwó apyéε ubeé dós ápwóó bós Jerosale abifo? 5 Epófó mbo. Ngarege enyú nnó, Mbógé delá kwóré matóó nyú wó, deníige nyé gεme nyu geko nka ama.”

Nekanémejóó genóó eyí géla wómé

6 Ne Jisós agaré εbwó nekanémejóó eni ake, “Mende fó abó ape genóó * gefó né mekwó wuú, gébé gékwónégé ajye pe nnó genóó eyigémbó gewó ne ji akyé umpomé ne ye géma agé wó. 7 Né gébé eyigéfo, ajoó ne muú utóó wuú aké, ‘Anmé álé mbo aleé ayi nchwóó mankyé umpomé fá né genóó eyi ne ye gefó ngéné. Ke géjí gékwé, géfóó mbaá detú.’ 8 Muú utóó aké, ‘Atá, nne wó mmye, ma lyaá géjí gébé né ηme néma. Nchome nyé ula bíi ngyá, ngbele ujwaa wyé. 9 Mbógé ηme néchá gewógé éló, gélágé wó wó akágé ké geji ηmé mme.’”

Jisós apye mbwéré mendée aló mankene né bíi uwyaa

10 Bíi uwyaa bós Jus fó úkwónégé Jisós abó alerege bós né mmu εcha mmyemenene. 11 Mendée fó abó alu éféé, ayi meló nchye ájyalé ji gempyó, ála ke pyópyó. Ameé né ηme nekuúneáléε ne akágé nyaá mmye aké cho. 12 Jisós age mendée yimbó, akuú ji ne aké ne ji, “Mmá lo nána oiyége mbe nemée neé nébyé.” 13 Ajóge mbo aneré ji εbwó mmye, téné téné mendée yimbó atoó, anyaá mmye atené cho, aló mamfége Eσωω.

14 Muú kpaá né εcha mmyemenene agégé nnó Jisós apye mendée yiná atoó bíi uwyaa bwó, metóó ésoó ji. Aló manwégé bós aké, “Ndó élú ékéné eyí bós apye utóó. Chwóge lé né ndó yimbó nnó apye enyú detoó. Muú amagé chwó sé né bíi uwyaa.” 15 Atá Jisós aké ne ji, “Enyú bós dembwólé! Yéndé bíi uwyaa, yéndemuú nyú, akágé ná mpo wuú nnó ajyé ányú manaá? 16 Mechó ewé mendée yina élú nnó alu mpyáne Abraham, ne danchwómeló afye ji né efwyale né ηme nekuúneáléε. Epó galógáló nno áféré ji né efwyale bíi uwyaa?”

* 13:6 Elú wáwálé nnó: Genóó eyige mende yimbó apéne akuú geji *fig.

17 Jis̄s ajógé mb̄o, b̄o mawámé bií mmyé égb̄o ebw̄o yémb̄o gejamégé b̄o álú ne nechóch̄o né ufélékpá ebi Jis̄s apyéé.

Nekanémej̄o mbwé ayi akuu ji M̄sta

(Mat 13:31, 32; Mak 4:30-32)

18 Ne Jis̄s agií gemé jii aké, “Gefwage Es̄w̄o gélu mb̄o nnó? Mmage ná geji ne ndé? 19 Gélu nkane mbeé mbwé ayi ákuu m̄sta, eníné muú ab̄o apené né mek̄o wuu. Néchigé, n̄wé, nébw̄olé gekpékpegé gen̄o ne denyw̄oné déténege anyua bw̄o wyé.”

Nekanémej̄o Yis

(Mat 13:33)

20 Jis̄s ama gii gemé jii aké: “Mmage m̄é na gefwage Es̄w̄o ne ndé? 21 Gelú ntó nkane yis uka ebi upye br̄ed amualé ebi mendée ab̄o achwaré ne gejamégé flawa abelé kpaá te flawa meko amuále.”

Menómbi mamkpe né genwá eyi gélá gebyéé élú mámálé

(Mat 7:13, 14, 21-23)

22 Jis̄s alú kéne ajye né Jerosale. Ndere ajyé, akoge malómáló, alerege b̄o mekomej̄o Es̄w̄o. 23 Muú f̄o agií ji aké, “Ata, b̄o bií anyéé nyé genwá eyi gélá gébyéé ab̄e nyé élé gachyé?”

Ne Jis̄s aké ne b̄o ako, 24 “Enyú myége lé mamkpe né menómbi ewé élú mámálé nnó depó. Néndé ngarege enyú nnó gejamégé b̄o ámuáme nye mamkpe, ne metí ébé nye. 25 Gébé gékw̄onege nye, eyigé mb̄o gepú akwilege ka, agbé menómbi. Gébége agbege ewú, enyú bí délaá dafye denóme nye menómbi dekuú nnó, ‘Ata, néné esé menombi.’ Ne ajoge nye ne enyú aké, ‘Nkágé f̄o mbaá yi enyú detané.’ 26 Enyú del̄o nye manené mmye deké, ‘P̄s esé deb̄o dejw̄olé mbaá ama ne w̄o, denyé menyéé, denyú mm̄o? P̄o b̄o óchw̄o né melo sé ngarege b̄o mekomej̄o

Es̄w̄o?’ 27 Yémb̄o ashúge nye enyú meko nnó, ‘Ngarege enyú, nkágé f̄o mbaá yi détané. Kwilege me ushuú. Enyú dekene depye nchye!’

28 Ne degene nye Abraham, Asek, ne Jak̄ob chónch̄o ne b̄o ekpávé Es̄w̄o ako ndere ájw̄olé mbaá ayi Es̄w̄o ágbárege gefwa jii, enyú delile nye, ne denyéé mánéné ne mat̄o us̄o. 29 Né gébé eyigémb̄o b̄o átánege nye né um̄e mal̄o mme mako, manye gefwa eyigé Es̄w̄o ágbárege. 30 Kaáge nnó b̄o f̄o abi anóge mb̄o ebw̄o, álaá nye b̄o ap̄o mpa ne b̄o abi álú b̄o ap̄o mpa álaá nye afwa.”

31 Wyé né gébé eyigémb̄o, b̄o Farasi f̄o áchw̄o garé Jis̄s aké, “Kwélé fa chó geba eyigéch̄a néndé Mfwa *Her̄od akelege manwá w̄o.”

32 Jis̄s aké ne ebw̄o, “Chóge dégaré muú defyá yimb̄o nnó, ji akaá nnó mferege aló nchye fina mmage mpye b̄o mamée átóo ne wyémb̄o ne mmáge pyé geyá. Fí nd̄o élé ne nnerege ut̄o ba. 33 Yémb̄o yelé mb̄o nj̄o, mb̄o manlyá fina nyje Jerosale, nkene neke geyá ne nd̄o ep̄ea. Elómé f̄o nnó áwá muú ekpávé Es̄w̄o né mbaá yichá ékosé né Jerósále w̄o.”

Jis̄s asomége Jerosale

(Mat 23:37-39)

34 Jis̄s aló mánsómégé ake, “É é Jerosale, É é Jerosale, dewane b̄o ekpávé Es̄w̄o ne detome abifo ne mataá, b̄o dent̄o abi Es̄w̄o atómé eta nyú! Mmua mé nd̄o nd̄o ne nd̄o, manyweré enyú nkwere nkane mekw̄o akwérege baá bií, yémb̄o enyú dékélégé f̄o. 35 Gége yé nnó, melo nyú éla mé mábómé. Ne ngarege enyú nnó, elo fina eyjégé mbe, enyú démagé gésé me kpaá te bií ebi enyú dejóge nye nnó, ‘Mejé ébé ne muú ayi achw̄o né mabo Atá!’”

14

Jisàs ama pye mende fò atoo né bií uwyáá bɔ́ɔ Jus

¹ Né bií uwyáá ebifó, Jisàs ajye nyé menyéé né gepúgέ mende fò. Mende yimbɔ abó alu muú kpaá bɔ́ɔ Farasi. Ndere Jisàs alú éféé, bɔ́ɔ ápéle ji chwεchwε, nnó ágé genó eyíge ji apye nye bií bimbɔ. ² Éféé mende fò ayi uká ne amu úmualé, abó atené mbε ushu Jisàs, ³ Jisàs agíí bɔ́ɔ Farasi ne Anleré mabé Esɔwɔ abi álú ntó eféé aké, “Ébé esé egaré nnó muú akage pye muú nemée atoo né bií uwyáá?” ⁴ Yémbɔ ebwó akere ye ji meko wó. Ne Jisàs agbaré mende yimbɔ apye ji atoo, agaré ji nnó ajyé. ⁵ Éké éwyage Jisàs agíí ebwɔ aké, “Mbɔgέ muú nyú fò ne maá wuú akwegé né gepyégé manaá bií uwyáá, ye élé mpɔ wuú ne akwené, muú yimbɔ anyógé wáwá akpé mmu aféré ji?” ⁶ Nkwé yiná apwɔ ebwó amu, apye ebwó ála bɔmbɔ.

Esɔwɔ akelege lé muú yi alá bwége mmye ne ayi anéne mane

⁷ Jisàs agége nnó bɔ́ɔ abi álɔ́ bɔ́ɔ epaá, áchwóge ájyá lé malu ujwólé malmaló, agaré ebwó nekanémejɔ́ eni aké: ⁸ “Yéndegébé ákugé muu né epaá neba ajwólé lé né melu ewé bɔ́ɔ ako ájwólege. Akelége fó melú énogé. Mbɔgέ ojwólégé wyé, ékáge bé nnó ákuú mbɔntó muú yi apwɔɔ wɔ. ⁹ Gébége muú yimbɔ achwógé, mbɔ́ɔ epaá agarege nyé wɔ nnó, ‘kwílé melu ujwólé ewe, muú kpaá ajwólé.’ Mbɔgέ épyégé mbɔ ojwólege nyé né melú ewé élá pó ne énogé, éféé mmyé égbóo nyé wɔ. ¹⁰ Yéndegébé ojyégé epaá, jwólé né melu ewé élá pó ne énogé. Gébége muú yi alɔ́ wó epaá achwógé gé wó éféé, ajage nyé ne wɔ nnó, ‘Mejeé wa, kwílé fá chó jwólé né melú énogé.’ Gébége épyégémbɔ ɔbeε nyε ne énogé né mbε ushu bɔ́ɔ. ¹¹ Wyémbɔ ne Esɔwɔ áwane nyé muú ayi ábwεge mmye

gelu ne ábwεge nyé lé ayi alá lérégé mmye.”

¹² Jisàs ama jɔ́ɔ ne mbɔ́ɔ epaá yi akuú ji aké, “Yéndegébé ɔké ɔpye epaá, ɔkugé fò wyé lé ajeé byé, anmé byé ne bɔ́ɔ ula gepú byé. ɔkugé fò wye lé afwa melo gétúgέ ebwó ákáge kuú nyé wɔ ntó né ewu bwó epaá. Apyégémbɔ áshúge wɔ galógáló ayi ɔpyé eta bwó. ¹³ ɔké ɔpye epaá, kuú lé bɔ́ɔ gekpo, ubwéré, ukókré bɔ́ɔ ne abi amε nónómé. ¹⁴ Mbɔgέ ɔpyégé mbɔ, ɔbe nyé ne metɔ́ megamegɔ gétúgέ bɔ́ɔ bimbɔ ákáge shúu fò galógáló ayi ɔpyé eta bwó. Galógáló wyé atanege nyé mbaá Esɔwɔ né gébé eyíge bɔ́ɔ abi álú cho ákwilege nyε né negbo.”

Nekanémejɔ́ epaá neba (Mat 22:1-10)

¹⁵ Ndere Jisàs ajage mbɔ, muú fò ama ayi abó anyéé menyéé ne ji akame ake, “Wáwálé galógáló alu ne muú yi anyéé nyé menyéé né mbaá ayi Esɔwɔ ágbárege gefwa jíí.” ¹⁶ Jisàs awúgέ mbɔ, alɔ́ mangare ji abya aké, “Né gébé gefó mende fò abɔ apye gekpékpégé epaá, akuú gejamégé bɔ́ɔ. ¹⁷ Gébé gékwónégé, ató maá defwé wuú nnó ajyé agaré bɔ́ɔ bi ji akuú bwó epaá nnó, ‘Achwó epaá échwó lɔ.’ ¹⁸ Ajyége, agé muú ama ama ne yéndemuú alɔ́ mandoré úbɔmɔno agare wyé ewú. Muú ayi mbε aké, ‘Wyé náná ne nnamé mekɔ́ wɔ nkelege manjye gé ewú. Chó gáré nte wyé nnó ekagé asó metɔ́ nnó nchwɔ epaá wuú wó.’ ¹⁹ Ama jyé gé ayifó, mende yimbɔ ntó aké, ‘Wyé náná ne nnamé mpɔ eyí ekyá makɔ́ efya, nlu mé téné manjye muá éjí wá epyé utɔ́. Nkpa enyú geká, ekage désó metɔ́ nnó nchwɔ wó.’ ²⁰ Ama jyé gé ayifó, mende yimbɔ ake, ‘Wyé náná ne mbané mendée wa gétú eyige na nchwɔ fò.’

21 “Maá defwé yimbó akérégέ meso, agaré depó ετίρέ na deko mbaá nte wuú; ayi akúú epaá, ne aké awuú mbó metóó εsó ji dós. Ama tó maá defwé wuú aké, ‘Chó né metóó meló ne anós mati ayí kókó ne ayí kpakpa, okúú ubwéré, abi amε nónómé, ukókóré bós ne abi gekpo nnó achwó gepú ya.’
 22 Maá defwé ajyé, akéré meso aké, ‘Ata mpye mé ndere ójós ne gepú gélú danbée.’
 23 Nte wuú, ama gáre ji aké, ‘Chó náná né baá maló ne bó dachi ako ne mati ayi kókó, ógaré bós áchwó ápyé gepú yá gégbée.’
 24 Kaá nnó bós bi mbó nkúú mé εbwó, áshyá manchwó ye muú ayi áfwórege menyéé wa ayí ntyéé apó.’”

Gefós eyigé muú abós mamkpomé mmye mambé ménkwolé Jisós
 (Mat 10:37, 38)

25 Ndere Jisós ama ló manjyé né neke níí, gejamége bós ákwólege ji. Éké éwyage atené, abwolé ushu, ajós ne εbwó aké, 26 “Muú akágé bé fó ménkwolé wa mbógé alá agboó ne me apwó mmá wuú ne nte wuú ne amá agbógé ne me apwó mendée wuú, baá bíí ne aηmé bíí. Ne amá agbógé ne me apwó gemε jíí. 27 Muú akágé bεfó ntó ménkwolé wa mbógé alá kamé negbo akpá ejíí gekwa akwolé me ne gejí wó.

28 “Mbógé muú nyú ama ashúú mantené enyón, abó kpé mbe ajwólé, aféré chánchá meno ηka eyi gepú eyigémbó genyéε nye ne akaá wa abε nyé ne ηka eyi ekwanegε manéré géjí? 29 Mbógé alá fεré mbó wó, ébé nyé nnó anérégέ fó gepú eyígémbó, atenege nyé lé nébómé, bós bi ákóoge εféé ágegέ nebómé eniné mbó, áló manjwáné áke: 30 ‘Gé muú yi aké atenege enyón, épwó ji.’

31 “Ékágé bé nnó mfwá ajye myé beε ne mfwá ayifo. Mbógé akwilege manjye, gé nnó Mfwá ayifo

achwó ne bós gejamé abi apwós abíí né malú ápéa, apye nnó? Nnó abó kpé mbe ajwólé ne bós bíí aferé wa ákágé myé nyé beε ne bós bimbo? 32 Mbógé agegέ nnó úpwó nyε εbwó, aferege nyé bós ató nnó ajyé ábáné mfwá yimbó ndere alú tete, akwó ji mata nnó ágáré élé genó eyigé ji akélege nnó εbwó áchyé ne álya εbwó ábé né neso. 33 Wyé na ntó ne enyú debós mankpomé mmye.” “Muú akágé bé fó ménkwolé wa mbógé alá kámé mánlyá unó uko wó.

Mechó ménkwolé Jisós ayi atós getós

(Mat 5:13; Mak 9:50)

34 “Mega élú genó gelógéló ne mbógé mega élá pó sé ne ugó bíí, ápyéé mbó nnó ne ugó bíí ukéré? 35 Éfúlé sé genó. Muú akágé gbéε fó éwú né mekós, yé ama áchwáre ne ujwaá ne ágbe né mekós élmé fó. Agbéle lé éwú gbéle. Muú yi awyá matu áwú.”

15

Nekanémejós εgómηme ewé enomé

(Mat 18:10-14)

1 Bíí uma ánselé ηka makpo ne abifo abi ápyéé ubeé, áchwó mánwú mekomejós Jisós. 2 Ne bós bi akúú εbwó Farasi abi aferé nnó álú cho né εbé εsówó ne *Anleré mabé εsówó ágegέ na matós ásó εbwó áke, “Mende yina alu geluá ne bós ubeé ne amá anyéε menyéε ne εbwó.”

3 Éféé Jisós ató εbwó nekanémejós eni aké, 4 “Mbógé muú nyú awyáá usaá magómηme úta ne éma enogé apyéé nnó? Nnó ályágé fó ayi usaá uni meso nekuúneeni ne ajyé ákélégé ewé enomé kpaá té ágéne? 5 Gébégé akélégέ, agegέ, akpane anéré mankós abene. 6 Achwógé mmu akú ajeé ne ate aηmé aké, ‘chwóge débé mabeé. Εgómηme wa ewé εbó enómé, ngé.’” 7 Ne Jisós aké: “Ngarege wó nnó wyémbó

ntó ne matós agós bós dós né mfaánebuú gétúgέ muú ubeé ama ayi ákworé metós wuú ne genwá jii epwó gejame bós abi álu cho alá bó mankwore matós bwó wó.

Nekanemejóó nka eyi énomé

⁸ “Mbógé ntó mendée fó awya bó sére áfya ne ama anogé apyé nnó? Alwégé mewé áshwá gepú jii, ápéa akélé kpaa te agéne? ⁹ Ne akélégέ agegέ akú ajeé bii aké chwóge debé mabeé, sére wa ayi abó ánomé, ngé ji.” ¹⁰ Ne Jisós aké: “Ngarégé wó nnó. Wyembó ntó ne makiénné Esowó ábéé ne nechóchó gétúgέ muú ubeé ama ayi akwóré metós wuú ne genwá jii.”

Nekanémejós maá ayi ánomé

¹¹ Jisós ama jóó aké, “Mende fó abó awya baá ande ápéa. ¹² Bii uma ayi meso aké ne nte wuú, ‘Atá káré geteé chyé eya.’ Éféé ne nte wuú akaré achyé ejii. ¹³ Aségé gebagé geteé jii ébelé ye mboó ndó wó, akpó ase nka, alýá meló wuú, afé neke tete né meló kpaa ewéchá, éféé ne akwené menya anyéé nka meko. ¹⁴ Anyégé nka jii ébyégé eké getú ne mesa ayi ákwené né meló ewémbó alá ámu amu. ¹⁵ Éféé ajye gé mende fó né meló wembó, ákwe ji uká ne mende yimbó ase wyé ji séle né utós mámbámé mekwende jii né mekós wuú. ¹⁶ Afé mámbámé ne muú ayi achyége ji menyéé ápó, mesa amyé ji dós ne akélege ye manyéé ntó uchachuu gasala ébi ukwéndé unyéé ¹⁷ Gébégé ji aferé defós tíi dékeré aké, ‘Bós utós nte wa ányé ágbége, ayifó alaá, nlu fá ndere mesa. ¹⁸ Nkerege meso mbaá nte wa nné ji mmye nnó, Ata, mpye gabo né égbé Esowó, ne gyé eta wyé. ¹⁹ Mfu sé ayi mbeé maá wyé wó. Se le me nkane muú utós wyé ama.’ ²⁰ Ajógé mbó, akwilé afé mbaá nte wuú.

“Ndere álu tete nte wuú agé ji nkane achwóó, gejeé ne meshwé gekwó ji metós, alomé ajye kpá ji

atýá ábogéné mme. ²¹ Maá aké, ‘Ata mpye gabo né égbé Esowó ne eta wyé. Mfu sé mambé maá wyé wó.’

²² Ajógé mbó, nte wuú aké ne baá defwé bii, chóge wáwá dépe nkwú melóméló dechwó défyé ji mmye, ‘Ma fyége ji nkpáganéré ne unó uká. ²³ Ma chwóge ne mpó mabó déwá depyé epaá. ²⁴ Mbó mferé nnó maá wa yiná agbó, ne alu mebe, abó anó ne mmangé ji, éféé ne epaá élóó.’

²⁵ “Gébégé ányé epaá ewémbó, mámbé mende yimbó alu né mekós aké akerege meso alé kwókwólé ne gepú, awú ubeé né dachi bwó ²⁶ Ne atené agii maá defwé aké ndé mechó élu dachi sé? ²⁷ Agii gé mbó, maá defwé agaré ji ake, ‘Menjó wyé ne ákeré meso mebe ne nte wyé metós egós ji awané ji mpó mabó.’ ²⁸ Awúge mbó metós esó ji kpaa ashya mánkpe mmu dachi, éféé ne nte wuú achwó né ji mmye nnó akpé mmu. ²⁹ Yémbó atené éshyéné ne nte wuú aké, ‘Gejame anje ayi me nkwené na nkane memfwé eta wyé, nlu dantó mekpo ye dámaa, ochyé me ndé? Ye maá mbyéné mjme yi ochyé me nnó nnye ne ajeé ba ne metós megómege apó. ³⁰ Ne gébégé maá wyé yi akwené menya anyéé nka ne andée deno ake achwó owá ji mpó mabó?’ ³¹ Nte wuú akú ji aké, ‘Maá wa ólu ne me fá yendégebé ne unó uko ebí nwya élé ebyé ³² Yémbó esé abi mmu debó mampye epaá ne metós megómege gétúgέ menjó wyé ayi débó déferé nnó agbó ne alu mebe, abó anó ne dégé ji nána.’”

16

Jisós agare nkane muú abós mangbaré nka jii

¹ Jisós ama garé baá utós bii nekanémejós eniné fó aké, “Muú nka fó abó alu, ayi awyá muú utós wuú ayi apéle unó nka bii uko. Gébé gefó, bós fó áchwó garé ji nnó muú utós wuú achwó nka jii. ² Ne

akú muú utóó yimbó, achwógé, agií aké, ‘Ndé gefó genó eyi nwuú mbó nnó ópyéé? Chó, chwó ne bó ñwe ako abi ásamé unó ba, óshuú me nende ópó sé muú utóó wa.’

³ “Muú utóó yimbó agige gemé jii ake, ‘Mpye mbó nye nnó, nana ayi nte wa áchwó fére me né utóó? Mpo ne eshye mangbaré esaá, ye deko degbóo me mmye.’ ⁴ Eké ewyáge ake: ‘Nana nkaá genó eyigé mpye nye, nnó gébége nte wa aférége me né utóó, mbe ne ajeé abi ápóoge me né upú bwó.’

⁵ “Eféé, ne muú utóó yimbó alo mankuúge bós abi ágbárege nte wuú ujwós ama ama. Agií muú ayi mbe aké, ‘Ógbaré nte wa nnó?’ ⁶ Muú yimbó aké, ‘Ngbarege ji usaá ndá mawéé uta.’ Muú utóó yimbó aké, ‘Gé ñwe ayi óbó samé wyé, se wáwá jwólé mme, ókwóré, ósá usaá ndá mawéé upéa meso éfya.’ ⁷ Ama agií ayifó ake, ‘Wó gbare nte wa ujwós nnó?’ Aké, ‘Ngbarege ji usaá úba Erise uta.’ Muú utóó yimbó ake, ‘Gé ñwe ayi óbó samé wyé na, kwóré, sá usaá úba uni.’

⁸ “Nte muú utóó yimbó agége nnó muú utóó wuú anyé ji upwó, akame ake, nte mende yina akpaá. Jisós anerege nekanémejóó eni ake, bós mme bina ápye uno bwó ne defóó ápwó nkane bós Esówo ápyé ebi bwó. ⁹ Nka elúmbó, ndó yifó epye gabo. Ne nchyege enyú majyé nnó debó ñka eyi déwyaá dépyé dejeé ne Esówo nnó gébége ñka yina ébyegé ásele nyé enyú, ábelé né melu ewé genjá eyi gélá gébyeé.

¹⁰ “Muú yi anerege metóó ne ji né ekéké genó mbántó ne anerege metóó ne ji né eyigé kpaá. Ne muú yi áfwalege muú né ekéké genó mbántó ne áfwálége muú né eyigé kpaá. ¹¹ Mbógé enyú dekáge béle fó ñka chánéné eyi ndófó épyé gabo, epyéémbó nnó ne áchye enyú genó gembó? ¹² Mbógé dekáge chéré genó eyíge muú ayichá chánéné,

ndé muú ábós genó áchyége nnó gébé eyigé enyú?

¹³ “Maá defwé ama ákágé kpá fó defwé mbaá bós apea gébé gemaá. Apyeégémbó, apaá nyé ama agboó ne ayifó. Ne ánogé nyé ama abyaá ayifó. Enyú dekáge nóge fó Esówo ne ñka gébé gemaá.”

¹⁴ Bós Farasi fó abi abó álú eféé áwuúge mechó ewé Jisós ajóó, áló manshwá meshwá gétúge ébwó ágbóo ne ñka dós. ¹⁵ Eféé Jisós ake ne ébwó, “Enyú delu bós abi débwolege bós nnó enyú delu cho, yémbó Ata Esówo akage matós enyú. Kaáge nnó unó bi bós afége nnó úló, úlú ukwenkwe né mbe ushu Esówo.”

*Gefwage Esówo gepwó mabé dyi nyá

¹⁶ Jisós amá aké, “Gébé genyá, bós áwúu le *Mabé Mosis ne unó bi bós ekpávé Esówo ábó ásamé. Ló né gébé eyigé Jón achwós, bós ágárege abya melóméló gefwa eyigé Esówo ágbárege ne bós ako ámyé ne eshye mankpe mmu gefwa yimbó. ¹⁷ Yémbó, epófó nnó ebé Mosis elá detú. Elú wáwá nnó mfaá ne mme ákwyá epwó nnó eké mansá ñwe né ebé ewémbó elá detú.”

Jisós alérege depóre uló ne neba manwá

(Mat 5:27-32; Mat 5:27-32; Mak 10:11-12)

¹⁸ “Wyémbó ne élú nnó yendé mende ayi awáne neba ne mendée wuú, ne abagé ayichá, akwé mbó lé uló. Mende ayi abagé ntó mendée ayi menó wuú ábuú ji, akwé mbó lé uló.”

Abya Lasarós ne mende ayi awyá gefwa

¹⁹ Jisós ama garé abya yiná aké, “Mende fó abó alu ayi awyá gefwa. Afye uchánchá mandée, anyéé genjá yendé bií. ²⁰ Ne mbyá muú fó, abó alu ntó ayi akúu ji Lasarós. Ayi abó amée mansa. Yéndégébé abelege wyé né menómbi muú gefwa yimbó, ²¹ anyagé gemé, apele

wa muú ñka yimbo, aló mé manyége menyéé nnó eke ekwéne ye mme, ji abó anyé. Ne mbaá ayi ji abelé, bó mamye áchwó alárege upa bíí.

22 “Ne bíí uma Lasarós agbó, makiénné Eṣṣwó áchwó kpa ji, áfé né mfaánebuú. Ajwólé né nénjkúné mmye Abraham, efee Lasarós aló manyé menyéé ne ji. Ebélégé muú ñka yimbo ntó agbó, ánií ji. 23 Afé né melo áwuú bós, efee aló mangéné efwyalé ewé mebo. Né gébé gefó aṅme amé agé Lasarós tete, ndere ajwólé né nenjkuné mmye Abraham. 24 Agége mbó, akuú ake, ‘Ata *Abraham, gé me meshwe, tó Lasarós ajyé fyé enó bwó wuú mmu manaá achwó pyé metós wa ekwené, ngene gebé gé efwyaleté né mewé ewéna.’

25 “Abraham ashúú ji meko aké, ‘Maá wa, te ndéré òlu nyá né mme, óbó òlu gbene, ónyéé óbwólege ayi Lasarós alá pó ye ne genó, agene lé efwyaleté. Nana Lasarós anyéé genwá fa ayi wó gené gebé gé efwyaleté ewu. 26 Epófó yémbó, newú nékaré esé nnó muú ayi akelege manhya áchwó wena agége fó meti ne ayi akelege manhya ntó áchwó ewu agege fó meti.’ 27 Muú ñka yimbo, ama kwó ji mata ake, ‘Nte ese Abraham, tó Lasarós né dachi nte wa, 28 nnó ajyé ajií aṅmé ba áta matu nnó ekagé ebwó ákwólé gepó ya, áchwó né melú ubalé ewé.’

29 “Abraham ashúú le ji meko aké, ‘Ebwó áwya ṅwe Mosis ne abi bós ekpávé Eṣṣwó ásamé. Gó ebwó áwuú geno eyigé bós ekpávé Eṣṣwó ajóge.’ 30 Muú gefwa yimbo ashya ake, ‘ṅgba, Atá Abraham, mbógé muú ayi agboó mé ne abó ajyé gé gáre ebwó, ákwórege nyé matós.’ 31 Yémbó Abraham aké ne ji, ‘Mbóge ebwó áshyagé manwú mekomejó Mosis ne ayi bós ekpávé Eṣṣwó ye lé mewu muú ne ajyé gáre ebwó, awuú nyé fó.’”

17

Mmuameno mampye gabo

(Mat 18:6, 7, 21, 22; Mak 9:42)

1 Jisós ajóó ne baá utóó bíí ake, “Unó ulú ebi úbwólege bós nnó ápyé *gabo. Yémbó utónkwa ulú ne muú ayi ábwólege nyé ayifó nnó ápyé gabo. 2 Ebo elo nnó áshíí muú yimbo gekpékpé gé ntaá né gemé, áṅmé ji né gentoógé ebeé mega, ne nnó ábé mebe, ábwólégé ye muú ama né bós bi alú eké ambáné nnó ápyé gabo.

3 “Sege gébé nnó ekagé depye gyéé mbaá depó tiré na. Mbógé menmé wyé ápyé gé gabo, óbó mankuú ji ójóó ne ji ne akamégé nnó alu gyéé, óbó manjií ji nte. 4 Ye ápyé ge gyéé eta wyé máṅáne akénéama né bíí, ne achwógé akamégé yéndégébé nnó, ‘Alu gyéé,’ óbó manjinte né ndó yimbo meko.”

Gefóó eyigé bós Jisós abó mamfyé matós bwó ne Eṣṣwó

5 *Aṅgbá Jisós áwyagé aké ne ji, “Ata poó esé nnó défyéé matós ne Eṣṣwó dépwó ndere debó défyéé mé.” 6 Ne Ata Jisós ashúú ebwó meko ake, “Metós ewé défyéé ne Eṣṣwó yé ebe élé * ṅénéṅéné eke nyiné mbwé ngbon, dekage jóó ne genóó eyina nnó, ‘Kwilé fa ójye téné né ebeé mega.’ Genóó eyimbo gébó mampyé nkane dejóó.

Bós Jisós awya utóó ebi bwó

7 “Désé nnó muú nyú ama awya muú utóó wuú. Ne ápyé gé utóó bii uko né mekoó yelé membame magónṅmé. Nnó achwóge mmu agarege ji ténéténé nnó, ‘Chó, kpá menyéé wyé, ónyé?’ 8 ṅgba agarege nye le ji nnó, ‘Chó, kwóré mandéé jyé, ótyé menyéé, óchyé me nyé.’ Nnerégé mé, óchwó, óféré unó ne ófé ónyé awyé. 9 Mbógé ápyé gé ndere ágaré ji, nnó nte wuú ala nyé wyé mantámégé ji? 10 Elú wyé genóó gémá ne enyú, depyégé utóó ebi áchyége enyú denéré gé, debó

* 17:6 Elú wáwálé nnó: Gefógé mbwé ngbon ayina ákuú nnó Musta.

manjɔɔ nnó, ‘Ese delu lé baá defwé. Depye lé utɔɔ ebi debɔɔ mampye.’”

Jisɔs apye bɔɔ ubá afya átoó, ama ne akéré áchwɔ táme ji

¹¹ Ndere Jisɔs abó alu akéne ajoye né Jerosale, akoó melere ayi bɔɔ Samariya ne bɔɔ Galilíi. ¹² Gébégé Jisɔs áchwɔ kwóne né maá melo fɔ, agé ande fɔ afya abi amée ubá, ágégé ji átené tete, ¹³ ne álo mankuú ji áke, “Ata Jisɔs, ge esé meshwe.” ¹⁴ Jisɔs ake agene ebwɔ, áké, “Choge déléré lé mmye nyú mbaá ámpyé upe Esɔwɔ nnó áchére enyú.” Ndere bɔɔ bina akene ájyé né meti, ágé nnó ebwɔ ako átoó. ¹⁵ Ne muú ama né geluágé bɔɔ bimbɔ agégé nnó átoó, álo mankeré meso, akwane kénké, aféége Esɔwɔ, manchwɔ táme Jisɔs. ¹⁶ Akwónégé, ató manó mme né mbe ushu Jisɔs, atamege ji. Mende yina abó alu lé muú Samariya. ¹⁷ Jisɔs agégé ji, álo mangíi gemé jíi aké, “Pó mbɔ mpye ná bɔɔ áfya átoó ne abi aneneéama álé? ¹⁸ Wyé lé menkéé yiná ne akéré meso manchwɔ táme Esɔwɔ?” ¹⁹ Ne Jisɔs ake ne mende yimbɔ, “Kwilé, chó ejyé geba, átoó mbɔ gétúgé ofyéé metɔɔ ne me.”

Jisɔs agaré nkane *Gefwagé Esɔwɔ géchwɔɔ

(Mat 24:23-28, 37-41)

²⁰ Né gébé gefɔ bɔɔ Farasi, ágií Jisɔs ake, “Ndé gébé eyige Esɔwɔ áchwɔɔ gbáre nyé gefwa jíi fá mme? Ashuú ebwɔ meko ake, ‘Unó fɔ upó se ebi ulérege nyé nnó Esɔwɔ achwɔ gbáre gefwa jíi.’ ²¹ Muú fɔ apó ayi akaáge gáre nyé wáwálé nnó, ‘Gé Esɔwɔ na elé agbaré mé gefwa jíi fa!’ ‘Gé Esɔwɔ mbɔ elé agbare mé Gefwa jíi ewu!’ Kaáge nnó *Gefwage Esɔwɔ gelú mé ne enyú.” †

²² Ne ajɔɔ ne baá utɔɔ bíi ake, “Gébé gekwónége nyé eyigé enyú dékélege mangé Maá Nte Mekwaá

ye né bíi uma, yémbɔ degené nye fɔ ji. ²³ Né gébé eyigembɔ, bɔɔ bifɔ ajɔɔge nyé ne enyú nnó, ‘Gége ji alu fa,’ ‘Gége ji alu éwu.’ Ye ájɔɔge mbɔ déjyegé fɔ mankéle ji. ²⁴ Gébége Maá Nte Mekwaá ake achwɔɔ, bɔɔ ágéne nyé ji wye nkane dasama akéle mamma, ege ewe ne ewe, ne nebuú négénege. ²⁵ Yémbɔ nsá nnó ji ájyé achwɔ, abó mangé gejamégé efwyale ne njoye eniné na neshyá nyé ji. ²⁶ Ndere epyéé nyá né gébége Nowa, wyémbɔ ntó ne epyé nyé gébége Maá Nte Mekwaá aké akerege fa mme. ²⁷ Bɔɔ ábo ányé, anyúu, abifɔ ábáne andée, ne átuú baá né maba. Anyé kpaá te bíi ebi Nowa ákpené mmu ékpe. Eféé ne manaá akwené dɔɔ, manyi ákpe ne genyágé nnyi, gechwɔ shwa bɔɔ bimbɔ ako, ágbó. ²⁸ Epye nyé ntó wyé nkane ebó epyé né gébé eyigé *Lot alu mebe, bɔɔ ábo ányé, ányúu, abifɔ akpóo unó, abifɔ ánáme, bɔɔ bifɔ ápyé makɔɔ, abifɔ áténege upú, ²⁹ ne bíi ebi Lot alyá melo Sodom, Esɔwɔ apyé ndoó mewe atané mfaánebuú achwɔ sɔ melo Sodom meko eke *mewe dáwá ³⁰ Wyémbɔ ntó ne epyé nyé mbaá bɔɔ né gébé eyigé Maá Nte Mekwaá akérege meso fá mme.

³¹ “Né bíi bimbɔ, mbɔgé muú abegé mfaá gepú, ekagé ashulé mme nnó abɔɔ genó né gepú jíi, ábo ájyé. Wyémbɔ ntó muú yi ajoyegé mekɔɔ ekagé ama kéré mmu gepú jíi. ³² Tége genó eyigé gébó gepyé ne mendée Lot. ³³ Muú ayi akélege mampooó genwá jíi ebyénnó aníige nye geji, ne mbɔgé muú akamégé manchyéé genwá jíi getú ya, apóme nye.” ³⁴ Jisɔs ama jɔɔ ake, “Ngarege enyú nnó né utuú bimbɔ, bɔɔ ábelégé né ukwɔ apea, ákpáne nyé ama, ályáá ayifɔ. ³⁵ Yé andée apeá ake ákwɔɔ nchi mbaá ama, ákpáne nyé ama, ályáá ayifɔ.” ³⁶ [Ye mbɔgé bɔɔ apeá abegé

† 17:21 Elú wáwálé nnó: Kaáge nnó Gefwage Esɔwɔ gelu mé metɔɔ metɔɔ nyú.

né mekṓṓ, áke ápyé utṓṓ, ákpáne nyé ama, ályaa ayifo.] ³⁷ Baá utṓṓ bií áwúgέ depṓ etirena ágií ji áke, “Ata unṓ bína úpyé nyé éfṓ.” Ne Jisṓs ashúú ebwṓ meko ne neka enína ake, “Yéndé mbaá ayi genkwógé genṓ gebéé, eféé mbṓ ne denwyoṓne etire denyéé unkwṓ unṓ dénwérege.”

18

Nekanémejṓṓ mekwi mendée ne mémpané mpa

¹ Jisṓs agaré baá utṓṓ bií nekanémejṓṓ eníne fṓ manleré ebwṓ nnṓ, muú ábṓṓ fṓ mampwa manénémmye mbaá nte wuú Eṣṓwṓ. ² Aké, “Mémpané mpa fṓ abṓ alú né melṓ fṓ ayi alá afṓṓ Eṣṓwṓ ne ye gébé ne bṓṓ abṓ wṓ. ³ Mekwi mendée fṓ abṓ alu ntó né melṓ ewémbṓ. Mendée yimbṓ ajyé yéndégébé, agige mémpané mpa yimbṓ nnṓ, ‘Akwyé mechṓ bwṓ ne muú mawámé wuú!’ ⁴ Ndṓ mbé yi mendée yina alṓ manjṓṓ ne ji, abṓ ashya manwú ne éwyágé, agií gemé jií aké, ‘Yé elé nlá fṓṓ Eṣṓwṓ ne nlá bṓ gébé ne muú wṓ, ⁵ yémbṓ gétúgέ mendée yina achwṓ yéndégébé, achyége me efwyale, nkwyége nye mechṓ wuú, mbage nlá pyembṓ wṓ, agṓṓ nyé me mbélé géjyá.’”

⁶ Ne Ata Jisṓs ájógémbṓ aké ne ebwṓ, “Pṓ enyú dewú nkane muú defyá mémpané mpa yiná ajṓṓ? ⁷ Ndere mémpané mpa ápoṓ mendée yina, nnṓ Ata Eṣṓwṓ achṓṓ nye gébé mampṓṓ bṓṓ bi ájyá abi álile eta wuú utuú ne nṓwṓmésé? Alyágé nyé ebwṓ né efwyale? ⁸ Kaáge, nnṓ Eṣṓwṓ achṓṓ nye gébé mampa mpa achye ebwṓ. Yémbṓ gébége Maá Nte Mekwaá akerege meso, nnṓ agene nyé bṓṓ bi áfyéé matṓṓ ne Eṣṓwṓ?”

Nekanémejṓṓ Muú Farasi ne Menselé nkámakpo

⁹ Jisṓs ama gáre nekanémejṓṓ eníne fṓ, mbaá bṓṓ abi álerege mmye nnṓ ebwṓ álú cho ne ápéle abifṓ nnṓ ápṓ bṓṓ. ¹⁰ “Bií fṓ, ande fṓ apeá, áfé né echa upe Eṣṓwṓ ewé élú né Jerósále manemmye. Mende ayi ama, alu muú Farasi ne ayifo alu ménselé nkámakpo. ¹¹ Gébége ebwṓ akpéné mmu echa, muú Farasi yimbṓ ajye téne né melu ewé bṓṓ akó ákage gé ji, alṓ manénémmye aké, ‘Ata Eṣṓwṓ ntamé wṓ nnṓ mpṓ fṓ nkane bṓṓ abifṓ, ye eké ménselé nkámakpo yimbṓ. Me mfgé fṓ genógé muú detú, nnyé fṓ manwaá ne nkwené fṓ ulṓ ne mendée muú. ¹² Nlyage menyéé kpékpé né depṓ tyé, ndṓ epéa yéndé uwyaa, mma nkarege unṓ ba né malú afya, nchyege wṓ melú ema.’ ¹³ Menselé nkámakpo yimbṓ, atené meso, akparé amu mekpo, amo mekpo mme, ajṓge ake, ‘Ata Eṣṓwṓ, gé me meshwe, nlu muú yi mpyé gabo.’” ¹⁴ Jisṓs anérége, ake ne ebwṓ, “Bṓṓ bína ákérége meso, muú ayi alú cho mbé ushu Eṣṓwṓ élé Ménselé nkámakpo épṓ fṓ muú Farasi. Nende muú ayi awya nepá, Eṣṓwṓ awane nyé ji gelu ne apyé nyé ayi alá pṓ ne nepá, akwṓ ngṓ.”

Jisṓs ajé ambáné kṓṓ

(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Né gébé géfṓ, bṓṓ fṓ ákpá ambáné kṓ áchwṓ etá Jisṓs nnṓ anéré ebwṓ amu makpo ama ama ne ajé ebwṓ. Baá utṓṓ bií ágégé ndere ebwṓ áchwṓṓ, ányá ebwṓ. ¹⁶ Jisṓs awúgέ mbṓ, akú bṓṓ bimṓṓ nnṓ áchwṓ ne baá bwṓ. Ne ajṓṓ ne baá utṓṓ bii aké, “Lyáge ambánékṓ áchwṓ eta wa, ekagé dégbé ebwṓ néndé gefwa eyigé Eṣṓwṓ ágbárege gelú eyigé bṓṓ abi alú ndere baá bina. ¹⁷ Ngarégé enyú wáwálé nnṓ: muú yi alá kamé nnṓ Eṣṓwṓ ábé mfwa wuú, nkane mamane kṓṓ wṓ akpéné fṓ né gefwa jií.”

Abya muú nka

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Muu kpaá fɔ achwɔ gi Jisɔs ake: “Ménleré melóméló, mpyéé mbɔ nnó ne mbó genwá eyi gélágé byéé?”

19 Jisɔs agii ji ake, “Ulannó ɔkuú me muú melóméló? Yé muú yi alómé metɔ́ apɔ́, ekosé Esɔwɔ mbií ne alu melóméló. 20 Pó ɔkage mabé Esɔwɔ ayi áke, ‘ekagé ɔwá muú, ekagé ɔkwé ulɔ, ɔjogé ejo, ekagé ɔténé ntésé gebyó. ɔnyegé manwaá, nógé nte wyéé ne mmá wyéé.’”

21 Mende yimbɔ aké, “Nlɔ mambélé mabé yina mako te dembané.”

22 Jisɔs áwuúgémɔ, ake ne ji, “Ela genó gema eyi ɔbɔ́ mampye, cho, kpó unó byé uko ɔkáré nka yimbɔ mbaá bɔ́ gekpo, ne ɔ́lɔ mankwólé me. Mbɔ́gé ɔpyégémɔ, ɔbée nye ne gefwa né mfaánebuú.”

23 Mende yina awugé mechó ewé, byɔ́ úkɔré ji, alɔ mansomé gefwa jíí.

24 Jisɔs agéé nnó metɔ́ egɔ́ ji wɔ́, aké, “Ejweré ne muú nka akpe né gefwagé Esɔwɔ. 25 Elú wáwá nnó *mpɔ́ mashwɔne áshwá né embú ábyamé, ne nnó muú nka akpe né gefwagé Esɔwɔ ágbárege.”

26 Bɔ́ ɔ́lɔ awuú mechɔ ewé ágii aké, “Ne ndé muú yi abɔ́ nyé genwá eyi gélágé byéé.”

27 Jisɔs ashuú ebwɔ meko aké, “Genó eyi gepwɔ́gé ákwaá, gepwɔ́ fɔ́ Esɔwɔ.”

28 Ne Pita ajɔ́ aké, “Gé esé delyaá unó sé uko, dékwɔ́lege wɔ́.”

29 Ajógé mbɔ, Jisɔs ake ne baá utɔ́ bií, “Ngarege enyú wáwálé nnó muú ayi alyagé gepú jíí, ye mendée wuú, ye baá bií, ye anjmé bií, ye mma wuú ne nte wuú gétúgé gefwagé Esɔwɔ, 30 abe nye ne bɔ́ ne gejaméé unó né mme yina, upwɔ́ ebi ji abɔ́ alyáá ne abe nyé ne genwá eyi gélágé byéé né mme ayi áchwɔ́ nye.”

Jisɔs ama gáré mánáne aléé nkane ji agboó nye
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Né gébé gefɔ́, Jisɔs ase baá utɔ́ bií áfyaneápeá, ájye téné melu ewéchá, eféé alɔ mangaré ebwɔ́ aké, “Wuúge esé dékwɔ́ame mbɔ déjyeé né Jerosale, dekwɔ́négé éwú, unó uko ebi bɔ́ ekpávé Esɔwɔ ábɔ́ ásamé útaá Maá Nte Mekwaá, ubée nyé wáwálé. 32 Asá nnó áfyé nyé ji né amú bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus, abi ájwyaáge nye ji, áshyé ji, ákpóo ji matye mmye. 33 Atúlege nyé ji, ne áwá ji, yémɔ́ ndó éléé ékwɔ́négé, akwilége nye né negbo.”

34 Yé ndere Jisɔs ajɔ́ mbɔ, ángbá bií ákaá fɔ́ ula mechó ewíná wɔ́, ebwɔ́ alá tametame ye genó gema ágbaré né metɔ́ wɔ́.

Jisɔs apye muú ame nónómé agene

(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Jisɔs aké akwɔ́nege né mekpó meti Jeriko, muú ame nónómé fɔ́, ajwólé né mapea meti akɔ́ nka. 36 Awúgé nkane gejaméé bɔ́ áwyále, ákóge, mende yimbɔ agii aké, Ndé mechɔ echwɔ́?

37 Agaré ji aké, “Jisɔs ayi Nasaret ne akóge.”

38 Mende yimbɔ awúgé mbɔ, alɔ mankálégé aké, “Jisɔs, mpyáne Devid, gé me meshwe.”

39 Bɔ́ ɔ́lɔ abi abɔ́ ájye mbe, alɔ manyáné ji nnó akwéné mejɔ́. Ndere ányáne mbɔ ji, élú eké áchyé lé ji eshye nnó akálé kénké. Ne aké, “Mpyáne mfwa Devid, nkpá wɔ́ geká, gé me meshwe.”

40 Jisɔs awúgé mbɔ atené, ató bɔ́ nnó ajyé achwɔ́ ne muú ame nónómé yimbɔ. Ebwɔ́ áchwógé ne ji, Jisɔs agii ji ake, 41 “Ndé genó wɔ́ ɔ́kége mpyé eta wyé?”

Mende yina aké, “Ata, nkelege nnó ɔpyé me ngéné mbaá.”

42 Ne Jisɔs aké ne ji, “Lɔ́ yé mangéné. ɔ́tɔ́ mbɔ gétúgé ɔfyéé metɔ́ wyé ne me.”

43 Ténéténé yimbɔ alɔ mánéné mbaá ne akwɔ́lege ji, ne afége

Ἐσῶω. Βῶς ἀκο ἀγέγέ μβῶ, ἄλῶ ντό mamfεέ Ἐσῶω.

19

Jisῶs ne Sakiyῶs

¹ Jisῶs akwónégé melῶ Jeriko, alῶ mankogé. ² Muú kpaá *ánselé ḡkamakpo fῶ, abῶ alu efεé ayi akamege Sakiyῶs. Alu muú ḡka. ³ Awúgέ nnῶ Jisῶs akoge né melῶ bwῶ, afé mangé gefῶgέ muú ayi Jisῶs alú, yémbῶ age ji wῶ gétúgέ bῶῶ ájamé ne alu mboó. ⁴ Ἐfεé ne áboó gatelé ajyέ kwῶ mfaá genῶῶ né mbaá yi Jisῶs akóge nyé nnῶ age ji. ⁵ Jisῶs akwónégé né genῶῶ yimbῶ, ape ame mfaá, agé ji. Atené akú ji aké, “Sakiyῶs shúlé mme wáwá. Fina mbῶ mankpe wῶ unkeé.”

⁶ Sakiyῶs awúgέ mbῶ ashúlé mme ténéténé, ase Jisῶs ne metῶῶ megomegῶ. ⁷ Bῶῶ ágégé nkane Jisῶs ajyé ne Sakiyῶs, ἄλῶ manmené aké, “Mende yina ájyέ kpé unkeé mbaá muú ubeé.”

⁸ Ebwῶ ne ji ájwólégé mmu, ewyage Sakiyῶs akwilé téné aké, “Ata nkarege nyé unῶ ba nchyé geba mbaá bῶῶ gekpo, ye nnyé lé muú manwaá, nshúge nyé mbῶῶ genῶ eyimbῶ né malu ani.”

⁹ Jisῶs awuúge mbῶ ake, “Ngarege enyú nnῶ, fina bῶῶ bi álu né gepú yina átane né efwyale gabo, gétúgέ mende yina alú ntῶ mpyáne Abraham. ¹⁰ Maá Nte Mekwaá, achwῶ le mankele bῶῶ bi ánómé né egbe ewe Ἐσῶω nnῶ apyέ ebwῶ átáné né efwyale gabo.”

Nekanémejῶῶ baá defwe makpo alé

(Mat 25:14-30)

¹¹ Ndere bῶῶ ábῶ áwuú mechῶ ewé, Jisῶs ama gáre ebwῶ nekanémejῶῶ eníné fῶ, getúgέ ji alé mé kwῶkwólé ne Jerosale ne bῶῶ aférege nnῶ *Gefwage Ἐσῶω géchwῶ lῶ ténéténé fa mme. ¹² Ajῶῶ aké, “Né gébé gefῶ maá mfwa fῶ alyá melῶ wuú, afé neke né melῶ

fῶ ewé élú tete nnῶ ákwéré ji elá gefwa ne achwῶgέ ábé mfwa né melῶ wuú. ¹³ Gébé eyige achwῶ jyé, akú baá defwé bíí afya, akaré ebwῶ ḡka. Achyé yéndémuú gébagé ḡka, ne aké ne ebwῶ, ‘Delagé fa, kége gese ne ḡka yimbῶ kpaá te nkérege.’

¹⁴ “Ne ályaa ájyέ, yémbῶ bῶῶ melῶ wuú ápá ji dῶῶ te átῶ bῶῶ nnῶ ájyέ garé nnῶ, ‘Ebwῶ ákélege fῶ mende yimbῶ ábé mfwa bwῶ.’

¹⁵ “Yémbῶ ndere mende yimbῶ ajyέ, ákwéré ji ela ewémbῶ nnῶ achwῶ ábé mfwa. Akérégέ meso, akú baá defwé bíí abi ji abῶ achyé ebwῶ ḡka nnῶ áchwῶ leré ji nsá ayi ebwῶ abῶῶ né ḡka yimbῶ. ¹⁶ Maá utῶῶ ayi mbe achwῶgέ aké, ‘Ata gébagé ḡka eyi ῶbῶ chyé me, gépye mbῶ nsá úba ḡka úfyá.’ ¹⁷ Mende yina awúgέ mbῶ, metῶῶ ego ji ne aké, ‘ῶpye dῶῶ, ῶlu maá utῶῶ melómélῶ, muú akage nere metῶῶ ne wῶ. Ndere ῶpélé eké genῶ ewé chánéné, nchyege nyé wῶ uto né malῶ áfyá nnῶ ῶpélé ájí.’ ¹⁸ Ayifo achwῶgέ aké, ‘Ata gébagé ḡka eyi ῶchyé me, gépye mbῶ nsá uba ḡka úta.’ ¹⁹ Ne ajῶῶ ne ayimbῶ aké, ‘Nchyege nyé wῶ malῶ áta nnῶ ῶpélé ájí.’

²⁰ “Ne ayifo achwῶgέ aké, ‘Ata gé gébagé ḡka jyé. Mbῶ mpwé né gebágé ndeé mbelé. ²¹ Mbélé eji gétúgέ nkaá nnῶ gepῶ jyé getῶῶ ne mfῶῶ wῶ. Ne gébé eyigé fῶ ῶsele unῶ detú. ῶkpane menyéé né mekwῶ ayi ῶlá kágé meso yi ápéne.’” ²² Mende yimbῶ ake né maá defwé yimbῶ, ‘ῶbῶ gepῶ, uchuú mejῶῶ ebi ῶjῶῶ ne nséle mpa, mpa wyé. ῶkaá nnῶ gepῶ yá getῶῶ ne mma nséle unῶ detú ne mkpane menyéé né mekwῶ ayi nlá kágé meso yi ápéne. ²³ Ndere ῶkaá mbῶ, ndé ῶbῶ ῶlá fyé ḡka yá né gepúge ḡka nnῶ nkeregέ meso nse eji ne nsa wῶ?’

²⁴ “Ἐké ewyage ajῶῶ ne bῶῶ abi áténé efεé aké, ‘Sége gébagé ḡka yimbῶ, déchyéé muú ayi awyaa uba

ufya.’²⁵ Bɔɔ bimbɔ áshya áké, ‘Ata, ji awya mé úba ŋka úfya.’²⁶ Aɔɔ ne ebwɔ aké, ‘Kaáge nnó muú ayi abɔgé nsá né genó, ji ne ámáge gbéé ji ebwɔ, ne ayi alá abɔɔ nsá yé ékéké genó ewé ji awya, ásélé nyé geji eta wuu, nnó alá amu mawa.’²⁷ Nána bɔɔ mawámé ba, abi áshya nnó mbéégé fɔ mfwa bwɔ, chwɔge ne ebwɔ, dewá né mbe ushu wa.’”

Jisɔs akpe né Jerosale nkane mfwa

(*Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jɔn 12:12-19*)

²⁸ Jisɔs anérégέ manjɔɔ nekanémejɔɔ eni, alɔ mankwɔ ayyé né Jerosale.²⁹ Akwónégé kwɔkwɔlé né melɔ Betfage ne Betani baá malɔ áyi alú mfaá mékwé ewé ákuú nnó Olif, atɔ baá utɔɔ makpo ápeá nnó ábɔ mbe,³⁰ aké ne ebwɔ, “Chogé né maá melɔ ayi alu mbɔ enyú né mbe, dekwónégé dégene nye maá géjuná ayi áshii ji ne muú álú danké wye, kaáge déchwɔ ne geji fa.”³¹ Ne mbɔgé muú agigé enyú nnó, ‘Waa aké dekaá *géjuná yimbo?’, gárege ji nnó, ‘Ata ne akélege.’”

³² Ne baá utɔɔ bimbɔ áfé, ájyégé ágé yéndégenó ndere Jisɔs abɔ aɔɔ.³³ Gébége ákaágé maá géjuná yimbo, mbɔɔ géjuná achwɔ gií ebwɔ aké, “Waa aké enyú dekaá géjuná yimbo?”

³⁴ Ashuu ji meko áké, “Ata ne akélege.”³⁵ Achwɔgé ne géjuná yimbo mbaá Jisɔs, áfere mandeé bwɔ ágyaá mfaá, ábwéé ji ajwɔlé mfaá.³⁶ Ndere Jisɔs ayyé, bɔɔ ájye ji mbe ágyaáge mandeé bwɔ né meti nnó ji akógé wye.

³⁷ Akwónégé mekpó Mekwe Olif, alɔ manshúle, ndere alé kwɔkwɔlé ne Jerosale, ne gejamégé áŋkwɔlé bií, áchwɔɔ ji meso ákwáne kénké, áfége Eɔwɔ né ufélekpá ebi ebwɔ ágené.³⁸ “Mejé ebé ne Mfwa ayi áchwɔɔ né mabɔ Ata ayi alú né mfaánebuú, eniné mfaá mfaá, ji ne achyége nesɔ.”

³⁹ Ne bɔɔ Farasi bifɔ aké, “Ménleré weé baá utɔɔ byé ákwéné mejɔɔ.”

⁴⁰ Jisɔs ashuu ebwɔ meko áké, “Kaáge nnó ye mbɔgé bɔɔ bina ákwenégé mejɔɔ, ye mataá ákálege nyé áfége Eɔwɔ.”

Jisɔs ali magbo getugé Jerosale

⁴¹ Ndere Jisɔs akwóné kwɔkwɔlé ne Jerosale, ape ewu dómee, meshwe akwɔ ji metɔɔ, alɔ manlilé aɔge⁴² aké, “E é bɔɔ Jerosale, fina enyú debɔ dekaá genó eyi géchyége enyú nesɔ, ne nana dekáge sé geji.”⁴³ Gébé gekwónene nye eyigé bɔɔ mawámé nyú, áchwɔgé áténé ekwɔ gepú ágyaá melɔ nyú mme, ákelé enyú mmu.⁴⁴ Apyégémbɔ, ákréne nye mmu áwá enyú ako, áma amú upú enyú uko ne mbaá ala nye dede nnó ye ntaá nema nélage mfaá eníne fɔ. Mbɔ ne ebéé nyé néndé enyú deshá mankaá bií bi Eɔwɔ áchwɔɔ mampó enyú.”

Jisɔs abu bɔɔ bi ákpóɔ unɔ né mmu echa upe Eɔwɔ

(*Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jɔn 2:13-22*)

⁴⁵ Jisɔs alyágé melu ewémbɔ, akpe né mmu echa upe Eɔwɔ, alɔ mamfwéné bɔɔ abi ákpóɔ unɔ né mmu.⁴⁶ Ndere ábuú ebwɔ aké, “Asá né mmu ŋwe Eɔwɔ nnó, Eɔwɔ aké, ‘Gepú ya gebéé nyé lé gepúgé mmyemenene.’ Ne nana enyú débwalé géjí gelá melu ewé ánjɔ ábige wyeé.”

⁴⁷ Ne Jisɔs alerege wye bɔɔ mmu echa upe Eɔwɔ yéndé bií. Né gébé yimbo anɔɔ baá abi ápyéé upe Eɔwɔ chóncho ne ánléré mabé Eɔwɔ ne ákpakpa melɔ akélege meti nnó áwá ji.⁴⁸ Yémbɔ ebwɔ áge meti wɔ néndé bɔɔ ájwɔlége yéndégébé áwú mekomejɔɔ Jisɔs ne ákelege fɔ nnó gechu jií gema gekoó mme detú.

20

Agii Jisɔs mbaá ayi uto ebi utané
(*Mat 21:23-27; Mak 11:27-33*)

1 Bií f3 Jis3s ab3 alerege b33 n3 echa upe E33w3, 3garege ebw3 abya mel3m3l3 ayi atan3 mba3 E33w3. Ndere 3j3gemb3, an33 ba3 abi 3py33 upe E33w3 ch3ncho ne Anler3 mab3 E33w3, ne 3kpakpa mel3, 3chw3 ch33 ne b33 bimb3, 2 3gií Jis3s ak3, “Nd3 uto ebi 3wya3 mampye un3 bina? Wa3 achy33 w3 uto ubi?” 3 Jis3s ashuu3 ebw3 meko ak3 “Me nt3 nwyaa3 awa nkw3 mangií enyú ayi deb33 manshuú me”. 4 Ne agií ebw3 ak3, “Wa3 achy3 J3n uto manwya3 b33 mana3 E33w3, E33w3 wa3 akwa3?”

5 Al3 manj33 ne ate ak3, “Ebege dej33g3 nn3 el3 E33w3 ne achy33 J3n uto bi, agige nye es3 ak3, ‘Úlann3 ne del3 kam3 mekomej33 wuu3 w3.’

6 Ne mb3g3 dej33g3 nn3, ‘Útan3 mba3 akwa3,’ b33 ako 3wane ny3 es3 ne mata3 g3túg3 ebw3 3ka3 w3w3l3 nn3 J3n ab3 alu *Muú Ekp3v3 E33w3.” 7 Ne ak3 ne ji, “Ese deka3 f3 mba3 yi uto bií utane w3.”

8 Ne Jis3s ashuu3 nt3 ebw3 meko ak3, “Y3 me nt3 ng3r3g3 f3 enyú muú yi achy3 me uto ne mpy3 un3 bina.”

Nekan3mej33 b33 us3g3 ne mb33 mek33

(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

9 Jis3s al3 mangar3 b33 bina nekan3mej33 ake, “Mende f3 ab3 at3 mek33, ape un33 ebi 3kuú vine, 3b3g3 umpome bií 3pye mm33. * Ase b33 us3g3 afy3 wy3. Atane af3 neke3 n3 mel3 f3, ewú ne 3b3l3 d33. 10 G3b3 gekw3n3g3 eyig3 3ky3 ump3m3 bimb3, mb33 mek33 at3 ma3 defw3 wuu3 ama mba3 b33 us3g3 bimb3 nn3 3chy3 ebií un3 mbw33 ebi utane n3 mek33 ew3mb3. Y3mb3 ebw3 3tul3 ma3 defw3 yimb3, 3bú ji ak3r3 amu amu. 11 Ama t3 ayif3, ebw3 3g3g3 ji, 3se ji ne matúl3, 3chy3 ji mekpo un33, 3bú nt3 ji ak3r3 amuamu. 12 Mende yimb3 ama t3 ma3 defw3

ayif3, b33 bimb3 3tul3 ji, afy3 ji upa mmye, ne 3ja ji mmeme3 at3 ji dafy3. 13 Ne mb33 mek33 yimb3 ak3, ‘Mpye ny3 nn3? Elú gal3gal3 nn3 nt3 nana ma3 wa ayi ngbo3 ne ji d33, nd3f3 3g3g3 nye ji, 3chy3ge ji 3n3g3.’ 14 Ma3 yimb3 af3, ne ndere 3l3 kw3kw3l3, b33 bimb3 3g3 ji ne ak3 ne ate, ‘G3ge meny33 gete3 mb33 mek33 na, chw3ge d3w3 ji, gete3 jií gel3a eyig3 es3.’ 15 Akp3g3 mmu mek33, 3ja ji at3 dafy3, 3w3 ji.”

Jis3s anerege nekan3mej33 eni, agií b33 abi alú efe3 ake, “Enyú defere3 nn3 mb33 mek33 yimb3 apye nye nn3 ne b33 us3g3 bimb3? 16 Elú w3w3l3 nn3, ab3 manchw3 aw3 b33 bimb3 achy33 mek33 ew3mb3 mba3 b33 abi cha.”

B33 bina 3wúge mb3 afer3 ub33 ak3, “E33w3 akam3g3.”

17 Jis3s ape ebw3 d3m33 ne agií ak3, “Ne nana gen3 eyig3 3s3me mmu 3we E33w3 geke nn3? As3 nn3:

‘Nta3 enin3 anten3 upú ashya3 nn3 n3l3m3, n3ni ne n3la3 men3 nta3 ayi 3gbar3 ekw3 gepú.’

18 Muú akweg3 mfa3 nta3 enine mb3, aty3ge nye ubauba ne mb3g3 nekw3ge muú mmye, muú yimb3 al3 nye yiliyili.”

19 Jis3s ag3r3g3 nekan3mej33 eni, *Anler3 mab3 E33w3 ne an33 ba3 bi apye upe E33w3 3wúg3, 3ka3 nn3 ajoge mb3 l3 ne ebw3, 3b3 3lú mampye Jis3s wy3 n3 g3b3 eyig3mb3, y3mb3 3g3 g3túg3 3f33 am3 b33.

Agí Jis3s mech3 3kamakpo

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 B33 bina 3mal3 mank3l3 meti ew3ch3, ne at3 b33 nn3 3jy3 py3 ek3 3b33 mech3 ne Jis3s w3, nn3 mb3g3 Jis3s akweg3 nekwen3 men3, ebw3 3gb3r3 ji 3jy3 mba3 3mpan3 mpa abi at3m3 nye ji mba3

* 20:9 Elú w3w3l3 nn3: Gen33 eyig3 b33 Isrel3 3s3l3 ump3m3 bií 3py3 mm33 3kuú geji n3 meko mekala nn3, *Grape.

gómèna ayi Rom. ²¹ Bɔ́ bimbɔ́ ájyégé akú Jisɔ́s áké, “Ménleré, esé dékaá nnó depɔ́ etiré ɔ́gárege ne ɔ́lérége délu wáwálé. Ɔ́pɔ́ fɔ́ meso ama. Ɖlérége bɔ́ unó ndere Esɔ́wɔ́ akélege wáwálé.” ²² Esé dekaá wɔ́, “Nnó ebé sé eké nnó déchyégé ñkámakpo mbaá mfwa Rom wáa déchyégé?”

²³ Jisɔ́s akágé nnó ápené mbɔ́ ji lé metáa, aké ne ebwɔ́, ²⁴ “Chwóge me ne sére † ama. Achwóge ne ji, agií ebwɔ́ aké, Mekpo wá na ne mabɔ́ wáa na ásamé né ñka eyi?” Aké ne Jisɔ́s, “Elé mekpɔ́ mfwa Rom ne mabɔ́ mií.”

²⁵ Ne Jisɔ́s aké ne ebwɔ́, “Chyege Mfwa Rom genó eyí gélú ejíi ne chyége ntó Esɔ́wɔ́ genó eyi gélú eyi Esɔ́wɔ́.”

²⁶ Gefɔ́ eyigé Jisɔ́s akwyé meko ashuú ebwɔ́ gepye byɔ́ úkɔ́re ebwɔ́ mmu, álá nyámé néndé ágé fɔ́ genó eyigé ji apyéé wɔ́.

Agii Jisɔ́s nkwe ayi muu akwilege ne negbo

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷*Bɔ́ Jus fɔ́ abi akú bɔ́wɔ́ *Sadusi. Ebwɔ́ alú bɔ́ bi aké muú agbógé akwilége sé né negbo. Achwó gií Jisɔ́s áké, ²⁸ “Ménleré, Mosis abɔ́ asá ebé ewéna mmú ñwe mabé sé nnó ‘Mbɔ́gé muú abagé mendée wuu ne agbógé alyagé mendée yimbɔ́ ayi ebwɔ́ álá byé maá wɔ́, menjɔ́ wuu abɔ́ mansé mendée yimbɔ́ né ukwi, nnó ábyégé baá ábélé né mabɔ́ ami mewené menjɔ́ yimbɔ́.’” ²⁹ Agare ji neka eni áké, áñmó fɔ́ akénéama abi ande alú abi átané nte ama. Menjɔ́ yi muú kpaa abɔ́ abá mendée wuu ne agbó ayi ebwɔ́ álá bye maá wɔ́. ³⁰ Ayi akwólege ji ase mendée yimbɔ́ né ukwi. Ayi mbɔ́ agbó ntó ayi ebwɔ́ álá bye maá wɔ́. ³¹ Epye wyémbɔ́ kpaa ebwɔ́ akénéama agbó ako. Yé muú yi ábyéné maá ne mendée yimbɔ́ apɔ́. ³² Ebélegé mendée yimbɔ́ ntó

agbó.” ³³ Ajɔ́gémɔ́, agií Jisɔ́s áké, “Ndere anjɔ́ bina akénéama abɔ́ ábané mendée yina, gébége ebwɔ́ ako ákwilége né negbo, mendée yina abeé nye ayi wáa?”

³⁴ Ne Jisɔ́s ashuú ebwɔ́ meko ake, “Né mme yina ande ábané andée ne andée átɔ́ anɔ́. ³⁵ Yémbɔ́ gébége bɔ́ abi Esɔ́wɔ́ asélé nnó ákwáné, bɔ́ ákwilége né negbo, ákpégé né mme yi achwɔ́ nye, gébé eyigémɔ́, ye neba nébée se. ³⁶ Ndere Esɔ́wɔ́ apye ebwɔ́ ákwilége né negbo, ámagé gbó sé, néndé alú nkane makiénné Esɔ́wɔ́, ne alú baá Esɔ́wɔ́ te kwyakwyá. ³⁷ Mosis ntó aleré wáwálé nkane muú agbógé ákwilége né negbo. Asá abya genɔ́ eyigé mewé ebɔ́ eluli wyé gélá sɔ́ge ne akuú Ata Esɔ́wɔ́ né melu ewémɔ́ mmu ñwe wuu nnó, Esɔ́wɔ́ ayi Abraham ne ayi Asek ne ayi Jakɔ́b. ³⁸ Mosis akúgé ji mbɔ́, éleré nnó Esɔ́wɔ́ alu ayi bɔ́ abi alú abe. Esɔ́wɔ́ apɔ́ fɔ́ Esɔ́wɔ́ ayi awuú bɔ́, alu ayi bɔ́ abi alú abe, néndé bɔ́ ako alú abe né mbe ushu wuu.”

³⁹ Jisɔ́s ajógé mbɔ́, Anleré mabé Esɔ́wɔ́ abifɔ́ aké ne ji, “Ménleré ɔ́lu cho.” ⁴⁰ Ebwɔ́ áwúgé mbɔ́, mano bwɔ́ ákpɛ né mekɔ́, yé muú ayi ama mua mangií ji nkwe apɔ́.

Muu ayi Esɔ́wɔ́ akweré ji ela gefwa alu mad waa

(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Ewyage Jisɔ́s ntó agií ebwɔ́ awuú nkwe aké, “Bɔ́ ájɔ́ge nnó Muú yi Esɔ́wɔ́ akweré ji ela gefwa alu mpyáne mfwa Deyid, ewena ébée mbɔ́ nnó? ⁴² Enyú dekaá nnó mfwa Deyid asá né ñwe makwa wuu nnó:

‘Ata Esɔ́wɔ́ ajɔ́ ne Ata wa nnó, jwólé fa né egbé ebwɔ́nye wa,

⁴³ kpaa te gébé gékwónége nyé eyigé mpye bɔ́ mawámé byeé,

álaá eké mboó genɔ́ nnó ónéré uká byeé mfaá.’

† 20:24 Elú wáwálé nnó: Epɔ́fɔ́ sére elé *denarius, ayi ébɔ́ élú ñká bɔ́ Rom.

44 Εωένα έλερέ nnó Mfwa Devid akuú Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa nnó Ata wuu. Εpyembo nnó ne *Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa ama alú mpyáne Devid?”

Jisós akwelé baá utóó bií mbee nnó ekage áσε gepagé Anleré mabe Εσωω

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

45 Nana Jisós ajóge lé ne baá utóó bií ne βοό ako áwúu ntó, aké, 46 “Sége gébé ne gepagé ánleré mabé Εσωω. Εbwó ágbóo mamfyégé βο nkúu átyé átyé, ákéne, ágyaáge ntoné gese nnó βοό átámégé εbwó ne énogé. Agboó ntó mánjwólé né malu énogé né mmu macha mmyemenene. Ajyégé epaá, ájyaá lé malu afwa ne ájwólege. 47 Yémbó, mmyé εgbóo εbwó, áfwyálege akwi andée, áfóoge upú bwó, ne ama ákéne malumalu, ánénemmye áwyáge dóó nnó ágilé gé βοό ame. Ndere ápyé mbó, áfyé lé getoó né mmye bwó. Akpéne nyé né εfwyale εwé mebo.”

21

Echyé mekwi mendée ayi alú mbyá

(Mak 12:41-44)

1 Ndere Jisós alú mmu εcha upε Εσωω, apele dómee nkane βοό ηka áchwó áfyε manka bwó mmu genó eyigé áfyε ηka Εσωω. 2 Agé ntó mbya mekwi mendée fo ndere áfyé baá ubaá ngba ápeá. 3 Agégémbó aké, “Kaáge wáwálé nnó ηka yi mbyá mekwi mendée yina afyε, ejá εpwó eyi βοό ako áfyé. 4 Yéndémuú áferé εκεκε ηka né gejamé eyi ji awyaá achyé, yémbó, ye lé mekwi mendée yina alu mbya, akwe ula géba jí achyéé.”

Jisós agaré nkane gekpékpégé εfwyale géchwóó nyε meso gébé
(Mat 24:1, 2; Mak 13:1, 2)

5 Baá utóó bifó áló mamfége εcha upε Εσωω nkane átené εwú ne uchánchá mataá, ne ama afége uchánchá unó bi achyé nnó ánogé Εσωω. Εφέé Jisós aké ne εbwó, 6 “Enyú degene unó bi, dema deféége yémbó gébé gékwónégé nyé eyigé amúu εwú ne yeé ntaá némaá eni nélaá mfaá nte népó.”

7 Agii ji aké, “Menléré, nde gébé eyige depó tiré na depyé nyε? Nde genó eyi gélérege nyé nnó unó bi uchwóó pyé?”

8 Jisós ashuu εbwó meko aké, “Sége gébé nnó ékagé muú fo ábwólé enyú déno mewaa. Nende, gejamégé βοό áséle nyε mabo ma áchwó eta nyú, aké, ‘Me ne nlu’ ne ájóoge nyé nnó, ‘Gébé gékwóné.’ Ajóoge depó tí, déwugé fo εbwó. 9 Ne déwuú nyε ntó abya be kwókwólé ne enyú, ne ebi ámmye tete, défóge fo. Unó bina uko ubóó mbe upyε ne epófo nnó mme yina achwó kwyá ténéténé wó.”

10 Jisós amajóó ne εbwó ake, “Maló kpakpa ámmye nyε ne ate ne ate afwa ne βοό bwó ámmye nyε ne ate, 11 Ukpékpé unó upyéé nyé mme yina anyige ne εshye abwólé né gejamégé malu. Emímí mesa ekwéne nyé né malumalu, ne mamée áwáne nyé βοό. Unó bi úgyálege manε upyé nyé né nebuú manleré ubée unó bi uchwó pye.

Jisós agare angbá bií εfwyale εwé εbwó agéne nyε

(Mat 10:16-25; Mak 13:9-13)

12 “Gemégé nnó unó bi upyε; kaáge nnó βοό ápyéne nyε enyú, áma átulé enyú. Dekpene nyé unóó mpa né macha mmyemenene ne áfyé nyé enyú denó. Ajyé nyé ne enyú né mbe ushu afwa ne βο góména gétúgé dékamé nnó delu βοό ba. 13 Gébége detenégé mbe ushu βοό bimbo, kaáge nnó debó mbó élé meti mangaré εbwó mekomejóó Εσωω. 14 Yémbó ekagé dechyé gemε nyú εfwyale,

mamférégè unó bi dejógè nyé.
 15 Gébè gekwónégè, nchyege nyé
 enyú denjaré mejó eti déjógè ye
 muú mawame nyú ayi anénégè
 geyó ye manyé mbeé ábéé. 16 Kaáge
 nnó bós enyú ne ákpóo nyé enyú, ye
 ébélé ánte nyú, ye áhímé nyú ye bós
 ula gepú nyú, ye ajeé nyú. Achyége
 nyé enyú mbaá ákpakpa melo, nnó
 déténe unós mpa ne áwáne nyé
 enyú bífó. 17 Bós ako ápaá nyé enyú
 gétúgè délu áhkwálé ba. 18 Ye enkaá
 mejwe ewé éjúge nyé né mekpo nyú
 ekwé, enó epó. 19 Dekamégè metós
 ema, dekpéne nyé mmu genwá eyi
 gelá gebyé.

*Jisós agaré nkane áchós nyé
 Jerosale*

(Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)

20 “Gébégè degégè nnó bós bee
 áno melo Jerosale mme, kaáge nnó
 gébé gekwóné eyigé áchwá chós
 ewu. 21 Gébégè mechós ewé epyégè,
 bós ako abi né gebagé mewaa
 Judiya ábó ayyé bíí mfaá makwe.
 Bós abi álú né melo ewémbo
 áboó ntó. Yéndémuú ayi atanégè
 mekós, ekage akyaá nnó ayyé mmu.
 22 Kaáge nnó gébé eyigémbo, élé
 bíí bi Esówa atóme nyé efwyale né
 melo Jerosale mampye nnó unó bi
 ásáme mmu nwe wuú ubé wáwálé.
 23 É é ebéé nyé mbo nnó ne andéé
 abi álú ne mané yé ne abi áchyége
 baá mámbé. Esówa aso nyé metós
 ne melo ewé, ne bós ako ágéne nyé
 gebégè efwyale. 24 Áwáne nyé abifó
 ne desaá, áséle nyé abifó nkane
 bós denóre bee, ákaré átó né maló
 mako. Ne bós abi alá pó bós Jus
 ápwá nyé melo Jerosale, ne áchyége
 nyé ebwós efwyale, kpaá gébé bwós
 gébyé.

*Unó bi upye nyé gemégè nnó Maá
 Nte Mekwaá ákérege meso fa mme
 (Mat 24:29-31; Mak 13:24-27)*

25 “Né gébé eyigémbo, ágéne nyé
 ufós unó bi upye né nmeé ne mfaá

ne ambe. Né mme, gewyágè mg-
 bannyi eyi gétánege né ebéé mega,
 gepyé nyé gejamégè maló áfós nnó
 ebéé échwá kpá ebwós. 26 Bós áwére
 nyé ne efó né metós getúge ákaá
 nnó unó bi ugyálege mané uchwós
 pyé né maló mako. Ne unó bi
 uwyaá uto né mfaánebuú unyíge
 nyé, 27 ne ágéne nyé nkane Maá
 Nte Mekwaá achwós né mmu gekó
 ne uto bíí, ne gekpékpégè énogé.
 28 Degégè nnó unó bi úlo mampye,
 ténege, dégilé gétúgè dekaá nnó
 gébé gekwóné eyigé Esówa achwá
 fére enyú né efwyale.”

*Jisós agaré nkane unós bi ulálege
 bya*

(Mat 24:32-35; Mak 13:28-31)

29 Ne Jisós agaré ebwós
 nekanémejós ake, “Pége gepoge
 genósge fig ne unós uko ébi ulálege
 bya. * 30 Gébégè degégè nnó
 unós bimbó úlo mantó bya uke,
 dekaá nnó nshwóné alé chwós ló.
 31 Wyémbo ntó, gébége enyú dégégè
 nnó unó bina upyéé, débó mankaá
 nnó Esówa achwá gbaré Gefwa jíí.

32 “Ngarege enyú wáwálé nnó
 nyé eníné na négboó fós kpaá te unó
 bina ukó úpyéé. 33 Mfaá ne mme
 ákwyáge nyé, yémbo mekomejós
 wa alaa te kwyakwya.

Sége gébé

34 “Sége gébé nnó dékagé
 dényégè genwá, ne dényúgè mmós
 dékwéné, ékagé matós nyú átáné
 ne Esówa. Ekagé dénérégè matós né
 genwágè mme yina nnó ékagé bíí
 bimbó úbáné enyú nkane menya
 akwéne metaá. 35 Ne depó etiré
 bíí bimbó dégbárege nyé bós ako
 abi álú fá mme. 36 Kpómege
 mmye, dénénémmye mbaá Esówa
 yéndégébé, nnó ji achyé enyú eshye
 dékoó né efwyale ewé échwós nyé.
 Depyége mbo, detenege nyé mbe
 ushu Maá Nte Mekwaá ayi déla pó
 ne deba.”

* 21:29 Elú wáwálé nnó: Genós eyige ásámé né mmu nwe ákú nnó *fig.

³⁷ Yéndé bií Jisṓs alerege wyé bṓṓ né echa upε Eṣṓwṓ. Anerégé, yéndé nkwale ajye né Mekwé Olif. ³⁸ Ne yéndé dondo bṓṓ ako áchwṓ, ajwṓlege mmu echa upε Eṣṓwṓ manwú mekomejṓṓ wuú.

22

Ajṓṓ geju manwá Jisṓs

(*Mat 26:1-5; Mak 14:1, 2; Jṓn 11:45-53*)

¹ Ne gébé gébṓ géfíí eyigé ányéé epaá koó upú ne epaá bréd yi álá muálé. ² Né gébé eyigémbṓ, anṓṓ baá ámpyεé upε Eṣṓwṓ ne ánléré mabé Eṣṓwṓ, ábṓ ákégelege meti nnó áwá Jisṓs bibí, nendé, áfṓṓ nya bṓṓ melṓ.

³ Ne danchṓmelṓ akpε mmu metṓṓ Judas ayi ákuú ji ntó Iscarat, maá utṓṓ ama né geluágé abi áfyaneápeá. ⁴ Ajye sṓ ula ne Anṓṓ baá ámpyεé upε Eṣṓwṓ ne bṓṓ kpakpa abi ábáme echa upε Eṣṓwṓ, nnó ákpoṓ ebwṓ Jisṓs. ⁵ Ebwṓ áwúgémṓṓ, matṓṓ ágṓ ebwṓ ne ákamé nnó áchyége Judas ṣka. ⁶ Judas akamé mechṓ ewé ájṓṓ ne álṓṓ mankélégé meti ewé ji apyεé ne Jisṓs akpε ebwṓ né ámu nkane gejamégé bṓṓ álá kágé.

Jisṓs anyéé epaá koó upú ne baá utṓṓ bií

(*Mat 26:17-25; Mak 14:12-21; Jṓn 13:21-30*)

⁷ Bií ebi áwáne maá egṓṓme gepε mbaá epaá bréd yi álá muálé, úkwónégé, ⁸ Jisṓs atṓ Pita ne Jṓn aké, “Chógé depyé menyéé epaá *koó upú nnó esé deyyé dényé éwú.”

⁹ Agíí ji aké, “Ṗkelege nnó esé deyyé detyéé menyéé éfṓ?”

¹⁰ Ashuú ebwṓ meko ake: “Wuúge, mbṓgṓ deyyεgṓ, dekpεgṓ né melṓ kpaá, degene nye mende fṓ ne ṣkwṓ manaá né mekpṓ, kwṓlege ji né gepú eyigé ji akpéne. ¹¹ Gébége enyú dekpεgṓ, gárege mbṓṓ gepú nnó: ‘Ménleré aké, lére esé maá gepú áṣkεé, ayi ji anyéé nyé menyéé

epaá koó upú ne baá utṓṓ bií.’ ¹² Ne mbṓṓ gepú yimbṓ alerege nye enyú maá gepú ayi alú te mfaá enyṓṓ ayi ákwyé mé ábelé. Pyégé menyéé yimbṓ éwu.”

¹³ Afé, ágé wye yéndégenṓ nkane Jisṓs abṓ agaré ebwṓ. Ne átyé ntó menyéé epaá koó upú yimbṓ.

Menyéé Ata Jisṓs

(*Mat 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Kṓr 11:23-25*)

¹⁴ Gébé gékwónégé, Jisṓs ne áṅgbá bií áchwṓ álṓ manyé menyéé yimbṓ. ¹⁵ Ne Jisṓs aké ne ebwṓ: “Mbṓṓ gejjé metṓṓ manjwólé chóncho ne enyú nnó dényé epaá koó upú ne ngé efwyale. ¹⁶ Kaáge nnó me mmáge nye sé epaá ewéna kpaá te depṓ etiré epaá ewé débée wáwálé, gébége Eṣṓwṓ agbárege nyé gefwa jíí.”

¹⁷ Ne abwεé amó ne mmṓṓ né mmu, achyége matame mbaá Eṣṓwṓ, achyéé mmṓṓ mimṓṓ mbaá áṅgbá bií aké: “Sége dényú, déchuú áte. ¹⁸ Ngarege enyú wáwálé nnó, éṓṓ nana eyjége mbe, nnyú sé mmṓṓ mina te gébé eyigé Eṣṓwṓ aké agbarege gefwa jíí.”

¹⁹ Abṓ ntó bréd, áchyεgṓ matame mbaá Eṣṓwṓ, agyá nto bréd yimbṓ ubauba achyéé bwṓ aké, “Gége menyamnye wa [ayi nchyége né gétúgṓ enyú. Pyégé wyé na mantégé negbo na.” ²⁰ Ake ánérege manyéé menyéé, ama bṓ amó ne mmṓṓ né mmu, aké, “Amo yina, élé *menomenyéé meke ewé Eṣṓwṓ anyéé nye ndere manoó ma magbélege nyé né mme né gétúgṓ enyú.]

²¹ Yéle njógembṓ, muú ayi akpṓṓ nyé me alu fá né ujwólé bina. ²² Kaáge nnó Maá Nte Mekwaá agbṓṓ nye wye nkane Eṣṓwṓ améé abelé, yémbṓ utonkwa ube ne muú ayi akpṓṓ nyé jíí.”

²³ Áṅgbá bií áwúgṓ mbṓ, álṓ mangíí ate aké, “Waá álú né

geluáge sé ayi apyé nyé gefóó genó eyígé na?”

Ángbá Jisós anyéé mbeé mechó dékpakpa

²⁴ Né gébé gefó, ángbá Jisós álo mbeé manyége ne ate, nnó waá alú muú kpaá né geluáge bwó. ²⁵ Jisós awúgé mbeé bwó, ajóó ne ebwó aké, “Gé na ne afwa mme abi alá pó bós Jus ápyéé. Agárege nnó uto melo meko úlú ebwó né ámu, ájyárege bós ne uká, ne ama ákélege nnó bós ákwáné galógáló ayi ebwó ápye. ²⁶ Yémbó, ébége fó mbó ne enyú. Muú kpaá nyú abe nkane mamáné ne menombé abeé nkane ménkpané defwé. ²⁷ Waá alú muú kpaá? Muú ayi áchóge ji menyéé nnó anyé waá muú ayi áchwó ne menyéé? Elé ji ayi áchóge ji menyéé nnó anyé pó mbó? Yémbó me nlu né geluágé enyú ndere menkpané menyéé.”

²⁸ Jisós aké, “Yé ndere ngéne efwyale, enyú ne délú wyé ne me. ²⁹ Gétú eyigémbó, mpye nyé enyú nnó débé afwa wyé nkane nte wa apye me ntó nlu Mfwa. ³⁰ Denye nyé, denyú ne me né gefwa ya. Dejwólege nyé ntó ndere afwa mampáné depó né matóó áfyáneápeá ayi bós Isréli.”

Jisós agaré ndere Pita áshyda nye ji

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jón 13:36-38)

³¹ Jisós akú Pita aké, “Simun, Simun! Gé ngarege wó nnó danchómeló ase uto nnó amuá enyú, mamféré matóó nyú ne me nkane ácháge esa, áférege ukwóó. ³² Ne me nnemmye mbaá Esówo nnó ékáge wó áféré metóó wyé ne me kánká. Metóó wye emagé béne, fyé anmé byé eshye.”

³³ Pita ajóó ake, “Ata, me mkpomé mmye manjye deno ne wó ne ye mangbó ne wó.”

³⁴ Jisós ake, “Pita gé, gó ngaré wó nnó, gemége nnó menó mekwó akú

fina wó oshyaa nye nnó ókágé me kpaáte ukúkúle uléé.”

Jisós agaré baá utóó bíi nnó ákpómé mmyé

³⁵ Ne Jisós ama jóó ne ángbá bíi aké, “Tége nkane ntómé nyá enyú neke nka pó, geba pó ne unó uká ebichá pó, genó geli nya enyú?”

Ne ebwó áke, “Ngba, ye genó eyi geli esé gepó.”

³⁶ Agaré ebwó áke, “Nana muú yi awya nká menyéé jíí abó, ne geba ntó. Ne muú yi alá pó ne esaá akpó nkú wuú asé nka yimbó ana esaá. ³⁷ Wuúge, Asá genó gefó mmu nwe Esówo nnó, ‘Afyé nyé ji né geluágé bós nchye.’ Genó yina gépye nyé me wáwálé. Enyú debó mankaá nnó yendé genó eyigé ajóó atome ne me gébó mambé wáwálé.”

³⁸ Ne ángbá bíi aké, “Ata dewyá desaa depeá fa.” Jisós ake, “Lyáge mechó ewémbó.”

Jisós anemmye né Mekwe Olif (Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Jisós ályágé gepú eyigémbó, afé né Mekwe Olif nkane ji apye mé, ne baá utóó bíi, ákwólé ji ntó. ⁴⁰ Aké ákwonege né melu ewémbó, agaré ebwó aké, “Négemmye mbaá Esówo nnó ékáge enyú dékpé né mmua-meno.”

⁴¹ Ne alyá ebwó afé mbe gachyé, ató manó mme aló manemmye mbaá Esówo aké, ⁴² “Nte, mbógé ejigé wó, féré amó efwyale yina né eta wa ábé tete, yémbó pye genó eyigé wó ákélege, epóó eyigé me nkélege.” ⁴³ [Gébége anemmye mbaá Esówo, ekiénné Esówo étané mfaánebuú echwó fyé ji metóó. ⁴⁴ Ne gekpékpégé mesómé né metóó, Jisós anemmye ne eshye kpaá njúnjú atáné ji mmye achyge mme nkane denkáré manoó.]

⁴⁵ Ji ánéregé mánemmye, akwilé akeré mbaá yi ángbá bíi álú. Abané ebwó ndere ábélege géjya gétúgé ápwá né masómé. ⁴⁶ Ape ebwó agíí aké, “Debelege nde? Kwélégé ka,

négemmye mbaá Esɔwɔ nnó ékágé dékpé né mmuameno.”

Apye Jisɔs

(*Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jɔn 18:3-11*)

47 Ndere Jisɔs alu jɔ́ge, njuné bɔ́ó néchwɔ́ ne Judas, ngba ama né geluágé abi áfyaneápeá. Judas aja ébwɔ́ meti, achwógé, afé mbe atyá Jisɔs. 48 Atyágé ji mbo, Jisɔs ajɔ́ó ne ji aké, “Judas ɔkpó lé Maá Nte Mekwaá né mantyá ji nnó bɔ́ó ákaá ne ápye ji?”

49 Gébégé ángbá Jisɔs ágené nnó mechó kpaa élé chwɔ́, ágií aké, “Ata debɔ́ desaa delo úmye?” 50 Ne ngbá Jisɔs ama né geluágé bwɔ́, ajuú aparanja, alɔ́ manké memfwé *Etúkpe ámpyee úpe Esɔwɔ́, asó etu ewé egbé ébwɔ́nye.

51 Ne Jisɔs agaré bɔ́ó bií aké, “Dépyégé sé mbo, lyáge ébwɔ́.” Aferé ébwɔ́ wuú ata etu memfwe yimbo, éferé.

52 Ne Jisɔs abwalé eta *Anɔ́ baá ampýee úpe Esɔwɔ́ ne ámbamé echa úpe Esɔwɔ́ ne ákpakpa melo abi áchwɔ́ mampye ji. Ágií ébwɔ́ aké, “Enyú dechwɔ́ na ne bo aparanja ne mámbó unɔ́ mampye me nnó me nlu menjó? 53 Ndo ndo ne ndo njwɔ́lege ne enyú né echa úpe, enyú deta me ébwɔ́ mmye wɔ́. Yémbɔ́ gébé eyige nyú gékwané nana, dechwɔ́ né uto dánchɔ́meló ayi mfwa utuú.”

Pita ashya nnó ji akágé fɔ́ Jisɔs

(*Mat 26:69-70; Mak 14:66-72; Jɔn 18:15-18, 25-27*)

54 Ne bɔ́ó bina ápye Jisɔs áfé ne ji né dachi etúkpe ampýe úpe Esɔwɔ́. Ne Pita ala te meso, akwɔ́lege ébwɔ́ gachyée, gachye. 55 Akwónégé, abané bɔ́ó bí ásené mewé né dachi áwyá. Pita achwɔ́ jwɔ́le ntó né geluágé ébwɔ́. 56 Ménkpané defwé ama né dachi yimbo ayi alú mendée, agégé Pita né genjɔ́gé mewé nkane ajwɔ́le, ape ji domeé,

aké, “Mende yina ntó abó alu ne Jisɔs.”

57 Pita ake, “Chaá-ó! Mesɔ́ mendée nkágé ji.”

58 Ewya ye wɔ́, mende fɔ́ agé Pita ake, “Wɔ́ ntó ɔ́lu muú bwɔ́ ama.”

Pita ake, “Me detuú-o!”

59 Ewya genógé nchwáneke, mende ayifɔ́ aké, “Wáwálé gebií gepó mmu mende yiná ntó abó alu ne Jisɔs, ji ntó atané gebagé Galilií.”

60 Ne Pita ake, “Ge da, me kágé ewe wɔ́ jógé mbo.”

Wye nkane ji alú jógé mbo, menɔ́ mekwɔ́ akú kɔ́kɔ́lɔ́kɔ́. 61 Ata Jisɔs akó gemé ape Pita. Ame bwɔ́ átuú, ne Pita ate mekomejɔ́ ayi Ata Jisɔs abó agaré ji nnó, “Gemégé nnó menɔ́ mekwɔ́ akú, ɔ́shya nyé ukúkúle uléé nnó ɔ́kágé me.” 62 Gébégé Pita áteé mekomejɔ́ yimbo, afé dafye, anyɔ́ meko ngbó ali segé segé.

63 Bɔ́ó bi ábáme Jisɔs, alɔ́ manjwá Jisɔs, ne átúlege ji. 64 Awé ji ndeé né ame, ne ágiige ji aké, “Waa adoó wo? Garé esé mbɔ́gé ɔ́kage.”

65 Ne ébwɔ́ áma jú ji mashye mmye né gejamégé mati.

Jisɔs akpe unɔ́ mpa

(*Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jɔn 18:19-24*)

66 Bií újyágé, *ákpakpa melo, ne Anɔ́ baá ampýe úpe Esɔwɔ́ ne *Anleré mabé Esɔwɔ́ áchomé né eso. Áchwɔ́ ne Jisɔs né mbe ushu bwɔ́. 67 Ágií ji aké, “Wɔ́ ne ɔ́lú Muú yi Esɔwɔ́ akweré ji elá gefwa?”

Jisɔs ashuú ébwɔ́ meko aké, “Mbɔ́ge ngarégé enyú, dekámégé nye fɔ́ ne me. 68 Ne mbɔ́gé ngiígé enyú nkwe dekámégé nyé fɔ́ manshuú me meko. 69 Yémbɔ́ lo nana chɔ́ mbe, Esɔwɔ́ ayi áwya uto uko abelege Maá Nte Mekwaá né mfaá geluógé énogé né egbé ébwɔ́nye wuú.” 70 Ajógé mbo, ébwɔ́ ako ágií aké, “Wɔ́ ne ɔ́lú Maá Esɔwɔ́?”

Jisɔs aké, “Elú wyé nkane enyú dejɔ́ó mbo.” 71 Ne ébwɔ́ áke ne ate,

“Ndé gécha démage kéle bə ntésé? Esé ambə́s dewú mé genó eyi getané jimbə meno.”

23

Afɛ né Jisəs mbaá Palet

(*Mat 27:1, 2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ Ebwó ájǵgé mbə, echomele meko ekwelé ká efé ne Jisəs mbaá Palet. ² Akwónégé éwu, álo maáma ji depə mmye áké, “Dépyé ményákwó yi ndere achó melə esé, achoge bə́s uká mme nnó áchyege fə nkamakpo mbaá Mfwa Rom, ne ama garege bə́s nnó ji ne alú Muú yi Esəwə akweré ji elá gefwa.”

³ Palet agii Jisəs aké, “Wə ɔlu Mfwa bə́s Jus wáwálé?”

Jisəs aké, “Elu nkane ɔjə́.”

⁴ Ne Palet ajə́s ne anə́s baá abi ápye upɛ Esəwə ne gejamégé bə́s, áké, “Ngéfə́ gabo ayi mende yina apyé wə́.”

⁵ Yémbə áshií wyé ne ewú aké mende yina achoge bə́s uká mme, aleré né mme Judiya meko, alə né melə Galilii kpaá akwóné fá melə ewe.

Palet ató Jisəs mbaá mfwa Herəd

⁶ Palet awúgé mbə, agii aké, “Mende yina ele muú Galilii?”

⁷ Akámégé, Palet ató Jisəs mbaá Herəd néndé Herəd ne agbaré mboó melə yimbə. Né gébé eyigembə Herəd abó alu né Jerosale.

⁸ Gébége Herəd agné Jisəs, metə́s ego ji də́s, élé ji abə akelege mé mangé ji tɛ gachií, néndé, ji abó awuú mé ngə́ Jisəs. Ne abó awya uméé nnó ji agé ufélékpá ebi Jisəs apye. ⁹ Ewyágé Herəd agii Jisəs bə nkéwé də́s, ne yéé meko Jisəs ashuú ji wə́. ¹⁰ Agigé mbə, *Anə́s baá ampye upɛ Esəwə ne *Anleré mabé Esəwə áwə áchwə́ mbɛ, álo manjə́s depə eti Jisəs apyé ne eshye. ¹¹ Mfwa Herəd ne bə́s bee bií álo manjwyagé Jisəs, áchyege ji mekpo unə́s. Abó nkúu mfwa áfyé ji mmye, amá átó ji akeré

meso mbaá Palet. ¹² Né bií ebi mbə dejeé Palet ne Herəd delə. Tɛ gachi ebwó abó alú máwámé ne ate.

Palet asó mpa nnó áwá Jisəs

(*Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39—19:16*)

¹³ Gébége ákeré meso ne Jisəs, Palet akú anə́s baá abi ápyé upɛ Esəwə, ne ákpakpa melə, ¹⁴ áchwə́gé, áké ne bwó, “Mbɛ mbɛ, enyú dese mé mende yina dechwə́ ne ji eta wa deké achə́s melə. Ngii ji bə́ nkwé né mbɛ ushu nyú, yémbə ngefə́ gabo yi mende yina apyé né depə etiré enyú déké ji akwé ebe wə́. ¹⁵ Yé Mfwa Herəd ntə́ agɛ nnó mende yina akwé ebé wə́, nkawú ne ji akeré meso eta esé. Góge ngaré enyú nnó mende yina apyé ye gabo fə́ ayi abə manjə́bó wə́. ¹⁶ Yémbə nchyege nyé enyú ebwənyɛ nnó átulé ji ályá ji, ajyé.”

¹⁷ [Nkane gepə́gé gébé yimbə gélu, yéndégébége epaá kwyakwya defwé, Palet aferege muú denə́ ama nkane bə́s bií ákelege.]

¹⁸ Ne ákalé ebwó ako áké, “Wá mende yina, esé dekelege élé Barabas.” ¹⁹ (Barabas abó akpɛ denə́ gétúgé achwə́s ne efwyale né melə ne muú ayi ji ama wá.)

²⁰ Palet akelege meti manlyá Jisəs ajyé, ne ama ajə́s ne ebwó. ²¹ Ne ebwó ako ákalé áke, “Wə́ ji né gekwa, wə́ ji né gekwa.”

²² Né manáne aléé Palet ama gii ake, áwə́ ji nnó apye nnó? “Ndé gabo ayi ji ápyeé?” Ngɛ ye genó eyigé ji apyé ne njə́s nnó áwə́ ji né gekwa wə́. Ngarege ádó ji ályá ji ajyé.

²³ Né ebwó ádo delúlu áké, “Áwə́ ji né gekwa.” Makalé bwó áwerí uto Palet. ²⁴ Akamé ne asó mpa aké, “Ápye ne Jisəs ndere ebwó ákelege.” ²⁵ Aferé muú yi ebwó ákélege ayi abó akpənɛ denə́ gétúgé, efwyale ewe ji achyé ne muú ayi ji awáne. Gébége áféré ji, Palet agbaré Jisəs

achyé ebwó, nnó ápye ndere ejii ebwó.

Áwó Jisós né gekwa

(*Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jón 19:17-27*)

²⁶ Bóó bee áse Jisós né dachi Palet ále jyéé, ne nkane ebwó ákéne ájyéé, átuú ne mende fɔ ayi akú ji Simun, muú melo Sɛren, atané dondo yimbó né mewaa ájyéé Jerosale. Agbaré ji áneré ji gekwagé Jisós né máńkóó nnó ji akpá akwólege Jisós meso. ²⁷ Ne gejaméégé bóó ákwólege ji meso. Abifo élé andée, abi ákparé amú mekpo, állile, áyiage ne masómé ndere áteé efwyale wuú. ²⁸ Ne Jisós abwolé aké ne ebwó, “Andée Jerosale, déligé sé gétú ya, lige lé geme enyú ne baá enyú. ²⁹ Kaáge nnó né meso gébé bóó ájógé nyé nnó, ‘Éfwó ébé ne andée abi ákwené déńkwó ne abi ála alú danchyéé baá mámbé!’ ³⁰ Né gébé eyigémbó, bóó áshyáge nyé mmye nnó, ‘Échye mfaánebuú ashulé esé mmye, ye mme anii ese.’ ³¹ Apyégémbó na ne genóó eyi gélú gebe, ne ebéé nyé nnó ne gegbógbógé genóó?”

³² Gébéégé ájye wó Jisós, áse ntó bóó ubée apéa manjye wá choncho ne ji. ³³ Akwónégé melú ewé ákuú nnó, “Uńkónkó makpo,” áwó Jisós né gekwa. Ne ama wó bóó ubée bimbó mfaá ukwa upea, ama né egbé ebwonye wuú, ne ayifo né egbé ebwóbe wuú. ³⁴ Jisós aké, “Nté, gé ebwó meshwe, jinte gabo áyi ebwó ápyémbó, néndé ákágé.”

Bóó bee bina, ákpyá megyaa ákáré mandeé Jisós áfyé ate amú. ³⁵ Bóó átené éféé ápéle nkane áwóme Jisós né gekwa. Ne ákpakpa bóó Jus, álo manjwyágé ji aké, “Apoóge bóó bí chachá, akaágé poó fɔ ntó geme jii mbagé alú Muú yi Eɛɔwó akweré ji elá gefwa.”

³⁶ Bóó bee ntó ájwyá Jisós, áchyéé ji mmóó amí mamýáme, ³⁷ ne

áké, “Mbagé nnó ɔlu Mfwa bóó Jus wáwálé, poó geme jyé.”

³⁸ Asá ntó ńwé ába né gekwa né mfaá mekpo Jisós. Asá wyeé aké, “Gé Mfwa bóó Jus na.”

³⁹ Muú ubée ama ayi áwómé ji ntó né gekwa ejí, aló manjwya ntó Jisós aké, “Pó ɔlu Muú yi Eɛɔwó akweré ji elá gefwa? Poó yé géme jyé, ɔpoó esé ntó.”

⁴⁰ Ne ayifo ashulé ji yimbó ndo aké, “Wó ɔfóó fɔ Eɛɔwó? ɔlu ntó mmú efwyale nkane mende yina.

⁴¹ Esé ne wó debó nsá né gabo ayi esé depyé, nkawú ne dégéne efwyale ewé. Ne mende yina apyé gabo wó.”

⁴² Ne ajóó ne Jisós aké, “Áta te me gébéégé ɔchwógé gbáre gefwa jyé.”

⁴³ Jisós áshuú ji meko aké, “Ngarege wó wáwálé nnó fina ɔbe nyé ne me né meló Eɛɔwó.”

Negboné Jisós

(*Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jón 19:28-30*)

⁴⁴ Kálánká efyáneépeá eké ékwónene, ńmeé enomé, gemmua gékwé né meló meko kpaá te kálánká eleé. ⁴⁵ ńmeé éńómégé, ekat ewé ekaré metóó echa upe Eɛɔwó egyalé ubaa úpeá. ⁴⁶ Eké éwyáge, Jisós aló mankálé kénké aké, “Nte mfyé geme ya né amú jyé.” Ajógé mbó, ashulé kwyakwya geféré h-em metóó ekwé.

⁴⁷ Muú kpaá bóó bee ayi abó atené eféé, agégé genó eyi gepyé, aféé Eɛɔwó aké, “Wáwálé, mende yina abó apyé gabo wó.” ⁴⁸ Gejaméégé bóó abi abó áchomé eféé ápéle, ákeré upú bwó amu meso kpákpáre, mashu mme tóntó né genó eyigé ebwó ágené. ⁴⁹ Ajeé Jisós ako átené tete ágéne depó etiré na. Abifo alú andée abi abó átané Galilii ákwólé ji.

Anii Jisós

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jón 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Mendefó abó alu, akamege Josef, atané né meló Arimatya né

gebagé mewaá Judiya. Alu nyá muú ayi alu cho, ne abelege mabé Eṣṱwṱ. Abó agile gébé eyigé Eṣṱwṱ achwó gbáre gefwa jíí. Yé élé alú ntó muú ama né geluágé ákpakpa bṱṱ Jus, apó nyá meko ama ne ebwó nnó áwá Jisṱs. ⁵² Nkane Jisṱs agboó, afé mbaá Palet, ajye gíi nnó achyé ji genkwógé Jisṱs. ⁵³ Palet achyéji ji ebwonye, ajye féré genkwógé Jisṱs né mfaá gekwa, afyalé géjí ne éshyé ndeé, ajye níi mmu menome ewé ábṱ áchomé te gachii mmu etaravé, ewé ála álu ganii muú wye. ⁵⁴ Afyé ji mmu menome, nénde ákpomege mmye nnó bíi uwyaá ebwó ebi ulo nkware yimbo.

⁵⁵ Andée abi átane ne Jisṱs né Galilií, ákwólé Josef ne ágé ntó menome ne áma ágé ntó nkane áfyé ji né mmu. ⁵⁶ Akérégé meso né úpú bwó ákwyé maweé gébé ami malómáló ami awáage mewu muú.

Bíi uwyaá bwó úkwónégé, ebwó ágbeé mmye nkane ebé bwó élu.

24

Jisṱs akwilé né negbo

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jṱn 20:1-10)

¹ Bíi mbε né uwyaá, andée bimbṱ ákpá maweé gébé ami ebwó ákwyé, dondo gemmuá mme áfé né menome ewé anii Jisṱs. ² Akwónégé wyé, áge nnó, ábogéné mé ntaá égbé éma eniné ábṱ ákweré embú menome. ³ Ne gébége ákpené mmu menome, ákelé genkwógé Atá Jisṱs áge wó, ⁴ ákwé tametame, áké ápélé ágé bṱṱ makpó apéa ne mandeé áyi áshwánege átené ebwó nenkuné mmye. ⁵ Éfó ekwó bwó metṱṱ, ámmo makpo nme. Bṱṱ bimbṱ agii bwó áké, “Nde enyú dékelege muú yi alú mebε né geluágé abi ágbṱṱ? ⁶ Apó fa, akwilé né negbṱ, atane. Tége genó eyigé ji agaré enyú gébége enyú delú né Galilií.

⁷ “Abó aké, ‘Achyége nyé Maá Nte Mekwaá mbaá bṱṱ ubeé, áwóme

nyé ji né gekwa, ne ekwónégé ndó eléé, akwilége nyé né negbo’.”

⁸ Andée bina áte unó bí Jisṱs abó ajṱṱ, ⁹ átané né menome áfé man-garé unó bi úpyé mbaá ángbá bíi abi álaá áfyaneama, ne áma garé ntó ánkwalé Jisṱs ako. ¹⁰ Andée bimbṱ élé, Méri muú melṱ Magdala, ne Joana ne Méri ayi Mmá Jemsi chóncho ne andée abifṱ ntó, ágaré ángbá Jisṱs genó eyigé ebwó ágené. ¹¹ Ne ángbá ákamé wó, áse nnó élu gebýṱ. ¹² Yémbṱ, Pita akwilé ka abó afé né menome, abyélé mme ape, ágé lé mandeé áyi abó afyalé genkwógé Jisṱs. Ala meno mekpṱ fuú, ne akere meso mmu gepú jíí.

*Agé Jisṱs né meti melṱ Emaeus
(Mak 16:12-13)*

¹³ Wyé bíi bimbṱ, bṱṱ abi ákamé ne Jisṱs apéa, álya melṱ Jerosale ájye né maá melṱ ayi ákú Emeus. Neke nelu genógé *ṱkpá neke ekénéama. ¹⁴ Ndere ájyé, ádṱṱ abya né depṱ deko etiré depyé. ¹⁵ Nkane ádṱṱ abya ákéne ajye, Jisṱs átané ebwó né meso ne alṱ manké ne ebwó. ¹⁶ Yémbṱ áge ji, ne ákaá fṱ nnó élé Jisṱs wó. ¹⁷ Jisṱs agii bwó aké, “Nde abya ayi enyú dékéne dédṱṱ ne dembyṱ né matṱṱ enyú?”

Átené nyámeé, mmye meshwé meshwé. ¹⁸ Muú bwó ama, ayi ákú ji Klyopas agii ji aké,

“Wṱ mbi ne ṱlu menkéé fá melṱ Jerosale ayi ṱlá kágé depṱ etiré depyé mboṱ ndṱ eyína?” ¹⁹ Jisṱs agii aké, “Nde depṱ depye?”

Ashuú ji meko áké, “Depṱ eti depye mbaá mende yi akámege Jisṱs ayi muú Nasaret. Alu nyá gekpékpége *Muú Ekpávε Eṣṱwṱ. Ne apye ukpékpé ufélekpá ne agarege nyá meko mejṱṱ Eṣṱwṱ. Eṣṱwṱ aféé utṱṱ bíi, ye bṱṱ ntó aféé utṱṱ bíi. ²⁰ Yémbṱ anṱṱ baá abi ápye upe Eṣṱwṱ ne ákpakpa melṱ ágbare ji áchyéé nnó áwá ne áwó ji né gekwa. ²¹ Ne esé debṱ débelé uméé nnó ji ne Eṣṱwṱ atome nnó

achwó áféré bós Isreli né efwyale. Élé mbo ndó éléé fi, eyi depó etíré na depyé. ²² Ekwyá mbo wó, andée fó abi alú né geluágé sé apye esé dela meno mekpo fuú. Afé né menomé gejoyéyé gé bí. ²³ Yémbó áge fó genkwógé Jisós wó, ne ákere meso, ágare esé nnó ebwó ábó áge makiénné Esówa eké élé *ame gejoyá, ágaré ebwó nnó Jisós alu mebe. ²⁴ Bós bifó abi alú né geluágé esé áfé né menome ne ágé yéndégenó wyé nkane andée bimbó abó ájó, yémbó ebwó áge Jisós wó.”

²⁵ Jisós aké ne ebwó, “Enyú dekenegé, matós nyú álu dembyó mankamé unó bi bós ekpávé Esówa ásámé. ²⁶ Enyú dekaá fó nnó Muú yi Esówa akweré ji elá gefwa abó mangé efwyale ne akpé mmu gefwa jíí wó?” ²⁷ Jisós abó mampye nnó ebwó ákaá unó uko ebí ásámé átome ne ji né mmu ηwe Esówa, manbo né ηwe ayi Mosis asamé, okwóné né abi bós ekpávé Esówa ntó ásámé.

²⁸ Wyé nkane ala kwókwólé ne meló ewé ebwó abó ájyéé, Jisós apye eké achwó koó, ²⁹ ebwó ágbé ji áké, “Béle fá ne esé néndé bíí ukoó, gemmua géle chwó.” Akame, ne afé mámbelé ne ebwó. ³⁰ Gébége ajwólé ka mányé menyéé ne ebwó, abó nto bréd achyé matame mbaá Esówa agyá achyé ebwó. ³¹ Ténéténe yimbó ame ákaá ebwó mekpo, ebwó ákaá nnó gé Jisós na. Ne eke ewyage aseé ebwó né ame. ³² Alágé meso, áké ne ate, “Pó mane magyalé esé gébége ábáné esé né meti agárege ese depó etíré delú mmu ηwe Esówa?”

³³ Ténéténe yimbó, ákwilé, ákere meso né Jerosale, áge baá utó afyaneama choncho ne ánkwalé Jisós abifó. ³⁴ Abi afyaneama áke, “Élú wáwálé, Ata akwilé né negbo, Simun agé ji mebe.”

³⁵ Abimbó ápeá ágaré ntó ebwó ewé ebó épyé né meti, ne gébége Jisós agyalé bréd ne ebwó álé ká ji.

Jisós aléré mmye mbaá ángbá bíí
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23; Anj 1:6-8)

³⁶ Gébége ebwó álu garége depó tí, Jisós jimbó akpe atené metós metós bwó aké, “Neso nébé ne enyú.”

³⁷ Yémbó ebwó ábó efó, áferege nnó ebwó ágéne mbo le muú nefoo. ³⁸ Jisós agíí ebwó aké, “Nde mane magyálege enyú? Enyú debyome mbo ndé? ³⁹ Pége amu ya, ne uká bá ne dekaá nnó élé me mboó. Tage menyammye wa dewú ndere alú, muú nefoo ábéé fó ne menyammye ne ugoó nkane enyú degene mbo me.”

⁴⁰ Jisós ajógé mbo, aléré ebwó amu jíí ne majya jíí. ⁴¹ Yémbó ákwé tametame mmu nechóchó ne ákélégé fó mankamé. Eféé mbo Jisós agíí bwó aké, “Dewyaa menyéé fó fá manyé?” ⁴² Abó mboó meshuú ayi ábó átyé, áchyéé ji. ⁴³ Ase anyé né mbe ushu bwó.

⁴⁴ Ake yé ne ebwó, “Genó eyigé enyú dégéne fina élé eyigémbó ngaré enyú gébége debó delú choncho. Nké unó uko ebi ábó ásámé átome ne me né mmu ηwe Mosis ne abi bós ekpávé Esówa ne ebi ásámé nto né mmu ηwe makwa Esówa, úbó mambé wáwálé.”

⁴⁵ Ndere Jisós ajó mbo, anené ebwó defós nnó ákaá mekomejóó ayi alú né mmu ηwe Esówa. ⁴⁶ Ne ajó ne bwó aké, “Abó ásá nnó, Muú yi Esówa akweré ji elá gefwa abó mangé efwyale ne ágbó, ne ndó ekwónégé eléé, akwilege nyé né negbo. ⁴⁷ Alo nye né Jerosale ne ájye né malo mako mangárégé mekomejóó Esówa né mabo míí nnó bós ákwóré matós bwó ne Esówa ajinte gabo bwó. ⁴⁸ Enyú delu bós bí degéné unó bina, ne debó mangaré bós ubi. ⁴⁹ Ntóme nyé enyú echye ewé nte wa abó anyémeno manchye enyú. Yémbó jwólege fa né meló kpa ewé, kpaá té gébé gékwónége nyé eyigé uto bimbó

utánege mfaánebuú uchwò enyú mmye.”

*Jisòs akwó afè mfaánebuú
(Mak 16:19-20; Arig 1:9-11)*

⁵⁰ Jisòs ase ebwó áfé kwókwólé né melò Betani, eféé mbò abwéé amu mfaá ajé ebwó. ⁵¹ Ndere ajéle ebwó, alya bwó alò mankwó ajye né mfaánebuú. ⁵² Efembó, baá utóó bi álò mamféé ji ne ákeré meso né Jerosale ne gejamégé nechóchó. ⁵³ Ne yendégébé ájwólege mmu echa upé Esòwò, áféége Esòwò.

Abya melóméló Jisᵔs Kras ndere JON ásamé

Mekomejᵔᵔ ayi achwᵔᵔ ne geᵓwá

1 Gemegé nnó mme yina alᵔ, mekomejᵔᵔ abᵔ alú mé. Mekomejᵔᵔ yimbᵔ abᵔ alu ne Eᵔᵔwᵔ ne mekomejᵔᵔ yimbᵔ abᵔ alu Eᵔᵔwᵔ. 2 Abᵔ alú mé ne Eᵔᵔwᵔ té ula ulᵔᵔ.

3 Unᵔ uko ebi Eᵔᵔwᵔ akwyéé uké ne ji. Ji ábé dampᵔ, mmbᵔ yé geno gema gepᵔ. 4 Mekomejᵔᵔ yimbᵔ ne awyaa geᵓwá. Ne geᵓwá eyigémbᵔ gelú lé geᵓgbᵔ mbaá akwaá. 5 Geᵓgbᵔ eyigémbᵔ gegenégé né mmu gemmua, yémbᵔ gemua gékágé kweré gejí.

6 Eᵔᵔwᵔ abᵔ atᵔ mende fᵔ ayi ákuú ji nnó Jon, 7 Jon achwᵔ ndere nteᵔe, mangaré akwaá genᵔ eyigé geᵓgbᵔ eyigémbᵔ gelú, nnó ebwᵔ awú áfyéé metᵔᵔ ne gejí. 8 Jimbᵔᵔ apᵔfᵔ geᵓgbᵔ eyigémbᵔ, achwᵔ lé nkane nteᵔe mampye akwaá ákaá geᵓgbᵔ eyigémbᵔ. 9 Geᵓgbᵔ eyigé wáwálé, eyi gegenégé mbaá yéndémuú, gebᵔ gechwᵔᵔ fa né mme.

10 Ji abᵔ alú fa mme, ne yé élé mme ayi Eᵔᵔwᵔ akwyé akené ne jí, bᵔᵔ mme akaá fᵔ ji wᵔ. 11 Ji achwᵔ né melᵔ wuú, bᵔᵔ melᵔ wuú ásé fᵔ ji wᵔ. 12 Yémbᵔᵔ bᵔᵔ ako abi ásélé jí, áfyéé matᵔᵔ ne jí, áchyeé ebwᵔ ebwᵔnye mambe baá Eᵔᵔwᵔ. 13 Gefᵔᵔ eyigé ábyéne ebwᵔ, gepᵔfᵔ ndere akwaá ábyene baá. Ne epᵔfᵔ ntᵔ ndere akwaá ákelegé, epᵔfᵔ ntᵔ ndere nte akelege. Nebyene bwᵔ netane mbaá Eᵔᵔwᵔ.

14 Mekomejᵔᵔ yimbᵔ, abwᵔlé mekwaá, ajwᵔle fa mme ne ese, alere galᵔgalᵔ ayi apwᵔ amu ne ajᵔgé depᵔ etire delú wáwálé. Degé enoge ewé jí awyaa, ewé jí aséle mbaá Nte wuú ndere danchi Maá.

15 Jon agarege bᵔᵔ geno eyigé jí agene getᵔme ne Jisᵔs, ajᵔgé kenke aké, “Gegé muú ayi njᵔᵔgé nya nnᵔ, ‘Ji ayi achwᵔᵔ mbᵔ me meso apwᵔ me, néndé gemegé nnᵔ ábyé me, jí abᵔ alu mé.’”

16 Ne gétúgé galᵔgalᵔ wuú apye ese ako debᵔ nebᵔ matimati. 17 Mabé Eᵔᵔwᵔ aké ne Mosis yémbᵔ galᵔgalᵔ ne wáwálé áke ne Jisᵔs Kras. 18 Yé muú ama ayi agene me Eᵔᵔwᵔ apᵔ ekose danchi maá wuú. Ji alu ntᵔ eke Eᵔᵔwᵔ. Ji ayi alu fí ne nte wuú ne apye bᵔᵔ akaá gefᵔᵔ eyigé nte alu.

Mekomejᵔᵔ ayi Jon menwyad bᵔᵔ manaá Eᵔᵔwᵔ agarége

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18)

19 Akpakpa bᵔᵔ Jus né Jerosale áto ámpyeé upe Eᵔᵔwᵔ ne ámpᵔᵔ ámpyeé upe Eᵔᵔwᵔ nnᵔ áchwᵔ ágií Jon nnᵔ jí alú waá? Agigé mbᵔ,

20 Jon ashya fᵔ mangaré ebwᵔ wáwálé wᵔ. Ge na ne jí agare, aké “Me mpᵔfᵔ Muú yi Eᵔᵔwᵔ akweré jí elá gefwa.”

21 Agí jí aké, “Ne wᵔ ᵔlu waá? Nnᵔ wᵔ ᵔlu élé Elija.” Ne Jon ashuu ebwᵔ meko aké, “Ngba me mpᵔ.” Ama ágií jí aké, “Nnᵔ wᵔ ᵔlu muú ekpávé Eᵔᵔwᵔ?” Ama ashuu ebwᵔ meko aké, “Ngba.”

22 Aké, “Wᵔ ᵔlu waá yeé, shuu esé meko ayi deyye garé bᵔᵔ abi atᵔmé esé. Wᵔ mbᵔᵔ aké ᵔlu waá?”

23 Ne Jon ashuu ebwᵔ meko aké, “Me nlu meko muú fᵔ ayi ábéne né mashwᵔne nnᵔ, nyage meti Ata ebe cho; mbᵔ ne Asaya muú ekpávé Eᵔᵔwᵔ abᵔ ajᵔᵔ.”

24 Bᵔᵔ dentᵔᵔ hina álu ntᵔ ekwᵔ bᵔᵔ Farasi, 25 Ne ágií Jon aké, “Ulannᵔ wᵔ ᵔwyagé bᵔᵔ manaá Eᵔᵔwᵔ mbᵔgé ᵔpᵔfᵔ Muú yi Eᵔᵔwᵔ akweré jí elá gefwa, yé élé Elija yé ebé élé muú ekpávé Eᵔᵔwᵔ ayi abᵔ agare nnᵔ achwᵔᵔ?”

26 Jon ashuu ebwᵔ meko aké, “Me, nwyage enyú ne manaá Eᵔᵔwᵔ mamímamí, yémbᵔ muú fᵔ alú fa metᵔᵔ metᵔᵔ enyú ayi délá kágé

ji. ²⁷ Achwɔ́ɔ mbɔ me meso, me nkwané yé muú ayi akágé manyíí unó uka ebíí wó.”

²⁸ Unó bi na uko upye né melo Betani né egbé ebéé Jodan mbaá Jɔn awyagé bɔ́ɔ manaá Ɛsɔwɔ.

Jisɔs alu maá egɔɔme Ɛsɔwɔ

²⁹ Bii uyyagé Jɔn agé ndere Jisɔs achwɔ́ɔ eta wuú, aké, “Gegé maá egɔɔme Ɛsɔwɔ ayi akpáné gabo akwaá fa mme. ³⁰ Ji ne me mbɔ njóoge ntome ne ji nnó, ‘Muú fɔ achwɔ́ɔ mbɔ me meso ayi apwɔ́ɔ me néndé gemége nnó ábyé me ji abó alu mé.’ ³¹ Me mbɔ́ɔ, mbɔ nkaá fɔ ji wó. Yémbɔ ula bi me nwyagé bɔ́ɔ manaá Ɛsɔwɔ úlú élé mampye bɔ́ɔ Israeli akaá ji.”

³² Ne Jɔn agaré bɔ́ɔ geno eyigé ji agéne, aké, “Ngé Mendoó Ukpea ndere etané mfaánebuú eké gepwine echwɔ́ téné ji mmye. ³³ Me mbɔ́ɔ, nkaá fɔ ji wó, yémbɔ muú ayi atámé me nnó nwyaá bɔ́ɔ manaá agaré me aké, ‘Muú ayi ɔgené Mendoó Ukpea éshúlege etené ji mmye, ji yi mbɔ ne alú muú ayi awyagé bɔ́ɔ ne Mendoó Ukpea.’ ³⁴ Me ngé ndere epyembɔ ne Jisɔs, ne ngarege enyú nnó ji alú Maá Ɛsɔwɔ.”

Baá utɔ́ɔ abi Jisɔs abɔ́ɔ mbɛ akuii

³⁵ Bii ebifɔ uyyagé, Jɔn ama atené eféé ne baá utɔ́ɔ bii apea. ³⁶ Ndere agéne Jisɔs akéne ajye, ajɔ́ɔ ne baá utɔ́ɔ bii aké, “Gégé maá egɔɔme gepége Ɛsɔwɔ mbɔ.”

³⁷ Ne baá utɔ́ɔ bii bimbo apeá áwúgé ndere Jɔn ajɔ́ɔ mbɔ, ákwólé Jisɔs. ³⁸ Jisɔs ábwólégé ushu meso agé ebwɔ́ ndere akwólégé ji, ágií ebwɔ́ aké, “Enyú dekelégé ndé?” Ebwɔ́ aké ne ji “Rabi wɔ ɔwɔlege efɔ́” (Ula Rabi utáne nnó menleré).

³⁹ Aké ne ebwɔ́, “Chwɔ́ge dégé mbaá ayi me njwɔlege.” Ebwɔ́ ákwólé yé ji ájye gé mbaá awu, alá ewú ábelé ne ji bii bimbo. Gébé eyigémbɔ gébɔ́ gélu kálánká eni né nkwalé.

⁴⁰ Ne baá utɔ́ɔ bina apeá abi áwuú ndere Jɔn ajɔ́ɔ ákwólé Jisɔs, ama ele Andru meɔmo Simun Pita.

⁴¹ Andru abó mbɛ akelé meɔmo wuú Simun. Agégé ji, agaré ji aké, “Ɛsé degé Muú yi Ɛsɔwɔ akweré ji elá gefwa.” Mabɔ ami na, malu wye mabɔ mami mamaá ne Kras. ⁴² Asé yé Simun afé mbaá Jisɔs ne Jisɔs apé ji domeé, aké, “Wɔ ɔkamege Simun maá Jɔn, akuú nye ntó wɔ nnó Sefas.” Sefas alu wye mabɔ mami mamaá ne Pita. (Ula Pita utáne nnó etárávé.)

Jisɔs akú Filip ne Nataniel

⁴³ Bii ebifɔ uyyagé, Jisɔs akpome mmye manjye Galilií, ndere ajyéé agé Filip, ajɔ́ɔ ne ji aké, “Kwólé me.”

⁴⁴ Filip ntó atané Betsada maá melo ayi Andru ebwɔ́ ne Pita atane wye. ⁴⁵ Filip akele Nataniel. Agégé ji, agaré ji aké, “Ɛsé dégé muú ayi Mosis asamé né mabé atome ne ji ne bɔ́ɔ ekpávé Ɛsɔwɔ ntó ása ato ne ji. Alu Jisɔs muú Nasaret maá Josef.”

⁴⁶ Nataniel akale aké, “Ɛ é! Genó gelógélɔ́ ntó gétánege né Nasaret.”

Filip aké, “Chwɔ́ kpa amɛ jye ɔgé.”

⁴⁷ Jisɔs agégé ndere Nataniel achwɔ́ɔ eta wuú, aké, “Gé maá Israeli ayi wáwálé na. abwólége fɔ dembwóle.”

⁴⁸ Nataniel agii ji aké, “Ɔpye nnó ne ɔkaá me?” Jisɔs ashúú ji meko aké, “Gemége nnó Filip akú wɔ, me ngé me wɔ né ulaá genɔ́ɔ eyigé ákuú nnó fig.”

⁴⁹ Nataniel awúgé mbɔ, aké, “Ménleré wɔ ɔlu Maá Ɛsɔwɔ, ɔlu nto mfwa bɔ́ɔ Israeli.”

⁵⁰ Jisɔs aké ne ji, gétúgé ngaré wɔ nnó ngé wɔ né ulaá genɔ́ɔ eyigémbɔ, “Ne ɔfyéé metɔ́ɔ ne me? Ɖgéne nye ukpékpé unó bi upwɔ́ɔ ebi.”

⁵¹ Ama ajɔ́ɔ aké, “Ngarége enyu wáwálé nnó, dégéne nye nkane mfaánebuú anenege ne makiénné Ɛsɔwɔ akwɔ́me áshulege ne mfaa Maá Nte Mekwaá.”

2

Neba né melo Kana

¹ Bií ebifó uyyagé, né ndo eyi egbeé elé, neba nefó nebó nelú né melo Kana né gebagé mewaá Galilí, mma Jisós abó alú wye. ² Alo ntó Jisós ne baá utóó bií né neba eníné mbo. ³ Ne mmóó epaá ewémbó mabyégé mma Jisós ajóó ne ji aké, “Mmóó bwó mabye.”

⁴ Ne Jisós ajóó ne ji aké, “Mma ogarégé fó me genó eyigé mbóó mampye, gébé ya gélú gakwáne.”

⁵ Yémbó mma Jisós ajóó ne baá defwe abi áne ne anké aké, “Pyegé yéndégenó eyigé ji agarege enyú nnó dépye.”

⁶ Eké epyémbó, bó nkwó manaá fó akené álú eféé kwókwólé abi bóó Jus áchwéle manaá wye ne áshwónége byó bwó manemmye mbaá Esówo ndere gepogé bwó gélú. Nkwó ama akpene baá bó nda manaá esaá yé esaá meso efa.

⁷ Jisós ajóó ne baá defwe abi áné ne anké aké, “Fyegé manaá magbeé né bó nkóó bimbó.” Afyegé manaá magbége lábé lábé, ⁸ aké ne ebwó, “Chwége amifó déchye memgbare epaá.” Ne ápye wye ndere ji ájóó. ⁹ Ne memgbare epaá afwórége manaá amimbó, ami mabwólé mmóó, akaá fó mbaá ayi mami matané wó. Yémbó bóó abi áchwélé manaá amimbó ákaa. Ne megbare epaá akuú menó neba atené baba, ¹⁰ ajóó ne ji aké, “Yéndémuú anégé epaá, abóó kpe mbe achwó ne mmóó malómáló. Bóó ányúgé me kpaá ápwagé ne achwó ne ami mabomabo. Ne wó ábelé mmóó ami malómáló mala kpaá té nana?”

¹¹ Ge gepoge ufélékpa mbe eyigé Jisós apyee na. Apye geji né Kana né gebagé mewaá Galilí. Apye mbo manlere gepogé uto bií. Ne baá utóó bií ágégé mbo áfyéé matóó ne ji.

¹² Epaá ewémbó ebyégé, Jisós ashulé afé né Kapanom ne mma wuú, aḡmo bií ne baá utóó bií, eféé ne ebwó ábelé mboó ndó.

Jisós abú bóó bi ákpoó unó né mmu echa upe Esówo

(Mat 21:12-13; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹³ Epaá koó upú bóó Jus elágé kwókwólé Jisós akwó afé né Jerosale. ¹⁴ Akwónégé, akpe né mmu dachi echa upe Esówo. Agé ndere bóó abi ákpoó mpó, magoḡme, upwene mampye upe mbaa Esówo, ne abi ájwólé ákwórege manka. ¹⁵ Agégé mbo, abó manyíi akwye getó, abú bóó bimbó ako átané wye chónchó ne magoḡme, ne mpó. Atyá manka ayi bóó abi ákene gesegé manka mankwóré, amu makpókpógélé bwó agbé. ¹⁶ Ne anyá bóó abi akpoó upwene aké, “Kpagé ubi détané fa, débófó mambwólé gepúgé Nte wa gélá ntoné gese wó.”

¹⁷ Jisós apyegé mbo, baá utóó bií áte meko mejóó ayi asamé né mmu ḡwe Esówo nnó, “Géchyéé eyigé me nwyaa né gepú jyé gesóó me mmu eké mewe.”

¹⁸ Akpákpá bóó Jus áchwóó jóó ne Jisós aké, “Ndé gefogé gepó eyigé wó okagé leré mampye esé dékaa nnó elé Esówo ne achye wó eshye mampye depó eti.”

¹⁹ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Muúgé echa upe ewéna, nselé ndó elé mpye ewú ekere meso ndere ebo elu”.

²⁰ Bóó bimbó aké, “Oké ndeé? Echa upe ewé, eselé esé usaá ḡme upeá meso ékené mantané, ne wó oké oselé ndó eléé mantané ewú?”

²¹ Yémbó echa upe ewé Jisós ajóó mbo, ató elé ne menyammye wuú jimboó. ²² Jisós akwilégé né negbo, baá utóó bií áte nnó ji abó ajóó mé mechó ewé. Akamé ne genó eyigé ḡwe Esówo ajóó ne eyigé Jisós ajóó.

Jisós akad genó eyi gélú né metóó akwad

²³ Ne gébége Jisós alú né Jerosale anyéé epaá koó upú, apye gejamégé bóó áfyéé matóó ne ji gétúgé ufóó unó ne ufélékpa ebi ji apyee. ²⁴ Yémbó Jisós afyee fó matóó

ne ebwó wó, néndé akaá ndere mekwaá alú. ²⁵ Ερόςέ ewé muú agarégé ji néndé jimboó akaá mé genó eyi gélu mekwaá metóó.

3

Jisós ne Nikodēmus

¹ Muú kpaá boó Jus fɔ abó alú, ayi ákuú ji Nikodēmus. Alú muú ekwó boó Farasi. ² Mende yimbɔ achwó bané Jisós ne utuú, ajóó ne ji aké, “Ménleré esé dékaá nnó Esɔwɔ ne atómé wɔ, néndé muú fɔ akágé pye unó bi wɔ ɔpyéé, mbɔgé Esɔwɔ alá pɔ ne ji.”

³ Ne Jisós ashuú ji meko aké, “Ngarégé wɔ wáwálé nnó, mbɔgé alá ábyé muú mambye ayi meke wó, agene fɔ gefwa eyigé Esɔwɔ ágbárege.”

⁴ Ajóógé mbɔ, Nikodēmus agii ji aké, “Muú akwógé mbɔ mé ukoo, ápyéé mbɔ nnó ne áamá ábyé ji?” nno amage kpe né mmu une mma wuú ábyé ji?

⁵ Jisós ashuú ji meko aké, “Ngarégé wɔ wáwálé nnó mbɔgé alá ábyéé muú nebyéé né manaá ne Mendoó wó, anyéé fɔ gefwage Esɔwɔ. ⁶ Mekwaá abyene ele nte mekwaá, Mendoó ntó ebyene élé Mendoó. ⁷ Ekágé olá meno mekpo fuú, élé njóó ne wɔ nnó, abó mambyé muú mambyé ayi meke. ⁸ Mbyo amye yéndé mbaá ayi akélége, muú awuú gewya jii, yémbɔ akágé fɔ mbaá ayi atané ne mbaá ayi ajye. Wyembɔ ntó ne elu ne muú ayi ábyéne ji né Mendoó. Muu ákaáge gare fɔ ndere Mendoó ebyene Mendoó.”

⁹ Nikodēmus awúgé mbɔ, agii Jisós aké, “Ewéna ebeé mbɔ nnó?”

¹⁰ Jisós ashuú ji meko aké, “Wɔ olú gekpékpégé menleré boó Israeli nnó okágé unó bi?” ¹¹ Ngaregé wɔ wáwálé nnó, esé dejtóge depɔ etiré dékágé, ne dégarége unó bi esé dégéne, yémbɔ enyú dékelege fɔ manwú. ¹² Ngarege enyú unó

bi upye fa mme enyú dékámégé, nnó ngare enyú ebi upyee né mfaánebuú ne dékámégé? ¹³ Yé muú ayi akwómé mé ájyee né mfaánebuú apó, ekosé wye Maá Nte Mekwaá ne atané mfaánebuú achwó fa mme. ¹⁴ Ndere Mosis abweé nya mmyɔ né mashwɔne wyembɔ ntó ne abóó mambwe Maá Nte Mekwaá né mfaá ¹⁵ Ne yéndémuú ayi áfyéé metóó ne ji, abó genwá eyi gélagé byé.

¹⁶ Esɔwɔ abó gejeé ne boó mme, nkáwú ne atómé danchi maá wuú nnó yéndémuú ayi áfyéé metóó ne ji, anomé fɔ mme detu, abó genwá eyi gélagé byé. ¹⁷ Esɔwɔ átóó fɔ Maá wuú fa mme nnó áchwó ágare nnó boó mme ákwe mpa wó. Ató lé ji nnó áchwó áfere ebwó né efwyale gabo. ¹⁸ Yéndémuú ayi áfyéé metóó ne ji akwene fɔ mpa, yémbɔ muú ayi alá áfyéé metóó ne ji wó akwe mé mpa néndé áfyéé fɔ metóó ne danchi Maá Esɔwɔ wó. ¹⁹ Gé na ne mpa ayi mbɔ abeé nyé. Gengbó gechwó fa mme, yémbɔ boó ágbóo ne gemua ápwɔ gengbó néndé unó bi ebwó abó ápye ulómé fɔ. ²⁰ Ne yéndémuú ayi apyee gabo akiú fɔ gengbó, ne akélége fɔ manchwó né gengbó nnó ekágé gabo wuú agéné. ²¹ Yémbɔ muú ayi apyee galágál, achwóó né gengbó, nnó galágál wuú agéné ágé nnó ji apyee ndere Esɔwɔ akélege.

Jɔn menwyaá boó manaá Esɔwɔ agaré ndere Jisós alu

²² Ewyágé Jisós ne baá utóó bií alyaa Jerosale, áfé né gebagé mewaa Judiya ábelé ewú mboó ndɔ awyagé boó manaá Esɔwɔ. ²³ Né gébé eyigémbɔ, Jɔn menwyaá boó manaá Esɔwɔ abó awyagé ntó boó manaá Esɔwɔ né melɔ Enɔn ewé elú kwókwólé ne melɔ Salim, élé manaá malú ewú dɔó. Boó ájye eta wuú awyagé ebwó manaá Esɔwɔ. ²⁴ (Né gébé eyigémbɔ, ábɔ alú danfyé Jɔn né denɔ.) ²⁵ Ewyágé muú Jus fɔ aló manye mbeé ne baá utóó

Jon, gétúgέ gefóó eyigé muú abóó manshwóné mmye ne ábé pópó né mbe ushu Esówo. ²⁶ Ne baá utóó Jon achwó eta wuu agaré ji aké, “Ménleré, mende ayi nyá óbó ólu ne ji né egbé ebeé Jodan ewé né, ayi óbo ógarege bóó gétú jíí, alú mbo fa ne bóó ako ájyεé eta wuu awyagé ebwó manaá Esówo.”

²⁷ Ajóógé mbo, Jon ashuú ebwó meko aké, “Muú fó akágé bó genó ekose nno Esówo achyεge ji geji. ²⁸ Enyú ambóó délú bó ntésé ba gébégé ngaré nnó, ‘Me mpó fó Muú yi Esówo akweré ji elá gefwa. Esówo ato me nnó mbó mbe ne ji.’ ²⁹ Meno neba ne awyaá mendée neba, yémbó mejeé meno neba, muú ajwólege awuú meko meno neba, abeé ne nechóchó gétúgέ meko meno neba ayi ji awuú. Nechónchó enina nelú ena, ne nana metóó egóó me gétúgέ mende yina. ³⁰ Ji abó mankwó ηgó, me mbó magbó gelú.”

³¹ “Muú yi atané mfaánebuú ahea geme apwó bóó ako. Muú mme, abyε wye muú mme ne ajóógé lé depó ndere bóó mme ajóógé. Ji ayi atané mfaánbeuú apwó bóó ako. ³² Ji agarege unó bi ji awuú ne ebi agéne, yémbó yé muú yi akamege meko wuu apó. ³³ Yéndémuú ayi akámege meko mejóó wuu alerege nnó genó eyigé Esówo ajóó gelú wáwálé. ³⁴ Ne muú yi Esówo atomé, ajóógé elé depóré Esówo néndé Esówo achyεge ji uto Mendoó wuu byágébyágé. ³⁵ Nte agboó ne Maá, ne afye ji unó uko né amu. ³⁶ Ne yéndémuú ayi áfyεé metóó ne Maá yimbó, awyaá genwá eyi gélágé byé. Yémbó, yéndémuú ayi atóó mekpo mamfyε metóó ne ji agéné fó genwá eyigémbó, metóó usóó Esówo elu ne muú yimbó te kwýákwyá.”

* **4:9** Elú wáwálé nnó: Bóó Jus átugé fó ne bóó Samariya néndé gébé eyigé bóó Asariya amyéé be ápwóó bóó Israeli, ákpa ebwó áfé ndere afwe. Ne abi álá né gebagé mewaa Samariya ába bóó abi álá pó fó bóó Jus. Ndere elúmbó, bó Jus bifo abi ála né gebagé mewaa Judiya, áse nnó ebwó ápo pópó né mbe ushu Esówo.

4

¹ Ekwó bóó Farasi áwú nnó bóó abi ajyεε mbaa Jisós, ji awyage ebwó manaá Esówo aja apwó abi ajyεε mbaa Jon. ² Yembó wáwálé alú nnó Jisós jimbo awyáge fó bóó manaá Esówo, elé baá utóó bií ne áwyáge. ³ Ne Jisós awúgέ nnó bóó Farasi áwu nnó bóó abi áchwóó eta wuu aja apwó abi Jon, alyaá Judiya akeré meso né Galilii, ⁴ abó mankoó wye né gebage mewaa Samariya ne áfé né gebagé mewaa Galilii.

⁵ Akwónégé né gebagé mewaa Samariya akwóné melo ewé ákuú nnó Sikar. Sikar alú kwókwólé ne melú mme ewé Jakób abó achyεε maá wuu Josef. ⁶ Embu manaá ewé Jakób abó áchomé elú ntó efeé. Jisós ákegέ ápwagé, ajyε jwólé wye. Gébé gélú kalanjá efyánéεpeá ne ηwómese eyigé Jisós akwóné né mbaa yimbó.

⁷ Eké εwyáge, mendée Samariya fó achwó efeé manchwé manaá. Jisós ajóó ne ji aké, “Chyεé me manaá nyú.” ⁸ Gébé eyigémbó, baá utóó bií áfé né melo manjye na menyéé.

⁹ Mendée Samariya yimbó aké, ne ji “Wó ólú muú Jus, me nlú muú Samariya, εpyéémbó nnó ne ógii me manaá manyú?” Ajóó mbo néndé bóó Jus ne bóó Samariya átuúgέ fó.
*

¹⁰ Jisós ashuú ji meko aké, “Wó óbó ókaá mbo echyε ewé Esówo achyεgέ ne gefóógé muú ayi agii mbo wó manaá, mbo ógii ji, ne ji abó achyεgέ wó manaá ami machyεge genwá.”

¹¹ Mendée yimbó ajóó ne ji aké, “Ata ópó ne genó manchwé manaá, ne embu manaá ewéna egomé. Ópyéé mbo nnó ne ógé manaá ami machyεgέ genwá? ¹² Nnó wó óheá geme ópwó gekwenege nte sé Jakób

muú áchomé esé embu manaá ewéna? Ewé jimbó, baá bií ne utú bií anyuú manaá wye.”

¹³ Jisós aké ne ji, “Yéndemuú ayi anyú manaá amina, mmwólé manaá emágé pye ji, ¹⁴ yémbó, yéndemuú ayi anyúu manaá ami me nchyege nye, mmwólé manaá emágé pye sé ji te kwyakwya. Ne manaá ami me nchyege ji, mabwólége nye mala eta wuú eké embu nnyi ewé etanege manaá ami machyége genwá eyi gélágé byé.”

¹⁵ Mendée yimbó aké, “Ata chyéé me manaá amimbó nnó mmwólé manaá epyégé sé me, ne nnó nchwóge sé fa manchwé manaá.”

¹⁶ Jisós ajó ne ji, aké, “Chó kuú meno wye enyú déchwó.”

¹⁷ Ne mendée yimbó ashuú ji meko aké, “Me mmpó ne meno”,

Jisós aké, “Wó olú cho ndere oké opó ne meno, ¹⁸ néndé obó obá mé ano ata, ne ayi olú mbó ne ji nana, apó fó meno wye. Genó eyigé wó ajó mbó gélú wáwálé.”

¹⁹ Mendée yimbó ajó ne ji aké, “Ata elúmbó eké wó olú muú ekpávé Esówa. ²⁰ Ukwene ante sé ábó ánógé Esówa né mekwe ewéna, yémbó enyú bós Jus deké ánógé élé Esówa né melo Jerosale.”

²¹ Jisós ajó ne ji aké, “Kámé genó eyigé me njóógé, gébé gechwó nye eyigé enyú délá nógé sé Esówa fa né mekwe ewéna, yéé ebélé né Jerosale. ²² Enyú bós Samariya dénógé genó eyigé délá kaágé, esé bós Jus dénógé genó eyigé dékaágé néndé muú ayi aférege akwaá né efwyale gabo atanege nye élé né mbaá bós Jus. ²³ Yémbó gébé gechwó, ne géchwó mé, eyige bós abi anógé Nte se wáwálé anoge nye ji né gefós eyi gelu wáwálé ndere Mendoó Esówa elerege. Gé ufós bós abi Esówa akélege nnó ánoógé ji mbó. ²⁴ Esówa alú Mendoó ne bós abi anógé ji abó manógé ji né gefós eyi gelu wáwálé ndere Mendoó Esówa elerege.”

²⁵ Ne mendée yimbó aké, “Nkaá nnó Muú yi Esówa akweré ji elá gefwa, ayi akuú ji Kras achwó, gébégé achwóge agarege nye esé yéndégenó cháñéné.”

²⁶ Jisós agaré yé ji aké, “Me yi njóge mbó nlu ji awu.”

²⁷ Eké ewyágé baá utó Jisós áchwó; ne alá meno mekpo fuú nkane ágéné ji ajóge mejó ne mendée yémbó yé muú ayi agii ji nnó okélege ndé, yé ebé élé nnó ulannó ajóge mejó ne mendée yina apó.

²⁸ Mendée yimbó alyaá yé nkwo manaá wuú eféé afé né melo ajye gáré bós aké, ²⁹ “Chwóge dégé mende ayi agaré me yéndégenó eyige me mbó mpyéé. Nnó ji ne alu Muú yi Esówa akweré ji elá gefwa?”

³⁰ Ne bós átané né melo ájyée gé Jisós.

³¹ Né gébé eyigé mendée yimbó ajyee né melo, baá utó Jisós ákpeáge ji aké, “Ménleré nyé menyéé.”

³² Yémbó Jisós ajó ne ebwó aké, “Me nwyá menyéé manyé ayi enyú délá kaá wó.”

³³ Ajóge mbó, baá utó bií ajó ne ate aké, “Nnó muú fó achwó ji ne menyéé?”

³⁴ Ndere ajóge mbó, Jisós aké, “Menyéé wa alú élé mampye genó eyigé muú ayi atomé me akélege ne mampye utó bií nnéré chánchá.

³⁵ Pó enyú déjóge na nnó, ‘Ela amfaá ani ne mbwé ákwóné mamferé?’ Yémbó me ngarege enyú nnó bwege ame dépé makó, mbwe ákwóné mé mamferé. ³⁶ Ye nana muú ayi aférége mbwé abó nsa wuú ne anywerege mbwé yimbó ne mbwé yimbó ele genwá eyi gélágé byé. Ebege mbó, mmpené ne memferé ábéé ne nechóchó chónchó. ³⁷ Epyégémbó, nekanemejó eniné ajó nnó, ‘Mmpené apégé, memferé aféré’ nelú wáwálé. ³⁸ Me ntó enyú nnó déjyee défére mbwé né mekó ewé enyú déla dépée mbwé

wye wó. Bóó abi chá ápye utóó, enyú débó nsá né utóó bwó.”

Gejamégé bóó Samariya áfyé metóó ne Jisós

³⁹ Né gébé eyigémbó gejamégé bóó Samariya, áfyé metóó ne Jisós gétúgé genó eyigé mendée yimbó agaré ebwó nnó, “Agaré me yéndégenó eyigé mbó mpyé.”

⁴⁰ Bóó Samariya bimbó, ágégé Jisós, áné ji mmye nnó ajwólé ne ebwó, ne Jisós abelé ne ebwó ndó epeá.

⁴¹ Né mboó ndó eyimbó, gejamégé bóó ama áfyé metóó ne Jisós gétúgé mekomejóó ayi ji ágaré.

⁴² Ne ájóó ne mendée yimbó aké, “Esé défyéé metóó ne Jisós nana epósé gétúgé mekomejóó ayi ógaré esé néndé esé ambóó déwú ne dékaá nnó ji alu Mempoó bóó mme wáwálé.”

Jisós apyéé maá muú kpaá góména atóó

⁴³ Ndó yimbó epea ekógé, Jisós alyaa meló Samariya afé né Galilíi.

⁴⁴ Jisós jimbóó abó ajóó mé aké, “Muú ekpávé Esówo apó ne énoógé né meló wuú.” ⁴⁵ Akwónégé né Galilíi bóó meló Galilíi ásé ji amu apeá néndé ebwó ágé yéndégenó eyigé Ji apyéé né Jerosale gébégé epaá koó upú. Elé ebwó ntó abó álú wye.

⁴⁶ Ne Jisós ama ajyéé né meló Kana ewé ji abó apyéé manaá mábwólé mmóó né gebagé mewaa Galilíi. Ne muú kpaá góména fó abó alú né meló Kapanóm ayi maá wuú abó amée. ⁴⁷ Mende yimbó awúgé nnó Jisós atané meló Judiya achwó né Galilíi, ajyé ne ji mmye nnó áchwó ápyéé maá wuú ayi amée álá magbómagbó átoó.

⁴⁸ Ne Jisós ajóó yé ne ji aké, “Me nlá mpyé gepógé ufélékpá ebi ulérege utó Esówo wó, enyú défyéé fó matóó ne me.”

⁴⁹ Ajóógé mbó, muú kpaá yimbó aké, “Ata chwó déjyé ekágé maá wa agbó.”

⁵⁰ Ne Jisós ajóó ne ji aké, “Chó maá wyé atoge nye.”

Ne mende yimbó akamé ne mekomejóó ayi Jisós ajóó mbó, afé.

⁵¹ Ndere mende yimbó ajyéé, baá défwé bií átuú ne ji né meti, ágaré ji aké, “Maá wye alu mebe.” ⁵² Ne mende yimbó agíi ebwó gébé eyigé maá yimbó atóó. Aké, “Gefwene yimbó gébyé ji mmye njuna né kalanjá ama.”

⁵³ Agárégé ji mbó, ate nnó élé wye né gébé eyigémbó ne Jisós abó ajóó ne ji nnó, “Maá wye atógé nye.” Ndere epyeémbó mende yimbó ne ula gepú bií uko áfyé metóó ne Jisós.

⁵⁴ Gé ndó ayi agbeé manáne apea ayi Jisós aleré gepógé ufélékpá né Galilíi gébégé atané né Judiya.

5

Jisós apye mbwére atóó

¹ Ndóó ekógé, Jisós alyaa Galilíi akwó afé né Jerosale manjye nyé epaá bóó Jus fó. ² Né meló Jerosale, géntoógé manaá fó gélú wyé eyigé anó geji nebo agbá ata, Kwókwólé ne menombi ewé magóñme ákóge wye. Akuú geji né mejóó Hibru nnó Betsata. ³ Gejamégé bóó abi amée, ajwólége wye. Abi amé nónómé, ubwéré, ne abi amée unchanchi. Agile nnó Nnyi nebulé. ⁴ Ekiénné Esówo fó echwóó, gébégébé ebúlege géntoógé manaá eyimbó. Ne muú ayi abóó mbe ashúlége né mmu manaá mimbó, yéndé nemée eniné ji amée nebyeé. * ⁵ Mende fó ntó ayi abó amée né anme esaá meso nekuúneleé abó alu efeé. ⁶ Jisós agégé ji ndere álú éféé bélé, akaá nnó amée mé né gejamégé anme. Agíi ji aké, “Ókelege nemée nyéé nebyeé?”

⁷ Mende yimbó ashuú ji meko aké, “Ata, mpó ne muú ayi akpané

* 5:4 Elú wáwálé nnó: Maló ani yina, apó né ukwéne bó ñwe.

me afyée né mmu gentoo eyigémbó gébégé nnyi nébulégé. Yéndégébé nkulégé manjye, muú yicha abó mbe.”

⁸ Ajóógé mbó, Jisós aké ne ji, “Kwilé ka, pwi gebó jyé, ojye mmu.”

⁹ Ne ténéténé ayi Jisós ajóó mbó mende yimbó atóó, akwilé ka, apwi gebó jíí akene.

Mechó ewéna epyé né bíí uwyaa bóó Jus. ¹⁰ Epyégémbó, ákpakpa bóó Jus ajóó ne mende yi atóó mbó aké, “Fina elé bíí uwyaa, ne ebé sé ekamé f́ nnó muú akpá gébó né bíí uwyaa wó.”

¹¹ Ne mende yimbó ashuú ebwó meko aké, “Muú ayi apye me ntoó ne agaré me nnó nkpá gébó ya nke njye.”

¹² Akpakpa bimbó, ágií ji aké, “Ndé muú awú agaré wó nnó akpá gébó jye akené?”

¹³ Mende yimbó akagé sé muú ayi apye ji atóó, néndé gejamégé bóó abó alú eféé, ne Jisós akpe né mpú bwó.

¹⁴ Ewyagé Jisós ama agé ji né mmu echa upe Esówo, ajóó ne ji aké, “Gé, nana otóó, opyegé sé gabo, ékágé mechó kpáa eshuúli wó mmye.” ¹⁵ Ne mende yimbó ajye garé yé ákpakpa bóó Jus bimbó nnó elé Jisós ne abó apyeeé ji atóó.

¹⁶ Eféé mbó ne ákpakpa bóó Jus álóó manchyegé Jisós efwyale gétúgé ji apyeeé muú atóó né bíí uwyaa. ¹⁷ Jisós ajóó ne ebwó aké, “Nte wa apye utóó yéndégébé, mentó mbó mampyeye utóó.”

¹⁸ Ajóógé mbó, matóó ásó ákpakpa bóó Jus kpáa, ányémeno nnó abó manwá jí. Néndé ji akwé f́ ebé bíí uwyaa ewú ewú wó, améé ntó mmye ne Esówo gétúgé ajóó nnó Esówo alú nte wuú.

Jisós awya utó manchyeeé genwá ne mansó mpa

¹⁹ Jisós ajóó ne ebwó aké, “Me ngaré enyú wáwálé nnó me Maá nténégé f́ ushu ushu ba mampye

genó, ekosé unó bi me ngéne Nte wa apyee ne me ntó mpye néndé yéndégéno eyigé Nte apye, geji ntó ne Maá apyeeé. ²⁰ Elé Nte agboó ne me Maá alárege me unó uko ebi jimbóó apyeeé. Ne amágé lére nye me ukpékpé unó bi upwóó bina. Ne enyú délaá nye mano mekpo fuú. ²¹ Ne wye ndere Nte apye bóó abi ágboó ákwilege ne negbo, achye ebwó genwá, mbántó ne Maá achyegé genwá mbaa yéndémuú ayi ji Nte akélege. ²² Ne yé muú ayi Nte wa asóó mpa wuú apó. Yémbó achye me Maá wuú utó nnó nsógé mpa bóó akó. ²³ Nnó bóó ako ánógé Maá wye ndere ánógé Nte. Muú ayi alá anógé Maá wó, ebyennó ánógé f́ ntó Nte muú atómé ji.

²⁴ “Ne me ngarége enyú wáwálé nnó yéndémuú yi awuú mekomejóó wa ayina, ne áfyeeé metóó ne muú ayi atómé me, awya genwá eyi gélágé byé. Muú yimbó ntó akpéné f́ unóó mpa, atané me né meti negbo akpe né meti genwá. ²⁵ Ngarége enyú wáwálé nnó gébé géchwóó, ne géchwó mé eyigé bóó abi alú ne meti negboó awuú nye meko Maá Esówo. Ne bóó abi awuú ne áfyeeé metóó ne ji, ákerege nyé né meti genwá. ²⁶ Ndere Nte wa jimbó alú manchyeeé genwá mbántó ne ji apye me Maá wuú nnó mbé manchyeeé genwá. ²⁷ Ne achyeeé me Maá wuú uto mansó mpa akwaá, néndé melú Maá Nte Mekwaá.

²⁸ “Ékágé délá mano mekpo fuú gétúgé mechó ewé. Gébé géchwóó eyigé áwuú bóó abi alú né mmu manome áwuú nye mekomejóó Maá Nte Mekwaá ²⁹ Awúgé átánege nye mmu manome. Abi ápyeeé unó bi Esówo akélege, ákwilege nye ákpe né genwá eyi gélágé byeeé. Ne abi ápyeeé gabo ákwilege nye ákpe né unóó mpa. ³⁰ Nkágé téne f́ ushu ushu ba mpye genó. Nkane Nte wa agárege me mbántó ne nsóó mpa. Ne gefóó eyigé me nsóó mpa gelú cho, néndé nkelege lé mampye

genó eyigé muú ayi atómé me akélege nnó mpye, epófó ndere me nkélege mampye.

Bò ntese Jisós

³¹ “Mbógé me mbóó nke ngarege bóó depó etiré détome ne uto ba ebyénnó unó bi me ngarege mbó úlú detú. ³² Muú fò ntó alú ayi alú ntésé wa, ne nkaá nnó unó bi ji agarege átóme ne me, úlú wáwálé. ³³ Enyú detó nyá bóó dentóó mbaá Jon menwyaá bóó manaá Esòwò, ne ji agaré enyú wáwálé gefógé muú ayi me nlu. ³⁴ Me nkélege fò nnó bóó ákaá gefógé muú ayi me nlu. Me njógé mbó ntome ne Jon, nkélege élé nnó enyú dewu nnó ékágé dekwe mpa Esòwò. ³⁵ Ji Jon abó alú éké etulekanj ewé élúli égénege. Ne mboó gébé fò enyú debó désé gengbó jii ne nechóchó. ³⁶ Me nwa unó bi úlerege gefógé muú ayi me nlu, ebi unea upwò ebi Jon agaré. Elé wye utóó ubi, ebi Nte wa afyéé me né amu nnó nnéré, ubi ne mpyéé. Ne ubi ne úlerege nnó Nte wa ne atómé me. ³⁷ Ne Nte wa muú atómé me, agaré ntó gefógé muú ayi me nlu. Enyú delú danwú meko wuú, ne ye gefógé muú ayi ji alú delú danjé. ³⁸ Ne enyú debelé fò mekomejós wuú né matóó nyú wó, néndé genó eyi gelerege mbó élé metóó ewé enyú dela défyéé fò ne muú ayi ji atómé wó. ³⁹ Enyú decherege uno ebi ásame né muu njwe Esòwò ayi déferé nnó ji ne apyéé enyú débó genwá eyi gélagé byé ne mekomejós yimbo ajóógé atome élé ne me. ⁴⁰ Yémbó enyú dékélégé fò manchwó eta wa nnó débó genwá eyi gélagé byé.

⁴¹ “Me nkélégé fò nnó ákwaá áféé me. ⁴² Yémbó ndere me nkaá enyú, enyú débóó fò gejeé ne Esòwò wó. ⁴³ Me nchwó né mabo Nte wa, enyú déshya manse me. Yémbó muú yi chá achwóge né mabo amií jimbóó, enyú déselé nyé ji. ⁴⁴ Enyú dékélege nnó ate bóó ne áfege enyú dékélege

fò nnó muú yi ji mbií ne alú Esòwò, aféé enyú. Epyembo nnó ne enyú défyéé matóó ne me.

⁴⁵ “Yémbó déferégé fò nnó me ne nkúu nyé enyú mpa né mbe ushu Nte wa, élé Mosis ayi enyú déneré matóó ne ji ne akuú nyé enyú mpa. ⁴⁶ Mbógé enyú débó défyéé matóó ne Mosis wáwálé, mbó défyéé ntó matóó ne me, néndé unó bi ji asamé, útoó ne me. ⁴⁷ Tée ndere enyú delá kamé nnó unó bi Mosis asamé úlú wáwálé wó, epyembo nnó ne deka me nnó ebi me njógé úlú wáwálé?”

6

Jisós achyéé délé bóó òta menyéé
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Ebélagé, Jisós achyaá géntóógé mewaá Galilii eyigé ákuú ntó nnó géntóógé Tiberas. ² Ne gejamégé bóó ákwólege ji gétúgé ágené gepógé ufélékpá ebi ji apyéé bóó mameé átoó. ³ Jisós ne baá utóó bií ákwó ájye jwóle né mfaá mekwe. ⁴ Gébé eyigémbó, epaá bóó Jus ewé ákuú nnó epaá koó upú, éla kwókwóle.

⁵ Ne Jisós ábwégé ame agé ndere gejamégé bóó áchwóó eta wuú, ajóó ne Filip aké, “Déname mbó bréd éfó ayi akwánege bóó bina manyé?”

⁶ Agií mbó manwú meko yi Filip ashúge nyé, néndé jimbóó akaá mé genó eyigé ji abóó mampye.

⁷ Filip ashúú ji meko aké, “Yé dékpá élé nká eyi muú utóó anyéé né ámfaá aneé ne déna bréd dékáré ukéké ukéké mbaá bóó bina, akwánégé fò ébwó ako.”

⁸ Ne maá utóó Jisós ayifó ayi akúu ji nnó Andru menmo Simun Pita, aké, ⁹ “Njye gesa fò, alú fana ayi awyaá ntó bréd eta eyi ápye ne bele ne meshuú epea, yémbó ekwánege mbó bóó bina nnó?”

¹⁰ Ajóógé mbó, Jisós aké, “Garé yéndemuú ájwóle ka.” Melú ewémbó ejá dambyanja dóó, bóó

abi ájwólé wye ande ebwó ebwó álú genógé delé bós átáa. ¹¹ Ne Jisós asé ntóo bred eyimbo, achyé matamé mbaá Esowó, akaré mbaá bós abi ajwólé eféé. Wymbó ntó ne apye ne meshuú eyimbo épeá ne yéndemuú ase ndere ji akelege. ¹² Anyégé agbégé, Jisós agaré baá utóó bíí aké, “Nywerege ayi álaá ekágé délyaa yéé genógefó” ¹³ Ne ányweré ayi álaá ágbeé usá úfyáneupeá yé élé ntó bred ebo elú élé eta.

¹⁴ Ne bós bina ágégé gepoge ufélekpá bina, ebi Jisós apyémbó, áké, “Gé muú ekpávé Esowó wáwálé na, ayi alú manchwó fa mme.” ¹⁵ Jisós akágé nnó bós bimbo ákélege mangbaré ji ne utó apye ji ábé mfwa, alyaa ebwó ama akwó afé te mfaá mekwé jimbíi.

*Jisós aké mfaá mekó manaá
(Mat 14:22-23; Mak 6:45-52)*

¹⁶ Nkwálé akwónégé baá utóó Jisós áshulé áfé né mbale géntoógé mewaá eyigémbo, ¹⁷ ákpe ékpe manchyaá ájyé né melo Kapanóm. Gébé eyigémbo utuú ugi, ne Jisós abó alú danchwó báne ebwó. ¹⁸ Ndere ajyéé mbyo metometo ammye apye mgbannyi akwóme. ¹⁹ Ebwó ájyé géntógé nkpa neke eni, áké ágéne nkane Jisós akéne mfaá mekó manaá achwó kwókwólé ne ekpée, ábó efó. ²⁰ Ne Jisós ajóó ne ebwó aké, “Défógé, élé me.” ²¹ Ajóógé mbo matóó ágó ebwó mansé ji akpe né mmu ekpée, áké ápéle ékpe etaré mé mbale mewaá né mbaá ayi ebwó ájyéé.

*Jisós alú eké bred ayi achyége
genwá*

²² Bíí ujjage, gejamégé bós abó alu né egbé géntoógé mewaá ewefó, ágé nnó élé ékpe ema ne ebó elú né mbale nnyi. Ape áge sé Jisós wó, ne ate nnó ji abó akpéé fó ékpe ewémbó ne baá utóó bíí wó, baá utóó bíí ábó áfé ebwó ambíi. ²³ Wye né bíí bimbo, makpe fó átané né melo

Tiberas achwó táre né mapea gentoge mewa kwókwólé ne mbaá ayi Ata Jisós abó ajelé bred bós anyéé. ²⁴ Apé Jisós ne baá utóó bíí né makpe yimbo ágé wó. Akpe makpe yimbo áchyaá géntoógé mewaá eyigémbo áfé né melo Kapanóm ákélege Jisós.

²⁵ Agégé ji, agíi ji aké, “Ménleré ndé gébé wó ochyaá géntoógé mewaá ochwóó wé?”

²⁶ Jisós ashuú ebwó meko aké, “Me ngarégé enyú wáwálé nnó dékélégé fó me gétúge gepoge ufélekpá ebi enyú dégené. Dékélege élé me gétúge dényéé bred dégbéé. ²⁷ Détulégé fó mmye dékélégé menyéé ayi áchóge, mmyége mmye dékélégé élé menyéé ayi achyégé genwá eyi gélagé byé. Ji yimbo ne me Maá Nte Mekwaá nchyégé nye enyú. Nte wa Esowó apye ukpekpe uno fó ne alérege nnó ji achyéé me utóó bíí, nnó nchyége bós genwá eyigémbo.”

²⁸ Ne bós bimbo agíi ji aké, “Esé dépyéémbo nnó ne dépyéé utóó Esowó?”

²⁹ Jisós ashuú ebwó meko aké, “Utóó Esowó bimbo úlú nnó enyú défyéé metóó ne muú ayi ji atómé.” ³⁰ Bós bimbo ama agíi ji aké, “Ndé ufélekpá ebi wó omáge pye nnó esé dégé ne dékámé ne genó eyigé wó ojóoge? ³¹ Ukwéne ante sé anyé nyá mana né mashwóne, wye ndere asamé né mmu bó njwe Esowó nnó, ‘Achyéé ebwó bred ayi atané né mfaánebuú ányé’.”

³² Ne Jisós aké ne ebwó, “Me ngarége enyú wáwálé nnó epófó Mosis ne achyéé enyú bred ayi átané mfaánebuú, élé Nte wa ne achyége ushuú bred ayi mbós ayi atané né mfaánebuú. ³³ Bred ayi Esowó achyége élé muú ayi atané mfaánebuú ne achyégé bós genwá eyi géla gébyéé.”

³⁴ Jisós ajóoge mbo, bós bimbo áké, “Ata chyégé esé bred yimbo yéndégébé.”

35 Ne Jis̄os agaré yé ebwó aké, “Me ne nlú br̄ed ayi achyége genwá. Yéndémuu ayi achwóo eta wa mesa ammye sé ji, ne muu ayi áfyéé metóo ne me mmwólé manaá nto epye sé ji. 36 Ne ngare mé enyú nnó enyú dégé me yémbó défyéé matóo ne me wó. 37 Yéndémuu ayi Nte wa achyége me, achwóo nye eta wa, ne yéndémuu ayi achwóo eta wa, me mbuu fó ji. 38 Néndé me ntané fó mfaánebuu manchwó pye ndere nkélege wó, nchwólé mampye ndere muu ayi atómé me akélege. 39 Ne genó eyigé muu ayi atómé me akélege nnó, mpye gélú nnó ekágé mpye yeé muu ama anó né geluágé bós ako abi ji achyéé me. Mpye elé ebwó akwilé né negbo né bíí bi kwyakwya. 40 Néndé genó eyigé Nte wa akélege gélú nnó, yéndémuu ayi agéné me Maá wuu ne áfyéé metóo ne me, abó genwá eyi gélágé byé. Ne me mpye nye ji akwilé né negbo né bíí ebi kwyakwya.”

41 Jis̄os ajóógé mbó, bós bimbo áló manménégé gétúgé ji ajóó aké, ‘Me nlú br̄ed ayi atané mfaánebuu ashulé mme’. 42 Aké pó nnó Jis̄os maá Josef na? Esé dékage mma wuu ne nte wuu. Epyembó nnó ne ji aké atané mfaánebuu ashulé mme?

43 Ne Jis̄os ashuu yé ebwó meko aké, “Gógé manménégé ne ate, 44 yeé muu ayi akágé chwó eta wa ayi nte wa muu atómé me álá aja ji áchwó wó apó. Ne ayi achwóo eta wa, mpye nye ji akwilé né negbo né bíí bi kwyakwya. 45 Muu ekpávé Esowó fó abó asá nnó, ‘Esowó alérege nye bós ako meti.’ Ewena etene nno yéndémuu ayi awuu ne agíí genó eyigé Nte wa akélege, achwóo eta wa. 46 Menjóó mbó, epófó nnó muu fó agé mé Nte wa wó, ekosé me muu ntané eta wuu ne ngéne ji. 47 Ngaré enyú wáwálé nnó yéndémuu ayi áfyéé metóo ne me abó genwá eyi gélá gébyéé.

48 Me nlú br̄ed ayi achyége genwá. 49 Ukwéne ante nyú anyé nya mana né mashwóne, yémbó ágbó. 50 Ne gé br̄ed ayi atané mfaánebuu ashulé mme, ji ne alu gefóó eyigé yéndémuu ayi anyé ji agboó fó. 51 Me nlú br̄ed ayi achyége genwá, ayi atané mfaánebuu ashulé mme. Yéndémuu ayi ányéé br̄ed yina abeé ne genwá eyi gélágé byé. Ne br̄ed yina elé menyammye wa ayi nchyége nye mbaá bós mme meko manwene genwáge bwó.”

52 Jis̄os ajóógé mbó, bós Jus áló manyé mbeé metometo ne ate aké, “Mende yina achyége mbó esé menyammye wuu nnó dénye nnó?”

53 Jis̄os ajóó yé ne ebwó aké, “Ngarége enyú wáwálé nnó, mbógé enyú délá dényéé menyammye Maá Nte Mekwaá ne dényúu manoó mií wó, débó fó genwá. 54 Ne yéndémuu ayi anyéé menyammye wa ne anyúu manoó ma, abós genwá eyi gélágé byé, ne mpye nye ji akwilé né negbo né bíí bi kwyakwya. 55 Néndé menyammye wa alú menyéé wáwálé ne manoó ma ntó málú genó eyigé ányú wáwálé. 56 Yéndémuu ayi anyéé menyammye wa ne anyú manoó ma, abeé muu ama ne me, ne me ntó mbeé muu ama ne ji. 57 Nte wa mbenhye genwá ató me, Me ntó nwyáá genwá gétú jií. Mbóntó ne yéndémuu ayi anyéé menyammye wa abó genwá gétú ya. 58 Gé br̄ed ayi atané mfaánebuu ashulé mme na. Apófó eké mana ayi ukwéne ante nyú anyé nyá ne ábelégé ágbó. Yéndémuu ayi ányéé br̄ed yina abeé mebe te kwyakwya.” 59 Jis̄os ajóó depó etiré na né Kapanom, gébége alérege bós unó né mmu echa mmyemenene.

Gejamégé ankwólé Jis̄os ályad jií

60 Gejamégé ankwólé Jis̄os áwúgé genó eyigé ji alérége aké, “Genó eyigé mende yi alérege getoo. Yeé

muú ayi akámege gefogé genó eyigé na apó.”

⁶¹ Yémbó Jisós akágé né mmu metó wuú nnó ankwóle bií anménége gétúge mechó ewé ji ajó. Aké, ne bwó, “nnó mechó ewéna epye nnó enyú deja mmye meso? ⁶² Ebege mbó, enyú deferege nye nnó mbógé dégégé Me Maá Nte Mekwaá ndere nkérége meso mbaá ayi ntané yé?”

⁶³ Elé Mendoó ne échyége genwá. Menyammye mekwaá apyeyé genó cháchá! Unó bi Me njó mbó ne enyú, utané mbaá Mendoó ne ubi ne uchyége genwá eyi gélágé byé. ⁶⁴ Yémbó, enyú abifó défyéé matóó ne me wó.” (Jisós akaá mé te ula uló bós abi alá fyé matóó ne ji wó, ne muú ayi achyenge nye ji mankwaá) ⁶⁵ Ne ajó ne ebwó aké, “Gé ula bí ngaré enyú nnó, muú akágé chwó fó eta wa, mbógé Nte wa alá leré ji meti wó.”

⁶⁶ Elo né gébé eyigé na, gejamégé ankwólé bií ája mmye meso, ámagé kwóle sé ji.

⁶⁷ Ne epyégémbó, Jisós aké ne ánbá bií áfyáneapeá, “Nnó enyú ntó dékélégé manlyáá me?”

⁶⁸ Simun Pita ashúú ji meko aké, “Ata, esé demágé lya wó défé éfó? Ele wó ne uwyaá mekomejó ayi achyége genwá eyi gélágé byéé. ⁶⁹ Esé défyéé matóó ne wó ne dékaá nnó wó ne ólu Muú Ukpea ayi Esówo átómé.”

⁷⁰ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Me ne njyá enyú áfyáneapeá, yémbó muú nyú ama alú danchómeló.” ⁷¹ Jisós ajó mbó ato lé ne Judas maá Simun Iscarot, yélé alú né geluágé abi áfyáneapeá, ji ne achyenge nye Jisós mankwaá.

7

Jisós ne anjmo bií

¹ Jisós anérége manlére unó bi, aló mankéné né gebagé mewaa Galilí, akélegé fó manjye né gebagé mewaa Judiya gétúge ákpakpa bós Jus akélege manwá ji. ² Gébé eyigémbó epaá bós Jus ewé ákuú nnó epaá baá otó alá kwókwólé.

* ³ Ne anjmo Jisós abi ande aké, “Lyaá fa ojye né gebagé mewaa Judiya opye ufélekpá ankwólé bye ágé. ⁴ Néndé muú aké akélege nnó bós ákaá gefogé muú ayi ji alú, apyéé fó utóó bií bíbí. Té ndere okágé pye ufélekpá ebi, élóme nnó opye ubi mbaá ayi bós ako ágéne.” ⁵ Anjmo bií ájóóge mbó ye ebwó ntó áfyéé fó matóó ne Jisós wó.

⁶ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Eya gébé gélu dankwóne, né egbé ewé nyú dékágé jye yéndégébé. ⁷ Bós mme akage paá fó enyú, ápaá élé me, néndé me ngarege gabo ayi ebwó ápyéé gbógónó. ⁸ Enyú chóge epaá ewéná me njyéé fó nana néndé gébé ya gélu dankwóne.” ⁹ Ajóóge mbó ama abéle mboó ndó né Galilí.

Jisós afé epaá baá otó

¹⁰ Anjmo Jisós ájyégé ji alá meso akwólé ebwó afé bíbí, epófó gbógónó. ¹¹ Ndere bós ányéé epaá ewémbó, ákpakpa bós Jus álo mankelé Jisós, ágigé ate bós aké, “Mende yimbo alé?”

¹² Bós abi áchwóó epaá ewémbó, anménége ákuú Jisós meno. Abifó aké, “Alú muú melóméló,” abifó ntó aké, “Ngba” “achóó bós makpo.”

¹³ Yémbó yeé muú ayi ákuú Jisós meno gbógónó apó néndé áfóó ákpakpa bós Jus.

¹⁴ Ányégé epaá ekáregé mmye, Jisós afé né mmu echa upe Esówo alérege meko mejóó Esówo. ¹⁵ Ne ákpakpa bós Jus áwúgé ndere Jisós alérege, mano alá ebwó mekpo fuú ágigé ate aké, “Dengá etire na détané mende yina éfó, ayi yeé njwe ji alá agi dóó wó?”

* **7:2** Elú wáwálé nnó: Epaá baá otó élé epaá ewé bós Jus aténege baá otó né mbaá ayi alú bómbo, manjwólé nye átámége Esówo né galágáló ayi álere ebwó né mashwone.

16 Ajoógé mbo, Jis̄as ashuú ebwó meko aké, “Unó bi me nlérege mbo utané f̄s me né metóó wó utané lé mbaá muú ayi atómé me. 17 Muú ayi awyaá metóó mampye genó eyigé Es̄owó akélege, ji ne akágé nye mbaá yi unó bi me nlérege mbo utánege. Yéé utanége lé mbaá Es̄owó yéé lé né metóó wa, akágé nye. 18 Muú ayi ajoóge unó bi utánege ji né metóó, akélege lé nnó ngó wuú akwó. Yémbó muú ayi akélege nnó muú ayi atóme ji akwó ngó, ajoge genó eyi gelu wáwálé, ábyógé f̄s gebyó cháchá. 19 Mosis abó achyé enyú mabé, wá mbo f̄s wó? Yémbó, yéé muú nyú ama ayi abelé aji apó. Ulannó enyú demuame manwá me?”

20 Jis̄as ajoógé mbo, b̄óó bimbó áshuú ji meko aké, “Melo nchye achyegé wó efwale, ndé b̄óó amuame manwá wó?”

21 Ji ntó ashuú ebwó meko aké, “Me mpye muú atóó bií uwyaa, enyú délá mano mekpo fuú. 22 Ele Mosis ne achyéé enyú ebé nnó desógé nsó. Ye lé ela elo f̄s ne ji wó, elo ne ukwéne ante nyu, enyu desó baá nyu nsó né bií uwyaa. 23 Ne mbógé bií ebi asóó maá nsó ukwegé bií uwyaa, enyú desóó ji nsó nnó ekágé dékwé ebé Mosis, ulannó enyú desóó matóó ne me gétúgé me mpye menyamnye muú meko atóó né bií uwyaa? 24 Muú apyegé genó ékágé débó mbe déjóó nnó ji apye gabo ndere b̄óó ako ágene, ayi délá débóó mbe dékaá ulá wó. Cherége dékaá né meti ewé elú cho ne deso mpa wuu.”

Nde mmú alú Muú yi Es̄owó akweré ji elá gefwa

25 Ndere Jis̄as alérege b̄óó Jerosale, abifó áló mangigé ate aké, “Pó mende yi akélege na ji manwá na? 26 Pe ndere ji ajoógé mejóó né mbe ushu b̄óó ako ne yéé muú ayi apégé meko apó, nnó ákpakpa sé ágé nnó ji ne alú Muú yi Es̄owó akweré ji elá gefwa waá? 27 Ndófo ji f̄s wó néndé

Muú yi Es̄owó akweré ji elá gefwa aké achwóó muú akágé f̄s mbaá ayi ji atanége yémbó esé dékaá mbaá yi mende yina atané.”

28 Ndere Jis̄as alú lérege né mmu echa upé Es̄owó, abweé meko mfaá aké “Elú wáwálé nnó enyú dékaá me ne dékaá ntó mbaá yi me ntané yémbó me nchwó f̄s fa né utó ba wó, nchwólé gétúgé muú ayi atómé me. Elu wawale nnó ji ne atómé me ne enyú dékágé f̄s ji. 29 Me nkágé ji néndé me ntané lé eta wuu. Ji ne atómé me nnó nchwó.”

30 Ajoógé mbo, b̄óó bimbó ákwilé nnó ápyé ji yémbó yéé muú ayi ataa ji ebwó mmye apó, elé gébé ejii gélá gelú danjkwóne. 31 Yémbó né geluáge b̄óó bimbó gejame abi áfyéé metóó ne ji ajoógé aké, “Muú yi Es̄owó akweré ji elá gefwa achwógé nnó amáge pye gepoge ufelekpa upwóó ebi mende yina apyéé?”

32 B̄óó ékwó Farasi abi alú eféé áwúgé ndere b̄óó anménége gétúgé Jis̄as, ácho ula ne anó baá ampyéé upé Es̄owó, átó ámbamé echa upé Es̄owó nnó ajye apyéé Jis̄as. 33 Ne Jis̄as ajoó aké, “Me mbelege sé ne enyú d̄óó, ela gachyéé me nkerege meso mbaá muú ayi atómé me. 34 Enyú dékélege nye me, yémbó degéne f̄s me. Mbaá ayi me mbéé enyú dékágé chwó f̄s wye.”

35 Ajoógé mbo, ákpakpa b̄óó Jus áló mangigé ate aké, “Ndé mbaá yi mende yina aferé nnó ji ajye, ayi yéé dékélé ji délá dégéné? Nnó ajye jwóle nye elé né gebagé mewaá Greek ne maló ayi b̄óó sé ájwólege, alerege b̄óó Grek mekomejóó Es̄owó?” 36 Ajoó mbo, aké, “Enyú dékélege nye me dégéné, ne mbaá yi me mbéé, enyú dékágé chwó f̄s wye. Ula utene mbo nnó?”

Manaa ami machyegé gerwa

37 Kwyakwya bií bi ányéé epaa ewémbó, ulú gekpekpege bií. Né bií bimbó Jis̄as akwilé ka ajoó kenke aké, “Yéndémuú ayi mmwólé

manaá επυεé ji achwó anyú eta wa. † ³⁸ Muú afyeéé metóó ne me, genó eyi gepye ne ji gebéé wye ndere ásamé né mmu ηwe Εσωωó nnó, ‘Genó eyi gétánege ji te metóó gebéé eké nnyi eniné néwya manaá ami machyeéé gerwá.’” ³⁹ Manaá ami machyeéé gerwá ami Jisós ajóó mbó matené mbaá Mendoó Ukpea ewé bóó abi áfyéé matóó ne Jisós ábóó nye. Né gébé eyigémbó, Εσωωó abó alú danchyéé ebwó Mendoó Ukpea, néndé Jisós abó alú dangbó akéré meso mfaánebuú mbaá ayi Εσωωó achyeéé ji enógé.

Bóó ajóógé unó ucháucha gétúgé Jisós

⁴⁰ Bóó bimbó áwuúgé genó eyigé Jisós ajóó, abifó aké, “Elú wáwálé nnó mende yina alú muú ekpavé Εσωωó ayi débó dégilé.”

⁴¹ Abifó aké, “Alú Muú yi Εσωωó akweré ji elá gefwa.” Yémbó abifó aké, “Epyembó nnó ne Muú yi Εσωωó akweré ji elá gefwa átanéé né Galilíí. ⁴² Pó ηwe Εσωωó aké na, Muú yi Εσωωó akweré ji elá gefwa abeéé mpyáne mfwa Devid ne ábyéne ji né Betelehem, meló ewé mfwa Devid atané wye?” ⁴³ Ndere elúmbó, bóó abifó ajóógé ágáme Jisós, abifó ágáme fó. ⁴⁴ Bóó abifó ábó alú mampyéé ji, yémbó yé muú ayi ataa ji ebwó mmye apó.

Akpakpa bóó Jus áshya mamfyé metóó ne Jisós

⁴⁵ Ambamé echa upe Εσωωó abi ábó átamé ebwó nnó ájye apyéé Jisós, ákeré meso amuamu mbaá anóó baá amppe upe Εσωωó ne ekwó bóó Farasi. Achwógé ákpakpa bimbó agíí ebwó aké, “Ulanóó enyú delá chwó ne ji wó?”

⁴⁶ Ambamé bimbó áshuú ebwó meko aké, “Ésé delú danwú muú fó

ajóó gefógé depó etiré mende yimbó ajóógé.” ⁴⁷ Ekwó bóó Farasi áshuú ebwó meko aké, “Nnó abwólé enyú ntó?” ⁴⁸ Ebwó ama gií aké, “Nnó enyú dékaá yéé muú sé ama né geluágé ákpakpa, yé ebélé muú ekwó Farasi ayi áfyéé metóó ne ji? ⁴⁹ Ngba! Ekosé bóó abi alá kaágé mabe sé ne áfyéé metóó ne ji. Ne ebwó bimbó alu bóó abo né mbe ushu Εσωωó.”

⁵⁰ Muú Farasi fó ayi ebwó ákuú ji Nikodemus muú yi abó ájye mbaá Jisós, abóó alu ntó né geluage bwó. Agíí ebwó aké, ⁵¹ “Nnó ebé sé egbarege muú nnó alú gyeé ayi bóó alá lu danwú mpa wuú akaá mecho ewe ji apye?”

⁵² Akpakpa bimbó áshuú ji meko aké, “Elú eké wó ntó olu muú Galilíí. Chó gií né mmu ηwe Εσωωó ne ókaá nnó muú ekpavé Εσωωó atanééé fó né Galilíí.” † ⁵³ Ajóógé mbó, yéndémuú atyaá akeré meso né gepú jíí.

8

Apye mendée ayi akwené uló

¹ Jisós akwó afe ji né Mekwe Olif. ² Ne bií ujayéé ji ama kéré meso né dachi echa upe Εσωωó. Gejamééé bóó áchwó anó ji mme ne ajwólé ka aló manléérééé ebwó. ³ Ndere ji ajóógé, anléréé mabé Εσωωó ne ekwó bóó Farasi áchwó ne mendée ayi akwené uló. Achoó ji né mbe ushuú bóó ako abi alú efeé. ⁴ Aké ne Jisós, “Ménleré, esé dépye mendée yina nkane akwéne uló. ⁵ Asá né mmu ηwe mabé Mosis nnó ábó manwá gefógé mendée yina ne mataá. Ne wó ójóó nnó?” ⁶ Nkwéé yi ebwó agíí mbó elé metaá né ebwó ápené nnó Jisós akwegéé, ebwó ágéé meti manjóó nnó apye gyeé.

† 7:37 Elú wáwálé nnó: Gébééé epaa ewéna amppeéé upe Εσωωó ájyeéé yéndéé bií átuú manaá áchwóó ne mami né echa upe. Ndere ápyeéé mbó áteeé nkane Εσωωó áchyéé nya bóó bií manaá gébééé ebwó ákene né mashwone. Jisós ájóógé nnó ji alu eké manaá mimbo mbaá bóó. † 7:52 Elú wáwálé nnó: Ukwene bó ηwe abi mbembe apó ne maló ηwe yina. Oló né 7:53 ókwóné né 8:11.

Yémbò Jisòs abyelé mme asamé genó gefó ne enóó ebwò wuú. ⁷ Ndere ebwò álú ágigé wye ji gigé, Jisòs anyaa mmye mfaá aké ne ebwò, “Mbògé muú nyú fò alú dampye gabo, abó mbe abó ntaa ató ji.” ⁸ Ajóógé mbò, ama byéle mme asamé genó ne enóó ebwò wuú.

⁹ Bòó abi achwòó ne mendée yimbò, áwuúgé nkane Jisòs ajóó, alò manjye ama ama. Bòó kpakpa ne ábòó mbe alòó manjye. Afé kpá ályá mendée yimbò téné né mbe ushuú Jisòs. ¹⁰ Jisòs anyaa mmye mfaá aké ne mendée yimbò, “Bòó bimbò alé? Nnó yéé muú fò ajóó nnó wò nkwe mpa wó?”

¹¹ Mendée yimbò ashuú ji meko aké, “Ata yéé muú ajóó wó.” Ajóógé mbò, Jisòs ajóó yé aké, “Yé me ntó mpyéé wò genó, chó, òpyegé sé gabo.”

Jisòs alú genjgbò mbaá bòó mme

¹² Ewyágé Jisòs ama jòó ne ekwò bòó bimbò aké, “Me nlú genjgbò mbaá bòó mme, muú yi akwólege me, akéné fò né gemua, agéne nyé lé genjgbò eyi gechyege genwá.” *

¹³ Ne ekwò bòó Farasi áké ne ji, “Gé yé nkane ótené ntésé né geme jye, ebyennó depò etiré wò ógárege mbò delu detu.”

¹⁴ Jisòs ashuú ebwò meko aké, “Yé me nténé lé ntésé né geme ya, depò etiré me ngarege mbò depó fò detu, néndé me nkaáge mbaá ayi ntané ne mbaá ayi nnyé. Yémbò enyú dékaágé fò mbaá ayi ntané, yé mbaá ayi nnyé dékaágé. ¹⁵ Enyú decherege depò ndere akwaá áchérege, me nchérége yéé mechó muú fò. ¹⁶ Ne yéé ebélé nnó ncherégé, uchéchére ba úlú cho néndé nchérége fò me mbií, Nte wa muú atómé me alú ne me. ¹⁷ Asá né mmu mabé nyú nnó bò ntésé apeá ajóógé genó gema, ebyennó mechó ewémbò epò fò detú. ¹⁸ Me ntené

ntésé né geme ya, ne Nte wa muú atómé me alú ntó ntésé wa.”

¹⁹ Ajóógé mbò, ebwò ágii yé ji aké, “Nte wye alú efó?” Jisòs ashuú ebwò meko aké, “Esé ne nte wa yéé muú ayi enyú dékágé ápó. Mbògé enyú depò dékaá me, mbò dékaá ntó Nte wa.”

²⁰ Jisòs abó ajóógé depò etiré na gébége ji álérege bòó né dachi echa ure Esòwò kwókwólé ne mbaá ayi ábélege makwa ayi áfyéé ñka Esòwò wye. Yémbò yéé muú ayi apyéné ji apó néndé gébé jii gélu dankwóné.

Jisòs akwelé mbeé mbaá bòó abi alá kame fò nnó ji alu muú ayi Esòwò atóme ji wó

²¹ Ewyágé Jisòs ama jòó ne ekwò bòó bimbò aké, “Me nnye nyé mbaá fò, enyú dékelégé nyé me dégéné, ne dégbóo nyé né mmu gabo enyú. Ne mbaá ayi me nnyé enyú dékaágé chwó fò wye.”

²² Akpakpa bòó Jus áwuúgé mbò ágii ate aké, “Nnó ájye wá nyé geme jii waá? Mbògé mbò fò wó, ula bi ji ajóógé nnó ‘mbaá ayi ji ajye nyé esé dékaágé jyéé wye utené nnó?’ ”

²³ Jisòs ashuú ebwò meko aké, “Enyú détané fa mme yina, me ntané mfaánebuú, enyú délú bòó mme, me mpó fò muú mme. ²⁴ Gé ula bi mbó njòó ne enyú nnó, dégbóo nyé né mmu gabo nyú. Ne mbògé enyú délá kamé nnó, ‘Me Nlú Muu ayi Me Nké Nlú wó, dégbóo nyé né mmu gabo nyú wáwálé.’ ”

²⁵ Ebwò ágii yéé ji aké, “Wò olú waá?” Jisòs ashuú ebwò meko aké, “Me nlú muú yi mbó ngárege mé enyú te gachií nnó nlú. ²⁶ Nwya gejamégé unó bi njóógé ulérege nnó enyú dékwé mpa. Yémbò muú ayi atómé me ajóógé wáwálé ne genó eyigé nwúgé eta wuú géji ne ngárege bòó mme.”

* **8:12** Elú wáwálé nnó: Jisòs abéé ne áñkwòle bií yéndégébé wye nkane gekwage mewe gebo gelú ne bòó Isrelí gébége átané né Ijipt. (Ge Esò. 13:21)

²⁷ Ndere Jisṣas abṣ ajṓge mbṣ ebwṓ ábṓ akaá fṓ nnṓ ajṓgé mbṓ atome lé ne Nte wuú wṓ. ²⁸ Ne Jisṣas ajṓ yé ne ebwṓ aké, “Gébégé abwṓge nye me Maá Nte Mekwaá né mfaa, gébé eyigémbṓ ne dékáage nye nnṓ, ‘Me Nlú Muú ayi Me Nké Nlú’ ne dékaáge nye ntó nnṓ me njṓge fṓ genó gefṓ né ushu ushu ba, mpye lé eyigé Nte wa aleré me nnṓ mpye. †

²⁹ Ne ji muú atómé me alú ne me, alyaa fṓ me mbiú wṓ néndé mpye unó bi ujigé ji metṓ.”

³⁰ Ne gejamé bṓṓ abi áwuú ndere Jisṣas ajṓgé unó hina ákamé nnṓ ulú wáwálé.

Bṓṓ abi dlu baá Abraham wáwálé

³¹ Jisṣas ajṓṓ ne bṓṓ Jus abi ákamé ne ji aké, “Dégbaré gé amu né unó bi nlerége enyú, débe ankwalé ba wáwálé. ³² Ne dékáage nye wáwálé ne wáwálé, yimbṓ apye nye enyú dela mmyemmye nyu.”

³³ Ebwṓ ashúú ji meko aké, “Esé délú upyáne Abraham ne délú dambé afwé eta muú fṓ, ulannṓ wṓ ṓké esé détanenge nye né efwyale.”

³⁴ Jisṣas ashúú ebwṓ meko aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnṓ, yéndemuú ayi apyé gabo, abwṓlé mefwé gabo. ³⁵ Ne mefwé alaá fṓ né ula gepú eyigé ji akpane défwé wye te kwyakwya elé maá mbṓṓ gepú ne ala. ³⁶ Nkane elúmbṓ, mbṓgé Maá apyegge wṓ ṓlage mmyemmye jyee, ébyénnṓ ṓla mmyemmye jyee wawale. ³⁷ Me nkaá nnṓ enyú délú upyáne Abraham. Yémbṓ dékelégé manwá me néndé enyú debṓṓ fṓ gébé ne mekomejṓ wa chacha wṓ. ³⁸ Me ngarege enyú genó eyigé me ngené mbaá Nte wa, enyú dépyéé lé genó eyigé nte nyú agaré enyú.”

³⁹ Bṓṓ Jus bimbṓ ashúú ji meko aké, “Abraham alú gekwéne nte sé.” Ajṓgé mbṓ Jisṣas aké ne ebwṓ, “Mbṓgé enyú débṓ débé upyáne Abraham wáwálé, mbṓ dépyéé unó

bi ji abṓ apyéé. ⁴⁰ Yémbṓ enyú dékelege manwá me ayi ngarege enyú mekomejṓ ayi wáwálé, ayi nwuú ne Esṓwṓ. Abraham abṓ apyéé fṓ mbṓ wṓ. ⁴¹ Enyú depyéé genó eyigé nte nyú apyéé.”

Ebwṓ aké ne ji, “Esé depṓ fṓ baá ulṓ, Esṓwṓ ne alú Nte sé wáwálé.”

⁴² Ajṓgé mbṓ, Jisṣas aké ne ebwṓ, “Mbṓgé Esṓwṓ abṓ ábé Nte nyú wáwálé, mbṓ dégbṓṓ ne me néndé ntané eta wuú ne nchwṓ fa. Nchwṓṓ fṓ fa né ushu ushu ba wṓ, ji ne atómé me. ⁴³ Epyennṓ ne enyú delá kaágé genó eyigé me njṓgé? Ndṓfṓ elé delá kélégé manwú genó eyigé me njṓge.

⁴⁴ Nte nyú elé danchomelṓ, enyú dékelege lé mampyé gé unó bi ujigé ji metṓ. Te ula ulṓṓ genwá jíí, ji alú lé muú ayi awáne bṓṓ, ne akíí fṓ genó eyi gélu wáwálé, néndé jimṓṓ ajṓgé fṓ wáwálé. Ake abyage gebyṓ akwṓlege lé gepṓ jíí, néndé gebyṓ geko gelo ne ji. ⁴⁵ Elé me ngarege genó eyi gélu wáwálé, enyú dekamégé fṓ ne genó eyigé me njṓgé. ⁴⁶ Nnṓ muu nyu fṓ akage gare ye gabo ayi me mpyee? Ne mbṓgé me ngarege enyú genó eyi gélu wáwálé, ulannṓ enyu déla dékamégé ne me? ⁴⁷ Yéndemuú ayi alu muu Esṓwṓ, awúú genó eyigé Esṓwṓ ajṓgé. Elú wáwálé nnṓ enyú depṓ fṓ baá Esṓwṓ, gé ula bi enyú déla wuú fṓ me mbṓ.”

Jisṣas agarege gefṓgé muú ayi ji alú

⁴⁸ Ajṓgé mbṓ, ákpakpa bṓṓ Jus áshúú ji meko aké, “Esé depṓ fṓ gye manjṓṓ nnṓ wṓ ṓlu muú Samariya ne melo nchye achyegge wṓ efwyale.”

⁴⁹ Ne Jisṣas ashúú ebwṓ meko aké, “Melṓ nchye achyegge fṓ me efwyale. Me nnogé Nte wa yémbṓ enyú dénógé fṓ me. ⁵⁰ Me mpyéé fṓ unó nnṓ bṓṓ áféégé me, yémbṓ muú alú wye ayi áfége me. Ji ne alú muú

† 8:28 Elú wáwálé nnṓ: Jisṣas ajṓgembṓ, átome mbṓ ele ne gebe eyige áwome nye ji né gekwa.

ayi asó mpa bóó. ⁵¹ Ne me ngarege enyú wáwálé nnó muú ayi ábélege mekomejóó ayi me nlerere agboó f́ chacha.”

⁵² Ajoógé mbo bóó Jus áké, “Nana esé dékaá nnó omée gebwó wáwálé. Abraham agbó wye ndere bóó ekpávé Esowá abifó agbóo, wá oké mbogé muú abelégé unó bi wá olérege agboó f́ó? ⁵³ Nnó wá ojeá gеме opwá ntesé Abraham ayi agbóo wa nnó? Bóó ekpávé Esowá ntó agbóo, wá oféré nnó olú waá?”

⁵⁴ Ne Jisós ashuú ntó ebwó meko aké, “Mbogé me nféegé gеме eyá, ufeféé ebimbó unó mme detú. Muú ayi aféegé me élé Nte wa muú enyú déselé nnó alú Esowá nyú. ⁵⁵ Yé élé enyú délá dékaá yéé ji kanja wó. Me nkáge ji. Mbogé me njógé nnó nkaágé f́ó ji, ebyennó me nlú muú gebyó nkane enyú. Me nkaá ji wáwálé, ne nwúu ne ji. ⁵⁶ Nte nyú Abraham abóó mé mbe akaá nnó, me nchwóó nyé ne metáó egó ji. Agege mbo metáó ego ji dóó.”

⁵⁷ Ne bóó Jus áshuú meko aké, “Olú dankwóne yé usaá ayme upeá meso efya, opyembó nnó ne ókaá Abraham.” ⁵⁸ Ne Jisós aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó, gemégé nnó ábyé Abraham, me nlú.”

⁵⁹ Ajoógé mbo, ebwó abó mataá nnó ató ji, yémbó Jisós abii atané né mmu echa upe Esowá.

9

Jisós apye muú ayi ábyené ji amé nónómé agéne

¹ Ndere Jisós akéne ajyéé, agé mende f́o ayi ábyené ji amé nónómé. ² Ne baá utóó bíí agií ji aké, “Ménleré, gabo ayi ndé muú apyee ábyené mende yina amé nónómé? Awuú jimboó? Waá ayi mma wuú ne nte wuú.”

³ Jisós ashuú ebwó meko aké, “Amé anómé f́o mende yina gétúgé gabo ayi ji apyee wó. Ne épófó ntó gétúgé gabo ayi mma wuú ne nte wuú ápyee. Abyé mende yina amé

nónómé nnó Esowá aléré ndere utó bi upyee utóó né menyammye wuú.

⁴ Debo mampye utóó Atá muú atómé me ndere bíí ulú gbóó, néndé utuú ugigé ye muu akage pye se ubi. ⁵ Te ndere me nlú fa mme yina, me nlú genjgbó mbaá bóó mme.”

⁶ Ajoógé mbo akpó matye mme, apye gentwotwó awaá mende yimbó né amé ⁷ ajoó ne ji aké, “Chó shwóné ushu bye né gentoógé manaá eyigé ákuú nnó Silóm” (Ula Silóm utené nnó átó). Ne mende yimbó afé, ashwóné ushu bíí, aké achwóó, aló mangéné mbaá.

⁸ Epyégémbó, bóó abi ájwólege dachi ama ne ji, ne abi abó ágéne mé ji ndere akóó deko, ágégé ji, aké, “Pó mende ayi ajwólege na akóó deko yéndégébé na?” ⁹ Abifó aké, “Elé ji,” abifó ntó aké, “Njba muú yimbó afú élé fulé.”

Ne mende yimbó ajoógé wye aké, “Elé me mbóó.”

¹⁰ Ajoógé mbo, bóó bimbó agií ji aké, “Eke nnó ne wá olóo mangé?”

¹¹ Ashuú ebwó meko aké, “Mende f́o ayi akámege Jisós, ne apye gentwotwó awaá me né amé, ajoó ne me aké, chó shwóné ushu bye né gentoógé manaá eyigé ákuú nnó Silóm. Njyégé, nshwóné ne nlóó mbaá mangéné.”

¹² Ne bóó bimbó agií ji aké, “Mende awú alú f́o? Aké ne ebwó me nkaá wó”.

Ekwó bóó Farasi ácheré mankaá ndere epyee ne mende yimbó alóó mbaá mangéné

¹³ Mende yimbó ajoógé mbo, ákpá ji áfé mbaá ekwó bóó Farasi. ¹⁴ Bíí bi Jisós apye getwotwó mende yimbó alóó mbaá mangéné, élé bíí uwyaá. ¹⁵ Ne ekwó bóó Farasi ntó ama agií mende yimbó ndere epyégé ne ji alóó mbaá mangéné. Ne mende yimbó agaré ebwó aké, “Awaá me gentwotwó né amé, nshwóné ushu ba ne nana ngéne mbaá”.

¹⁶ Ajoógé mbo, ekwó bóó Farasi abifó aké, “Mende yina ayi ákuú

ji Jis̄as atané f̄s mbaá Es̄aw̄o w̄o, néndé ábélégέ f̄s ebé ewé aké muú apyégέ f̄o ut̄oó bíi uwyaá.”

Yémb̄o abif̄o aké, “Epyemb̄o nnó ne muú ayi apyεé gabo, apyεé uf̄oó ufelekpá bina?” Ewéna epye ebw̄o ábó uf̄éré ucháchá.

¹⁷ Ne áma ágií mende yimb̄o aké, “Ne w̄o mb̄oó oj̄oó nnó, gétúgέ mende yina ayi apyε ame jyε ánené?”

Ashuú meko aké, “Ji alu muú ekpávέ Es̄aw̄o.”

¹⁸ Yémb̄o ákpakpa b̄oó Jus akélégέ f̄s mankamé nnó ábó ábyé mende yina ame nónómé ne al̄oó mbaá mangéné. Akuú mma wuú ne nte wuú. ¹⁹ Achw̄ogέ ágií ebw̄o aké, “Maá nyú na? Enyú déké débyé ji ame nónómé? Epyégέ nnó ne ji agéne nana?”

²⁰ Mma wuú ne nte wuú ágaré ebw̄o aké, “Esé dékaá nnó gé maá sé na, débó débyé ji ame nónómé. ²¹ Ne genó eyi gépyégέ ne ji al̄oó mangéné mbaá, esé dékaá w̄o. Yéé muú ayi anené ji ame, esé dékaágέ f̄s. Gígέ jim̄b̄oó agaré enyú, apó sé mamane k̄o.” ²² Ebw̄o áj̄oó mb̄o gétúgέ áf̄oó ákpakpa b̄oó Jus, abi ábó aj̄oó mé nnó muú ayi aj̄oge nnó Jis̄as alu Muú yi Es̄aw̄o akweré ji elá gefwa, áfyéε ji ebé nnó akpεgέ sé né mmu echa mmyemenene. ²³ Gé genó eyi gepyεé mma wuú ne nte wuú aj̄oó aké, “Ji apó sé mamáné k̄o, gige jim̄b̄oó agaré enyú.”

²⁴ Ne ákpakpa b̄oó Jus áma kuú mende yi amé abó ánómé ji, áj̄oó ne ji aké, “Garé wáwálé wyε né mbe ushu Es̄aw̄o, néndé esé dékaá nnó mende yina alú muú ayi apyεé gabo.”

²⁵ Ne mende yimb̄o ashuú ebw̄o meko aké, “Waá ji alú muú ayi apyεé gabo ah, waá ap̄oó ah, genó gema eyigέ me nkaá gélú nnó me mb̄o nlú ame nónómé ne nana ngéne mbaá.”

²⁶ Ne ágií ji aké, “Apyé nnó, ne w̄o? Apye nno ne w̄o al̄oó mangéné mbaá?”

²⁷ Ashuú ebw̄o meko aké, “Pó me mbó ngaré mé enyú? Yémb̄o dékélégέ f̄s manwú, ulannó enyú dékélégέ mámanwú? Nd̄of̄o enyú ntó dékélégέ mambé ankwólé bíi?”

²⁸ Aj̄oógέ mb̄o, b̄oó bim̄b̄o ál̄o manju ji mashyε mmye, aké, “W̄o ne alú menkwólé wuú. Esé délú ankwólé Mosis. ²⁹ Esé dékaá nnó Es̄aw̄o aj̄oó nyá mej̄oó ne Mosis, ne ushuú mbaá menya muú yina atané esé dekaá w̄o.”

³⁰ Mende yimb̄o aké, “Mechó ewé egboó me mmye. Enyú déké dékaá f̄s mbaá ayi ji atané w̄o yémb̄o apyε me ngéné mbaá. ³¹ Dékaá nnó Es̄aw̄o awuú f̄s mmyemenene b̄oó abi apyεé gabo, yémb̄o yéndemuú ayi ánogé Es̄aw̄o ne apyεε unó bi Es̄aw̄o akélege, Es̄aw̄o awuú mmyemenene jí. ³² Te mme ál̄oó délú danwú nnó muú f̄o ánené amé muú ayi ábyené ji amé nónómé. ³³ Mende yina ábé dantáne mbaá Es̄aw̄o mb̄o ye genó ji apyεé w̄o.”

³⁴ Aj̄oógέ mb̄o, áshuú ji meko aké, “Abyé w̄o owé né mmu gabo. Ndé genó w̄o ókélege manleré esé?” Aj̄oógέ mb̄o, áfyé ji ebé nnó ákpégέ sé mmu echa mmyemenene.

B̄oó abi agéne ne abi dlá agéne

³⁵ Ne Jis̄as awuúgέ nnó afyé mende yimb̄o ebé, akelé ji agé, agií ji aké, “Nnó w̄o ofyε met̄oó ne Maá Nte Mekwaá?”

³⁶ Ne mende yimb̄o ashuú ji meko aké, “Ata, Maá Nte Mekwaá élé waá? Garé me mmfyé met̄oó ne ji.”

³⁷ Jis̄as aj̄oó ne ji aké, “W̄o ogé mé ji nana. Ji ne aj̄oógέ mb̄o mej̄oó ne w̄o.”

³⁸ Mende yimb̄o aj̄oó yé ne Jis̄as aké, “Ata me mmfyé met̄oó ne w̄o”, ne anógέ ji.

³⁹ Ne Jis̄as aj̄oó ne ji aké, “Me nchw̄o fa mme mampyε gabo b̄oó agene gb̄oḡono, nnó b̄oó, abi álú

ame nónómé ágéné mbaá ne nnó abi aferé nnó εbwó ágéne, abe ame nónómé.”

⁴⁰ Ajóógé mbó, bóó ekwó Farasi abi álú eféé, áwuú, ágií ji áké, “Ésé déferé nnó wó ajóógé fó lé ne esé nnó délú ntó amé nónómé?”

⁴¹ Ne Jisós ashúú εbwó meko aké, “Ényú débó dékámé nnó délú amé nónómé mbó abó ajóó fó nno enyu depye gabo wó. Te mbaá enyú déké dégéne, gabo nyú alá enyú mmye.”

10

Mebame magoñme melóméló ne magoñme jii

¹ Ngarege enyú wáwálé nnó, “Muú ayi akwóme mfaá gebame akpene né mmu gebamege magoñme, alá koge né meno gebame alú menjo. Elá pó mbó fó wó, alú muú yi afógé unó bóó. ² Ne muú yi akogé né meno gebame akpe né mmu gebamege magoñme alú mbóó magoñme yimbó. ³ Mebame meno gebame ánénégé ji meno gebame, ji akpe né mmu, ne magoñme awuú meko wuú. Ne ji akuú magoñme jii né mabó ne ase áji afé dafye. ⁴ Ne aségé magoñme jii ako atanegé dafye, ji ayye mbe aji akwólege ji meso, néndé ákágé meko wuú. ⁵ Yémbó áji akwólege fó menkéé, abóó lé ji boó néndé ákágé fó meko wuú.”

⁶ Jisós ató εbwó nekané mejóó eníné na, yémbó, εbwó ákágé fó geno eyige ji agarege εbwó.

⁷ Ne Jisós ama ajóó aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó me ne nlú meno gebamege magoñme. ⁸ Ne bóó ako abi abóó mbe achwóó ne me, álú lé anjo, ne bóó abi afógé unó bóó fóge, magoñme awuú fó εbwó. ⁹ Me ne nlú meno gebame, yéndémuú ayi akoógé eta wa ne akpe né mmu, Éswóó aferege nye ji né εfwyale gabo. Ne akpene nye mmu atanegé dafye agene yéndegenó eyi gelíí ji. ¹⁰ Menjo achwóó lé nnó ajo unó, awá bóó ne

áchó unó, yémbó me nchwó lé nnó mmpye bóó abó genwá abe gbene né mati mako.

¹¹ “Me nlú membame magoñme melóméló. Membame magoñme melóméló achyege geme jii gétúgé magoñme jii. ¹² Muú usege apó fó membamé magoñme, muú áwyaá magoñme, ndere elúmbó, gébégé agege mekwala aké achwóó, abóó alyaá magoñme, mekwala afwené áji alá tyátyá. ¹³ Muú yimbó, abóó alyaá magoñme yimbó néndé ji alú lé muú usege, abóó fó gébé ne áji wó. ¹⁴ Me nlú membame magoñme melóméló, me nkágé magoñme ya ne magoñme ya ntó ákágé me. ¹⁵ Wye ndere Nte wa akaa me, me ntó nkaa ji. Me nchyege geme ya gétúgé magoñme ya. ¹⁶ Ne nwyá magoñme ayifó, ayi alá pó né gelu- age ayina, mbó mansé áji ncho ne ayina. Aji ntó áwuú nye meko wa, ne mpye nye áji ábe ekwó magoñme ema ne ábéé nye ne membame ama.

¹⁷ “Ula bi nte wa agboó ne me úlú nnó nchyege geme ya nnó áwá gétúgé bóó ba ne nnó kwyakwya me nma mbó geji. ¹⁸ Yé muú ayi akágé wa me apó, yémbó me mbóó ne nchyege geme ya nnó awá. Ne me nwyáá uto manchye geme ya nnó áwá ne nwyá ntó uto mamma mbó genwá ya. Ge geno eyige Nte wa agare me mbó”

¹⁹ Jisós ajóógé mbó, bóó Jus ábó ufere ucháucha. ²⁰ Abifó ajóógé aké, “Melo nchye achyege Jisós εfwyale ne améé gebwóó, déwúgé ji.”

²¹ Ne abifó ntó ajóógé aké, “Muú ayi melo nchye achyégé ji εfwyale ajóógé fó ufóó unó bina. Nnó muú ayi meló nchye achyégé ji εfwyale, akaáge apyéé ntó muú amé nónómé agene mbaá?”

Bóó Jus áshyá Jisós

²² Ne gébégé bóó Jus ányéé epaá ewe εbwó áteé ndere áfyéε echa upé né amu Éswóó, Jisós abó alu né Jerosale. Gébé eyigémbó neba nelu.

23 Ndere Ji alú né dachi echa upe Esowó, akene né agbá ayi akuú nnó agba Solomun. 24 Bóó Jus áchwá nò jì ní mme, ágíí jì áké, “Wó òlyagé mbò esé né mmu dembyò nnó? Mbògè wò òlú Muú yì Esowó akweré jì elá gefwa gare ese gbòhòhò.”

25 Ne Jisòs ashuú ebwó meko aké, “Me mbò ngare me enyú, yémbò enyú dékame ne me wò. Utóó ebi mempyéé né mabò Nte wa, ubi ne ulerege gefòge muú ayi me nlú.

26 Yémbò enyú dékamege néndé depò fò né geluage magòhme ya.

27 Magòhme ya, ákágé meko wa. Me nkágé ájì ne ájì ntó ákwòlege me.

28 Me nchyege ájì genwá eyi gélagé byéé. Ájì ánomé fò mme detu ne yé muú ayi ákágé fòó ájì né amu ya ápó.

29 Néndé Nte wa muú áfyéé me ájì né amu, anjea gеме apwò bóó ako, ne yé muú ayi ákágé fòó ájì né amu Nte wa apó. 30 Me ne nte wa Esowó delu muú ama.”

31 Jisòs ajóó mbò, bóó Jus ama ábó mataá nnó áto jì áwá. 32 Ne Jisòs ajóó ne ebwó aké, “Me mpye gejamégé utóó ulóóló ebi Nte wa achyéé me utó nnó mpye, enyú dege. Né ebi ndé ne enyú dékelege manto me ne mataá?”

33 Bóó Jus bimbò áshuú jì meko aké, “Èpòfò gétúgè utóó ulóóló ebi wò òpyéé ne ese detome wò ne mataá. Elé gétúgè wò òbyaá Esowó. wò òlú lé mekwaá, yémbò òse gеме jyéé nnó wò òlú Esowó.”

34 Ne Jisòs ajóó ne ebwó aké, “Pò nnó asa né mmu ñwe Esowó nnó, ‘Me nke enyú delu bò esowó?’

35 Ese dékaá nnó mekomejóó Esowó akwòrégé fò. Ne mbògè Esowó akú bóó abi jì achyéé ebwó mekomejóó nnó álú bò esowó. 36 Èpyembò nnó ne me muú Esowó ajyaá atome fa mme, njógé nnó nlú Maá Esowó, enyú déké me mbyaá Esowó?

37 Mbògè me mpyéé fò utóó ebi Nte wa achyéé me nnó mpyege, dékamegè fò ne me. 38 Ne mbògè me mpye lé ubi, yé lé enyú déla

dékame nnó genó eyigé me njógé gelú wáwálé wó, kamegè ne utóó ebi me mpyéé. Dépyege mbò, dégene nye nnó me nlu muú ama ne Nte wa, ne Nte alu muú ama ne me.”

39 Ajógé mbò, bóó Jus bimbò ama amua mampye jì, yémbò aloó ebwó né amu.

40 Achyaá afe né egbe ebeé Jodan ewefò mbaá ayi Jon abo awyage nya bóó manaá Esowó, ajwòlege ewú.

41 Ne gejamégé bóó ákwòle jì, ajógé ne ate áké, “Jon apye yé ufélékpa fò wó, yémbò yéndégenó eyigé jì ajóó atome ne mende yina gelú wáwálé.” 42 Èfeé ne gejamégé bóó áfyéé metóó ne Jisòs.

11

Negboné Lasaròs

1 Gébégé fò, mende fò abò améé, akuú jì nnó Lasaròs. Jì alu muú Betani. Betani ele melò Mèri ebwò ne menmo wuú Mata. 2 Elé Mèri yina ne abò ágbelé nya lamenda né uka Ata, atile ne mejwe wuú. Jì ne menmo wuú Lasaròs abò améé.

3 Gétúgè Lasaròs améé, anjme bíí átó meko mbaá Jisòs aké, “Ata mejeé wyeé ayi ògboó ne jì dóó améé.”

4 Jisòs awúgè meko ayi alóó jì, aké, “Nemeé eniné Lasaròs améé mbò, nepó fò eni netene jì alóó nelú ele nnó, bóó áfege Maá Esowó nnó ñgò Esowó akwò. Getu eyigembò bóó áfege nye Maá Esowó.”

5 Jisòs agboó ne Mata, ne menmo wuú Mèri ne Lasaròs. 6 awuge nnó Lasaròs améé ama bèle né melò ewé jì abò alú wyeé ndò epea. 7 Ne ndò yimbò epea ekógé, ajóó ne baá utóó bíí aké, “Déma déjye né gebage mewaá Judiya.”

8 Baá utóó bíí ajóó ne jì áké, “Ménleré elú dambéle ayi bóó bimbò áké áto wò ne mataá áwá, ne wò òkelege nnó déma dékeré ewú?”

9 Ajógé mbò, Jisòs ashuú ebwó meko né nekanwéjóó aké. “Yéndé bíí uwyáá nchwanéke efyánépeá

ne utuú ugi, wa mbò fò wó? Bòó áké ákene ne bíí gbòó, ákparege fò nekwe néndé ágene mbaá. ¹⁰ Yémbò bòó abi akene ne utuú ákpárege nekwe néndé genjgbò gepó.” ¹¹ Ajógé mbò, áké ne ebwó, “Menme se Lasaròs akwe gejya, yémbò me njuje ewú nnó pye ji apeé gejya.”

¹² Ajógé mbò, baá utóó bíí áké ne ji, “Ata mbogé abelé gejya ebyennó alé atóó.”

¹³ Jisòs abò agarege mbò lé ebwó negbone Lasaròs, yémbò ebwó áfere nnó ajógé mbò lé mechò gejya eyigémbò.

¹⁴ Jisòs agare yé ebwó gbògòno áké, “Lasaròs agbo. ¹⁵ Ne metóó egóó me gétúgè nyú nnó me mbó mpó fò ewú ne ji. Genó eyigé mempye nye, gepye nye enyú défyéé metóó ne me chánéné. Kwilege mme déjye dége ji.”

¹⁶ Ajógé mbò, Tòmasi maá gefa, ajóó ne ate baá utóó áké, “Kwilege déjye, yé ebe lé negbo, degbo ne ji”.

Jisòs afyéé arjme Lasaròs metóó

¹⁷ Jisòs akwonege né melò Betani, age nnó aníí Lasaròs né mmu eba ntaá ale me ndò eni. ¹⁸ Nekene Betani ne Jerosalé nelú genóge nkpa neke epea. ¹⁹ Ne gejamégé bòó Jus áfé manjwye Mata ebwó ne Meri mmye gétúgè negbone menjmo bwó.

²⁰ Mata awúgè nnó Jisòs achwóó, atane ajye bane ji, Meri alá ji né mmu gepú. ²¹ Mata ábánégé Jisòs ajóó ne Ji áké, “Ata mbogé wò óbò óbe fa, mbò menjmó wa agboó wó.” ²² Yémbò, yé ebe elé nana, nkaá nnó, yéndégenó eyigé wò ogigé Èsòwò, achyegge wò geji.

²³ Ne Jisòs ajóó ne ji áké, “Menjmó wye akwilege nye né negbo.”

²⁴ Ne Mata áké, “Nkaá nnó akerege nye meso né genjwá gébégé bòó áké ákwilege nye né negbo né bíí bi kwyakwya.”

²⁵ Ajógé mbò, Jisòs áké, “Me ne mbwyege bòó ákwilege né negbo, ne me ne nchyege bòó genjwá. Yéndémuú ayi áfyéé metóó ne me, yé agbo akerege né genjwá. ²⁶ Ne yéndémuú ayi alú mebe, áfyéé metóó ne me ágboó fò, Mata ókamé nnó elé wáwálé?”

²⁷ Mata áké, “Èh Ata nkamé, nnó wò ne ólú Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa, Maá Èsòwò ayi ábòó manchwò fa mme.”

Jisòs asò manse

²⁸ Mata ajógé mbò, ajye kú menjmo wuú Meri ajóó ne ji bibi áké, “Ménleré achwò, akelege mange wò.” ²⁹ Meri awúgè mbò, akwilé mme wáwá, ajye bane Jisòs. ³⁰ Jisòs abò alú dankwone yé né melò, alú wye né mbaá ayi Mata abané ji. ³¹ Ne bòó Jus abi alú né mmu gepúge negbo áfyéé Meri metóó né negbone menjmo wuú, ágege ndere Meri akwilé ka wáwá átane dafye, ebwó ntó ákwilé ákwòle ji, néndé áfere nnó ji ajyéé mbò lé né menome menjmo wuú Lasaròs manli negbo.

³² Meri akwonege, age Jisòs, akwe ji né uka áké, “Ata wò óbò óbe fa, mbò menjmo wa abò agboó wó.”

³³ Jisòs ágégé ndere Meri álíli chonchóó ne bòó Jus abi ákwòlege ji, eta ji mmu ne meshwe akwò ji metóó.

³⁴ Agií ebwó áké, “Ènyú dénií ji éfó?”

Ashuú ji meko áké, “Ata, chwò ge mbaá wuú.”

³⁵ Jisòs asò manse. ³⁶ Bòó Jus bimbo, ágege mbò, áké, “È é, gege ndere ji abòó gejeé ne Lasaròs.”

³⁷ Yémbò abifò ajógé áké, “Nnó ji muú apyéé muú ame nónómé age, abò akágé pye fò nnó Lasaròs agboge?”

Jisòs ape Lasaròs né negbo

³⁸ Ne nchye ama anywone Jisòs né mmu, afé né menome. Menome ewémbò, elú lé embu ebá ntaá, agbe

ewú ne ntaá. ³⁹ Jis̄s aké, “Ferege ntaá eniné mb̄o né meno menome.”

Mata meḡme Lasar̄s ashúú j̄i meko aké, “Ata, agbo mb̄o ale fina nd̄o eni, gébé eyi, gebe gebogebo geja gepw̄o amu.”

⁴⁰ Ne Jis̄s ajóó ne j̄i aké, “Mata, p̄o me ngaré na w̄o nnó ɔfyege metóó ne Eṣ̄w̄o, ɔgene nye genó eyigé utó ba upyee?” ⁴¹ Aférégé ntaá eniné mb̄o, Jis̄s abw̄eé ame ape mfaá anemmye aké, “Nte wa, ntime w̄o néndé ɔwú mmyemenene ya. ⁴² Nkaá nnó w̄o ɔwúú mmyemenene ya yéndégébé. Yémb̄o, njóó mb̄o gétúgέ b̄oó abi álú fa, nnó ebw̄ó ákamé nnó w̄o ne ɔtome me.” ⁴³ Anerege manjóó mb̄o, anyá ne meko metometo aké, “Lasar̄s táné chw̄o fa.” ⁴⁴ Tenétené yimb̄o, Lasar̄s atane dafye, uka bií ne amu, úlú wye wéwé né mmu uba mandéé ebíí áni j̄i né mmye chonchó ne ushu. Ne Jis̄s aké, “Kaáge j̄i ajye.”

Ajóó geju manwá Jis̄s

(Mat 26:1-5; Mak 14:1, 2; Luk 22:1, 2)

⁴⁵ Ne gejamégé b̄oó Jus abi áb̄o álú efeé áchw̄oó áchw̄eé Meri mmyé, ágege ndere Jis̄s apyeeé Lasar̄s apeé né negbo, áfyeeé matóó ne Jis̄s. ⁴⁶ Yémb̄o, abifó ajye gare b̄oó Farasi f̄o genó eyigé Jis̄s apyeeé. ⁴⁷ Ne an̄o ba ampyeeé upe Eṣ̄w̄o ne ekw̄o b̄oó Farasi f̄o, ákú ujwólé, áchomé né eso ájóó aké, “Nana esé dépyemb̄o nnó? Mende yina apyeeé mb̄o ufelekpa ufóó ufóó ajyeeé. ⁴⁸ Mb̄ogé délyage j̄i nnó ajyeeé mbe mampye ubi, melo meko efyeeé nye metóó ne j̄i, ne b̄oó Rom áchw̄o ch̄o nye echa upe se chonchó ne melo.”

*

⁴⁹ Ne muú bw̄ó ama, ayi akamege Kaifas, j̄i ne alú etukpe ampye upe Eṣ̄w̄o né ḡme eniné mb̄o. Ajóó aké, “Enyú dékage yé genó kan̄ka, ⁵⁰ dekaá f̄o nnó elú galógaló eta nyú

nnó muú ama agbo gétúgέ b̄oó ako epw̄o nnó melo meko énomé w̄ó?”

⁵¹ Mejóó ewé Kaifas ajóó mb̄o, etane f̄o jimboó né metóó w̄ó. Ndere j̄i alú etukpe ampyeeé upe Eṣ̄w̄o né ḡme eniné mb̄o, Eṣ̄w̄o apye nnó j̄i agare nnó Jis̄s ab̄o magbo gétúgέ melo meko. ⁵² Ne epóó gétúgέ melo ewú ewú w̄ó, agbo ntó nnó apye b̄oó Eṣ̄w̄o abi álaá tyátyá né mme meko anywere akwe muú ama. ⁵³ Ēlo né gébé eyigémb̄o, ákpakpa b̄oó Jus as̄o mala ndere ápyeeé ne áwa Jis̄s. ⁵⁴ Né getú eyigémb̄o, Jis̄s amáge ke sé gb̄oḡḡo né géluage b̄oó Jus. Alyaá Jerosale afé né maá melo f̄o ayi akuú nnó Eḡrem kwókwólé ne mashw̄one. Ewúmb̄o ne j̄i ne baá utóó bií ájwólége.

⁵⁵ Ne gébége epaá b̄oó Jus ewé ákuú nnó epaá koó upú elá kwókwólé, gejamégé b̄oó áfé né Jerosale nnó akpome mmye ndere ebw̄ó apye me gemege nnó epaá ewémb̄o ekw̄one. ⁵⁶ Ne ndere ebw̄o anywere né mmu echa upe Eṣ̄w̄o, ápele mb̄ogé agene nye Jis̄s. Ajóge ne ate aké, “Enyú défere mb̄o nnó? Nnó j̄i achw̄oó nye né epaá ewéna waá achw̄oó?” ⁵⁷ Gemege nnó epyemb̄o etukpe ampye upe Eṣ̄w̄o ne ekw̄o b̄oó Farasi f̄o, áb̄o áchyeé me meko nnó muú ayi akaáge mbaá ayi Jis̄s alú agare, ajye apye j̄i.

12

Awáá Jis̄s maweé né melo Bétáni
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Epaá koó upú elágé nd̄o ekene, Jis̄s afe né melo Betani melo ewé Lasar̄s muú Jis̄s apye j̄i apeé né negbo ajwólége. ² Efeé ne anene Jis̄s ne menyeeé. Mata ne afaá menyeeé yimb̄o ne Lasar̄s alú muú ama né geluage b̄oó abi ájwólé agíí mmye né ekpókpógélé ne Jis̄s. ³ Ndere ájwólé mb̄o, Meri akpa ekpómé maweé Lamenda

* **11:48** Elú wáwálé nnó: Mb̄ogé nnó b̄oó Jus áfyegé metóó ne Jis̄s, J̄i ámmye nye apw̄o b̄oó Rom nnó b̄oó Jus álaá mmyemenene bw̄o.

ami majame nka dɔ́, amo Jisɔs né uka. Gepú geko geka ne gebɛge lamenda, ne ase mejwe wuu ati uka Jisɔs. Mawee amina malu mmye po. Akwyeé mami ne genó eyigé akuú nnó, “Nard.”⁴ Ne Judas Iscarot, maá utɔ́ Jisɔs ama ayi abɔ́ manchyeé Jisɔs mankwaá, agege geno eyi meri apyembɔ, aké,⁵ “Mbɔ ákpoó mawee lamenda amina, áse gejamégé nka, eyi epwɔ́ nka eyi muu akage pye né nme áchyeé mbaá ubya bɔ́.”⁶ Mejó́ ewé Judas ajó́ mbɔ na, epɔ́f nnó ji agboó ne ubya bɔ, élé gétúgé ji alú menjo ne ajó́ mbɔ. Ji ne ábélege mekwa nka baá utɔ́ Jisɔs. Ne gébé eyigé fɔ, ajó́ nka wye.

⁷ Judas ajógé mbɔ, Jisɔs aké, “Gógé ji abe nyame, ji apyémbɔ nnó me ngboge ánií me níige. ⁸ Ubyá bɔ́ úlú fa ne enyú yéndégébé, yémbɔ me mbeé nye fɔ ne enyú gébé geko.”

⁹ Ne gejamégé bɔ́ Jus áwúgé nnó Jisɔs alú eféé né melo Betani, ákwɔle áfe ewú. Ajye nya fɔ mangé lé Jisɔs jimbií wɔ, áfe ntó nnó áge Lasarɔs muú Jisɔs apye ji apeé né negbo. ¹⁰ Ndere elúmbɔ, anɔ́ baá ampyeé upe Esɔwɔ asɔ mala nnó áwa Lasarɔs. ¹¹ néndé élé getú jíí ne gejame bɔ́ Jus ályaa ébwɔ́ áfyéé metɔ́ ne Jisɔs.

Jisɔs akpe né Jerosale nkane mfwa

(Mat 21:1-9; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Bií uyyage, gejamégé bɔ́ abi áchwɔ́ manyé epaá koó upú, áwú nnó Jisɔs achwɔ́ né Jerosale. ¹³ Asɔ mammé, átane ajye bane ji meti. Awyále áké, “Matame mábé ne Esɔwɔ. Mejé ebé ne muú ayi achwɔ́ né mabɔ́ Ata. Efwɔ́ ebe ne Mfwa bɔ́ Isrelí!”

¹⁴ Jisɔs agége maá géjuná, akwɔ́ ajwɔle né mfaá. Ne genó eyigé ábɔ́ ásamé né mmu nwe Esɔwɔ getane wáwálé nnó, ¹⁵ “Enyú bɔ́ Sayɔn

défage, gége mfwa nyú achwɔ́, ajwɔlé mbɔ né mfaá maá géjuná” *

¹⁶ Ndere Jisɔs akpene né Jerosale, baá utɔ́ bií ákaá fɔ́ nnó uno bi ábɔ́ ásame me né mmu nwe Esɔwɔ úlú wawale wɔ. Yémbɔ gébégé Jisɔs akwɔme ajyeé né mfaánebuú, ne ébwɔ́ atee nnó abɔ́ asa né mmu nwe Esɔwɔ nnó unó bina upyeé nye ne ji. Ne ápye ntó ubi ne ji.

¹⁷ Ne bɔ́ abi abɔ́ alú ne Jisɔs gébégé ji apye Lasarɔs apeé né negbo, akpa gegare eyigémbɔ, ájyeé ne geji. ¹⁸ Genó eyigé na ne gepye gejamégé bɔ́ ájyeé bane Jisɔs né meti gétúgé áwuu gepɔge ufélékpa ebi ji apyeé. ¹⁹ Ne ekwɔ́ bɔ́ Farasi, ájógé ne ate aké, “Ye mekpo ne ula esé dégene fɔ́ né mecho ewe desɔ́ mbɔ mala manwa Jisɔs. Gegé, gemenge melo geko gela kwɔle élé ji.”

Jisɔs abɔ́ mbe agare negbo nil

²⁰ Né geluage bɔ́ abi ájye né Jerosale manogé Esɔwɔ gébégé epaá koó upú, ne abi ákú ébwɔ́ nnó bɔ́ Grek álú wye. ²¹ Bɔ́ Grek bina áchwɔ́ mbaá Filip muú melo Betsada né gebage mewaá Galilí, ájɔ́ ne ji áké, “Ata esé dékelege mange Jisɔs.”

²² Filip áwúgé mbɔ, ajye gare Andru, ne ébwɔ́ ne Andru ájye gare Jisɔs. ²³ Ne Jisɔs ashuu ébwɔ́ meko aké, “Gébé gekwane eyigé bɔ́ ágene nye nnó Maá Nte Mekwaá apwɔ́ amu. ²⁴ Me ngarege enyú wáwálé nnó nyine nchi nelaá wye nyine nchi nemaá, mbɔ́gé muú alá apeé neni né mme degbo wɔ. Negboge ne nechíí nefye gejame ame nchi. ²⁵ Muú ayi asele genwá jíí nnó genjá geme dɔ́, genwá jíí genóme nye mme detu. Ne muú ayi asele nnó genwá jíí genjá fɔ́ geme né mme yina wɔ, abeé nye ne genwá eyi gélagé byé. ²⁶ Mbɔ́gé muú akélege mampyege utɔ́ ba, abɔ́ mankwɔle me. Ne yéndé mbaá ayi me mbeé,

* 12:15 Elú wáwálé nnó: ɔpege né Mat. 21:5 né nteé gebagé nwe ógené ula Sayɔn.

muú utóó wa ntó abeé wyeé ne me. Ne yéndemuú ayi apóge me mampye utóó ba, Nte wa anoge nye ji.

²⁷ “Nana ufere ba úlú uyaá uyaá. Ewena njoge mbó nnó? Nnene mbó élé mmye nnó, ‘Nte wa aféré me né efwyale ewé echwóó mbó me né mbe waá?’ Ngba, nnene fó mbó, néndé ula bi me nchwóó fa mme úlú nnó nge efwyale ewéna. ²⁸ Nte wa, pye bóó ákaá nnó wó ópwó amu.”

Ajóge mbó, meko fó atane né mfaánebuú aké, “Me mpye mé bóó akaá nnó me mpwó amu, ne mmage pye wymbó.”

²⁹ Ne gejamégé bóó abi átene efeé, áwúgé meko yimbo, abifo aké, élé nemfe, abifo aké, élé ekiénné Ešwóó ne ejóó mejóó ne Jisós.

³⁰ Ne Jisós ajóó ne ebwó aké, “Meko ayi déwuú mbó alú lé né galógaló nyú, epófó awa. ³¹ Nana, gébé eyigé Ešwóó apyee bóó mme ákpe né unóó mpa gekwone, gébé gekwone eyigé ábuú danchómeló mfwa bóó mme, ³² né geluóge gefwa jíí. Ne abwége me né mbaá gekwa, njame nye bóó ako achwó eta wa.”

³³ Jisós ajóó mbó, manlere gefóge negbo eniné ji agboó nye.

³⁴ Ne bóó bimbo, ajóó aké, “Nwe mabe Ešwóó agare ese nnó Muú yi Ešwóó akweré ji élá gefwa, abe mebe te kwyakwyaá, epyeémbo nnó ne wó óke ábó mambwye Maá Nte Mekwaá né mfaá gekwa, waá alú Maá Nte Mekwaá yimbo?”

³⁵ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Gengbó gelú gegenege eta nyú né mboó gébé, kége nana ndere gengbó gelú gegenege nnó ékágé gemua gewere enyú. Muú ayi akene né gemua ákágé fó mbaá ayi ji ajyeé. ³⁶ Fyége metóó ne muú ayi achyégé gengbó nana ayi ji alú ne enyú, nnó debe bóó abi achyége gengbó. Jisós ajóge mbó, alyaa ebwó ajye híí.”

Bóó Jus dshyá wye shyá mamfyematóó ne Jisós

³⁷ Ne yé lé Jisós apye gejamégé ufóó ufélekpa ebwó ágené, áfyéé fó matóó ne ji wó. ³⁸ Epyembo nnó genó eyigé Asaya muú ekpave Ešwóó abó ajóó getane wáwá. Asaya abó ajóó nya aké, “Ata, ndé muú ákamé ne mekomejóó ayi esé dégare. Ne ndé muú ayi Ata alere ji gefóge utóó bi ji awyaá?”

³⁹ Ula bi ebwó alá ákame nya ne mekomejóó yimbo wó, úlú wye ndere, Asaya muú ekpave Ešwóó abó ajóó nya nnó Ešwóó aké, ⁴⁰ “Ngilége ebwó ame nnó ékágé ágene unó ne ame, ne mpye bwó ánea matóó nnó ékágé ebwó ákaá genó eyigé mekomejóó yimbo ágaré. Ešwóó aké, ‘Me mpye mbó nnó ékágé ebwó áti meso ne gabo bwó, áchwó eta wá nnó me mfere ebwó né efwyale’.”

⁴¹ Asaya ajóó mejóó ewéna ato ne Jisós, néndé ji abó age me nnó Jisós abeé nye muú ayi apwóó amu.

⁴² Ne yé élé gejamégé bóó alú abi ála áfyéé fó matóó ne Jisós wó, abifo áfyé, yé ákpakpa bóó Jus abifo áfyé ntó metóó ne Jisós, yémbo álerege fó gbogónó nnó áfyéé metóó ne ji gétúgé áfóó nnó álerege, bóó Farasi ábuú nye ebwó né echa mmyemenene. ⁴³ Néndé ebwó ágbóó lé nnó akwaá áfége ebwó ápwó nnó Ešwóó ne afége ebwó.

Mekomejóó ayi Jisós agare ne asóó nye mpa bóó

⁴⁴ Ne Jisós ajóó kenke, aké, “Yéndemuú ayi áfyéé metóó ne me, áfyé fó metóó ne me mbíí wó, áfyé ntó ne muú yi atóme me. ⁴⁵ Muú agegé me, ebyennó age ntó muú ayi atóme me. ⁴⁶ Me nchwó ndere muú yi alerege gengbó mbaá bóó mme, nnó ékágé bóó abi áfyéé metóó ne me alá kenékéné eké muú ayi alú mmu gemua. ⁴⁷ Mbógé muú awúgé mekomejóó ayi me ngare ne alá apyee fó genó eyigé me nké ji apye

wó, me njógé fó nnó ji akwe mpa, néndé me nchwóó fó fa mensó mpá bós mme wó nchwóó lé mamfere ébwó né éfwyale gabo. ⁴⁸ Muú yi ashyaá nnó ji ákágé me, ne álá apye genó eyigé me njóó, genó eyi gesó mpa wuú gelú wyeé. Ne genó eyi gesóó mpá wuú né bíí bi kwyakwya, élé mekomejóó wa ayi ngare. ⁴⁹ Nende Me njógé fó né uto ba. Nte wa muú atóme me agare me genó eyi me njógé ne ndere me mbós manjóó. ⁵⁰ Ne nkaá nnó genó eyigé ji aké me ngare gechwóó ne genwá eyi gélágé byé. Né getú eyigémbó, me njógé lé genó eyigé Nte wa agare me nnó njóó.”

13

Jisós ashwóne uka baá utóó bíí

¹ Wye ndere epaá koó upú élaá kwókwólé Jisós akaá nnó gébé eyigé ji alyagé mme yina nnó akere meso mbaá Nte wuú gekwóne. Ne élé ji abóó gejeé ne bós bíí abi alú fa mme, alere ébwó gefóó eyigé ji abóó gejeé ne ébwó.

² Ne ndere Jisós ajwale anyéé menyéé ne baá utóó bíí ne nkwale, danchomeló anyú me metóó maá utóó Jisós ayi ama nnó achyéé Jisós mankwaá. Akuú maá utóó yimbo nnó Judas Iscarot, maá Simun. ³ Jisós akaá nnó Nte wuú Ésówó afye ji yéndégenó né amu. Akaá ntó nnó ji abó atane mbaá Ésówó ne ji akerege meso mbaá Ésówó. ⁴ Ndere álú ányé menyé, Jisós akwile téné, afeé nku yi mfaa abelé. Aní agbogbo né gebwe. ⁵ Afane manaá né mmu geku, abó manshwóne uka baá utóó bíí, ne atile ubi ne agbogbo ayi ji aníí né gebwe. ⁶ Akwónégé mbaá Simun Pita, Simun agíí ji aké, “Ata ókelege manshwóne me uka?”

⁷ Ne Jisós ashuú ji meko aké, “Genó eyigé me mpye mbó, enyú dékage fó ula nana, meso gébé dékage nyé.”

⁸ Ajógémbó, Pita aké, “Ngba, wó abó fó manshwóne uka éba wó.”

Ne Jisós aké ne Pita, “Mbógé me nlá nshwóne wó wó, achome fó mbwa ne me.”

⁹ Ajógé mbó Simun Pita aké, “Ata óshwónege fó lé uka ba ubiubi, shwóne ntó amu ya chonchó ne mekpó wa.”

¹⁰ Jisós aké, “Muú yi awóó me manaá abó mashwóne lé uka bíí ubiubi néndé menyamme wuú alu me pópó. Ne enyú délu me pópó, yémbó enyú ako fó wó.”

¹¹ Jisós ajóó mbó, ji akaá me muú ayi achyégé nyé ji mankwaá, nkaawu ne ji aké, “Enyú ako depó fó pópó.”

¹² Ne ji anerege manshwóne uka baá utóó bíí, abó nku wuú afye, akere ajwale ká. Agíí ébwó aké, “Enyú dékaá ulaá genó eyigé mempye mbó né enyú?” ¹³ “Enyú dékuú me menlere ne Ata. Enyú délu cho mankú me mbó, néndé ge muú ayi me nlú mbó. ¹⁴ Ne mbógé me, Ata ne menlere enyú, nshwóne enyú uka, enyú ntó debó manshwónege uka ate. ¹⁵ Me nlere enyú genó eyigé debóó mampyege nnó dépyege geji ne ate ndere me mpyeé ne enyú. ¹⁶ Me ngaregé enyú wáwálé nnó, maá utóó aneáge fó geme apwó nte wuú. Yé maá déntóó ntó aneáge fó geme apwó muú ayi atóme ji. ¹⁷ Nana ayi enyú dékaá unó bina, déké dépyeé ubi, débéé ne metóó megómege. ¹⁸ Me njógé mbó, ntome fó ne enyú ako. Me nkaá ufóó bós abi me njyaá. Yémbó mpye mbó nnó genó eyigé ásame né mmu nwe Ésówó gétáné wawale. Asa wye nno, ‘Muú yi esé ne ji déchome ébwó menyéé, abwólé atene ummye ne me’ ¹⁹ Me ngarege enyú genó eyigé na nana gemége nnó gepyé. Ne gébége gepyége, enyú dekamege nyé nnó, ‘Me Nlú gefóge Muú ayi Me Nké Me Nlú.’ ²⁰ Me ngarege enyú wáwálé nnó yéndémuú ayi asele muú déntóó wa ne metóó megóomégo, ébyennó ase

mbò lé me mbòó. Ne muú ayi asele me, ase mbò lé Eṣṓwò muú átome me.”

Jisṓs abò mbe agare nnó áchyεge nye ji mankwáá

(*Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23*)

²¹ Jisṓs ajógé unó bina, metṓó εṣṓ ji, agare gbṓgṓnṓ aké, “Me ngarege enyú wáwálé, muú nyú ama achyεge nye me mankwáá.”

²² Ajógé mbò baá utṓó bií alá meno mekpó fuú ápe ate ne amε ne amε. Akágé yé muú ayi ji ajṓó atome ne ji. ²³ Ne maá utṓó ama, ayi Jisṓs agboó ne ji, agii mmye né ekpokpogele kwókwlé ne uwyáá Jisṓs. ²⁴ Ne Simun Pita anyú meno aké, ne ji “Gii Jisṓs muú ayi ji ajṓó mbò atome ne ji.”

²⁵ Ndere maá utṓó yimbò, ajwòle agii kwókwlé ne uwyáá Jisṓs, akó geme agii Jisṓs aké, “Ata waá achyεge nye wò mankwáá?”

²⁶ Jisṓs ashúú ji meko aké, “ele muú ayi me nyuale bréd yina né mmu akpánpka nchyεge ji. Jisṓs ajṓge mbò abò gekpṓge bréd, anyuá né mmu akpánpka achyε Judas Iscarot, maá Simun.” ²⁷ Tenétené ayi Judas asele gekpṓge bréd eyigémbo, danchṓmeló anyú ji metṓó. Ne Jisṓs ajṓó ne Judas aké, “Genó eyigé wò ákelege mampye, pye geji wáwá.”

²⁸ Né geluage bṓó abi ajwòle agii né ekpokpogele, ye muú ama ayi akaá ulaá mejṓó ewé Jisṓs ajṓó mbò ne Judas apṓ. ²⁹ Ne elé Judas ne ábélege mekwa nka bwó. Baá utṓó abifṓ áfere nnó Jisṓs ajṓó mbò lé nnó Judas ajye ána unó ebifṓ ebi ebwó ákelege. Ela epṓ mbò wó, ndṓfṓ Jisṓs ajṓó mbò lé nnó Judas ajye achyε genó gefṓ mbaá ubya bṓó.

³⁰ Ne Judas asege gekpṓge bréd eyigé Jisṓs achyε ji, atane afé. Gébé eyigémbo utuú ugi me.

Ebe meke

³¹ Judas atanege ajyεge, Jisṓs aké, “Nana bṓó agene nye ndere Maá

Nte Mekwaá apwṓó amu. Ne ji apye nye bṓó age ndere Eṣṓwò apwṓó amu. ³² Ne mbṓgé Maá Nte Mekwaá apyεé bṓó age ndere Eṣṓwò apwṓó amu, Eṣṓwò ntó apyεé nye bṓó ágé ndere Maá Nte Mekwaá apwṓó amu, ne achṓó sé gébé. ³³ Baá ba, me mbelege sé ne enyú dṓó, enyú dékelege nye me, ne wye ndere me mbò ngare ákpakpa bṓó Jus, mbṓntó ne ngarege enyú nana nnó, ‘Mbaá ayi me njye enyú dékage chwó fṓ wyeé.’ ³⁴ Ajógé mbò, aké, nana nchyεge enyú ebe ewé meké, “Bṓógé gejeé ne ate. Ndere me ngboó ne enyú mbṓntó ne enyú debṓó mangboge ne ate. ³⁵ Ne mbṓgé deké débṓó gejeé ne ate, yéndemuú ákágé nye nnó enyú délú baá utṓó ba.”

Jisṓs agaré ndere Pita áshyda nye ji

(*Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34*)

³⁶ Ne Simun Pita agii ji aké, “Ata, wò ṓjye efo?”

Jisṓs aké, “Mbaá ayi me njye ákágé kwòle me nana, yémbò ákwòlege nye me meso gébé.”

³⁷ Pita agii ji aké, “Ata ulannó ne me nla nkágé kwòle fṓ wò nana? Me nkpome mmye mangbó gétú jyé.”

³⁸ Ne Jisṓs ashúú Pita meko aké, “Pita nnó ákpome mmye magbó gétú ya? Gṓ me ngare wò wáwálé nnó geme nnó menṓ mekwṓ akú, wò ṓshyáá nye mánjáne aléé nnó wò ákágé me.”

14

Jisṓs ne alerege meti ewé ejyεé mbaá nte wuú

¹ “Dekamege fṓ mesome ebe enyú né metṓó. Fyεgé metṓó ne Eṣṓwò, fyεgé ntó metṓó ne me. ² Baá upú alú gejame né gepúge Nte wa; mbṓgé abe dampṓ mbò, mbò me ngare fṓ enyú mbò wó. Me njye kwyεé melú mbele enyú. ³ Nnerege

mankwyeé melú ewémbò, nkerege, nchwò nse enyú nnó mbaá ayi me mbeé enyú ntó débè wyeé. ⁴ Enyú dékaá meti ewé ejyeé né mbaá yi me nnyeé.”

⁵ Ne Tòmasi ajóó ne Jisòs aké, “Ata ese dékaá yé mbaá yi wò ojyeé wò, epyembò nnó ne dékaá meti ewé ejye wyeé?”

⁶ Jisòs ashúú ji meko aké, “Me ne nlú meti ewú. Me ne ngarege bòó wáwálé. Ne me ne nchyege genwá. Yé muú fò ákágé chwò fò mbaá Nte wa mbògé alá akoó eta wa wò. ⁷ Mbògé enyú débò dékaá me chánéné, mbò debò dékaá ntó nte wa. Manlò nana déjyege mbe, dékaá me ji ne degé me ji.”

⁸ Ne Filip aké, “Ata lere esé Nte wye awu, nnó matòó akwene ese mmu.”

⁹ Jisòs ashúú ji meko aké, “Mbò te me nlú mbò fana ne enyú, delú danjáá me Filip? Yéndémuú yi agene me, ebyennó agé ntó Nte wa. Waá ulannó wò òké me nlere enyú Nte wa? ¹⁰ Enyú dékame fò nnó me ncho mmye ne Nte, ne Nte wa ntó acho mmye ne me wò? Depò etire me njógé mbò, detanege fò me mbòó né metòó, élé Nte wa mmu áchomé mmye ne me ne apyeé utòó bií. ¹¹ Kamege ne me nnó genó eyigé me ngarege enyú gelú wáwálé nnó me ncho mmye ne Nte wa ne Nte wa ntó acho mmye ne me. Ne mbògé ewéna éla ekwane enyú metòó wò, kamege nnó elú wáwálé gétúgé ufélekpa ebi me mpyeé. ¹² Me ngarege enyú wáwálé nnó, yéndémuú ayi áfyéé metòó ne me, apyeé ntó unó bi me mpyeé mbò. Yé ebe lé ebi unjea upwò ebi, apye nye néndé me nnye mbaá Nte wa. ¹³ Ne yéndégenó eyigé enyú dégigé né mabò ma, mpye geji nnó metòó ego Nte wa gétú ya. ¹⁴ Ndere elúmbò, mbògé dégige yéndégenó né mabò ma, mpyeé geji.

Jisòs anyémeno mantò Mendoó Ukpea

¹⁵ “Mbògé enyú dégbóó ne me, belege mabe ya. ¹⁶ Dépyege mbò, me nnene nye mmye mbaá Nte wa, ne ji atame nye enyú muú majyeé ayifo, ayi abe nye ne enyú te kwyakwya. ¹⁷ Muú majye yimbò élé Mendoó Ukpea muú alerege enyú wáwálé ayi Esòwò. Bòó mme akamege fò ne ji néndé agene fò ji ne akage ji. Yémbò enyú dékage ji, néndé ji ajwòlege ne enyú ne alú enyú né mmye. ¹⁸ Njyege, nlyage fò enyú gelame, nmáge kere nchwò eta nyú. ¹⁹ Éla gachyeé bòó mme amage ge sé me. Enyú ne dégene nye me. Ne te ndere me nwyaá genwá, enyú ntó debéé nye ne genwá. ²⁰ Bií bimbò ukwonege, enyú dékage nye nnó mencho mmye ne Nte, Nte wa acho mmye ne me, ne me ntó ncho mmye ne enyú. ²¹ Yéndémuú ayi awúgé mabe ya abelégé áji, ji yimbò ne abòó gejeé ne me, Nte wa ntó abòó gejeé ne ji. Me ntó mbòó nye gejeé ne ji, ne me mbòó nlerege nye geme ya etaá wúú.”

²² Ne Judas (ayi alá pò fò Judas Iscarot) ajóó ne Jisòs aké, “Ata nde gepyee wò alerege geme jye lé eta sé, ayi éla alerege fò ntó mbaá bòó mme meko?”

²³ Jisòs ashúú ji meko aké, “Muú ayi abòó gejeé ne me, apye geno eyigé me ngarege, Nte wa gboó nye ne ji. Ne esé ne Nte wa déchwò bane nye ji déjwólé ne ji mbaá ama. ²⁴ Muú yi alá agboó ne me, apye fò geno eyigé me ngarege. Ne unó bi enyú déwúú mbò utane fò membòó né metòó wò, utane lé mbaá nte wa muú atame me.

²⁵ “Me ngare mbò enyú unó bina nana yi me nlú ne enyú. ²⁶ Yémbò Nte wa atame nye Menchyeé majyeé né mabò ma. Menchyeé majyeé yimbò élé Mendoó Ukpea achwògé alerege nye enyú unó uko ne atéé nye enyú yéndégenó eyigé me ngare enyú.

27 “Ndere me nɔyɛ nchɔyɛge enyú nesɔ, ne nesɔ na ne me nchɔyɛge enyú. Me nchɔyɛge fɔ enyú nesɔ na nkane bɔɔ mme achɔyɛge genɔ. Dekamégé fɔ matɔɔ achɔyɛge enyú efɔwɔyale, ne deɔyɛge fɔ ntó ne efɔ. 28 Enyú dewú nkane me nké, ‘Me nɔyɛge enyú. Yémbɔ nmage kere nyɛ nchɔwɔ eta nyú.’ Eɔyɛge nnó enyú débɔɔ gejeé ne me, mbɔ débɛé ne metɔɔ megómégó élé me nɔyɛé mbaá Nte wa muú aɔɔea gemɛ apwɔɔ me. 29 Me mbɔ me mɔe ngare enyú unó bina gemɛge nnó ubi upyɛge, nnó meso gébé, upyɛge enyú dekame nnó unó bi me nɔɔ úlú wáwálé. 30 Me mpɔ sé ne gejamégé gébé manɔɔ mejɔɔ ne enyú néndé mfwa bɔɔ mme alé chwɔ. Ji apɔ fɔ ne eɔhyɛ apwɔ me. 31 Yémbɔ me mpyɛé lé genó eyigé Nte wa agare me nnó mpyɛ, nnó bɔɔ mme akaá nnó me mbɔɔ gejeé ne Nte wa.

“Kwilege mme déjyɛgé.”

15

Genɔge umpome ne mata jíi

1 “Me ne nlú genɔge vin geji ambɔɔ, ne Nte wa ne alú muú ayi áchérege geji. * 2 Yéndé eta ewé etome ne me, mbɔgé élá ewɔme fɔ umpome, ji asɔɔ ewuú afɔme mme, ne yéndé eta ewé ewɔme umpome, ji akwɔyɛge ewú nnó ewɔme gejamégé umpome. 3 Mekomejɔɔ ayi me ngare enyú apyɛ enyú dela me pópó eké eta genɔɔ eyigé akwɔyɛé. 4 Chogé wye mmyɛ ne me, me nchome mmyɛ ne enyú. Eta genɔɔ ékágé wɔ fɔ umpome mbɔgé élá cho mmyɛ ne mbyɔ genɔɔ geji mbɔɔ wɔ. Wyɛmbɔ ntó ne enyú déla dekágé pyɛ genó gefɔ mbɔgé dela decho mmyɛ ne me wɔ.

5 “Me ne nlú genɔɔ eyigémbɔ, enyú ntó ne delú mata jíi. Muú achogé mmyɛ ne me, ne me ntó nchoge mmyɛ ne ji, ji ne apyɛ nyɛ

gejamégé unó néndé me nla mpɔ enyú dékage pyɛ fɔ yé genó. 6 Ne muú alá cho mmyɛ ne me wɔ, alú eké eta genɔɔ ewé áɔɔgé afomege éwáɔyese egbo. Ufɔɔ mata unɔɔ yina anywerege áji áfyɛ né mewe, áɔɔ. 7 Mbɔgé enyú déchogé wye mmyɛ ne me, ne deké débelege mekomejɔɔ wa né matɔɔ nyú, yéndégenó eyi enyú degige nno Nte wa apyɛ, geji ne ji apyé eta nyu. 8 Enyú deké dépyɛ gejamégé unó ulúúl Nte wa abɛé ne ɔɔɔ. Ne ewéna elerege nnó enyú delu baá utɔɔ ba. 9 Ndere Nte wa abɔɔ gejeé ne me, mbɔntó ne me mbɔɔ gejeé ne enyú. Bɔgé wye gejeé ne ate wye ndere me mbɔɔ ne enyú. 10 Mbɔgé enyú deké depyɛ genó eyige me nɔɔ, me mbɔɔ nyɛ gejeé ne enyú wye ndere Nte wa abɔɔ gejeé ne me gétúgé mpyɛé genó eyigé ji akelege. 11 Me ngaré enyú unó bina nnó enyú débɛ ne metɔɔ megómégɔ wye ndere me nwyáá. Ne nnó metɔɔ megómégɔ nyú eja epwɔ amu. 12 Gɛgé genó eyigé me nkelege nnó enyú dépyɛge na: Bɔgé gejeé ne ate wye ndere me mbɔɔ ne enyú. 13 Gejeé eyigé cha gepɔ, eyigé muú alerege, eyi gepwɔɔ gejeé eyigé muú ágbóo gétúgé ajeé bíi. 14 Enyú débɛé ajeé ba mbɔgé dépyɛ unó bi me ngaré enyú. 15 Me mmagé kú se enyú nnó baá défwɛ néndé maá défwɛ ákágé fɔ genó eyigé nte wuú apyɛé. Me nkuú enyú ajeé ba néndé yéndégenó eyigé Nte wa agare me, geji ne me nto ngare enyú. 16 Enyú fɔ wɔ déjyáá me wɔ, élé me ne nɔyáá enyú ne ntome enyú nnó dépyɛgé unó ulúúl ne nnó unó bimɔɔ ubɛé te kwɔyakwɔ. Ne yéndégenó eyi enyú dégige Nte wa né mabɔ ma achɔyɛge enyú geji. 17 Gɛge yɛ mma ngare enyú nnó bɔge gejeé ne ate.

Bɔɔ mme ápaá baá utɔɔ Jisɔs

* 15:1 Elú wáwálé nnó: Né ukwene ɔwɛ menomenyɛé, Esɔwɔ abɔ amɛge bɔɔ Isrɛli nkane mekɔɔ vin ewé ji áchérege. Jisɔs jimɔɔ ntó ájɔɔ nnó ji ne alu genɔɔge vin yimbɔ nana.

18 “Mbógé bɔ́ mme apaá enyú, kaáge nnó abɔ́ me mbe apa me me ne alé pa enyú. 19 Enyú debɔ́ débé bɔ́ mme, mbɔ́ bɔ́ mme agboó ne enyú eké até bɔ́ mme. Ne enyú depɔ́ néndé me njya enyú né geluage bɔ́ mme, getu eyigémbɔ́ ne bɔ́ mme apaá enyú. 20 Tege genó eyigé me ngare enyú nnó, ‘Maá défwé anjeage fɔ́ geme apwɔ́ nte wuú.’ Tɛ ndere ebwɔ́ achye me efwyale, áchyege nye ntó enyú efwyale. Ne ebwɔ́ abɔ́ awú mekomejɔ́ wa mbɔ́ áwuú ntó awe nyú. 21 Ebwɔ́ apye nye unó bina uko eta nyú gétúgɛ enyú delu bɔ́ ba. Néndé ebwɔ́ ákágé fɔ́ muú yi atome me. 22 Me mbe danchwɔ́ gare ebwɔ́ mekomejɔ́, mbɔ́ akwe fɔ́ mpa wɔ́, yémbɔ́ nana yi ngare ebwɔ́ mekomejɔ́ ɛsɔ́wɔ́, ye meti ɛwe áboó gabo bwɔ́ ɛpásé 23 Ne yéndémuú yi apaá me, ebyennó apaá ntó Nte wa. 24 Me mbe dampye ukpekpe unó né metɔ́ metɔ́ bwɔ́, ebwɔ́ age wɔ́, ebi yé muú fɔ́ alá alú dampye, mbɔ́ ɛsɔ́wɔ́ agarege nye fɔ́ ebwɔ́ nnó ápye gabo ákwe mpa. Yé ndere ebwɔ́ ágene unó bi me mpye, ápaá me chonchó ne Nte wa. 25 Unó bina ubɔ́ mampye nnó, genó eyigé asame né nmu njwe ɛsɔ́wɔ́ gebe wáwálé. Asa wye nnó, ‘Ebwɔ́ ápaá me ula pó.’

26 “Menchyeé majyeé achwɔ́, ji alú Mendoó Ukpea muú alerege wáwálé yi ɛsɔ́wɔ́. Me ntome nye ji atane mbaá Nte wa, achwɔ́ge agarege nye enyú muú yi me nlú. 27 Enyú ntó dégarege nye bɔ́ muú yi me nlú néndé delu ne me te ula uló.

16

1 “Me ngare me enyú unó bina nnó ékágé deja mmye meso. 2 Abuú nye enyú né macha mmyemenene. Ne gébé gechwɔ́ eyigé yéndémuú yi awáne enyú aferege nnó ji apyembo élé utɔ́ ɛsɔ́wɔ́. 3 Apye nye unó bina ne enyú néndé ákágé Nte wa, yé me ntó ákágé. 4 Me mbɔ́

mbe ngare enyú nnó gébé eyigémbɔ́ gekwɔ́nége enyú détege nnó me mbɔ́ ngare me enyú nnó unó bina upyɛé nye.

Utɔ́ bi Mendoó Ukpea apyɛé

“Me mbɔ́ ngare enyú unó bina mbembe wɔ́, néndé me mbɔ́ nlú ne enyú. 5 Ne nana me nkerege meso mbaá muú yi atome me, yémbɔ́ yé muú nyú yi agige mme nnó, “Ojye efɔ́?” Apɔ́. 6 Ne gétúgɛ me ngare enyú unó bina, matɔ́ nyú alá meshwemeshwe. 7 Yémbɔ́ ngarege enyú wáwálé. Elú élé né galógáló awe nyú nnó me njye, néndé me nla njye wɔ́ menchyeé majyeé achwɔ́ fɔ́ eta nyú. Yémbɔ́ me njyege ntome nye ji achwɔ́ eta nyú. 8 Achwɔ́ge apyɛé nye bɔ́ mme akaá nnó ufere bwɔ́ né gabo ayi ebwɔ́ apyɛé ulú gye. Apye nye ebwɔ́ akaá nnó ufere bwɔ́ né ndere muú abeé cho né mbe ushu ɛsɔ́wɔ́ ulú gyeé, ne apye nye ntó ebwɔ́ akaá nnó ufere bwɔ́ né ndere ɛsɔ́wɔ́ ásoó nye mpa ulú gyeé. 9 Né egbe ewé gabo, ebwɔ́ alú gyeé néndé áfyeé fɔ́ metɔ́ ne me wɔ́. 10 Né egbe ewé mambe cho né mbe ushu ɛsɔ́wɔ́, apye nye ebwɔ́ akaá nnó me nlú cho néndé me nkerege meso mbaá Nte wa ne enyú demage ge nye se me. 11 Né egbe ewé mpa ayi ɛsɔ́wɔ́ ásoó, apye nye bɔ́ mme akaá nnó alu gyeé né gefɔ́ eyigé ásoó mpa wa, néndé danchɔ́meló mfwa bɔ́ mme akwe me mpa.

12 “Me nlú wyaá gejamégé unó mangare enyú, yémbɔ́ enyú dékage gbare nye fɔ́ matɔ́ gétúgɛ ubi. 13 Yémbɔ́ gébége Mendoó Ukpea muú alerege wáwálé achwɔ́ge, apye nye enyú dékaá wáwálé meko. Agarege nye fɔ́ unó bi utanege ji metɔ́, genó eyigé ji awúgɛ geji ne ji ágarege. Ne apyɛé nye enyú dékaá unó bi upyɛé nye meso gébé. 14 Ji apyɛé nye me mbɔ́ ngɔ́ néndé genó eyi getanege me metɔ́ geji ne ji asele agarege enyú. 15 Yéndé genó eyigé Nte wa awyaá élé eya, getú

eyigémba ne me nké genó eyi gelú me metáó geji ne ji agarege nye enyú.

Mesome nyu ela nye lé nechóchó

¹⁶ “Elá gachyéé enyú demage ge sé me, ne emage wyaá sé ntó ndáó enyú degene nye me.”

¹⁷ Ajógé mba, baá utáó bií abifó aló mangigé ate aké, “Ajóó aké, ‘Ela gachyé enyú degene sé me,’ ne ama aké, ‘Emage wyaá se ntó dáó enyú dégene nye me’, ula utene mba nno? ne ulaa me nnye mbaá nte wa. ¹⁸ Ulaá ela gachyéé utene mba nno? Esé dekágé fí genó eyigé ji ajógé mba.”

¹⁹ Ndere ebwó áferege mba, Jisás akaá me nnó ebwó akélege mangií ji ulaá mejóó ewé ji ajóó mba. Ajóó ne ebwó aké, “Enyú degige mba élé ate ulaá mejóó ewé me njóó nnó, ‘ela gachyéé enyú demage ge sé me ne nnó emage wyaá sé ntó dáó enyú dégene nye me?’ ²⁰ Me ngarege enyú wáwálé nnó enyú delilí nye desáó manse gétúgé unó bi upye nye. Ne bóó mme ábeé ne nechóchó, Enyú debeé ne masome né matáó, yémba masome nyú abwólege nye nechóchó. ²¹ Nebyeé neke nemmye mendée, une ugyalege ji néndé gébé eyigé ji awuú ubale gekwone. Ne abyegé me maá, amage te se ubale, abeé élé ne nechóchó nnó ji agbeé muú ama fa mme. ²² Wyembá ntó ne elú ne enyú. Nana enyú delú ne masome né matáó, yémba me mmage ge nye enyú, ne enyú debeé nye ne nechóchó né matáó. Ne yé muú ayi akágé fere gefó nechóchó eniné na né matáó nyú ápó. ²³ Bií bi mba ukwonege, demage gií se me ye mechó fí. Me ngarege enyú wáwálé nnó, yéndégenó eyi degige nte wa né mabá ma, achyegé enyú geji. ²⁴ Kpaá te gébé eyigé na, enyú delu dangií yé genó gefó né mabá ma. Gige achyegé nye enyú, ne nechóchó nyú nejame nye kpaá nepwó.

²⁵ “Me ngare enyú unó bina né makamejóó, yémba gébé gechwáó nye eyigé me nla ngarege sé enyú depó né makamejóó. Me ngarege nye enyú uno bi utome ne Nte wa gbogóno. ²⁶ Gébé eyigémba gekwonege enyú degige nye Nte wa unó né mabá ma. Me njóó mba fí nnó ngige nye Nte wa genó gefó gétúgé nyú wó. ²⁷ Néndé Nte wa jimboó abó gejeé ne enyú gétúgé enyú deboó gejeé ne me, ne dékame nnó me ntane mbaá Esáwá. ²⁸ Wáwálé me ntane mbaá Nte wa nchwáó fa mme. Nana me lé nlyáá mme nkerege meso mbaá Nte wa.”

²⁹ Ajógé mba, baá utáó bií aké, “Nana wá olé jóó yé mejóó gbogóno, ajógé sé né makamejóó. ³⁰ Esé dékaá nana nnó wá akaá unó uko, wá okage ye ebe lé unó bi bóó awyaa né metáó mangií wá. Ewéna epye esé dékamé nnó wá otane mbaá Esáwá.”

³¹ Ne Jisás ashuu ebwó meko aké, “Pó enyú dékamé ne me, naná? ³² Gébé gechwáó nye, ne géfí me eyigé enyú ako délaá nye tyátyá, yéndémuú nyú abóó nye meti gepú jií, délyaa membií. Yémba me mpó fí me mbií, Nte wa alú ne me. ³³ Me ngare enyú unó bina nnó enyu delí mmye ne me debe ne nesá. Bóó mme apye nye enyú dege efwyale yémba gbarege matáó nyú néndé mmye me mpwá bóó mme.”

17

Jisás anemmye mbaá Nte wuu nno apye ji abá ngó

¹ Jisás anerege manjóó unó bina, abwéé ame ape né mfaánebuú, anemmye aké, “Nte wa gébé gekwone pye me maá wyeé mba ngó nnó me ntó mpye wá abe ne enoge. ² Wá achyéé me uto bi upwá bóó ako nnó me nchyéé genwá eyi gélagé byé mbaá bóó ako abi wá achyéé me. ³ Genwá eyi gélagé byé gelu nnó ebwó akaá élé wá mbií muú ólu Esáwá ayi wáwálé, ne me Jisás

Kras muú wɔ ɔtɔme fa mme. ⁴Mpye wɔ ɔbɔ enógé fa né mme, gétúge me nere mampye utɔɔ bi wɔ ɔchyeé me nnó mpye. ⁵Nte wa, pye me mbe ne enóge né mbe ushu wye nana, gefógé enógé ewé me mbɔ nwyanya gébége nlu ne wɔ, gemege nnó mme álɔ.

Jisɔs anemmye mbaá nte wuu gétúge baá utɔɔ bi

⁶“Me mpye bɔɔ abi wɔɔ jyaá fa mme ɔchyeé me akaá wɔ. Ábɔ álú bɔɔ byéé, wɔ ɔchyeé me ebwɔ ne ebwɔ ábele mekomejɔɔ wyeé. ⁷Ne nana ebwɔ ákaá nnó ufɔɔ unó uko bi wɔ ɔchyeé me utane eta wye. ⁸Ngare ebwɔ mekomejɔɔ ayi wɔ ɔchyeé me, áse ji amu apea ne ákaá wáwálé nnó me ntane eta wyeé ne ákame nnó wɔ ne ɔtɔme me.

⁹“Nnɛnemmye gétúge ebwɔ. Nnɛne fɔ mpye gétúge bɔɔ mme, nnɛne lé gétúge bɔɔ abi wɔ ɔchyeé me, néndé álú bɔɔ byéé. ¹⁰Yéndé genó eyi nwyaa élé ejyéé ne yéndégenó eyi wɔ ɔwyaá, ele eya. Ne ele bɔɔ bina ne apyéé me mbɔɔ enógé. ¹¹Mbéé sé fa mme, yémbɔ ebwɔ álú fa mme. Nchwɔɔ eta wyeé Nte wa, Muú Ukpea, nnɛnemmye nnó wɔ ɔbame ebwɔ né uto mabɔ mmyéé, ami wɔ ɔchyeé me, nnó ɔpye ebwɔ ábɛ muú ama ndere esé ne wɔ delu muú ama. ¹²Gébége nlu ne ebwɔ, mbáme ebwɔ né utó mabɔ ami wɔ ɔchyeé me. Mbá ebwɔ chánéné, ne yé muú bwɔ ama anó mme detu wɔ ekose muú ayi abɔ álú me nnó anome mme detu nnó genó eyigé ásame né mekomejɔɔ wyeé gebe wáwálé.

¹³“Ne nana me nlé chwɔɔ eta wyeé. Ne njógé unó bina ndere me nlu fa mme, nnó mpye ebwɔ abɛ ne nechóchɔ gbene wye ndere me nwyaa nechóchɔ gbene. ¹⁴Me ngare ebwɔ mekomejɔɔ wyeé ne bɔɔ mme apaá ebwɔ néndé ebwɔ ápófɔ mbwa ama ne bɔɔ mme wye ndere me nlá pɔ fɔ mbwa ama ne bɔɔ mme. ¹⁵Me nnɛne fɔ mpye

nnó wɔ ɔfere ebwɔ fa mme. Nnɛne lé nnó wɔ ɔbame ebwɔ ékágé ebwɔ akpe né amu muú nchye. ¹⁶Ebwɔ apɔ fɔ mbwa ama ne bɔɔ mme wye ndere me nlá pɔ fɔ mbwa ama ne bɔɔ mme. ¹⁷Pye ebwɔ áchyeé gemége bwɔ wáwálé eta wye. Ne wáwálé yimbɔ élé mekomejɔɔ wyeé. ¹⁸Ndere wɔ ɔtɔme me fa né mme, mbantó ne me ntɔme ebwɔ. ¹⁹Me nchye geme ya mampye utɔɔ byéé. Me mpye mbɔ gétúge bwɔ, nnó ebwɔ ntó áchyeé gemége bwɔ wáwálé mampye utɔɔ byéé.

Jisɔs anemmye mbaá Nte wuu gétúge bɔɔ abi ámage fyɛ nyɛ metɔɔ ne ji

²⁰“Me nnɛne fɔ mpye gétúge baá utɔɔ baá bina ebwɔ bwɔ, nnɛne ntó gétúge bɔɔ abi áfyɛ nyɛ metɔɔ ne me élé áwuú mekomejɔɔ wye ayi baá utɔɔ ba ágarege nyɛ. ²¹Me nnɛnemmye nnó wɔ ɔpyé ebwɔ ako abɛ muú ama, wye ndere wɔ Nte wa ɔlu muú ama ne me, me ntó nlu muú ama ne wɔ. Pye ebwɔ abɛ muú ama ne esé nnó, bɔɔ mme ákamé nnó wɔ ne ɔtɔme me. ²²Enógé ewé wɔ ɔchyeé me, ewú ntó ne me nchyeé ebwɔ. Mpye mbɔ nnó ebwɔ abɛ muú ama wye ndere esé ne wɔ delú muú ama. ²³Me nlu muú ama ne ebwɔ, wɔ ntó ɔlu muú ama ne me. Dépye mbɔ nnó ebwɔ ntó abɛ muú ama chánéné. Ndere elúmbɔ bɔɔ mme ákágé nyɛ nnó wɔ ne ɔtɔme me, ne ákágé nyɛ ntó nnó wɔ ɔbɔɔ gejeé ne ebwɔ wye ndere wɔ ɔbɔɔ gejeé ne me.

²⁴“Nte wa, nkelege ntó nnó bɔɔ abi wɔ ɔchyeé me, ábe ne me né mbaá yi me mbéé nyɛ, nnó ágé ntó enógé wa. Wɔ ɔchyeé me enógé ewéna gétúge gejeé eyigé wɔ ɔbɔɔ ne me gemege nnó mme alɔ.

²⁵“Eh, Nte wa muú ɔlu cho, wáwálé, bɔɔ mme ákágé fɔ wɔ, yémbɔ me nkágé wɔ. Ne bɔɔ bina, abi wɔ ɔchyeé me ákaá ntó nnó wɔ ne ɔtɔme me. ²⁶Me mpye ebwɔ ákaá wɔ, ne mpye nyɛ wye ebwɔ ákágé wɔ

yéndégébé nnó gejeé eyigé wá òbòó ne me òbò ntó ne ébwó ne nnó me mbe muú ama ne ébwó.”

18

Apye Jisós

(*Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53*)

¹ Jisós anerege mmyemenene, ji ne baá utóó bíí ályaa melu ewémbó, achyaá genkó eyigé akuú nnó Kidrón ajye kpe mmu maá mekóó fò. ² Ne Judas muú achyeye nye Jisós mankwaá abó akaá ntó melu ewémbó néndé ébwó abó áchómege me wye. ³ Ndere elúmbó, ji ase ekwá bós bee ne ambame echa upe Esówó abi anós baá ámpyee upe Esówó ne Farasi átome áchwó né maá mekóó yimbó. Gébégé ájyee ákpomé mmye ne unó ummye, alwée desá ne bó akpógéfo. ⁴ Ne elé Jisós akaá me yéndégenó eyigé ápye nye ne ji, ake mmye afí ébwó, agíí ébwó aké, “Enyú dékelege ndé muú?”

⁵ Ashuú ji meko aké, “Dékelege Jisós muú Nasaret.”

Ji aké, “Me ne nlu ji.” Judas muú achyee Jisós mankwaá alú ntó efée tené ne ébwó. ⁶ Jisós ajógé ne ébwó nnó, “Me ne nlu ji,” ája mmye meso ákwe mme gbaram. ⁷ Ne ama agíí ébwó aké, “Enyú dékelege wa?” Aké, “Dékelege Jisós muú Nasaret.”

⁸ Aké, “Pó me ngare enyú nnó me ne nlu ji? Ne mbógé nnó elé me ne enyú dékelege, lyage bós bina ájye. ⁹ Ajóó mbó nnó meko ayi ji abó ajóó ábé wáwálé. Ji abó ajóó aké, Nte yé muú ama ayi anome mme detú ne geluage bós abi óchyyeé me ápó.”

¹⁰ Ne Simun Pita ajú yé aparanja ayi ji awyaa, asó etu ewé egbé ébwónyeyé ewé memfwé etukpe ámpyee upe Esówó. Mabó memfwé yimbó makamege Malkós. ¹¹ Pita apyegé mbó, Jisós ajóó ne ji aké, “Shwóré aparanja wye yimbó né

mmu mekó, wá ókelege fó nnó me nge éfwyale ndere nte wa ake nge?”

Afe ne Jisós mbaad Anas

¹² Ndere elúmbó, muú kpaá bós bee ne bós bee bíí chonchó ne ambame echa upe Esówó apye Jisós awe ji amu. ¹³ Ase ji ábó mbe afe né mbaá Anas nte Mendée Kaifas. Kaifas yina ne alú etúkpe ampye upe Esówó né nme eniné mbó. ¹⁴ Elé Kaifas yina ntó ne abó achyee nya bós Jus majyee nnó, “Elú galógáló nnó muú ama agbo gétúgé bós ako.”

Pita ashya nnó akadgé fò Jisós

(*Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57*)

¹⁵ Simun Pita ébwó ne maá utóó Jisós yifó ama akwale Jisós meso. Etukpe ampye upe Esówó akaá maá utóó yimbó chánéné, getu eyigémbó ályaa maá utóó yimbó akpe ne Jisós né mmu dachi etukpe ampyee upeé Esówó, ¹⁶ Pita alá né dafye. Ndere Pita atene né dafye, maá utóó ayi etukpe ampye upe Esówó akaá ji, ajye bane mesó mendée ayi alú menombi gébame, ajóó mejóó ne ji ne mesó mendée yimbó alyaa Pita akpe muu. ¹⁷ Mesó mendée yimbó né meno gebame agíí Pita aké, “Nnó wá ópófó maá utóó ama né geluage baá utóó Jisós?”

Pita ashuú ji meko aké, “Eeh, me mpó.”

¹⁸ Gébé eyigémbó ntó gefwene gemmyee, baá défwé ne ambame dachi etukpe ásené mewé né dafye átene áwyaá. Pita ntó abó alú ne ébwó áwyaá mewé.

Jisós akpe unós mpa

(*Mat 26:57-66; Mak 14:53-65; Luk 22:54, 55, 63-71*)

¹⁹ Etukpe egíí Jisós depó etiré détóme ne baá utóó bíí ne unó bi ji álérege. ²⁰ Jisós ashuú ji meko aké, “Me njógé me mejóó gbógónó mbaá bós ako. Me nlerége unó yéndégébé né mmu macha mmyemenene ne echa upe Esówó mbaá ayi bós Jus

ako áchómege. Yé genó gefo eyigé me njóó bibi gepó. ²¹ Ulannó wó ògigé me bə ħkwé bina? Gií élé bəó abi awuú genó eyigé me ngare ebwó, neírdé ákaá uno bi me njóó.”

²² Jisəs ajógé mbə, membame dachi etukpe ayi alu fí ado ji né ushu. Agií ji aké, “Mbə ne wó òbóó manshuú etukpe meko?”

²³ Jisəs ashuú ji meko aké, “Mbəgé mecho ewé me njóó élú gyéé, gare gabo ayi me njóó. Ne mbəgé élú cho, ulannó wó òdoó me.” ²⁴ Eféé ne Anas atəme yé Jisəs wyé amuú wəwə mbaá Kaifas etukpe ampye upé Ešəwə.

Pita ama ashya Jisəs manjáne epea ne eléé

²⁵ Ndere epyembə, Pita abó alú né dafye tené awyaá mewə. Agií ji aké, “Nnó wó ntó ɔpó fə maá utóó ama né geluage baá utóó Jisəs?” Pita ashya aké, “Eh me mpó.”

²⁶ Maá defwə etukpe ampye upéé Ešəwə ama ayi alú menjəme muú ayi Pita asóó ji etu, agií Pita aké, “Nnó me nge fə wó né mmu maá mekóó ne mende yimbə wó?” ²⁷ Pita ama ashya wyé shyá. Wyé né gébé eyigémbə menə mekwə akú kəkəólókóó.

Afə ne Jisəs mbaá Palet

(Mat 27:1, 2, 11-14; Mak 15:1; Luk 23:1, 2)

²⁸ Bií ujjagé ne dondo gemua mme ákpakpa bəó Jus ase yé Jisəs né gepúge Kaifas afé ne ji né echa gəmena bəó Rom. Ebwó ambəó akpe wyé wó. Apye mbə nnó ékágé ebwó ábé ne deba né mbə ushu Ešəwə néndé akélege manyé epaá koó upú. ²⁹ Ndere élúmbə Palet muú alú ngəmena atané, aké ne ebwó, “enyú deké mende yina apye nnó?”

³⁰ Ebwó ashuú ji meko aké, “Mbəgé mende yina apó muú mebo fə wó, mbə esé defye fə ji né amu jye wó.”

³¹ Palet aké ne ebwó, “Sege ji enyú ambəó depa mpa wuú ndere ebe nyú ejóó.” Akpakpa bəó Jus ashuú ji meko aké, “Ebé nyu bəó Rom ekamege fə nnó esé desó mpa nnó áwá muú.” ³² Genó eyigé ebwó ajóó gepyé nnó genó eyigé Jisəs abó ajóó atome ne gefógé negbo eniné ji agboó nyé getane wáwálé.

³³ Ne Palet akere meso né mmu echa, mfwa akú Jisəs agií ji aké, “Wó ne olú mfwa bəó Jus?”

³⁴ Jisəs aké, “Wó mbəó ne ofere mbə, waá nnó bəó fə ne agare wó mmu ayi me nlú?”

³⁵ Palet ashuú ji meko aké, “Me, ofere nnó me nlú muú Jus? Elé bəó bye ne anóó baá ampye upé Ešəwə ne afye wó ne amu ya. Ndé mecho wó ɔpyéé?”

³⁶ Ne Jisəs ashuú ji meko aké, “Gefwa ya gepó fə eyigé bəó mme. Mbəge gebó gebe eyigé bəó mme, mbə baá defwə ba ammye nnó ékágé me nkpe né ámu bəó Jus, yémbə gefwa ya getane mbaá yicha.”

³⁷ Ndere ji ajóó mbə Palet aké ne ji, “Mmyéké wó olú mfwa?” Ne Jisəs ashuú ji meko aké, “Wó olú cho manjóó nnó menlú mfwa. Ge ula bi ábyené me mbə, ne getu eyigémbə ne nchwó fa mme nno ngare bəó wáwálé. Ne yéndemuú ayi agboó ne wáwálé, awuú mekomejəó wa.”

³⁸ Ne Palet agií ji aké, “Wáwálé élé ndé?” Agige mbə ama akere meso né dafye, mbaá bəó Jus aké, “Me nge fə gabo ayi mende yina apyéé wó. ³⁹ Yémbə gepəge nyú gelú nno, yéndé ħme gébége epaá koó upu me mbə mamferé muú denə ama ndere enyú dékelege. Ndere élúmbə nnó enyú dékelege nnó mferé Mfwa bəó Jus?” ⁴⁰ Palet ajóó gé mbə, ebwó ákalé ne meko metometo, aké, “Oferege fə mende yina fere élé Barabas.” Barabas abó alú mmu ayi achyēge efwyale né melo.

19

Bɔɔ bee ɔjwɔyagɛ Jisɔs

(Mat 27:27-31; Mak 15:16-20)

¹ Palet achyɛɛ Jisɔs nnɔ, ɔtule ji ne getɔ. ² Ne bɔɔ bee ɔtɔ ɛla ɛwɛ ɛlɔ meshii ɔfaa Jisɔs nɛ mekpo, ɔfyɛ ji nkɔu megɛlɛ nɛ mmyɛ eke mfwa. ³ Ajwɔyage ji akɛ, “Geɔwɔ gɛtyɛɛ getyɛɛ gebɛ ne wɔ Mfwa bɔɔ Jus” ne ɔdo ji ukpe kpe nɛ ushu.

⁴ Palet ama akere achwɔ ajɔɔ ne bɔɔ bimbɔ akɛ, “Nana me nchwɔ ne ji nɛ mbɛ ushu nyu yɛmbɔ kaage nnɔ me nge fɔ gabo ayi ji apyɛɛ wɔ.”

⁵ Jisɔs atane nɛ dafyɛ ne ɛla ɛwɛ ɛlɔ meshii meshii nɛ mekpo ne nkɔu megɛlɛ nɛ mmyɛ. Ne Palet ajɔɔ ne bɔɔ bimbɔ akɛ, “Gɛgɛ mende yimbɔ na.”

⁶ Anɔɔ baá ampyɛɛ upɛ ɛsɔwɔ ne ambame ɛcha upɛ agege Jisɔs, alɔ makale ne meko metometo akɛ, “Awɔ ji nɛ gekwa, ɔwɔ ji nɛ gekwa.” Ajɔgɛ mbɔ,

Palet ajɔɔ ne ɛbwɔ akɛ, “ɛnyɔ ambɔɔ sɛge ji dewɔ nɛ gekwa, nɛndɛ me nge fɔ gabo ayi ji apyɛɛ wɔ.”

⁷ Yɛmbɔ bɔɔ Jus atome wye ɛshyɛ ajɔgɛ akɛ, “ɛsɛ dɛwɔya ɛbɛ ɛwɛ ɛjɔɔ nnɔ ji abɔ magbo. Nɛndɛ ji akɛ alɔ Maá ɛsɔwɔ.”

⁸ Palet awúgɛ mechɔ ɛwɛna, ɛfɔ ɛkwɔ ji metɔɔ dɔɔ. ⁹ Akere meso nɛ mmu ɛcha wuu, ama agii Jisɔs akɛ, “Wɔ ɔtane ɛfɔ?”

Yɛmbɔ Jisɔs ashuu ji meko wɔ. ¹⁰ Ne Palet ajɔɔ ne Jisɔs akɛ, “Wɔ ukelege fɔ manjɔɔ mejɔɔ ne me? Wɔ ɔkaá fɔ nnɔ me nwyaaá utɔ manlyaaá wɔ ɔjyɛ ne nwyaaá uto manwɔ wɔ nɛ gekwa wɔ?”

¹¹ Jisɔs ashuu ji meko akɛ, “Wɔ ɔpɔfɔ ne utɔ mampyɛ me genɔ mbagɛ uto bimbɔ ulá utane fɔ nɛ mfaánebuú wɔ. Ne getu ɛyigɛmbɔ muú ayi ɔfyɛɛ me nɛ amu nyú, gabo awuu anɛa apwɔɔ.” ¹² Palet awúgɛ mbɔ, abɔ akɛle meti nnɔ ɔlyaaá Jisɔs ajyɛɛ yɛmbɔ bɔɔ Jus akalege akɛ, “Mbɔgɛ wɔ ɔlyage

mende yina, ɛbyennɔ wɔ ɔpɔ fɔ mejeɛ Sɛsa. Yɛndɛmuú ayi asele gemɛ jii nnɔ alú mfwa ɛbyennɔ akelege mankare gefwa ne mfwa Sɛsa mfwa Rom.” ¹³ Ne Palet awúgɛ mejɔɔ ɛwɛna, ase Jisɔs afe ne ji nɛ dafyɛ. Jimbɔɔ ajwɔlɛ nɛ geluɔge mpa nɛ mbaá ayi ákuú nnɔ, “Melu Mataá.” (Nɛ Hibru ákuú mbaá yimbɔ nnɔ “Gabata.”) ¹⁴ Bií bimbɔ ulú ɛlɛ bií bi bɔɔ Jus akpomege mmyɛ manyɛ ɛpaá koɔ upu. Ne metɔɔ ɔwɔmese, Palet ajɔɔ ne ɛbwɔ akɛ, “Gɛge Mfwa nyú na.” ¹⁵ Yɛmbɔ ɛbwɔ ákálɛ akɛ cho ne ji ɛwú, cho ne ji ɛwú, awɔ ji nɛ gekwa. Ne Palet ama gií ɛbwɔ akɛ, “Dékelege me nwɔ mfwa nyú nɛ gekwa?” Anɔɔ baá ampyɛɛ upɛ ɛsɔwɔ, akɛ, “ɛsɛ depɔ sɛ ne mfwa yicha ɛkosɛ Sɛsa wɔ”. ¹⁶ Ne kwyakwyaá, Palet achyɛɛ yɛ Jisɔs nɛ amu bwɔ nnɔ ɔwɔ ji nɛ gekwa. Bɔɔ bee ɔsɛ Jisɔs ɔfé ne ji.

Awɔ Jisɔs nɛ gekwa

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Jisɔs jimbɔɔ ne akpane gekwa jii ɔfé nɛ melú ɛwɛ ákuú nnɔ, “Melú Unkókɔ makpo.” (Bɔɔ Hibru akuú ntɔ melu ɛwɛmbɔ nnɔ “Golgota.”)

¹⁸ ɛlɛ nɛ melu ɛwɛna ne awɔme Jisɔs nɛ gekwa. Awɔ ntɔ anjo makpo apea nɛ ɛbi bwɔ ukwa. Awɔ ama nɛ ɛgbɛ ɛbwɔɛbɛ, ama ɛgbɛ ɛbwɔnyɛ ne Jisɔs nɛ metɔɔ metɔɔ.

¹⁹ Palet asá ntɔ genɔ gefɔ aba nɛ mekpo gekwa ɛyigɛ ɔwɔmɛ Jisɔs. Asá wyeɛ nnɔ, “Jisɔs muú Nasaret Mfwa bɔɔ Jus.” ²⁰ Ne gejamɛgɛ bɔɔ Jus ɔjɔgɛ genɔ ɛyigɛ ɔsamɛ ɔbalɛ nɛ mfaá mekpo gekwa nɛndɛ mbaá ayi awɔme Jisɔs nɛ gekwa alú kwɔkwɔlɛ ne Jerosale. Asa mansa ɔwɛ amimbɔ nɛ mekɔmejɔɔ Hibru, Latin ne Grek. ²¹ Anɔɔ bá ampyɛɛ upɛ ɛsɔwɔ, ɔjɔɔ ne Palet akɛ, “ɔsage fɔ nnɔ Jisɔs alú mfwa bɔɔ Jus, sa ɛlɛ nnɔ ji ajɔɔ akɛ, ‘Me nlu mfwa bɔɔ Jus.’”

22 Ne Palet aké ne ebwó, “Genó eyigé me nsame, nsa me.”

23 Bóó bee ánerere manwó Jisós né gekwa abó mandée jí akare malu ani yéndémuú bee ase melu ema. Ase nto nku wuú ayi jí áfyéé ne áfyéé ewule. Nku yimbó apó ne nkwoomé. 24 Bóó bee bimbó ajóó ne ate aké, “Dekarege fó nku yina, dénmeé lé megyaá wyéé mankaá muú ayi aselé jí.” Apyé mbó nnó genó eyigé ásame né mekomejóó Ésoᵱᵱo gebé wáwálé. Asa wyé aké, “Akare mandée ya áfyé ate amu, áse nku wa áñme megyaá wyéé.” Gé genó eyigé bóó bee ápyembó.

25 Ne bóó fó abi atene kwókwólé ne gekwa eyi awóme Jisós wyé, élé mma Jisós, menme mma Jisós ayi mendée, Meri mendée Klopas, ne Meri Magdala. 26 Jisós ágegé ndere mma wuú átene eféé kwókwólé ne maá utóó ayi jimbóó Jisós agboó ne jí dóó, ajóó ne mma wuú aké, “Mma, ge maá wyé na.”

27 Ne ajóó ntó ne maá utóó yimbó aké, “Ge mma wyé na.” Elo né gébé eyigémbó maá utóó yimbó ase mma Jisós afe ne jí né gepú jíí, nnó ajwólege ne jí.

Negboné Jisós

(*Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49*)

28 Ewyagé, Jisós akaá nnó jí anere me yéndégenó eyigé jí abóó mampye, ne nnó genó eyigé mekomejóó Ésoᵱᵱo ajóó gebé wáwále, ajóó aké, “Mmwólé manaá epyéé me.”

29 Eké epyéémbó, nkwo fó alú eféé, ayi áfyé mmóó amí mamýame magbeé wyéé. Ase ekochá, ányua né mmu mmóó amibó, áfaa né eta maá genóó eyigé akuú hisóp, ábwéé até Jisós né ubóó meno. * 30 Ne gébégé Jisós anyú mmóó amimbó aké, “Nnere utóó ba.” Ajógé mbó,

amo mekpó mme, afyé geme jíí né amu Nte wuú Ésoᵱᵱo.

31 Bii bimbó, ele bii ebi bóó Jus ákpomege mmye manyé uwyaa bwó. † Ebwó akélege fó nnó bii bimbó ubane unkwó bóó abi awóme né ukwa. Ajye jóó ne Palet nnó achyéé ebwó uto ajye ákore uka bóó bimbó né mfaá ukwa, áfere unkwó ebwó. 32 Ne bóó bee achwó akare uka bóó apea abi awóme ebwó ne Jisós. 33 Achwógé mbaá Jisós, ákore sé uka bii wó néndé age nnó jí agbo me. 34 Yémbó muú bee ama ajo egbe amba wuú ne nekó. Tenétené yimbó manoó ne manaá matanege. 35 Muú yi agene unó bina ne agaré. Ne unó bí jí agare ulú wáwálé. Ne jimbóó akaá nnó jí agarege wáwálé nnó apye enyú ntó défyé metóó ne Jisós. 36 Unó bina upye nnó genó eyigé ásame né mmu ηwe Ésoᵱᵱo ube wáwálé. Asa wyé aké, “Yé gegoó jíí gemma akóó fó.” 37 Ne ama ása ntó né melu ηwe Ésoᵱᵱo ewé fó aké, “Apele nye muú ayi ebwó ájomé.”

Anii Jisós

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

38 Unó bina upyege, Josef muú meló Arimatya ajye gií ne Palet nnó ago jí afere genkwógé Jisós né gekwa. Josef abó alú maá utóó Jisós ama, yémbó akwólege jí bibii néndé afóó ákpakpa bóó Jus. Palet akamege, Josef ajye fere genkwógé Jisós né gekwa afé ne geji. 39 Josef afé ebwó ne Nikodemus muú abó achwó gé Jisós ne utuú. Nekodemus achwó ntó ne gejamégé maka gebé. Akwyéé mami ne unó bí akuú nnó merrh ne alose. Manóó genógé bó kilo usaa upea meso efya. 40 Ebwó ákpa genkwógé Jisós, afyege jí unó ebimbó ne mmye aní ne éshyé ndeé. Gé mbó ne bóó Jus ákwyege genkwógé muú ne anii. 41 Né mbaá yi awóme Jisós né gekwa, maá

* **19:29** Elú wáwálé nnó: Jón afyé genóge hisóp né ηwe wuú gétúgé genó eyigé apyee ne jí gébége epaa koo upú. † **19:31** Elú wáwálé nnó: Uwyaa bina, ulú lé uwyaa kpaá nénde ukwe gébége epaa koo upu.

mekɔɔ alú wye. Né mmu maá mekɔɔ yimbɔ ntó, menome meke ewé álá alú danií muú fɔ ebɔ elú wye. ⁴² Aníí Jisɔs né mmu menome ewémbɔ néndé mbaá yimbɔ, alu kwɔkwólé. Ne bií bimbɔ ntó bɔɔ Jus ákpomege mmye nnó bií uyyage ebwɔ ányé uwyaá bwɔ.

20

Menome ɛla mewa

(*Mat 28:1-10; Mak 16:1-10; Luk 24:1-12*)

¹ Bií mbɛ né uwyaá, ne dondo gemua mme Mɛri muú melɔ Magdala afɛ né menome ewé abɔ aníí Jisɔs. Ajyɛge, agɛ nnó áferé ntaá ɛniné abɔ ákweré embú menome. ² Nɔdere ágene mbɔ Mɛri muú melɔ Magdala abɔ gatelé akere ajyɛ garé Simun Pita ebwɔ ne maá utɔɔ ayifo ayi Jisɔs ágboɔ ne ji dɔɔ aké, “Afere Ata né mmu menome, ne ɛsɛ dékaá fɔ mbaá ayi ájyɛ belé ji wɔ.”

³ Ajógé mbɔ, Pita ebwɔ ne maá utɔɔ yimbɔ átane afɛ né menome. ⁴ Nɔdere ájyɛ, álomege gatele. Yémbɔ maá utɔɔ yimbɔ alome apwɔ Pita, ne abɔ mbɛ akwɔne né menome. ⁵ Akwɔnege wye, asé mmye mme ape né mmu menome, agɛ ubaá éshyé ndeé ebi abɔ aníí Jisɔs ne ubi yémbɔ, akpɛ fɔ né mmu menome wɔ. ⁶ Ne Simun Pita muú abɔ alú meso akwɔnege, akpɛ né mmu menome, agɛ ubaá éshyé ndeé ebimbɔ ɛfɛé. ⁷ Agé ntó gebagé ndeé ɛyigé abɔ aníí Jisɔs né mekpɔ nɔdere gelú pwiwpi né mbaá awuú cha. Ɖpɔfɔ mbaá ama ne uba éshyé ndeé ebimbɔ. ⁸ Ne maá utɔɔ ayi abɔ abɔ mbɛ akwɔne né menome, akpɛ ntó né mmu menome Jisɔs, agɛ unó bi upye, akame nnó elú wawale. ⁹ (Yé elé ebwɔ ágene unó bina, álu wye dankaá genó ɛyi mekomejɔɔ Ɖsɔwɔ abɔ ajɔɔ nnó Jisɔs abɔ mankwilé né negbo.) ¹⁰ Ne baá utɔɔ bií agege mbɔ áma akere meso né upú bwɔ.

Jisɔs alere mmye mbaá Mɛri Magdala

¹¹ Yémbɔ Mɛri álá dafyɛ téné né alilé. Nɔdere alilé abyélé mmye mme ape né mmu menome, ¹² agɛ makiénné Ɖsɔwɔ apea ne mandeé pópó mmye, ájwɔle né mbaá yi abɔ ábelé genkwógé Jisɔs. Ɖma né mekpɔ, ɛma né uka. ¹³ Makiénné yimbɔ, agíí Mɛri aké, “Mma wɔ ɔlilé ndé?”

Ashuú ebwɔ meko aké, “Akpa Ata wa ne me nkaá fɔ mbaá yi ájyɛ bele ji wɔ!” ¹⁴ Ajógé mbɔ, abwólé mmye ake apele agɛ nɔdere Jisɔs atene, yémbɔ akaá fɔ nnó elé Jisɔs ne atene mbɔ wɔ. ¹⁵ Jisɔs agíí ji aké, “Mma wɔ ɔlilé ndé? Ndeé muú wɔ ɔkelege?”

Mɛri afere nnó elé mbɔɔ maá mekɔɔ yimbɔ ne ji agene mbɔ, ajɔɔ ne ji aké, “Ata mbɔgé wɔ ne ɔkpame genkwɔ jii lere me mbaá ayi wɔ ɔbele geji, me njyɛ mkpa.”

¹⁶ Ajógé mbɔ, Jisɔs akú ji aké, “Mɛri” abwólé mmye ape Jisɔs, ajɔɔ né mekómejɔɔ Hibru aké, “Rabɔni” (ula Rabɔni utené nnó “Ménleré.”)

¹⁷ Jisɔs ajɔɔ ne ji aké, “Ɖtage me, néndé me nlú dankwɔ njyɛ mbaá Nte wa. Cho gare elé anjémé ba nnó me nlé nkɔwɔ njyɛ mbaá Nte wa muú alú Nte nyú ntó. Ɖsɔwɔ wa ne Ɖsɔwɔ nyú ntó.”

¹⁸ Mɛri muú melɔ Magdala ajyɛ gare baá utɔɔ Jisɔs aké, “Me nge Ata.” Ne agare ntó ebwɔ unó bi ji ajɔɔ ne ji.

Jisɔs alere mmye mbaá baá utɔɔ bií

(*Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Anj 1:6-8*)

¹⁹ Né nkwalé bií mbɛ né uwyaá, baá utɔɔ Jisɔs ányweré mbaá ama, ágbɛ mano mbií néndé áfɔɔ bɔɔ Jus. Ne Jisɔs akpɛ atené né metɔɔ metɔɔ bwɔ aké, “Nesɔ nébé ne enyú.”

²⁰ Ajógé mbɔ, alere ebwɔ mabɔme upa né amu jíí ne egbe mmye wuú. Baá utɔɔ bií ágege ji mbɔ álu ne nechɔchɔ nɔdere ágené Atá.

²¹ Jisɔs ama ajɔɔ ne ebwɔ aké, “Nesɔ nebe ne enyú, nɔdere Nte wa atome

me, mbəntó ne me ntəme enyú.”
 22 Ajógé mbə afo ebwó gejulé né mmye aké “Sεge Mendoó Ukpea.
 23 Yendemuu ayi enyu dejigente gabo wuu, Eσωwə ajigente gabo muu yimbə, ne yende muu ayi enyu dela dejinte gabo wuu wə, Eσωwə nto ajige fə nte gabo wuu.”

Jisəs alere mmye mbaá Təmasi

24 Gébégé Jisəs achwó lere mmye mbaá baá utóó bíí, ηgba wuu ama né geluage abi áfyanéapeá ayi akuú ji nnó, Təmasi maá gefa abə apó. 25 Təmasi achwógé baá utóó abifə ágare ji aké, “Ese dege Ata.”

Təmasi aké, “Me nla ngé fə mabəme upaá mpi né maka amu jíí me nta enə ebwə wa wye, mma nta nto ebwə wa né nebəmé gepa eníí nélú ji né égbé amba wə me nkamege fə.”

26 Ndə eneé ekógé, baá utóó Jisəs ama anywere, né mmu gepú. Ne Təmasi alu ne ebwó. Agbé manombi, ne aké apele Jisəs achwó tene né metóó metóó bwó aké, “Nesə nebe ne enyú.” 27 Ajóó ntó ne Təmasi aké, “Fye enəbwə wyeé fa. Pe amu ya. Nyaá ebwə wyeé ota egbe amba wá. Ɖbegé sé ne dembyə kamé wye kamege ne me.”

28 Ne Təmasi ashúú ji meko aké, “Ata wa ne Eσωwə wa.”

29 Jisəs ajóó ne ji aké, “Elé wə ɔgene me, ne ɔkame nnó élé me? Metóó megamegə ebéé ne bəó abi alá age me wə, yémbə áfyéé matóó bwó ne me!”

Ula bi asame ηwe yina

30 Ne Jisəs apye gejamégé upóó ufélékpa né mbε ushu baá utóó bíí ebi alá ása fə ubi né mmu ηwe yina wó. 31 Yémbə ása lé bina nnó upye enyú dékamé nnó Jisəs ne alú Muú yi Eσωwə akweré ji elá gefwa, nnó ji alú Maá Eσωwə. Ne nnó dekamege mbə debəó geηwá eyi gélagé byé gétúgé mabə míí.

21

Jisəs alere mmye mbaá baá utóó bíí akeneama

1 Mboó ndə fə ekoge, Jisəs ama alere mmye mbaá baá utóó bíí né ebéé mega ewé akuú nnó Tiberas. Gé na ne Jisəs alere mmye mbaá baá utóó bíí. 2 Simun Pita, Təmasi maá gefa, Nataniel muú melə Kana né gebage mewaá Galilíí, baá Sebēdee ne baá utóó abifə makpo apea ábó álú mbaá ama. 3 Ne Simun Pita ajóó ne ebwó aké “Me nkelege manjye ntofó.”

Ebwó ntó aké, “Ese ntó déjye ne wə.” Ebwó ako ajye kpe mmu ekpeé. Né utuú himbə yé genó ebwó áwa wó. 4 Ndere bíí ujyage, Jisəs achwə atene né mapea ebεε mega, baá utóó bíí agege ji akaá fə jí wó 5 Jisəs akú ebwó aké, “Baá ba, déwaá meshuu fə wə?” Ebwó áshúú ji meko, “Déwa wó.”

6 Ajóó ne ebwó aké, “Nmégé ntofo nyú né egbe ebwənyε ékpe, déwane nye meshuu.” Anmégé, meshuu eyi εsele, epwə ebwó manja afye mmu ékpe néndé eja dóó.

7 Epyege mbə, maá utóó ayi Jisəs abəó gejeé ne ji dóó, ajóó ne Pita aké, “Muú ayi ajógé mbə ne εsé élé Ata.” Simun Pita awúge ndere maa utəó yimbə ajəó ake “Muú ayi ajəó mbə mejəó ne εse ele Ata” Akwye afye mandeé mmye (néndé abə afere áji) Anyo achə né nnyi. 8 Baá utóó abifə alá né mmu ekpeé ajame dansa ne gejamégé meshuu eyi elú wye nnó achwó né mapea nnyi. Mantane né mapea nnyi ɔkwəne mbaá ayi ebwó ajame dansa alú genógé matyεé amu usaá upea meso εfyə. 9 Ajágé dansa yimbə akwənege né mapea nnyi, age ujenjeé mewε ne brəd wye nεre. 10 Jisəs ajóó ne ebwó aké, “Chwəge me ne meshuu fə eyi enyú déwane mbə.”

11 Simun Pita akwə akpe mmu ekpeé aja dansa yémbə achwó ne ji né mewaá. Dansa yimbə agbéé

ne gejamégé meshuú kpakpa. Meshuú elú usáá ukenéama meso efyane eléé (153). Ne yé elé meshuú ejame, dansa yimbo agyalé wó. ¹² Ne Jisós ajóó ne ebwó aké, “Chwóge dégbaré une dondo”. Ne yé maá utóó ama ayi aṅea metóó mangií ji nnó, “Olu wa?” apó; néndé ebwó ákaá nnó elé Ata. ¹³ Jisós ayye bə bred yimbo ne meshuu ntó achyee ebwó.

¹⁴ Gé manáne alée na ayi Jisós alere mmye mbaá baá utóó bií gébégé ji akwilé né negbo.

Jisós ajóó ne Pita nnó mbógé abo gejeé ne ji apye utóó bií

¹⁵ Ebwó anerege mangbaré une, Jisós agií Simun Pita aké, “Simun, maá Jon nnó wə ɔbo gejeé ne me dóó, ɔpwə abifo na?” Ne Pita ashúú Jisós meko aké, “Eh Ata, wə ɔkaá nnó me mbə gejeé ne wə.”

Jisós ajóó ne ji aké, “Pele baá magəṅme ya.” ¹⁶ Jisós ama agií ji manáne aṅea aké, “Simun Pita maá Jon nnó ɔboó gejeé ne me?”

Pita akame aké, “Eh Ata wə mbə ɔkaá nnó mbóó gejeé ne wə”. Jisós aké, “Pele magəṅme ya”. ¹⁷ Ama agií Pita ne manáne ayi ágbeé alée aké, “Simun maá Jon nnó wə ɔbo gejeé ne me.”

Agigé mbə, metóó esə Pita gétúgé agií ji té manáne alée nnó, “Pita nnó wə ɔbo gejeé ne me?” Getu eyigémbə Pita ashúú ji meko aké, “Ata wə ɔkágé unó uko, ɔkaá cháṅéné nnó me mbə gejeé ne wə.” Jisós ajóó ne ji aké, “Pele magəṅme ya.” ¹⁸ Ngarege wə wáwálé nnó, “Gébégé wə ɔlu gesage muú, wə mbóó ɔfyə mandeé ɔjyee yénde mbaá ayi wə ɔkelege, yémbə gébégé ɔkwəge ukoó, ula bwyə elé amu mfaá ne elé muu yicha ne afyee wə mandeé ágbárege wə ebwə aja wə meti ɔjyee mbaá ayi wə ɔlá ɔkelege fə manjye.” ¹⁹ Jisós ajóó mejóó ewéna ne Pita mampye ji ákaá gefəge negbo eniné Pita agboó

nye ne achyee Esəwə ṅgə. Jisós ajóó gé mbə aké ne Pita, “Kwəle me.”

²⁰ Pita abwólége mmye, age ndere maá utóó ayi Jisós abóó gejeé ne ji dóó akwəlege ebwó. Elé maá utóó yina ne abə ajwólé nya agií Jisós né egbe mmye, gébégé ebwó anyee menyee, agií Jisós nnó, “Ata ndé muú wə ɔke achyeege nye wə mankwaá?” ²¹ Pita agége ji agií Jisós aké, “Ata ji ntó yé?”

²² Ne Jisós ashúú Pita meko aké, “Mbógé me nkelege nnó ji abe mebe kpaá te me nchwóó, wə ɔbo ndé mechə wyee? Wə kwəle elé me.”

²³ Ajóó gé mbə, mechə ewéna eke ekwəne mbaá baá utóó abifo nnó Jisós aké maá utóó yina agboó fə. Yémbə Jisós ajóó fə nnó maá utóó yimbo agboó fə wó. Ajóó elé nnó, “Mbógé me nkelege nnó ji abe mebe kpaá te me nchwóó, ɔbo ndé mechə wyee?”

²⁴ Ge elé maá utóó awú ne agarege unó bina. Asá ubi né mme ne esé dékaá nnó unó bi ji agarege ulú wáwálé.

²⁵ Gejamege unó ebifo ulú ntó ebi Jisós apyee. Mbógé abə ása ubi uko né mme, mbə melú ebee fə fa mme ewé ábélege bə ṅwe abi ásame ubi.

NWE
UTÓO ANḠBÁ JISÓS
ndere Lukase asamé

Ulaulo

¹ Ata Tyófilos, né ηwe mbe yimbó ntóme wó, nsá uno uko ebí Jisós abó apyé ne aléré bós, lo né gébé eyige ji alós utós bíi, ² kpaá te gébé eyige ji ajoyé mfaánebuú. Gemεge nnó ji ajoyé né mfaánebuú, achye bós bíi ji ajoyá nnó ábé anḡbá bíi majye né uto Mendoó Ukpea. ³ Gébégé Jisós akwilé né negbo, abelé fa mme usaá ndó upéa. Né ndó yimbó, alerege anḡbá bíi mmye né gejamé gé mati ayi ebwó alá kagé be sé ne dembyó nnó ji alu mebe. Ne agare ebwó mechó ewé Eσωω ágbárege nye gefwa jíi. ⁴ Ne nkane ji alu chóncho ne ebwó, afyé ebwó ebe ake, “Jwólege fa né Jerosale, degilé echye ewé Nte wa abó anyéméno nnó atóme nye nkane me mbó ngare enyú. ⁵ Geno eyige njógémbó gelu nnó, ndó eja sé dós wó eyi Eσωω afyé nye enyú né amu Mendoó Ukpea wye nkane Jón abó afye nya bós né mmu nnyi.”

Eσωω ase Jisós afe Mfaánebuú
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;
Luk 24:36-49; Jón 20:19-23)

⁶ Gébégé baá utós Jisós áma jwóle chóncho ne Jisós ágíi ji áke, “Atá gébé gekwané eyigé ómage pye nnó esé bós Isreli dégbaré gefwage sé?”

⁷ Ne Jisós ashuú ebwó meko aké, “Nte wa akwye me abelé né uto bíi gébé eyigé unó bina upye nye, ne epófos ewé enyú dekaáge gébé eyigémbó. ⁸ Ne genó eyigé debó mankaá gelu nnó, Mendoó Ukpea echwóge enyú mmye, echyege nye enyú uto ne enyú degarege bós né Jerosale gefóge muú yi me nluú, ne demage garege nye né malo bós Jus ako, ne degarege wye debye né meló Samariya kpaá te dekwónege mbaá

yi mme akwya.” ⁹ Ndere Jisós ajóge depó tire na, Eσωω abó mansé ji ajoye né mfaánebuú, ne baá utós bíi ála ápelé amε mfaa. Akwó afe kpaá gekó gekweré ji.

¹⁰ Ndere ebwó álu áfyé amε mange ji, eké ewyage áge ande fó apéa ne mandeé pópó mmye, átené kwókwólé ne ebwó. ¹¹ Ewyagé ande bimbó áké ne ebwó, “Bós Galilíi, enyú detené fa depéle amε mfaá nde? Jisós yina ayi alya enyú akwóme mbó mfaánebuú fi, amage kéré nye meso wye nkane degéné mbó ji ajoyé.”

Matyas ase melú Judas

¹² Ne anḡbá Jisós ályáge mekwε Olif, ákére né Jerosale, neke nélu genóge ebwó ne meno. ¹³ Akwónége né meló Jerosale, ákwó mfaá enyón ákpe mmu maá gepú ayi ebwó ábélege. Ebwó alu Pita ne Jón, Jemsi ne Andru, Filip ne Tómasi, Batolomyo ne Matyo, Jemsi maa Alfós, Simun ayi ákuú ji muú ukóge ne Judas ayi maá Jemsi. ¹⁴ Ebwó ako áchómege yendégébé ánenemmye metó ema chóncho ne andeé fó abi ábó ákwólege Jisós, ne anḡme Jisós ne mma wuú Meri.

¹⁵ Né bífos bós abi akame ne Jisós áchomé ebwó ako, alu genóge usaá ukene. Ne Pita akwile ka aké ne ebwó, ¹⁶ “Anḡme ba, geno eyige ηwe Eσωω ajós nya gebó nye mambe wáwálé, Mendoó Ukpea ebó epýε Mfwa Devid nnó abó mbe agare geno gefó getuge Judas ayi abó ajamé bós meti nnó apyé Jisós. ¹⁷ Judas abó alu muú ama né gelu-agé esé, Jisós abó ajya ji nnó apyεge gefóge utós uma ne esé.”

¹⁸ Ndere Pita abó ajóge mbó, elu nnó Judas apyεge geboboge mechó ewé, áse ηka ji, ájye na melu mme, eféé ne akwené ushú mme, une ugbóge, mbwé une ewó. ¹⁹ Bós ako bí alú né Jerosale, áwúge mechó ewé, ákuú melu mme ewémbó né

mejós bwó nnó Akeldama. Ula utené nnó, “Mewaá gewu.”

²⁰ Pita ama jóó aké, “Mfwa Devid abó asá né nḡwe makwa jíí nnó, ‘Achye gepú jíí gelá gewa,’

Achye muú amage ajwále sé mmu. Ne ama sá nnó, ‘echye muú ayicha ase melu utaó wuu.’

²¹⁻²² “Ndere elúmbó, muú ayicha abó mambané esé nnó décho, dégaréḡé nkane Atá Jisós akwilé né negbo. Yémbó muú yimbó abó mambé ayi abó akéné ne esé ne Jisós, lo né gébé eyige Jon abó awyáḡe bós manaá Esowo kpaá ekwone né gébé eyigé Esowo aselé Jisós né eta sé ajye mfaánebuú.”

²³ Eféé ne ebwó ajya bós apéa, muú yi ama akamege Josef ayi ákuú ntó ji Basabas ne ama ákuú ji ntó Justós. Ne ayifó akamege Matyas. ²⁴ Ne ebwó anemmye áké, “Atá wó ne ókaáḡe matós bós ako. Léré esé muú yi ójya, ²⁵ nnó ábé nḡbá Jisós ne ase melu utaó Judas maá utaó wye ayi ji alya ajye mbaá yi akwane ne ji.” ²⁶ Anégemmye mbó, áḡme megya nnó ájya muú ama. Ne aléré nnó Matyas ne ábésé. Ne áse ji áḡbésé ne áḡbá Jisós abi afyaneama.

2

Mendoó Ukpea Echwo

¹ Bií epaá ewé ákuú Pentikos ukwónéḡé, bós bi áfyé matós ne Jisós ako abó áchomé melu ema ne meko ebwó ama. ² Ake áwuú gewyage genó gefó getané mfaá eké mbyo gechwó gekpe mmu gegbé gepú eyige ebwó abó alu. ³ Aké ápéle áḡé genó eyi gelu nkane manómé mewé. Atya, ájyé tene, yéndémuú mmye. ⁴ Ne Esowo apyéé Mendoó Ukpea echwó kpe egbéé bwó matós ne epye bwó aló manjóó ufóó mejós ufóó ufóó.

⁵ Né gébé eyigémbó, bós Jus ne bós bi ánoḡe Esowo ábó átané né malo mako áchwó né Jerosale. ⁶ Awuúḡe

gewya eyigémbó, gejaméḡé bós áchwó né bós bi áfyé matós ne Jisós mme. Awuúḡe nkane bós Jisós ájḡe unó ne yéndémuú awúḡé né mejós wuu, epwó ji uto. ⁷ Ala ame mekpo fuú ájḡe ne ate áke, “Bós bi ájḡe na ako, átané gebagé Galilí. ⁸ Ne epye nnó ne ebwó ájḡe mejós esé? ⁹ Esé bifo detane Patiyans, Medis ne Elam, abifo átané Mesopotemya Judiya ne Kapadosia ne abifo átané nto Póntos ne Esya. ¹⁰ Abifo átané Frigiya ne Pamfilya, abifo átané Ijip ne gebage mewaá Libya kwókwólé ne Seren. Abifo átané Rom, abi álu bós Jus, ne abifo álaá bós Jus. ¹¹ Abifo átané Kret ne Arabyan. Yémbó esé ako dewuú bós bimbó nkane ájḡe ufóó mejós esé, áḡarege ukpekpe unó bi Esowo apyéé.” ¹² Alá mano mekpo fuú ne elú wye ebwó matós tametame, áḡige wye ate áké, “Éwéna etené mbó nnó”? ¹³ Yémbó abifo álo manjwya le jwyage áké, “Bós Galilí bina, mmós mapye ebwó.”

Mekomejóó Pita

¹⁴ Ne Pita akwile ka ne anḡbá abifo afyaneama, ajḡé ne njune bós bimbó áké, “Enyú bós Jus ne bós ako abi alu né Jerosale, wuúḡe, nkelege mangaré enyú ula mechó ewé. ¹⁵ Gébé gelú mbó le kálánká eneneama dondo, bós bina alu danyú mmós fó nkane enyú deferege. ¹⁶ Geno eyi gepyéé mbó nana, élé eyigé Joel muú ekpave Esowo abó ajóó te gachi nnó, ¹⁷ Esowo aké,

‘Meso gébé nchyege nye Mendoó wa mbaá bós ako.

Ne baá nyú abi andeé ne ande áwuú nye depó ne me, áḡarege.

Nje usa nyú agéne nye depó ta ne áḡarege,

ne akoó ande nyú agene nye ujya.

¹⁸ Né gébé eyigémbó nchyege

nye nto Mendoó wa mbaá baá utóó ba ako,
 ye mendée ye mende ne ebwó áwuú nye depó ne me, ágárege.

19 Mpye nye bós áge ufelekpa né mfaánebuú, ne ukpekpe uno né mme.

Agéne nye manoó, mewε ne gelógé amuawε

ne mfaá alá nye chuchu eke manoó, 20 ημεέ ένόμεγε nye gemua gekwé ne mfaá alá nye chuchu eke manoó, gemεge nnó bíí Atá Εσωω εbi upwó amu ukwane. 21 Ne elé bós bi ánege Atá mmyε, ne áférege ebwó né εfwyale gabo.’ ”

22 Pita amajóó aké, “Bós Isreli wuúge, Jisós ayi Nasaret alu muú yi Εσωω alere enyú chánéné nnó, ji ne atóme ji getuge enyú dege ndere abó apyéε ukpekpe uno bi ulere nnó Εσωω ne achyεge ji uto. Enyú dekaá nénde uno bina ubó upye metóó metóó enyú. 23 Jisós yina, ele ayi enyú dechye eta bós nchye nnó áwó né gekwa. Yémbó ele Εσωω ne abó ámeé me ábelé ne akaá nnó mbó ne epye nye. 24 Ne apye Jisós akwilé né negbo, atane ne manome nénde negbo nebpó ne εshye mangbaré ji, alá nkane muú denó. 25 Ne Mfwa Devid abó ajóó depó ti getúgé Jisós aké,

‘Ngene Atá Εσωω né mbe ushu wa né gébé geko.

Alu me égbé ebwónyε nnó mbege ne εfóó.

26 Né getú eyigémbó nlu ne nechóchó né metóó nkwane, mbene.

Me nlu mekwaá ne ngboó nye, yémbó nwyá uméé,

27 gétúgé nkaá nnó wó yi ólu Εσωω, ólyage nye fós mendoó wa elé né melo áwuú bós,

ólyágé nye fós Maá utóó wye yi apyéé utóó chánéné apwané mmu menome.

28 Wó óleré me meti ewé mbóó mankoó ne mbóo gerjá.

Mbe nyé né mbe ushu wye, ne metóó megamego.’ ”

29 Ne Pita ama jóó aké, “Anmé ba, mbó mangaré enyú gbógnó nnó gekwenege nte esé, Mfwa Devid yelé abó ajóó mbó agbó, áníí ji, ne menome wuú elu fa te fina. 30 Abó alu muú ekpávε Εσωω ne abó akaá menomenyεé ewé Εσωω abó anyεé ne ji. Ne Εσωω jimbóó ashu meko aké, ‘Ji apye nye mpyáne Devid ama nnó ábé Mfwa nkane Devid jimbóó abó alu.’ 31 Ebyennó Devid abó abó mbe age genó eyige Εσωω apyéé nye meso gébé; ne alere nnó Εσωω apye nye Muú yi Εσωω akweré ji elé gefwa nnó akwile né negbo. Gé wye genó geji ne ji abó jóó nnó ji alá fós né melo áwuú bós, ne gerjkwó ji gepwánege fós mmu menome. 32 Muú ayi Devid abó ajóó bó elé Jisós. Εσωω apye ji akwile né negbo ne esé ako abi delu ankwóle bíí dékpá ame dégé ji wáwále. 33 Nte wuú Εσωω apyεgé ji akwile né negbo, apye ji ajwóle ne geluεge enogé eyi gelu né εgbe ebwónyε wuú, ne achye ji Mendoó Ukpea nkane ji abó anyéméno nnó apye. Genó eyigé enyú dewuú né degene mbó, ele Εσωω Mendoó Ukpea ewu ne Jisós atómé mbaá bós bíí. 34 Devid ajye mfaánebuú wó;

yémbó aké,

‘Ata Εσωω ajóó ne nte wa nnó, jwóle fa né geluó eyi gelu me εgbe ebwónyε,

35 kpaá te gébé gekwónege nye eyige mpwó bós mawame bye,

mpye bwó ála eké mboó eweé nnó óneré uka mfaá.’

36 “Bós Isreli ako abó mankaá chánéné nnó Jisós ayi enyú dewómé mbó né gekwa, ele ji ne alú Muú yi Εσωω akweré ji elé gefwa ne alu ntó Atá ayi abó bós ako.”

Bós mbe abi ákamé mekomejóó Pita

37 Bós bina áwuúgé mekomejóó yimbó, anyíí ebwó matóó ne ágíí Pita ne anḡbá abifó aké, “Anme esé, nana ese depye nnó”?

38 Pita ashuú bwó meko ake, “Yéndemuú nyú abó mankwore metóó wuú ne áwyaá ji manaá Esowó né mabó Jisós Kras. Depyégembo, Esowó ajíge nyε nte gabo nyú ne achyεge nyε enyú echyε wuú ewé elu Mendoó Ukpea. 39 Esowó abó anyémemo ewéna né eta nyú ne baá nyú ne mbaá bóó ako abi alu maló ayicha. Menomenyéé ewé elu mbaá bóó ako bi Ata se Esowó akuú nnó abe abii.”

40 Ne Pita ama gare ebwó gejame depó, ne achyε ebwó majyé aké, “Poóge gemε nyú né efwyalé ewe Esowó atóme nyε mbaá bóó nnyene ubeé enine na.” 41 Bóó awuúge mekomejóó Pita, gejame ákamé ne áwyaá ebwó manaá Esowó. Bii bimbó, delé bóó aléé (3.000) ácho né geluage bóó abi akame ne Jisós. 42 Ne ebwó áfyé makpo bwó né uno bi anḡbá Jisós álerege, ájwolege melu ema, ányéé menyéé ne ánemmyε chóncho.

Geḡwágé Bóó Jisós

43 Ne anḡbá Jisós ápyéé ufélékpa ne ukpekpe unó bi ulere utó Esowó, ne bóó ágegé ubi áfó, ne áchyεge bwó enoge. 44 Bóó ako abi ákamé né Jisós alú chóncho metóó ema, ne ákárege unó bwó ne ate. 45 Gébé eyige fó, ákpóó uno bwó, akarege ḡka yimbó ne ate nkane yéndemuú akelege. 46 Ebwó áchónege yéndé bii né echa upε Esowó, anémmyε chóncho ne anyéé ntó menyéé né úpú ate, áchyεge ate unó metóó ema, 47 ne ákwáne makwa, áfεεge Esowó yéndégébe. Bóó ako ágéne nkane gepó gelógéló bwó gelu ne gejeége ebwó matóó. Ne yéndé bii Esowó aférege bóó né efwyale gabo, ne agbεge ebwó né echomele bóó Jisós.

3

Pita ne Jón ápyε mbwéré aló manké

1 Bii bifó Pita ne Jón ákwóme ájyé né echa upε Esowó, ne gébé

gebó gelu kálánká eléé ne nwómésé, ele gébé eyige mmyεmenene. 2 Ne ndere ebwó áchwó kpe né menombí ewé akuú menombí melóméló, ágé mende fó ayi abó alu mbwéré te ábyené ji ndere ajwólé eféé. Bóó ákpáne ji yéndé bii, ábélege né menombi ewémbo nnó akogé deko mbaá bóó abi ákóoge akpene mmu echa upε Esowó. 3 Mende yimbó agéagé Pita ne Jón ndere ájye kpe wye, akó ebwó nnó áchyé ji genó gefó. 4 Ape ji domeé, ne Pita aké ne ji, “Pe esé.” 5 Ne ape ebwó, aférege nnó áchyεge nyε ji genó gefó. 6 Pita aké ne ji, “Mpó ye ne ḡka, yémbo nchyεge nyε wó genó eyige nwyá. Ngarege wó né mabó Jisós Kras ayi Nasaret, kwile ka, lo manke.” 7 Ne Pita agbare ji ebwónyε abwe. Tenetene yimbó, uka mende yimbó utóó, 8 anyó atene, aló mankene agyage. Akwólé ebwó, ákpe mmu echa upε Esowó, akene, anyóge achoge, aféεge Esowó. 9 Bóó ako bi ábó álú eféé, ágége nkane mende yimbó akéne aféεge Esowó, 10 ákaá nnó élé mende yi ajwólege yéndégébé né menombi ewé akuú Menombi Melóméló echa upε, akó deko, ála ame mekpo fuú ne ákwé tametame nkane ágéné mende yimbó akéné.

Pita agare depore Jisós né Echa upε Esowó

11 Mende yimbó atome wye eshyε, akwólege Pita ne Jón. Bóó ako abi ágené ji, ála mano mekpo fuú, ábó, ájye bane ebwó né echa ewé akuú echa Solomun. 12 Pita agéagé nkane bóó áchwó nóó ebwó mme, agii ebwó aké, “Bóó Israeli, ndé enyú détóme esé ame mmyε, ne ndé déla mano mekpo fuú né mechó ewé? Enyú deférége nnó ele uto sé ne upyé mende yina aló mankéné? Wa gétúgé ese depyéé unó bi ugóó Esowó metóó? 13 Elé Esowó ne apyé nnó ḡó Jisós maá utóó wuú akwó. Ji Esowó, alu Esowó ayi ukwene ante

sé. Alu Ɛsɔwɔ ayi Abraham alu nto ayi Asek, ne ayi Jakɔb. Ne Jisɔs yimbɔ ele ayi ɛnyú debɔ dekpame, dechoɔ né mbe ushu ampané mpa. Gébégé Palet akelege manlya ji ayye, ɛnyú deshya wye shya. ¹⁴ Jisɔs abɔ alu Muú Úkpea ne Muú ayi Cho. Yémbɔ ɛnyú bina deshya ji ne denɛ Palet mmye nnó alya muú gewu ayye. ¹⁵ Dépyege mbɔ, dewá muú yi achyege bɔɔ geŋwá. Yémbɔ Ɛsɔwɔ apye ji akwile né negbo ne esé delu bɔɔ bi dekpamé ame degéné, ne nana degarege bɔɔ mechɔ ewé. ¹⁶ Elé uto Jisɔs yimbɔ ne upye mbwéré mende yina ató. Genó eyigé ɛnyú degéne ne dekaá nnó gepyɛ, élé gétúgé esé défyéé matɔɔ ne Jisɔs yimbɔ. Elé matɔɔ esé ayi défyéé ne ji, ne ápye mbwéré mende yina akéne mbɔ ɛnyú degéne.

¹⁷ “Nana aŋmé ba, nkaá nnó genó eyigé ɛnyú debɔ dechomé ne ákpakpa melɔ depyé mbaá Jisɔs debɔ dekaá wó. ¹⁸ Ɛsɔwɔ abɔ agare bɔɔ ekpávɛ bíi tɛ gachí nkane Muú yi Ɛsɔwɔ akweré ji elá gefwa abɔ mangɛ efwyale, ne apye nnó mechɔ ewé ebé wáwálé nkane Ɛsɔwɔ abɔ ajɔ́ mé. ¹⁹ Ne kwɔrege matɔɔ nyú, dekére meso mbaá nte nyú Ɛsɔwɔ nnó ji ajinte gabo ɛnyú. ²⁰ Depyɛge mbɔ, Atá Ɛsɔwɔ apye nyɛ matɔɔ nyú akwené, ne atome nyɛ Jisɔs Muú yi Ɛsɔwɔ akweré ji elá gefwa, ayi ji abɔ ajya nnó áchwɔ pye ɛnyú depó. ²¹ Ji abɔ manjwɔle né mfaánebuú kpaá tɛ gébé gekwɔnege nyɛ eyigé Ɛsɔwɔ apye nyɛ unó uko, ukéré uke nkane ji abɔ apye ukwéné bɔɔ ekpave bíi ágaré. ²² Ne Mosis abɔ ajɔ́ nya aké, ‘Atá Ɛsɔwɔ atome nyɛ muú ekpávɛ wuu, wye nkane abɔ atome me. Atanege nyɛ né melɔ nyú, ne debɔ manwu yéndé genó eyige ji agarege ɛnyú. ²³ Mbɔge muú ashya manwu mekomejɔ́ wuu, abɔ mamféré ji né geluage bɔɔ Ɛsɔwɔ, áwá ji.’ ²⁴ Wye meti

ewu ɛma ne bɔɔ ekpave Ɛsɔwɔ ako abɔ ágaré mechɔ ewé epyé mbɔ fi. Lɔ né gébé eyi Samuele ɔkwɔne né abi akwɔle ji meso. ²⁵ Unó uko ebi Ɛsɔwɔ abɔ apye bɔɔ ekpave bíi ágaré, úlú ebi nyú. Ɛnyú ntó delu né menomenyɛ ewé Ɛsɔwɔ abɔ anyéé ne ukwene ante nyú. Gétúgé Ɛsɔwɔ abɔ ajɔ́ nya ne Abraham aké, ‘Mpye nyɛ upyáne bye uchwɔ ne galógálɔ mbaá bɔɔ ako fa mme.’ ²⁶ Ne Ɛsɔwɔ ajyagé maá utɔ́ wuu, abɔ mbe atɔ́ ji eta nyú nnó apye ɛnyú delya gabo ayi ɛnyú depyéé nnó galógálɔ akwólé ɛnyú.”

4

Achwɔ ne Pita ne Jɔn né ɛchomele melɔ

¹ Ndere Pita ne Jɔn alu jɔ́ge, ampɛye upɛ Ɛsɔwɔ fɔ́ chóncho ne muú kpaá bɔɔ bi ábáme ɛcha upɛ Ɛsɔwɔ ne bɔɔ Sadusi fɔ́ áchwɔ sɔ́ ɛbwɔ mejɔ́ meno. ² Ne matɔɔ asɔ́ bɔɔ bina dɔɔ gétúge Pita ne Jɔn abɔ agarege nnó, tɛ mbaá Jisɔs akwile né negbo, bɔɔ ako bi akame ne Jisɔs ákwilɛ nyɛ ntó. ³ Ne ágaré Pita ne Jɔn áfé. Ndere nkwale akwɔne, ɛbwɔ ájye fé bwɔ né denɔ, nnó mechɔ ewémbɔ ɛla wye geya. ⁴ Yémbɔ bɔɔ bi áwuú mekomejɔ́ Pita ne Jɔn, gejamé ákame, ne ácho né geluage bɔɔ bi áfyéé matɔɔ ne Jisɔs, ɛbwɔ álú nana genógé bɔ́ dele ata.

⁵ Bíi uyyagé, afwa melɔ ne ákpakpa melɔ ne anleré mabe Ɛsɔwɔ abɔ áchwɔ cho melu ɛma né Jerosale. ⁶ Anas ayi abɔ alu etukpe ampɛye upɛ Ɛsɔwɔ abɔ alu wye, ne Kaifas, ne Jɔn ne Aleksanda ne bɔɔ abifɔ́ abi átané ntó ula gepu etukpe ampɛye upɛ Ɛsɔwɔ. ⁷ Ne ɛbwɔ ája Pita ne Jɔn, áchwɔ tɛne mbe ushu bwɔ́, ne agíi bwɔ́ aké, “Ɛke nnó ne ɛnyú depyéé mechɔ ewena njuú? Utó nyú utané ɛfɔ́? Ɛnyú depyéé geno eyige na né mabo wá?”

⁸ Wye né gébé eyigémbɔ, Men-dóó Úkpea eḡbeé Pita metɔɔ ne aké

ne ebwó, “Enyú afwa ne ákpakpa melo, ⁹ nnó geno eyige ese depye mbaá mbweré mende yina gelo wó? Enyú degige ese fina nnó dekaá fó genó eyi gepye ne ji akene mbó wó? ¹⁰ Góge degaré enyú ne bóó Israeli ako nnó, ele uto Jisós Kras ayi atane Nasaret ne upyé mende yi aténé mbó mbe ushu enyu, atoó cháncha. Elé Jisós yina ne enyú debó dewómé né gekwa, ne Esówa apye ji akwíle né negbo. ¹¹ Ji ne alu ntaá eni nwe Esówa aké,

‘Ntaá eni enyú antené upú debó déshya neni nela enine negbaré nékúné gepú.’ ¹² Jisós yina jimbí ne akage féré bóó né efwyale gabo. Nendé muú yícha ápó sé fa mme yina ayi Esówa atomé nnó áchwá áféré esé né efwyale gabo.”

¹³ Akpakpa bimbó áwuúge nkane Pita ne Jón ajóge ayi alá pó ne efó metóó, ála mano mekpo fuú, gétúgé ákaá nnó ebwó ápó bóó ne ájye nwe wó. Ne ebwó áte nnó Pita ne Jón ajóge mbó gétúgé ábó akené mé ne Jisós. ¹⁴ Ne ebwó abó ákagé shya fó geno eyige Pita ne Jón ábó ápyé getúgé ebwó ágené mende yi atoó mbó nkane atené nekúné anḡbá Jisós bimbó. ¹⁵ Eféé ne afwa ne ákpakpa melo bimbó ágaré Pita ne Jón nnó átané kpé dafye, ne ebwó álagé meso, aló mangií ate áké, ¹⁶ “Esé depye nyé nnó ne ande bina? Yéndemuú fa né Jerosale ákaá nnó gekpekperege ufélekpá bi, ele ebwó ne apyéé ne ese dékágé shya sé. ¹⁷ Yembó mampye nnó mechó ewé emage ejye se mbe, debó mamfyé bwó mema ne ebwó nnó ekage ákyaá manjóó ne muú fó né mbaá mabó Jisós.”

¹⁸ Ajóoge mbó, ákuú Pita ne Jón akéré mmu ne ákwelé ebwó mbeé nnó, “Ekagé ama atyaá mabó Jisós ye manleré mekomejóó wuu mbaá muú.” ¹⁹ Ne Pita ne Jón

áshuú bwó meko aké, “Enyú ambóó ferege mechó ewé, elu cho né mbe ushu Esówa, manwu ne Esówa wa manwu ne enyú? ²⁰ Ese debó mangáregé genó eyi esé dewuú ne dégené.” ²¹ Ne afwa eso ama áfélé ebwó ame ne ályá ebwó nnó ájye. Ebwó ágé fó meti manchye bóó Jisós efwyale wó, nendé bóó áko áfégege Esówa né mechó ewé ebó epyé. ²² Elé ufélekpá wáwálé, mende yi ápyémbó ji atoó apwó usaá anme upéa.

Bóó Jisós ánemmye nnó Esówa apye ebwó ábégé fó ne efóó

²³ Ndere bóó bimbó álya Pita ne Jón akérége meso, ágaré ekwá bwó genó eyige anóó baá bií apye ure Esówa ne ákpakpa melo abó ajóó.

²⁴ Bóó Jisós awúge mbó, ácho melu ema anenemmye mbaá Esówa aké, “Atá yi apwó amu, wó yi ókwyé mfaa ne mme ne manyi ne unó uko bi ulú wye. ²⁵ Ópye gekwenege nte esé Devid, maa utóó wye, ajóó né uto Mendoó Ukpea nnó,

‘Ulannó bóó abi alá pó bóó Jus matóó áśó bwó dóó?

Ulannó bóó melo átenege ukólo ne Esówa detuú?

²⁶ Afwa abi mme ákpómege mmye mámye bee,

ne ákpakpa melo átenege ukólo mámye ne Esówa

ne muú yi ji ajyá nnó abe Muú yi Esówa akweré ji elá gefwa.’

²⁷ Genó eyigé Devid abó ajóó mbó, gepye wáwálé fa melo ewé. Mfwa Heróó ne Pontyós Palet, chóncho ne abifó abi alá pó bóó Jus ne bóó Israeli áśó mala manwá Jisós, Jisós muú utóó melóméló wye ayi óbó ójyaá nnó abe Muú yi wó ókwere ji elá gefwa. ²⁸ Ebwó áchomé mbó, ápye le geno eyige wó Esówa né uto bye, óbó ókwyé mé óbelé nnó ubó mampyé. ²⁹ Atá nana gé nkane ebwó áfelege ese ame. Pye esé, baá utóó bye dégarége mekomejóó wye débege fó ne efóó metóó. ³⁰ Pye

ese, depyēge bós mamée atoóge ne dema depyēgé ufélekpá né utó bi Jisós, muú utós melóméló wye, nnó bós ákprá ame ágé utó bye.”

³¹ Gébégé ánéré manemmye, mme meko anyíí né mbaá yi ebwó alú. Mendoó Ukpea echwó gbeé ebwó metós ne epye ebwó ala mangare mekomejós Esówa ayi álá pó ne efó.

Bós bi akamé ne Jisós akarege unó bwó ne ate

³² Né echomele bós abi áfyéé metós ne Jisós, álu meko ama ne metós ema. Muú ebwó fó ayi ájoge nnó genó eyigé na elé eya apó. Ne genó eyigé muú ama awya, gelu eyigé bós akó. ³³ Anḡbá Jisós ágarege ájye ne eshye mampye bós ákaá nnó, Ata Jisós akwilé né negbo. Ne Esówa apoóge ebwó ako dós. ³⁴ Ye muú ayi genó gelií ji apó. Ewyage bós ákpóo makós ye upú bwó, ³⁵ ne áchwó ne manka yimbó mbaá anḡbá Jisós. Ebwó ákaré manka mbaá bós bi akamé ne Jisós ako nkane yéndémuú ákelege.

³⁶ Mende fó ntó abó alu eféé ayi ákuú ji Josef, atane ula gepú ámpyéé ure Esówa. Abyé ji né meló Syapras ne anḡbá Jisós ntó akuú ji Banabas. (Ula utene nnó Memfyé bós eshye.) ³⁷ Ne akpó ntó mekós wuú ewé ema achwó ne nka yimbó mbaá anḡbá Jisós.

5

Gebyogé Ananiya ne Safira

¹ Ne mende fó ayi ákuú ji, Ananiya ne mendée wuú Safira abó akame manḡpó melu mme bwó ema. ² Yémbó ebwó ne mendée wuú akame mambi nka eyifó, ne ákprá eyi elaa áchwó chyéé anḡbá Jisós. ³ Ne Pita agii Ananiya aké, “Ulannó olyaá danchómeló akpene mmu metós wye? Nde gepyéé obii gebagé nka eyigé ósele ne óchwó byó gebyo mbaá Mendoó Ukpea? ⁴ Mekós ewé okpóo ebó elu ewye, ne nka yi ósele

ele ejye. Nde gepyéé pye gefage mechó ewéna? Óferé nnó óbwólege mbo le bós ayi óbyoge mbo le gebyo mbaá Esówa.” ⁵⁻⁶ Ananiya awúge mbo, akwé mme, agbó. Njye usa akele ndeé, afyale genḡkwó jíí, ákprá ájye níí. Bós ako bi áwuú mechó ewé, efó ekwó ebwó matós.

⁷ Nchwaneke eléé eke ekwónege mendée wuú achwó kpe mmu, ayi álá kaá mechó ewé epye menó wuú wó. ⁸ Ne Pita agii ji aké, “Gare me wáwálé wye, nnó nka eyi enyú ne menó wye deselé né mekós ewé dekpó ná”? Ne Safira akame aké ebyembó.

⁹ Ne Pita ama gii ji aké, “Nde gepye enyú ne menó wye dekaame manchó mua Mendoó Ata Esówa? Gé majyá bós né menombi, elé bós bi ajye níí menó wye, ákpráne nyé wó ntó áfé anii.” ¹⁰ Pita ajoge mbo, ténetene Safira akwé mbe ushu wuú, agbó. Nje usa bimbó ákpegé mmu, ágé nnó ágbo ne ákprá, ji ajye níí kwókwólé ne menomé menó wuú. ¹¹ Bós Jisós ne bós bifó ako abi abó áwuú mechó ewé, abó efó.

Anḡbá Jisós apyé ufélekpá ne ukpékpé unó

¹² Anḡbá Jisós abó apyéé gejamégé ufélekpá ne ukpékpé uno ebi uleré utó Esówa né metós metós bós. Ebwó ne bós bi akame ne Jisós ako achwó yendégébé né echa ure Esówa, ajwólege né melu ewé ákuú egbe ewé Solomun. ¹³ Ye muú yi akya manchó ne ebwó apó. Yémbó bós ako áfége bwó dós. ¹⁴ Ye nkane elúmbó gejamégé bós áfyéé matós ne Jisós ne gejamégé andée ne ande akpéne né echomele bós bií. ¹⁵ Gétúgé ufélekpá ebi anḡbá Jisós apyéé, bós ákpráne bós mameé bwó né uló ne ábélege né anós mati nnó Pita ake akóge eféé, mendoó wuú ekage kóo ebwó mmye. ¹⁶ Ne gejamégé bós ntó abó átané né maló ayi álu kwókwólé ne Jerosale, áchwó ne bós mameé ne abi aló

nchye achyεge bwó efwyale mbaá anḡba Jisás, ápye ebwó ako átóoge.

Achyé anḡbá Jisás efwyale

¹⁷ Etukpe ampye upe Esowó ne ekwó wuú, abi alu né geluage bós Sadusi awya gembya né matós bwó ne anḡbá Jisás, ¹⁸ ne átó bós ájye pye anḡbá Jisás, áfyé denó. ¹⁹ Yémbó, né utuú bimbó, ekiénné Esowó echwó néné manombi gepúge denó ebwó átané ne eké ne ebwó, ²⁰ “Chóge mmu echa upe Esowó, detene, degare bós bi alu eféé mekomejós yi áchwó ne genwá geké.”

²¹ Ne ebwó áwúge mbó ujjage ájye kpe mmu echa upe Esowó, aló manlerege bós.

Eké ewyage etukpe ampyéé upe Esowó ne ekwó wuú ne ákpakpa bós Isreli áchomé né eso. Átó bós bee né gepúge denó nnó ajye gbaré anḡbá Jisás bimbó áchwó ne ebwó. ²² Ebwó ájyé gé ewu ágé bwó wó, ne ákeré meso áké, ²³ “Ese defé né gepúge denó, degé nnó ágbé manombi chancha, ne bós bi ábáme átené wye. Ne gébé gé ebwó ánené manombi, degé ye muú né mmu wó.” ²⁴ Muu kpa bós bi ábáme echa upe Esowó ne anó baá bi apye upe Esowó áwúge mbó makpo átya bwó mmu. Ne aló mangiú geme bwó áké, “Mechó ewé ebe nye nnó?” ²⁵ Wye gébé eyigembó muú fó atané né dafye, áchwó ajós áké, “Gege bós abi enyú degbé mmu gepúge denó, álu nana mmu echa upe Esowó, álerege bós.” ²⁶ Ajáge mbó muu kpa bós abi ábáme echa upe ne ekwó wuu áfé ásé ebwó aló manchwó. Yémbó ája bwó jame wó, getúgé áfós nnó bós bi álu mmu, átóme nye ebwó né mataá.

²⁷ Achwó gé ne ebwó, ápye anḡbá Jisás átené mbe ushu ákpakpa melo. Ne etukpe ampyéé upe Esowó agiú bwó áke, ²⁸ “Pó esé debó dekwelé enyú mbeé nnó degarege sé bós depóré Jisás. Ne nana depye mekomejós ayi áke agyaá Jerosale

meko, enyú dekelege nnó bós áshúle esé ndo nnó esé dékaá ula negboné Jisás.”

²⁹ Pita ne anḡbá Jisás abifó áshuú meko áke, “Ese debó mampye le genó eyige Esowó ákelege, epófó eyigé akwaá ákelege. ³⁰ Esowó yi ukwené ante sé, ne apye Jisás akwíle né negbo, Jisás ayi enyú dewané né gekwa. ³¹ Ne Esowó abwe mabó mií, apye ji ajwóle né geluó eyi gelu né égbé ebwónyé wuú nnó ji abe Menómbé ne Menchyé genwá. Apye mbó nnó bós Isreli ákwóre matós bwó, ne ji ajinte gabo bwó. ³² Ese delu bós abi áfyé nnó degarege uno bi, ne ese degarege chóncho ne Mendoó Ukpea ewé Esowó abó achyε mbaá bós abi awuú ne ji.”

³³ Bós eso áwúge mbó, nchye anwyóné ebwó te ábó ákelege manwá anḡbá Jisás. ³⁴ Gamalya, muú ama né geluage bwó akwíle ka áké, ásé kpé bós bimbó átané dafye. Gamalya alu muú Farasi ne ménleré mabé Esowó, bós ako ntó anogé ji, ajós áké, áse bós bimbó átané kpe dafye. ³⁵ Ewyagé ajós ne bós eso áké, “Bós Isreli ferege mechó ewé dekelege mampye ne bós bina chánéné. ³⁶ Tege, gébé gefó, mende fó ayi ákuú ji Teudas, alomé ne ewu nnó ji alu menó muú. Bós bi akwóle ji, álu genóge melé. Gébé gé áwané ji, bós bi átyaá ucheme bií ukwé. ³⁷ Ne mende fó nto abó ama lome ne ewu né gébé eyige ápáné bós, ákuú ji Judas abó atane melo Galilí. Apye gejamé gé bós ákwólé ji. Yémbó gébé gé áwané ji, bós bi átyaá ne mabó mií mánó. ³⁸ Ndere mechó ewé elúmbó, nchyege enyú majyé nnó delya bós bi ajye, ékágé dépye ebwó genó. Mbó gé unó bi ebwó ágarege ne ápye utané né amu ákwaá, unómé nye. ³⁹ Ne mbó gé utané né amu Esowó, dekáge tene fó ukóló ne ebwó. Enyú dekáge gé nnó demye mbó le ne Esowó. Ne bós eso ako awúge mbó, ákamé ne ji.”

⁴⁰ Ne ebwó áku anḡbá Jisás nnó

ákéré mmu, áchwáge ásé bwó ne matúle, ne ákwelé bwó mbeé nnó ámage gare se bós mecho Jisás. Eféé ne álya bwó nno ájyé. ⁴¹ Ndere ebwó átané né eso, ájyé, álu ne metós megomégo, nnó Eṣowá agé nnó ebwó ákwane mankpa mekpo genós né getuge Jisás. ⁴² Yendé bíí álerege bós né echa upe Eṣowá ne ákne ntó upú upú ágarege bós abya melóméló nnó Jisás alu Muú yi Eṣowá akweré ji elá gefwa.

6

Ajya ande makpo akeneama nnó apóoge Anḡbá Jisás

¹ Né gébé eyigembo, echomele bós Jisás ewéne ejyé mbeembe nkane gejamége bós ábánege bwó. Abi ajoge mejós Grek abo ásóó mataó ne abi Hibru nnó áfwalege akwi andeé bwó né uno bi ákarege yendé bíí. ² Ne anḡbá Jisás afyaneapéa ákuú bós Jisás ako ne ake ne ebwó, “Eporós chó nnó esé delyaá mangaré mekomejós Eṣowá, depane le depore menyéé mankaré. ³ Ne anḡmé sé, ndere elúmba, elís nnó enyú déjyá bós akeneama nnó ápyegé utós ebi. Bós bina abó mambe abi bós ako ákamé nnó awya gepo gelógeló ne ákaáge geno chánéné ne Mendoó Ukpea egbeé bwó mataó. ⁴ Ne esé anḡbá Jisás dechyege nye gemé se geko né mmye manene ne mangarege mekomejós Eṣowá.”

⁵ Ne bós ako áwúge mbo, mataó agó bwó. Ne ajya Stefen ayi áfyéé metós ne Jisás dós ne Mendoó Ukpea egbeé ji metós. Abifo alú Filip ne Prokóros, Nikanó ne Timón, Pamenas ne Nikolyós ayi atané melo Antiok ayi alaá muú Jus. ⁶ Ebwó áchwá ne bós bimbó né mbe ushu anḡbá Jisás, ne anḡbá Jisás áneré bwó amu mmye anemmye eta bwó.

⁷ Ne mekomejós Eṣowá akene agyage, ne echomele bós Jisás ewé elu né Jerosale ewene ejye mbe,

ne gejamége ampye upe Eṣowá ákwólege ntó deporé Jisás.

Apye Stefen

⁸ Stefen yina ayi ebwó abó ajya, alu muú yi mejé Eṣowá ebó elu ne ji ne Eṣowá achyege ji uto apye ufélekpá ne ukpekpe uno né metós metós bós. ⁹ Bós Jus fí áchwó, álo manyeé mbeé ne Stefen. Ebwó ne áwya echa mmyemenene ewé akuú echa bós bi átané defwé. Ebwó abo átané melo Seren ne Aleksanda ne abifo nto atané gebagé mewaá Silisya ne Esya. ¹⁰ Ebwó ápulé mankwore depó tire Stefen agare meti epó, getuge Mendoó Ukpea ebo echyege ji dengare mejós.

¹¹ Ne ebwó achyé bós fí unyielé nnó áchwó byo gebyo nnó ebwó abó áwuú nkane Stefen ájóoge mejós mebomebo ne Eṣowá ne Mosis. ¹² Mechó ewé esó bós mataó chóncho ne ákpakpa melo ne anlere mabé Eṣowá. Ne ájye pyé Stefen áchwá né mbe ushu echomele ákpakpa bós Jus. ¹³ Bós bina áchwá ne bós bifo abi ágaré gebyo ake, “Mende yina ajóoge mejós mebomebo mbaá echa upe Eṣowá se yendé bíí ne mabé Mosis. ¹⁴ Esé debó dewú ji ajóó ake, Jisás, mende Nasaret ammuú nye echa upe Eṣowá ne akworege nye ntó gepoge melo geko eyi Mosis abó aleré esé.” ¹⁵ Bós ako abi abó alu né echa eso ewémbo, áto Stefen ame mmye ne ágé nnó ushu bi ukwóré ulú eke ebi ekiénné Eṣowá.

7

Mekomejós Stefen

¹ Ne etukpe ampyé upe Eṣowá egíí Stefen eke, “Unó bi bós bina ajoge nnó ulú wáwálé?” ² Stefen ashuú ebwó meko ake, “Ante ba ne anḡme ba wuúge, gemége nnó gekwenege nte esé Abraham awile gebu né melo Haran, Eṣowá, Mfwa genbó aleré nya mmye gébége Abraham abó alú né meló Mesopotemya. ³ Ne abó ajóó nya ne ji ake, ‘Lyaá ula gepú bye ne melo wye, cho

né melo ewé nlerage nye wá.'
 4 Ténéténé yimbo, Abraham alyaa melo Chalda ayye jwale né melo Haran. Ne nte Abraham agbóge nya, Esowo apye Abraham nnó alyaa melo ewémbó achwó né melo ewé esé delu mbó wye nana.
 5 Ndere abo alu fée, Esowo achye fó ji ye ekeke melu mme nnó ebe ewu wá. Yémbó Esowo anyémeno nnó achyegé ji melo ewena nnó ebé ewú ne upyáne bií. Esowo abó ajó depó ti gébége Abraham alá pó ye ne maá. 6 Ne Esowo ama jóó ne ji ake, 'Upyáne bye ubéé nye ankéé né melo ewéchéá, ubéé nye nkane afwe ne bóó áfwalege nye bwó né usaá anme esaá. 7 Yémbó nchyegé nye bóó melo ewémbó gekpékpége éfwyale ne upyáne bye ulyagé melo ewémbó uchwó unóge me fa.' 8 Ne Esowo abó achye Abraham gepogé menomenyéé ewémbó eyi gelu manso nsó. Ne Abraham abyége nya Asek, ndó enée ékwónégé, asó ji nsó. Isek ntó asó nya maá wuú Jakób nsó ne Jakób ntó asó nya baá bi afyaneapéa nsó abi álú nto ukwene ante se abi nana.

9 "Ewyágé, ukwéne ante sé bina, akélagé sé mangé menmé bwó Josef ne ákpó Jasep nkane mefwé né melo Ijip. Yémbó Esowo abó abame wye ji, 10 ne aféré ji né éfwyale meko ewé ji abó agéne. Achyé ntó denga eti depye Fero mfwa bóó Ijip agboó ne ji. Fero apyé ji ala muú kpaá melo Ijip ne apelé ntó ula gepú bií. 11 Ewyágé emímí mesa akwé né melo Ijip chóncho ne melo Kanaan, bóó ágé éfwyale dóó ne ukwéne ante se upó nya ne menyéé. 12 Ne Jakób awuúgé nnó menyéé alu né melo Ijip, ató baá bií abi alu ukwéne ante se ewu. Ge ndó mbé ayi ébwó áyye ewu na. 13 Ne ndó ayifo yi ébwó ayye, Josef apye anmé bií akaá ji, ne Fero Mfwa bóó Ijip ntó achwó kaá ula gepú Josef. 14 Ne Josef ató bóó nnó áyyé se nte wuú Jakób

ne ula gepú bií uko áchwó jwale né Ijip. Bóó ula gepú bií ako abó álú usaá uléé meso nekuú né gébé eyigembo. 15 Jakób awuúge mbó, akpá ulagepú bií uko, ashulé afe né Ijip. Ji ne baá bi abi alu ukwéne ante esé ála nya ewu ágbó ébwó ako. 16 Ewyágé bóó ákpá unkwó bwó, áfé né melo Shechem, ánií né manome ayi alu muú mataravé ne melu ewé Abraham abó anamé ne nka mbaá matoó Hamó nte Shekem.

17 "Gemége nnó gébé gekwóné eyigé Esowo áchwó pye genó eyigé ji abó anyémeno ne Abraham, bóó esé abi abó alu né melo Ijip, ája kpaá apwó amu. 18 Ne áfyé mfwa ayicha né Ijip ayi alá kaágé Josef. 19 Mfwa yina achwó ne defya mbaá bóó sé. Afwalege ébwó ne apyéé bwó nnó abelégé baá bwó abi káko né dafye nnó agbó. 20 Wye né gébé eyigembo ne ábyené ntó Mosis. Mosis abó alú maá yi alóme ulóó dóó né amé Esowo. Awéé ji né ámfáá áléé né gepú bwó. 21 Ne gébége alyá ji dafye, maá mfwa Fero ayi mendée achwó akware ji, awéé ji ne asé nkane maá wuú. 22 Ne ébwó álere Mosis denjare bóó Ijip deko ne awéé abó alu gekpékpége muú ne awya mekomejóó meno melóméló, ne mempye unó.

23 "Mosis akwonege nya usaá anme upéa, ékwó ji metóó nnó ayye gé anmé bií; bóó Isréli. 24 Ndere ayyé, agé nkane muú Ijip fó atulege muú Isréli, achwó genjá ne awá muú Ijip yimbo. 25 Mosis abó aféré nnó anmé bií abó ákaáge nye nnó Esowo atóme nye ji nnó achwó féré ébwó né éfwyale. Yémbó ákaá wó. 26 Bií uyyagé ama ayye gé bóó Isréli apéa nkane amyé ne ate. Amua mangbaré ébwó ne ajóó ne ébwó aké, 'Ényú delu anmé, demye ndé?' 27 Yémbó muú ayi abó akelé menmé wuú mpa, ammu Mosis ne agú ji ake, 'Nde muú afyé wó nnó óbé Mfwa esé ne ópane deporé esé?'

28 ‘Okélege ntó manwá me nkane óbo ówané muú Ijip yimbó njuú?’

29 Mosis awuúge mbó, efó ekwó ji metáó ne alyaá Ijip, abó afé né meló Midiyan. Alá ewu, abá mendée, abyé baá ande apéa.

30 ‘Usáá anmé upéa ukoóge, Mosis agé ekiénné Esówo né mewé ewé ébo elúle né genóó. Ewena epye né mashwone, kwókwólé ne mekwé Sinay. 31 Mosis agégé mewé ewémbó, ala meno mekpo fuú. Ne ndere ajye kwókwólé mange ewu chánéné, Atá Esówo jóó efeé ake, 32 ‘Elé me Esówo ayi ukwene ante bye, Esówo ayi Abraham, ne ayi Asek ne Jakób.’ Mosis awuúge mbó, aló manweré ne efóó ne akélege sé mampye melu ewémbó. 33 Ne Esówo ama jóó ne ji ake, ‘Féré uno uka bye nende melu ewé ótené mbó élé melu ukpea. 34 Me ngé gekpékpégé efwyale ewé áchyege bóó ba né Ijip, ne nwú magbo ayi ébwó alile ne mesómé. Nkawu ne nshulé mme nnó nchwó mféré ébwó né efwyale ewémbó. Nana cho, ntóme wó né Ijip.’

35 ‘Ne Esówo ató Mosis yina nnó ájyé abé memféré bóó Isréli né efwyale ne amá be mfwa bwó. Ji ne bóó Isréli abó ashya agii ji aké, ‘Nde muú afye wó mfwa ne mepane deporé esé?’ Ne nana Esówo abó ató ekiénné wuú ewé Mosis agéné nkane mewé né genóó eyigémbó nnó echye Mosis eshye mampye utaó bií. 36 Ne Mosis ajyé apye gejamége ufélekpá ne ukpékpé unó né Ijip ne alé féré bóó Isréli. Ama pye gejamége ufélekpá né ebéé megelé, ne mashwóné ayi ébwó abó abelélé wye usaá anme upéa. 37 Wye Mosis yina ne abó ajóó ne bóó Isréli nno, ‘Esówo atóme nye enyú Muú ekpávé wuú ayifó wye nkane atóme me ne atanegé nye né ntone enyú.’ 38 Ema elu wye Mosis yina ne ekiénné Esówo ébó ejóó mejóó ne ji né mfaá mekwé Sinay, gébége ji ne ukwene ante esé abó

áchomé né mashwone. Ne ekiénné Esówo ewémbó echyé ji mabe Esówo ayi alu te kwyakwya nnó achye ese.

39 ‘Né gébé géfó ukwene ante sé bina akélege sé manwu Mosis ne áke ji abélé babá, ne abó akélege mankeré né Ijip. 40 Ne ébwó ájóó ne Erón aké, ‘Kwyé esé áló uka nnó ájámé esé meti, Mosis ayi aféré esé né Ijip, dekaá fó genó eyi gepyé ji né mfaá mekwé wó.’ 41 Ala mbó ákwyé meló uka ayi áfulé mpó, áwané menya, ápyéé ure ájele meló uka yimbó nkane uka bwó, ne matáó agóó bwó yendégébé né genó eyigé ákwyé ne amu. 42 Ne Esówo agege mbó, ati meso ne ébwó ne alyaá ébwó nnó ápye nkané eji ébwó. Ne ébwó anoge mñmées, mfaá, ne ambe wye nkane abó ásámé né ñwe bóó ekpávé bií nnó, ‘Bóó Isréli, enyú dekene né mashwone né usaá anme upea,

dewane menya depyé ure, yémbó depyé fó ure bimbó né eta wa. 43 Depye le eta áló uka abi enyu dekwye ne amu.

Dekpane géto gé melo uka ayi ákuu Molók, ne dekpáne ntó membe melo uka ayi ákuu Refan. Né getú eyige na mbúu nye enyú défé tete dekoó Babilón.’

44 ‘Ne nkane ukwene ante ese bina abó ála né mashwone mbó abó áwya géto gé ure eyi geléré nnó Esówo abó álú ne ébwó. Mosis ne abó akwyé geto eyina wye nkane eyige Esówo abó aléré ji nnó apye. 45 Ebélége baá bwó áse géto gé ure eyigémbó mbaá ukwene ante esé bimbó, ákpa geji gébége abó ákéné ájye ne Joshua áfóóge mme bóó abi alu efeé. Ndere ájye, Esówo alu bwó mbe abuu bóó bimbó né maló. Ne geto yina gela fa kpaá te gébé eyige Mfwa Devid agbaré meló ewé. 46 Devid abó alu muú yi Esówo abó ájelé ji dáo. Né gébé géfó ji anemmye nnó Esówo agóó ji aténé ji gepu, ji ayi alu Esówo Jakób.

47 Yémbó ele Solomun, maá mfwa Dēvid, ne abo atené gepúgē Ἐσωώ.

48 “Yémbó epófo nnó Anyátá Ἐσωώ ajwalege né upú ebi bōó atené, wye nkane Muu Ekpávē Ἐσωώ abó asamé nnó Ἐσωώ ake,

49 “Mfaánebuú alu geluó ya ne mme alu genōó eyige nnérege uka ba. Nde gefōó gepú eyigé muú akage atene nnó mbé wye? Melu fō elu ewé nkage jwale wye? 50 Pó me mbōó ne nkwyē unó bina ukó?”

51 “Stēfen ajógē mbó, aké ne ebwó, “Enyu antoó makpo, ne bōó bi ánjeáge matōó, enyú degbé matu eke bōó bi ála kage Ἐσωώ. Enyú deshya yendé gebé genó eyigé Mendoó Ukpea ejóge wye nkane ukwéne ante enyu abó ápyé. 52 Muú ekpávē Ἐσωώ fō alu ayi ukwene ante nyú abó alá kelé manchó ji genwá wó? Abó áwá bōó bi Ἐσωώ atómē nnó abó mbe ágaré nnó Maá utōó Ἐσωώ ayi wáwálé achwá. Ne achwógē enyú dechýé ji mankwá ne dewá ji. 53 Wye enyú abi depye mbó ne debó deselé mabe ayi makiénne Ἐσωώ áchye enyú ne nána deshya mambélé aji.”

Awá Stēfen ne mataá

54 Bōó kpakapa melo áwuge depó etiré Stēfen ajóó, nchye anwyoóné ebwó, ame ágelé ebwó mekpo. 55 Yémbó Stēfen ape nfaánebuú domeé, Mendoó Ukpea egbeé ji metōó ne agé genḡboge Ἐσωώ ne ama ge Jisós nkane atené né egbe ebwōnyē Ἐσωώ. 56 Ne Stēfen aké, “Pēge degé, ngé mbó memombi mfaanebuú enené, ne Maá Nte Mekwaá aténé né egbe ebwōnyé Ἐσωώ.”

57 Awuúgē mbó, ágbé amu matu, ádo elúlú, awó achwó ji mmye ágbaré ji, 58 ája ji, áfé mekpo meti, álo mantome ji mataá nnó áwá ji. Ne bōó abi abó ámalé Stēfen mechó mmye, áferé mandeé bwó áchye gesagé muú ayi ákuú ji Sól ne álo Stēfen mántó. 59 Ne nkane átome

ji, Stēfen anemmye áké, “Atá Jisós se mendoó wa.” 60 Ἐwyágé ató mánó mme, akalé kenké ake, “Atá Jfyegé fō bōó bina mmu metōó né gabo ayi ebwó ápyé mbó.”

Ajógē mbó metōó ekwé, ne Sól atené efeé akamege ne mekpo nnó áwá ji.

8

Sól akēlege manchó genwágē bōó Jisós

1 Wye né bii bimbó, bōó álo mankelé mati manchó genwágē bōó Jisós né Jerosale. Ne ebwó abó átyaá áfé né gebagé mewaa Judiya ne Samariya. Wye anḡbá Jisós ne álaá né Jerosale. 2 Nkane Stēfen abó agbó, bōó fō abi ánoḡe Ἐσωώ abi álaá né Jerosale ákpa genkwó ji aníi ne ali ji ne gekpékpégē mesóme. 3 Yémbó Sól amye ele nnó ániú mbwe bōó Jisós ako. Akpene upú upú apyene andeé ne ande áfyé né deno.

Filip Agaré Mekomejóó Ἐσωώ né Samariya

4 Ne bōó ankwólé Jisós abi abó átyaá, ákene malumalu ágarēge mekomejóó Ἐσωώ. 5 Filip abó ashulé áfé né melo Samariya ewé kpaá, agarege deporé Muú yi Ἐσωώ akweré ji elá gefwa. 6 Bōó áwuú depó etire ji ajóge, ne ágé gejamégē ufélekpá ebi ji abó apye, ne áta matu ákelege nno agarege wye ebwó garege. 7 Ne aló nchye átanēge gejamégē bōó mmye ákalege, ne bōó átoógē. Bōó uchanchi ne ubwéré bōó átoó ntó 8 Ne bōó melo ewémbó álú ne gejamégē nechóchó.

9 Mende fō abó alu efeé ayi ákuú ji Simun. Abó akpea megya te gachi ne bōó Samariya ako ála mano mekpo fuú. Ne asele geme ji nnó alu menó muú. 10 Bōó ako, ambané ne bōó kpakpa átá matu awuú genó eyigé Simun ajóge, ebwó áké: “Mende yina awya uto Ἐσωώ ebi upwó amu.” 11 Ne ebwó afworege

wyembó néndé abwóléḡe me ebwó te gachi né megya ayi ji akpea. ¹² Ne Filip achwóléḡé, agarege bós abya melómélís nkane gefwage Ešwó gelu, ne deporé Jisós Kras, bós ákamé ne ji andée ne ande ne áwyaá bwó manaá Ešwó. ¹³ Simun jimboós ntó áfyéé metós ne Jisós ne áwyaá ji manaá Ešwó. Ne ji ajwólé fií ne Filip, agene ufélékpá ne ukpékpé unó bi ji apyé ne aláa meno mekpó fuú.

¹⁴ Ne anḡbá Jisós abi abó aláa né Jerosale, áwuúḡe nnó bós Samariya nto ákamé mekomejóó Ešwó, átó Pita ne Jón ewu. ¹⁵ Ajyege, áḡé bós bi ákame ne Jisós ewu ne álo manemmye nnó Ešwó átó bwó Mendoó Ukpea, ¹⁶ néndé Mendoó Ukpea élu dankpé ebwó mmye. Abó áwyaá ebwó manaá Ešwó mamímamí nkane bós bi ákwólege Atá Jisós. ¹⁷ Pita ne Jón ánerere manemmye, áneré ebwó amu mmye ne Mendoó Ukpea echwó ebwó mmye.

¹⁸ Simun agéḡé nkane anḡbá Jisós áneré bós amu mmye ne Mendoó Ukpea ekpené ebwó mmye, achyé ebwó nka, ¹⁹ ake, “Kpoge me uto bina nnó nneréḡé muú ebwó mmye Mendoó Ukpea ekpe ji mmye.”

²⁰ Ne Pita ajóó ne ji aké, “Echye wó onó ne nka jyé. Óféré nnó muú akage na echye Ešwó ne nká? ²¹ Óbó mechó né utóó ebi wó, nende metós wye epó pópó né mbe ushu Ešwó. ²² Ne nana kwore metós wye né ubobo unó bi oferege, ne onemmye nnó Ešwó ajinte gabo yina ayi oméé mampye. ²³ Nḡe nnó okii fó galógáló, ne gabo awé wó nkane muú denó.”

²⁴ Ne Simun akwó Pita ne Jón mata nnó, “Ebwó ánémmye mbaá Atá Ešwó nnó ekage geno gemá eyige ebwó ajóó gepyé ji.”

²⁵ Pita ne Jón áneréḡé mangaré mekomejóó Ešwó, álo mankeré né Jerosale. Ne ndere ájyé, ágarage

abya Ešwó melómélís né gejamḡé malo bós Samariya.

Mende ayi atané Etopya akamé ne Jisós

²⁶ Filip alagé meso, ekiénné Ešwó echwó ejóó ne ji eké, “Kwili, shule ojyé né nte melo. Ókwónéḡé ewu, kwólé meti ewé etane Jerosale ejye Gasa. Meti ewé ji ajogembó bós ákéné sé wye dós dós.” ²⁷⁻²⁸ Filip awugé mbó ashule afé ewu. Agé mende fo abó ajye nóḡe Ešwó né Jerosale, akerege né meko wuú, ajwóle né mboó gese uka upea ayi géjuná ne gejame. Abó alu muu kpaá né melo Etopya ji agbaréḡe eḡbḡḡḡḡ mekwa nka ewe Kandise Mfwa mendée ayi abós melo ewémbó. Abó ajwóle ajoge nwe ayi Asaya muu ekpavé Ešwó asámé. ²⁹ Ne Mendoó Ukpea ejóó ne Filip eké, “Ke chó bané mboó gese yimbó.” ³⁰ Eféé ne Filip abó ajye bané ji ne awuú ndere mende yimbó ajoge nwe Asaya. Filip agii ji aké, “Ókagembó genó eyige ojoge?”

³¹ Mende yimbó aké, “Mpye mbó nnó ne nkaá ayi muú alá pó mangaré me ula wó.” Ne akuú Filip nnó akwó mfaá mboó gese, ajwóle ne ji. ³² Melu nwe ewé ji ajoge mbó eké, “Abó alu nkane eḡḡḡḡḡ ewé áḡbaré ájye wá, ye mankale ekále wó wye nkane maá eḡḡḡḡḡ ayi ákpálege ji bya mmye alá káléḡé. ³³ Achyé ji mekpó genóó ne ye muú yi apané mpa wú cho apó. Wáa akuú nyé mabó baá bii nkane áchóó mbó ji geḡwá?”

³⁴ Muú kpaá yimbó agii Filip aké, “Garé me, Muú ekpavé Ešwó yina ajoge mbó depó ti getuge wáa? Ajogémbó le ne geme jii waá ne muú yichá?” ³⁵ Ne Filip aló mangaré ji né nwe yina, abya melómélís ayi akené atúu ne Jisós.

³⁶ Ndere ákene ájyé, ákwóné mbaá yi nnyi nélú, muú kpaá yimbó ake, “Gé nnyi na, ndé gemage gbé nnó owyaáḡé me

manaá Eṣṱwṱ?”³⁷ [Filip ashuú ji meko aké, “Mbṱge ṱyegé metṱṱ meko ne Jisṱ nkage wyaá wṱ manaá Eṣṱwṱ”. Ne ake: “Nkame nnó Jisṱ alu Maá Eṣṱwṱ”.]

³⁸ Ne Muú kpaá yimbṱ aké ápye mboó gese atané ebwṱ ne Filip áshulé áfé né nnyi, ne Filip awyaá ji manaá Eṣṱwṱ. ³⁹ Ebwṱ átánégé mmu nnyi, Mendoó Ata ekpa Filip ayi mende yimbṱ alá ge sé ji wṱ. Yémbṱ akéné wye ajye ne nechóchó. ⁴⁰ Filip ake apele agé nnó ji alu né Asṱus, ne akene ajye, agarege abya melóméló né malṱ ayi álú né gebagé mewaá eyigembṱ kpaá te akwṱné melṱ Kaisaria.

9

Sṱl akwṱré akame ne Jisṱ

¹ Yémbṱ Sṱl alú tóme eshye, afelege bṱṱ Jisṱ ame nnó awane ebwṱ, nká wu ne ajye agé etukpe ampýé upe Eṣṱwṱ, ² nnó asá bṱ ḡwe ató né macha mmyemenene bṱṱ Jus áyi álú né melṱ Damaskṱs nnó mbṱgé ajyegé agéagé bṱṱ bi akwṱlege meti Jisṱs, apye bwṱ, awé, achwṱ ne ebwṱ né Jerosale.

³ Nṱere alya ajyé, gébégé ale kwṱkwṱlé ne Damaskṱs wye mbélepó gengbṱ gétané mfaánebuú, geshwané gegyá ji mme. ⁴ Gengbṱ eyimbṱ gékpégé ji ame, akwé mme ne awú nkane muú fṱ akuú ji aké, “Sṱl, Sṱl, ndé ṱkelege manchṱ me genwá?”

⁵ Sṱl agii aké, “Wṱ waa Átá?” Meko yimbṱ aké, “Elé me Jisṱs ayi ṱkelege manchṱ ji genwá. ⁶ Yémbṱ kwili ka, kwṱné né melṱ ewémbṱ, eféé ágárege nyé wṱ geno eyige ṱbṱṱ mampye.”

⁷ Bṱṱ bi ábṱ akéne ne Sṱl áwúgé meko yimbṱ, ágé muú fṱ wṱ, matye mawá bwṱ meno. ⁸ Sṱl akwilege tené, agéné sé mbaá. Agbaré ji ebwṱ áfé ne ji né Damaskṱs. ⁹ Abelé ndṱ eléé né melṱ ewémbṱ, ye mbaá agéné, menyéé anyéé, manaá anyú.

¹⁰ Muú Jisṱs fṱ abṱ alú né Damaskṱs yimbṱ ákuú ji Ananya. Ne bíi fṱ agé Jisṱs né ame geýyá, ne Jisṱs akuú ji aké, “Ananya” ne Ananya ashuú ji meko aké, “Átá gé me na.”

¹¹ Ne Jisṱs aké ne ji, “Kwile ka, ṱjyé né menṱ meti ayi ákuú nnó Cho. ṱkwṱnégé né gepú Judas, gii mende fṱ ayi atané melṱ Tasṱs, ákuú ji Sṱl. Alu eféé anenemmye, ¹² ne abṱ agé ame geýyá ndere mende yi ákuú ji Ananya achwṱ nere ji amu mmye nnó ama lṱ mangéné.”

¹³ Yémbṱ Ananya aké, “Átá, gejamégé bṱṱ ágaré mé me nkane mende yina akelege manii mbwe bṱṱ bye né Jerosale. ¹⁴ Ne anṱṱ baá áchyé ji uto nnó áchwṱ pye bṱṱ ako bi anénemmye ákuú mabṱ mye.”

¹⁵ Ne Átá Jisṱs aké ne ji, “Chó wye ewu néndé njya mende yimbṱ nkane muú utṱṱ wa nnó agaré mekomejṱṱ wa mbaá bṱṱ abi alá pṱ bṱṱ Jus ne afwa bwṱ ne bṱṱ Isrēli ntó. ¹⁶ Me nṱerege nye ji nkane ábṱṱ mangé gejamégé efwyale getú ya.”

¹⁷ Ne Ananya ajye kpé mmu gepú eyigé Sṱl alu wye, anéré ji amu mmye ne ajṱṱ ne ji aké, “Menṱé wa Sṱl, ele Ata Jisṱs ayi ṱbṱ ṱgené né meti gébégé ochwṱ fa, ne atṱmé me nnó nchwṱ mpye wṱ ṱma ṱgéné ne nnó Mendoó Ukpea echwṱ kpe egbeé wṱ metṱṱ.” ¹⁸ Wye tenétené yimbṱ, Sṱl awuú unṱ fṱ eké ufá meshuú utané ji ame ne alṱ mangéné. Ne akwili ka, áwýá ji manaá Eṣṱwṱ. ¹⁹ Ne ama lṱ menyéé manyeé, anyege abṱ eshye.

Sṱl agaré mekomejṱṱ Eṣṱwṱ né Damaskṱs

Sṱl abelé mboó ndṱ né Damaskṱs ne bṱṱ Jisṱs, ²⁰ afé tenétené né macha mmyemenene bṱṱ Jus, agarege bṱṱ nnó Jisṱs alu Maá Eṣṱwṱ.

²¹ Bṱṱ áwúgé mbṱ, epwṱ ebwṱ uto ne ágigé ate áké, “Pṱ mende yi akéne, awáne bṱṱ bi akwṱlege Jisṱs

né Jerosale na? Pó achwó fa manwé bós ájye ne ebwó né Jerúsale?”

²² Yémbó Sól ajye wyé mbe, agarege mekomejós Jisós ne eshye ne apye bós ákaá né gejamégé mati nnó Jisós alu Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa. Ewémbó epye bós Jus abi álu eféé né Damaskós ápó sé ne meko manshuú ji.

²³ Ebélegé gejamégé ndó, bós Jus áchomé ásó mala manwá Sól. ²⁴ Yémbó Sól áwuú geju nnó bós Jus ájwólé né mano genkagé melo, ábáme nnó ágégé ji awá. ²⁵ Yémbó bós bi akamé mekomejós Sól, áse ji utuú uma, afye né gésá, ápye ji achyá mfaá genka, áshulé ji mme nnó ábó ajye.

Sól afé né Jerosale

²⁶ Sól akérége né Jerosale, afé mancho ne bós Jisós, ebwó ábó néndé ebwó ákamé fó nnó Sól áfyéé metós ne Jisós wó. ²⁷ Yémbó Banabas achwó se ji, afé mbaá angbá Jisós. Ne agaré ebwó nkane Sól agené Atá Jisós né meti Damaskós, ne nkane Atá Jisós ajós mejós ne ji. Ama garé nkane Sól abó agaré depó etire Jisós gbógónó né melo ewémbó. ²⁸ Eféé alo mankené ne bós Jisós ako né Jerosale, agarege depóré Jisós ayi álá pó ne efó. ²⁹ Gébé eyi gefó, Sól agarege bós Jus abi ajoge Grek ne anye mbeé ne ebwó né deporé Jisós. Ne ebwó ákélege meti manwá ji. ³⁰ Bós Jisós áwúgé geju eyigembó, áse ji áshulé afé né melo Kaisaria ne até ji nnó ajye meló Tasós.

³¹ Né gébé eyigembó machomele bós Jisós ayi álu né gebagé mewaá Judiya, né Galilíi ne Samariya ápó sé ne efó metós. Ebwó ánóge Esowó ne áwuú le mekomejós wú. Mendóó Ukpea efyéé bwó eshye ne machomele bwó áwene ajye mbe.

Pita afé né melo Lyda ne melo Jopa

³² Pita abó akene malómalo agene bós Esowó. Ne bií uma afé né

melo Lyda mangé bós Jisós abi alu ewu. ³³ Eféé agé mende fó ayi amee uchanchi, ákuú ji Enias. Nemeé eni néba ji mme né anjmé aneé. ³⁴ Ne Pita ajós ne ji aké, “Enias, Jisós Kras alo mampye wó nnó otóó, kwili ka, pwi gébó jye.” Tenétené yimbó Enias akwili ka. ³⁵ Ne bós ako abi alú né Lyda ágégé nnó mende yimbó atóó, ebwó áfyé matós ne Jisós wyembó ntó ne bós bi álu né gebage mewaá Sharon áwuúge mbó áfyé ntó matós ne Jisós.

³⁶ Mendée fó abó alu né melo Jopa, ákuú ji Tabita, alu maá utóó Jisós. (Ne ákuú ji né meko Grek nnó Dokas, ula utené nnó mekwóbu.) Abó apye galógáló yendegébé, apoóge ubyá bós. ³⁷ Né gébé eyigembó, akwé nemée, ala mbó agbó. Ne áshwóné genkwó ji ábelé mmu maá gepú né mfaá eyóh. ³⁸ Jopa yina alu kwókwólé ne Lyda. Bós Jisós áwuúgé nnó Pita alu né Lyda átó ande apea ewu, ájyegé áké ne ji, “Nte esé, chwó wáwá.” ³⁹ Ne Pita akpomé mmye, akwili, afé ne ebwó. Akwónégé áse ji akwó mfaá eyóh. Ne akwi andée ako abi alu eféé, áchomé áno ji mme, álíli álerege Pita ufós mandée ayi Dokas ájomé ebwó gébége ji alu mebe. ⁴⁰ Pita abú ebwó ako atané dafye, ató manó mme anenemye mbaá Esowó. Eké ewyage apé genkwógé mendée yimbó ama ákuú ji ake, “Tabita, kwili ka”. Tabita anene ame, agégé Pita, akwili, ajwólé ka. ⁴¹ Pita agbaré ji ebwó, apoó ji akwili téné. Ákuú bós Jisós ne akwi andé bimbo, áchwógé achye ji eta bwó ⁴² Bós ako né gebagé Jopa áwu abya yina ne gejamé áfyéé matós ne Ata. ⁴³ Ne Pita abelé gejamégé ndó né Jopa né gepúgé Simun, mende yi apame mekómenya.

10

Ekiénné Esowó egaré Kónelyos nnó álo Pita achwó

¹ Mende fə abo alu né melo Kaisaria. Akuú ji Kōnelyos. Abó alu muú kpáá bɔ́ bee né melo Rom. Ji ne anyáne uchome bɔ́ bee ebi ákuú nnó abi átané Itali. ² Ji ne bɔ́ dachi wú ako, ánoḡe Ɛsɔwɔ. Anenemmye yendégébé ne apye galógáló dɔ́ mampoó bɔ́ Jus abi alú mbya. ³ Bií fɔ́ genóḡe kálánká eléé ne nwámésé, agé amɛ gejya nkane ekiénné Ɛsɔwɔ echwɔ kuú ji nnó, “Kōnelyos.”

⁴ Ɛfɔ́ ekwɔ́ ji metáó ne ató ɛwu amɛ mmye agií aké, “Atá ndé?”

Ekiénné Ɛsɔwɔ ɛshuú ji meko eké, “Ɛsɔwɔ awú mmyemenené jyɛ ne agé ntó utaó ulúlú ebi apye ne atée wɔ. ⁵ Nána tɔ́ bɔ́ ájyɛ né meló Jopa, ákuú mende fə ayi akamege Simun Pita. ⁶ Ji ajwolege ne Simun, mende yi apame mekōmenya. Gepú jii gelú né mbale ebéé mega.” ⁷ Ekiénné Ɛsɔwɔ ejóḡe mbɔ́ ekwili ɛfé, ne Kōnelyos akuú bɔ́ utaó bií abifɔ́ apeá ne akuú ntó muú bee ama né geluage abi ábamé ji ayi anoge ntó Ɛsɔwɔ. ⁸ Ebwɔ achwóḡe agaré ebwɔ yendé genó ɛyi gebó gepýé ji ne átó ebwɔ né Jopa.

⁹ Bií ujjágé, bɔ́ bimbɔ́ átané áfé, ne kálánká ɛfyanepɛa eké ekwonege, ebwɔ alɛ kwókwólé ne Jopa. Gébé ɛyigémbɔ́ ntó Pita abɔ́ akwɔ́ mfaá ɛyɔ́ manemmye. ¹⁰ Ne mesa alɔ́ mamye ji, akɛlege menyéé manyéé, yémbɔ́ menyéé alú gambé. Gébé ɛyigémbɔ́ ne abɔ́ agené amɛ gejjá. ¹¹ Agé nkane menombi mfaánebuú enené, geno gefɔ́ eké gekpekpɛge gebagé ndé getané mfaá, geshúlege eké ágbaré geji né manjú ani. ¹² Né gebagé ndé yimbɔ́ ufɔ́ menyá ufɔ́ ufɔ́, mmyɔ́ ne denywóné delú wye. ¹³ Ne awuú meko muú fə aké, “Pita, kwilé ka, wá nyéé.”

¹⁴ Pita ake, “Nḡba Atá, tɛ ntané aló nlú ganye genó ɛyigé ebéé ɛsé ɛshyaá.”

¹⁵ Meko yimbɔ́ ama jɔ́ ne ji aké, “Pita, ɔshyagé fɔ́ geno ɛyige Ɛsɔwɔ ake gelome nnó gelómé fɔ́.”

¹⁶ Meko yimbɔ́ ajɔ́ ne ji né manjáne aléé, ne geno yimbɔ́ gekwɔ́ gekéré mfaánebuú.

¹⁷ Ndere Pita alu férege ula amɛ géjya ayi ji agené, bɔ́ bi Kōnelyos ábɔ́ átómé, ákage gepúḡe Simun, áchwɔ́ téné né menó gébámé. ¹⁸ Ebwɔ ágií aké, “Menké fə alú fa ayi akuú ji Sinun Pita?”

¹⁹ Ndere Pita alu férege ula amɛ gejya ayi ji agené, Mendoó Ukpea eké ne ji, “Ge, ande fə aléé alu dafye, ápéle wɔ. ²⁰ Kpóme mmye, ɔshúlé ojyɛ ne ebwɔ, ɔchwɔ́ gebé néndɛ me ne ntómé ebwɔ eta wye.” ²¹ Ne Pita ashúlé, ajyɛ báne ande bimbɔ́ aké, “Me ne nlú muú ayi ɛnyú dekelege. Nde mechɔ́ ɛnyu dechwɔ́?” ²² Ebwɔ áshuú ji meko aké, “Elé Kōnelyos, muú kpáá bɔ́ bee ne atomé ɛsé nnó dechwɔ́ kuú wɔ. Ji alu muú metáó melóméló ne anóḡe Ɛsɔwɔ ne bɔ́ Jus ako afééḡe ji. Ekiénné ukpea echwɔ́ gare ji nnó akuú wɔ ɔchwɔ́ né gepú ji nnó ji awuú mekomejɔ́ wye.”

²³ Ne Pita asɛ ebwɔ́, ájyɛ béle ne ji.

Pita gare mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ né gepúḡe Kōnelyos

Ujjágé, Pita ne ande bimbɔ́ alɔ́ manjyɛ ne bɔ́ bifɔ́ bi ákamé ne Jisás abi alú melo Jopa áfé ntó ne ebwɔ́. ²⁴ Akéne wye ájyɛ, ujjágé áke ákwóné melo Kaisaria. Ne Kōnelyos abɔ́ akuú bɔ́ ula gepú bii ne ajeé bií ne ebwɔ́ ako ábɔ́ ájwólé ágili Pita. ²⁵ Ndere Pita achwɔ́ kpé mmú, Kōnelyos ajyɛ bane ji, ató manó mbɛ ushu wuú, alɔ́ manogé ji. ²⁶ Yémbɔ́ Pita agaré ji aké, “Kwilé téné, me nlu wye mekwaá nkane wɔ.” ²⁷ Kōnelyos akwili ka, Pita alɔ́ manjɔ́ ne ji ajyɛ mmu. Ndere akpɛné mmu, Pita agé gejamégé bɔ́ áchomé. ²⁸ Ne ajɔ́ ne ebwɔ́ aké, “ɛnyú dekaá chánéné ebé ɛsé bɔ́ Jus eké muú Jus achónégé fə

menyammye wuú ne muú ayi álá pó muú Jus ye manjye né gepú jí. Yémba Esɔwɔ aleré me nnó mbyágé fɔ muú ye manshye ji nnó álóme. ²⁹ Ne nchwó nkane ókuú me ye gébé nchwó wó. Nnó ókage garé me ula bi ókuú me?”

³⁰ Ne Kónelyos ashúú ji meko aké, “Ndó ele ení né gefó gébé yina kálánká eléé ne nwómésé, mbó nlú mmu nnemmye. Eké ewyage ngé mende fɔ ayi afye mandeé yi áshwánege, achwó tene me mbe ushu. ³¹ Akuú me aké, ‘Kónelyos, Esɔwɔ awuú mmyemenene jyé ne atée nkane ópóoge ubyá bɔ́ jyéndégébé. ³² Tó muú fɔ né meló Jopa ajye kú mende fɔ ayi akamege Simun ákuú ji ntó Pita. Alu né gepúgé Simun ayi apame mekómenya, gepú jí gelu né mbale ebéé mega’. ³³ Ne nwuúgé mbó ntó bɔ́ téneténe nnó áchwó ákuú wó, éló ndere óchwó. Nana gé, ese delu né mbe ushu Esɔwɔ degili nnó dewuú unó uko ebi Atá agaré wɔ nnó ógaré esé.”

³⁴ Ne Pita ajó aké, “Nána nkaá wáwálé nnó Esɔwɔ apó fɔ ne angyá ne bɔ́ bifó. ³⁵ Mbógé muú anóge Esɔwɔ ne ake apye unó bi úlú cho ye atané le ndé geba, Esɔwɔ asele ji nnó alu muú wuú. ³⁶ Enyú debó dewuú ntó mekómejɔ́ ayi Esɔwɔ atómé mbaá bɔ́ Isréli nnó Jisós Kras ne alu muú yi abó achwó pye bɔ́ ábé nesó ne Esɔwɔ. Kras yina ne alu Atá yi abɔ́ bɔ́ ako. ³⁷ Mekomejɔ́ ayi abó akwólé ayi Jɔ́n abó agaré ne awyaáge bɔ́ manaá Esɔwɔ. Mekomejɔ́ yina áló né Galilíí ake akwóné maló bɔ́ Jus ako. ³⁸ Enyú dekaá nkane Esɔwɔ abó ajyá Jisós ayi Nasaret, apye Mendoó Ukpea echwó ji nmye ne ama chyé ji uto. Ake mbaá meko apye galógáló, aféré bɔ́ bi alu né amu danchómeló apye ebwó atóo. Ne Esɔwɔ abó alu ne ji. ³⁹ Esé delú bɔ́ bi dekané ame degené unó uko ebi ji apye né Jerosale ne maló bɔ́

Jus ako. Ne bɔ́ Jus áwó ji mfaá gekwa, ne áwá ji. ⁴⁰ Yémba ndó eléé ekwónégé, Esɔwɔ apye ji akwile né negbo ne apye Jisós aleré mmye mbaá bɔ́. ⁴¹ Ne bɔ́ ako fɔ ágené ji wó, élé esé bi Esɔwɔ abó ajyá nnó meso gébé degarége mekomejɔ́ wuú ne degené ji. Esé debó denyé ne denyú ne ji gébége Esɔwɔ apye ji akwile né negbo. ⁴² Agaré esé nnó degarege mekomejɔ́ mbaá bɔ́, nnó Esɔwɔ ajya ji nkane muú yi apane nye mpa ayi bɔ́ bi alu abe ne abi agbó. ⁴³ Wye Jisós yina ne bɔ́ ekpávé Esɔwɔ ako abó agaré nkane ji alu, nnó muú afyége metó ne ji, Esɔwɔ ajige nye nte gabo yi muú yimbó apye getúgé Jisós.”

Mendoó Ukpea echwó mbaá bɔ́ bi álá pɔ́ bɔ́ Jus

⁴⁴ Ndere Pita alu ájoge ne bɔ́ ako bi alu eféé áwuú, Mendoó Ukpea ekpe ebwó mmye. ⁴⁵⁻⁴⁶ Bɔ́ bi ákamé ne Jisós abi ábó áchwó ne Pita, álu bɔ́ Jus. Awuúgé nkane bɔ́ bimbó ájoge ufó mejɔ́, áfége Esɔwɔ nnó aneá dɔ́. Ala mano mekpo fuú nnó Esɔwɔ achyé echyé wuú ewé Mendoó Ukpea mbaá bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus. Ne Pita ajó aké, ⁴⁷ “Té ndere Mendoó Ukpea echwó bɔ́ bina mmye wye nkane ebó echwó eta esé, nnó muú fɔ akage gbé nnó áwyáge ebwó manaá Esɔwɔ?” ⁴⁸ Ne Pita ake ájye áwyaá ebwó manaá Esɔwɔ né mabo Jisós Kras. Ewyagé bɔ́ bina ákwá Pita mata nnó abelé ne ebwó né mboó ndó.

11

Pita Agare geno eyi gepyé né gepúge Kónelyos

¹ Ebélegé angbá Jisós ne bɔ́ Jisós ako, abi álú né gebagé mewaá Judiya áwuú nnó bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus ákamé ntó mekomejɔ́ Esɔwɔ. ² Ne gepóge bɔ́ Jus gelu nnó ábó mansó muú nsó ne ákwáné mambé muú Esɔwɔ. Ebélegé Pita akérége né Jerosale, bɔ́ Jisós abi ágharé

gepo eyigémbo álo manwamé ne ji, ³ aké, “Ulannó ojye mbaá bós bi alá sò ebwó nsò wó te onyé menyéé ne ebwó?”

⁴ Ne Pita alo mangaré ebwó unó uko bi ubó upyéé, gema, gema aké,

⁵ “Ndere mbó nlu né melo Jopa, nnénemmye, eké ewyage ngé amé gejya nkane genó fó getané mfaánebuú geshulege mme. Gelu eké gekpékpégé gebagé ndé eyi ágbaré manóo ani, gechwó téne kwókwólé ne me. ⁶ Né gebagé ndé yimbo, ngé ufóó menya ufóó ufóó, ebi bós asée, eyi mewaa, eyi melo, ne eyi nnyi ne denywané. ⁷ Ne nwuú meko muú fó akuú me aké: ‘Pita, kwile ka, wá nyé.’ ⁸ Nké, ‘Ngba Atá, te ntané aló nlu danyé genó eyigé ebé esé eshya.’ ⁹ Ne meko yimbo ama jóó ne me aké, ‘Pita oshyagé fó geno eyige Esòwò ake gelome nnó gelómé fó’. ¹⁰ Meko yimbo ajóó né manáne aléé ne geno eyigémbo gekwó gekéré mfaánebuú.

¹¹ “Wye né gébé eyigémbo, ande fó áléé áchwó ne gepú eyigé mbó njwòlege. Muú fó né Kaisaria ne abo atómé ebwó nnó áchwó ákuú me. ¹² Ne Mendoó Ukpea eké nyje ne ebwó, mbege fó né angyá. Ne áhnmé bina akéné abi átané melo Jopa, akwòle me defé né gepúge Kónelyos. ¹³ Ne dékpégé mmu, Kónelyos alo mangaré esé nkane ji abó agené ekiénné Esòwò né gepú jíí. Egaré ji nnó ató muú fó ajye né Jopa, ákuú mende fó yi mabó mií amibó makamege Simun, ¹⁴ ne achwòge, agarege nyje ji ne ekwò wuú mekomejóó ayi aféregé nyje ebwó né efwyale gabo. ¹⁵ Ne nlo mangaré mekomejóó Esòwò, ndere njòge, Mendoó Ukpea echwó ebwó mmye wye nkane ebó nya mbe echwó eta esé. ¹⁶ Ngégé mbó, ntée genó eyi Atá Jisás abo ajóó ne esé nnó, ‘Jón abó fyé bós né nnyi yémbo Esòwò afyee nyje enyú né amu Mendoó Ukpea.’ ¹⁷ Ne mbòge Esòwò

achyé bós bimbo gefoge echye ewé ji abo achyé esé gébége defyee matóó ne Ata Jisás Kras, me nlu waá mangbé ji nnó apyége geno yi gejeé ji metóó.”

¹⁸ Bós bina áwúgé mecho ewé, matóó akwené bwó ne álo mamféé Esòwò áke, “Mbó ewé etene nno Esòwò achyé bós abi alá pó bós Jus gébé nnó ákwòré matóó ne ábó genwá.”

Mekomejóó Jisás aké akwóné né Antiók

¹⁹ Ndere ábó achyége bós abi ákamé ne Jisás efwyale gébége áwáné Stefan, epye ebwó átyaá malomalo. Abifo áfé melo Fonisiya, abifo áfé melo Syaprós ne abifo áfé Antiók. Ajyegé mbó, ágarege abya Jisás wye mbaa bós Jus. ²⁰ Bós Jisás bifo átané né melo Syaprós ne Seren, áfé ntóó né Antiók. Akwónégé ewu, ágaré abya Jisás mbaa bós Grek. ²¹ Esòwò apoó bwó dós ne apye gejamégé bós áfyee matóó ne Jisás.

²² Ne echomele bós Jisás abi alu né Jerosale, áwuúgé abya yina, átó Banabas né melo Antiók. ²³ Banabas ajyegé ewu, agé nnó Esòwò aléré ebwó ulóó melu dós, metóó ego ji, afyé bwó ako eshye nnó, “Ágbarégé depóré Jisás metóó ema. ²⁴ Banabas yina alu muú yi awya gepó gelógeló, uto Mendoó Ukpea ujá ji mmye ne áfyee metóó ne Esòwò.” Gejamégé bós áma ákamé abya Jisás né melo Antiók ne echomele bwó ewéne eyje mbe.

²⁵ Ebélegé Banabas ajye kéle Sol né melo Tasós. ²⁶ Agégé Sol, ase ji, ebwó áfé né Antiók. Abelé efeé ñme kpogele ne echomele bós Kras, áléregé gejamégé bós depóré Esòwò. Elé né Antiók ne álo mankuú bós bi ákamé ne Jisás nnó *ánkwólé Kras.

²⁷ Né gébé eyigémbo bós ekpávé Esòwò fó átané Jerosale áshulé áfé né Antiók. ²⁸ Ne Mendoó Ukpea epye muú bwó ama ayi akamege

Agabos akwile ka, agaré nkane mesa akwéne nye mme meko. Ne ebélégé mesa yimbo akwé gébégé Klodyos alu mfwa né Rom. ²⁹ Ndere bós Jisós abi álú né Antiok ábó áwuú mekomejóó yina, áke, “Yéndemuú áchwó ñká nkane ji awya, ebwó apóó aṅmé bi alu né mme Judiya.” ³⁰ Ebwó ánywérégé ñka yimbo, átó Banabas ne Sol nnó ájyé áchyé ákpákpá echomele bós Jisós né Jerosale.

12

Mfwa Herod apye bós Jisós ágé efwyalé dós

¹ Né gébé eyigémbo, mfwa Herod alo mankelé mati manchó genwágé bós bifó abi álú né echomele bós Jisós. ² Agaré nnó áwá Jemsi menjmé Jon ne aparaja. ³ Mfwa Herod, agéagé nnó ego bós Jus matós, agaré ntó nnó ápye Pita. Ne ápye ji né bii bi ánye epaá bred ayi álá mualé. ⁴ Apyege Pita, áfyé deno, ne ábélé bós bee matoó aneé nnó ábámé ji, yendé ntoó neluú bós ani. Herod abo ashu abelé nnó epaá kwyakwya defwe ekogé, asele Pita afé mbe ushu bós nnó ápa mechó wuú. ⁵ Ndere Pita alu né deno, echomele bós Jisós ánenemmye dós mbaá Esowó ne eshye yendégébé né getú ji.

Ekiénné Esowó eféré Pita né deno

⁶ Né utuú bi Herod abó ashuú nnó uyyage aférége Pita né deno, ápa mpa wuú, Pita abo abelege metós metós bós bee apea. Ebwó ábó awé ji amu ne bó mkpákwé apea. Bós bee bifó álú dafye ábáme gepúgé deno. ⁷ Wye né utuú bimbó ekiénné Esowó ekwó mmu gepúgé deno mbélépó, ne mbaá meko agené. Enyigé Pita né nenkós, Pita apée gejya, eké ne ji, “kwile ka wáwá”. Ténéténé yimbo bó mkpákwé átané Pita amu ákwé mme. ⁸ Ema jóó ne ji eké: “Fye mandeé jyé ne unó uká bye, ówé

ekanda ókwólé me.” ⁹ Pita akwólé ji ne ndere ebwó átanege dafye, ji akaá fó nnó geno eyige ekiénné Esowó epye eta wú gelú wáwálé wó, aferé nnó agéné mbo le gejya. ¹⁰ Pita ne ekiénné ewémbo ákoó ntoné bós bee eniné mbe, ama koó eniné nekwólege, ne áchwó kwone nana né menombi genká ewé elu gesegese, onenégé ewu ne ófé mbe melo. Menombi ewémbo enené ewu ambós, ne ebwó átané dafye. Akéagé gachye, ekiénné ewémbo elyaá Pita éfé.

¹¹ Ne Pita akérége né defós ti aké: “Nkaá wáwálé nnó Ata Esowó átó ekiénné wuú nnó echwó féfé me né amu Herod ne uno bi bós Jus abó ashuú mampye me.”

¹² Ndere Pita akaá geno eyi gebó gepyé ji, afé né gepúgé Meri ayi alu mma Jon Makos ne gejamégé bós ábó áchomé eféé ánenemmye mbaá Esowó. ¹³ Adogé menombi, genka, mesó mendée yi apye utóó né gepú yimbo achwó gii ne ákamege Ruda. ¹⁴ Akaágé nnó gé meko Pita mbo, metós ego ji dós te ajinte manene menombi, abó ayye garé bós bimbó nnó Pita alu mbo dafye. ¹⁵ Ebwó aké ne ji, “Ómée gebwó.” Yémbo atome wye eshye ajoge nnó élé Pita. Ne ebwó ake: “Ndófo élé mekpépe wuú.” *

¹⁶ Ne Pita alu dó wye doó, ánené menombi ágéagé nnó élé Pita wáwálé mátye mawa ebwó meno. ¹⁷ Pita akpége mmu, afu ebwó ebwó nnó akwéné mejóó. Ne alo mangaré ebwó nkane Esowó aferé ji né deno. Anérége ake: “Agaré Jemsi ne bós Jisós bifó ntó.” Ne atané afé geba eyigé chá.

¹⁸ Bií uyyagé bós bee ábó mankelé Pita ne ágé ji wó, matós atyá bwó mmu ála yayaya ne ágige geme gebwó aké: “Nde gepye ne Pita?” ¹⁹ Mfwa Herod awúgé mbo, átó bós nnó ákélé ji ne ágé wó. Akuú bós bee bimbó, agii bwó bó ñkwe. Anérége

* **12:15** Elú wáwálé nnó: Ekiénné Esowó Pita.

ake ajye wá ebwó. Epyegé mbo Herod alyá gebagé Judiya afé kpé né melo Kaisaria.

Negboné Mfwa Herod

²⁰ Né gébé eyigémbó, mfwa Herod abo awamege ne bós Tiya ne Sidon. Bóó bimbó ácho, áchwó mangé ji. Achwógé abó mbe ágbaré Blastus dejeé. Blastus alu muú yi ágbárege dachi mfwa. Ne ebwó aké ji ane mfwa mmye, nnó ebwó abe né nesó, nendé menyéé atanegé le né melo mfwa.

²¹ Bii ebi Mfwa Herod abo akwye ukwonege, afye mandeé gefwa jíí, ajwólé né geluó, agare bós bimbó mekomejóó. ²² Ne ebwó áló mankalé aké: “Élé Esowó ne ajoge epófó mekwaá.” ²³ Ténéténé yimbó ekiénné Esowó echwó ñmé mfwa Herod nemée mmye gétúgé alá shuú enogé ewémbó mbaá Esowó wó. Bó dámmwólé ányé ji mbwi uné, agbó.

²⁴ Ye nkane depó tire na depye, mekomejóó Esowó awene ajye mbembe, ne gejamégé bós áfyéé matóó ne Jis̄s.

²⁵ Ndere abó átómé Sól ne Banabas né Jerosale, ebwó anéré utóó bwó gébégé akerege né Antiok, áse Jon Makós afé ne ji.

13

Ató Banabas ne Sól

¹ Bós fó abó álú né echomele bós Jis̄s né Antiok, abi fó álú bós ekpavé Esowó ne abi fó álú anleré ebwó álú: Banabas, Simyon ayi ákuú ji Niger ne Lukios ayi atané melo Seren ne Manen ayi ebwó ne mfwa Herod áwéné mbaa ama ne Sól. ² Né gébé gefó bós Jis̄s bimbó ako álya menyéé kpékpé, áfégege Esowó. Ewyágé Mendoó Ukpea eké ne ebwó: “Férege Sól ne Banabas né geluage nyú ájyé pye utóó bi njyá ebwó nnó ápyé.”

³ Ne áwuúge mbó, áma lyaá menyéé kpékpé, áne mmye mbaá

Esowó. Anérégé, áneré ebwó amu mmye ne átó ebwó nnó ájyé.

Banabas ne Sól afé melo Syaprós

⁴ Ndere Mendoó Ukpea ebó etomé ebwó, átané afé né melo Selusha. Akwónégé, ákpe ékpe, áchyá afé melo Syaprós. ⁵ Ebwó ákwónégé melo Salamis, ályá ékpe bwó eféé, ákéne agarege mekomejóó Esowó né macha mmyemenene bós Jus. Jon Mak akene ne ebwó, apoge né utóó.

⁶ Ake kpaá áchyá ákwóné melo Pafós. Eféé ábané muú megya fó ayi ákuú ji Ba-Jis̄s. Alu muú Jus ne akene abyage gebyó nnó ji alu muú ekpávé Esowó. ⁷ Ne Ba-Jis̄s yina alu mejeé Segós Póós ayi alu gomena né gebagé mewaá eyimbó. Gomena yina abó alu muú yi awya defóó ne ákuú Banabas ne Sól getúgé akélege manwú mekomejóó Esowó. ⁸ Yémbó ebwó áchwógé muú megya yimbó, ayi ákuú ji Elimas né meko Grek, abo manye mbeé né mekomejóó bwó ne amyé mangbé nnó gomena yimbó afyegé fó metóó né deporé Jis̄s etiré ebwó ágárege ji. ⁹ Ne Mendoó Ukpea egbeé Sól metóó, ákuú ji ntó Pól, ape mende yimbó lu lu lu, ¹⁰ ne aké: “Wó maá danchomelo. Okii fó genó gelágeló ne defya degbeé wó uné. Yendégébé omuame mambwólé deporé Esowó eti delu cho nnó délá gebyó. ¹¹ Gó ngaré wó nnó mfaánebuú akwene nye wó mmye. Nana obe nye ame nónómé ne agené nye se mbaá né mboó ndó.”

Ténéténé yimbó, gemua gekwé Elymas amé. Akene agyage, akelege muú yi ágbárege ji ebwó. ¹² Gomena yimbó agegé mechó ewé epye, áfyéé metóó ne Jis̄s, ne ekwóné ji metóó nkane agené uto bi ulú né mekomejóó Jis̄s.

Pól ne Banabas afé né Antiok ayi alu kwókwólé ne gebagé mewaá Pisidya

13 Pól ne bɔ́ɔ́ bií ákpe ékpe né melo Pafos áfé né melo Pega ewé elu né gebagé mewaá Pamfilya. Eféé ne Jón Mak álya ebwó, akéré né Jerosale. 14 Atánégé melo Pega, áke ákwone melo Antiok ewé elú kwókwólé ne gebagé mewaá Pisidiya. Bii uwyaá bɔ́ɔ́ Jus ukwónégé, ájye kpe mmu echa mmyemenene bɔ́ɔ́ Jus ajwólé. 15 Muú fɔ́ akuúgé malo ηwe né ηwe mabé Mosis ne abi bɔ́ɔ́ ekpávé Eṣṣṵwɔ́ ásamé, ákpakpa abi echa mmyemenene átó muú nnó ájyé jɔ́ ne ebwó nnó, “Aηmé, mbɔge enyu dewya majye manchyé esé chyége.”

16 Ne Pól akwile téné, afu ebwɔ́ nnó ákwéné mejɔ́, ne alɔ́ manjɔ́ aké: “Bɔ́ɔ́ Isréli ne abi alá pɔ́ bɔ́ɔ́ Isréli abi ánoqe ntó Eṣṣṵwɔ́, ne nege matu dewu. 17 Eṣṣṵwɔ́ yi bɔ́ɔ́ Isréli abó ajya ukwene ante esé ne apye ebwó aneá gébégé ábó alu ankéé né melo Ijip. Ne aféré ebwó né melo ewémbɔ́ ne gekpékpé gé eshye wuú, 18 ne abó achó wye metɔ́ ne gepɔge bwó né usaá aηme upéá gébégé ebwó álú né mashwone. 19 Ebwó ábó ákwónégé nyá né mme ayi akuú Kanaan, apye áwá bɔ́ɔ́ bi álú né malo ákéné ama né mme yimbɔ́. Ne achyé mme yimbɔ́ mbaá bɔ́ɔ́ Isréli. 20 Elu nana (450) usaá aηme esaá meso usaá upea meso efya ayi Eṣṣṵwɔ́ ajyá ebwó. Afye bɔ́ɔ́ kpakpa gébé ne gébé nnó ápélé melo. Ape melo kpaá ekwone gébé eyigé Samuele, muú ekpávé Eṣṣṵwɔ́ alɔ́ ntó mampɛle melo. 21 Né gébé géfɔ́, ágii nnó áchyé ebwó mfwa. Ne Eṣṣṵwɔ́ ajya Sɔ́l, maá Kish nnó abe mfwa bwó. Atané ntoné Benjamin ne agbare melo né usaá aηme upea. 22 Ne Eṣṣṵwɔ́ aférégé ji né gefwa, áfyé Devid nnó ábé mfwa bwó. Gé genó eyigé Eṣṣṵwɔ́ abó ajɔ́ getúgé Devid na, ake:

Nge Devid maá Jesse, alu me metɔ́
chi chi chi. Apye nye unó uko
ebi ngarege ji. 23 Ne nana

Eṣṣṵwɔ́ achyé esé bɔ́ɔ́ Isréli Mpyáné mfwa Devid nnó ábée Menchyé genjá ndere ji abó anyémeno. Ne muú yina élé Jisós. 24 Gemégé nnó Jisós eyina alɔ́ utɔ́ bii, Jón abó agarege mé mekomejɔ́ Eṣṣṵwɔ́ mbaá gejamégé bɔ́ɔ́ Isréli nnó ákworé matɔ́ bwó ne ji awyaá ebwó manaá Eṣṣṵwɔ́. 25 Ne ndere Jón áchwɔ́ néré utɔ́ bii, agii ebwó ake, Enyú deféré nnó me nlu waá? Mpófɔ́ muú yi enyú degili nnó achwó. Yémbɔ́ kaáge nnó muú yi achwó nye me meso, nkwané fɔ́ muú yi nkaáge manyi unó uká bii wó.”

26 Pól ama kuú ebwó ake: “Aηmé ba, enyú bi delú upyáne Abraham ne enyú ako abi dénoge ntó Eṣṣṵwɔ́, Eṣṣṵwɔ́ abó átó élé esé mekomejɔ́ yina ayi akage fére esé né efwyale gabo. 27 Bɔ́ɔ́ Jerosale ne ákpakpa bwó ábó ákaá fɔ́ nnó Jisós alu menchyé genjá wó. Ye unó bɔ́ɔ́ ekpávé Eṣṣṵwɔ́ ebi ebwó ákuú yendé bií né uwyaá bwó, ákage ula. Ebwó ápyegé mbɔ́, ásó mpa Jisós nno áwá ji ne ápye uno bi bɔ́ɔ́ ekpávé Eṣṣṵwɔ́ ásámé nnó ubé wáwálé. 28 Ye le ebwó ábó alá gé mechɔ́ ewé ji apye ewé ábó mangbó wó ákwɔ́ Palet mata nnó awá ji. 29 Ebwó anérégé unó uko bi ηwe Eṣṣṵwɔ́ bɔ́ ajɔ́ getúgé Jisós, aféré ji né gekwa, ájye bele ji né menome ewé áchomé né etaravé. 30 Yémbɔ́ Eṣṣṵwɔ́ apyéé ji akwilé né negbo. 31 Né gejamégé ndɔ́, aléré mmye jii mbaá bɔ́ɔ́ bi abó átané ne ji né Galilí, ájyé né Jerosale. Ebwó ne nana ágarege mekomejɔ́ wuú mbaá bɔ́ɔ́ Isréli. 32 Ne esé dechwó nana mangaré enyu ntó abya melóméló yina. Abya yina élé unó bi Eṣṣṵwɔ́ abó anyémeno nnó apye mbaá ukwene ante sé. 33 Unó bina upye wáwálé né gébé eyigé esé bi delú upyáne bwó, nkane ji apyéé Jisós akwilé né

negbo. Abó ásá ntó unó bi né ηwe makwa uba ηwe upéá nnó Esowa aké:

‘Wó olu maá wa, ne fina nla nte wye.’

³⁴ Ndere Esowa apyee Jisós akwilé né negbo nnó amágé gbó se, Esowa jimboó aké: ‘Mpye nye enyú degé galógáló wye ndere mbó nyeeμένο ne David.’ ³⁵ Abó ásá ntó né melu ηwe makwa ayi fó nnó:

‘Olyágé nye fó Maá utáo wye yi apyee utáo chánéné apwané mmu menome.’

³⁶ Né egbe ewé mfwá David, abó apye utáo ebi Esowa achyé ji né gébé jí, agbó, ne aníí ji kwókwólé ne menóme ukwéne ante bii, ala eféé apwane. ³⁷ Yémbó muú yi Esowa apyee ji akwilé né negbo, apwáné fó né menome wó. ³⁸ Ne anjme ba, debó mankaá wáwálé nnó abya ayi enyú dewuú nnó Esowa ajigente gabo bós, élé getúgé Jisós yina. ³⁹ Ne muú yi afyegé metós ne Jisós apome nye né gabo wuú ayi mabé Mosis alá kage pye ji apó. ⁴⁰ Ne sége gébé nnó unó bi ásámé mmu bó ηwe bós ekpávé Esowa ékágé upyé eta nyú. Asá eféé nno:

⁴¹ Enyú bi déjwáge Esowa, ‘Wuge.

Dela nye ame mekpo fuú, degbó.

Mpye nye geno fó né gébé nyú, enyú dewuúgé geji, dékámégé fó.’ ”

⁴² Ndere Pól ne Banabas áchwó táne né echa mmyemenene, bós bimbo ákwó bwó mata nnó ama chwó ágaré ebwó uno bifó né bii uwyáá bós Jus ebicha. ⁴³ Ndere bós átyage né echa mmyemenene, gejamégé bós Jus ne abifo bi aselé gepógé bós Jus ákwálege Pól ne Banabas. Ne Pól ne Banabas áfyé ebwó metós nnó ágbaré wye mekomejóó Esowa ndere Esowa ápoógé ebwó.

Pól ne Banabas ágaré mekomejóó Esowa mbaá bós bi alá pó bós Jus

⁴⁴ Bií uwyáá bós Jus ebifó ukwónégé, melo meko ejye chóme manwú mekomejóó Esowa. ⁴⁵ Ne

bós Jus abifo ágégé nkane gejamégé bós áchomé, matós ásó bwó, álo manjóó nnó mekomejóó Pól alu gebyó ne áshye ji. ⁴⁶ Yémbó Pól ne Banabas ágaré ebwó gbóhéné aké:

“Ese debó débó mbe degaré enyú bós Jus mekomejóó Esowa. Ne te enyú délá fyé makpo wó, dese geme nyú nnó dekwané fó manye geñwá eyi gélagé byee, ne elu galógáló nnó esé debwólé ushu degare mekomejóó yina mbaá bós abi alá pó bós Jus. ⁴⁷ Gé genó eyigé Atá Esowa abó ajós ne esé getúgé Jisós ake:

‘Mpye wó obé gengbó mbaá bós abi alá pó bós Jus nnó apye bós mme ako átane né efwyale gabo’.”

⁴⁸ Bós abi alá pó bós Jus áwúge mbó, matós ágo ebwó ne aféé Esowa né mekomejóó wuú. Ne bós bi Esowa abó ájya nnó ánye geñwá eyi gélagé byé, ele abi ákamé ne Jisós.

⁴⁹ Ne mekomejóó Ata ake agyaá gebagé mewaá eyimbo geko. ⁵⁰ Yémbó bós Jus ájye fyé ákpakpa melo ne afwa andée abi ánoge Esowa mewe ula, ebwó ápye bós álo mankele mati manchó geñwagé Pól ne Banabas átané né gebagé mewaá bwó. ⁵¹ Ndere ebwó áchwó ájyé, ákwe uká nnó mpúpú eyi ebalé wye etané mambé nkane gepó eyi gelerege gabo ayi bós bimbo ápyee. Ne áfé né melo Ikonyom. ⁵² Ne bós Jisós bimbo álagé meso, Mendoó Ukpea egbeé ebwó matós ne álú ne nechóchó.

14

Pól ne Banabas áfé melo Ikonyom

¹ Ndere Pól ne Banabas ájyé né melo Ikonyom, ápye wye nkane ábó ápyé né Antiok. Ebwó ájyé kpe mmu echa mmyemenene bós Jus, álo mangaré depóre Jisós né gefó eyi gepyé gejamégé bós Jus ne abi alá pó bós Jus ákamé ne Jisós. ² Yémbó bós Jus abi áshyá mekomejóó yimbo, áfyé abifo abi alá pó bós Jus mewe ula nnó ásóge

matóó né bóó bi ákamé ne Jisós. ³ Pól ne Banabas ábelé gejamégé ndó éféé, ágárege depóre Jisós gbòhéné nkane ji álérégé galógáló mbaá bóó. Jisós ne achye bwó uto ne, ápyé ufélekpa ebi uléré nnó depó eti ebwó agarege delu wáwálé. ⁴ Ndere ebwó ágarege mbó, bóó meló ewémbó ákaré malu afea. Abifó álú ne ángbá Jisós, abifó álú ne bóó Jus abi áshyá mekomejóó yimbo.

⁵ Ebélegé bóó Jus ne abi alá pó bóó Jus chóncho ne ákpakpa bwó ajye só mala nnó áfwalé anghá Jisós ne áwá bwó ne mataá. ⁶⁻⁷ Ne anghá Jisós áwuúgé geju bwó, ábó áfé né gebagé mewaá Lykania, ákene né malo Lystra ne Debe ne malo ayifó ayi álú né geba yimbo, ágarege abya Ešwó melóméló ewu.

Pól ne Banabas ágaré mekomejóó Ešwó né Lystra ne Debe

⁸ Mende fó abó alu né meló Lystra, ayi te ábyéné ji, alu mbwéré. ⁹ Bii fó ajwólé awuú mekomejóó Ešwó ayi Pól agarege. Pól agége nnó mende yina áfyéé metóó nnó Ešwó akage apye ji atóó, ¹⁰ ákuú ji ne ešhye aké: “Kwile téné cho.” Ténéténé yimbo mende yina anyó atené, aló mankene agyage. ¹¹ Ne gejamégé bóó ágégé genó eyigé Pól apyé, ádo elulú, ájóó né mejóó bwó Lykania aké: “Aló ábwólé bóó áshulé, áchwó gé esé.” ¹² Ne ákuú Banabas nnó Seus, mabó meló bwó yi kpa, ákuú nto Pól nnó Hemes nende ji ne atené mbe ajóge mejóó. ¹³ Gepúge upe meló yi ákuú ji Seus gelu kwókwólé ne meló. Ne memyyé upe wuú achwó ne bó mpó ne ukoó genóó. *

¹⁴ Pól ne Banabas ágégé genó eyigé bóó bimbo ákélege mampye, ágyá mandeé mmye manleré nnó genó eyigé bóó bina achwó pye geló wó, ábó ájye kpe metóó metóó bwó

ákálege aké: ¹⁵ “Bóó bina, ndé genó enyú dépyé mbó? Esé delu wye akwaá nkane enyú. Eše dechwó fa mangaré enyú mekomejóó Ešwó nnó enyú delyaá aló abi enyú dénoge mbó, dékwólé Ešwó yi alu mebe. Ji akwye mfaa ne mme ne manyi ne unó uko bi ulú wye.

¹⁶ Mbe mbe Ešwó alyá bóó nnó apyegge uno bi ujii ebwó matóó. ¹⁷ Ye lé bóó ábó ápyembó, ji áchyége ebwó unó ulóuló mampye ebwó akaá nnó ji alu mebe. Apye manaá akwene né gébé gelógeló mampye uno nyú uwéné chancha. Achyegge enyú menyéé ne apye matóó ágó enyú.” ¹⁸ Ye nkane Pól ne Banabas ájoge mbó, elu eké ágbele manaá meso mekwalé, bóó bina átome wye ešhye mampye gepé eyigembó eta bwó.

¹⁹ Eké ewyage bóó Jus fó átané meló Antiok ne meló Ikonyóm, ápye gejamégé bóó ákamé ne ebwó. Ne ebwó átó Pól ne mataá, ája ji mmemme, atané meló bwó, ályá ji áférége nnó agbó. ²⁰ Yémbó gébége bóó bi ákamé ne Jisós áchwó nó Pól mme, ewyágé akwili ka, akwóle ebwó akéré né meló ewémbó. Ujyagé Pól ne Banabas áfé né meló Debe.

²¹ Ne ebwó ágaré abya Ešwó melóméló né meló Debe, ápye gejamégé bóó ákame ne Jisós. Ebélegé mboó ndó, ebwó ákeré né meló Lystra ne Ikonyóm ne Antiok ayi alu kwókwóle ne gebagé mewaá Písidya. ²² Ebwó ákéne, áfyé bóó Jisós ešhye ne áchyegge ebwó majye nnó ákwólégé wye depóre Jisós chánéné ne akaá nnó abó mangé gejamégé efwyale ne ánye genwá gébége Ešwó ágbárege gefwa jí. ²³ Ebwó ájya bóó nnó ábé ákpakpa né echomele bóó Jisós né yendé meló, ánerere ályage menyéé kpékpé, ánemmye ne áfyé

* **14:13** Elú wáwálé nnó: Seus ne Hemes elé mabó áló bóó Grek, Hemes alu meló dentoó ji ne gejamégé bóó áfé né meno genkage meló nnó áwá mampye gepé mbaá Pól ne Banabas.

ebwó né amu Jisós ayi ebwó ákame ne ji.

Pól ne Banabas ákére meso né Antiok né gebage mewaá Syria

²⁴ Ne ebwó ákógé né gebagé mewaá Pisidiya, áfé né gebagé mewaá Pamfilya, ²⁵ efeé ágaré mekomejóó Eṣṓwṓ né melo Pēga. Anérégé efeé, áshulé áfé né melo Atalya. ²⁶ Atánégé melo ewémbṓ akpe ékpe, ákeré né melo Antiok, melo ewé ábó áfyé ebwó né amu Eṣṓwṓ nnó ápoógé ebwó, ajoyé pyé utóó bi nana áneré.

²⁷ Ebwó ákwónégé né Antiok, ánywéré echomele bṓó Jisós melu ema ne ágaré ebwó nkane ebwó ákené ne nkane Eṣṓwṓ abó apóó ebwó, anené matṓ bṓó abi álá pṓ bṓó Jus nnó áfyéé metṓó ne Jisós. ²⁸ Ne Pól ne Banabas ánerégé manjóó depṓ tí, ebwó ábelé ne bṓó Jisós abi alu efeé né gejamégé ndṓ.

15

Anghá Jisós ne Akpakpa echomele áchomé né Jerosale

¹ Ebelégé bṓó fṓ átané gebagé mewaá Judiya áchwó né melo Antiok, alṓ manlerege bṓó bi ákamé ne Jisós nnó, “Mbágé álá sṓ muú nsṓ nkane ebé Mosis ejṓó wṓ, Eṣṓwṓ akagé pye fṓ muú yimbṓ apó.” ² Pól ne Banabas anye mbeé ne bṓó bimṓ, ye mekpo ne ula epó. Epwógé ebwó, áfyé ndṓ nnó Pól ne Banabas ne abifṓ ájyé né Jerosale, ágii mechṓ ewé chánéné mbaá anghá Jisós ne ákpakpa bṓó echomele Jisós.

³ Ne echomele bṓó Jisós átṓ ebwó. Ndere ebwó ajye, akoóge malṓ Fonisiya ne Samariya, ágarége bṓó bi ákamé ne Jisós nkane bṓó abi álá pṓ bṓó Jus ákamé mekomejóó Eṣṓwṓ. Abya yina apye matṓó agṓ bṓó Jisós ako dṓó. ⁴ Ebwó ákwonege Jerosale, echomele bṓó Jisós ne anghá Jisós ne ákpakpa bwó, áse ebwṓ amu apéa. Pól ne Banabas ágaré ebwṓ unṓ uko ebi Eṣṓwṓ abṓ apóó ebwṓ ápye. ⁵ Ne

bṓó Jisós fṓ abṓ alu efeé, ebwṓ alu ne ekwṓ bṓó Farasi, ebwṓ ákwile ka áké: “Abṓ mansṓ bṓó bi álá pṓ bṓó Jus nsṓ ne ágaré ebwṓ ábelé mabé Mosis ako.”

⁶ Ndere ebwṓ ábṓ ájṓó bṓ, anghá Jisós ne ákpakpa bṓó echomele bwó, ájwalé mampe mechṓ ewéna chánéné. ⁷ Ebwṓ ádóregé makpo áwyage, Pita akwile téne aké: “Anmé ba, enyu dekaa nnó me ne Eṣṓwṓ abṓ mbe ajya né metṓó metṓó esé nnó ngaré abya melómélṓ yina mbaá bṓó abi álá pṓ bṓó Jus nnó áwuúge ntó, áfyéé matṓó ne Jisós. ⁸ Ne Eṣṓwṓ yi akaáge metṓó yéndémuú, aleré nnó ebwṓ ntó álú bṓó bíí. Apye Mendoó Ukpea echwṓ ebwṓ mmye wye nkane ebṓ echwṓ esé mmye. ⁹ Ne aji ntó nte gabo bwṓ gétúgé ebwṓ áfyéé metṓó ne Jisós. Agya fṓ angya wṓ. ¹⁰ Ne nkane elúmbṓ, ulannó enyú déjyale bṓó bina ukpékpé matuú ayi ukwene ante ese ne ese ambṓó delá kage kpa? Nkane depyembṓ dekané mbṓ le Eṣṓwṓ kane. ¹¹ Yémbṓ esé défyéé metṓó nnó Eṣṓwṓ aférege ese né efwyale gabo gétúgé galógaló ayi Atá Jisós aleré ese, wyembṓ ntó ne bṓó bina átánege né efwyale gabo.”

¹² Pita anérége manjóó mbṓ, yendé mmu akwené mejṓó, áwuú mekomejóó Pól ne Banabas. Ágaré ebwṓ nkane ebwṓ abṓ akené mbaá bṓó abi álá pṓ bṓó Jus ne Eṣṓwṓ achyé ebwṓ uto nnó apyēge ufélékpa ne ukpékpé unṓ. ¹³ Ne ebwṓ ánerēge manjóó yendé genó, Jemsi alṓ manjóó ake: “Anmé ba, nenege matu dewú. ¹⁴ Simun Pita ágaré me nkane Eṣṓwṓ alṓó manleré nnó agboó ne bṓó abi álá pṓ bṓó Jus ne ajya abifṓ nnó ábé bṓó bíí. ¹⁵ Ne ewéna eke etuú ne unṓ bi bṓó ekpávé Eṣṓwṓ abṓ ásamé nyá nnó: ¹⁶ Meso gébé mmage chwṓ téne nye gepúge Devid eyi gebṓ gekwené. Nkwýege nye unṓ bi uchṓ wye nnó ubé nkane ubṓ úlú. ¹⁷ Ne bṓó abi álá pṓ bṓó Jus ágége nye ubi, ne ebwṓ álṓ

nye ntó mankelé Esṓwṓ. Ebé nye élé bṓṓ ako abi nkuú nnó ábe bṓṓ ba ne ákélege nye me.’¹⁸ Ge na ne Esṓwṓ ajṓṓ, ji ayi apye nnó bṓṓ akaá unó bina te gachí.”

¹⁹ Ne Jemsi aké: “Né metṓṓ wa mferé nnó esé dechyege sé efwyale mbaá bṓṓ abi alá pṓ bṓṓ Jus abi akwṓlege meti Esṓwṓ. ²⁰ Yémbṓ ese desá lé ebwṓ ḡwe nnó ályá depṓre manáne, ányege sé menyéé ayi ajélé maka wye ye menyá ayi muú alá ke kele wṓ, ne anyéḡé nto manoó menyá. ²¹ Desá ebwṓ mbṓ, nende áwuú me nkane bṓṓ áḡarege mabé Mosis yina te gachí né malṓ mako. Ne álu áḡarege aji né macha mmyemenene yendé bíí uwyáá bṓṓ Jus.”

Ató ḡwe mbaá bṓṓ Jisós abi alá pṓ bṓṓ Jus

²² Ne áḡbá Jisós ne ákpakpa echomele bṓṓ Jisós ako, ákamé meko Jemsi ne ájya bṓṓ fṓ né geluage bwṓ nnó ájyé ne Banabas ne Pṓl né melṓ Antiṓk. Ebwṓ ájya Silas ne Judas ayi akuú ji ntó Basabas, ebwṓ bina apeá álú anṓ echomele bṓṓ Jisós. ²³ Ásá ḡwe awu aké: “Esé aḡmé nyú; áḡbá Jisós ne ákpakpa echomele bṓṓ Jisós detamege enyú, aḡmé sé abi alá pṓ bṓṓ Jus abi delú né melṓ Antiṓk ne abi malṓ Siriya ne Silisya. ²⁴ Esé debṓ dewu nnó bṓṓ fṓ né geluage sé, áchwṓ chyé enyu efwyale né mejṓṓ ewé ebwṓ ájṓṓ ne epyé enyú dékwé tametame ayi esé delá tṓ ebwṓ wṓ. ²⁵ Ne ese ako debṓ dechome, dejṓṓ, deké: Déjya bṓṓ fṓ detṓ eta nyú ne ebwṓ áchwṓ nye ne Pṓl ne Banabas abi ese déḡbṓṓ ne ebwṓ dṓṓ, ²⁶ ebwṓ alú bṓṓ bi ákamé negbo getúge mekomejṓṓ Ata Jisós Kras. ²⁷ Ne ese detṓme enyú Silas ne Judas, áchwṓge, áḡarege nye enyú wye unó bi esé desámé né ḡwe yina. ²⁸ Elé Mendoó Ukpea ne epye esé dekaá nnó debṓ fṓ mánjya enyu bi delá pṓ bṓṓ Jus matuú ayicha wṓ, ekose wye uchancha uno bina:

²⁹ Enyú denyegé fṓ yendé menyéé upe, denyegé fṓ menyá ayi alá ke kele wṓ ne denyegé fṓ ntó manoó menyá, lyáge depṓré manáne. Mbagé delyagé unó bina, debe nye chánéné. Bége pere!”

³⁰ Bṓṓ bina áneréḡé mansá mbṓ, áchye Pṓl ne ekwṓ wuú. Ebwṓ ákwónéḡé né Antiṓk, ánywéré echomele bṓṓ Jisós áchye ebwṓ ḡwe yimbṓ. ³¹ Ne ebwṓ ákuúḡé ḡwe yimbṓ matṓṓ áḡṓ ebwṓ dṓṓ né eshye ewé mekomejṓṓ yimbṓ afyé bwṓ. ³² Judas ne Silas álú ntó bṓṓ ekpávé Esṓwṓ ne áma áḡarege ebwṓ gejaméḡé unó bifṓ manchyé bṓṓ Jisós majyé ne áfyé ntó ebwṓ eshye. ³³ Ebwṓ ábelé efeé dṓṓ, ne bṓṓ Jisós ajye tii ebwṓ nnó áke pere, ebwṓ ákére mbaá bṓṓ bi ábṓ átṓmé ebwṓ. ³⁴ [Yémbṓ eḡṓ Silas nnó ala né melṓ ewémbṓ.] ³⁵ Pṓl ne Banabas álú wye né Antiṓk. Ebwṓ ne gejaméḡé bṓṓ Jisós abifṓ áḡarege ne álerege bṓṓ depṓré Jisós.

Pṓl ne Banabas áfa mbwa ne ate

³⁶ Ebéléḡé Pṓl ajṓṓ ne Banabas aké: “Dema deyyé malṓ mako ayi debṓ déḡaré mekomejṓṓ Esṓwṓ nnó degé bṓṓ Jisós abi álú ewu ne nkane ebwṓ álú.” ³⁷ Ne Banabas abṓ akelege nnó Jṓn Makṓs ajye ne ebwṓ, ³⁸ ne metṓṓ eḡṓ Pṓl cháchá wṓ gétúḡé Jṓn Makṓs abṓ ábṓ me ebwṓ né gebagé mewaá Pamfilya ne abṓ anéré fṓ utṓṓ ebi ebwṓ ajye mampye wṓ. ³⁹ Pṓl ne Banabas anye mbeé né mechṓ ewéna kpaá te áfa mbwa ne ate. Banabas ase Jṓn Makṓs ajyé kpé ékpe áfé né melṓ Syapros. ⁴⁰ Ne Pṓl ajya Silas, ne ndere ebwṓ áchwṓ jyé, bṓṓ Jisós anemmye, áfyé ebwṓ né amu Esṓwṓ nnó ji ápoóḡé ebwṓ. ⁴¹ Ne Pṓl ase Silas afé, akéne ajye gebagé mewaá Syria ne Silisya afyé bṓṓ Jisós eshye nnó átené chánéné.

16

Timṓti acho né geluage Pṓl ne Silas

1 Ne Pól ajye kwone melo Debe, ewyage afé né melo Lystra. Mende fò abo alu eféé ayi ákamé ne Jisós, ákuú ji Timoti. Mma wuú alu muú Jus ne akamé ntó ne Jisós ne nte wuú alu muú Grek. 2 Ne Timoti alu ntó muú yi bóó Jisós né Lystra ne Ikonyom áfége ji. 3 Pól abo aklege nnó Timoti akené ne ebwó ewémbò epye ji Pól aso ji nso nkane gepoge bóó Jus gelú nendé bóó Jus ako né gebagé mewaá eyigé mbó ákaá chanéné nnó nte Timoti abo alu nya muú Grek. 4 Ne ebwó ályá ákéne malomalo ágarege bóó Jisós unó bi anḡbá Jisós ne ákpakpa echomele bóó Jisós ájwólé né Jerosale ájóó. Ne ágaré ebwó nnó ábelé ubi chanéné. 5 Ewéna epye echomele bóó Jisós ewé elu yendé melo áfyéé wye metóó ne Jisós dóó ne yendé bíi gejaméégé bóó áchwó áchome ne ebwó.

Pól agé amé gejya né melo Truus

6 Pól ne bóó bíi ákéne ájye, né gebégé áchwó kwone né gebagé mewaá Esya, Mendoó Ukpea ekamé fò nnó ji agare mekomejóó Esowó eféé wó. Ne ebwó ákoge né gebagé mewaá, Frigiya ne Galasiya, ajye. 7 Ndere áchwó kwone gebage mewaá Misiya, ábó ákelege mankpe né gebagé mewaá Betinya, yémbò Mendoó Jisós ekamé wó. 8 Ne ebwó ákogé melo Misiya, áshúle áfé né melo Truus. 9 Wye bíi bimbò ne utuú, Pól agé amé gejya nkane mende Masedonia fò atené egbe ebéé mega afu amu nnó Pól achya, ajye pòó ebwó. 10 Ndere abó agéné amé gejya yimbò, ese ne ebwó dekaá nnó Esowó akelege nnó debye degaré mekomejóó wuú né melo Masedonia. Ne esé dekpome mmye majye.*

Lydiya áfyéé metóó ne Jisós né melo Filippi

11 Ne esé dekppe ékpe né melo Truus, deke nnyinnyi dekwóné melo Samotras, bíi uyyage, dekwóné melo Niapolis. 12 Détánégé eféé, deke mewaá mewaá dekwóné melo Filippi ewe elu melo kpa né gebage mewaá Masedonia ne elu ntó melo ewé gejaméégé bóó Rom abo ájwólege wye. Debelé mboó ndo wye. 13 Bíi uwyaá bóó Jus ukwónégé, delya melo defé né mbale ebéé, esé debó deferé nnó eféé ne bóó Jus áchómege anenmmye. Dékwónégé ewu, degé andée fò áchomé ne esé dejwólé ka, dégaré ebwó mekomejóó Esowó. 14 Mendée fò abo alu eféé ayi ákuú ji Lydiya, apó muú Jus ne ánoge Esowó. Ji atané melo Tayatira ne akene gesege ufoó mandeé ayi ájamé nka dóó. Ndere awuú geno eyigé Pól ajoge, Esowó anené ji metóó nnó akame. 15 Awyage ji manaá Esowó ne ekwó wuú, ane esé mmye nnó debye debelé né gepú jíí mbógé esé dekamé wáwálé nnó ji áfyéé metóó ne Jisós. Ajoge mbò esé defé.

Afyé Pól ne Silas deno né melo Filippi

16 Bíi fò, ndere ese debó debye né melu ewé anenmmye mbaá Esowó, detuú ne mesó mendée ayi alu memfwé. Abó awya melo nchye ayi apye ji agarege depó ti debye nye meso gébé. Bóó bi awya ji, ásele nka né depó etiré ji ágarege. 17 Mesó mendée yimbò agége Pól ne Ese aló mánkalé, akwólege ese ake: “Bóó bina álú bóó útóó Esowó Anyatá. Ebwó áchwó mangaré nkane Esowó áférege nye enyu né efwyale gabo.” 18 Ne mesó mendée yina apyé wye mbò né gejaméégé ndó. Ne bíi uma metóó esó Pól, anyá meló nchye yimbò aké: “Ngarege wó mbaá mabó Jisós Kras, tané ji mmye.” Ne ténéténé yimbò atané.

* **16:10** Elú wáwálé nnó: 16:10 Lukase muú yi asame nwe yina achwó báne Pól né Troa, ne aló mankene ne ji.

19 Bóó bi awya maá memfwe yimbo, ágége nnó meti nka bwó ewé áneré metóó wye enó, ágbaré Pól ne Silas ája áfé né mbaá yi ákpakpa melo ápane mpa. 20 Ajyeye, ápye ebwó áténe mbé ushu ampane mpa abi alu bóó Rom aké: “Bóó bina alú bóó Jus, ne achyeye efwyale né melo esé. 21 Ebwó álerége uno bi ebé ese elá ekamé wó. Ese delu bóó Rom; desélé fò depó ebwó.”

22 Gejamégé bóó eyi gebó gelú efé, geshulé Pól ne Silas mmye ne ampané mpa ágyá ebwó mandé mmye, ne ágaré nnó ádo ebwó ne unóó. 23 Ne ádogé ebwó chánéné, ájye áfyé ebwó né deno ne ágaré membamé gepúge deno nnó, ábámé ebwó cháncha. 24 Membame yimbo awugembo, ase ebwó, ajye fyé né maá gepú ayi te mmu gepúge deno. Eféé ne afye ebwó ufwólé.

25 Ne metóó utuú, Pól ne Silas anemmye, ákwáne makwa, áfége Esowó ne bóó deno bi fò áwuú. 26 Aké ápéle, mme alo manyi ne gepúge deno genyi gekwóné né te mala dekwóre gepu. Manombi gepú yimbo ánené, ne bə nkəpəkwə bimbə ásré ákwé mme. 27 Membame gepú yimbo apégé gejya, agé nkane manombi alaá fuú, aferé nnó bóó deno ako ábó. Ajú aparaja wuú nnó awá gemé jí. 28 Pól agégé mbó akalé kénké aké: “Ówágé gemé jyé, esé ako delu fa.”

29 Ne membamé gepúge deno ákuú muú fò nnó achwó ji ne mewé. Gébégé áchwó ne ewú, ase, akpé mmu wáwá. Ató mano mme mbé ushu Pól ne Silas awere ne efó metóó. 30 Ne ase ebwó átané dafye, agií ebwó ake: “Ante ba, mpye nnó ne áféré me né efwyale gabo?”

31 Ebwó ashú ji meko aké: “Fyé metóó wye ne Jisós, Wó ne ula gepú bye detánege nyé né efwyale gabo.”

32 Ne ebwó ágaré ji ne bóó ako bi alu ji mmu depóré Jisós. 33 Wye ne utuú bimbó, mende yimbo ase

ebwó, ajye shwóne upa bwó. Wye ténéténé yimbo pól ne Silas áwyaá ji manaá Esowó ne bóó bíí. 34 Ne ase ebwó áfé né gepú jíí achyeye ebwó menyéé. Ji ne bóó bi matóó ágo bwó dóó gétúgé áfyéé metóó ne Esowó.

35 Bíí ujjage, ampané mpa abi Rom átó bóó bee nnó ájye garé membame gepúge deno nno, “Lyáge andé bimbó ájyé.”

36 Ne mende yina awugembo, ajye garé Pól aké: “Ampané mpa átó bóó achwó gare me nnó nlya enyú deyye. Nana kége pere.”

37 Yémbó Pól ajóó ne bóó bee bimbó aké: “Atulé esé né mbé ushu bóó ayi alá lú dampá mpa esé yelé ábó áchyé esé ebwónyene nnó debé bóó Rom.”

38 Ne bóó bee bimbó ákére ájyé gare ampané mpa genó eyigé Pól abó ajóó. Ebwó áwúgé nnó Pól ne Silas alú ntó bóó Rom mane magyalé ebwó. 39 Ne ebwó áchwó kwó Pól ne Silas mata né gyé ayi ebwó ápyéé, áféré ebwó ne aké álya melo bwó. 40 Pól ne Silas átanége gepú deno, áfé né gepúge Lydiya. Eféé ne ábané bóó bi ákamé ne Jisós. Achyeye ebwó majyé, ne álya ájye.

17

Efwyale Etané né melo Tessalonika

1 Pól ne Silas ákoóge melo Amfipolis ne melo Apolonia áchwó né melo Tessalonika mbaá ayi echa mmyemenene bóó Jus ewé fò elu.

2 Ne Pól ajye kpe né echa ewémbó nkane ji abó apyé mé, ne agare bóó depó etire delú mmu njwe Esowó né mawyaá bóó Jus máléé. 3 Apye ebwó ákaá chánéné nnó Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa, ayi ebwó ábó ágili, abó mangé efwyale ne akwilé né negbo. Ne aké Jisós ayi ji agarege mbó ebwó, ji ne alu Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa. 4 Bóó bifó abi áwuú depóti, áse detí amu apeá ne ácho ne Pól ne Silas. Gejamégé bóó Grek abi ánoóge Esowó chóncho ne afwa andéé ácho ntó ne ebwó.

⁵ Ne bɔ́ɔ Jus abi ábó ashya mekomejɔ́ yi, agege mbɔ́ matɔ́ áśó ebwó ne Pól ne Silas. Ajye nywéré bɔ́ɔ bi alá pó ne genó mampye né metɔ́ melo, áchwó ne efwyale. Ebwó álo mamwyalé mejɔ́ ne ájyé do gepúgέ mende fɔ́ ayi áku ji Jasón ágyá nnó ája Pól ne Silas átó dafye. ⁶ Ndere alá gé ebwó wó, ája Jasón ne bɔ́ɔ Jisós abifó áfe mbé ushu ákpakpa melo, ákálege áké: “Bɔ́ɔ bina ákéne achyege efwyale malɔ́malɔ́ ne náná áchwó ntó fa melo esé, ⁷ ne Jasón ase ebwó, abelé nmu. Ebwó átyá mabé Mfwa Rom, ájógé áké mfwa ayicha alu ayi ákuú ji Jisós.” ⁸ Akpakpa melo ne bɔ́ɔ bi áchomé efeé áwúgέ mbɔ́, mewε etya ebwó unε. ⁹ Agbaré Jasón ne bɔ́ɔ Jisós nnó áchwó kwó ne amage pye sé gefó genó yimbɔ́ ndɔ́ yichá ne álya ebwó nnó ájyé.

Pól ne Silas áfe né melo Berya

¹⁰ Wyε né utuú ebimbɔ́, bɔ́ɔ Jisós ágaré Pól ne Silas nnó ájyé né melo Berya. Ebwó ákwónégé ewu, ájye kpe né echa mmyemenene bɔ́ɔ Jus. ¹¹ Bɔ́ɔ Jus abi alu efeé awya defɔ́ apwó abi melo Tessalonika. Ebwó áfyé matɔ́ dɔ́ manwu genó eyi Pól ajoge. Ne yendé bií ebwó ágii mekomejɔ́ Eṣɔ́wɔ́ mangε mbɔ́ge uno ebi Pól ajoge úlu wáwálé. ¹² Ewyágé gejamégé bɔ́ɔ áfyéé matɔ́ ne Jisós. Abi fɔ́ alu afwa andé bɔ́ɔ Grek ne gejamégé bɔ́ɔ Grek abi ande áfyéé ntó matɔ́ ne Jisós. ¹³ Ebelege bɔ́ɔ Jus abi alu né melo Tessalonika áwugέ nnó Pól agarege mekomejɔ́ Eṣɔ́wɔ́ né melo Berya, áchwó nyi bɔ́ɔ matɔ́ nnó achwó ne efwyale. ¹⁴ Ne ténéténé yimbɔ́, bɔ́ɔ Jisós átó Pól né mbale ebeé mega. Bɔ́ɔ fɔ́ ntó ákwólé ji. Ne Silas ebwó ne Timóti ála né Berya. ¹⁵ Bɔ́ɔ bi ájyé tí Pól, áfé kpaá ákwóné melo Atens. Gébégé ebwó ákérégέ Pól alo ebwó meko nnó ágaré Silas ne Timóti ábané ji wáwá.

Pól alu né melo Atens

¹⁶ Ndere Pól alu gili Silas ne Timóti né melo Atens, metɔ́ ego ji wó gébégé agené nnó aló uka ájá né melo ewémbɔ́. ¹⁷ Ne áfé né echa mmyemenene bɔ́ɔ Jus alo mando abya né mechó ewé ne ebwó ne abifó abi anóge nto Eṣɔ́wɔ́, nno ápye ebwó ákame ne ji. Ne yendé bií ajye ntó né ntóné gese, ajoge ne bɔ́ɔ bi ákoóge né melu ewé ji alu. ¹⁸ Anleré fɔ́ ágé ji, ebwó álú bɔ́ɔ bi álerege depóré Epikuryan ne etiré ákuú Stók. Ebwó áwuúgέ nkane Pól alerege bɔ́ɔ depóré Jisós, ama garege nkane bɔ́ɔ akwilege nyε né negbo, álo manshyε ji ake: “Ndé menya yina adorege ne ubómeno?” Abi fɔ́ áké: “Elu eké akélege mangaré abya aló abi áké.” ¹⁹ Ne áse Pól áfé ne ji né echomele melo ewé ákuú nnó Aropagus ne bɔ́ɔ áké ne ji: Nana esé dekelege manwú chánéné unó uke ebi olerege. ²⁰ Unó bifo ebi olerege úlu chá ne esé dekelege mankaá nkane ubi úlu. ²¹ Ebwó ábó ajoge mbɔ́ néndé ebwó bɔ́ɔ Atens ne ankéé abi alu efeé, ágbó lé manjwólégé áwugέ ne ágarégé unó uke ebi ebwó áwuú né abya.

²² Ne Pól atené mbé shuú echomele Aropagus ake: “Enyu bɔ́ɔ Atens, nge nnó depye ure mbaá aló dɔ́, ne demuame manogé Eṣɔ́wɔ́.” ²³ Ndere nkéne ngyágé melo nyú, mpele matóo ayi enyú depye ure, ngé ntoó nema eni ásámé nnó: “Mbaá Eṣɔ́wɔ́, ayi esé dela dekage ji.” Eṣɔ́wɔ́ ayi enyú depye ure ne delá kágé, ji ne nkelege mangaré enyú nana.

²⁴ “Eṣɔ́wɔ́ ne alu Ata ayi abo mfaá ne mme nende ji ne akwyé mme meko ne unó uko ebi úlu wyé. Yémbɔ́ ji ajwólégé fɔ́ né matoó ayi akwaá ákwyé ne amu. ²⁵ Ye mankele nnó mekwaá achye ji geno eke gefó geli ji. Ji mbɔ́ ne achyege akwaá genwá ne gejuli ne unó uko. ²⁶ Apye ufɔ́ bɔ́ɔ cháchá átané mbaá muú ama ayi ji akwyε né

ula uló. Akwye gébé gakené eyigé yéndé ufóó bós ábélege fa mme yina ne malu ayi ébwó ábéé. ²⁷ Ne ji apyemba nnó bós akelege ji, ne ndere ámuame mankéle jí ábéé ne uméé nnó ndó fó ákage gé jí. Yémbó Ésówó apó fó tete ne esé. ²⁸ Elu wye ndere muú fó aké: ‘Né uto Ésówó ne esé dégbége gejulé, delú abe, dekené.’ Mbántó ne muú denja nyú asámé aké: ‘Esé ako ntó delu baá bíí.’

²⁹ “Té esé delu baá Ésówó ekágé deféré nnó Ésówó alu aló abi akwaá akwyege, ye akwye ne gese, ye ne ntaá, ye ne genóó, ji apófó mbó. ³⁰ Nyá mbe mbe Ésówó afyé fó mekpó né unó bi bós abó apye ayi alá kagé jí. Ne nana agarege yéndemuú nnó alya unó ebimbo ébi ulá pó ne nsá. ³¹ Ji ajáge mbó gétúgé jí ábelé me bíí ébi bós akpéne unó mpa ne ásóó nye mpa bós ayi defya delá debé mmu. Ji abó ajya me muu yi ásóó nye mpa yimbo ne apye jí akwilé né negbo, mampye bós akaá nnó mechó ewéna epye nye wáwálé.”

³² Ébwó áwúgé nkane Pól ajóó nnó muú fó akwilé né negbó, ájwya jí. Ne abi fó aké, “Esé dekelege manwú odo esé abya yina ndó yicha.” ³³ Ne Pól alya ébwó, atané. ³⁴ Yémbó bós bi ákamé mekomejóó wuú ácho ne jí. Muú bwó ama akamege Dyonasos ayi alu ntó né echomele ewémbó ewe ákuú Aropagat. Ne ayifó alu mendée ayi ákuú jí Damaris ne bós bifó ntó.

18

Pól afé né melo Kórent

¹ Pól anérégé manjóó depoti né ujwólé Aropagos, Pól alya Atens afé né melo Kórent. ² Eféé abané muú Jus fó ayi ákuú jí Akwila, ábó ábyé jí né melo Póntus. Ébwó ne mendée wuú Prisila abó atané mbó lé gebagé mewaá Itali getúgé Klodyos, mfwa kpa abó abú bós Jus ako né Rom. Ne Pól ajye gé

ébwó ujyá. ³ Pól agégé nnó ébwó nto ákwýége mekó menya eyi akwéreye oto, eyi jí akwýége, ajwólé akwýége ne ébwó. ⁴ Ne yéndé bíí uwyáá bós Jus, ajye mmu echa mmyemenene, ne ajóóge ne bós Jus ne abi Grek abi áchwó eféé nnó jí ammye apye ébwó ákamé mekomejóó Jisós.

⁵ Ewyagé Silas ne Timóti atané melo Masedonia áchwó né melo Kórent, eféé ne Pól alya ébwó utóó ebimbo, ala agarege lé mekomejóó Ésówó jiji. Apye mbó nnó bós Jus akaá chánéné nnó Jisós ne alu Muú yi Ésówó akweré jí elá gefwa. ⁶ Eké ewyage ébwó áshya mekomejóó wuú ábó manshye jí. Ne Pól apea amu jíí ake, “Mbóge enyú depyege efwyale Ésówó echwóge enyú mmye, me mpó wye. Ló nana ojye mbe, nla garé mekomejóó Ésówó mbaá bós abi alá pó bós Jus.”

⁷ Pól alyage ébwó, atané nto né gepú eyigé jí abó ajwólege, ajye jwóle ne mende fó yi anoge Ésówó ne alá pó muú Jus. Mende yina akamege Titiyos Justos ayi gepú jíí gelu kwókwólé ne echa mmyemenene bós Jus. ⁸ Ewyage Kripus ayi alu muú kpaá né echa mmyemenene ewémbó áfyéé metóó wuú ne Jisós chóncho ne bós ula gepú bíí ako. Ne Pól agarege wye abya Jisós ne bós Kórent ako abi áwuú, gejame ákamé ne ála wyembo áwyaá bwó manaá Ésówó.

⁹ Bíí fó ne utuú, Pól agé ame gejya nkane Atá Jisós ake ne jí, “Ófógé fó, chó mbe ne mekomejóó wa, obége bómbo. ¹⁰ Nlu ne wó yendégébé ne muú akágé pye wó geno. Gejamé gé bós álu fa melo ewe abi alu aba.” ¹¹ Ne Pól ábelé né melo Kórent ñme ne geba alerege bós mekomejóó Ésówó.

¹² Né gébé eyigé bós Rom abó áfyé Galyo nnó ábé góména né gebagé mewaá Akaya, bós Jus abi alu eféé, áso mala, ágbare Pól ájye ne jí né eso, ¹³ ajóó ne Galyo aké, “Mende

yina apye bós nnó ánoḡe Eṣṵwṵ né meti ewé ebé se elá garé wó.”

¹⁴ Wye ndere Pól abó alú manjós, Galyo ake ne ebwó. “Enyú bós Jus, mboge mechwṵ ewé ebó etá mabé melo mbṵ nse gébé manwu geno eyige dekεlege manjós. ¹⁵ Te mbaá enyú denyε lé mbeé né uchu mejós ne mabṵ ne mabe nyú, enyú ambós kage nkane dejoge. Nkpéné fṵ né depṵ nkane eti.” ¹⁶ Ajoge mbṵ, abú ebwó átané né echa εso. ¹⁷ Ne bós ako áḡbaré Sṵstenis ayi alu muú kpaá né echa mmyemenene álṵ mantulé ji, yémbṵ Galyo abós gébé wó.

Pól akéré né melo Antiok

¹⁸ Epyégé mbṵ, Pól ama bélé gejamégé ndṵ ne bós bi ákamé ne Jisós né melo Kṵrent, ne ale jye kpe ékpe manjye né melo Siriya. Ndere áchwṵ ajye, Prisila ne Akwila akwalé ji. Gébéḡe ebwó ákwṵné né Senkrea, melu ewé ákpréne ékpe, Pól akpalé mekpṵ gétúḡé depṵ etiré ji abṵ anyémeno mampye mbaá Eṣṵwṵ. ¹⁹ Ebwó ákwṵnéḡé né melo Efesṵs, Pól alya Akwila eféé. Ajye kpe mmu echa mmyemenene, manjós mejós ne bós Jus. ²⁰ Ne ebwó ákwṵ ji mata nnó ábélé gejamégé ndṵ ne ebwó, ashya. ²¹ Gébéḡe achwó jye, aké ne ebwó, “Mboge Eṣṵwṵ apyεge, mmage nchwṵ ḡe enyú.” Ajoge mbṵ, alya Efesṵs akpe ékpe, afé.

²² Pól akwṵnéḡé né melo Kaisaria, akwó afé né melo Jerosale manjye tame echomele bós Jisós abi alu eféé ne ale shule ajye né melo Antiok. ²³ Abéléḡé mboó ndṵ eféé, átane afé né malṵ ayi álú né gebage mewaá Galasiya ne Frigiya, afyé bós bi ákame ne Jisós eshyε.

Apolos agaré mekomejós Eṣṵwṵ né melo Efesṵs

²⁴ Ne muú Jus fṵ achwó né melo Efesṵs, ákuú ji Apolos ne ábṵ ábyé ji né melo Aleksandra. Alu muú yi mejós εḡṵ ji meno ne akaá mekomejós Eṣṵwṵ chanchá. ²⁵ Abó

ági ji depṵré Jisós ne agbaré deti metós ema, agarege depṵ etiré mbṵ chanchá. Yémbṵ abṵ akaá le unó bi Jṵn abṵ agaré ndere awyage bós manaá Eṣṵwṵ. ²⁶ Ndere áchwṵ né melo Efesṵs, agarege bós Jus depṵ etirena ḡbṵḡéné né echa mmyemenene. Akwila ne Prisila awuúḡe unó bi Apolos agarege, áse ji afé né gepú bwó ne agaré ji depṵré Eṣṵwṵ nana chánḡéné.

²⁷ Ebéléḡe Apolos afere nnó ji ajye né melo Akaya. Ne echomele bós Jisós apóḡ ji ásá ḡwe achye ji mbaá bós Jisós né melo Akaya nnó Apolos akwṵneḡe ewu, ebwó áse ji chánḡéné. Ne akwṵnéḡe eféé, apóḡ bós bi Eṣṵwṵ aléré ebwó ḡalḡálṵ ákamé ne Jisós dós abi Eṣṵwṵ apóḡ nnó áfyε matós ne Jisós. ²⁸ Abó anyéé mbeé ne bós Jus né depṵré Jisós ḡbṵḡṵḡṵ ne apwṵ wye ebwó ndere alerege ebwó chánḡéné né ḡwe Eṣṵwṵ nnó Jisós alu Muú yi Eṣṵwṵ akweré ji elá gefwa.

19

Pól agaré abya Jisós né melo Efesṵs

¹ Né gébé eyige Apolos abṵ álú né melo Kṵrent, Pól abṵ akene né malṵ ayi alu né gebage mewaá Eṣya. Akwṵneḡe melo Efesṵs, agé bós bi fṵ abi áfyε matós ne Jisós, ² ne agií ebwó aké, “Mendoó Ukpea echwṵ me enyú mmyε gébéḡe dekame ne Jisós?” Ebwó áshuú meko áké, “Ese delu danwu nnó Mendoó Ukpea elu.”

³ Ne Pól ama gií ebwó aké, “Ndé gefoge manaá Eṣṵwṵ ami áwyaá enyú?” Ne ebwó aké, “Áwyaá le ese ami Jṵn.”

⁴ Ajogé mbṵ, Pól alo ye manḡaré ebwó aké, “Jṵn abṵ awyaá bós manaá Eṣṵwṵ manlre nnó ebwó álya gabo. Ne ji abṵ agaré bós Isrēli nnó muú fṵ achwṵṵ nyε ji meso ne ebwó abṵ mamfyε matós ne ji. Muú yimbo, ákuú ji Jisós.”

5 Ebwó áwúgembó, ákame mekomejó yina ne áwyaá bwó manaá Eṣowá né mabó Atá Jisós. 6 Ewyage, Pól anéré ebwó amu makpo ne Mendoó Ukpea echwá ebwó mmye ne álo manjó ufoó mejó, ama ágaregé mekomejó ayi ebwó awuú ne Eṣowá. 7 Bóó bina ako alu genóge makpo áfyanéápeá.

8 Ne Pól abelé né Efesós né amfaá aléé, akene né echa mmyemenene yendégébé, agarege ebwó mekomejó Eṣowá ayi alá pó ne efo metóó mampye ebwó akaá ndere gefwage Eṣowá gelu. 9 Yémbó bóó bifó áshyá mekomejó yina ne álo manjó depó debodebo né mbe ushu bóó né meti Jisós. Ne Pól ase bóó abi ákame áfé né gepúge ηwe eyigé Tiranós awya, alerege ebwó mekomejó Eṣowá yendé bíí. 10 Apye wyembó né aηmé apea ne bóó ako né gebagé mewaá Eṣya, bóó Jus ne bóó Grek áwuú mekomejó Ata Eṣowá.

Bóó bi fó áméé mmye ne Pól mamféré aló nchye

11 Ndere Pól abó alu lerege mbó, Eṣowá achye ji uto mampye ufélékpá ebi bóó ábó álú dangé. 12 Ye uno bi ji abó afye né mmye, upyé bóó mameé átoóge. Bóó ákelege mandeé utóó jíí ne bóó afyáfon áfé áneré bóó mameé mmye ne ápye ebwó atóó. Ne aló nchye nto atanege abifó mmye.

13 Bóó Jus fó abó álú eféé abi akene malómalo áférege aló nchye ayi achyege bóó efwyale. Ebwó amuame mankuú mabó Ata Jisós ne apye aló nchye átané bóó mmye. Muú bwó ajóge ne meló nchye aké, “Ngarege wá nnó ṣtané né mabó Jisós ami Pól akuú.” 14 Ne bóó akeneama abi abó ápye depó ti, élé baá Skéva ayi alu etukpe amppe upe Eṣowá bóó Jus.

15 Ebwó ajóge mbó ne meló nchye ashuú ebwó meko gébé gefó aké,

“Me nkaáge Jisós, mma nkaáge Pól ne enyú delu ndé bóó?”

16 Mende ayi awya meló nchye akwile téné, ase ebwó ne matulé, apwá ebwó ne agya ebwó mandeé mmye, ábó átané gejógene ne upa mmye.

17 Bóó Efesós, ne bóó Jus ako ne bóó Grek abi alu eféé áwúgé abya yina efó ekwó ebwó matóó. Ne bóó álo manchyege enogé dóó né mabó Ata Jisós. 18 Ne gejamé gé bóó bi áfyéé matóó ne Jisós áchwó shu ekwu, ágaré depó etiré ebwó ábó ápyeé. 19 Bóó bifó abi abó ápyé mabu maka amu áchwó ne bóó ηwe maka, aló uka ne bóó ηkpáganéré ásó gbógónó. Unó bina uko, ne unó bi fó aferege ukáge beé meno ηka genóge usaá uba upea meso efya. 20 Ne mekomejó Eṣowá awene ajye mbe nkane gejamé gé bóó ákamege yendégébé.

Efwyale etane né melo Efesós

21 Depó tiré na depyenge, Pól afere né metóó wuú mankoó né meló Masedonia ne meló Akaya manjye né Jerosale. Ne ama jóó aké, “Nkwónégé Jerosale, mbó manjye gé nto meló Rom.” 22 Ne ató Timóti ne Erastus nnó abó mbe né gebagé mewaá Masedonia ebwó álú bóó apea abi apoóge ji ne Pól jimbo alu belege mboó ndóó né gebagé mewaá Eṣya.

23 Wye né gébé eyigémbó, efwyale echwá dóó né meló Efesós getúge bóó bi akwálege meti Jisós. 24 Muú ete fó abó álú eféé ayi ákuú ji Demetrós. Ji akwyenge unó bi úlú eké gepúgé meló uka ayi ákuú Artemis. Utoó bina upye ji ne bóó ete bifó ágéne gejamé gé nsa. 25 Né gébé géfó akuú ate bóó ete ne bóó utóó abi gefóge utóó ebwó gelu gema aké, “Enyú kaáge nnó esé deneá mbó gefwa gétúge utóó bina. 26 Enyú ako déwuú ne dege geno eyigé Pól menya kwó yimbo apye fa meló Efesós ne gebagé mewaá Eṣya geko.

Akene malɔmalɔ ajɔge aké aló uka abi ákwýége ne amu, ápó yé aló uka chá chá. Ne apye gejaméḡé bɔ́ akwàre mataó. ²⁷ Ne ngé nnó apye nye gesege ese gekwé ne apye nye ntó nnó gepúḡé meló uka Artemis gebéḡé sé ne enogé. Mbɔḡé epyeḡe mbɔ, ebyennó mekpó unɔ́ ebe nye ne gekpékpéḡe melo uka yina ayi bɔ́ Ésyá ne mme meko ánogé.”

²⁸ Bɔ́ bimbɔ awugé geno eyige Demetrɔs ajó, mataó achó ebwó nmu ne alɔ mankále aké, “Artemis ayi bɔ́ Efesɔs alu gekpékpéḡé melo uka.” ²⁹ Ne melo meko ewugé makalé yina, ekwé tametame. Echwɔ cho melu ema, bɔ́ áḡbaré Gayɔs ne Aristakɔs ande bi Pɔl átané ne ebwó né melo Masedonia, ája áfé ne ebwó né echa uchome melo. ³⁰ Pɔl abó alu manjye jɔ́ mejɔ́ ne bɔ́ bimbɔ, yémbɔ bɔ́ Jisás áḡbé ji. ³¹ Akpakpa melo abifó abi alu ajeé Pɔl álɔ ntó ji meko nnó ekagé asá ushu né echa ewémbɔ. ³² Bɔ́ bimbɔ ákálege wye tametame. Abi ákálege eḡbé ewú ebwó ne abifó ákálege ewu bwó eḡbe, gejaméḡé bɔ́ ákaá fɔ́ genó eyi gepye ebwó áchomé efeé wó. ³³ Bɔ́ bi fɔ́ áḡéḡe nkane bɔ́ Jus átené Aleksanda mbe, áferé nnó ji ne alu ne mechɔ ewé. Ne Aleksanda afu ebwɔ nnó ebwó ákwéné mejɔ́ ne ji ashya gemé jí. ³⁴ Ne ebwó ákaáḡe nnó ji alu muú Jus, ebwó ako ákálé meko ama aké, “Artemis ayi bɔ́ Efesɔs alu gekpékpéḡé melo uka.” Ne ákálege wyembɔ né nchwáneké epeá.

³⁵ Ewyagé muú ayi asáme depɔ́re melo, apye bɔ́ bimbɔ ákwéné mejɔ́ ne ajɔ́ ne ebwó aké, “Enyú bɔ́ Efesɔs, yéndémuú ákaá nnó melo Efesɔs ne ebelé gepúḡé gekpékpéḡé Artemis ne ema bélé ntaá meló uka wuú, enine nétané mfaánebuú nékwéné mme. ³⁶ Tɛ enyú dekaá nnó muú fɔ́ akaáḡé shya mechɔ ewéna, kwenegé nyamé, ekágé depye genó gefó

genchogencho. ³⁷ Enyú dechwɔ ne bɔ́ bina fa, abi alá jó genó gefó né matoó aló uka esé wó, ye mejɔ́ mebomebo mbaá megyéé meló uka esé ájɔ́ wó. ³⁸ Mbɔḡé Demetrɔs ne bɔ́ bií abó mechó ne bɔ́ bina, ákage kpa ewu áfé né eso né mbe ushu ámpané mpa nnó yéndé bɔ́ ágaré mechó ewé ebwó ápyéé ne ate. ³⁹ Ne mbɔḡé mechɔ ewé chá elu ewé epwó ewé, elu galógálɔ nnó ebwó áchwó né bií bi ákpakpa melo áchomeḡe. ⁴⁰ Njɔḡe mbɔ getúḡé mfó nnó bɔ́ Rom ashulege nye esé ndo nnó déchwɔ ne efwyale né melo. Ne epyeḡe mbɔ, muú fɔ́ ábéé nye ne meko ayi akereḡe.” ⁴¹ Anéréḡé manjɔ́ depɔ́ ti, aké, yéndémuú atyá.

20

Pɔl ama jye né Masedonia ne Akaya (Gresse)

¹ Efwyale ewémbɔ ebyeḡé, ebeléḡé mboó ndɔ, Pɔl akuú bɔ́ Jisás achye ebwó majye, atamé ebwó ne alyá afé né gebagé mewaá Masedonia. ² Akene né geba eyigémbɔ geko afyéé bɔ́ Jisás eshye ne ájyé né gebagé mewaá Gresse. ³ Akwónéḡé ewu, abelé amfaá aléé. Ne nkane abɔ́ alu mankpe ékpe ajye né gebagé mewaá Siriya, awu nnó bɔ́ Jus ásó mala manwá ji. Eféé ne ajya mankére meso, ne akoóḡe ne eḡbe Masedonia akére meso. ⁴ Ndere ajye bɔ́ abi álu gelua ne ji ele Sopata maá Pырhɔs ayi atané melo Beroa; Aristakɔs ne Sekundɔs abi átané melo Tessalonika ne Gayɔs ayi atané melo Debe, Timóti, Tikikɔs ne Trɔfimɔs abi átané gebagé mewaá Ésyá. ⁵ Ebwó abɔḡé mbe, ákwónéḡé né Truus áḡií esé. Ese dela né Filipi. Ne gébéḡé epáá bréd ayi alá muale ekóóḡé, ⁶ ese dekpé ékpe né Filipi mankwólé ebwó. Esé deke nnyinnyi né ndo eta. Débanéḡé ebwó né melo Truus, debelé efeé uwyaá kpogele.

Kwya kwya nekene Pól né Truus mangé bós Jisós

⁷ Bii mbé né uwyáá ukwánege, ese ne echomele bós Jisós déjwólé melu ema manye menyéé gejeé. Ndere Pól alu manjye dondo, aló mangaré mekomejós Esowó, ne ashii garégé garégé kpaá te metós utuú. ⁸ Abó álwé gejamégé mawe né maá gepu né mfaá eyon mbaá ayi esé debó déchome. ⁹ Gesagé muú ayi akuú ji Yutikós abó ajwólé né maá menombí. Ndere Pól agarege mekomejós Esowó ajoye mbe, maá yimbó aló mambelé gejya. Abelé kpaá aloó mfaá manjós eyon aléé akwé mme. Aké ájye bwe ji, agbo mé. ¹⁰ Pól akwólé ebwó ajoye fyále gesagé muú yimbó mme ne aké ne abi atené, “Deligé sé, agbó wó, alu mebe!” ¹¹ Ne Pól akéré mfaá eyon anyéége menyéé gejeé, ama lo mangaré mekomejós Esowó kpaá te bii ujya ne ale ajoye. ¹² Ewyagé ebwó ágbaré gesagé muú yimbó áfé ne ji mmu mebe ne matós bwó ákwené.

Pól atané melo Truus afé né melo Miletus

¹³ Esé ako abi dekene ne Pól, deyye kpé ékpe, defé né melo Asos gétúgé Pól abó agaré esé nnó debó mbe, ji akene mewaá mewaá abané esé ewu. ¹⁴ Abánégé esé né Assós, ese dese ji dekre ékpe defe né melo Mitylen. ¹⁵ Bii uyyagé esé dema kpé ékpe deke nnyinnyi dekwóné kwókwólé ne Kios ne dékene wye deyye. Bii uyyagé dékwóné né Samós. Bii ebi fó uyyagé esé déke dekwóné Miletus. ¹⁶ Esé debó dékené mbó, dekoó Efesós koóge getúgé Pól abó akelege nnó deyye wáwá, déchóge sé gébé né Esya nnó ji akwóné Jerosale nsa nnó bii epaá Pentikos ukwáne.

Pól achye majyéé mbaá ákpakpa bós Echomele Jisós né Efesós

¹⁷ Ndere dekwóné Miletus, Pól aló meko né Efesós nnó ágaré ákpakpa echomele bós Jisós nnó áchwó ábané ji eféé. ¹⁸ Ebwó áchwóge, aló

manjós ne ebwó aké, “Enyú dekaá nkane esé delu mé chóncho, lo né bii mbé ebi nkwane né mme Esya kpaá te fi. ¹⁹ Mbó mpye utós ba nkane maá defwe Esowó ne mpó fó ne nepa, nlu ne gejamégé manse né ame. Ngé ntó gekpékpégé efwyale ne gébé gefó nlu ne manse né ame gétúgé gekpékpégé efwyale ewé bós Jus achyeye me. ²⁰ Enyú dekaá nkane mbó ngarege enyu mekomejós Esowó ne nkene upú, upú nlerege enyú ne mbi fó geno eyige gekage póo enyú wó. ²¹ Wye meko wu ama ne mbó ngaré bós Jus ne bós Grek nnó abó manlyá gabo, akéré mbaá Esowó ne áfyé matós ne Ata Jisós Kras esé. ²² Ne nana njye né Jerosale nkane Mendoó Ukpea egaré me ne nkaá fó genó eyi gepyé nye me ewu wó. ²³ Genó eyigé nkaá gelu nnó yéndé melo ewé nkwanégé, Mendoó Ukpea egarege me nnó áchyeye nye me efwyale ne áfyé nye me deno né Jerosale. ²⁴ Yémbó nse ye geme ya nnó nlu muú wó, nkelege le manéré utós ebi Ata Jisós afye me amu nnó ngaré abya melóméló nkane Esowó aléré bós galógáló nnó ebwó ápó.

²⁵ “Ne mbó nkene metós metós enyú ngarege nkane gefwage Esowó gelu, ne nkaá nnó enyú degené sé me. ²⁶ Góge me ngaré enyú nana nnó muú alagé meso, anogé né egbe ewé Esowó, ji mbós ne akaá, me mpó wye. ²⁷ Mbó ngaré me enyú yéndé genó eyigé Esowó akelege mampye ne mbi fó ye genó gema wó. ²⁸ Delagé meso. Bage geme nyú ne bós Esowó abi Mendoó Ukpea efye enyú né amu. Pege ebwó wye nkane membamé magonme ápele magonme jii, tege nnó Esowó akwó me gewugé echomelé bós Jisós ne manoó maá wuú nnó ábé bós bii. ²⁹ Njoge mbó nendé nkaá nnó ntigé nye meso, ukwala utanege nye dafye uchwó báne enyú ne uchwóge ulyágé fó magonme yina. ³⁰ Ne bós fó átaneege nye ntó metós

metóó nyú nnó abwólé bós Jisós akwólé ébwó. ³¹ Sége gébé détégé nkane mbó nchyege yéndemuú majyé né anmé aláé utuú ne ñwámese ne manse.

³² “Ne náná ayi áfyéé enyú né amu Ésoᵂᵂ, nchyege enyú majyé nnó dewuge le mekomejóó wuú ayi álerege nkane ápye enyú debóó nye eshye, ne debó nye ntó mejé ewé Ésoᵂᵂ ábelé mbaá bós bíí ako. Enyú dekaá nkane genᵂᵂ ya gelu. ³³ Enyú dekaá nkane mbó nlu ne enyú, nnerenge fó mwóle né ñka muú ye mandeé jíí. ³⁴ Mbó mpye utóó ne amu ya ne ese ne bós ba degéne geno eyige dekelege. ³⁵ Unó uko ebi mbó mpye uléré nnó muú abó mampye utóó ne amu jíí nnó apóó bós bi alá pó ne eshye. Tege ntó nkane Ata Jisós abó ajóó nnó, ‘Méjé elu ne muú yi achyege echye epwó muú yi agile nnó áchyege jí chyege.’”

³⁶ Ne Pól anerege manjóó unó bi, ébwó ako ató mano mme, anemmye. ³⁷ Ne ébwó ako alo manli, átyaa jí ne átamé jí nnó aké pere! ³⁸ Ébwó ábó ásomege dós gétúgé Pól abó aké, Ébwó ámágé gé sé jí ne ébwó ájye tí jí ákwóné né mbaá ayi akpéne ékpe.

21

Pól afé né Jerosale

¹ Esé ako ne Pól delyage ébwó, dekpe ékpe defé cho né Kós. Ne újyágé dekwóné Rudis, detanege eféé deyye né Patara. ² Ne dekwóné eféé, degé ékpe ewécha ewé ejye melo Fonisiya. Dekpe ewu deke nnyinnyi. ³ Dékwónégé né melu ewé degéne melo Syaprós, delya ewu ne egbe ébwóbe, degya deyye né Siriya. Dékwónégé Tiya, ékpe etaré esé detané nende ge mbaá yi áférege metuú mbó. ⁴ Détánégé deyye kéle bós Jisós. Degéé ébwó, debelé ne ébwó né uyyaá kpogele. Mendoó Ukpea epye ébwó agaré Pól

nnó ayyeé fó né Jerosale. ⁵ Ndo eyi esé delu manjye ékwónégé, detane nnó deyye. Bós Jisós ako chóncho ne andée bwó ne baá bwó, ájye tí esé ákoó melo ákwóné mbále nnyi. Ne detó mano mme eféé denemmye. ⁶ Esé detamé ate ne esé deyye kpe ékpe, ébwó akéré meso mmu.

⁷ Délyágé melo Tiya, dekwóné melo Ptolemes ne dema táne né ékpe deyye tame bós Jisós abi alu eféé. Debélé ne ébwó dama. ⁸ Bíí újyágé deyye dekpe ékpe defé né melo Kaisaria. Dékwónégé ewu, dekpe né gepúge Filip, debelé ne jí. Alu muú yi akene agarege mekomejóó Ésoᵂᵂ, ne alu ntó muú ama né gelúagé bós utóó akénéama abi abó ajya né Jerosale. ⁹ Ji abó áwya baá andée ani ne apó fó ne anó, álu bós bi áwuú meko ayi atáne mbaá Ésoᵂᵂ ne ágarege.

¹⁰ Ndere esé delú eféé né gejamégé ndó, muú ekpavé Ésoᵂᵂ fó ayi akuú jí Agabos atané Judiya achwó. ¹¹ Achwogé agé esé, abó ekanda Pól awe uka ne amu jíí. Ne aké, “Mendoó Ukpea eké ge na ne bós Jus apye nye ne mbóó ekanda ewé né Jerosale ne afye nye jí né amu bós abi alá pó bós Jus.” ¹² Ne esé ako dewuúge mbó, dekwó Pól mata nnó ayyeé né Jerosale. ¹³ Pól ashuú esé meko ake, “Nde enyú delilí, defye me gepwa né metóó? Nkpome mé mmye manjye denó né Jerosale ye mangbo getúge Ata Jisós.”

¹⁴ Te ndere esé delá káge kwóre metóó wuú, delya yéndé geno nnó Ata Ésoᵂᵂ apye ndere ejí jí.

¹⁵ Ne ebélége mboó ndó, dénywéré unó sé dekwó déféé né Jerosale. ¹⁶ Ne bós Jisós fó abi atané Kaisaria áfé ntó ne esé ne áse esé ábelé né gepúge Mnasen mbaá ayi ábele nnó dejwólege. Mende yina atané melo Syaprós ne abó áfyéé metóó ne Jisós gébége depore Jisós delo lo.

Pól ajye ge Jemsi

¹⁷ Ndere esé dekwone né Jerosale, bós Jisós abi alu eféé áse esé chánjéné. ¹⁸ Bii újyage esé ako ne Pól deyye gé Jemsi ne ákpakpa bós echomele Jisós ako alu ntó eféé. ¹⁹ Ne Pól atámégé ebwó, ala mangaré unó gemagama ebi Esowó abo apyé metós metós bós abi alá pó bós Jus gébége ji agarege ebwó mekomejó Esowó. ²⁰ Ne ebwó áwuúge mbo, áféé Esowó ne ákuú Pól aké, “Menme, pé gejame bós Jus áfyéé matós ne Jisós. Ne kaá nnó ebwó álu kpáne gechyé né mabe Mosis. ²¹ Ebwó ama áwuú nnó akene ogarege bós Jus abi álu né malo bós abi alá pó bós Jus nnó ásogé sé baá bwó nso ne ye mankwólé gepoge bós Jus ákwólégé. ²² Esé dekaá nnó bós áwuú nye nnó ochwó fa, nana esé depye nnó? ²³ Nte pye ndere esé dekelege mangaré wó. Ande fò ani alu fa abi anerege mampye depó etire ebwó abo anyémeno mbaá Esowó. ²⁴ Chó ne ebwó enyú depye gepé mamféré efwyale ewe elu enyú mmye, ne chye unó uko ebi abó manchye né gepé eyigembó ne ákpalé ebwó makpo. Jpyege mbo bós ako ágéne nye nnó wó mbós obelege mabé Mosis. Ne bós ákage nye nnó unó bi bós ajós getu jyé úlú gebyó. ²⁵ Esé desá njwe detó mbaá bós Jisós abi alá pó bós Jus, nnó ábó fó manye menyéé ayi ápyéé upe wye wó, ne anyéégé manóó menya ne álya ntó manáné tametame.”

²⁶ Ne Pól ase bós bimbó, bii újyage ebwó ájye lo depó etire mamféré efwyalé ewé elu ebwó mmye. Ne Pól akpe mmu echa upe Esowó mangaré bii ebi depó etiré na debye nye, ne yéndémuú bwó achyege nye unó upe bi mbaá Esowó.

Apye Pól né echa upe Esowó

²⁷ Gepe eyigémbó gebélege ndó ekeneama, ne bii ebi ndó eyimbó echwó bye, bós Jus fò abi átané

gebagé mewaá Esya áge Pól né echa upe Esowó. Annyi gejamégé bós matós ne ápye ji. ²⁸ Akalege áké, “Bós Isrèli chwóge depóó ese, depye mende yina. Ge mende yi akéne yendé mbaá ágarege bós nnó ábyágé melo esé, ne mabé Mosis ne echa upe Esowó ewéna. Ne nana akpe ne bós Grek né echa upe Esowó, nkane apyembó afye deba né melu ukpea ewe.” ²⁹ Ebwó ájoge mbo gétúgé abó ágené Pól akene ne Trófimós ayi atane Efesos né metós melo, ne áférege nnó Pól akpe ne ji né echa upe Esowó.

³⁰ Ndere ebwó akálé mbo, melo meko ekwé tametame, bós ako ábó áchwó chome mbaá ama. Agbaré Pól, ája ji átané né echa upe. Nderé ebwó ábó atane, bós ala ténéténe ágbé manombi. ³¹ Ne bós bina álo mantule Pól ne ákélege manwá ji. Menó muú bós bee Rom awuúge nnó melo Jerosale meko elu né efwyale, ³² ala mbo ase bós bee ne ákpakpa bwó, álomé áchwó kpe metós metós gejamégé bós bimbó. Bós bina ágégé ndere ebwó áchwó, álya mantule Pól. ³³ Ne muú kpaá yimbó achwó gbaré Pól aké, “Áwé ji bó mkpákové apeá ne agii bós bimbó gefóógé muú ayi Pól alu ne genó eyige ji apyé.” ³⁴ Agige mbo, bós álo manwyale, abi ápáne ewé, abifó ápáne ewechá. Ápyé muú kpaá bós bee yimbó akwé tametame ye tógésé genó eyi gepye akaá wó, ne ajós ne bós bii nnó áse Pól ájye né dachi bós bee. ³⁵ Ndere ájye ákwónégé melo ewé akwóme mfaá gepú, bós bee abwe ji gétúgé bós bimbó áchwó ne ncha. ³⁶ Ebwó ako ákwólege Pól meso akálege nnó áwá ji.

Pól aymené gemé jii

³⁷ Ndere áchwó kpe ne Pól né dachi bós bee, Pól agii menó muú bós bee. “Nnó ókaáge chye me gébé njóó genó fò ne wó?” Mende yimbó awuúge Pól ajóge Grek agii aké,

“Mbó ne ókaáge Grek?” ³⁸ “Mmye éké ópó fǵ muú Ijip ayi abó anǵmé umye fa gébé gefǵ ne apye bǵó dele ani abi áwáne bǵó ákwólé ji né mashwǵne?”

³⁹ Ne Pǵl ashuú ji meko aké, “Nlu muú Jus ne ntane melǵ Tasǵs né gebagé mewaá Silisya. Ne Tasǵs apó fǵ melǵ nsélé. Nte nkwa wǵ mata, chyé me éké gébé njǵó mejǵó ne bǵó bina.”

⁴⁰ Menǵ muú yimbǵ achyéǵé ji gébé, Pǵl atene melu éwé ákwǵme ajye mfaá gepú afu amu nnó bǵó ákwéné mejǵó. Akwenege, Pǵl ajǵó ne bǵó bimbǵ né meko Hibru aké,

22

¹ “Ante ba ne anǵme ba, wuuǵe nkane nkélege manǵené mmye ya.” ² Ebwǵ áwuúǵe nkane ji ajǵó né mekómejǵó Hibru, ákpe kwéne mejǵó. Ne alo ye manǵǵó ne ebwǵ aké,

³ “Nlu muú Jus, ábyé me né Tasǵs né gebagé mewaá Silisya, ne nwé fa né melǵ Jerosale. Gamalya ne aléré me nǵwe, aléré me nnó mbélé mabé ukwéne ante sé chánéné, ne mbó nkpa gechyé né depǵre Ésowa wye nkane enyú delu mbó fi. ⁴ Mbó nkélege manchǵ genwágé bǵó bi ákwóléǵé meti Jisós. Mpyene ebwǵ andée ne ande mfyé denǵ. ⁵ Etukpe ampye upe Ésowa ne uhome ákprakpa melǵ meko ákáge garé nnó mechó éwé menǵǵe mbǵ na elu wáwálé. Ebwǵ ambǵó áchyé me nǵwe nnó njyǵege nchye mbaá bǵó Jus abi alu né Damaskǵs nnó mpyé bǵó bi ákwólege meti Jisós, nwé ebwǵ ne nchwǵ ne ebwǵ né Jerosale nnó achye ebwǵ éfwyale.

Pǵl agaré geno eyi gepye ne ji áfyéé metǵó ne Jisós

⁶ “Ndere njye, gebéǵé nchwǵ kwǵne Damaskǵs genóǵé metǵó nǵwǵmese, ténéténé yimbǵ gekpékpéǵé genǵbǵó getané mfaánebuú geshwané gegya me nme. ⁷ Épyéǵé mbǵ nkwe nme

ne nwuú meko muú fǵ akuú aké, ‘Sǵl, Sǵl ndé ókelege maníi me mbwe’? ⁸ Ne ngíi nké, ‘Wǵ waá Ata’? Ashuú me meko aké, ‘Élé me Jisós muú Nasaret ayi ókelege maníi ji mbwe’. ⁹ Bǵó bi abó ákene ne me áǵé genǵbǵó eyigembǵ ne áwuú meko muú yi ajǵǵe ne me wǵ. ¹⁰ Ne nma gíi nké, ‘Ata nana mpye nnó’? Ashuú me meko aké, ‘Kwile ka, chǵó né Damaskǵs. Ókwónéǵé ewú ágarege nyé wǵ unǵ uko ebí Ésowa ábelé nnó ópye.’ ¹¹ Ndere nkwire ka ngéné sé mbaá getúǵe genǵbǵó eyigembǵ gekpené me áme. Ne bǵó bi abó ákene ne me áǵbaré me ebwǵ dekwǵné Damaskǵs.

¹² “Mende fǵ abó alu né melǵ éwémǵó ákamege Ananya, anǵǵe Ésowa dǵó ne abelege mabé Mosis ne bǵó Jus ako eféé áfǵge ji. ¹³ Achwǵ gé me atene me nenǵkuné mmye aké, ‘Menǵmé wa Sǵl, lo mangéne’. Wye né gébé eyigembǵ nlo mangéne mbaá ne ngé ji. ¹⁴ Ne ajǵó ne me aké, ‘Ésowa ayi ukwéne ante sé ajya wǵ nnó ókaá genǵ eyige Ésowa ákelege ópye. Ne apyé nnó óǵé muú utǵó wuú ayi wáwálé ne ówuú meko wuú. ¹⁵ Wǵ ógarege nyé bǵó ako nkane ji alu, óma ógarege ebwǵ unǵ bi ówuú ne ógené. ¹⁶ Ne nkane elúmbǵ, ógili nde nana. Kwile ka, áwyaá wǵ manaá Ésowa, ne kuúǵé Ata Jisós nnó ashwǵné gabo wye’.

Pǵl agaré nkane Jisós atǵme ji mbaá bǵó bi álá pǵ Jus

¹⁷ “Nkeréǵé né Jerosale njye kpe né écha upe Ésowa ne ndere nnemmye, ngé ame geja. ¹⁸ Ngé Jisós ne ajǵó ne me aké, ‘Kwile lyaá Jerosale wáwá nende bǵó abi alu fa áwuú nyé fǵ mekomeǵǵó ayi óchwǵ garé getú ya’. ¹⁹ Nshuú ji meko nké, ‘Ata ebwǵ ákaá chánéné nkane mbó nkéne né macha mmyemenene, mpyéne bǵó bi áfyéé matǵó ne wǵ, ntulege. ²⁰ Ndere ábǵó áwáne Stǵfen ayi apye bǵó nnó ákaá wǵ agarege bǵó depǵ tyé, mbǵ nlu wye nkamege

né bɔɔ bi áwáne ji, ne mbame mandeé bwó.’ ²¹ Ne Jisós ajóó ne me aké, ‘Kwile chɔ́, ntɔme nye wɔ tete né malɔ bɔɔ abi alá pɔ́ bɔɔ Jus.’ ”

²² Ndere bɔɔ bimbɔ́ áwuú nkane Pɔ́l ajóó genó eyigé na, mekomejóó yina atanegé ji meno, ébwó álo mando delúlu aké, “Wáge mende yina, akwane fɔ́ mambɛ fa mme wó.” ²³ Ndere ajóó mbɔ́, ákalege mbɔ́, áfú bɔ́ nku bwó ne áchwéle mpúpú atya mfaá. ²⁴ Menɔ́ muú bɔɔ bee yimbɔ́ agége mbɔ́, agaré bɔɔ bíi nnó áse Pɔ́l akpe né dachi bwó. Ajyegé aké atulé Pɔ́l, agaré geno eyigé bɔɔ Jus ákalege ji ula. ²⁵ Ne áwe ji. Ndere áchwó túlé ji, Pɔ́l agíi muú kpaá ama ayi abɔ́ atene efeé ake, “Nno ébé ese ekamé nnó átulé muú ayi áchye ji melu nnó ábé muú Rom, ayi alá ápa mpa wú wó?”

²⁶ Muú kpaá bɔɔ bee yimbɔ́ ajye bane menɔ́ muú bwó ne ake ne ji. “Se gébé nnó ekage akpaá mecho, mende yina alu muú Rom. Mende yina alu muú ayi áchye ji melu nnó ábé muú Rom.”

²⁷ Muú kpaá bwó yimbɔ́ awúgé achwó gií Pɔ́l aké, “Wáwálé nnó olu muú yi achye ji uto nno ábé muú Rom?” Pɔ́l akame aké, “Eh.”

²⁸ Ne ama jóó ne Pɔ́l aké, “Ncho ŋka dɔɔ ne nlu mbɔ́ muú Rom.” Pɔ́l ashúú ji meko aké, “Nlu muú Rom ayi áchyeé ji uto nnó ábé muú Rom, te gébégé ábyené me.”

²⁹ Bɔɔ bee abi abɔ́ álú mantulé Pɔ́l nnó agarege genó eyigé ji apyé, áwugé mbɔ́ aja mmye meso. Ne efɔ́ ekwó ntó menɔ́ muú bwó yimbɔ́ metɔ́ gétúgé ábɔ́ áwéle Pɔ́l ne bɔ́ mkpokɔ́vé ayi Pɔ́l alu muú Rom.

³⁰ Yémbɔ́ menɔ́ muú bwó yimbɔ́ alu kelege mankaá genó eyigé Pɔ́l apye ne bɔɔ Jus akálege ji ula, ne bíi újyágé aferé Pɔ́l bɔ́ mkpokɔ́vé né amu ne akuú anɔ́ baá ne ákpakpa melɔ́ ako nnó áchomé. Achómégé áchwó ne Pɔ́l né mbɛ ushu bwó.

23

Pɔ́l aténé mbɛ ushu ákpakpa melɔ́

¹ Pɔ́l aténé mbɛ ushu echomele melɔ́, ape bɔɔ domeé ne aké, “Aŋmé ba nlu mé né mbɛ ushu Esɔ́wɔ́ yendégébé kpaá te fi, ne metɔ́ wa echyegé me efwyale né genó gefɔ́.” ² Ne Ananya ayi alu etukpe ampye upe Esɔ́wɔ́ agaré bɔɔ bi áténé kwókwólé ne Pɔ́l nnó ádo ji gekwékwé meno. ³ Pɔ́l aké, “Esɔ́wɔ́ ado nye wɔ́ ntó gekwékwé. Wɔ́ olu eké ekwɔ́ gepú ewé áwɔ́gé ne mbómé. Wɔ́ ojwɔ́le efeé nnó opa mpa wa nkane ébé elu ne ɔ́ma kwé ébé nkane aké ádo me gekwékwé.”

⁴ Bɔɔ bi aténé kwókwólé ne Pɔ́l agíi ji aké, “Mbɔ́ ne oshye etukpe ampye upe Esɔ́wɔ́?”

⁵ Ne Pɔ́l ashúú ébwó meko aké, “Aŋmé ba, nkaá fɔ́ nnó alu etukpe ampye upe Esɔ́wɔ́ wó. Nende nkaá nnó ŋwe Esɔ́wɔ́ aké, ‘Ekagé muú ashye muú kpaá melɔ́.’ ”

⁶ Pɔ́l aké agene nnó gentɔ́ge bɔɔ abifó álú bɔɔ Sadusi ne abifó álú bɔɔ Farasi ákale aké, “Aŋmé ba nlu muú Farasi ne ante ba álú bɔɔ Farasi. Ula bi nkpené unɔ́ mpa élé gétúgé nkame ne mbélé uméé nnó bɔɔ bi ágbɔ́ ákwilege nye né negbo.” ⁷ Pɔ́l ajóó mbɔ́, bɔɔ Sadusi ne abi Farasi álo manwamé ne ate, ne echomele ewémbɔ́ ékaré malu apea. ⁸ Ébwó áwámege mbɔ́ getúge bɔɔ Sadusi aké muú agbogé akwilege sé né negbo ne ákamé fɔ́ nnó ekiénné Esɔ́wɔ́ elu wó ye genó fɔ́ nkane Mendoó gepɔ́. Yémbɔ́ bɔɔ Farasi ákame nnó unɔ́ bi uko úlú. ⁹ Ne mawámé ama ja dɔɔ. Ne anleré mabé Esɔ́wɔ́ abi álú geluáge bɔɔ Farasi ákwile ka ájoge ne eshye aké, “Esé dege fɔ́ gyé ayi mende yina apye wó. Ndɔ́fɔ́ ekiénné Esɔ́wɔ́ ye élé mendoó ne ejóó ne ji wáwálé.”

¹⁰ Gébégé mawáme yimbɔ́ aláa lé umyeyumye, muú kpaá bɔɔ bee afɔ́ nnó ágyale nye Pɔ́l ubauba, ne agaré bɔɔ bee nnó áféré Pɔ́l efeé akéré ne ji mmu dachi bɔɔ bee.

¹¹ Bií bimbó ne utuú Jisós achwó tene nenkuné mmye Pól ne ajóó ne ji aké, “Gbaré metáó wye, ndere ogarege nkane nlu né Jerosale mbantó ne ogarege nye bóó né Rom.”

Bóó fó ásó mala manwá Pól

¹² Bií ujjágé bóó Jus fó ásó mala ne áchó mmye nnó ébwó anyeé ne ányú genó gefó kpaá te áwáne Pól. ¹³ Ne bóó bi áchóó mmye ápwó usaá upea. ¹⁴ Ne ájye gé anóó baá bi apye ure Esówó ne ákpakpa meló áké, “Ésé dechó mmye nnó denyéé, denyú genó gefó kpaá te esé déwáne Pól. ¹⁵ Nkane elúmbó, enyu ákpakpa meló tóge meko mbaá menó muú bóó bee nnó ató Pól depye eké dékelege mamape mechó Pól chájéné ne esé dékpomé mmye manwá ji gemege nnó akwóné fa.”

¹⁶ Ne maá mende ayi merjme Pól yi mendée awú genó eyi ébwó abó ásó mala mampye, ajye garé Pól né dachi bóó bee. ¹⁷ Ne Pól akuú muú kpaá bóó bee ama aké, “Se nte mamane yi ojye mbaá menó muú enyú, awya geno fó mangaré ji.” ¹⁸ Ajyegé ne ji ewu aké, “Pól muú denó aké nchwó ne nte mamane yina eta wye, awya genóge fó mangaré wó.” ¹⁹ Menó muú yimbó ase nte manmané yimbó átené babá, agii ji ake, “Ndé mechó okélege mangaré me?”

²⁰ Ashuú ji meko aké, “Bóó Jus fó ajóó ábéle nnó geyá ébwó ágaré wó óma chwó ne Pól né echomelé meló, ébwó akélege mampye eké ámage pé mechó Pól chájéné. ²¹ Yémbó ébwó áchwóge, okamege nende bóó ápwó usaá upea abi ábií né meti, ágile manwá Pól. Ébwó ácho mmye nnó anyeé ne anyú genóge fó kpaá te áwáne Pól. Ne nana ébwó ágile manwú genó eyige tanege wó meno.”

²² Ne menó muú yimbó aké ne maá yimbó, “Chó ne ekage opye muú fó akaá nnó ogaré me mechó ewé.”

Ató Pól mbaá Felis ayi góména

²³ Ewyagé menó muú bóó bee yimbó akuú bóó apea abi akwólege ji né dekpakpaá, aké ne ébwó, “Jyage usaá bóó bee ufya abi ákene ne uka ne usaá bóó bee uleé meso efya abi ákwóme mfaá ujujá ne jyage ntó usaá bóó bee ufya abi álú ne makó. Gárege ébwó ákpome mmye áse Pól ájyé né Kaisaria né kálánká eneneama ne utuú bi. ²⁴ Segé ujujá ebifó nnó Pól aké akene ákwómé mfaá. Tige ji ake pere akwóné né ushu Felis ayi góména. ²⁵ Ajogé mbó, ásá ntó nwe aké,

²⁶ “Me Klodyos Lysia ne nsame nwe yina mbaá Ata Felis ayi gómna. Ntamé wó. ²⁷ Bóó Jus ábó apyé mende yina ne ákelege manwá ji. Nwuúgé nnó alu muú yi áchyeé ji melu nnó ábé muú Rom, me mfé ewu ne bóó bee ba ne mferé ji né amu ébwó. ²⁸ Te mbó nkelege mankaá gyé ayi ébwó aké mende yina apye, nse ji defé mbe ushu ákpakpa meló bwó. ²⁹ Agigé ji, nge fó nnó apye genó eyige ábó manwá ji wó ye mankpe denó. Ébwó ábó anyeé lé mbeé né mabé bwó. ³⁰ Ewyagé muú fó achwó garé me nnó bóó Jus ásó mala manwá mende yina. Ne ntó ji ténéténé eta wye. Ngaré ntó bóó bi aké ji apye gyé nnó áchwó garé wó genó eyige ji apye. Bé peré.”

³¹ Ne bóó bee bimbó ápye wye nkane menó muú bwó agaré ébwó. Ase Pól né utuú bimbó, áke kpaá ákwóné Antipatris. ³² Bií ujjágé bóó bee abi ákene ne uka ákére né dachi bwó ne abi awya ujuja áse Pól áfé ne ji. ³³ Ébwó ákwónégé Kaisaria, áchye gómna nwe yimbó ne áfyé Pól né amu jii. ³⁴ Akuúge nwe yimbó, agii Pól aké, “Ótané ndé geba?” Pól ashuú ji meko aké, “Ntané gebagé mewaa Silisya.” ³⁵ Góména awuúge mbó, aké ne ji, “Gó bóó bi aké opye gyé áchwó ne nwúú mpa wye.” Ne ajóó aké

ájye bélé ji né echa ewé Mfwa Herōd abo atené ne aké bōó bee ábamé ji.

24

Felis apɛ mechɔ Pɔl

¹ Ndɔ eta ekoógé, Ananya ayi etukpe ampye upe Esɔwɔ ne ákpakpa bifo áchwɔ né Kaisaria ne Tetulus muú yi akaáge mabé bōó Rom. ² Akúgé Pɔl akpe mmu, ne Tetulus alɔ mangaré gyé yi Pɔl apyé aké,

“Ata Felis ɔpye bōó esé ábó neso né gejamégé gébé gétúgé ɔgbaré ebwɔ chájéné. Ne gejamégé unó bi wɔ ɔkwɔré, wɔ ɔpye melo ese enené. ³ Ne esé dese mechɔ ewé ne metɔ́ megómégó ne bōó áfɛge yendé mbaá gébé geko. ⁴ Nkélégé fɔ manchɔ wɔ gébé yémbɔ nnene wɔ mmye nnó ɔwuú mechɔ ewé me nkelege manjɔ́. ⁵ Esé degé nnó mende yina alu muú efwyale, akene malɔmalɔ apye bōó Jus ako ádorege makpo ne ate. Alu ntó menɔ mbe né mbaá bōó bi ákuú ebwɔ nnó ekwɔ Nasaren.

⁶ “Abó akelege ntó mamfyɛ deba né echa upe Esɔwɔ ne depyene ji [Esé debó delu mampa mpa wuú nkane ébé sé elu, ⁷ yémbɔ Lysia menɔ muú bōó bee achwɔ fɔ́ ji né amu sé, ⁸ ne aké dechwɔ depa mpa Pɔl né mbe ushu wye.] ɔgigé mende yina, ɔwuú nye unó uko ebi esé dejoge mbɔ nnó apye.” ⁹ Tetulus ajogé mbɔ, bōó Jus ako abo álú efɛé ákame nnó elú wáwálé.

Pɔl anjéné mmye jít né mbe ushu Felis

¹⁰ Ne gɔmena yimbɔ afu Pɔl ebwɔ nnó ajɔ́, Pɔl alɔ ye manjɔ́ aké, “Nkaá nnó ɔpa mé mpa né melo ewé ne gejamégé anjé, ne metɔ́ egɔ́ me manjéné mmye ya né mbe ushu wye. ¹¹ Mbɔgé ɔgigé, ɔwuú nye nnó ndɔ elu dangbeé efyaneepea eyi mbɔ njye né Jerosale manogé Esɔwɔ. ¹² Ne bōó Jus agé ye me nyéégé mbeé ne muú fɔ́ né echa upe Esɔwɔ wɔ́, ne ágé ye me mpyege

bōó Jus adorege makpo ne ate né macha mmyemenene ye né melu fɔ́ né melo wɔ́. ¹³ Ebwɔ ákagé lere fɔ́ nnó genó eyige ebwɔ aké mpye gelú wáwálé. ¹⁴ Ne nkamé genó gema eyige ebwɔ aké, ‘Nnoge Esɔwɔ ayi ukwene ante sé né meti ewé ebwɔ aké élmé fɔ́. Yémbɔ nkamé lé unó uko ebi mabé Mosis ajɔ́ ne ebi bōó ekpavé Esɔwɔ ásámé.’ ¹⁵ Ne nwyá uméé wye nkane ebwɔ ntó awya nnó Esɔwɔ apye nye yéndémuú akwile né negbo ye apye galógáló, ye apye gabo. ¹⁶ Ne nmuame yendégébé nnó metɔ́ wa ébé pópó né mbe ushu Esɔwɔ ne mbe ushu akwaa ¹⁷ Ebéle mé dɔ́ ayi mbɔ nla jyɛ né Jerosale wɔ́ ne mfé nana ne nka mampoo bōó Jus ne mampye ntó upe mbaá Esɔwɔ. ¹⁸ Gé genó eyi gepye me njye né echa upe Esɔwɔ mbɔ ne ebwɔ ágené me wye. Mbɔ nnerege mampye upe bimbo nnó nshwóné mmye ya, gejamégé bōó abó ápó ne me, ne ye efwyale etane wɔ́. Ne bōó bi abo ágené me élé bōó Jus abi átané né gebagé mewaá Eya. ¹⁹ Mbɔgé ebwɔ ábó ágé nnó mpye gye, mbɔ áchwɔ gáre né mbe ushu wye. ²⁰ Elá pɔ́ mbɔ wɔ́, bōó bina ágaré gye ayi ebwɔ ágené gébége ákpakpa melo ápelé mechɔ wa. ²¹ Esé ne ebwɔ debó debó efwyale wye né genó gema. Élé genó eyi mbɔ njɔ́ né metɔ́ metɔ́ ebwɔ nké, ‘Mbɔ mpa ne enyú fina gétúgé mfyɛ metɔ́ nnó muú agboge akwilege nye né negbo.’ ”

²² Felis awuúgé mbɔ, depɔ́ etire na deko, ndere akaá mé meti ewé Jisós chájéné, agbé mechɔ ewémbɔ aké, “Lysia menɔ muú bōó bee achwogé ne nsó mpa yina.” ²³ Ne agaré muú kpaá bōó bee ama nnó ábamé Pɔl yémbɔ álya ji ábé shushu ne alyage ntó ajeé bíí áchwɔ áchyege ji unó bi uli ji. Achɔ gébé ne mpa Pɔl né anjé apea.

²⁴ Ebelegé Felis ne mendée wuú Drusila áchwɔ gé Pɔl. Mendée wuú abó alu muú Jisós. Ebwɔ ákuú ji

ne áló manwú ndere ji agárege ebwó nkane muú akage fyε metóó ne Kras Jisós. ²⁵ Ne agaré nkane muú akage bε cho ne nkane muú abó mangbaré mmyε ji né bií mpa Esowó ebi uchwóó nyε. Felis awuúge mbo, efóó ekwóó ji metóó aké, “Cho kpé, ngegé gébé mmage kuú nyε wó.” ²⁶ Ajóó mbo, aferege nnó Pól achyεge nyε ji nka. Né getú eyina akuú Pól yendégébé ado abya ne ji.

²⁷ Epyε wyembó kpaá aḡmε apea ákoó. Gébégé áchyε Poshós Festos geluógé Felis, Felis alya Pól né denó élé akεlege mampyε matóó agóó bóó Jus.

25

Pól aké áteé mechó wuú eyε mbaá mfwa Rom

¹ Ndó ekoóge élé eyi Festos aselé gefwa né gebagé mewaá Judiya, atané né Kaisaria afé né Jerosale. ² Ne anóó baá bi apyε upε Esowó ne ákprakpa meló áchwóó ne mechó Pól né mbe ushu wuú, ákwóó ji mata nnó, ³ apyε ebwóó genó eyigé na ndere ebwóó akεlege, ató Pól achwóó né Jerosale. Ebwóó abó asóó mala nnó ájwólege meti, Pól achwógé ebwóó áwá. ⁴ Festos ashúú ebwóó meko aké, “Pól alu mmu denó né Kaisaria ne ela gachyε nkéré εwu. ⁵ Mbógé apyε gye, garege anóó bóó nyú akwólé me deyyε né Kaisaria ne akpa mechó ewémbó achwóó mbe ushu wa.”

⁶ Ne Festos ama belé né Jerosale genógé ndó eneé eyyεgé ne efya ne akéré né Kaisaria, bií uyyagé ajwólé né εcha eso ne ató nnó achwóó ne Pól. ⁷ Achwóó ne Pól, bóó Jus abi abó átané Jerosale áno ji mme ne áló mama ji ukpékpé depó mmyε ayi álá kágé lere nnó genó eyigé ebwóó ajóó gelu wáwálé. ⁸ Ne Pól aḡmene mmyε ji aké, “Mpyé yε gyeé fóó né mabé bóó Jus wó, yε efwyale nchyé né εcha upε Esowó wó, ne mpyε fóó gyeé mbaá mfwa Rom wó.”

⁹ Yémbó Festos akεlege mampyε matóó agóó bóó Jus, nkaáwú ne agií Pól aké, “Póóyyé né Jerosale ápa mpa wyε né mbe ushu wuú?”

¹⁰ Ne Pól ashúú ji meko aké, “Ntené fa né εcha eso mfwa Rom ne gé mbaá ayi abó mampa mechó wa na. Wó ókaá chánéné nnó mpyε bóó Jus gyeé fóó wó. ¹¹ Mbógé nkwe ébé ewé abóó manwá me, mfóó fóó negbo ne mbógé depó deko etiré ebwóó ajóó ne me depó wáwálé, ókágé gbaré me óchyε ebwóó. Nnene wó mmyε nnó óteé mechó wa eyyε mbaá mfwa Rom.”

¹² Ne Festos awuúge mbo, ajyε jóó ne bóó majyε bií, ewyagé ajóó ne Pól aké, “Te mbaá wó óké atee mechó wyε mbaá mfwa Rom, εwu ne oyyε.”

Pól atené mbe ushu mfwa Agripa ne Benise

¹³ Ebélgé mfwa Agripa ne Benise áfé né Kaisaria mantamé Festos. ¹⁴ Abélgé eféé dóó bií fóó Festos achwóó ne mechó Pól né mbe ushu mfwa yimbó aké, “Mende fóó alu fa ayi Felis alyá né denó gebégé ajyε. ¹⁵ Ne njyégé né Jerosale, anóó baá bi ápyε upε Esowó ne ákprakpa bóó Jus ágaré me depó etiré ebwóó aké Pól apyε. Ne ebwóó aké me nsó mpa nnó mende yina akwé ébé. ¹⁶ Ne ngaré ebwóó nnó gepógé bóó Rom gepó fóó nnó ajóó nnó muú akwé ébé, ayi ji ne bóó mpa bií álá tene unóó mpa ne aḡmené mmyε jií né depó deko etire aké ji apyε wó. ¹⁷ Ebwóó áchwógé fa ácho sé gébé wó, bií uyyagé nyjε jwóle né εcha eso, nké áchwóó ne mende yina. ¹⁸ Bóó mawamé bií ákwilegé ka, ajóó yε nnó akwé ébé fóó nkane mbo mferé wó. ¹⁹ Ebwóó abó anyeé le mbeé ne gefóó eyigé ebwóó ánogé Esowó ne ama anyeé mbée gétúgé muú fóó ayi ákuú Jisós, agbo me yémbó Pól alu jóge nnó alu mebe. ²⁰ Ndere nlá kágé se geno eyigé mpyε, ngií Pól nnó ajyε né Jerosale ápa mechó wúu εwu. ²¹ Yémbó Pól aké élome lé nnó ályá ji né denó kpaá te mfwa Rom apáne

mpa wuú. Ne agaré aké ábamé ji kpaá te agene meti mantò ji mbaá mfwa Rom.”²² Ne Agripa awuúge mbò aké, “Me ntó nkelege manwu né menó mende yimbò.” Ne Festos aké ne ji, “Geya òwuú nyé”

²³ Bii ujayagé mfwa Agripa ne Benise áchwò ne gejamé gé bòó áno ge ebwò dòó ne mabeé, ebwò ákré ájwólé né echa eso. Ne anòó bòó bee ne anòó bòó abi alu melò. Ne Festos agaré áchwò ne Pòl,²⁴ ajòó aké, “Mfwa Agripa ne bòó ako abi alu fa, gege mende yi bòó Jus ako áchwò, ábánege me yendégébé ákpeage me nnó akwané sé mēbe mēbe wó. Abó ápye né Jerosale, ne ápye ntó fa né Kaisaria.”²⁵ Yémbò ngé fò genó eyige ji apyéé eyige ji abó mangbó wó. Ne te ji mbòó aké átéé mechò ewé ejye mbaá mfwa Rom, nkamé nnó ntene ji ajoyé ewu.²⁶ Yémbò mpó ne genó eyigé nsame nyé ntó mbaá mfwa yimbò gétúgé mende yina. Nkaáwú ne nchwò ne ji né mbe ushu enyú, titi né ushu mfwa Agripa nnó, enyú ntó dejòó mechò ewé ne nkaá genó eyigé nsame.²⁷ Me ngé nnó eló fò ntó nnó átò muú denò mbaá mfwa ayi nlá garé gyéé ayi ji apyé wó.”

26

Pòl aḡmene mmye jii né mbe ushu mfwa Agripa

¹ Agripa awuúge ne akuú Pòl aké, “Nana elé gébé jyé manjòó mejòó nnó òshya wa òkame meko bwó.” Ne Pòl afu amu alò manjòó aḡmenege mmye jii aké,

² “Ata Agripa, ngé nnó nwyá éfwò manténé né mbe ushu wye fina manmené mmye ya né depò etiré bòó Jus ámalé me mmye”³ Njògé mbò, gétúgé nkaá nnó òkaáge gepòge bòó Jus chánéné ne unó bi ebwò anyéé mbeé ne ate. Mbò ne nkwo wò mata nnó òse gébé òwuú genó eyigé nkelege manjòó.

⁴ “Bòó Jus ako ákaá nkane geḡwá ya gelu te démbáné getúge nwe né né mpu bwó me né Jerosale ntó.

⁵ Ebwò ákaá ne te gachí gefòge muú ayi mbò nlu. Mbògé ebwò ábò ágárege wáwálé, mbò ájòó nnó nlu muú né uchome Farasi ayi akwòlege mabe chere chere ne anóge Eṣòwò mpwò bòó ese ako.”⁶ Ne nkpe mbò unòó mpa fi getúge nneré metòó né unó bi Eṣòwò abó anyémeno ne ukwene ante ese.⁷ Ge wye menomenyéé ewé matòó ese áfyanéapeá ajwòle ágile ndere ebwò anóge Eṣòwò utuú ne ḡwòmese. Ata elé getúge nneré metòó ne nkpe mbò unòó mpa ne bòó Jus bina.”⁸ Gó me ngii enyú ako nnó, “Ulannó enyú deféré nnó epó kòkòge nnó Eṣòwò apyé bòó akwile né negbo?”

⁹ “Me Pòl gébé gefò mbò ntené ne eṣhye nnó mpye ndere eji me metòó manii mabò Jisós ayi Nasaret.”¹⁰ Na ne mbò mpyé né Jerosale. Anòó baá bi ápye ure Eṣòwò ábò áchye me ebwònye ne mfyé gejamé gé bòó Eṣòwò denò. Ne yendégébé eyigé ajòge nnó áwáne ebwò nkamege ntó.¹¹ Yendégébé nchyege ebwò efwyale né macha mmyemenene ese mako, mpye nnó ebwò áshya Jisós kpekpe, áféré matòó ne Ji. Nchye anywóné me mmu kpaá te nkwo ne malò mme bòó bicha manii ebwò mbwe ewu.

Pòl agaré nkane ji akwòré metòó wuú, akwòlé Jisós

¹² “Èbelegé, mfé ntó né melò Damaskòs ne bò ḡwe abi alere nnó uto ba utané mbaá anòó baá bi ápye ure Eṣòwò.”¹³ Ata, ndere ngye ne metòó ḡwòmese, ngé gekpékpé gé geḡbò eyi gé géne gepwò ḡmèé getané né mfaánebuú, gechwò gene gegya me mme ne bòó abi abó akéne ne me.¹⁴ Eṣe ako dékwe mme, ne nwú meko muú fò ajòó né mejòó Hibru aké, ‘Sòl, Sòl ulannó òkelege manii me mbwé? ‘Chyege

geme jyε efwyale manténe ukalo ne me. Ɔchyege geme jyε nkane menya ayi aselé metaá adorege.’¹⁵ Ne ngiú nké, ‘Wá waá Ata?’ Ashuú me meko aké, ‘Elé me Jisas muú wá ɔkelege maníú ji mbwε.¹⁶ Kwile ka. Nkwó wá ushu nenmé nnó mpyε wá ɔbe muú utaó wa, ɔgarege nyε bɔó unó bi ɔgené fina ne unó bi fɔ ɛbi nlerenge nyε wá né meso gébé.¹⁷ Mférégé nyε wá né amu bɔó Jus ne mférégé nyε wá ntó né amu bɔó abi alá pɔ bɔó Jus, ne ntóme le wá eta bɔó bimbɔ.¹⁸ Ɔjyεgé εwú, néné εbwó ame, ne ɔférégé εbwó né gemua, ɔpyε εbwó áchwó né gengbó. Éwéna etené nnó ɔfereloge nyε εbwó né amú danchomelo, ɔchwó ne εbwó né égbé Éswáwá nnó áfyεé matáó ne me ne Éswáwá ajige nyε nte gabo εbwó, ne ábɔ nyε melu né geluage bɔó Éswáwá abi ji ajyá.’

Pól agaré utaó bií mbaá Agripa

¹⁹ “Ata Agripa nkane elúmbɔ, nshyá fɔ meko ayi atane mfaánebuú wá.²⁰ Nlɔ né Damaskɔs ngaré mekomejɔó wuú ne nle nchwó fa né Jérusalem. Nfé ntó yéndé mbaá né malɔ bɔó Jus ne ayi alá pɔ bɔó Jus. Mbó ne ngarege yéndémuú nnó ákwɔre metáó alyáá gabo wuú, ákéré mbaá Éswáwá ne ápyεge unó bi ulere nnó εbwó ákwɔre genwá bwó.²¹ Gé genó eyi gepyé bɔó Jus ápyéné me né mmu εcha upε Éswáwá ákelege manwá mbɔ.²² Yémbɔ Éswáwá apóó me yéndégébé kpaá te fi. Ne ntene ngarege mekomejɔó ayi áfyé me né εbwá mbaá bɔó ne ubyankwó bɔ. Ngarege le unó bi bɔó ekpávε Éswáwá ne Mosis ábɔ ájɔó te gachí nnó upyε nyε.²³ Ébwó ábɔ ájɔó nnó, “Muú yi Éswáwá akweré ji elá gefwa ábɔ mangbó ne ábε muú mbe yi akwile né negbo ne apyε bɔó Jus ne abi alá pɔ bɔó Jus ágé gengbó.”

Afwa melɔ ápyame manwú depɔ etiré dekene ne Jisas

²⁴ Ndere Pól alu ánménege geme jíú, Festos aweé ji aké, “Pól ɔméε

gebwó. Unó bi ɔgií dɔó upyε wá ɔle méε gebwó?”²⁵ Ne Pól ashuú ji meko aké, “Ata me mmée fɔ gebwó, njɔgé le unó bi ulú wáwálé.²⁶ Wáwálé alu nnó mfwa Agripa akaá depɔ ti deko, nkaáwune njɔgé mbɔ nlá pɔ ne εfɔ metáó, nende depɔ tire na depyé fɔ bibíú wá.²⁷ Mfwa Agripa, pɔ ɔkamé ntó depɔ eti bɔó ekpávε Éswáwá ásámé? Me kaá nnó mfwa akamé.”²⁸ Éwyage mfwa Agripa agií Pól aké, “Wá ɔferé nnó ɔkage pyε me wyε tenétené nnó mbé menkwale Kras?”

²⁹ Ne Pól ashuú ji meko aké, “Yε εbé le nana, yε meso gébé, nne nemmye mbaá Éswáwá nnó wá ne bɔó ako abi awuú mbɔ me fi nnó debé éké me, yémbɔ epóóf nnó enyú dekpε denɔ nkane me nkpené.”

³⁰ Pól ajɔgé mbɔ, mfwa Agripa, gɔmena Festos, Benise ne bɔó bifɔ ákwilé ka.³¹ Ne ndere εbwó ájyé dafyε, ájɔge ne ate aké, “Mende yina apyé fɔ genó eyigé abɔ mangbó wá yε denɔ mankpε wá.”³² Mfwa Agripa ajɔó ne Festos aké, “Mbɔgé mende yina ábε danjyε ne mecho éwé mbaá mfwa Rom, mbó delyaá ji.”

27

Bɔó bee áfε ne Pól né Rom

¹ Nkane ákame nnó deyyε, εféé ne deyyε kpε esogeka, éwé ejyé melɔ Itali. Agbaré Pól ne bɔó denɔ abifɔ áchye muú kpaá bɔó bee ayi ákuú ji Julyɔs. Ji alu né geluage bɔó bee abi mfwa kpa bɔó Rom.² Ne esé ako dekpε esogeka éwé étané melɔ Adramatim éjyε malu yi makpé átárege né gebagé mewaa Ésya [Aristakos ayi atané melɔ Tessalonika né gebagé mewaa Masedonia, alu ntó ne esé.]³ Bií ujjágé esé dekwóné né Sidan. Julyɔs alɔ melu ne Pól te alyá ji nnó ajyε gé ajeé bií nnó áchye ji genó eyigé geliú ji.⁴ Détánégé Sidan delɔ manjyε, ne gétúgé mbyo atané esé

mbɛ, degya defé egbe Syaprɔs melo ewé nnyi nenɔ́ ewu mme mbaá ayi mbyo alá pɔ́ dɔ́. ⁵ Esé déchyágé ebéé mega ewé é́lú toitoi ne Silisya ne ewe fɔ́ ewé é́lú toitoi ne Pamfilya, eféé ne déchwɔ́ kwóné né Mira né gebagé mewaá Lysha. ⁶ Muú kpaá bɔ́ bee yimbɔ́ age esogeka ewécha ewé etané né melo Aleksandra ejye melo Itali, eféé ne afye esé mmu.

⁷ Esé deke perepere né gejamégé ndɔ́, degé efwyale ne délé kwóné melo Snedus. Ndere mbyo alá kamé nnó esé déjye mbe wó, dekwɔ́ré defé égbé ewé *Kret melo ewé nnyi nenɔ́ ewú mme, dekoó nechye né Salmɔ́nɛ. ⁸ Dekene dejye mapeá mapeá, melo ewé nnyi nenɔ́ ewú ne mme démye kpaá dékwóné nechye eniné ákuú nnó nechye népere, kwókwólé ne melo Lasiya.*

⁹ Esé debó dechɔ́ mé gejamégé ndɔ́ ne bíí kpaá ebi ápyé gepɛ mashwóné ubéé ubi úkoó mé. † Ne Pɔ́l achye gejamégé bɔ́ majyéé abi alú mmu esogeka aké, ¹⁰ “Anmé ba, ngé nnó mbɔ́gé detogé eshye dejyége gejamé unó unóme nye chóncho ne esogeka ne bɔ́ ágbóo nye ntó.” ¹¹ Ye éle Pɔ́l ajɔ́ depɔ́ ti, muú kpaá bɔ́ bee afye yéé mekpo wó, akwólé le mekoyi menjamé ne mbɔ́ esogeka ájɔ́ge. ¹² Te ndere nechye eniné mbɔ́ nela nepó nechye neló neló eniné bɔ́ ájwɔ́lege gébégé gefwene, gejamégé bɔ́ akélege nnó esé dejye mbe kpaá te dekwónége nechye eniné ákuú nnó Fonis né melo Kret. Fonis alu mbaá ayi ebéé mega ekaré ufafa upea.

Mbyo nnyi akpa ésonjeka

¹³ Ewyagé mbyo atané nteé ebéé mega alɔ́ manchwó ne bɔ́ bi alú né esogeka áferége nnó efwó ekwólé ebwó. Ne ebwó áferé dánjmaa ésonjeka afyé mmu esogeka. Apyégembɔ́, álo manjye

mapea Kret melo ewé nnyi ne nɔ́ ewú né mme. ¹⁴ Ewyá ye wó, mbyo nnyi atané achwɔ́ esé mmye né egbe ebwɔ́nye, mbaá ayi njméé etanege né Kret. ¹⁵ Mbyo nnyi yimbɔ́ achwó ado esogeka ayi ánjamé alá kágé bwóle mekpo esogeka nnó ejye mewaá. Ebwó akpe lyaá nnó mbyo akpa ewú. ¹⁶ Ndere dejye dekoó maá melo fɔ́ ayi nnyi nenɔ́ ji mme, melo ewémbɔ́ ákuú nnó Koda. Ne ndere dekoge maá melo yimbɔ́ unó bi ulú wye ugbe mbyo nnyi nnó áchwógé ne eshye. Ne esé demye deja ékpée ewé áshíí né ula esogeka defye mmu. ¹⁷ Apyege mbɔ́, ábané ekpée ne esogeka áwe ne manyíí nnó ekagé ekpée egypte ne esé debó efɔ́ nnó esogeka eshulege nye efé kwókwólé ne Lybia ne efáage nye né manchwé usɔ́ ayi átánege né ebéé mega. Eféé ne ebwó anyaa ndeé nnó mbyo akpe mmu ákpa esogeka. ¹⁸ Ndere mbyo nnyi alú kóoge ne eshye, ne bíí újyágé ebwó áferége matuu ayi alú mmu esogeka áfómege nnyi nnó ewu efúú. ¹⁹ Bíí bimbɔ́ ukoóge ne dónɔ́, bɔ́ bi ájáme esogeka ákpa unó bi ápye utɔ́ né esogeka áfumé nnyi. ²⁰ Ne esé déla wyémbɔ́ né gejamégé ndɔ́ yéé njméé, yéé ambe dege wó ne mbyo nnyi akpane ésonjeka ejye egbe ewé ne ewé. Ndere mbyo nnyi apyembɔ́, mane magyále esé ne déferé nnó dechwɔ́ degbó.

²¹ Nkaáwú ne efɔ́ epyé bɔ́ álaá mesa né gejamégé ndɔ́. Ewyagé Pɔ́l akwilé ka aké ne ebwó, “Anmé ba, mbɔ́ge enyú debó dewú majyéé ma ne esé dela né Kret, mbɔ́ ekpée ne gejamégé unó uchɔ́ mbɔ́ wó. ²² Ne me nnene enyú mmye nnó dégbaré matɔ́. Ye muú ayi agbo nye apó wyeé esogeka ewú ewú ne énóme nye. ²³ Njɔ́ge mbɔ́ getúge Esɔ́wɔ́ ayi abɔ́ me ne Esɔ́wɔ́ yi me

* **27:8** Elú wáwálé nnó: Nana gé gébé eyige afofo achwó dɔ́ na. † **27:9** Elú wáwálé nnó: Bíí kpaá bina né bɔ́ njwe bífɔ́ ása nnó élé bíí bi ályage menyéé kpekpe.

nnóge ne atóme ekiénné wuú ne utuú ebi njuú. Echwógé etené me nekuné mmye, ²⁴ eké ne me, ‘Pól ófógé fò. Òtenege nye mbe ushu mfwá Rom. Né uló melu Esowò, ye muú nyú ama ayi agboó nye apó.’ ²⁵ Nḡere ekiénné ewémbò echwó ne mekomejó yina, nkamé ne Esowò. Ngarege enyú nnó dégbaré matóó dépélé, Esowò apye nkane ji ajóó. ²⁶ Pól ama jóó aké, Mbyo ákpane nye esogeka atée né gebage mewaá eyige nnyi nenó mme.”

²⁷ Ne ndò ekwónégé efya ne eni, mbyo nnyi akpá esogeka echyá ebeé mega. Ebeé ewémbò ákuú nnó Adraya. Metóó utúú ékwónégé ánjamé esogeka áferége nnó esé delú kwókwólé ne mapea mewaá. ²⁸ Ne ebwó ábó menyíí áshíí né genó gefò eyi genóó, áhme mmu nnyi nnó ámeé ndere nnyi négomé. Amégé ágé nnó nelu usaá bò ratógé ukéné. Ewyagé ama meé ne ágé nnó nnyi néla nana usaá bò ratógé uní meso efya. ²⁹ Ngarege ebwó áfóó nnó mbyo nnyi atene nye esogeka efé edo né mataá ayi alú mmu nnyi, eféé ne áféré bò dánḡmáa esogeka aníí áhémé né mmu nnyi nnó esogeka etené. Apyege mbo, áshyáge nnó bíí ujjá wáwá. ³⁰ Elé ánjamé esogeka ákélege mambó ájye, eféé ne ápwyaá ékpée ashulé né nnyi ne áma aké, ebwó ájye ḡma genó fò né mbe esogeka. ³¹ Pól akaá ne ajóó ne bóó bee ne muú kpaá bwó aké, “Mbógé ánjamé esogeka átanégé, ebyennó muú ayi ápóme nye apó.” ³² Pól ajógé mbo, eféé ne bóó bee ajye sàré manyíí ayi áwelé ékpée wyé. Asórége manyíí yimbo, álya ékpée nnó eyjé.

³³ Wye ndere bíí uchwó jyaá, Pól ane bóó ako mmye nnó ánye menyéé, ajógé aké, “Nḡo ele mbo efya ne eníí fi eyi degile nnó mbyo nnyi yina abyé nye, ne ye genó denyé wó. ³⁴ Ne nnene enyú mmye nnó denyéé eké genó nnó débó

eshye, ekage degbó. Ye muú yi mekpo emye nye ji apó.” ³⁵ Ajógé mbo abó nto bred, atamé Esowò, agya geba alo manyéé né mbe ushú ebwó ako. ³⁶ Ne ebwó ako agbaré matóó, abó nto bred ányeé. ³⁷ Mpa bóó ako abi álú mmu ékpée ewena, álú usaá ufya ne uléé meso nekuú ne ama (276). ³⁸ Yéndémuú anyé agbeé, ebwó ákpa menyéé yi álaá né mmu esogeka ágbé né nnyi nnó esogeka efuú.

Ngbannyi apye esogeka egyalé

³⁹ Bíí ujjágé, ebwó ákaá fò geba eyíge ebwó álú wó yémbò ágé nechye né nnyi eni nelú gesó gesó. Eféé ne ebwó amuamé mampye esogeka ejye né mbále nechye eniné mbo. ⁴⁰ Ne ebwó ásàré manyíí ayi abó áshíí ne uno ebi áhḡmáá esogeka, ásàré ntó manyíí yi áwelé bò nsóm abi áhḡwólege mekpo esogeka ákwe né nnyi, ama te ndée eyi elú mbe ékpée mfa. Mbyo nnyi akpage ese eféé né delo manjye mapeá mewaá. ⁴¹ Nḡere esogeka ejye, edo né nchwéné usó eni nelú nteé nnyi ne mekpo esogeka ejye kpe né gesó eféé ne esogeka ekwamé. Nḡere elu eféé mgbannyi adóó esogeka ewémbò kpaá te egyalé.

⁴² Ne bóó bee bimbo ákélege manwá bóó denó ako nnó ekágé ebwó áwó akwó mewaá ne ábó. ⁴³ Yémbò muú kpaá bwó abó akelege nnó ekage átá Pól ne agbé ebwó. Ne aké yéndémuú ayi akage wó nnyi, abó mbe awó áchya. ⁴⁴ Ne bóó abi fò abi ála káge wó ágbaré uba esogeka awó ákwólége ebwó. Wye mbo ne yéndémuú ápyéé ne akwóné mapea mewaá chánéné.

28

Genó eyi gepyé Pól né melo Malta

¹ Nḡere esé dekwone melo ewe nnyi nenó ewu mme, ápye esé dekaá nnó akuú ewú Malta. ² Bóó bi álú né mbále nnyi ágégé esé, meshwe apye ebwó ne áse esé

chánéné. Ebwó áséné mewe nnó esé déwyagé gétúgέ manaá abó akwené ne gefwene gelú. ³Deweé etiré mbó desóógé deko, Pól anyweré mechyé deweé afyé mewe ne gelugé mewe gépye gétóó getané né deweé etiré mbó géchwó nó ji né ebwó génii wye. ⁴Bóó melo ewé ágégé nkane gétóó yimbó genií Pól né ebwó, álo manjmené ne ate áké, “Mende yina negbo nekoó ji amé né esogeka ne gabo wuú akámé nnó ji ábé mebe wó.” ⁵Ne Pól anyigé ebwó wuú gétóó yimbó gétané gékwé mmu mewe eyi gelá pyeé ji genó wó. ⁶Bóó bina apéle nnó Pól amuále nyε, akwe mme agbó. Ebwó ágégé nnó ye genó eyi gepye Pól gepó, akwóré mejóó meno áké, “Mende yina alu mbó elé meló.”

⁷Mfwa Publos ayi ágbare melo ewé, awya dachi ne makóó jii alú kwókwólé ne melo. Agégé esé ase esé chánchá ne debelé ndó eléé né dachi wuú. ⁸Ndere delu eféé, Pól awú nnó nte Publos ameé gefwene ne efógékó. Akwilé ajye gé ji ne anere ji ebwó mmye, anemmye mbaá Esowó ne mende yimbó átoó. ⁹Bóó awúgέ nnó Pól apye mende yimbó atóó, bóó mamée áchwó mbaá Pól ne apye ebwó átoóge. ¹⁰Ne bóó bimbó ánogé esé dóó. Achyé esé gejamégé unó ne gébégé esé déwúlege, ama chyé esé unó ebi upóge esé né neke eniné mbó.

Pól atané Malta afε Rom

¹¹Ne amfaá aléé ákoógé, esé debye dekpe esogeka ewé etané meló Aleksandra ákuú éwú nnó * aló uka ufa. Esogeka ewémbó ebó elú né melu ewé nnyi nenóó éwú mme, egilé nnó genome gejjá. ¹²Ne esé dékwónégé né nechye né Sirakos eféé ne débélé wyé ndó eléé. ¹³Délyágé eféé, dekwóné nechye ne Regum, débélé wyé ndó ama. Bií újyagé mbyo atané esé meso nteé nnyi ne éké

ékwónége ndó epea, dechwó né Putoli. † ¹⁴Eféé esé degé bóó Jisós fó abi ánené esé mmye nnó débélé ne ebwó uwyaa uma. Ajógé mbó, esé dekamé, debélé ne délé jye né Rom. ¹⁵Ndere dejjé, bóó Jisós abi alú né Rom awúgέ nnó dechwó, áchwóó gí esé. Débané abifó né ntoné gesegé Apius, débané ntó abifó né melu ewé ankeé ábélege mmu áchyege manka. Gébégé Pól agené ebwó aféé Esowó ne metóó wuú ntó ékwené. ¹⁶Ne esé dékwónégé né Rom, ályá Pól nnó ajyé belé mbaá ayi ji akélege, áchye muú bee nnó ábámé ji.

Pól akpe deno né Rom

¹⁷Ebélegé ndó éléé, Pól akuú ákpákpá bóó Jus. Achwóógé aké ne ebwó, “Anjé ba, nlu fá nkane muú deno; Apye me né Jerosale afye né amú bóó Rom ayi nlá mpyé mechó fó mebo wó ewé áwane me. ¹⁸Bóó Rom ágigé me gejamégé bóó nkwé, ágé nnó nkwé fó ébé wó nkaáwú ne ábó ákélege manlyá me njyé gétúgέ nlá mpyé mechó fó mebo ewé áwane me wó. ¹⁹Yémbó bóó Jus áshya nnó aferege me, eféé ne njyεé ne mpa wa nnó mfwa Rom ápá, yémbó epóófó nnó nchwó maáma bóó ba mechó mmye. ²⁰Gé ula bi nkuú enyú nnó esé déjwólé déjóó mechó ewé. Manyíí ayi áwelé me na elé gétúgέ muú yi esé bóó Israeli dégile.”

²¹Bóó bimbó áshuú ji meko áké, “Esé degé ye bóó njwé abi átané Judiya, yé meko mebomebo ayi akpane getugé jye ne gabo ayi opye wó. ²²Yémbó esé dekelege manwú eta wyé. Genó gema eyigé esé dékaá gelu nnó yendé mbaá ayi bóó ájwólégé, ájoge gabo gétúgέ echomele ewé wó ólú wyéé.”

²³Ajógé mbó, ákwyé bií ebi átuuge ne Pól. Bií bimbó úkwónégé, gejamégé bóó áchwó áchomé né

* **28:11** Elú wáwálé nnó: Aló uka ufa bimbó élé aló uka bóó Rom. Ebwó ákamege Kasto ne Pólos.

† **28:13** Elú wáwálé nnó: Putoli alu ntó meno nechye né gebagé mewaá eyigembo.

gepúge Pól ne álō mangaré ebwó mekomejóó Eṣṱwṱ né dondo kpaá te nkwalē. Agarege ebwó nkane gefwage Eṣṱwṱ gélu. Amuame mampye ebwó nnó ákworé gepoge bwó áfyē matóó ne Jisós nkane ájoge né ḡwe Mosis ne abi bṱó ekpávē Eṣṱwṱ. ²⁴ Awúgé mbṱ, abifo ákamé ne abifo ákamé fṱ mekomejóó wuú wṱ, ²⁵ ne álō manye mbeé ebwó ebwó. Gébégé ebwó áchwṱ jyé, Pól ama jṱó meko yimbṱ aké, “Mendoó Ukpea épye gechánchá genó mangaré wáwálé mbaá ukwéne ante nyú ndere Asaya muú ekpávē Eṣṱwṱ nnó asá nnó, ²⁶ ‘Chó garé bṱó bimṱ nnó dewúu nyē lé wú ne dekágé ula, depelé nyé lé péle ne dégéné. ²⁷ Elúmbṱ gétúgé bṱó bina áḡeá matóó dṱó. Ebwó ágbé ntó matu bwó ne áma mále amē. Apyemṱ nnó ebwó ágegé sé mbaá ne áwugé sé. Mbṱgé ebwó ákeregé meso etá Eṣṱwṱ, apye nyé ebwó átoó.’” ²⁸ Ne Pól anere manjóó aké, “Enyú debó mankaá nnó abya melómélṱ yina alerege nkane Eṣṱwṱ aferege bṱó né efwyale gabo. Abya melómélṱ yina ajye nana mbaá bṱó abi álá pṱ bṱó Jus ne áwú nyé ji.” ²⁹ [Pól ajógé mbṱ, bṱó Jus álō mantané dafyé, mbeé akwé ebwó ebwó.]

³⁰ Né aḡmé ápea ayi Pól abelé né gepú eyigé ji achyēge ḡka, asele yéndémuú ayi achwṱ gé ji. ³¹ Pól álú wyé éféé agarege bṱó nkane gefwage Eṣṱwṱ gélu ne alerege bṱó depṱ etiré Ata Jisós Kras, ajoge depṱ gbógónṱ ayi álá pṱ ne efṱ metóó ne ye muú ayi achyé ji efwyale apó.

Ŋwe ayi Pól ásamé mbaá εchomele bɔ́ Kras né Rom

*Pól atamege εchomele bɔ́ Kras
né Rom*

¹ Me Pól, maá defwe Jisɔs Kras, ne nsáme ŋwe yina. Eɔwɔ ajya me nnó mbe ŋgbá Jisɔs ne achyɛ́ me utɔ́ nnó ngaregɛ abya melómélɔ́ wuú. ² Elé abya melómélɔ́ yina ne Eɔwɔ anyɛ́ nya meno te gachií gébégé ji apyɛ́ bɔ́ ekpávɛ́ bií ásamé né mmu ŋwe wuú. ³ Abya melómélɔ́ yina átome ne Maá wuú, ji alu mpyáne mfwa Devid. Abyɛ́ ji ndere mekwaá. ⁴ Mendoó Ukpea aleré ne utó nnó Ji alú Maá Eɔwɔ gébégé apyɛ́ ji akwilé né negbo. Ji yimbɔ́ elé Jisɔs Kras. ⁵ Ne gétú ji, Eɔwɔ aleré me galógálɔ́, ne apye nnó me mbe ŋgbá Kras ngaregɛ bɔ́ né malɔ́ mme mako nnó áfyɛ́gɛ́ metɔ́ ne ji ne áwúgɛ́ ne ji, ⁶ chóncho ne enyú abi Eɔwɔ akuú nnó décho mmye ne Jisɔs Kras. ⁷ Getú eyigémbɔ́ ne nsáme ŋwe yina eta nyú ako abi délu né Rom, enyú abi Eɔwɔ ágboó ne enyú dɔ́ ne akuú enyú nnó débɛ́ bɔ́ bií. Nnɛnɛmmye nnó Nte sé Eɔwɔ ne Ata Jisɔs Kras áléregɛ́ enyú galógálɔ́, ne ápye enyú débɛ́ né nesɔ́.

*Pól atamege Eɔwɔ gétúgɛ́ bɔ́
Eɔwɔ́ abi álú né Rom*

⁸ Me mbɔ́ kpe mbe, ntame Eɔwɔ́ wa gétúgɛ́ enyú ako né genó eyigé Jisɔs Kras apyɛ́ eta sé, né gétúgɛ́ bɔ́ ágaré abya metɔ́ ewé enyú défyɛ́ ne Eɔwɔ́. Abya yimbɔ́ ake akwóné malɔ́ mme mako. ⁹ Eɔwɔ́ muú me mpyɛ́ utɔ́ bií ne metɔ́ wa meko, mmye ké mangarégɛ́ abya melómélɔ́ Maá wuú, alu nte sé wa nnó me mfyɛ́ enyú né mmyemenɛne ya yéndégébé mpwaá fɔ́. ¹⁰ Nnɛnɛmmye nnó Eɔwɔ́ apye me mkpe nge meti

nana manchwɔ́ ge enyú, mbɔ́gɛ́ nnó mbɔ́ ne ji akɛlege. ¹¹ Me nshyagɛ́ manchwɔ́ nge enyú nnó mpye enyú débɔ́ εchyɛ́ ewé Mendoó Ukpea εchyɛ́gɛ́ nnó enyú débɔ́ εshye déwene né depɔ́ré Eɔwɔ́. ¹² Genó eyigé me njógɛ́ mbɔ́ gelú nnó esé ne enyú depoógɛ́ atɛ́ né metɔ́ ewé défyɛ́ ne Eɔwɔ́. Enyú dékágɛ́ poógɛ́ me né metɔ́ ewé défyɛ́ ne Eɔwɔ́ me ntó nkágɛ́ poógɛ́ enyú.

¹³ Anme ba, nkɛlege nnó enyú dékaá nnó me nshuú ndɔ́, ndɔ́ ne ndɔ́ manchwɔ́ gé enyú, nnó mpye bɔ́ abifɔ́ né melɔ́ nyú ntó afyɛ́ metɔ́ ne Jisɔs wye ndere mpyɛ́ né malɔ́ ayifɔ́ ayi bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus. Yémbɔ́ kpaá te nana nge fɔ́ meti manchwɔ́ nge enyú wɔ́. ¹⁴ Genó eyigé me mbɔ́ mampye gelú nnó me mbɔ́ mangaré abya melómélɔ́ mbaá bɔ́ abi ágɛne genjgbɔ́ ne abi álu ame gemua abi ákaá genó ne abi álá akágɛ́. ¹⁵ Ndere elúmbɔ́, nshyagɛ́ dɔ́ mangaré enyú abi délu né Rom abya melómélɔ́.

¹⁶ Néndé mmye egboó fɔ́ me mangaré abya melómélɔ́. Ji ne awyaá utó Eɔwɔ́ ebi uferegɛ́ yéndémuú ayi áfyɛ́ metɔ́ ne Jisɔs né εfwyale gabo. Elɔ́ mbe ne bɔ́ Jus ekwóné mbaá bɔ́ Grek. ¹⁷ Abya melómélɔ́ yina agaregɛ́ ndere Eɔwɔ́ apyɛ́ nnó esé debɛ́ cho. Eɔwɔ́ apyɛ́ mbɔ́, mbɔ́gɛ́ défyɛ́gɛ́ metɔ́ ne ji te ula ulɔ́ kpaá te kwyakwya, ndere asame né mmu ŋwe Eɔwɔ́ nnó, “Muú ayi Eɔwɔ́ apyɛ́ ji abé cho gétúgɛ́ áfyɛ́ metɔ́ ne ji abɔ́ genjwá.”

*Eɔwɔ́ achyɛge nye εfwyale mbaá
bɔ́ abi ápyɛ́ nchye*

¹⁸ Eɔwɔ́ alere ndere metɔ́ esɔ́ ji né mfaánebuú ne bɔ́ abi ápye gabo ne nchye. Nchye ayi bɔ́ bina ápyɛ́ ágbéé nnó bɔ́ akágɛ́ fɔ́ wáwálé ayi mekomejɔ́ Eɔwɔ́ aleregɛ́. ¹⁹ Eɔwɔ́ achyɛ́gɛ́ nye εbwɔ́ εfwyale néndé yéndégenó eyigé muú abɔ́ mankaá

né deporé Eṣṣwṓ, ebwṓ ákaá me geji. Eṣṣwṓ jimbṓṓ apyeé ebwṓ ákaá geji. ²⁰ Ebwṓ ákágé gá fṓ gemege bwṓ né mbaá gabo ayi ebwṓ apyeé, néndé te gébé eyigé Eṣṣwṓ akwyéé mfaá ne mme, bṓṓ ábṓ ákágé kaá gefṓgé muú ayi ji alú né mbaá unó bi ji akwyéé yé élé alá agené fṓ ji ne amε. Unó bina ne uleregé utó bií ebi ula ubyéé ne ulerege ntó nnó ji alú Eṣṣwṓ wáwálé. ²¹ Ebwṓ akaá Eṣṣwṓ, yémbṓ áchyege fṓ ji enógé ewé abṓṓ manchye ji. Yé mantamege ji atamegé fṓ. Yémbṓ ákwe kenékéné né uferé bwṓ né mataṓ bwṓ ákwe kendeé eké gemua. ²² Ebwṓ aké awyaá défṓṓ, yémbṓ alú lé ukekené bṓṓ. ²³ Ebwṓ ályaá manógé Eṣṣwṓ muú alá gboó, alá nógé lé aló uka abi áfulé akwaá bṓṓ ágboó, dénywṓne, menya uká, ne eyi ekene uwya mme.

²⁴ Ndere elúmbṓ, Eṣṣwṓ alyage ebwṓ nnó apyege gekwekwe gepṓ ne nnó apyege unó bi uchyege mekpo unṓṓ né mbaá ate. ²⁵ Ebwṓ áshya mankame ne wáwálé ayi atome ne Eṣṣwṓ, alá ákame lé ne genó eyi gebyṓ. Ebwṓ ánógé ne áfegé lé unó bi Eṣṣwṓ akwyéé. Ashya manógé Eṣṣwṓ jimbṓṓ muú akwyéé unó bina. Ji alu muú ayi esé débṓṓ manógé te kwya kwyaá. Amen.

²⁶ Gétúgé ubobo unó bina ebi ebwṓ apyeé, Eṣṣwṓ alyage ebwṓ nnó abṓ nmwálé mampyege deporé ubele etiré dégboó mmye. Andée bwṓ ályaá gefṓgé ubelé ebi ábṓṓ mambelegé ne ande, alá belé lé ne ate andée. ²⁷ Wyembṓ ntó ne ande ályaá mambelege ne andée, alá belé élé ne ate ande. Ande apyeé ubobo unó bi ugboó mmye ne ate ande. Getu eyigémbṓ, ebwṓ ambṓṓ ákuú efwyale né gemege bwṓ ewé ebwṓ abṓṓ mange gétúgé gabo bwṓ.

²⁸ Te mbaá ebwṓ áshya mamfere genó eyi gelú chṓ eyi getome ne Eṣṣwṓ, Ji alyage nnó ebwṓ áferege lé unó ubobo apyege unó bi muú alá

bṓṓ mampyege wṓ. ²⁹ Mataṓ bwṓ agbeé ne nchye ufṓṓ ufṓṓ. Apyeé gabo, ányeé manwaá, apaá bṓṓ, áfyéé ame né unó bṓṓ bi cha, áwane bṓṓ, ámmyeé mammye, ábwólege bṓṓ, áteé wye lé gabo ne bṓṓ, ne ájógé bṓṓ mesomeso. ³⁰ Achṓṓ mabṓ ate, apaá Eṣṣwṓ, áwyaá neṓa, ábwēge mmye, ádoó ebwṓ ewṓme, ákwyege mati make ayi apyeé nchye, áwuú fṓ ne ante ne amma bwṓ. ³¹ Alú unkekené bṓṓ. Anyégémeno nnó apyeé genó, apyeé fṓ geji. Agené fṓ bṓṓ meshwe, ábálege mataṓ ne bṓṓ. ³² Yé lé ebwṓ ákaá chanéné nnó ebé Eṣṣwṓ eké bṓṓ abi apyeé ufṓṓ unó bina abṓ mangbo, ebwṓ apye fṓ lé ubiubi, áfegé ntó bṓṓ abi apyeé ubi.

2

Eṣṣwṓ asṓṓ nye mpa yéndémuú

¹ Ngarege enyú abi désṓṓ mpa bṓṓ, dékágé gá fṓ gemegé nyú gébégé déke désṓṓ mpa, yé debe ndé ufṓṓ bṓṓ. Mbṓ ne elú wáwálé ne enyú ako néndé ndere enyú désṓṓ mpa yimbṓ, mbṓ ne enyú ambṓṓ ntó dékwene mpa gétúgé nnó enyú ambṓṓ abi délú ampane mpa dépyeé ntó wyeé ufṓṓ unó ebimbṓ. ² Esé dékaá nnó Eṣṣwṓ asṓṓ mpa wuú cho mbaá bṓṓ abi apyeé ufṓṓ unó bina. ³ Enyú déferé nnó déké déjógé nnó bṓṓ abi apyeé ufṓṓ unó bina ákwe mpa ne enyú ambṓṓ ntó déké dépyeé wyeé ubi dékágé bo unṓṓ mpa Eṣṣwṓ? ⁴ Waá enyú débyaá mbṓ élé galógál ayi Eṣṣwṓ alerege, dépṓ etiré ji abyaá ne metṓṓ ewé ji ákogé? Waá enyú dékaá fṓ nnó galógál ayi Eṣṣwṓ alerege alú nnó apye enyú dékworé mataṓ nyú délyaá gabo wṓ? ⁵ Yémbṓ enyú denṓṓ mataṓ ne détoó mekpo. Ndere elúmbṓ, enyú dépyembṓ lé nnó né bií bi Eṣṣwṓ alerege nye metṓṓ usṓṓ wuú mbaá bṓṓ abi apye gabo, ji áchyeé enyú efwyale ewé eṓea kpaá épwo. Ne ji asṓṓ nye mpa wuú cho. ⁶ Néndé Eṣṣwṓ achyege nye yéndémuú nsa ayi akwane ne

ji né unó bi ji apyéé. ⁷ Né mbaá bɔ́ɔ́ abi ákógé metɔ́ɔ́ ápyéé wye galógálɔ́ ne bɔ́ɔ́, ákelegé nnó Esɔ́wɔ́ achyéé ébwɔ́ ngɔ́, enógé ne genwá eyigé alá gbɔ́ɔ́, Esɔ́wɔ́ apye nye ébwɔ́ abɔ́ genwá eyi gélágé byé. ⁸ Yémbɔ́ mbaá bɔ́ɔ́ abifɔ́ abi atee lé gemεge bwɔ́, áshyá manwú genó eyi gelú cho ne ápye elé unó bi úlú gyéé, metɔ́ɔ́ esɔ́ɔ́ nye Esɔ́wɔ́ ne ébwɔ́, achyéé ébwɔ́ éfwyale. ⁹ Ne éfwyale ne ubalé ubéé nye dɔ́ɔ́ né mbaá yéndemuú ayi apyéé gabo, éɔ́ mbe né mbaá bɔ́ɔ́ Jus ekwɔ́né mbaá bɔ́ɔ́ Grek. ¹⁰ Yémbɔ́ yéndemuú ayi apye unó bi úlú cho, Esɔ́wɔ́ achyéé nye ji ngɔ́, enógé ne neso, éɔ́ né bɔ́ɔ́ Jus ekwɔ́né mbaá bɔ́ɔ́ Grek. ¹¹ Mbɔ́ ne elu néndé Esɔ́wɔ́ agyale fɔ́ angya ne muú fɔ́.

¹² Bɔ́ɔ́ abi alá kaá ebe Esɔ́wɔ́ wɔ́, ápyege gabo ánóme mme detu ndere bɔ́ɔ́ abi alá kaá ebe Esɔ́wɔ́ wɔ́. Ne bɔ́ɔ́ abi ákaá ebe Esɔ́wɔ́, ápyege gabo, Esɔ́wɔ́ áɔ́ɔ́ mpa bwɔ́ ndere ebe ejɔ́ɔ́. ¹³ Bɔ́ɔ́ abi áwuú lé ebe wuú ne alá pyéé fɔ́ genó eyigé ebe ejɔ́ɔ́, Esɔ́wɔ́ ágarege fɔ́ nnó álú cho né mbe ushu wuú. Yémbɔ́ bɔ́ɔ́ abi áwuú ebe ne ápyeé genó eyigé ejɔ́ɔ́, ébwɔ́ ne Esɔ́wɔ́ ágarege nnó álú cho né mbe ushu wuú. ¹⁴ Bɔ́ɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ɔ́ Jus, ákaá fɔ́ ebe Esɔ́wɔ́ wɔ́. Yémbɔ́ áké ápyeé genó eyigé ebe ejɔ́ɔ́ alá kágé, álerege nnó ákage genó eyi gelu cho ne eyi gelu gyéé, yé lé ébwɔ́ alá pɔ́ ne ebe. ¹⁵ Gepógé bwɔ́ gelere nnó genó eyigé ebe ekelegé, gelu né mmu matɔ́ɔ́ bwɔ́. Ne matɔ́ɔ́ bwɔ́ ntó ágarege nnó genó eyina gelu wáwálé, tɛ mbaá gébé eyifɔ́ ufere bwɔ́ ugarege ébwɔ́ nnó alu gyéé, gébé eyigé fɔ́ ugarege ébwɔ́ nnó alú cho, ¹⁶ mbɔ́ ne ebeé nye né bii bi Esɔ́wɔ́ apyéé nye Kras Jisɔ́s asɔ́ mpa bɔ́ɔ́ néndé ji akaá unó bi úlú bibii né ufere akwaá. Mbɔ́ ne abya melɔ́mélɔ́ ayi me ngarege ájɔ́ɔ́.

Ndere bɔ́ɔ́ Jus álú ne ebe

¹⁷ Mbɔ́ge wɔ́ álú muú Jus, ne ɔ́lyii mmye ne ebe Mosis, ɔ́dɔ́ɔ́ ébwɔ́ éwɔ́me nnó álú muú Esɔ́wɔ́. ¹⁸ Nkaá

genó eyigé Esɔ́wɔ́ ákelege nnó wɔ́ ɔ́pyege, ɔ́kaá ntó genó eyi gelu cho ne eyi gelu gyéé gétúgé alere wɔ́ ebe. ¹⁹ Ne ɔ́kaá ntó nnó wɔ́ ne ɔ́jamé bɔ́ɔ́ amε nónómé meti ne álú eke genjgbɔ́ mbaá bɔ́ɔ́ abi alu né gemmua. ²⁰ Wɔ́ ɔ́fere nnó ɔ́kágé chyéé majye mbaá ukenkene bɔ́ɔ́ ne ɔ́lerege bɔ́ɔ́ abi alá ákage depɔ́ré Esɔ́wɔ́. Ne ɔ́fere nnó ebe ewé wɔ́ ɔ́kaá éwyaá defɔ́ɔ́ deko chóncho ne wáwálé meko. ²¹ Wɔ́ muú ɔ́jyeé bɔ́ɔ́ majyeé, wɔ́ ntó ɔ́chyege fɔ́ geme jyε majyeé? Wɔ́ ɔ́garege bɔ́ɔ́ nnó, ájogé fɔ́ ejo, yémbɔ́ wɔ́ mbɔ́ɔ́ ɔ́jɔ́ɔ́. ²² Wɔ́ áké bɔ́ɔ́ ákwege fɔ́ ulɔ́, wɔ́ mbɔ́ɔ́ ɔ́kwene. ɔ́paá aló uka yémbɔ́ ɔ́jɔ́ɔ́ ejo né matɔ́ɔ́ bwɔ́. ²³ Wɔ́ ɔ́dɔ́ɔ́ ébwɔ́ éwɔ́me nnó ɔ́kágé mabe Esɔ́wɔ́, yémbɔ́ ɔ́chyege Esɔ́wɔ́ mekpo unɔ́ɔ́ gétúgé ɔ́kwene mabe jii, ²⁴ néndé asá né mmu ηwe Esɔ́wɔ́ nnó, “Bɔ́ɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ɔ́ Jus, áchɔ́ɔ́ mabɔ́ Esɔ́wɔ́ gétúgé genó eyigé enyú bɔ́ɔ́ Jus dépyeé.”

²⁵ Mansɔ́ muú nso nnó abe muú Jus, alú genó gelógélɔ́ mbɔ́ge muú áké abelege mabe Esɔ́wɔ́. Yémbɔ́ mbɔ́gé ɔ́la ɔ́belege mabe Esɔ́wɔ́, álú wye eké muú ayi alá asɔ́ɔ́ ji nso wɔ́. ²⁶ Mbɔ́gé muú ayi alá asɔ́ɔ́ ji nso wɔ́ áké abelege mabe Esɔ́wɔ́, nnó Esɔ́wɔ́ asele fɔ́ ji nnó alú wye eké muú ayi asɔ́ɔ́ ji nso? ²⁷ Ndere elúmbɔ́, bɔ́ɔ́ abi alá asɔ́ɔ́ ébwɔ́ nso wɔ́, yémbɔ́ ábelegé mabe Esɔ́wɔ́, ébwɔ́ alerege nye enyú nnó dékwe mpa, néndé yé lé enyú déwyaá mabe Esɔ́wɔ́ né ηwe ne asɔ́ enyú nso dékwene áji. ²⁸ Muú ayi alu muú Jus wáwálé apɔ́ fɔ́ ayi awyaá geloge bɔ́ɔ́ Jus né meko menyammye. Yé nso ayi wáwálé apɔ́ fɔ́ genó eyigé afyeé muú né mmye bɔ́ɔ́ ágene. ²⁹ Muú ayi alú muú Jus wáwálé alú elé muú ayi asɔ́ɔ́ ji nso ayi metɔ́ɔ́, mmye eké Mendoó Esɔ́wɔ́ epyeé nnó ji akwɔ́re metɔ́ɔ́ wuú abe cho né mbe ushu Esɔ́wɔ́. Elé Mendoó Esɔ́wɔ́ ne epyeé utɔ́ɔ́ bina epɔ́fɔ́ mabe ayi asame mme. Yéndemuú ayi akwɔ́ré né gefɔ́ɔ́ eyina, alu muú ayi Esɔ́wɔ́ ne

afegé ji, epófó wye lé akwaá.

3

¹ Ndere mecho ewéna elúmbò, ndé nsa ayi muú abòó mbògé abege muú Jus? Ne ndé galógáló ayi muú abòó mbògé asògé ji nso? ² Galógáló alu dòó mambè muú Jus. Genó eyigé mbe gelu nnó Èsòwò afyé mekomejòó wuú né amu bòó Jus. ³ Ne mbògé ebwó ápyéé fò genó eyigé Èsòwò akélege nnó ebwó apyège, nnó Èsòwò apyéé fò genó eyigé ji anyémeno nnó apyéé? ⁴ Chacha. yé lé ekage bè nnó yéndémuú alú muú gebyò, Èsòwò ajógé wye wáwálé. Asá né mmu ñwe Èsòwò nnó, “Bòó agené nyè nnó genó eyigé wò ójógé gelú cho ne òpagé mpa wyeé, òkwilege.”

⁵ Yémbò mbògé gabo ayi esé depyéé alere ndere Èsòwò alu cho, ndé genó esé dékágé jòó? Nnó Èsòwò apó fò cho manchyéé esé efwyale gétúgé gabo ayi esé dépyéé? (Ge mbò ne bòó abifò ajógé). ⁶ Ekágé bè fò mbò! Mbògé nnó Èsòwò apó fò cho, epyémbò nnó ne ji asò mpa bòó mme?

⁷ Muú fò ákágé nyegé wye mbeé aké, “Mbògé gebyò eyigé me mbyògé gepye nnó bòó age nnó Èsòwò ajógé wáwálé, ne gepye ji abòó ñgò, ulannó ne Èsòwò agarege nnó me nlú gyéé né gabo ayi mpyéé?” ⁸ Bòó abi áferege mbò áké, “Ndere dépyéé gabo, mbòntó ne galógáló achwòó.” Bòó abifò áchòó me mabò áké ge mbò ne me ngarege. Èsòwò achyège nyè ebwó efwyale ewé ekwane ne ebwó.

Ye muú ayi alu cho né mbe ushu Èsòwò apó

⁹ Ne nana yé? Nnó esé bòó Jus dépwò bòó abi alá pò fò bòó Jus? Chacha. Me ngaré me nnó bòó mme yé bòó Jus ne bòó Grek gabo abò ebwó deba. ¹⁰ Elú wye ndere asame né mmu ñwe Èsòwò nnó, “Yé muú ayi alú cho né mbe ushu Èsòwò

apó, yé ama apó. ¹¹ Yé muú ama ayi akágé wáwálé ayi atome ne Èsòwò apó ne yé ama ayi akélege mankwòlege Èsòwò apó. ¹² Bòó ako átí meso ne Èsòwò, ebwó ako áfè gyéé, yé muú ama ayi apyè galógáló apó ñgba yé ama apó. ¹³ Mejòó ewé etanege ebwó né meno elú eké gebe gebogebo eyi getanege né mmu menome. Manòme bwó agarege élé gebyò gejjigeji. Mejòó ewé étanege ebwó né ubò meno elú eké nchye utò. ¹⁴ Mekomejòó ayi atanege ebwó meno agbeé ne ulwère ne nchye. ¹⁵ Manwá muú alu ebwó wáwá. ¹⁶ Yéndé mbaá ayi ebwó ajyèé, áchòó bòó ne apyèé ebwó ágene efwyale. ¹⁷ Ebwó akágé fò ndere abeé né nesò. ¹⁸ Ebwó anógé fò Èsòwò chacha.”

¹⁹ Nana dékaá nnó yéndégenó eyigé ebe ejógé etomé ne bòó abi ebe ewémbò egbarege ebwó, nnó egbège mano bòó abi akélege nnó agame gemège bwó ne nnó apyè yéndémuú akpe né unòó mpa Èsòwò. ²⁰ Yé muú ayi abeé cho né mbe ushu Èsòwò gétúgé apyè genó eyigé ebe ejòó apó, néndé élé gétúgé dékaá ebe ne dékaá nnó dépyéé gabo.

Èsòwò aleré esé meti ewé dékage tane né efwyale

²¹ Yémbò nana Èsòwò alere esé meti ewé ji apyèé bòó ábèé cho né mbe ushu wuú. Ebòó fò mecho mampye ne ebe mambelé wó, yé élé genó eyigé ebe Mosis ne bòó ekpávè Èsòwò abòó me mbe ajòó. ²² Èsòwò apyèé bòó ábèé cho né mbe ushu wuú gébégé áfyegé metòó ne Jisòs Kras. Èsòwò apyèmbò mbaá bòó ako abi áfyèé metòó ne Jisòs, ágyale fò áñgya. ²³ Néndé bòó ako ápyè gabo, ne ákwòne se mambò ñgò Èsòwò wó. ²⁴ Yémbò né ulòó melu Èsòwò, ji apyè ebwó atene cho né mbe ushu wuú ndere echyè ewé ji achyège gétúgé utò Kras Jisòs ebi úwené gemè gesé. ²⁵ Èsòwò achyèé Jisòs ndere gepe. Ji apyèmbò nnó ase manòó mií apyè nnó bòó áfyèé metòó ne Jisòs. Èsòwò

apɣembɔ manleré nnó ji alú cho, néndé nya mbembɛ, ji ako metɔ́ɔ́ abya gabo ayi bɔ́ɔ́ apɣyé. ²⁶ Ɛsɔ́wɔ apɣembɔ manleré né gébé ɣyigé na nnó ji alu cho ne nnó bɔ́ɔ́ áfyége metɔ́ɔ́ ne Jisɔ́s, ji apɣyé ɛbwɔ́ ábɛé cho né mbe ushu wuú.

²⁷ Ne nana ndé genó ɣyigé ɛsé dékágé do ɛbwɔ́ ɛwɔ́me nnó dépyegé ne Ɛsɔ́wɔ apɣyé ɛsé delu cho? Yé genó gepɔ́, néndé mamferé muú né ɛfwyale apɔ́fɔ́ gétúgɛ galógáló ayi ji apɣyé, élé gétúgɛ áfyéé metɔ́ɔ́ ne Kras Jisɔ́s. ²⁸ Ndere elúmbɔ́, dékaá nnó muú abɛé cho né mbe ushu Ɛsɔ́wɔ gétúgɛ áfyéé metɔ́ɔ́ ne Jisɔ́s, ɛpɔ́fɔ́ gétúgɛ ábélege ɛbe. ²⁹ Waá nnó, Ɛsɔ́wɔ alu lé ayi bɔ́ɔ́ Jus ɛbwɔ́ ɛbwɔ́? Nnó ji apɔ́ fɔ́ ntó Ɛsɔ́wɔ ayi bɔ́ɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ɔ́ Jus? Wáwálé alu. ³⁰ Tɛ mbaá Ɛsɔ́wɔ alu ama, ji apɣye nye bɔ́ɔ́ ábɛé cho né mbe ushu wuú mbɔ́gɛ áfyége metɔ́ɔ́ ne Jisɔ́s. Yé asɔ́ ɛbwɔ́ nso, yé ásoɔ́ ɛbwɔ́ nso wó. ³¹ Ndere elúmbɔ́, élé défyéé metɔ́ɔ́ ne Jisɔ́s, nnó déjɔ́ɔ́ nnó ɛbe ɛfu se yé genó wó? Ngba wó. Ɛbe elú genó ne débɔ́ manógé ɛwu.

4

Déméé mechɔ́ ɛwéna ne gekwenege Nte sé Abraham

¹ Ndere mechɔ́ ɛwéna ɛwé ɛtome ne mambe cho né mbe ushu Ɛsɔ́wɔ, ndé galógáló ayi ɛsé dékágé jɔ́ɔ́ yé nnó ákwólé Abraham gekwenege nte sé ndere akwaá ákelege? ² Mbɔ́gɛ nnó Ɛsɔ́wɔ abɔ́ apɣyé ji abɛ cho né mbe ushu wuú gétúgɛ utɔ́ɔ́ ulúúlɔ́ ɛbi ji apɣyé, mbɔ́ ji abɔ́ awyaá genó ɣyigé ji ákágé doó ɛbwɔ́ ɛwɔ́me. Yémbɔ́ ji apɔ́ ne genó ɣyigé ji ákágé doó ɛbwɔ́ ɛwɔ́me né mbe ushu Ɛsɔ́wɔ. ³ Asa né mmu ηwe Ɛsɔ́wɔ nnó, “Abraham áfyéé metɔ́ɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ, getú ɣyigémbɔ́ Ɛsɔ́wɔ ase nnó ji alu cho né mbe ushu wuú.” ⁴ Muú apɣyegé utɔ́ɔ́ achyegɛ ji ηka, ɛji ɛpɔ́fɔ́ ndere ɛchye ɛwé achyegé muú detú. Elú élé genó ɣyigé ji abɔ́ɔ́ manse gétúgɛ utɔ́ɔ́ ɛbi ji apɣyé.

⁵ Yémbɔ́ muú ayi alá líí fɔ́ mmye né utɔ́ɔ́ ulúúlɔ́ ɛbi apɣyé, ne áfyéé lé metɔ́ɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ muú awyaá utɔ́ mampyegé bɔ́ɔ́ abi apɣyé gabo abɛ cho né mbe ushu wuú, Ɛsɔ́wɔ aselé nnó muú yimbɔ́ alu cho né mbe ushu wuú gébégé áfyéé metɔ́ɔ́ ne ji. ⁶ Wyembɔ́ ntó ne mfwa Devid ájɔ́ aké, metɔ́ɔ́ megɔ́megɔ́ ɛja nnó ne muú ayi Ɛsɔ́wɔ asele nnó alu cho né mbe ushu wuú, yémbɔ́ ɛpɔ́ fɔ́ élé gétúgɛ utɔ́ɔ́ ulúúlɔ́ ɛbi ji apɣyé. ⁷ Ajɔ́ aké, “Metɔ́ɔ́ megɔ́megɔ́ ɛbɛé ne bɔ́ɔ́ abi Ɛsɔ́wɔ ájinte gabo ayi ɛbwɔ́ apɣyé, ne ábɣáá ji. ⁸ Metɔ́ɔ́ megɔ́megɔ́ ɛbɛé ne muú ayi Ɛsɔ́wɔ asele nnó apɣyé fɔ́ gabo wó.”

⁹ Ndere elúmbɔ́, nnó metɔ́ɔ́ megɔ́megɔ́ ɛwéna elú lé ne bɔ́ɔ́ abi ásoɔ́ ɛbwɔ́ nso ɛbwɔ́ ɛbwɔ́, waá elú ntó ne abi alá ásoɔ́ ɛbwɔ́ nso wó? Ɛsé déjɔ́gɛ me nnó Abraham áfyegé metɔ́ɔ́ Ɛsɔ́wɔ ase nnó ji alu cho né mbe ushu wuú. ¹⁰ Ndé gébé mechɔ́ ɛwéna ɛpye? Gemegé nnó asɔ́ nya Abraham nso, waá gébégé ásoɔ́ me ji nso? Elé gemegɛ nnó asɔ́ ji nso, ɛpɔ́fɔ́ gébégé ásoɔ́ me ji nso. ¹¹ Nso ayi ásoɔ́ Abraham alu élé gelo ɣyi gelere nnó Ɛsɔ́wɔ abɔ́ me mbe ase nnó Abraham alu cho ndere áfyéé metɔ́ɔ́ ne ji gemegɛ nnó ásoɔ́ ji nso. Ɛpyembɔ́ nnó Abraham abɛ nte bɔ́ɔ́ ako abi áfyéé metɔ́ɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ ayi alá ásoɔ́ ɛbwɔ́ nso wó. Ndere elúmbɔ́, Ɛsɔ́wɔ asele ntó ɛbwɔ́ nnó alu cho né mbe ushu wuú. ¹² Ne Abraham alu ntó gekwenege nte bɔ́ɔ́ abi alá ásoɔ́ ɛbwɔ́ nso jijí wó, yémbɔ́ áfyéé ntó metɔ́ɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ wye ndere gekwenege nte se Abraham áfyéé gemegé nnó asɔ́ ji nso.

¹³ Ɛsɔ́wɔ anyé nya meno ne Abraham ne upyáne bíí, nnó mme yina abɛé nye awu bwó. Menomenyéé ɛwéna ɛpɔ́fɔ́ gétúgɛ Abraham apɣyé genó ɣyigé ɛbe ɛjɔ́ɔ́, élé gétúgɛ Abraham áfyéé metɔ́ɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ, ne ji aselé nnó Abraham alu cho. ¹⁴ Mbɔ́gɛ ɛbɛé nnó genó ɣyigé Ɛsɔ́wɔ anyémeno, achyegé lé mbaá

bɔɔ abi ábége ebe, mbo metɔɔ mamfye ne Esɔwɔ epɔ yé ne nsa, ne menomenyée Esɔwɔ elú lé detú. ¹⁵ Gétúgɛ genó eyigé ebe ejɔɔ Esɔwɔ alerege metɔɔ usɔɔ wuú mbaá bɔɔ abi alá ákwolege ewú. Ne mbɔgɛ ebe ela epɔ, muú ntó ákwene fɔ ebe.

¹⁶ Ndere elúmbɔ, genó eyigé Esɔwɔ anyémeno nnó apyée, gekene ne metɔɔ mamfyée ne ji. Ge mbo ne elú nnó, genó eyigémbɔ gepye gétúgɛ Esɔwɔ alome melu. Ne ji alerege ulɔɔ melu mbaá baá Abraham ako. Ne baá Abraham ápó fɔ bɔɔ abi ábége ebe ewú ewú, álu ntó bɔɔ abi áfyée metɔɔ ne Esɔwɔ ndere Abraham abɔ afyée nya. Gé mbo ne elú néndé Abraham alu nte mbaá esé ako abi défyée metɔɔ ne Esɔwɔ. ¹⁷ Ne elú wye ndere ásame né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Me mpye nnó wɔ ɔbe nte gejamégé bɔɔ né gejamégé malo.” Ne Abraham alu nte se esé ako né mbe ushu Esɔwɔ, muú yi Abraham áfyée metɔɔ ne ji. Esɔwɔ muú apyée bɔɔ ákwilege né negbo, ajógé genó eyi gebɔ gela gepɔ gelu.

¹⁸ Esɔwɔ ájógé mbo, Abraham akamé, ne anéré metɔɔ nnó genó eyigé Esɔwɔ anyémeno, gepye nye, yé élé elú eké epɔfɔ kɔkɔge nnó genó yimbɔ gepye. Ne Abraham alu nte gejamégé bɔɔ né gejamégé malo wye ndere Esɔwɔ ajɔɔ nnó, “Upyáne byée ubée nye gejamemege eké ambe né mfaánebuú.” ¹⁹ Ne Esɔwɔ ájógé mbo Abraham abɔɔ fɔ gepwa mamfye metɔɔ ne ji wɔ, yé élé ji akaá nnó ákage bye se maá gétúgɛ ákwóné usaá aηme uta, ne mendée wuú Sara ntó alu menkwɔ mendée. ²⁰ Abraham alyaá fɔ mamfye metɔɔ ne Esɔwɔ wɔ, ne apɔ ne dembyɔ né genó eyigé Esɔwɔ anyémeno nnó apyée. Yémbɔ metɔɔ ewé ji afyée ne Esɔwɔ etoó wye toógé ne afeége Esɔwɔ, ²¹ néndé ji akaá chanéné nnó Esɔwɔ apyée nye wye genó eyigé ji anyémeno nnó apyée. ²² Gé ula bi Esɔwɔ asele nnó Abraham alu

cho né mbe ushu wuú, gébégé ji áfyée metɔɔ ne ji. ²³ Mekomejɔɔ yina ayi ásame né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Esɔwɔ ase nnó Abraham alu cho né mbe ushu wuú”, ása fɔ lé mampoó Abraham jimbiú wɔ, ²⁴ ása ntó mampoó esé abi Esɔwɔ apyée nye nnó débɛ cho né mbe ushu wuú mbɔgɛ défyée metɔɔ ne ji muú apyée Ata sé Jisɔs akwilé né negbo. ²⁵ Esɔwɔ achyée ji nnó agbo gétúgɛ gabo sé ne apyɛ ji akwilé né negbo nnó apyɛ esé débɛ cho né mbe ushu wuú.

5

Esé déwyaá nesɔ ne nechóchó gétúgɛ Esɔwɔ apyée esé délú cho né mbe ushu wuú

¹ Te mbaá Esɔwɔ apyɛ esé detene cho né mbe ushu wuú gébégé défyée metɔɔ ne Jisɔs, esé délú nesɔ ne ji gétúgɛ genó eyigé Ata sé Jisɔs Kras ápyée. ² Ne gétúgɛ esé défyée metɔɔ ne ji, Esɔwɔ apyɛ esé dége meti ewé ji alerege esé galógáló ayi dégene mbo nana. Ndere elúmbɔ esé déwyaá metɔɔ megómégó gétúgɛ déneré metɔɔ nnó débɔɔ nye ntó ngɔ ayi Esɔwɔ awyaá. ³ Genó eyigé fɔ ntó eyigé esé déwyaá metɔɔ megomegɔ wye gelu nnó, dégene efwyale yémbɔ dékaá nnó efwyale ewémbɔ ppyée élé nnó esé dékógé metɔɔ. ⁴ Metɔɔ mekogé ppyée esé débée ne gepɔ gelógéló. Gepɔ gelógéló gepyée esé dénererege metɔɔ nnó Esɔwɔ achyeye nye esé genó eyi ji anyémeno. ⁵ Metɔɔ ewé dénererege ne Esɔwɔ ebeé fɔ detu néndé Mendoó Ukpea ppyée gejegé Esɔwɔ gegbeé esé né matɔɔ. Ne Mendoó Ukpea ewémbɔ élé echyɛ ewé Esɔwɔ achyée esé.

⁶ Néndé né gébé eyigé esé déla dékágé poó fɔ gemege esé, Kras achwɔ wye né gébé eyigémbɔ eyigé Esɔwɔ abɔ ajyaá, agbo mampoó esé bɔɔ abo. ⁷ Ejurege ne muú akame nnó agboó gétúgɛ muú ayi alu cho né mbe ushu Esɔwɔ, yé élé muú

ayifo ákagé kame mamgbo gétúgέ muú ayi awyaá gepo gelóglól. ⁸ Yémba Éσωω alere nnó ji abo gejeé ne esé, néndé yé né gébé eyigé esé delu dépyéé wyeé gabo, Kras agbo gétúgέ sé. ⁹ Éσωω ake ne manoó Jisωs mampye esé débe nana cho né mbe ushu wuú. Genó eyi gepwó amu gelu nnó Éσωω akene nye ne Jisωs áfere esé né metó usó wuú. ¹⁰ Esé debó delú bóó máwámé Éσωω, yémba gétúgέ negbone maá wuú, ji apye esé dényéé nesó ne ji. Ne te mbaá esé dényéé nana nesó ne Éσωω genó eyi gepwó amu gelu nnó, aferege nye wye esé né efwyale gabo gétúgέ Kras muú alu mebe. ¹¹ Ebyéé fó mbó wó, esé déwyaá ntó metó megómégó ne Éσωω gétúgέ genó eyigé Ata Jisωs Kras apyeé. Ji apyeé esé dema dényéé nesó ne Éσωω.

Adam achwó ne negbo, Kras achwó ne gerwá

¹² Gabo achwó fa mme gétúgέ muú ama. Ne gabo achwó ne negbo. Gétúgέ gabo, negbo nesane mbaá meko néndé yéndémuú apyeé gabo. ¹³ Gemege nnó Éσωω achyéé ebe mbaá Mosis, bóó ápyéé me gabo, yémba, Éσωω áse fó nnó bóó ápye gabo wó néndé abo alu dafyéé ebe. ¹⁴ Yémba ólo né gébégέ Adam ókwóné eyigé Mosis, bóó ako ágbo yé ebe lé bóó abi alá ápye gabo eké ayi Adam wó. Mmye ké ebwó áshya fó manwú ne genó eyi Éσωω ajóó wó. Né mati ayifo Adam afu muú ayi achwó nye. ¹⁵ Yémba echye ewé Éσωω achyεge bóó detu epófó eké gabo ayi Adam apyeé. Wáwálé elú nnó gejamégé bóó ágbó gétúgέ gabo ayi muú yimbó ama apyeé, yémba galóglól ayi Éσωω alerege aja kpaá apwó amu. Ne wyembó ntó ne echye ewé ji achyεgέ gejamégé bóó detu gétúgέ galóglól ayi muú yimbó ama alerege ejame dáó. Ne muú yimbó elé Jisωs Kras. ¹⁶ Echye ewé Éσωω

achyεgέ bóó detu elú cha ne gabo ayi muú ama apyeé. Ne gétúgέ gabo yina, Éσωω asó mpa nnó bóó ako ákwe. Yémba yé elé gabo ayi esé dépyéé ajame dáó, Éσωω apyeé esé délu cho né mbe ushu wuú gétúgέ galóglól ayi muú ama aleré. ¹⁷ Elú wáwálé nnó gétúgέ gabo ayi muú ama Adam apyeé, bóó ako ágbo. Yémba genó eyi gepyeé gétúgέ genó eyi muú ama, Jisωs Kras apyeé gelo kpaá gepwó yéndegenó. Ne gelu nnó Éσωω alerege nye gejamégé galóglól mbaá bóó ne apye nye ebwó átene cho né mbe ushu wuú. Ne bóó bimbó ako ábéé nye né gerwá eyi gepwó amu.

¹⁸ Wye ndere gabo ayi Adam apyeé, apyeé bóó ako ákwene mpa, mbóntó ne galóglól ayi Jisωs Kras aleré, apyeé Éσωω agaré bóó nnó ákwe mpa wó achyéé ebwó gerwá eyi gélagé byé. ¹⁹ Néndé ndere muú ama alá awu ne Éσωω wó apyeé gejamégé bóó ála bóó abi ápyéé gabo, mbóntó ne gétúgέ muú ama yi áwuú ne Éσωω, Éσωω apyeé nye gejamégé bóó álaá cho né mbe ushu wuú.

²⁰ Ebe epye gabo ama aja lé dáó. Yémba yéndé mbaá ayi gabo ajame dáó, Éσωω ntó alerege wye galóglól wuú gejamεgejame. ²¹ Epyembó, nnó ndere gabo awyaá uto ebi achwó ne negbo, galóglól ayi Éσωω alerege apyeé nnó bóó ábé cho né mbe ushu Éσωω abo gerwá eyi gélagé byé gétúgέ genó eyigé Jisωs Kras Ata sé apyeé.

6

Bóó abi áchome mmye ne Kras áwyaá gerwá

¹ Esé déjógé mbó nnó yé né mechó ewéna ewé mengaré mbó enyú. Nnó déjyεge wyeé mbe mampyege gabo nnó Éσωω alerege esé galóglól wuú gejamεgejame? ² Cha oo! dékágé pye fó mbó. Né mechó gabo, esé degboó me debye ne ji. Epyémbó nnó ne démma déjyεé

wyε mβε mampyege gabo? ³ Enyú dékaá nnó áwyaá esé ako manaá Esɔwɔ nnó décho mmyε ne Kras Jisɔs. Manaá ami áwyaá mbɔ esé maléré nnó esé ntó dégbo uluá ne ji. ⁴ Ndere elúmbɔ, ániú esé ulua ne Kras gébégé áwyaá esé manaá Esɔwɔ ami maléré nnó esé degbo ulua ne ji. Epyembɔ nnó ndere Nte se Esɔwɔ asele uto bíí apyeé Jisɔs Kras akwilé né negbo esé ntó debe ne genwá eyi gekε. ⁵ Néndé, te mbaá esé déchomé mmyε ne ji né gefɔge negbo eníne na, elú wáwálé nnó esé ntó déchome nyε mmyε ne ji dékwilé né negbo ndere ji akwilé.

⁶ Dékaá nnó Esɔwɔ awɔ gekwe-nege gepɔ sé né mfaá gekwa ne Kras. Ji apyembɔ nnó áchɔ gekwe-nege gepɔ eyimbɔ eyi gebɔ gepyeé esé dépyéé gabo nnó débεge se áfwe mbaá gabo. ⁷ Néndé, muú ag-bogé, atane né defwere gabo. ⁸ Ne te mbaá esé dégboó ulua ne Kras, dékamé nnó dényε nyε genwá ne ji. ⁹ Esé dékaá nnó Kras akwilé né negbo, ndere elúmbɔ, ji amagé gbo sé, ne negbo ntó nepɔ sé ne uto né genwá jí. ¹⁰ Negbo eníne ji agboó, agbo damáa abyε ne gabo. Ne genwá eyigé ji awyaá nana alu choncho ne Esɔwɔ. ¹¹ Mbɔntó ne enyú débɔó mansεle gemεge nyú nnó degbo mε débyε ne gabo, ne nana déwyaá genwá, délu choncho ne Esɔwɔ gétúgé déchomé mmyε ne Kras Jisɔs.

¹² Ndere elúmbɔ, dékamege sé gabo abɔ enyú deba né geg-bogboge menyammyε nyú nnó apye enyú dépyεge ubobo unó bi menyammyε akεlege nnó dépyεge. ¹³ Délyage fɔ nnó mmwólé mampye gabo ese uto gepɔge menyammyε fɔ nnó gebε genó eyigé enyú déselé dépyéé nchye. Chyεgé lé gemεge nyú mbaá Esɔwɔ ndere bɔó abi ji áfere εbwó né negbo nnó ákpe né genwá. Chyεgé yéndé gepɔge menyammyε nyú mbaá Esɔwɔ

nnó dépyεge elé unó bi úlú cho. ¹⁴ Néndé gabo apó sé ne uto né genwáge enyú gétúgé nnó depɔ sé né amu eβε, déla lé né amu galógáló ayi Esɔwɔ álerege.

Esé délu mampyege wyε unó bi úlú cho

¹⁵ Ndé genó esé debɔó mampyege yé? Nnó esé dépyεge wyε gabo elé déla depɔ sé né amu eβε, délaá né amu galógáló ayi Esɔwɔ alerege? Cha oo. ¹⁶ Dékaá fɔ nnó déchyεge gemεge nyú mbaá muú nnó déwúgé lé ne ji ndere áfwe, delú mbɔ lé afwe mbaá muú yimbɔ wó? Enyú débεgé fɔ áfwe manwúgé ne gabo, áchwɔó enyú ne negbo. Débεgé afwe manwúgé ne Esɔwɔ ji apyeé enyú débεé cho né mβε ushu wuú. ¹⁷ Yémbɔ matame mabe ne Esɔwɔ néndé nya mbεmβε enyú débɔ delu afwe mbaá gabo, nana enyú délé wúgé ne matɔó nyú mako wáwálé ayi áleré enyú. ¹⁸ Esɔwɔ aferé enyú né uto gabo ne nana déla áfwe mbaá Esɔwɔ mampyege lé genó eyi gelú cho. ¹⁹ Gógé me njɔó mechɔ ewéna ndere akwaá ájógé, néndé unó ujwerege enyú mankaá. Wyε ndere nya mbεmβε enyú déchyéé upɔó menyammyε nyú délaá áfwe mampyege gekwekwe gepɔ ne nchye gejamégejamé, mbɔntó ne nana débɔó manchyeé menyammyε nyú meko mbaá Esɔwɔ ndere áfwe mampyege unó bi úlú cho nnó debe bɔó ukpea.

²⁰ Gébégé enyú debɔ delu áfwe mbaá gabo, enyú debɔ debɔó yé gébé mampyege unó bi úlú cho.

²¹ Ndé nsa ayi enyú débɔ débɔó né ubobo unó bi enyú debɔ dépyéé né gébé eyigémbɔ, ebi nana upyeé nnó mekpo unɔó egbare enyú? Nsa ayi muú abɔó kwyakwya né unó bina elé negbo. ²² Yémbɔ nana Esɔwɔ afere enyú né gabo. Enyú dela lé áfwe mbaá Esɔwɔ, ne nsa ayi débɔó wyéé alu nnó enyú débεé bɔó ukpea ne kwyakwya enyú

déboó ntó genwá eyi gélagé byé, 23 néndé nsa ayi muú abóó gétúgé apyéé gabo élé negbo. Yémbó echye ewé Esowó achyeye detu gétúgé déchome mmye ne Ata se Kras Jisós élé genwá eyi gélagé byé.

7

Bóó Kras ápó sé né amu ebe Mosis

¹ Me njógé mecho ewéna ne enyú abi dékaá me ebe. Anme ba, enyú ako dékaá me ebe. Nnó dékaá f3 nnó ebe egbarege muú élé gébégé ji abege mebe wó? ² Dékágé méé mecho ewéna ne mendée menó. Ebe egarege nnó mendé menó abó mambé wye ne menó wuú né gébé eyigé menó wuú abeé mebe. Ne mbógé menó wuú agbógé ebe ewé echomé ji ne menó wuú elyage ji ala mmyemmye jí. ³ Ndere elúmbó, mbógé menó wuú alu mebe ne alyaa ajyéé bele ne menó ayicha, ájógé nnó akwe uló. Yémbó mbógé menó wuú agbogé, ebe emage gbaré sé ji ne abagé menó ayicha ájógé f3 nnó akwe uló. ⁴ Anme ba, wyembó ntó ne epyéé ne enyú. Né mecho ebe enyú dégbo me débye ne ewú néndé enyú delú upó menyammye Kras. Ne nana enyú délu b3ó muú ayi akwilé né negbo, nnó délerege uló melu gétúgé dépyéé utóó mbaá Esowó. ⁵ Gébégé esé delú dépyéé unó ndere gekwenege gepó sé gékélégé, ebe ebwyéé mmwólé mampyegé gabo emmyéé amu ne menyammye sé nnó dépyege ubobo unó bi uchwó esé ne negbo. ⁶ Ne nana Esowó afere esé né amu ebe, néndé dégbo me débye ne ebe, genó eyi gégbaré esé eké b3ó denó. Epyembó nnó, dépyege sé utóó Esowó ndere ásame né gekwenege ebe, dépyege élé né meti meke ndere Mendoó Ukpea epogé esé nnó dépyege.

Ebe Esowó elerege nnó esé dépyéé gabo

⁷ Déjógé mbó nnó yé? Nnó ebe ewú ambóó elú lé gabo? Cha oo. Yémbó wáwálé alu nnó ebe ne epyéé me nkaá genó eyigé ákuú nnó gabo. Mbógé ebe, ebe danj3ó nnó, “Ofyeye f3 amé né genógé muú yicha,” mbó me mbó nkágé f3 ndere afyéé amé né genógé muú yicha. ⁸ Yémbó élé gétúgé ebe ewéna ne gabo agene meti abwéé me yéndé gepó eyigé nfyéé amé né unó b3ó né yéndé meti ne mmwólé mampyege uf3uf3ó uboubo unó. Ebe ebe dampó, mbó gabo alu élé gegbog-boge genó. ⁹ Me mbó mpó me ne efwyale gébégé nla nlú dankaá genó eyigé ebe ekelege nnó pye. Yémbó gébégé nkaá genó eyigé ebe ekelege nnó me mpye nla muú ayi apyéé gabo. ¹⁰ Ndere elúmbó, me ngbo. Esowó achyéé ebe nnó b3ó abó genwá, yémbó echwó me lé ne negbo, ¹¹ néndé gabo age meti né ebe abwólé me, ne awá me.

¹² Ndere elúmbó, ebe ewu ambóó élé ukpea ne yéndégenó eyigé ewú egarege gelú cho ne gelóme. ¹³ Nnó genó gelógél3 gechwó me lé ne negbo? Cha oo! Elé gabo ne abó akene ne genó gelógél3 achwó me ne negbo. Epyéémbó nnó dékaá gef3ge genó eyigé gabo alu. Ndere elúmbó, ebe epye esé dékaá nnó gabo abó kpaá apwó amu.

Bóó Kras áwyá ummye mmummu

¹⁴ Esé dékaá nnó ebe elú genó gelógél3 néndé etané mbaá mendoó Esowó. Yémbó me nlú lé mek-waá. Me nlá eké mfwé mbaá gabo. ¹⁵ Me nkágé f3 genó eyigé me mpyéé néndé genó eyigé me nkelege mampyge geji f3 wó me mpyéé wó. Yémbó eyigé me mpaá geji ne me mpyéé. ¹⁶ Nana mbógé me nké mpyéé élé genó eyi me nla nkelege, ebyennó nkamé nnó ebe elóme. ¹⁷ Ndere elúmbó, ep3f3 me mb3ó ne mpye genó eyigémbó élé gabo ayi alú me né mmye ne apye geji. ¹⁸ Nkaá nnó yé genó gelógél3 eyi getanege né met3ó wa

gepɔ, mmye ké né gekwenege gepɔ ya. Me nwyaa metɔ́ mampye genó gelógélɔ́ yémbɔ́ nkágé pye fɔ́ geji. ¹⁹ Galógálɔ́ ayi me nkelege mampye, mpye fɔ́ ji yémbɔ́ me mpyeé gabo ayi me nla nkelege fɔ́ mampye. ²⁰ Ne mbɔ́gé me mpyeé elé genó eyi me nla nkélege fɔ́ mampye ebyennó me fɔ́ wɔ́ mpye geji wɔ́, elé gabo ayi alu me mmye ne apyeé geji.

²¹ Ndere elúmbɔ́, nge nnó elá me eké ebe fɔ́, nnó yéndégébé nké nkelege mampye genó eyi gélú cho, gabo akwɔ́ me ushu. ²² Né mmu metɔ́ wa, me ngboó mampyege elé genó eyi ebe Esɔ́wɔ́ ejɔ́. ²³ Yémbɔ́ nkaá nana nnó ebe ewé egbare menyammye wa elu cha ne ebe ewé egbare metɔ́ wa. Ne ebe ewémbɔ́ ewé egbare menyammye wa elé gegbogboge gepɔ́ ya. Emmyeé ne ebe Esɔ́wɔ́ ewé me ngboó ne ewú. Elé ewú ne etene me nnó mmpyege gabo. Ndere elúmbɔ́ me nla eké mefwe mbaá gegbogboge gepɔ́ ya. ²⁴ Eh, meshwe apyeé me ne geme ya. Ndé muú ákágé fere mbɔ́ nye me né menyammye yina ayi átene me né negbo? ²⁵ Ntamege Nte sé Esɔ́wɔ́ néndé elé ji mbií ne ákágé fere me né negbo eníné na gétúgé genó eyigé Jisɔ́s Kras Ata sé apyeé.

Ndere elúmbɔ́, né metɔ́ wa elu me nnó mpyege genó eyigé ebe Esɔ́wɔ́ ekelege. Yémbɔ́ gekwenege gepɔ́ ya gekelege elé nnó me mpyege genó eyi getené me né gabo.

8

Gejwá eyigé Mendoó Ukpea echyege muú ayi afyeé metɔ́ ne Kras

¹ Nana bɔ́ abí áchomé mmye ne Kras Jisɔ́s ákwene fɔ́ mpa Esɔ́wɔ́, ² néndé gétúgé me nchome mmye ne Kras Jisɔ́s uto bi Mendoó Ukpea echyege, ufere me né uto gabo ne uto negbo nnó mbé mebe. ³ Ebe ékágé fere fɔ́ esé né uto gabo néndé esé depɔ́ ne eshye mambele

ewú. Yémbɔ́ Esɔ́wɔ́ abelé umaé mamfere esé né uto gabo. Atɔ́ Maá wuú fa mme ne menyammye ne gepɔ́ wye eké awese ne ji afu esé bɔ́ abí dépyeé gabo. Ne achyeé Maá wuú yina ndere gepɔ́ nnó anere ne gabo ayi esé dépyeé. ⁴ Esɔ́wɔ́ apyembɔ́ nnó, esé abí dela dépyeé fɔ́ unó ndere gekwenege gepɔ́ sé gekelege, dépyeé lé ndere Mendoó Ukpea echyege esé uto, dépyege unó bi ulú cho ndere ebe ekelege nnó dépyege. ⁵ Bɔ́ abí apyeé unó ndere gekwenege gepɔ́ bwɔ́ gekelege, anerege matɔ́ bwɔ́ né mbaá unó bi gekwenege gepɔ́ gekelege. Yémbɔ́ bɔ́ abí apyeé unó ndere Mendoó Ukpea ekelege, áneré matɔ́ mampyege lé unó bi Mendoó Ukpea ekelege. ⁶ Mampyege unó bi gekwenege gepɔ́ gekelege achwɔ́ ne negbo. Yémbɔ́ mampyege unó bi Mendoó Ukpea ekelege achwɔ́ ne gejwá eyi gélágé byé ne nesɔ́. ⁷ Bɔ́ abí ápyeé unó bi gekwenege gepɔ́ gekelege átenege ukɔ́ ne Esɔ́wɔ́, ebwɔ́ ábelégé fɔ́ ebe Esɔ́wɔ́. Ne wáwálé alu nnó ebwɔ́ ákágé bele yé ewú. ⁸ Ewéna eleré nnó bɔ́ abí apyeé lé unó bi gekwenege gepɔ́ gekelege, ákágé pye fɔ́ metɔ́ ego Esɔ́wɔ́.

⁹ Yémbɔ́ enyú dépyeé fɔ́ unó bi gekwenege gepɔ́ gekelege. Dépyeé lé unó bi Mendoó Ukpea ekelege, te ndere Mendoó Esɔ́wɔ́ elú enyú né mmye. Ne yéndémuú ayi alá pɔ́ ne Mendoó Kras né mmye apɔ́ fɔ́ muú Kras. ¹⁰ Yémbɔ́, Kras abege ne nyu, yé elé menyammye nyú agboó nye gétúgé gabo ayi dépyeé, mandoó nyú ábéé abe gétúgé Esɔ́wɔ́ apyeé enyú délu cho né mbe ushu wuú. ¹¹ Mbɔ́gé Mendoó Esɔ́wɔ́ muú apyeé Jisɔ́s akwilé né negbo elú enyú mmye, ji muú apyeé Kras Jisɔ́s ákwilé né negbo achyege nye ntó menyammye nyú ayi ágboó gejwá né uto mendoó wuú ewé elú enyú né mmye.

12 Ndere elúmbò, aṅme ba, esé déwyaá genó eyigé débòò mampye. Yémbò gepò fò nnó dépyegé unò bi gekwenege gepò gekelege nnó dépyegé, 13 néndé mbògé enyú deké dépyeé unò bi gekwenege gepò gekelege nnó dépyege, enyú dégboó nye. Yémbò Mendoó Esòwò epyege enyú délyagé ubobo unò bi menyammye akelege kan̄ka, débòò gen̄wá eyi gela gebyeé. 14 Bòò ako abi Mendoó Esòwò elerege ebwò genó eyigé abòò mampye ne alu baá Esòwò, 15 néndé Mendoó ewé Esòwò achyee enyú, epyeé fò nnó enyú débe áfwe, dema defoge efò. Mendoó ewémbò epyeé lé nnó enyú debe baá Esòwò. Mendoó ewémbò ne epyeé nnó esé dékuú Esòwò nnó, “Nte! Nte!” 16 Mendoó Esòwò chóncho ne mandoó sé ágarege nnó esé delú baá Esòwò. 17 Te mbaá esé delú baá Esòwò, esé dényee nye yéndegenó eyigé ji anyémemo nnó achyegé bòò bií. Ne yéndegenó eyigé Esòwò ábélege mbaá Kras, esé déchome nye mbwa ne ji mambò ubi, néndé mbògé esé ntó dégene efwyale ndere ji, débòò nye ntó gefoge ṅgò ayi ji abòò nye.

Ngò ayi bòò Esòwò ábòò nye mesò gèbe

18 Mfere nnó efwyale ewé esé dégene mbò nana, dékágé mee fò ewú ne ṅgò ayi Esòwò alerege nye esé, 19 néndé yéndegenó eyigé Esòwò akwyee geshyage gegilé mange bií ebi Esòwò apyeé bòò ákaá gefòò eyigé baá bií alu. 20 Esòwò apye unò uko ebi ji akwyee uchoge, epófò nnó ubi ambòò ne ukele nnó ébe mbò, elé Esòwò muú akwyee ubi ne apyeé nnó ébe mbò. Apye mbò ne umee nnó, 21 unò uko ebi ji akwyee, ji aferege nye ubi né amu unò bi uchòò ubi. Ne ula nye mmyemmye bwò né gefòò eyi gepwòò amu wye ndere baá Esòwò alaá nye. 22 Esé dékaá nnó kpaá te fina unò bi Esòwò akwyee uko

ukpee gétúgè ubale ebi ubi uwuú wye ndere mendee awuú ubale nebyeé. 23 Epófò unò bi Esòwò akwyee ubiubi ne ukpee gétúgè ubale ebi ubi uwuú. Yé esé ntó abi Esòwò achyee Mendoó Ukpea ndere genó eyi ji abòò mbe achyee, dékpee ntó né mmu matòò sé ndere dégilé bií ebi Esòwò agarege nye gbògòò nnó esé delú baá bií, awené gemége sé, afere menyammye sé meko né efwyale. 24 Néndé elé gétúgè déneré metòò ne Esòwò ne ji afere esé né efwyale gabo. Yémbò mbògé nnó esé debò me genó eyigé déneré metòò wyee, mbò metòò ewé esé déneré mbò, abò akuú sé nnó metòò menerege. Ndé muú sé ayi anerege metòò mange genó eyigé ji agene me? 25 Yémbò mbògé dénererege metòò mange genó eyigé dela delú dan̄ge, dékógé metòò dégilé mange geji.

26 Ndere dégilé, mbòntó ne Mendoó Ukpea epogé esé né mbaá genó eyigé esé dela depò ne eshye mampye. Esé dékágé fò ndere débòò manemmye, yémbò elé Mendoó Ukpea ne enene mmye gétúgè sé mbaá Esòwò, ekpee ne uchu mejòò ebi mekwaá alá ákágé jòò. 27 Esòwò muú akágé genó eyi gelú né matòò akwaá, ákágé genó eyi gelu Mendoó Ukpea né metòò néndé Mendoó Ukpea enene mmye gétúgè bòò Esòwò ako ndere Esòwò akelege.

28 Ne esé dékaá nnó yéndegenó eyi gepyee, gepye utòò ulua manchòò ne galógalò mbaá bòò abi ábòò gejeé ne Esòwò, ebwò abi ji akuú nnó ápyegé genó eyigé ji akelege. 29 Bòò abi Esòwò abò me mbe akaá nnó ábee nye abii ebwò ntó ne ji abòò me mbe ajya te gachii nnó ábé eké Maá wuú. Apye mbò nnó Maá wuú abe Maá mbe mbaá gejamége ate aṅme. 30 Ne bòò abi ji abòò me mbe ajyaá, ebwò ne ji akuú nnó abe bòò bií. Bòò abi ji akuú, ebwò ntó ne ji apye nnó átene

cho né mbe ushu wuú. Ne bɔ́s abi ji apyɛ́é átene cho né mbe ushu wuú, ebwɔ́ ntó ne ji apyɛ́é nnó ábó ηγο.

Esɔwɔ́ abɔ́gɛ́ fɔ́ gejeé ne esé gétúgɛ́ Ata se Jisɔ́s gepɔ́.

9

Esɔwɔ́ abɔ́s gejeé ne bɔ́s gétúgɛ́ Kras

³¹ Ndé genó cha esé dékagɛ́ shuú né mechɔ́ ewéna? Mbɔ́gɛ́ Esɔwɔ́ abege ne esé, ndé muú ákágɛ́ pwɔ́ esé? ³² Esɔwɔ́ agbaré fɔ́ Maá wuú nnó achwɔ́gɛ́ wɔ́, yémbɔ́ achyɛ́é ji nnó achwɔ́ agbo gétúgɛ́ esé ako. Te ndere ji achyɛ́é esé maá wuú, elú wáwálé nnó achyɛ́gɛ́ nyɛ́ esé yéndégenó eyi dékelege nnó débe gefɔ́s eyi ji akelege nnó débe. ³³ Ndé muú ákágɛ́ shulé ndo mbaá bɔ́s abi Esɔwɔ́ ájyaá nnó abe abii? Yé muú apó, néndé elé Esɔwɔ́ jimbo ne apyɛ́é ebwɔ́ átene cho né mbe ushu wuú. ³⁴ Ne ndé muú yé ákágɛ́ garé nnó esé dékwe mpa? Yé muú fɔ́ apó, elé Kras Jisɔ́s ne agboó gétúgɛ́ sé Esɔwɔ́ apyé ji akwilé né negbo, ajwólé né melú enógɛ́ né egbe ebwɔ́nyɛ́ Esɔwɔ́ anenemmyɛ́ gétúgɛ́ sé. ³⁵ Genóge fɔ́ gepɔ́ eyi gékágɛ́ kare esé ne gejeé eyigɛ́ Kras abɔ́s ne esé? Nnó elé efwyale, waá ubalé, mammyɛ́ ayi bɔ́s ámmɛ́é amu ne esé, waá mesa ayi déjwalege. Mandée ayi álíí esé, waá manóó negbo ami dégene waá efwyale ewé etene esé né negbo? ³⁶ Elú wyé ndere ásámé né mmu ηwe Esɔwɔ́ nnó, “Gétúgɛ́ enyú esé dégene manóó negbo yéndégébé, ne ásele esé eké magɔ́ηme ayi ábele manwa.” ³⁷ Ngba, yé elé unó bina upyɛ́é esé, esé démmɛ́e me dépwɔ́ né uto Kras muú abɔ́s gejeé ne esé. ³⁸ Nkaá chanéné nnó yé genó gekage kare fɔ́ esé ne Kras, yé ebelé negbo, yé genjwá, yé makiénné Esɔwɔ́, yé álo nchye, yé unó bi upyé mbɔ́ nana, yé ebi upyé nyɛ́ meso gébé, yé álo áto áto, ³⁹ yé ebele unó bi úlú te mfaánebuú, yé ebi úlú melo áwú bɔ́s, yé genó gefɔ́ né unó bi Esɔwɔ́ ákwyɛ́é eyi gekágɛ́ kare esé né gejeege Ata se Kras Jisɔ́s nnó

Esɔwɔ́ ájyaá bɔ́s bií

¹ Me njógɛ́ wáwálé ndere muú ayi áchomé mmyɛ́ ne Kras mbyɔ́gɛ́ fɔ́ gebyɔ́. Mendoó Ukpea epyɛ́é me nkaá né metɔ́ wa nnó genó eyigɛ́ njógɛ́ gelú wáwálé nnó, ² Me nwyá gejamégɛ́ mesome ne ubalé ebi ula ubyɛ́é né metɔ́ wa, ³ gétúgɛ́ bɔ́s ba. Ebɔ́ ebe yé nnó mfaánebuú abɔ́ ashulé lé me mmyɛ́, mfa mbwa ne Kras gétúgɛ́ bɔ́s ba, aηme ba abi détane melo ema, mbɔ́gɛ́ ewémbɔ́ ékágɛ́ pye ebwɔ́ átané né efwyale. ⁴ Ebwɔ́ álu bɔ́s Isreli. Ebwɔ́ ne Esɔwɔ́ áselé nnó ábɛ́ baá bií. Aléré ebwɔ́ ηgo wuú. Anyémeno menyɛ́é gejame ne ebwɔ́, achyɛ́é ebwɔ́ mabe jíí, aléré ebwɔ́ ndere ábɔ́s manógɛ́ ji, ne ashuú nnó apyé nyɛ́ ebwɔ́ gejame unó. ⁵ Ebwɔ́ alu upyáne ukwene ante bɔ́s Esɔwɔ́ abi áwuú nya ebwɔ́ ηgo. Kras ndere mekwaá alu muú melo bɔ́s. Ji alu Esɔwɔ́ ayi abɔ́s yéndégenó, défɛ́é ji te kwyakwya Amen.

⁶ Yémbɔ́ epófs nnó Esɔwɔ́ apyɛ́é fɔ́ genó eyi ji anyémeno nnó apyɛ́é ne bɔ́s Isreli wɔ́ néndé epófs yéndémuú ayi ábyɛ́né ji né melo Isreli ne alu muú Esɔwɔ́ wáwálé. ⁷ Ne epófs ntó bɔ́s ako abi alú upyáne Abraham ne alu bɔ́s Esɔwɔ́. Esɔwɔ́ ajɔ́s lé ne Abraham nnó, “Upyáne ebi menyɛ́é meno nnó nchyege nyɛ́ wɔ́ ukene nyɛ́ lé ne Asek.” ⁸ Ewéna elere nnó epófs bɔ́s abi ábyɛ́né ebwɔ́ ndere akwaá ábyéne baá ne alu bɔ́s Esɔwɔ́. Elé abi akene ne menomenyɛ́é ewé Esɔwɔ́ anyéé ne alu baá Abraham wáwálé. ⁹ Ge genó eyigɛ́ menomenyɛ́é ewémbɔ́ ejɔ́s na, eké, “Wyéé né gébé eyigɛ́ na ηme eníne cha me mmage kere fa, ne Sara abyene nyɛ́ maá mende.”

¹⁰ Epó fɔ́ wyé ewéna ewú ewú, Rebeka ntó abyɛ́ ufa ne muú ama. Muú yimbɔ́ alu nya lé gekwenege

nte sé Asek. ¹¹ Gemεge nnó ábyé baá bina apea yé gemεge nnó εbwó ápye genó gelógéló yé eyi gebogebo, Εσωω akaá me ula bi ji ajyaá bós bíí, épó fó gétúgέ utós ulóúló ebi bós ápyeé, elu elé ndere ji akuú bós bíí. ¹² Ne ji agaré Reβeka aké, “Maá wye ayi mβε akpane nye defwe mbaá ayi akwólegé ji.” ¹³ Elú wye ndere ásamé né mmu ηwe Εσωω nnó, “Me mbó gejeé ne Jakób, nkíí fó Esao.”

Εσωω άπό fó ne angya

¹⁴ Εwéna déjógé mbó nnó yé? Nnó Εσωω άpye fó genó eyigé gelu cho? Cha-o. ¹⁵ Εσωω ajós nya ne Mosis aké, “Me ngene nye meshwe ne bós abi nkelege mangε meshwe, ne nkerege nye ulós melu ne bós abi nkelege manleré.” ¹⁶ Ndere elúmbó, Εσωω ajyaá fó bós ndere akwaá ákelege wó, yé ebelé gétúgέ genó eyigé εbwó άpyeé. Ji ajyaá bós gétúgέ meshwe ayi ji agene bós. ¹⁷ Asá né mmu ηwe Εσωω nnó Εσωω ajós ne Fero aké, “Me mpye wó olu mfwa gétúgέ nkelege nnó nke ne wó nleré uto ba mbaá bós ne nnó, mpye ηgó wa ásané né maló mme meko.” ¹⁸ Ndere elúmbó, Εσωω agene meshwe ne yéndémuú ayi ji akelege ne achyege mekpo meto mbaá yéndémuú ayi ji akelege manchyeé.

¹⁹ Ndere njós mbó, enyú abifo dégígé nye me déké, “Eβεgé mbó ula nnó Εσωω άmágé shulé bós ndo né mbaá unó bi εbwó άpye? Nde muú ákágé tene ukoló ne Εσωω nnó άpyegé fó genó eyi ji akelege?” ²⁰ Yémbó wó mekwaá olu waá ayi óshugé Εσωω meko? Gejégé meseé eyigé muú akwyεge gekwilégé fó gegíí muú ayi akwyεé geji nnó, “Ulannó wó ókwyεé me nnó mβε na?” ²¹ Yé ewú ema eβε nnó muú ayi akwyεgέ ubi awyaá uto manse nemé, akwyεé ujeé meseé upea, abelé gama nnó bíí kpaá ne afyeé menyéé wyeé, abelé eyi fó nnó ányégé menyéé wye yéndé bíí.

²² Gefógé genó eyina ntó ne Εσωω άpyeé. Ji abó ake aleré metós usós wuu ne bós abi άpye gabo ne nnó άpye ntó bós akaá uto bíí. Yémbó ji akóo metós dós ne bós bimbó abi ji alerege nye εbwó metós usós wuu. Εbwó bina álu bós abi elú me nno áchós nye εbwó chós. ²³ Εσωω άpyεmbó ntó gétúgέ ji abó alu manlere gekpekpegé ηgó wuu mbaá esé ako abi ji abelé me nnó agene esé meshwe. Esé bina ne délu bós abi ji abós me mβε ajyaá nnó débo ηgó, ²⁴ yé elé esé abi ji akuú. Epófós wye lé eta bós Jus εbwó εbwó, áku ntó bós abi alá pó bós Jus. ²⁵ Ne elú wye ndere ji ajós né mmu ηwe Hosya nnó, “Me nkuú nye bós abi abó alá άπό fó bós ba, nnó bós ba, ne bós abi me mbó nla mbós gejeé ne εbwó wó, nkuú nye εbwó nnó bós ba abi gejeé.” ²⁶ Ne wye né mbaá ayi ji abó ajós ne εbwó aké, “Enyú depó fó bós ba, Εσωω muú alu mβε akuú nye εbwó nnó baá ba.” ²⁷ Asaya ajós nya kenké atóo ne bós Isrelí aké, “Yé bós Isrelí ája ábε eké gesós mbalé eβεé mega, elé ukεke bós né gelu-age bwó ne átanεge nye né εfwyale gabo, ²⁸ néndé Εσωω asós nye mpa fa mme wáwá ne dama te kwyak-wya.” ²⁹ Elú wye ndere Asaya abó ajós ntó aké, “Mbógé Εσωω ayi ábós uto uko abε danlyáá esé mβεé upyáne εbifo, mbó bwyε esé ntó abó ánomé, eké meló Sodom ne meló Gomóra.”

Bós Isrelí ákámé fó abyá melóméló wó

³⁰ Déjógé mbó nnó né mecho ewéna yé? Nana déjósge nnó bós abi alá pó bós Jus, εbwó abi abó alá ámmye fó mambe cho né mβε ushu Εσωω wó, Εσωω άpye εbwó atene cho né mβε ushu wuu gébégé áfyéé metós ne ji, ³¹ ewé bós Isrelí bós abó ámmye nnó Εσωω άpye εbwó ábε cho né mβε ushu wuu gétúgέ ábélege eβε, áge fó meti mampye yéndégenó eyi eβε ejós wó. ³² Ulannó εbwó alá áge meti mambe

cho né mbe ushu Esɔwɔ wɔ? Elé gétúgɛ ébwɔ ammye mambe cho ewé alá fyéé fɔ metɔ́ ne ji wɔ. Ébwɔ áferé nnó ápyegé utɔ́ ulóúlú ákágé beé cho. Ndere elúmbɔ, ébwɔ ákparé né mfaá “Ntaá eníne nepyeé bɔ́ ákparege ákwene.” ³³ Elú wye ndere asame né mmu nwe Esɔwɔ nnó, “Gegge me mbelege mbɔ ntaá né melɔ́ Sayɔn eníne nepyeé nye ébwɔ ákparege, etarave ewé epyéé nye bɔ́ ákwene. Yémbɔ yéndémuú ayi áfyéé metɔ́ ne ji akpane fɔ mekpɔ unɔ́.”

10

¹ Anme ba, genó eyigé me nshyage ne metɔ́ wa meko ne mmyemenene ya mbaá Esɔwɔ gétúgɛ bɔ́ ba gelu nnó Esɔwɔ áferé ébwɔ né efwyale gabo. ² Me nkágé ngaré wáwálé nnó ébwɔ akpane gechyéé né depɔre Esɔwɔ yémbɔ ébwɔ akágé fɔ ndere ébwɔ ábɔ́ mampyege utɔ́ Esɔwɔ. ³ Ébwɔ ákágé fɔ meti ewé Esɔwɔ apyeé bɔ́ abeé cho né mbe ushu wuú ne ammye elé mankwye ewé bwɔ meti mambe cho. Ewéna eléré nnó ákwɔlegé fɔ meti ewé Esɔwɔ apyeé bɔ́ abeé cho. ⁴ Kras anere yéndégenó eyi getome ne ebe nnó, yéndémuú ayi áfyéé metɔ́ ne ji abe cho né mbe ushu Esɔwɔ.

*Yé muú fɔ apɔ́ ayi Esɔwɔ alá afer-
ege ji né efwyale*

⁵ Mosis asa ato ne meti ewe ebe epye bɔ́ abe cho aké, “Yéndémuú ayi ábelege mabe ako abɔ́ genhá.”

⁶ Yémbɔ ása né mmu nwe Esɔwɔ átoó ne meti ewé Esɔwɔ apye bɔ́ abi áfyéé metɔ́ ne ji ábeé cho áké, wɔ áfyegé metɔ́ ne Esɔwɔ nnó apye wɔ ábe cho né mbe ushu wuú, “Ógígé fɔ né metɔ́ wye nnó, Ndé muú akwámé mbɔ nye né mfaánebuú?” (Mmye ké mampye Kras ashulé mme.) ⁷ “Yé mangii nnó, Ndé muú ajoyéé mbɔ nye né melɔ́ aló?” (Mmye ké mampye Kras akwilé né negbo.) ⁸ Genó eyigé nwe Esɔwɔ

ajógé gelu nnó, “Mekomejɔ́ Esɔwɔ alu kwákwólé ne wɔ, alu wɔ né ubɔ́ meno, alú ntó né mmu metɔ́ wyeé.” Mmye ké mekomejɔ́ yina ayi agaré ndere bɔ́ áfyéé metɔ́ ne Esɔwɔ, ayi esé dégaré nnó, ⁹ Wɔ ógarege ne meno wye nnó, “Jisɔs alu Ata,” ne okamege ne metɔ́ wye nnó Esɔwɔ apye ji akwilé né negbo, atanegge nye né efwyale gabo. ¹⁰ Néndé défyéé lé metɔ́ ne Esɔwɔ ne débéé cho né mbe ushu wuú. Ne déshuúge eku ne mano sé ne détanegge né efwyale gabo. ¹¹ Asá né nwe Esɔwɔ nnó, “Yéndémuú ayi áfyéé metɔ́ ne ji akpane fɔ mekpɔ unɔ́.” ¹² Angya apɔ́, ne muú Jus ne muú Grek. Esɔwɔ awu ama ne alu Ata ébwɔ ako. Ji achyegé gejamégé mejé mbaá bɔ́ ako abi ágige ji. ¹³ Asá né mmu nwe Esɔwɔ nnó, “Yéndémuú ayi akuú mabɔ́ Ata nnó áferé ji né efwyale gabo, Ata áferge nye ji atane né efwyale gabo.”

¹⁴ Epyéémbɔ nnó ne bɔ́ ákuú muú fɔ nnó apɔ́ ébwɔ mbɔgé alá fyéé metɔ́ ne ji wɔ? Ne apyeé mbɔ nnó ne afyéé metɔ́ ne ji, mbɔgé alá au danwú muú fɔ agaré ébwɔ abya wuú? Ne apyembɔ nnó ne awu abya yimbɔ mbɔgé muú fɔ alá agaré ébwɔ abya wuú wɔ? ¹⁵ Ne muú apyeé mbɔ nnó ne agaré ébwɔ mbɔgé alá ato ji wɔ? Asá né mmu nwe Esɔwɔ nnó, “Uka bɔ́ abi áchwɔ́ ne abya melómélɔ́ ulɔ́ kpaá upwɔ.” ¹⁶ Yémbɔ bɔ́ ako fɔ wɔ ákamé ne abya melómélɔ́ yina wɔ, néndé Asaya ajɔ́ aké, “Ata ndé muú akamé ne mekomejɔ́ ayi esé dégaré?” ¹⁷ Ndere elúmbɔ, muú awuú elé abya melómélɔ́ ayi atome ne Kras, ne áfyéé metɔ́ ne ji ne muú awuú abya melómélɔ́ gébége muú fɔ aké agarege ji.

¹⁸ Yémbɔ gɔ́gé me ngii nkwe, Nnó bɔ́ Jus awuú fɔ abya Kras wɔ? Ngba, awu, néndé ása né nwe Esɔwɔ nnó, “Bɔ́ mme meko awú mekomejɔ́ ayi ébwɔ agaré yéndé

mbaá fa mme.”¹⁹ Gógé mma ngíi ñkwe. Nnó bɔɔ Israeli ákaá fɔ ula mekomejɔɔ yina wɔ? Mosis jimbo abɔ mbe ajɔɔ aké, “Me mmpye nye enyú déshyage mambɛ eké bɔɔ abi debɔ déferé nnó ápó yé melo fɔ, mpyéé nye matɔɔ áɔɔ enyú ne bɔɔ abi alá ápó ne défɔɔ mankaá genó.”²⁰ Ewyage, Asaya ajɔɔ afɔ wɔ aké, “Bɔɔ abi abɔ alá akele me wɔ, áge me. Nlere mmye ya mbaá bɔɔ abi alá ágíi me wɔ.”²¹ Yémbɔ ajɔɔ ato ne bɔɔ Israeli aké, “Yéndé bi me nsame amu ya mankwyéé depɔ ne bɔɔ bina nnó ákere eta wa yémbɔ ebwɔ ákelege fɔ manwú me, apaá élé me paá.”

11

Esɔwɔ ashya fɔ bɔɔ Israeli wɔ

¹ Genó eyigé me ngigé gelú nnó, Nnó Esɔwɔ ashya bɔɔ bií? Chao! Me mbɔɔ nlú muú Israeli, mpyáne Abraham. Ntane né ntoné Benjamin.² Esɔwɔ ashya fɔ bɔɔ bií abi ji abɔɔ ajyaa wɔ. Enyú delu danwú genó eyi mekomejɔɔ Esɔwɔ ajɔɔ atome ne Elija? Ji abɔ anemmye mbaá Esɔwɔ atene ukɔɔ ne bɔɔ Israeli áké,³ “Ata, ebwɔ áwá bɔɔ ekpávɛ byéé, ámu ulú upɛ byéé, me nla membií ne, ákelege manwá me.”⁴ Esɔwɔ ashuí ji meko aké ndé? Aké “Nwyaá dele bɔɔ ba akeneama abi alá ato mano anógé Bal wɔ.”⁵ Wyémbɔ ntó ne elu fina. Ukéé bɔɔ fɔ alu abi Esɔwɔ ajyaa né ulɔɔ melu bií.⁶ Mbɔgé élé gétúgɛ ulɔɔ melu bií ne ji ajyaa bɔɔ nnó ábɛ abíi, ebyennó utɔɔ ulɔ́ulɔ́ fɔ wɔ upyɛé Esɔwɔ ajyaa bɔɔ wɔ. Mbɔgé ebɔ ebe lé gétúgɛ utɔɔ ulɔ́ulɔ́, ulɔɔ melu bií ufulé sé genó.

⁷ Ge na ne mechɔ ewéna elú. Genó eyigé bɔɔ Israeli ákele ne éfófo age geji wɔ. Bɔɔ abi Esɔwɔ ajyaa ne agene geji. Ne abi álaá lu danje élé bɔɔ abi átoó makpo. Akelegé fɔ manwú Esɔwɔ agaré ebwɔ genó eyigé ji akelege nnó ebwɔ ápye.⁸ Elú wye ndere ásamé né mmu ñwe Esɔwɔ nnó, “Esɔwɔ apyɛé matɔɔ bwɔ

ákwe genje kpaá te fina. Achye ebwɔ ame ayi alá ákágé ge genó ne matu ayi alá awuú mbaá.”⁹ Devid ajɔɔ ntó gefogé genó eyina aké, “Echye menyéé ayi ebwɔ ányéé gébége epaa ábwólé mataa ayi ebwɔ ámbɔɔ ákwene wyéé ne ntaa eniné ebwɔ ákparege wyéé ákwe áge efwyale.”¹⁰ Echye amé agilé ebwɔ ágegé sé mbaá, meso áɔɔ ebwɔ, ne efwyale ewé ebwɔ ágene ebe te kwyakwya.”

¹¹ Me mmagé gíi ñkwe ayifo. Gébégé bɔɔ Israeli ákparé, nnó ákwe, nnó nekwe eníne mbɔ nelu eniné ebwɔ alá ákágé kwilé sé téné? Chao! Epó fɔ mbɔ néndé gabo ayi ebwɔ ápyéé, ápoo lé nnó bɔɔ abi alá pɔ bɔɔ Jus áge meti ewé Esɔwɔ aferege ebwɔ né efwyale gabo, nnó epyége mbɔ bɔɔ Israeli áshyágé mambɛ ntó eké ebwɔ.¹² Te mbaá gabo ayi bɔɔ Israeli ápyéé áchwɔ ne mejé mbaá bɔɔ mme, ne mankparé ayi ebwɔ ákparé áchwɔ ne gejamégé mejé mbaá bɔɔ abi alá pɔ bɔɔ Jus, ferege yé gejamégé mejé ewé echwɔɔ nye gébége bɔɔ Jus abi álaá, áchogé nye ne bɔɔ ako abi áfyɛ metɔɔ ne Kras.

Esɔwɔ aferege bɔɔ abi alá pɔ bɔɔ Jus né efwyale gabo

¹³ Me njógé ne enyú abi dela depɔ bɔɔ Jus. Te mbaá me nlú ngbá Kras eta nyú, nkaá nnó utɔɔ bi Esɔwɔ achyɛé me nnó mpye unja geme,¹⁴ mampye nnó me nge meti mpye bɔɔ ba bɔɔ Jus, áshyágé mambɔ unó ulɔ́ulɔ́ ebi enyú déwyaá, nnó ndɔ fɔ mpyege mbɔ Esɔwɔ aferege nye abifo né efwyale gabo.¹⁵ Néndé gébége Esɔwɔ áshyá bɔɔ Jus, apye bɔɔ mme meko abe né nesɔ ne ji. Ndere elúmbɔ, gébége Esɔwɔ asege nye bɔɔ Jus nnó abe nesɔ ne ji, ebeé mbɔ nye nnó? Ebeé eké ebwɔ abɔ ágboó ne ákere né genwá.

¹⁶ Mbɔgé maá gebage brɛd eyi mbe alu genóge ukpea, ebyennó nto brɛd meko alu genóge ukpea.

Ne mbogé maka genós álu genóge ukpea, ebyennó mata genós eyigé mbantó álu élé genóge ukpea. ¹⁷ Yémbó mbogé mata genós olif eyigé apene mata ayifó ákós ákwe, elú eké bós Jus ne mbogé áse mata genóge olif ayi alá ápéé wó ába né genós eyigé ápené, elú eké enyú abi déla pó bós Jus. Ndere mata yimbó ako ányuú manaá ami matanege né genage olif eyigé ápene pene, mbantó ne Eṣṣwá achyegge mejé mbaá bós bií ako. ¹⁸ Ekágé enyú abi délu eké mataá genós áyi ábalé bále débyage bós abi álu eké mataá genós áyi ákós ákwene. Depó ne ula bi dédoó ebwó ewóme. Enyú fó wó dégbare makaka genós eyina wó, élé makaka jíí ne ágbaré enyú.

¹⁹ Muú nyú fó ákágé jó aké, “Mataá genós yimbó ákós ákwe nnó me nge meti ncho mmye ne genós eyimbó.” ²⁰ Elú wáwálé, yémbó, kaá nnó ebwó ákós ákwe gétúgé alá áfyéé metós ne Jisṣ wó ne enyú décho mmye ne geji gétúgé défyéé metós ne Kras. Ndere elúmbó, ekágé dépyegé neja begé élé ne efó metós, ²¹ néndé mbogé Eṣṣwá ageé nya fó meshwe mbaá bós Jus abi alu eké mata genós yimbó ajiambós wó, défere nnó délyagé mamfyé metós ne Kras, ji agene enyú meshwe? ²² Ndere elúmbó, tege ulós melú Eṣṣwá, ne chúchú ayi ji alerege bós abi ákwene. Yémbó ji alerege enyú galógáló mbogé enyú déké défyéé wye metós nnó ji alerege enyú galógáló. Yémbó mbogé enyú dela défyéé sé metós mbó, ji akorege enyú áfomé. ²³ Ne yé bós Isrēli abifó ályaágé manshyagé nnó áfyéé fó metós ne Kras, Eṣṣwá amagé se nye ebwó ába né malu ayi ebwó ábó alu mbembe néndé Eṣṣwá awyaá uto mamba ebwó wyeé. ²⁴ Mbogé enyú bós abi alá pó bós Jus, enyú abi delu eké mata genós olif eyigé alá apéé wó, áso enyú ába né genós olif eyigé apene pene, né gefós eyigé

akwaá alá alu danje, ndere Eṣṣwá apyembó, elú wáwálé nnó asele nye bós Isrēli abi alu eké mata genós eyigémbó geji ambós ákere ába né genós eyigémbó?

Eṣṣwá aferege nye bós Isrēli ako né efwyale

²⁵ Anme ba, genó gefó gelu bibií eyigé me nkelege nnó enyú dékaá nnó enyú déferege sé nnó dékaá dós. Genó eyina gelu nnó bós Isrēli abi átoó mekpo, átoó nye fó te kwyakwya. Ebwó átoó nye wye mekpo kpaá te bós abi alá pó bós Jus, abi Eṣṣwá ajyaá ákamege ne meti ewé Eṣṣwá apyéé bós átenege cho né mbe ushu wuu. ²⁶ Na ne Eṣṣwá aferege nye bós Isrēli ako né efwyale, ndere ásamé né nwe Eṣṣwá nnó, “Muú ayi afergege bós né efwyale atanege nye né Sayon, apye upyáne Jakób ulyáá nchye mampyegge.” ²⁷ Asá ntó nnó Ata aké, “Ge menomenyéé ewé me nyéé nye ne ebwó na gébége njige nte gabo bwó.” ²⁸ Né egbe ewé abya melóméló, bós Isrēli alu bós mawámé Eṣṣwá gétúgé áshyá ji né galógáló áwe nyú. Né egbe ewé manjya bós, Eṣṣwá ajya ebwó néndé ji abó gejeé ne ebwó dós gétúgé genó eyigé anyéméno nnó apyéé ne ukwene ante bwó. ²⁹ Mbó ne elú néndé Eṣṣwá akúgé muú, ne ájegé ji, genó gefó gepó eyi gekágé mankworé metós Eṣṣwá. ³⁰ Né egbe ewé nyú, mbembe enyú debó déwuú fó ne Eṣṣwá yémbó nana ji agené enyú meshwe gétúgé bós Isrēli alá áwuú fó ji. ³¹ Wye né meti ewu gétúgé meshwe ayi Eṣṣwá agene enyú, nana bós Isrēli ákelege fó manwú ne Eṣṣwá. Epyembó nnó Eṣṣwá ntó agene nye ebwó meshwe. ³² Eṣṣwá apye ebwó ako ábélégé fó mabe jíí, ebwó álú eké bós denó abi meti éla epó manlyáá gepugé denó. Ji apyembó nnó ji agene bós ako meshwe.

Ngo Esɔwɔ apwɔ amu bɔɔ akágé kaá

³³ Eɛh Esɔwɔ sé alɔ melu ne bɔɔ ako. Denja tii ne defɔɔ ɛtiré ji awyaá dépwɔ amu. Ndé muú akágé garé ula bi depɔ desɔgé ji meno? Ndé muú akágé ndere ji apyéé depɔ tii? ³⁴ Elú wye ndere ásamé né ηwe Esɔwɔ nnó, “Ndé muú akágé uferé Esɔwɔ? Ne ndé muú akaá dɔɔ mambɛ muú ayi achyɛge ji majyéé? ³⁵ Ndé muú achyɛé me ji echyɛ nnó Esɔwɔ ntó ashúú ji?” ³⁶ Esɔwɔ ne akwyéé yéndégenó ne élé jii ne apyéé nnó yéndégenó gekene, ne élé getu jii ne yéndégenó gelu. Ngo abɛ ne ji te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

12

Chyɛge genwáge nyú mbaá Esɔwɔ ndere gepɛ eyigé gelu gebɛ

¹ Anɛ ba, ndere unó bi ngarege enyú ulú wáwálé, mkpeage enyú nnó gétúgé galógáló ayi Esɔwɔ alerege, déchyɛé gemɛge nyú mbaá Esɔwɔ ndere genógé gepɛ eyi gelu gebɛ, eyigé débele ndere genóge ukpea mbaá Esɔwɔ, eyi gepyéé metɔɔ egɔɔ ji. Ge meti ewé enyú débɔɔ manogé Esɔwɔ wáwálé na. ² Ekágé dema dépyɛge unó eké bɔɔ mme. Gógé Esɔwɔ akwɔré genwáge nyú, achyɛé enyú matɔɔ ayi make. Ebege mbɔ enyú dékágé nye genó eyigé Esɔwɔ akelege nnó enyú dépyɛge, eyigé gelɔme, eyigé gegɔɔ ji metɔɔ ne gekwane.

³ Ne gétúgé echyɛ ewé Esɔwɔ achyɛé me né ulɔɔ melu bii, mkpeage enyú nnó ekágé muú nyú fɔ áferege nnó ji anɛa gemɛ apwɔ ndere ji alu. Muú aké aferege genó eyi getome ne jimboɔ, áférégé né meti ewé elu cho ndere ji áfyéé metɔɔ ne Jisɔs. ⁴ Menyammye sé álu ama ne awyaá gejamégé upɔ, yéndé gepɔ gewyaá ebi utɔɔ. ⁵ Mbɔntó ne esé yé élé esé delu gejamɛ, dékwe eké menyammye

ama gétúgé déchomé mmyɛ ne Kras, ne yéndémuú sé alige mmyɛ ne nte. ⁶ Esɔwɔ né ulɔɔ melu bii achyɛé yéndémuú sé ewuú echyɛ. Yéndémuú agbaré echyɛ wuú chanéné. Mbɔgé achyɛé wɔ echyɛ ewé ɔgarege mekomejɔɔ wuú, garege ndere ɔfyéé metɔɔ ne ji, ⁷ mbɔgé elú lé mampyɛge utɔɔ bii, pyɛge chanéné, mbɔgé elú lé manlere, lerege chanéné, ⁸ mbɔgé elú lé mamfyɛ bɔɔ eshyɛ, fyɛge ebwɔ eshyɛ chanéné, mbɔgé elú lé echyɛ manchyɛge, achyɛge byagebyage, mbɔgé elú lé mampógé bɔɔ, pooge ne metɔɔ wye meko, muú ayi agɛne bɔɔ meshwɛ, agɛne ne metɔɔ megomɛgo.

⁹ Bógé gejeé eyigé wáwálé ne atɛ, paágé unó nchyɛ, gbarege unó ulúulú ne eshyɛ. ¹⁰ Bógé gejeé ne atɛ anɛ ndere débɔɔ ne bɔɔ ula gepú nyú, kpagé gechyɛé manógé atɛ. ¹¹ Pyɛgé utɔɔ nyú débɛgé ne gepwa, pyɛgé utɔɔ Ata ne matɔɔ nyú mako. ¹² Bégé ne nechóchó né genó eyigé enyú déneré metɔɔ wye. Kógé metɔɔ né efwyale ewé enyú dégene. Négé wye mmyɛ yéndégebé. ¹³ Chyɛgé unó ebifɔ ebi enyú déwyaá mbaá atɛ bɔɔ Esɔwɔ abi alu mbya. Nenegé manombi nyú mbaá ankeé.

¹⁴ Negemmyɛ nnó Esɔwɔ ájé bɔɔ abi ámmyéé amu ne enyú. Dénɛge fɔ nnó Esɔwɔ alere ebwɔ utonkwa, nege lé nnó Esɔwɔ ájé bwɔ jéle. ¹⁵ Bege metɔɔ megómégó ne bɔɔ abi awyaá metɔɔ megómégó. Bege ne mesome metɔɔ ne bɔɔ abi awyaá mesome. ¹⁶ Bege nesɔ ne atɛ. Ekágé débwege mmyɛ, chogé mmyɛ ne bɔɔ abi áshulege gemɛge bwɔ mme. Ekágé déferege nnó dékaá dɔɔ.

¹⁷ Muú apyéé enyú gabo, ekágé déshúú ji. Pyɛgé lé unó bi yéndémuú aselé nnó ulú cho. ¹⁸ Ebege kɔkɔgé, né egbe ewé nyú mmyɛge nnó débe nesɔ ne yéndémuú. ¹⁹ Anɛ ba, muú apyéé enyú genó gebo, déshugé

fó amu. Lyagé Eṣṱwṱ ne ashuú muú yimbṱ amu néndé áśá né mmu ḡwe Eṣṱwṱ nnó, “Ata aké amu mashugé elé aya, ne me nshugé nye amu.”²⁰ Yémbṱ pyegé ndere asamé né mmu ḡwe Eṣṱwṱ nnó, “Mbṱgé mesa aké ammyéé bṱṱ mawámé nyú, chyegé ebwṱ menyéé, mmwṱlé manaá eké epyéé ebwṱ, chyegé ebwṱ genó eyigé anyuú. Déké dépyéé mbṱ, elú eké dénege bwṱ ujéje mewε né mekpṱ ne mmyε egboó nye ebwṱ.”²¹ Dékamege nchye ase enyú uto, mmyεge nnó galógáló nyú ase uto nchye.

13

Bṱṱ áwúgé ne ákpakpa bwṱ

¹ Yéndémuú awúgé ne bṱṱ kpakpa abi ḡgṱmna áchyeé ebwṱ utó, néndé muú ákágé be fṱ muú kpaá bṱṱ ayi Eṣṱwṱ alá ákame wṱ. Ne Eṣṱwṱ ne afyéé ákpakpa melṱ ako. ² Ndere elúmbṱ, yéndémuú ayi átenege ukṱṱ ne ákpakpa melṱ, átenege mbṱ lé ukṱṱ ne bṱṱ abi Eṣṱwṱ áfyéé nnó ábé. Ne yéndémuú ayi átenege ukṱṱ, ákuú mbṱ elé unṱṱ mpa ne gemε jii. ³ Bṱṱ kpakpa áfelegé fṱ amε mbaá bṱṱ abi ápyε unṱṱ bi úlú cho, áfelegé elé mbaá abi ápyε gabo. Ndere elúmbṱ, pyεge yé genó eyigé ebwṱ ákelege ne ebwṱ áfεge nye wṱ. ⁴ Néndé ebwṱ álú elé bṱṱ utṱṱ Eṣṱwṱ, ápyéé utṱṱ né galógáló nyú. Ne mbṱgé wṱ ṱpyεge gye, ṱbṱ mamfṱgé ebwṱ néndé utó bi Eṣṱwṱ achyeé ebwṱ upṱ fṱ detu. Ebwṱ alu bṱṱ utṱṱ Eṣṱwṱ ne áchyege éfwyale ndere Eṣṱwṱ ákelege mbaá bṱṱ abi ápyéé gabo. ⁵ Ndere elúmbṱ, débṱ manwúgé ne ákpakpa melṱ, epṱfṱ gétúgé dékelege mambo éfwyale ewú ewú wṱ, elé gétúgé dékelege ntó mampyεgé genó eyigé matṱṱ nyú ágarege nnó gelu cho.

⁶ Getú eyigémbṱ ntó ne enyú déchyege ḡkamakpo, néndé ákpakpa melṱ álú lé bṱṱ utṱṱ Eṣṱwṱ ndere ápyéé unṱṱ bí ebwṱ ábṱṱ

mampyε. ⁷ Chyegé ebwṱ unṱṱ bi úlú ebi bwṱ. Mbṱgé elé ḡka makpo ne ebwṱ ákelege chyεge ebwṱ. Mbṱgé elé ḡka matu yé eyi unṱṱ bi enyú déwyaá ne ebwṱ ákelege nnó déchyeé, chyεge ebwṱ. Mbṱgé ákelege nnó déwúgé ne ebwṱ, wúgé ne ebwṱ. Mbṱgé énogé ne ebwṱ ákelege, nógé ebwṱ.

Ndere muú abṱṱ mambε ne nte menjme

⁸ Yéndémuú nyú ákwṱ ujwṱṱ bií uko. Ne ujwṱṱ ebi débṱṱ mankwṱ elé mambṱ gejeé ne ate anjme. Muú ayi abṱṱ gejeé ne ate anjme, apyéé mbṱ elé genó eyigé ebe ejṱṱ. ⁹ Ebe ewé eké, “Muú akwege fṱ ulṱ, muú awágé fṱ nte muú, muú ájogé fṱ ejṱ, muú áfyεge amε né genóge nte,” ne mabe ayi fṱ mako, ácho aji né ebe ema, ewé eké, “Gbógé ne nte menjme wyéé ndere ṱgboó ne gemε jyéé.”¹⁰ Muú abṱṱ gejeé ne nte menjme, apyéé fṱ ji gabo. Ndere elúmbṱ, muú aké abṱṱ gejeé ne nte menjme apyéé mbṱ lé yéndégenó eyigé ebe ejṱṱ.

¹¹ Debṱ mampyεge wyεmbṱ néndé dékaá gefṱge gébé eyigé esé délu mbṱ wyε. Gébé gekwane eyi débṱ mampeé geja, néndé gébé eyigé esé détanegé né éfwyale gabo gela kwṱkwṱlé gepwṱ ndere gebo gelu mbεmbe ayi défyéé metṱṱ ne Jisṱs fyéé. ¹² Elá gáchyεé utuú ubye. Elá gáchyεé bií ujyaá. Délyaá unṱṱ bi bṱṱ ápyéé né gemua, défyε unṱṱ ummyε ebi Eṣṱwṱ achyεge démmmyε ummyε bií gbṱṱ. ¹³ Dépyεgé unṱṱ chanéné ndere bṱṱ abi ápyε unṱṱ bií gbṱṱ. Lyagé mapaá mabomabo, dényúgé fṱ mmṱṱ dékwene. Lyagé unṱṱ bi ugboó mmyε. Déwaméggé fṱ ne ate, désṱgé fṱ metṱṱ nnó bṱṱ abṱṱ unṱṱ ápwṱ enyú. ¹⁴ Chyegé gemεge nyú geko mbaá Ata Jisṱs Kras, délyaá manfεrege ndere dépyε mmyε ekwilegé enyu mampyε ubobo unṱṱ bi menyammyε ákelege.

14

Muú ayi abené né deporé Esowá, ne ayi alá abené wó

¹ Ségé muú ayi alá bene né deporé Esowá wó, dényéégé f₃ mbeé ne ji né genó eyi ji áférege, yé gelú cho yé gelú gyéé. ² Muú ayi f₃, metáó ewé ji afyéé ne Esowá egarége ji nnó anyégé yéndégenó. Yémba muú ayi alá bené né deporé Esowá wó, metáó ewuú egarége ji nnó anyégé lé ulá. ³ Ne ékágé muú ayi anyéé yéndégenó, ábyágé ayi alá anyéé. Ne ékágé muú ayi alá anyéé yéndégenó ajógé nnó ayi anyéé yéndégenó alu gyéé, néndé Esowá ase ji ntó nnó alú muú wuú. ⁴ Wó olú waá ayi ójógé nnó maá utáó muú yicha alu gyéé? Muú ayi abáó maá utáó yimba ne ákágé garé mbógé alu gyéé yé alu cho. Ne abéé nye cho néndé Esowá apye nye ji atene cho.

⁵ Bóó abifo áférege nnó bií uma ujea geme upwá ebifo ne abifo áférege nnó yé bií bi ujea geme upwá nte upó. Yéndémuú abó mamferé né metáó wuú akaá genó eyi gelú cho. ⁶ Bóó abi áferé nnó bií uma ujea geme upwá ebifo, ápyembá manógé Ata. Bóó abi anyéé yéndégenó, apyéé mbá manógé Ata néndé ébwá achyégé matame mbaá Esowá gétúgé menyéé yimba ne anyé. Bóó abi áshyá manyé ufáó menyéé ebifo, ápyembá manógé Ata ne achyégé ntó Esowá matame. ⁷ Yé muú sé f₃ apó mebe, mampyége élé unó bi ji akelege. Ne yé muú sé f₃ ntó ayi akelege nnó agboó néndé mbá ne ji akelege apó. ⁸ Yé mbógé esé débégé abe elú élé nnó dénógé Ata. Ne yé mbógé dégbo lé gboó elú lé nnó dénógé Ata. Ndere elúmbá, yé délu abe yé dégbó délu lé báó Esowá. ⁹ Né gétú eyigémbá Kras agbó, ne akwilé né negbo nnó ji abe Ata mbaá báó abi álu abe ne abi agboó. ¹⁰ Ulannó yé ne wá ogaregé nte menjme nnó alu gyéé?

Yé wá ntó ulannó ne wá ábayaá nte menjme wyeé? Esé ako détenege nye né mbe ushu Esowá, asó mpa sé. ¹¹ Asá né njwe Esowá nnó, “Ata aké te mbaá me nlú wáwálé, yéndémuú atome nye mano né mbe ushu wa, ne yéndémuú agarége nye ne meno wuú nnó, me nlú Esowá.” ¹² Nderé elúmbá, yéndémuú sé jimboó agaregé nye Esowá ama mpa ndere ji apyéé ne genjwá jíí.

¹³ Gétú eyigémbá, débá manlyáá mangarege nnó muú yina alu cho ayina alu gyéé. Yémbá tóge eshye mange nnó ékágé dépye genó eyi gépyéé nte menjme yifá akparé yé nnó ákpé né gabo. ¹⁴ Me, ndere muú ayi nchomé mmye ne Ata Jisós, nkaá nnó yé menyéé f₃ ayi alu, ála apó f₃ pópó apó. Yémbá muú ákamege nnó gefoge menyéé ayifá apó f₃ pópó, ebyennó apó f₃ pópó né eta wuú. ¹⁵ Ne mbógé genó eyigé wá ónyéé gepyéé ayme abifo ábáó efwyale né metáó, ebyennó wá ólerege f₃ gejeé. Ékágé gétúgé genó eyigé wá ónyéé ócho nte menjme wyeé muú Kras agboó ntó gétú jíí. ¹⁶ Ékágé ópyéé genó eyigé óferé nnó gelú cho, mbógé gepye nnó nte menjme wye apye gabo. Ópyege mbá báó ákage cháó mabá nyú báó Esowá, ¹⁷ néndé gefwa eyigé Esowá ágbárege, gebáó f₃ genó mampye ne manyégé ne manyúgé wó. Élé mampye unó bi ulú cho, mambe nesá ne báó, ne mambe ne metáó megámega, unó bi Mendoó Ukpea echyégé. ¹⁸ Ne muú aké apyéé utáó Kras né gefáó eyi, apyéé metáó egáó Esowá ne báó ntó áfége nye ji.

¹⁹ Ndere elúmbá, débá mafye mekpo mampyégé lé unó bi uchwáó ne nesá ne démmye nnó esé défyégé ate ayme eshye né deporé Esowá. ²⁰ Ékágé gétúgé menyéé ócho unó bi Esowá apyéé. Yéndé genó eyigé ányéé gelú pópó. Yémbá elú gyéé manyé yéndégenó eyi gepye nte menjme yifá akwe

né gabo. ²¹ Elú galógál nnó wɔ ɔlyáá manyéǵe menya, manyúǵe nnnóó yé mampyeǵe yéndéǵenó eyi gékáǵe pye nte menjme wye akwe né gabo. ²² Ndere elúmbɔ, ékáǵe ɔlyáá nnó muú fɔ akaá genó eyigé wɔ ɔkamé né mechɔ ewéna, yémbɔ wye lé enyú ne ɛsɔwɔ ne dékage kaá geji. Metɔ́ megamegɔ ebe ne muú ayi alá shulege fɔ ndo né geme ji gétúǵe apye genó eyigé ji akaá nnó gelú cho. ²³ Yémbɔ muú abegé ne dembý né unó bi ji anyéé, ɛsɔwɔ agaré nnó akwe mpa, gétúǵe ányé unó bi mbɔ ayi alá kamé fɔ nnó elú cho nnó ji anyé ubi wó. Ne yéndéǵenó eyigé muú apyéé ayi alá kamé nnó gelu cho elé gabo.

15

Bɔ́ Kras ápyeǵé lé unó bi ugɔ́ atɛ aɲme metɔ́

¹ Esé abi débené né depɔ́ré ɛsɔwɔ, debɔ mampóǵe abi alá béné wó né unó bi ebwɔ ápye gyéé, ebi ujwerege ebwɔ mankaá. Dépyeǵé fɔ lé unó bi ugɔ́ esé ambɔ́ metɔ́. ² Yéndémuú sé apyege genó eyi gegɔ́ atɛ aɲme metɔ́ nnó ebwɔ ábené né depɔ́ré ɛsɔwɔ né galógál bwɔ nnó ebwɔ áwe. ³ Néndé yé Kras apyéé fɔ unó bi ugɔ́ lé jimɔ́ metɔ́ wó. Yémbɔ, ndere ásamé né ηwe ɛsɔwɔ nnó, “Mashye ayi bɔ́ áshyéé wɔ áshulé me né mmye.” ⁴ Yéndé genó eyigé ásamé nya né mmu ηwe ɛsɔwɔ, ása geji nnó gechyéé esé majyéé, nnó ndere mekomejɔ́ ɛsɔwɔ apyéé nnó esé dékóǵe metɔ́, ne nnó esé détenege ne eshye né depɔ́ré ɛsɔwɔ. Esé dénegege metɔ́ nnó ɛsɔwɔ apye nye unó bi ji anyémeno. ⁵ Nnenemmye nnó ɛsɔwɔ muú apyéé enyú dékóǵe metɔ́ ne détenege ne eshye né depɔ́ etií, apó enyú débe meko ama ne ate ndere dékwalege gekáǵe neke Kras Jisɔs, ⁶ nnó enyú ako chóncho né meko ama défegge nye ɛsɔwɔ muú alu nte Ata sé Jisɔs Kras.

Abya melóméló alu ayi bɔ́ Jus ne bɔ́ abi alá ápɔ́ bɔ́ Jus

⁷ Ségé yé ate, ndere Kras asele enyú. Dépyeǵe mbɔ, bɔ́ áfegge nye ɛsɔwɔ. ⁸ Me ngarege enyú nnó Kras achwɔ́ pɔ́ esé bɔ́ Jus, manlere nnó ɛsɔwɔ apyéé genó eyigé ajɔ́ nnó apyéé, nnó genó eyigé ji anyémeno ne ukwene ante se getane wáwálé, ⁹ nnó bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus, áfegé ɛsɔwɔ né meshwe ayi ji agene ebwɔ. Elú wye ndere ásamé né mmu ηwe ɛsɔwɔ nnó, “Ndere elúmbɔ me nfegge nye wɔ né geluage bɔ́ abi alá ápɔ́ bɔ́ Jus, nkwane nye makwa nféé wó.” ¹⁰ Ama ása ntó nnó, “Enyú abi dela depɔ́ bɔ́ Jus, bege ne nechóchó chóncho ne bɔ́ ɛsɔwɔ.” ¹¹ Ama ása ntó nnó, “Enyú bɔ́ abi dela pɔ́ bɔ́ Jus, fegge Ata. Bɔ́ ako aféé jí.” ¹² Ne Asaya ajɔ́ ntó aké, “Mpyáne Jesse achwɔ́ nye, ne abéé nye mfwa mbaá bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus, ne ebwɔ ánegege nye metɔ́ ne jí.”

¹³ Nnenemmye nnó ɛsɔwɔ muú apyéé enyú dénegege metɔ́ ne ji, apye enyú débe ne nechóchó ge-jamegejame ne nesɔ ndere défyéé metɔ́ ne ji ne nnó utó Mendoó Ukpea apye metɔ́ ewé déneré mbɔ ewéné.

Pɔ́l agaré ula bi ji dsáme ηwe yina

¹⁴ Aɲme ba, me mbɔ́ nkaá chánéné nnó enyú ambɔ́ delɔme melu dɔ́. Nkaá ntó nnó enyú dewyáá defɔ́ ne yéndémuú nyú ákáǵe chyéé nte majyéé. ¹⁵ Yémbɔ né mmu ηwe yina, nsa enyú unó fɔ mpɔ́ ne efɔ́ nnó mpye enyú détege ubi. Me mbɔ nsa mpɔ́ ne efɔ́ gétúǵe galógál ayi ɛsɔwɔ álére me, ¹⁶ me nsame unó bina néndé ɛsɔwɔ apye nnó me mbe muú utɔ́ Kras Jisɔs mbaá bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus. Me mpyeé utɔ́ eba ndere mempye upɛ, mangarege abyá melóméló ayi atane mbaá ɛsɔwɔ né mbaá bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus, nnó ebwɔ ábé ndere echyé ewé ɛsɔwɔ akame mansɛ, ewé Mendoó

Ukpea epyéé nnó ebe genógé ukpea mbaá Eṣṱwṱ. ¹⁷ Me nwyáá gepṱge né utṱṱ bi me mpyéé mbaá Eṣṱwṱ gétúgέ nchomé mmye ne Kras Jisṱs. ¹⁸ Nkágé do fṱ ebwṱ ewṱme né genó eyigé cha ekósé nnó Kras apóṱ me nnó gétúgέ mekomejṱṱ ayi mengaré ne unó bi mpyéé, bṱṱ abi alá pṱ bṱṱ Jus áwuú ne Eṣṱwṱ nana, ¹⁹ né utṱ gepṱge ufelekpa ne utṱ Mendoó Ukpea. Ndere elúmbṱ, ṱṱ né Jerosale ṱkwṱné né gebágé mewaá Ilirikum, nke me nnere mangaré abya melómélṱ Kras ewu. ²⁰ Elú me me metṱṱ nnó me ngarege abya melómélṱ Kras né mbaá ayi yé muú fṱ alá lú dangaré, nnó ekágé ebé eké ntenege gepú mfaá nebṱmé eníne muú ayicha afyéé. ²¹ Elú wye ndere ásámé né mmu ḡwe Eṣṱwṱ nnó, “Bṱṱ abi alá alu dangaré ebwṱ abya wuú agne nye ji, ne abi alá alu danwú depṱ eti détomé ne ji, ákaágé nye.” ²² Gége genó eyi gegbéé me gejame ndṱ nla chwṱṱ fṱ nge enyú wṱ.

Pṱl ashuú manjye ge bṱṱ Eṣṱwṱ né melṱ Rom

²³ Yémbṱ nana ayi nnere utṱṱ ba né uba mewaá bina ne te mbaá me nshyage me né gejamégé aḡme manchwṱ ge enyú, ²⁴ nferé nnó ntenege nye eféé nge enyú gébégé nké njyéé Spen nnó mbṱ ne enyú mboṱ ndṱṱ, enyú dépoṱ me njye mbṱ ne neke na. ²⁵ Yémbṱ nana njyéé kpe Jerosale manjye chyéé echye mbaá bṱṱ Eṣṱwṱ abi alu ewú. ²⁶ Néndé metṱṱ egṱ bṱṱ Eṣṱwṱ né ubaá mewaá Masedonia ne Akaya, achwṱ ḡka mampoṱ ubya bṱṱ né geluage bṱṱ Eṣṱwṱ né Jerosale. ²⁷ Metṱṱ egṱ ebwṱ mampye mbṱ. Elú eké ujwṱṱ ne ebwṱ anyyé bṱṱ Jus néndé te mbaá bṱṱ Jus ápyéé ebwṱ abṱṱ mejé ewé abya melómélṱ achwṱṱ ne ewú, ebwṱ ntṱṱ age nnó elú galógálṱ mampoṱ ebwṱ ne ḡka. ²⁸ Ne gébégé me nnerege nye mansṱ ḡka yina eyi ate aḡme

achwṱṱ ne nchyege mbaá ubya bṱṱ bimbṱ, nkoógé nye manjye Spen ne ntenege nye eféé né Rom. ²⁹ Nkaá nnó me nchwṱge ge nyú, nchwṱṱ nye ne gekpekepegé méjé ewé Kras achyege enyú.

³⁰ Aḡme ba, gétúgέ metṱṱ ewé esé défyéé ne Ata Jisṱs Kras ne gétúgέ Mendoó Ukpea epye esé débṱṱ gejeé ne ate, nkpeage enyú nnó décho mbwa ne me dénnenémmye mbaá Eṣṱwṱ gétú ya. ³¹ Negé mmye nnó mbṱgé bṱṱ abi alá fyéé metṱṱ ne Ata né Judiya wṱ apyegé me, Ata afere me né amu bwṱṱ ne nnó bṱṱ Eṣṱwṱ né melṱ Jerosale ákame mansṱ echye ewé me nchwṱṱ ebwṱ ne ewú. ³² Dépyegé mbṱ, mbṱgé Eṣṱwṱ ákamege, me nchwṱṱ ewú ne nechóchṱ, me ne enyú chóncho défyé nye ate eshye. ³³ Nnānemmye nnó Eṣṱwṱ muú apyéé esé débṱṱ né nesṱ abṱ ne enyú. Amen.

16

Pṱl aláṱ matame mbaá bṱṱ Eṣṱwṱ né Rom

¹ Nkelege mampye enyú dékaá nnó Fobe, meḡme sé ayi mendée awyaá gepṱ gelógélṱ. Ji alu mampoṱ né echomelé bṱṱ Jisṱs né melṱ Senkrea. ² Ndere ji achwṱṱ ewu sege ji ndere bṱṱ Jisṱs ásele nte meḡme. Pógé ji né yéndégenó eyigé ji akelegé néndé ji apóṱ me gejamégé bṱṱ yé me ntṱ.

³ Tamegé Priska ebwṱ ne Akwila. Ebwṱ ácho mbwa ne me dépyéé utṱṱ Kras Jisṱs. ⁴ Ela dachyéé mbṱ áchye gemage bwṱ getú ya. Me ntame ebwṱ yé machomélé bṱṱ Jisṱs ayi álu né gebagé mewaá bṱṱ abi alá pṱ bṱṱ Jus átame ntṱ ebwṱ. ⁵ Tamage ntṱ echomelé bṱṱ Jisṱs abi anywerege né gepúge ebwṱ.

Tamegé ntṱ Epenetus mejeé wa ayi ngbṱṱ ne ji. Ji alu muú mbṱ ayi akame ne Kras né gebagé mewaá Esya. ⁶ Tamege Meri muú apye utṱṱ ne eshye né galógálṱ nyú. ⁷ Tamegé Andronikos ne Junias ate bṱṱ melṱ

wa. Ebwó abó alú né denó chóncho ne me. Ebwó ábó me mbe ácho mmye ne Kras gemegé nnó me ncho. Ebwó álú bós abi áwyaá enógé né geluage áhgbá Kras.

⁸ Tamegé Amplatós nte menme ayi ngbóo ne ji dós gétúgé déchomé mmye ne Ata. ⁹ Tamegé Ubanós nte menme ayi apye utós Kras chóncho ne esé ne Stakys mejeé wa ngbóo ne ji. ¹⁰ Tamegé Apelis muú aleré wáwálé nnó ji alú muú Kras. Tamegé ntó ula gepúgé Aristobolos. ¹¹ Tamegé Heródyón muú melo wa. Tamegé ntó abi álu bós Jisós né ula gepúgé Nasisós.

¹² Tamegé Trifana ne Trifósa. Andée bina ápyeé utós Ata ne eshye. Tamegé Pesis, mejeé wa ayi gejeé. Mendée ayina apye utós Ata ne eshye. ¹³ Tamegé Rufós muú Ata ajyaá. Tamegé ntó mma awuú muú aselé me ndere maá awuú. ¹⁴ Tamegé Asinkritós ne Filégon, ne Hemes ne Patrobás ne Hemas ne ayme abifó abi álu ne ebwó. ¹⁵ Tamegé Filologós ne Julya ne Nerós ne menmo wuú ayi mendée ne Olymfás ne bós Esówa ako abi alu ne ebwó.

¹⁶ Tyagé ate ne gejeé. Machomele bós Kras ako áyi álú wé ábó enyú matamé.

Pól achyéé bós Kras né Rom kwyakwya majyéé

¹⁷ Ayme ba, nnene enyú mmye nnó dese gébé ne bós abi áchwós ne áhgya, ne ábúlége matós bós abi áfyé metós ne Kras. Ebwó álerége unó bi cha ebi ula upó fó unó bi bós Kras. Bege tete ne ebwó. ¹⁸ Ufós bós bina ápye fó utós Ata sé Kras. Apye lé unó bi ebwó áwuú chanéné. Áselé gelóge mejós ne mejós dembwólé ánywaá bós abi matós bwó álu dada. ¹⁹ Yéndémuú Kras akaá nnó enyú dépye unó bi abya melóméló áké enyú dépyege. Gétú eyigémbó metós egós me ne enyú. Yémbó nkelege nnó enyú débé ne dénnga

nnó dépyege unó ulóúló, ne nkelege ntó nnó débé chinj ékágé dépyege unó nchye. ²⁰ Ela dachyéé, Esówa muú apyéé esé débéé nesó ne ate apye nye enyú dépwós danchomeló, ji ala eké déjyaré ne uka.

Nnenemmye nnó Ata sé Jisós Kras aleré enyú galógáló.

²¹ Timóti nte muú ayi mpyeé utós uluá ne ji atamegé enyú. Lukíós ne Jasón ne Sósipata ate bós melo wa ábó ntó enyú matame.

²² Me Tetiyós muú mpógé Pól mansa nwe ayina, nlós enyú matamé ndere muú ayi áchomé mmye ne Ata.

²³ Gayós muú ábelé me, ne echomele bós Jisós abi anywerege né gepú ji ábó enyú matame. Erastus muú ábélege nka melo ne menme sé Kwatós ábó enyú matame. ²⁴ [Nnenemmye nnó Ata Jisós Kras alerege enyú galógáló.]

Pól afegé Esówa né kwyakwya maló nwe yina

²⁵ Déchye Esówa ngó. Ji akaagé pye enyú détené ne eshye né metós ewé enyú défyéé ne Jisós Kras ndere me ngaré enyú depóre Kras né abya melóméló. Ne abya melóméló yina alu lé genó eyigé Esówa ábelé nya bibíi te gachíi. ²⁶ Yémbó nana Esówa aleré gbóhónó unó bi ji abó abelé bibíi. Esówa muú alá agboó fó ajós nnó dégaré unó bi bós ekpávé bíi ábó ásamé mbaá bós mme meko nnó áfyéé metós ne Esówa ne áwúgé ne ji.

²⁷ Ngó abe ne Esówa te kwyakwya. Ji mbíi ne awyaá dénnga deko. Ebe mbó, gétúgé genó eyigé Jisós Kras apyéé. Amen.

**ŊWE mbe ayi Pól ásamé
mbaá echomele bɔ́ɔ
Kras né
Kōrent**

*Pól atamege bɔ́ɔ Jisɔs né mela
Kōrent*

¹ Me Pól ne meŋme sé Sostenis ne désamé Ŋwe ayina. Eṣowɔ akú me ndere ji akélege nnó me mbe ŋgbá Kras Jisɔs.

² Detome Ŋwe ayina eta enyú echomele bɔ́ɔ Jisɔs né Kōrent. Enyú ako abi Eṣowɔ akuú nnó débé bɔ́ɔ bií, apye mé enyú déla bɔ́ɔ ukpea ndere déchome mmye ne Kras Jisɔs. Wyembɔ ntó ne ji apyéé chóncho ne bɔ́ɔ ako abi álú yéndé mbaá ánogé Ata esé Jisɔs Kras. Ji alú Ata awese ne awu bɔ́ɔ.

³ Ese dénenemmye nnó Nte sé Eṣowɔ ne Ata Jisɔs Kras áléregé enyú galógáló, ne ápye enyú débé ne nesɔ.

*Bɔ́ɔ Kras áwyaá mejéé ndere
áchome mmye ne ji*

⁴ Ne yéndégébé me nké nnenemmye gétúgé enyú, ntamege Eṣowɔ muú me nnógé néndé alere enyú galógáló wuú ndere dechomé mmye ne Kras Jisɔs. ⁵ Elé gétú ji ne Eṣowɔ ajélé enyú né mati mako, apye enyú débó denḡaré mejɔ́ matimatí ne nnó dékágé ntó depɔ́ etií matimati. ⁶ Ewéna eléré nnó abya melóméló Kras ayi Me ngaré enyú akpe enyú mmye wáwálé.

⁷ Ndere elúmbɔ, enyú déwya mé yéndé echye ewé Mendoó Ukpea echyegé bɔ́ɔ Eṣowɔ ndere débelé amé meti dégilé nnó dége Ata Jisɔs Kras sé akéré meso fa mme. ⁸ Eṣowɔ apye nye ntó enyú détené chánchá té kwyakwya, ne muú fɔ ashúlégé fɔ enyú ndo né bií bí Ata sé Jisɔs Kras akérege fa mme nnó enyú dépye gyéé. ⁹ Eṣowɔ muú ajógé genó apyéé, elé ji ne akuú enyú nnó décho mbwa ne Maá wuú Jisɔs Kras ayi alú Ata esé.

Anḡya ákpe né echomele bɔ́ɔ Kras

¹⁰ Anmé ba, nnene enyú mmye né mabɔ́ Ata sé Jisɔs Kras nnó déwamegé sé, bége meko ama. Débégé mbo, anḡya abéé fɔ né metɔ́ metɔ́ nyú. Bége chónchó ne ate, né uféré nyú ne metɔ́ ema. ¹¹ Njógé mbo néndé, bɔ́ɔ fɔ né gepúgé Kleo ágaré me nnó enyú déwamege ne ate. ¹² Genó eyigé njógé mbo gélú nnó, bɔ́ɔ abifɔ ájógé áké ebwɔ álú bɔ́ɔ Pól, abifɔ áké ebwɔ álú bɔ́ɔ Apolos, abifɔ áké ebwɔ álú bɔ́ɔ Sefas, ne abifɔ ntó áké ebwɔ álú bɔ́ɔ Kras. ¹³ Enyú dékaré Kras malumalu, eló mbo? Nnó me Pól ne áwomé né gekwa gétúgé enyú? Wa áwyaá enyú manaá Eṣowɔ né mabɔ́ ma?

¹⁴ Ntamege Eṣowɔ nnó, né gelúage enyú yeé muú ayi cha ayi nwyaa ji manaá Eṣowɔ apó, ekosé Kripus ebwɔ ne Gayɔs. ¹⁵ Ne muú nyú fɔ akaágé jɔ́ nnó me nwyaa ji manaá Eṣowɔ né mabɔ́ ma. ¹⁶ (Eh mente, nnó nwyaa ntó Stefanas manaá Eṣowɔ ne bɔ́ɔ abi alu né gepú jí, nferé nnó me mma nwyaa sé muú ayichá manaá Eṣowɔ wó ekosé bina) ¹⁷ Jisɔs Kras ató fɔ me nnó nchwɔ nwyágé bɔ́ɔ manaá Eṣowɔ wó, ató lé me nnó nchwɔ ngáregé bɔ́ɔ abya melóméló. Nchwɔ fɔ mankwáné denyaré mejɔ́ né denḡa eta ngárege bɔ́ɔ wó. Mbó mpye mbo, mbo abya melóméló ayi agarege ndere Jisɔs agboó ne gekwa abéé sé ne uto ne me mpyé fɔ mbo wó.

Kras ne alú uto ne denḡaré Eṣowɔ

¹⁸ Bɔ́ɔ abi ánomé mme detu, áse nnó abya melóméló yina, ayi esé dégárege ndere Jisɔs agboó né gekwa alu genḡekenégé genó. Yémbɔ né esé abi Eṣowɔ áwénege gemége sé, dékaá nnó alú lé uto Eṣowɔ. ¹⁹ Genó eyigé njɔ́ mbo, mbo ne ásamé ntó mmu Ŋwe Eṣowɔ nnó Eṣowɔ aké, “Me mpye nye defaré bɔ́ɔ denḡá déno mme detú, ne mmpye nye ano denyaré mejɔ́ bɔ́ɔ abi ákaá dɔ́ akwé tametame.”

²⁰ Ndere elúmbò, ebéε nye nnó ne bɔ́ denǵá? Ebéε nye nnó ne abi akaá nwe? Ebéε nye nnó ne bɔ́ abi akaá denyaré mejɔ́? Mbò ne Eṣòwò apye denǵaré bɔ́ mme delá ukenkéné unó. ²¹ Eṣòwò ase denǵá etií, apye nnó ebéǵé fɔ́ kòkòge mbaá bɔ́ mme nnó akaá ji né denǵa etiré bwó. Yémbò, ase abya melóméló ayi esé déǵarege, ayi bɔ́ áselé nnó alú gekenkenéǵé genó, áwéné geméǵe bɔ́ abi áfyéé metɔ́ ne ji. ²² Bɔ́ Jus ákélege mangé lé ufélékpá ne ákame nnó genó eyigé muú ajóge gelu wáwálé. Abi bɔ́ Grek ákélege mangé lé denǵá ne ákame nnó genó eyigé déǵoge gelu wáwálé. ²³ Esé déǵarege lé ndere áwámé né gekwa Muú yi Eṣòwò akweré ji elá gefwa. Abya yina ne apyéé matɔ́ anywónene bɔ́ Jus né mmu ne bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus ásele nnó alú lé gekenkenéǵé genó. ²⁴ Yémbò bɔ́ Jus abifó, ne bɔ́ Grek, abi Eṣòwò ákuú nnó ábé bɔ́ bií, akaá nnó Kras alu uto Eṣòwò ne denǵaré Eṣòwò. ²⁵ Unó Eṣòwò ebi akwaá áferé nnó úlú lé ukenkéné unó, denǵá delú wye dépwò denǵaré bwó. Ne unó Eṣòwò ebi akwaá áselé ntó nnó úlú jɔ́, uwyaá eshye upwò eshye ewé bwó.

²⁶ Anmé ba, téǵé nkane enyú débó delú gébégé Eṣòwò ákuú enyú nnó débé bɔ́ bií. Né amé gejaméǵé bɔ́, áselé nnó enyú déǵó fɔ́ ne genó eyigé ebwó akaá nnó élé denǵá, gejaméǵé enyú débó depó anɔ́ bɔ́, ne gejaméǵé enyú détané fɔ́ né mala upú kpakpa wó. ²⁷ Yémbò Eṣòwò aǵyá bɔ́ abi bɔ́ mme áferé nnó alú ukenkéné bɔ́ nnó mekpò unɔ́ eǵbáre bɔ́ denǵá. Ne aǵya ntó bɔ́ abi bɔ́ mme aferé nnó anǵé game wó, nnó mekpò unɔ́ eǵbáre anɔ́ bɔ́. ²⁸ Bɔ́ abi alá atané né mala upú kpakpa wó, abi bɔ́ mme ábyaá, ebwó abi bɔ́ mme áselé nnó anǵé game wó, ebwó ne Eṣòwò aǵyaá nnó ábé bɔ́ bií. Eṣòwò apyembò nnó, atyaá unó bi bɔ́ mme aferé

nnó unǵé game. ²⁹ Ndere elúmbò, yé muú ayi akáǵe do ebwò ewómé né mbe ushu Eṣòwò nnó, Eṣòwò aǵyá me gétúǵe me nǵea game ápó. ³⁰ Ngba, ewómé mendóo epó, élé Eṣòwò jimboó ne apye nnó enyú dechó mmye ne Kras Jisòs. Jisòs yina ne alú denǵá etiré Eṣòwò. Ji apye esé delú cho né mbe ushu Eṣòwò, apye ntó esé delá bɔ́ ukpea Eṣòwò, ne awené geméǵé sé né yéndé gabo. ³¹ Ndere elúmbò, dépyé ndere ásamé né mmu nwe Eṣòwò, nnó “Muú aké adóo ebwò ewómé, ádoóǵé gétúǵé genó eyigé Ata Eṣòwò apye.”

2

Pòl aǵarege abya ayi Kras agboó né gekwa

¹ Anmé ba, gébégé me nchwó nyá eta nyú, mangaré mekomejɔ́ Eṣòwò nkpá fɔ́ anɔ́ denya ne denǵá eta ne ngárege enyú mekomejɔ́ yimbò wó. ² Ndere mbó nlú ne enyú, njɔ́ né metɔ́ wa nnó, mpye sé genó eyigé cha ekosé mangaré abya Jisòs Kras ne nkane agboó né gekwa. ³ Nchwó eta nyú ne gepwa né mmye, nweré jaja ne efó metɔ́. ⁴ Mejɔ́ ewé me njɔ́, ne unó bi me nleré enyú, uléré fɔ́ nnó me nwyaa anɔ́ denya ne denǵaré mejɔ́ mampye enyú dékámé ne genó eyigé me njɔ́ wó. Yémbò élé uto Mendóo Ukpea ne upyéé nnó enyú dékaá nnó unó bi me njɔ́ ne ebi nleré úlú wáwálé, ⁵ nnó enyú défyéé metɔ́ ne Eṣòwò gétúǵé uto bií. Me nkéléǵé fɔ́ nnó dénéré metɔ́ né denǵaré akwaá.

Mendóo Ukpea epye bɔ́ akaá denǵaré Eṣòwò

⁶ Né eǵbe ewé denǵá etiré delú wáwálé, déselé déti dedóo abya ne bɔ́ abi ábené né depóré Eṣòwò. Denǵá etiré na, déǵófó etiré bɔ́ mme, yeé ebélé etire afwa mme néndé ela gachyeé gefwagé bwó gebyeé. ⁷ Ne esé déǵarege

mekomejós ne denḡáré Eṣᵱwᵱ etiré té nyá muú fᵱ alá akaá wᵱ, néndé Eṣᵱwᵱ abó apye nnó muú fᵱ ákágé fᵱ deti. Gémégé nnó mme yina aló, Eṣᵱwᵱ abó abelé mé denḡá etiré na, nnó gébégé ake apye genó eyigé gelu ji metᵱᵱ, esé débᵱ ḡḡᵱ wuú. ⁸Yé mfwa mme yina ama, ayi akaá denḡá etiré na apó. Abó akaá, mbᵱ áwᵱ fᵱ Jisᵱs Kras, Ata ayi apwᵱᵱ amu né gekwa wᵱ. ⁹Yémbᵱ genó eyigé Eṣᵱwᵱ apye gelu wye ndere ásamé né mmu ḡwe Eṣᵱwᵱ nnó, “Unó bi yé muú alá lu danḡe, ebi muú alá lu danwú, yé ebi muú ntó alá lu danfere, ubi ne Eṣᵱwᵱ akwye ábelé mbaá bᵱᵱ abi ágboó ne ji.”

¹⁰Né egbé ewesé, Eṣᵱwᵱ apye esé dékaá unó bina, ndere atómé Mendoó Ukpea wuú nnó apye esé dékaá ubi. Mendoó Ukpea Eṣᵱwᵱ egéne yéndégenó chánchá, yé anᵱ unó bi Eṣᵱwᵱ alá lú dampye muú fᵱ abó mbe akaá. ¹¹Kágé nnó yé muú ayi ákágé uféré bi úlú muú yichá né metᵱᵱ ápó, ekosé muú yimbᵱ jimbᵱᵱ. Wye mbᵱ ntó ne muú alá kágé uféré ebi úlú Eṣᵱwᵱ metᵱᵱ, ekosé Mendoó Eṣᵱwᵱ jimbᵱᵱ. ¹²Nana esé bᵱᵱ Eṣᵱwᵱ dékaá nnó achye fᵱ sé mendoó bᵱᵱ mme wᵱ, achye elé esé Mendoó wuú nnó apye esé dékaáge unó bi ji achyege esé.

¹³Nkaáwú ne déḡarege unó bina, délá déḡarégé fᵱ ne denḡáré akwaá. Déḡaré lé ndere Mendoó alerégé esé, mmye ké déselé uchuú ebi Mendoó alérége déḡarege depᵱré Eṣᵱwᵱ. ¹⁴Yémbᵱ muú ayi alá pᵱ ne Mendoó Eṣᵱwᵱ akélegé fᵱ mankamé ne unó bi Mendoó Eṣᵱwᵱ alérége. Aselé ubi nnó úlú lé ukenḡéné unó eta wuú, néndé elé Mendoó Eṣᵱwᵱ ne apye nnó muú ákaá ubi. Ndere elúmbᵱ, ji akágé kaá fᵱ ubi. ¹⁵Ne muú ayi Mendoó Eṣᵱwᵱ alú ji mmye, acherege depᵱ déko ne akaá yéndégenó. Yémbᵱ, ákágé chere fᵱ ji, akaá gefᵱgé muú ayi ji alu. ¹⁶Genó eyigé me njᵱᵱ

mbᵱ gélú wáwálé wye ndere ásamé né mmu ḡwe Eṣᵱwᵱ nnó, “Yé muú akágé genó eyigé Eṣᵱwᵱ aférege. Yé muú akágé chyéé Eṣᵱwᵱ majyeé. Yémbᵱ esé abi déwyaá Mendoó Eṣᵱwᵱ ne dékágé genó eyigé Kras aférege.”

3

Bᵱᵱ abi ábené né depᵱré Kras áchwᵱ fᵱ ne anḡya

¹Anmé ba, gébégé nlú ne enyú, nḡaré fᵱ enyú mekomejós ndere bᵱᵱ abi Mendoó Eṣᵱwᵱ elú ebwᵱ né mmye wᵱ. Nḡaré enyú ndere bᵱᵱ abi álu ákwᵱlege unó mme yina ne bᵱᵱ abi álu ambane né depᵱré Kras. ²Me nleré enyú unó bi ulá utoó, wye ndere muú achyeḡé mamáné kᵱ némbᵱ alá aságé chyéé ji menyéé metometo. Me nleré fᵱ enyú unó bi utoó wᵱ, néndé enyú délú dambéne mankaá ubi. Yé nana délú dambéne. ³Me njᵱgé mbᵱ, néndé enyú délú pyéé unó mme yina ndere mataᵱ nyú ákélege, demmye demboó, déwamege ne ate, ewéna eléré nnó enyú délú wye eké bᵱᵱ mme, délú pyéé wyé unó bi ebwᵱ ápyeé, ⁴néndé, mbᵱgé muú nyú ajᵱgé nnó, “Me nlú muú Pᵱl,” ayifᵱ aké, “Me nlú muú Apolos,” enyú depᵱ fᵱ chá ne bᵱᵱ mme.

⁵Gárege me, enyú déferé nnó esé ne Apolos délú chá? Esé délú lé bᵱᵱ utoó Eṣᵱwᵱ abi ji ajyaá nnó dépye enyú défyéé mataᵱ ne ji. Yéndémuú sé apyéé utoó bií ndere Eṣᵱwᵱ achye ji nnó ápye. ⁶Utoó bina, úlú nnó, me mpe mbwé, Apolos agbe manaá wye. Yémbᵱ Eṣᵱwᵱ apye mbwé yimbᵱ awené. ⁷Ndere elúmbᵱ, muú ayi apéne mbwé ne ayi agbéle manaá wye, áfu yé genó wᵱ, Eṣᵱwᵱ muú apye mbwé yimbᵱ áwené ne anḡeá geme. ⁸Muú ayi apéne ne ayi agbéle manaá wye alú wye janja. Ne Eṣᵱwᵱ achyege yéndémuú nsá ndere ji apyéé utoó bií. ⁹Esé ne Apolos décho amu dépye utoó Eṣᵱwᵱ

uluá. Ne enyú délú mekᵔᵔ Eᵔᵔᵔᵔ ewé ese dépye utᵔᵔ wyé, enyú délú ntó gepú eyigé Eᵔᵔᵔᵔ aténege.

¹⁰ Né galógáló ayi Eᵔᵔᵔᵔ abó áléré me, nló mampye utᵔᵔ bií eta nyú. Mpye utᵔᵔ ndere mentené gepú melóméló ayi afyé nébómé gepú chánéné ne bᵔᵔ abifo álóᵔ manténégé gepú mfaá néni. Ne yéndemuú ayi áténege mfaá nébómé eniné mbᵔ, asé gébé. ¹¹ Eᵔᵔᵔᵔ abelé mé Jisᵔᵔ Kras ndere nébómé eniné mbᵔ. Ne yeé nébómé eniné chá eniné muú fᵔ amáge fyé népó sé. ¹² Bᵔᵔ abifo, ásele nye unó ulᵔᵔᵔᵔ ebi ákuú nnó gul, seleba, ne mataá malómáló, atené gepú né mfaá nébómé eniné mbᵔ. Ne abifo ntó ásele nye unó bi ula utᵔᵔ manchᵔᵔ ndere deweé, mancha ne nchu átene gepú né mfaá nébómé eniné mbᵔ. ¹³ Ne bií uma ebi Jisᵔᵔ apane nye mpa bᵔᵔ, yéndé gefᵔgᵔ utᵔᵔ ebi muú apyᵔᵔ ugénege nye gbᵔgᵔnᵔ. Néndé né bií bimbᵔ, Eᵔᵔᵔᵔ aselé nye mewé, afwᵔré utᵔᵔ ebi yéndemuú apye, mangé nnó úlú ulᵔᵔᵔᵔ wa uboubᵔ. ¹⁴ Mbᵔgᵔ gepú eyigé muú atené mfaá nébómé gepú eniné mbᵔ gélá gᵔᵔᵔᵔ wᵔ, mbᵔᵔ yimbᵔ abᵔᵔ nye nsá. ¹⁵ Ne mbᵔgᵔ gᵔᵔᵔᵔ ebyennᵔᵔ mbᵔᵔ yimbᵔ atané amu. Yémbᵔ jimbᵔᵔ atanegé nye né efwyale gabo eké muú ayi áboᵔ atané né mmu gepú eyigé gᵔᵔᵔᵔ.

¹⁶ Dékaá fᵔ nnó enyú délú melú ujwᵔlé Eᵔᵔᵔᵔ ne nnó Mendoᵔ Eᵔᵔᵔᵔ elú enyú mmye wᵔ? ¹⁷ Ne muú achᵔgᵔ melú ujwᵔlé Eᵔᵔᵔᵔ, Eᵔᵔᵔᵔ ntó áchᵔᵔ genwá jí. Melú ujwᵔlé Eᵔᵔᵔᵔ ewémbᵔ, elú melu ukpea ne enyú ne délú melú ujwᵔlé ewémbᵔ.

¹⁸ Débwalégé gemᵔge nyú. Mbᵔgᵔ muú nyú aférégé nnó awyaá denᵔgá ndere bᵔᵔ mme awyaá, nchyeᵔᵔ ji majyeé nnó ábwᵔlé álá gefᵔgᵔ muú ayi bᵔᵔ mme ákuú nnó kekenkénéᵔᵔ muú, nnó ábᵔ denᵔgáré Eᵔᵔᵔᵔ. ¹⁹ Me njᵔᵔ mbᵔ néndé, unó bi bᵔᵔ mme áselé nnó

úlú denᵔgá, úlú lé ukenkéné unó mbaá Eᵔᵔᵔᵔ. Elú wyémbᵔ néndé ásá né mmu ᵔwe Eᵔᵔᵔᵔ nnó, “Bᵔᵔ abifo aférege nnó ebwᵔ áwyaá denᵔgá, yémbᵔ Eᵔᵔᵔᵔ ápyene ebwᵔ né denᵔgá bwᵔ.” ²⁰ Ne ama ásá né mmu ᵔwe Eᵔᵔᵔᵔ nnó, “Ata akaá nnó uféré ebi muú denᵔgá aférege upᵔ yeé genᵔ.” ²¹ Ndere elúmbᵔ, ékágé muú nyú ádogé ebwᵔ ewᵔᵔᵔᵔ gétúgᵔ genᵔ eyigé ákwaá ápyeé, ajᵔgᵔ nnó me nkwᵔlege ayina, me nkwᵔlegé fᵔ ayina, kágé nnó yéndegenᵔ gelú mé eyigé nyú. ²² Yé Pᵔl, yeé Apolos, yélé Pita, yeé mme yina meko, yeé genwá, yeé negbo, unó bi úlú mbᵔ nana ne ebi uchwᵔᵔ meso gébé, Eᵔᵔᵔᵔ apye nnó unó bina uko, úlú ebi enyú. ²³ Ne enyú ako delu bᵔᵔ Kras, ne Kras atane mbaá Eᵔᵔᵔᵔ.

4

Pᵔl ateé bᵔᵔ Kras né Kōrent ndere genwáge ᵔgbá Kras gébᵔᵔ mambe

¹ Ndere elúmbᵔ, sége nnó esé delu lé baá utᵔᵔ Kras ne bᵔᵔ abi Eᵔᵔᵔᵔ afyé né amu sé unó bií ebi ubᵔ úlú bíbí nnó dépye bᵔᵔ ákaá. ² Ne muú ayi áfyéé ji utᵔᵔ bií né amu, genᵔ eyigé muú apéle mangé eta wuú gélú nnó ápye utᵔᵔ bií ne metᵔᵔ wuú mmu ema. ³ Yé ebélé enyú, yé lé bᵔᵔ abi chá ne ashúlégé me ndo nnó nlu gyéé né utᵔᵔ eba, ewémbᵔ efú me yeé genᵔ wᵔ. Me mbᵔᵔ ntó nkágé sᵔ fᵔ mpa yimbᵔ nchye geme ya nnó utᵔᵔ ba úlú cho. ⁴ Né metᵔᵔ wa, nferé nnó utᵔᵔ bi Eᵔᵔᵔᵔ achye me, mpyéé ubi chánéné. Yémbᵔ ewéna eléré fᵔ nnó me nlu cho wᵔ. Elé Eᵔᵔᵔᵔ ne asᵔᵔ mpa wa. ⁵ Gétú eyigémbᵔ, déwegé fᵔ mmye deshúlégé muú ndo nnó ápyé fᵔ utᵔᵔ ebi Eᵔᵔᵔᵔ achye ebwᵔ chánéné, néndé gébé gélú danᵔkwáne mampa depᵔ etiré na. Gíge bií bi Ata akérege meso fa mme, achwᵔgᵔ apye nye yéndegenᵔ eyigé akwaá ápyeé bíbí gégené gbᵔgᵔnᵔ, apye bᵔᵔ ákaá uféré ebi úlú ate bᵔᵔ né matᵔᵔ.

Bií bimbò elé Èσωω ne afege nye yéndemuú ndere apye utóó bií.

⁶ Anmé ba, né gétúgé enyú nse geme ya ne Apolos nméé ne unó bi me njóó mbò nnó mpye enyú dékaá ula mekomejóó ayi ji ajóó nnó, “Èkágé enyú délyaaá mankwólé majye ami ásame né mmu ηwe Èσωω.” Néndé mbògé dékwólégé mami chánjéné, déselé fò muú fò nnó aṇeá geme apwò ayifo, débwége fò mpye nnó nlú muú yina epófò ayina. ⁷ Yé muú nyú ayi aṇeá geme apwóó nte ayifo apó. Unó uko ebi enyú déwyaá Èσωω ne áchyeé enyú, epó mbò? Ne mbògé achye enyú unó bina chyége, ulannó muú nyú adóo ebwò ewómé nnó, “Mbóó unó bi né uto bá?”

⁸ Wóó òh! Enyú bóó Kōrent déferé nnó déwyaá mé unó uko. Dékwé mé gefwa, ne délú afwa ewé esé délá depó. Èeh! Èbé yé nnó enyú délú afwa wáwálé nnó esé ntó débáné enyú dégbaré gefwa chóncho. ⁹ Né metóó wa, nferé nnó Èσωω abelé esé àṅbá Kras né melú ewé elá epó ne enógé. Esé délú eké bóó abi ásoó mé mpa nnó áwáne, néndé elú eké ákpá esé ábelé gbónónó né mbaá ayi mme meko chóncho ne makiénné Èσωω ágéne. ¹⁰ Nnó esé délú ukenjéné bóó gétúgé délú bóó utóó Kras? Yémbò enyú dése gemége nyú nnó dékaá unó uko gétúgé déchomé mpye ne Kras. Bóó mme áselé nnó esé délú jóó, yémbò enyú déselé gemége enyú nnó déwyaá eshye. Bóó ánógé enyú yémbò ábyaa esé. ¹¹ Kpaá té gébé eyigé na, gébé geko fò wó esé dégéne menyé manyé ne manaá manyú wó. Défyé lé uchálé mandeé. Gébé eyigé fò, bóó áchyege esé efwyale. Ne gébé geko fò wó dégéne malu mambélé wó. ¹² Esé depye utóó ne eshye ne dégéne genó eyigé dényéé. Muú ajógé mejóó mebo ne esé, dénenémmye nnó Èσωω ajé ji. Bóó áké achyege esé efwyale, dékoge wye matóó. ¹³ Bóó

áké áchóó esé mabò, déshugé ebwó meko melóméló. Aséle esé nnó délú umpwapwané unó ne ujwaá ebi bóó ájyále ne uká.

¹⁴ Nsámé fò unó bina nnó mpye mekpo unóó egbaré enyú, nchyege lé enyú majyéé, néndé delú baá ba ne ngbóo ne enyú dóó. ¹⁵ Ne yé enyú débé lé ne gejamégé bóó abi ajame enyú né meti Kras, tége nnó déwyaá lé muú ama ayi alú nte nyú. Me muú mpyeé enyú déchome mpye ne Kras ne nlú nte nyú, néndé me ne mbóó mbe ngaré enyú abya melóméló Kras. ¹⁶ Gétú eyigémbò nkpeáge enyú nnó dése gekágé neke ena. ¹⁷ Gégé ula bi me ntóme Timóti eta enyú mbò. Ji alú maá wa, ne ngbóo ne ji dóó. Ji alu muú ayi dékage líí mpye ne ji né deparé Ata Jisós. Achwógé, atée nye enyú unó bi me mpye ndere menkwólé Kras. Unó bina ne nlérege yéndé mbaá né machomele bóó Kras.

¹⁸ Enyú abifo, mmu agbeé enyú néndé déferé nnó me nchwó sé ewú. ¹⁹ Yémbò Ata akamégé nchwó ewú nana. Nchwógé nkágé nye mbògé utó Èσωω ulú ne bóó gempóge bina, wa apyéé lé meno detú. ²⁰ Genó eyigé gélérege nnó Èσωω alú mfwa muú gepófó denyaré mejóó elé uto bi Mendoó Ukpea echyege ji nnó abe ne genwá eyigé Èσωω akelege. ²¹ Ndé genó enyú dékélege? Dekworege gepógé nyú, nnó me nké nchwóó eta nyú, nchwó pere manleré nnó me mbóó gejeé ne enyú, waá dékwórégé fò, me nké nchwóó, nchwó ne maá echyé? Nchyeé enyú efwyale?

5

Ubélé tametame né echomele bóó Jisós

¹ Ubé òh, nwú nnó bóó ábélege ubélé tametame né geluáge nyú. Agaré me nnó muú nyú ama abelege ne mendé nte wuú. Gebobogé mechó ewé yéé bóó abi

álá pó bós Jus alá ápyéé fš. ² Ne enyú débwege mankós mfaá bwége né gefógé mechó ewé na? Pó gefógé mechó ewé enyú débó mamfyé gepúgé negbo na? Ferege muú ayi apyéé gefógé mechó ewéna wáwá né geluáge nyú. ³ Yé elé me nlá mpó ewú mbó, mendoó wa elú ne enyú, ne nsó mé mpa muú ayi apyéé gefógé mechó ewé na nkane mbó mbégé ewú mpyéé, né mabó Jisós. ⁴ Nkélege nnó enyú dékú echomele déchomége mbaá ama, mendoó wa ebéé ne enyú ne uto Ata Jisós ntó ubéé ne enyú, ⁵ défyéé muú ubé yimbo né amu Danchómeló nnó áwa menyammye wuu, nnó Esówa áféré ji né efwyale gabo né bíí bi Jisós Kras akerege meso mansó mpa bós.

⁶ Mmye mebwége elómé fš. Enyú dékaá fš nnó nekú némá ne nechós ebá, wye ndere ekéké yist gachyéé epyéé gejamége flawa amuale wó? ⁷ Débó mamferé muú yimbo ayi apye gabo né geluage nyú. Ji alu eké yist ayi achós bréd. Depyégé mbó debéé nye pópó eké bréd ayi alá pó ne yist. Ndere njóge mbo, nkaá me nnó enyú delú bréd meke néndé áwá mé Kras muú alú maá egóhme gepé ayi epaá koó upú. * ⁸ Ndere dényé epaá ewéna, dényé ewú ne bréd meke ayi alá apó ne yist. Mmye ké débé ne matós pópó ne dégarege wáwálé. Dényégé fš ewú ne gekwénege bréd ayi awyaá yist. Mmye ké débége fš ne gabo ne nchye ayi esé débó déwyaá.

⁹ Né hwe ayi me mbó mbe ntómé enyú, ngaré enyú nnó défa mbwa ne bós abi ábélege ubélé ne bós tametame. ¹⁰ Me njóge mbo, ntómé fš ne bós abi alá kágé Esówa. Ebwó abi ábélege ubélé ne bós tametame. Abi ásee use, abi ánógé aló uka, ne abi ájóó ojo. Njógé mbo ebyennó

nké enyú délyaa mme yina kánká. Yémbó njóó fš mbó wó. ¹¹ Me nsá lé nnó enyú défa mbwa ne yéndémuú nyú ayi aké alú menjmé né echomele bós Esówa ne ábélege ubélé ne bós tametame. Yéé ayi ásee use, ayi anógé aló uka, ayi alwérege ulwéré, ayi anyuú mmós akwene yéé ayi alú menjó. Dényégé yéé menyéé ne ufós bós bimbo.

¹²⁻¹³ Me mbós fš mansó mpa bós abi alá pó bós Esówa wó. Elé Esówa ne asós mpa bwó. Bós abi esé débós mansó mpa bwó, elé ate anjme abi álu né echomele bós Jisós. Ndere elúmbó, pyege ndere ásámé né mmu hwe Esówa nnó, “Búge muú ubé yimbo atáné né geluáge nyú.”

6

Bós Jisós ájyéé fš ne ate né eso

¹ Ulannó muú nyú abógé mpa ne nte menjmé, ájyé ne ji né eso, nnó bós abi alá afyéé metós ne Jisós wó ne ápa? Ulánnó déla jyéfš né mbaá ate bós Jisós nnó ákwyé enyú. ² Dékaá fš nnó bós Jisós ne ápáne nye mpa bós mme wó, Ne mbógé enyú ne desó mpa bós mme, ulannó enyú délá kaágé kwyé ukéké dépo né metós metós nyú? ³ Enyú dékaá nnó esé ne depáne nye mpa makiénné Esówa, pó mbó? Mbógé dékaá mbo, ebyennó esé dékágé kwyéé ukéké dépo fa né mme. ⁴ Ndere elúmbó, mechó ekwégé nnó déjye né mbaá bós abi echomele bós Jisós ala sé nnó ebwó alú genó wó, nnó asó mpa nyú? ⁵ Me njógé mbo nnó mpyé mmye egbó enyú. Nnó yé muú ama apó né geluáge nyú ayi awyaá denja mankwyéé dépo ne ate anjme nyú? ⁶ Elómé fš nnó nte menjme abógé mechó ne nte, akpá ji ájyé né eso kpaá te aténégé né mbe ushu bós

* 5:7 Elú wáwálé nnó: Né Ijip, Esówa agaré bós Isreli nnó, yéndé ula gepú áwa maá egóhme áse manoo míí áta manombi nnó ekiénné negbo echwógé ekoo úpú bwó kóoge. Wye gébé eyigémbo ntó, Esówa agaré ebwó nnó bréd ayi ebwó átyege áfyégé fš yist (uka ebi upyéé bréd amualé) nnó ebwó ályá melo Ijip wáwá.

abi alá áfyéé metɔ́ ne Jisɔs wɔ́ nnó asó mpa bwó.

⁷ Nɔ́ere enyú dékpane ate déjye né echa eso, élere nnó enyú dékwe mé dédo uwya mme. Ulánnó muú akélege enyú mpa délá dékógé matɔ́? Ulánnó muú ányégé enyú upwɔ́ délá dékógé matɔ́? ⁸ Yémbɔ, nnó enyú délyaa bɔ́ akélagé enyú mpa, ányégé enyú upwɔ́, dékélégé bɔ́ mpa, dényéé bɔ́ upwɔ́ cháchá ne até aɲme nyú. ⁹ Kágé nnó bɔ́ ube ányéé fɔ́ gefwage Esɔwɔ́. Ekágé muú ábwólé enyú, elú wáwálé nnó bɔ́ abi ábélege ubele ne bɔ́ támetáme, abi ánogé áló uka, abi ákwene malɔ, ate andé abi ábélege ne ate, ¹⁰ yé bɔ́ abi ájóó ejó, abi ásee use, abi ányuú mmɔ́ akwéné, abi álwerege úlwéré, ne bɔ́ abi áfage unó bɔ́. Ufɔ́ bɔ́ bina ako ányéé fɔ́ gefwage Esɔwɔ́. ¹¹ Mbó ntó ne enyú abifo débɔ délu. Yémbɔ Esɔwɔ́ áshwóné enyú né gabo ayi dépye délá bɔ́ ukpea. Ase enyú nnó delú cho né mbe ushu wuú. Apyembɔ, gétúgέ utɔ́ bi Ata Jisɔs Kras apye ne utó Mendoó Esɔwɔ́.

Se menyammye wye nógé Esɔwɔ́

¹² Muú fɔ́ akágé jɔ́ nnó, “Nkágé pyé yéndégenó eyi geji me.” Wáwálé, yémbɔ kaá nnó unó ukouko fɔ́ wɔ́ uchwɔ́ né gelógáló wɔ́. “Nkágé pyé yéndégenó eyi geji me.” Yémbɔ nkágé lyaá fɔ́ nnó genó gefɔ́ gebɔ́ me deba, nla eké mefwe mbaá geji. ¹³ Muú ayifo akágé jɔ́ aké, “Esɔwɔ́ akwyéé menyé nnó akpene né une ne akwyéé une nnó menyé akpene wye.” Wáwálé, ne kágé nnó bíí uma Esɔwɔ́ achɔ́ nyé une chónchó ne menyéé. Yémbɔ Esɔwɔ́ achyéé fɔ́ mekwaá menyammye nnó abelege ubele támetáme ne bɔ́ wɔ́, achyéé mekwaá menyammye nnó asé menyammye yimbɔ anógé Ata Jisɔs. Ne élé Ata Jisɔs ne áchérege

menyammye mekwaá. ¹⁴ Ne ndere Esɔwɔ́ asele uto bíí apye Ata akwile né negbo, mbó ntó ne ásélé nyé utó bíí apye esé dékwile né negbo.

¹⁵ Enyú dékaá chánéné nnó menyammye nyú alú lé upó menyammye Kras. Nnó élómbɔ, nnó muú asé gepógé menyammye Kras acho ne menyammye mendée eno? Ube! Ekágé be fɔ́ mbɔ. ¹⁶ Enyú débɔ mankaá nnó mende achogé mmye ne mendée eno, ebwɔ́ ne mendée eno yimbɔ ákwé eké muú ama, wye ndere ásamé né mmu ɲwe Esɔwɔ́ nnó, “Ebwɔ́ apeá ákwé eké muú ama.” ¹⁷ Ne muú ayi áchómé mmye ne Ata, ebwɔ́ ne ji ábeé metɔ́ ema.

¹⁸ Lyágé mámbélagé ubélé ne bɔ́ támetáme. Yéndé gabo chá ayi muú apyéé, áchɔ́ fɔ́ menyammye wuú, yémbɔ muú ayi ábelégé ubelé ne bɔ́ támetáme, achɔ́ bɔ́ lé menyammye awuú jimbɔ́. ¹⁹ Enyú dékaá fɔ́ nnó menyammye nyú alú lé melú ujwólé Mendoó Ukpea wɔ́? Elé Esɔwɔ́ ne afye enyú Mendoó Ukpea ewéna né mmye. Enyú ambɔ́ fɔ́ wɔ́ débɔ́ gemége nyú wɔ́. ²⁰ Esɔwɔ́ ana enyú ne genó eyigé gejeá geme dɔ́ mamferé enyú né efwyale. Nɔ́ere elúmbɔ, ségé menyammye nyú dénógé Esɔwɔ́.

7

Dépré neba

¹ Góge me nshuú enyú meko né dépɔ́ etiré enyú désamé me.

Elú galógáló nnó mende achogé yé mmye ne mendée. * ² Yémbɔ, té mbaá bɔ́ abélege ubelé támetáme dɔ́, élóme nnó yéndé mende ábá awuú mendée ne yéndé mendée ntó ábá awuú menɔ́. ³ Ne mende abó fɔ́ manshya mendée wuú ubelé wɔ́, ne mendée ntó abó fɔ́ manshya menɔ́ wuú ubelé wɔ́. ⁴ Menyammye mendée apó fɔ́ awuú

* **7:1** Elú wáwálé nnó: Né gébége Pɔ́l, bɔ́ abifo né Kɔrent áse nnó mamba neba álómé fɔ́ néndé muú ábagé neba ábɔ́ fɔ́ gébé eyigé ákuú ɲwe, ne mangigé gejamége unó.

jimbɔ́, alú lé ayi menɔ́ wuú. Ne menyammye mende apó ntó awuú jimbɔ́, alú lé ayi mendée wuú. ⁵ Ndere elúmbɔ, ékágé nte ashya nte ubelé, ekosé nnó ébwɔ́ ákámége meko amá nnó alyaá kpé ate né mboó gébé nnó anemmye mbaá Éswɔ́. Ne gébé eyigémbɔ gékógé, ébwɔ́ abó mankeré chónchó nnó ékágé danchomeló apye ébwɔ́ akpé né mmuameno gétúgέ alá akágé gbaré mmye bwɔ́.

⁶ Me njógé mbɔ, epófɔ́ nnó ηmerege muú fɔ́ mekpɔ mme nnó abá neba, yémbɔ nchyege lé enyú majyé. ⁷ Metɔ́ ébɔ́ egɔ́ me nnó yéndémuú abe ukwa eké me. Yémbɔ yéndémuú awyaá ewuú echye ewé Éswɔ́ achyéé ji. Achyéé bɔ́ abifɔ́ eshye mampye géfógé genó eyigé na, achye abifɔ́ mampye eyigé na.

⁸ Mbaá bɔ́ abi alú ukwa, ne akwi andée, ngárége ébwɔ́ nnó, elómé nnó ébwɔ́ ábagé fɔ́ neba, abe ukwa nkane me nlú. ⁹ Yémbɔ, mbógé ébwɔ́ ákágé gbaré fɔ́ menyammye bwɔ́, abá neba. Néndé elú galógáló nnó ébwɔ́ abá neba ne nnó ájwyegé mmye.

¹⁰ Né mbaá bɔ́ abi abané neba, nkpeage ébwɔ́ nnó, mendée abagé menɔ, ékágé alyaá menɔ wuú neba. Mejɔ́ ewé menjɔ́ mbɔ na, epófɔ́ me, elé Ata jimbɔ́ ne ajɔ́; ¹¹ yémbɔ, mbógé mendée alyagé menɔ wuú neba; ábagé sé menɔ ayicha elé epɔ́ mbɔ wɔ́, akéré mbaá menɔ wuú ébwɔ́ akwyéé depɔ́. Ne ékágé menɔ ntó ábú mendée wuú né neba.

¹² Ne mbaá abifɔ́ abi abané bɔ́ abi alá áfyéé matsó ne Kras wó, ngárége ébwɔ́ nnó yéndé menjme ayi abané mendée ayi alá áfyéé metɔ́ ne Kras wɔ́, mendée yimbɔ akámégé nnó ajwólégé ne ji, ékágé alyaá ji neba. Mejɔ́ ewé menjɔ́ mbɔ, étané membɔ́ né metɔ́ étané fɔ́ mbaá Ata wó. ¹³ Wyémbɔ ntó, ne menjme ayi abané menɔ ayi alá fyéé metɔ́ ne Kras wɔ́ alá abɔ́ fɔ́

manlyaá ji neba wó, mbógé menɔ yimbɔ akámégé nnó ajwólégé ne ji. ¹⁴ Me njógé mbɔ néndé, Éswɔ́ ajeé menɔ ayi alá fyéé metɔ́ ne Kras wó gétúgέ mendée wuú áfyéé metɔ́ ne Kras. Ne ajeé ntó mendée ayi alá fyéé metɔ́ ne Kras wɔ́ gétúgέ menɔ wuú áfyéé metɔ́ ne Kras. Mbógé elé pɔ́ mbɔ wó, Éswɔ́ aselé baá bwɔ́ eké baá bɔ́ abi alá kágé Éswɔ́. Ne ndere elúmbɔ, Éswɔ́ asé baá bwɔ́ ndere bɔ́ bií. ¹⁵ Yémbɔ mbógé muú ayi alá fyéé metɔ́ ne Kras wó, aké akélege manlyaá neba ne muú ayi áfyéé metɔ́ ne Kras, ago ji ajye, néndé ébé epɔ́ ewé egbárége muú ayi áfyéé metɔ́ ne Kras nnó épye nnó alyaá ji neba. Éswɔ́ akú esé nnó débé né neso. ¹⁶ Wɔ́ mendée menɔ ayi ófyéé metɔ́ ne Kras kaá nnó getú jyéé ndɔ́fɔ́ menɔ wye akágé fyéé metɔ́ ne Kras. Ne wɔ́ menɔ ayi ɔfyéé metɔ́ ne Kras kaá ntó nnó getú jyéé, ndɔ́fɔ́ mendée wye akágé fyéé metɔ́ ne Kras.

Yéndémuú abée wye ndere ji abɔ́ alu gemégé nnó Éswɔ́ akúú ji

¹⁷ Yéndémuú abe wye ndere ji abɔ́ alú gébége Éswɔ́ akúú ji. Gé genó eyigé menlerégé né yéndé echomelé bɔ́ Jisɔ́ nnó apyégé mbɔ. ¹⁸ Mbógé asó mé muú nsó ne Éswɔ́ alé ku ji nnó abe muú awuú, ékágé ámuá mambi nnó asó ji nsó. Ne mbógé ntó nnó alú dansɔ́ wɔ́ nsɔ́ gébége Éswɔ́ akúú wɔ́ nnó ɔbe muú awuú ómmyégé fɔ́ nnó asó wó nsó. ¹⁹ Yé asó wó nsó, yé asó wó, ewémbɔ epye mechó wó. Genó eyigé genéá gepwɔ́ gelú elé nnó ónógé mabe Éswɔ́. ²⁰ Ndere elúmbɔ, yéndémuú abe wye ndere ji alú gébége Éswɔ́ akúú ji. ²¹ Nnó óbɔ́ ɔlú memfwé gébége Éswɔ́ akúú wó nnó ɔbe muú wuú? Ékágé ɔchyéé geme jye éfwyale getú eyigémbɔ. Yémbɔ, mbógé ógégé meti nnó ɔferégé geme jyéé nnó óbégé sé memfwé pyembo. ²² Kaágé nnó yé muú abó alú lé

memfwé ne Eσωω akuú ji nnó ábé muú wuú, né egbe ewé Ata apó mefwé. Elú ntó nnó muú ayi abó alá pó mefwé gébégé Eσωω akuú ji nnó abe muú awuú, alú mefwé mbaá Kras. ²³ Tégé nnó, Eσωω ana enyú ne genó eyigé genjá geme mamferé enyú né efwyale. Débege fə afwé mbaá akwaá. ²⁴ Ndere elúmbə, yéndemuú abe wye ne Eσωω ndere ji abó alu, gemegé nnó Eσωω akuú ji.

Andée abi alá ba anə wə ne akwi

²⁵ Ne gógé menjəó depərə bəó abi alú ubwene. Genó eyigé me njógé mbə Jisəs jimboó fə wə agáre me wó, yémbə ngáregé enyú ndere muú ayi Ata ágéne me meshwe apye me nlú muú ayi enyú dékágé néré metəó ne ji.

²⁶ Né úféré ba, elú galógáló nnó yéndemuú ábé wye ndere ji alú néndé efwyale eja nana dəó. ²⁷ Muú ayi ábáne mendée ékágé alyaa mendée wuú neba. Ne muú ayi alá alú dambá mendée, ékágé akélé mendée mamba. ²⁸ Yé élé njógé mbə, mbógé muú abagé mendée apye fə gabo wó ne yé mesə mendée abagé menə apye fə gabo wó. Yémbə bəó abi ábane neba, ágəó efwyale. Ne nkélégé nnó mpye ékágé enyú dékpré né efwyale ewé ebwó ágéné.

²⁹ Anjme ba, góge mengaré enyú nnó gébé eyigé Eσωω achyéé elá gachyéé gebye. Né getú eyigémbə, bəó abi ábáne andée abe eké bəó abi alá bá andée wó. ³⁰ Bəó abi áwyaá mesome, ábe eké bəó abi alá pó ne mesome. Bəó abi áwyaá nechóchó ábé eké bəó abi alá pó ne nechóchó. Ne bəó abi ákene gese ábé eké bəó abi alá pó ne unó gese. ³¹ Muú ayi awyaá utəó mampye fa mme abe ndere muú ayi ala nere metəó ne unó mme wó.

³² Ne nkélégé fə nnó genó gechyege enyú efwyale né metəó. Muú ayi alá bá mendée wó, afyéé metəó wuú mampye utəó Ata Jisəs,

ne akelege nnó apyéé utəó bimbo gefəó eyigé metəó egəó ji. ³³ Yémbə muú ayi ábané mendée anerege metəó né unó mme, akélégé élé nnó ápye unó bi metəó egəó mendée wuú. ³⁴ Ne getú eyigémbə úféré biú ukwéné tyátyá. Wyémbə ntó ne mendée ayi ábané menə anerege metəó né unó mme gétúgé akelege mampye genó eyigé metəó egəó menə wuú. Yémbə mendée ayi alá lú dambá menə, afyéé lé metəó mampye utəó Eσωω, ne achyege geme jiú geko mbaá Ata Jisəs.

³⁵ Unó bi me njógé mbə na, ulú élé mampoó enyú, epófə nnó nshyaá nnó enyú depýege fə ubi wó, nkélégé élé nnó depýege unó né meti ewé elu cho, défyé mekpo né depərə Ata.

³⁶ Muú akpégé gébwénégé mendée mambá, ne agégé nnó gébé eyigé ji alú mambá mendée yimbə gelegé koó, ne ji akágé gbaré fə mpye né depərə ubelé, apye ndere ji akelege abá mendée yimbə. Gabo apə mmu. ³⁷ Yémbə muú ajógé mé né metəó wuú nnó ji ábáne fə mandée ayi ji abó alú mambá, ne yé genógé fə gepó eyi géténé ji nnó abá mendée yimbə, mbógé ji akágé gbaré mpye jiú né depərə ubelé, ashyagé nnó ábáne fə mendée yimbə apye mechó melóméló. ³⁸ Ndere elúmbó, muú ayi ábáne gembwénégé mendée ayi ji akpené mambá apye mechó melóméló. Ne muú ayi alá bá wə, apye mechó ewé elómé kpaá epwə amu.

³⁹ Mendée abəó fə manlyaa menə wuú neba, abá menə yicha ewé menə wuú alú membe wə, ekosé nnó menə wuú agbogé ne ji akágé ba menə yicha ndere ji akélégé. Ne menə yimbə abó mambe muú ayi afyéé metəó ne Kras. ⁴⁰ Ne yé lé menə wuú agbogé ji akágé ba ayicha, né metəó wa nferé nnó éló nnó yé menə ayicha ábagé sé. Ne nferé nnó Mendoó Eσωω ne

εχθυεγέ με majye ami menchyεge mbα.

8

Menα genό né gepαge bόs Jisαs elé gejeé epófō defōs

¹ Gógé me njόs depōré menyεé ayi bόs apye upe mbaá alό uka. Yéndemuú ajógé aké, “Esé déwyaá defōs.” Ndere ajógé mbα, abό mankaá nnό défōs dékáge pye muú abwεge mmyε. Genό eyi gépye bόs áwεne né depōré Esωwα elé gejeé. ² Muú ayi aféré nnό ji akaá me yéndégenό chánchá, alú dankaa yé genό ndere ji abό alú mankaá. ³ Yémbα muú ayi agboό ne Esωwα ji ne Esωwα akaá ndere muú wuu.

⁴ Ndere elúmbα, déké déjógé mechό manyé menyεé ayi apyεé upe mbaá alό uka, esé dékaá nnό alό uka, ápó yé genό, ne nnό Esωwα alú lé ama. ⁵ Yé lé unό úlú né mfaánebuú ne fá mme, ebi bόs áséle nnό úlú bό esωwα abi bwό ne yé elé bό Esωwα ne bό ata ájamé dōs, ⁶ esé dékaá nnό Esωwα álú lé ama. Ji alú Nte sé muú akwye unό uko ne akwye esé nnό dénógé ji. Ne déwyaá lé Ata ama ayi alú Jisαs Kras muú unό uko ebi Esωwα akwyeé ukené ne ji. Ne ji ne achyεgé esé genwá.

⁷ Yémbα bόs Jisαs ako fō wό ákaá nnό alό uka ápó yé genό wό. Bόs abifō abό ánógé alό uka kpaá te nnό mbógé ebwό ányéggé menyεé ayi ápye upe mbaá alό uka, matōs bwό ágárégé ebwό nnό álú nóge alό uka. Ne elé matōs bwό ala bene wό, agare ebwό nnό apye gye. ⁸ Epōfō gefógé menyεé ayi esé dényεé ne ápye esé débεé kwókwólé ne Esωwα. Délá dényé ji wό yé genό gefō eyi genome esé gepό, yé dényé ji apógé fō esé né meti fō.

⁹ Yémbό, séggé yé gébé nnό ékágé désε ebwōnyε ewé Esωwα achyε enyú nnό dényé yéndé gefógé menyεé,

dépye aηme abi alá ábené né depōré Esωwα wό ákpare ákwe. ¹⁰ Néndé muú ayi alá ábené né depōré Esωwα wό, agégé ndere wό ayi ókaá genό, olú né ntoné alό uka ónyεé menyεé, ji ntό abōs geji manyé menyé ayi áchyεé mbaá alό uka. * ¹¹ Ne mbógé anyéggé menyεé yimbα ebyennό wό muú ayi ókaá genό ócho genwáge menηme wye ayi alá bené né depōré Esωwα wό, muú Kras agboό ntό getú jii. ¹² Opýége nte menηme wye ayi alá ábené né depōré Esωwα wό, apýégé gabo né genό eyigé metōs wuu εgaré ji nnό gélú gyεé, ebyennό ópyé ntό gabo mbaá Kras. ¹³ Ndere elúmbα, mbógé menyεé ayi me nyεé akágé pye menηme wa apye gabo, nyεé sé ji kánká nnό ékágé mpye menηme wa apye gabo.

9

Unό bi aηgbá Jisαs dwyaá ebwōnyε mampye

¹ Me nwyaá ebwōnyε mampye yéndégenό eyigé gelu cho. Me nlú ηgbá Jisαs Kras, nkpa ame yá nge Ata sé Jisαs wáwálé, ne enyú delu utōs bá bi mpyεé ndere Ata achyεgé me eshyε. ² Yé bόs abifō alá ákaá nnό me nlú ηgbá Kras wό, enyú ambōs dékaá wáwálé nnό me nlú ηgbá Jisαs. Enyú delu gelo eyigé geléré nnό me nlú ηgbá Jisαs Kras.

³ Gená, ne menshúggé meko mbaá bόs abi ákelégé manjōs nnό me mpófō ηgbá Kras. ⁴ Esé dékwané mansε menyé ayi dényé mbaá bόs né utōs ebí esé dépye. ⁵ Nnό esé dékwané fō mamba andée dékεne ne ebwό ndere Pita ne áηgbá Jisαs abifō, ne aηme Ata Jisαs ápye wό? ⁶ Waá nnό wylé esé ne Banabas ne débōs mampye utōs ne amu sé gené déggé menyεé ayi dényεé? ⁷ Ndé muú be, ayi apye utōs, anyεé né mmu gebagé nkú jii? Muú ayi apεne

* **8:10** Elú wáwálé nnό: Né gepαge bόs Kōrent, melu ewé ájéle nya alό uka elé gekpékpégé gepú eyi gewyaá gejamégé baá upú. Baá upú abifō elé abi bόs ájwologé ányεé menyεé ne yéndemuú akage kpe mmu anyε menyεé wyeé.

genóó eyi géwóme umpome abó manyé umpomé bi genóó eyigémbo gewóme, wa mbó fó wó? Ne muú ayi ábame mpó, abó manyú nebene mpó wa mbó fó wó?

⁸ Enyú déférégé fó nnó unó bi menjóó mbó, utané lé né metóó mekwaá. Mabé ayi Esówa achye Mosis agárege wye mbántó. ⁹ Mabé ayi Esówa achyéé Mosis aké, “Muú áwégé fó meno mpó ayi apyéé utóó né mekóó gébégé aké apyéé utóó né mmu mekóó.” Ekágé esé déféré nnó Esówa abó ajóó mbó atóó lé ne mpó ejieji. ¹⁰ Nnó genó eyigé Esówa ajóó mbó getóó ne esé wó? Getóó ne esé wáwálé néndé muú ayi apené mbwé né mekóó ne ayi aferege mbwé ebwó ako ánerégé matóó nnó mbóó mekóó achyege nye awuú bwó mbwé. ¹¹ Esé depé depóre Esówa né matóó nyú wye eké mbwé ayi muú apené né mekóó, nnó elú mecho mebo ndere enyú depóge esé ne unó bi menyammye sé ákelegé? ¹² Mbógé enyú déchyege unó mbaá ate bóó abifó bóó abi áwyaá ntó ebwónyene mansé ubi, nnó esé ntó dékwané fó mansé unó eta nyú ebi ujamé upwóó yé ebi bwó wó?

Yémbó, esé défyé fó eshye mangii enyú ubi, yé lé délú cho mangii. Esé dégígé fó unó bina dékógé lé metóó nnó ékágé dépye genó eyi gégbéé nnó bóó awúgé fó abya Kras. ¹³ Enyú dékaá wáwálé nnó bóó abi ápye utóó né mmu echa upe Esówa, áwú bwó menyéé átánégé lé eféé. Ne ampye upe abi apye upe né geluógé upéé Esówa, awú bwó menyéé ntó átánégé né menyéé upe ayi bóó áchyege. ¹⁴ Wyembó ntó ne Kras Jisós agaré nnó bóó abi ágárege abya melóméló, awú bwó menyéé abó mantanege lé né mbaá bóó abi áwúú abya melóméló.

¹⁵ Yémbó, nlú danse ebwónyene ewena mpyeé unó bi ulú cho mampye. Yé elé nsame mbó, nsamé fó nnó enyú déchye me ubi. Elú

galógáló nnó me nkpe ngbo lé mbya ayi ngarege abya melóméló nla nselé fó genó. ¹⁶ Me nke ngárege abya melóméló ewémbo epyéé fó nnó me ndogé ebwó ewóme, néndé élé utóó bá ebi me mbóó mámpye. Ne mbógé nla ngaré abya melóméló yina wó, ebóó nye ne me. ¹⁷ Ebe nnó me mbóó ne mbó njyaá geme ya nnó ngarege bóó abya melóméló, me mbó nkelege nsa. Yémbó me mbóó fó wó njyaá geme ya wó, élé Esówa ne ajyaá me ne áfyéé me utóó bií né amu nnó mpyeégé. ¹⁸ Ne nsá wa alú nnó, né utóó bina? Ekosé metóó megómégó ewé menwyaá gétúgé ngarege bóó abya melóméló detú. Ngárege bóó abya melóméló ngige fó nnó achyéé me genó ndere muú ayi agarégé abya melóméló ábóó mangii.

¹⁹ Me mpó yé mefwé mbaá muú fó, yémbó nse geme ya nkane mefwé mbaá bóó ako nnó mpye gejamégé bóó áfyé matóó ne Kras. ²⁰ Me njyégé mbaá ayi bóó Jus alú, nkwe eké muú Jus nnó mpye ebwó áfyé metóó ne Kras. Ne njyégé ntó né mbaá ayi bóó abi ákwólege mabe Mosis alú, nkwe eké muú ayi ákwólege mabe Mosis nnó mpye ebwó áfyé metóó ne Kras, yé élé me nlá pó fó muú ayi ákwólégé mabe Mosis. ²¹ Njyégé mbaá bóó abi alá kágé mabe Mosis, nkwe eké muú bwó nnó mpye ebwó áfyéé metóó ne Kras. Ne yé élé nlá nkwlólegé mabe Mosis epóó nnó nkwlólegé fó mabe Esówa, nkwalé, néndé nkwlólegé mabe Kras. ²² Njyégé mbaá bóó abi alá lú dambene né depóre Esówa, nkwe eké muú bwó nnó mpye ebwó ábené né depóre Esówa. Me mbwólége yéndé gefóge muú né mati mako nnó ebege kókógé mmye mpye yé abifó áfyé metóó ne Kras.

²³ Memyeé unó bina uko nnó abya melóméló ajyégé mbe nnó meso gébé me ntó mbó mejeé ewé abya melóméló achwóó ne

ewú mbaá bɔ́ abí áfyéé matɔ́ ne jí. ²⁴ Enyú dékaá nnó mankwólé Èsɔwɔ alú éké metú gátélé. Bɔ́ abí ákpene wye ako álómege, yémbɔ, élé muú ama ne abɔ́ nsa. Gétú eyigémbɔ, kwólégé Èsɔwɔ chánéné nnó meso gébé débɔ́ nsa wye nkane muú ayi álómege gátélé abɔ́ nsa. ²⁵ Yéndemuú ayi akpene né metu gátélé, aselé gébé, akpomé mmye né mati mako. Apye mbɔ nnó abɔ́ nsa, ne nsa yimbɔ alú ayi áchɔge. Yémbɔ nsa ayi esé bɔ́ Èsɔwɔ débɔ́ nyé alú lé nsa ayi alá chégé fɔ́ te kwyakwya. ²⁶ Gétú eyigémbɔ, ne me nlá nlómégé fɔ́ éké muú ayi alá pɔ́ ne genó eyigé anérégé metɔ́ wye mambɔ. Me mmye fɔ́ éké muú ayi amyéé umyéé adoó ukwekwé né mme detú. ²⁷ Mpye menyammye wa awuú ubalé nnó áwúgέ ne me. Mpyeé mbɔ nnó ékágé me ngarége bɔ́ mekomejɔ́ Èsɔwɔ ebwɔ́ abɔ́ nsa, membɔ́ nnó detu.

10

Pɔ́l akwelé mbeé mbaá bɔ́ Kōrent nnó ékágé ápye genó eyigé bɔ́ Isrēli ápye nya ágene efwyale

¹ Anme ba, nkelege nnó enyú détégé genó eyi gépye nya ne ukwene ante sé gébégé ebwɔ́ ákene ne Mosis né mashwɔné. Ndere ebwɔ́ akene ájyéé geko gebame ebwɔ́ ako ne ebwɔ́ ako áchyaá ebeé mega megélé né mme. ² Ndere gekó gébamé ebwɔ́, ne mánchyaá ayi ebwɔ́ áchyaá ebeé mega ewémbɔ, elúmbɔ lé manaá Èsɔwɔ ne ebwɔ́ áwɔ́. Ne gefógé manaá ami ebwɔ́ áwɔ́ mbɔ, mánléré nnó ebwɔ́ álú ánkwólé Mosis. ³ Ebwɔ́ ako ányé gefógé menyéé ama ayi Èsɔwɔ achyéé ebwɔ́. ⁴ Ne ebwɔ́ áko ányú ntó manaá ami Èsɔwɔ achyéé ebwɔ́. Manaá mimbɔ matanege né etaravé ewé ekene ne ebwɔ́, ne etaravé ewémbɔ ebɔ́ elu lé Kras. * ⁵ Yé élé Èsɔwɔ álere ebwɔ́ galógál

mbɔ, gejamégé ebwɔ́ ápye unó bi metɔ́ enywónene Èsɔwɔ. Gétú eyigémbɔ, Èsɔwɔ awá ebwɔ́, ne unkwɔ́ bwɔ́ ulá né mashwɔné tyátyá.

⁶ Unó bi upyé mbɔ na, ulú élé manchyéé esé majyéé nnó ékágé esé débógé gejeé mampyége gabo ndere ukwene ante sé abɔ́ ápyeé.

⁷ Dénógé fɔ́ aló uka ndere ebwɔ́ abifo abɔ́ ápyeé. Asá né mmu ηwe Èsɔwɔ nnó, “Ebwɔ́ ájwólé, ányéé, ányuú ne ákwilé mme aló mámbéné mabée né mbe ushu meló uka.” ⁸ Ékágé esé ntó débélégé ubélé ne bɔ́ tamétamé ndere ebwɔ́ abifo abɔ́ ápyeé. Gétúgé eyigémbɔ, Èsɔwɔ apyé delé bɔ́ esaá meso eléé ágbo né bíi uma. ⁹ Ékágé dékpélé Kras ndere ebwɔ́ abifo abɔ́ ákpélé jí, gétú eyigémbɔ Èsɔwɔ ató mmye enó ebwɔ́ ágbo. ¹⁰ Ne déhmenégé fɔ́ Èsɔwɔ meso humm humm ndere ebwɔ́ abifo abɔ́ ápyeé ne ekiénné Èsɔwɔ ewé ewáné bɔ́ echwɔ́ wá ebwɔ́.

¹¹ Unó bina uko ébi upye nyá ne ebwɔ́ ulú lé mánkwélé bɔ́ mbée nnó ase gébé. Ne asá ubi né mme nnó achyéé esé majyéé, esé abí delú mbɔ né gébé eyigé na, eyi elé gachyéé mme abyé.

¹² Ndere elúmbɔ, yéndemuú ayi aféré nnó aténé chánéné, ase gébé nnó ékágé akwé gébégé mmuámeno áchwógé eta wuú.

¹³ Kaágé nnó, yé mmuameno ayi achwɔ́ eta nyú ayi alá lú gachwɔ́ mbaá ate bɔ́ ápɔ́. Èsɔwɔ alu muú ayi dékage líi mmye ne jí. Déliige mmye ne jí alyaágé fɔ́ nnó enyú dékpe né mmuámeno ayi apwɔ́ eshyéé nyú. Yémbɔ, mmuámeno achwógé eta nyú, Èsɔwɔ achyége enyú eshye ewé dékoge metɔ́ dépwɔ́ mmuámeno yimbɔ.

¹⁴ Anme ba, ndere elúmbɔ, boóge délya aló uka manógé. ¹⁵ Enyú delú bɔ́ abí dékágé genó, ferege, dégené nno, mechó ewé me njɔ́ mbɔ elú

* **10:4** Elú wáwálé nnó: Etaravé ewé ebɔ́ ekene nya ne bɔ́ Jus, élé Kras Jimbɔ ne ákene ne ebwɔ́.

wáwálé. ¹⁶ Esé déké déteé negbóné Kras chónchó, détamégé Esɔwɔ né mmɔ́ ami. Ndere dépyéé mbo, déchome mmye, dékarege amo manoo Kras. Ne déké denyee ntó brɛd ayi agyálé ubauba délerege nnó déchomé mbɔntó mmye, dékarege menyammye Kras. ¹⁷ Yé elé esé abi denyee ntó brɛd yimbo déjamé, ntó brɛd yimbo alú lé ama. Ewéna éléré nnó esé ako décho mmye déla muú ama.

¹⁸ Tégé gepogé boó Israeli, ebwó abi anyee menyee upe ayi apye upe né mfaá geluógé upe, áchónege mmye ne Esɔwɔ muú ebwó ánógé. ¹⁹ Ndé genó me njógé mbo fa? Nnó me njógé mbo lé nnó aló uka álú genó? Waá menyé ayi apyee upe mbaá aló uka ne álú genó? ²⁰ Ngba, me njógé fɔ́ mbo, njógé lé nnó upe ebií boó abi alá pɔ́ boó Jus apyee mbaá aló uka, apyee mbo lé mbaá aló nchye apyee fɔ́ mbaá Esɔwɔ. Ne me nkelégé fɔ́ nnó enyú déchome mmye ne aló nchye. ²¹ Muú ákágé nyú fɔ́ mmɔ́ né amo Ata, ne ama anyúgé ntó mmɔ́ né amo aló nchye. Muú ákágé nyé fɔ́ ntó menyee Ata ne gébé gema anyégé menyee aló nchye. ²² Ekágé esé dépye genó eyigé Esɔwɔ ammye deboó. Nnó esé déwyaá eshye dépwɔ́ ji?

²³ Muú fɔ́ ákágé jógé aké, “Me nkáge pye yéndégenó eyi gejigé me metɔ́.” Elú wáwálé, yémbɔ, kaágé nnó, unó uko fɔ́ wó upogé wɔ́. “Me nkáge pye yéndégenó eyi gejige me metɔ́.” Yémbɔ kaá nnó unó uko fɔ́ wó upye muú awené wɔ́. ²⁴ Yéndémuú aferégé mampye genó eyi gepogé ate aɲme, epófó eyi gepogé jimbií wɔ́.

²⁵ Nyégé yéndé menya ayi akpoó né gese. Dégigé fɔ́ mbaá ayi menya yimbo atané. ²⁶ Néndé ásá né ɲwe Esɔwɔ nnó, “Esɔwɔ ne abɔ́ mme ne yéndégenó eyi gelú né mme.”

²⁷ Mbógé muú ayi alá afyee metɔ́

ne Kras wó, akúgé enyú menyee déjyegé, nyégé yéndégenó eyigé ji achyegé enyú. Dégigé fɔ́ mbaá ayi menya yimbo atané nnó ékágé matɔ́ nyú áchye enyú efwyale. ²⁸ Yémbɔ muú agáregé enyú nnó, “Menyee yina elé ayi apyee upe mbaá aló uka”, dényégé fɔ́ ji, nnó ékágé muú fɔ́ abɔ́ efwyale né metɔ́ ásé nnó enyú dépye gabo. ²⁹ Me njógé mbo, épófó nnó nké enyú délyaá menyee yimbo gétúgé dényégé débɔ́ efwyale né metɔ́. Njógé lé nnó delyaa manyé menyee yimbo gétúgé dényégé muú yimbo abɔ́ efwyale né metɔ́ wuú. “Ulánnó me nlyáge genó eyigé me mboó manyé gétúgé muú ayifɔ́ aferé nnó, ‘Muú anyegé alú gyeé’.” ³⁰ Mbógé me nchyege matame mbaá Esɔwɔ gétúgé menyé ayi me nyee, ulánnó muú áchɔ́ me mabo gétúgé menyee ayi mboó me mbe ntamé Esɔwɔ ne me nlé nyé?”

³¹ Yémbɔ kaá nnó yéndégenó eyigé wɔ́ apyee, yé wɔ́ anyee, yé anyuú boó mampye geji ndere gepyee boó áfegé Esɔwɔ. ³² Se gébé nnó ékágé apye genó eyi gepyee boó apyee gabo, yé boó Jus, yé boó Grek, yé echomele boó Esɔwɔ. ³³ Wyembo ne me mmyee nnó mpyee metɔ́ egógé yéndémuú né yéndégenó eyigé me mpye. Me nkelégé fɔ́ mampye genó eyi gepogé lé me mbií. Me mpye eyi gepogé boó ndere Esɔwɔ akágé feré ebwó né efwyale gabo.

11

¹ Ndere elúmbɔ, kwólégé ntó gekágé neke ya wye ndere me nkwalége eyige Kras.

Gefɔ́ eyigé andee abɔ́ mambe né echomele boó Kras

² Me nfége enyú néndé déteé me né yéndégenó ne dépye unó wyye ndere me mbo nleré enyú.

³ Yémbɔ nkelégé mampye enyú dékaá chánéné nnó Kras ne alú

mekpo mbaá ande ako, mende ne alú mekpo mbaá mendée. Ne Eṣṱwṱ alu ndere mekpo mbaá Kras. ⁴ Yéndé mende aké anenémmye né echomele bṱṱ Kras, yé aké agarege mekomejṱṱ ayi atane mbaá Mendṱṱ Eṣṱwṱ, akweregé mekpo wuú ebyennṱṱ achyegé mbṱṱ lé mekpo unṱṱ mbaá muú kpaá wuú. ⁵ Ne yéndé mendée aké anenemmye, yé aké agarege mekomejṱṱ ayi atane mbaá Eṣṱwṱ alá akwere mekpo wuú wṱ, achyegé mbṱṱ elé mekpo unṱṱ mbaá muú ayi alu ndere mekpo wuú. Alú wye eké akpalé ji mekpo. ⁶ Ndere elúmbṱ, mbṱṱgṱ mendée akelégé fṱṱ mankwere mekpo wuú, ákpe ákpale mekpo wuú. Yémbṱ, mbṱṱgṱ ji akaá nnṱṱ elú elé mekpo unṱṱ eta wuú mankpale mekpo akweregé mekpo wuú. ⁷ Ne mende abṱṱ fṱṱ mankwere mekpo gébégé aké anenemmye wṱ. Néndé Eṣṱwṱ akwyéé mende nnṱṱ ábé eké jimṱṱṱ, achyegé Ji ṱṱṱ. Yémbṱ mendée afyéé lé mende ṱṱṱ mmye. ⁸ Néndé Eṣṱwṱ ase fṱṱ membea mendée ne akwyéé mende wṱ, asé lé ayi mende ne akwyéé mendée. ⁹ Elú wye ndere Eṣṱwṱ alá akwyéé fṱṱ mende gétúgṱ mendée wṱ. Akwyéé mendée gétúgṱ mende. ¹⁰ Gégé ula bi mendée abṱṱ mankweré mekpo wuú, manlerege nnṱṱ mende ne abṱṱ uto né eta wuú. Apyegemṱṱ matṱṱ asṱṱ fṱṱ makiénné Eṣṱwṱ. ¹¹ Yé ndere elúmbṱ, esé abi défyéé matṱṱ ne Kras, mendée abṱṱ fṱṱ mantene ushu ushu bií wṱ. Abṱṱ mantene ne mende. Ne mende ntṱṱ abṱṱ fṱṱ mante ushu ushu bií wṱ. Abṱṱ mantene ne mendée. ¹² Yé lé asele membea mende ne akwyéé mendée, yé mende fṱ, apṱṱ fa mme ayi mendée alá byéé ji wṱ. Ne elé Eṣṱwṱ ne akwyéé unṱṱ uko.

¹³ Enyú ambṱṱ déferege dégené nnṱṱ elṱṱmé fṱṱ nnṱṱ mendée anenemmye eta Eṣṱwṱ ewé alá we gebugendeé né mekpo wṱ. Elṱṱmbṱ? ¹⁴ Né mme yina, dége mbṱṱ nnṱṱ mende abege ne mejwe

metyemetye, achyegge mbṱṱ lé mekpo unṱṱ né gemε jí, ¹⁵ ne nnṱṱ mendée abege ne mejwe metyemetye, efyε ji ulṱṱ né mmye. Néndé Eṣṱwṱ achyε mendée mejwe ewémbṱṱ nnṱṱ eβε ndere genṱṱ eyi gekweregge ji mekpo. ¹⁶ Ne mbṱṱgṱ muú fṱṱ aké akεlege manyéé mbee né mechṱṱ ewe, mengarege ji nnṱṱ esé anṱba Kras depṱṱ sé ne gepṱṱ eyigé cha manleré ndere anṱgṱ Eṣṱwṱ yé machomele bṱṱ Kras apṱṱ ne geji.

Bṱṱ echomele Kras né Kōrent ányéé menyéé Ata né meti ewé eláplé cho

¹⁷ Né mechṱṱ ewé me nchwṱṱ ngaré enyú, nfege fṱṱ enyú, néndé enyú dechwṱṱgṱ chónchṱṱ ndere bṱṱ Jisṱṱ, déchwṱṱ fṱṱ né galṱṱgál, déchwṱṱ manchṱṱ depṱṱ chṱṱ. ¹⁸ Ne genṱṱgṱ mbe gélu nnṱṱ, agaré me nnṱṱ enyú déchwṱṱgṱ chónchṱṱ né echomele nyú manṱṱgṱ Ata, déjwṱlege matṱṱ matṱṱ ne anṱya. Ekágé be wáwálé. ¹⁹ Anṱya abṱṱ mambe metṱṱ metṱṱ nyú. Abegé mbṱṱ, akágé nyε muú ayi akwṱlege Jisṱṱ wáwálé. ²⁰ Mengε mbṱṱ nnṱṱ gébégé enyú déchwṱṱgṱ chónchṱṱ nnṱṱ dényéé menyéé Ata, yémbṱ ji fṱṱ wṱ enyú déchwṱṱ manyéé wṱ. ²¹ Genṱṱ eyigé enyú dépyéé gelu nnṱṱ, yéndemuú awenege manye menyéé awuú, atéé fṱṱ ate anṱme abifṱ. Ndere dépyemṱṱ, abifṱ anyéé, anyuú akwene, abifṱ agboṱ mesa. ²² Chaá! Nnṱṱ enyú depṱṱ ne upú ebi enyú dékágé nyεge menyéé, dényuú mṱṱṱ wyeé? Ne ulánnṱṱ enyú débyaá echomele bṱṱ Eṣṱwṱ, déchyεge mekpo unṱṱ mbaá abi alá pṱṱ ne genṱṱ. Enyú dékelege nnṱṱ me mpyéé nnṱṱ ne enyú? Dékelege memfṱé enyú né gefṱṱgṱ mechṱṱ ewé? Ngba, nkágé pyε fṱṱ mbṱṱ.

Menyéé Ata Jisṱṱ

(Mat 26:26-30; Mak 14:22-26; Luk 22:14-20)

²³ Unṱṱ bi Ata alere me, ubi ne menlere enyú, nnṱṱ né utuú bi

achyεé Ata Jis̄s man̄kwaá, ab̄o ntó br̄ed, ²⁴ áchyεgé matame mbaá Ε̄s̄w̄o, agyá ntó br̄ed yimb̄o ubauba, aj̄oó aké, “Gége menyammye wa na, me nchyége né gétúgé enyú yéndégébé déké dényε ji, pyé gé wyé na manté gé negbo na.” ²⁵ Wyémb̄o ntó ne gébé gé anere menyéé manye, ab̄o amo ne mm̄oó mmu aj̄oó aké, “Amo yina alú gepó eyi gelere menomenyεé meke ewé Ε̄s̄w̄o anyéé ne enyú. Menomenyεé ewéna eké ne manoó ama. Ne yéndégébé déké dényuú mami, pyé gé wyémb̄o manté gé negbo na.” ²⁶ Ne yéndégébé enyú déké dényεé br̄ed yina, dényuú mm̄oó ami malú né mmu amo yina, dégarage mb̄o lé negbone Ata kpaá te ji achwó.

²⁷ Né gétú eyigé na, yéndémuú ayi anyéé br̄ed yina, anyuú mm̄oó ami na né meti ewé elá echyεge enógé mbaá Ata, akwe mpa né met̄oó wuú néndé ábyaá mb̄o lé menyammye ne manoó Ata. ²⁸ Ndere elúmb̄o yéndémuú ab̄o mbe áchére met̄oó wuú, ne anyéé br̄ed, anyuú mm̄oó ami malu né mmu amo. ²⁹ Néndé muú ayi anyéé br̄ed yina, anyuú mm̄oó mina alá kágé, fere nnó unó bina utené né menyammye Ata, akélege mb̄o lé efwyale né gemε jíí. ³⁰ Gé ulá bí gejamé gé b̄oó né met̄oó met̄oó nyú améé, abif̄o áwyaá gepwa ne abif̄o ntó agboó. ³¹ Yémb̄o esé débogé mbe décherege mat̄oó se chánéné, Ata achyεge f̄o esé efwyale. ³² Ε̄s̄w̄o acherege dep̄o etiré sé, agege nnó délu gyéé, apyéé menyammye sé awuú ubale nnó né bíí bi ji as̄oó mpa, achyεge f̄o esé efwyale chónchó ne b̄oó abif̄o.

³³ Né gétú eyigémb̄o, aηme ba, yéndégébé déchwogé chónchó manye menyéé Ata, deb̄o mangile ate. ³⁴ Mbogé mesa aké ammye muú, ab̄o mbe anyéé menyéé né gepú jíí, nnó gébé gé enyú

dechwogé chónchó ékágé dépye genó eyigé Ε̄s̄w̄o achyεgé enyú efwyale. Ne dep̄o etiré délaá, memb̄oó nchwogé ngarege nye enyú.

12

Echyε ewé Mendoó Ukpea echyεge

¹ Aηme ba, nana nkelege mampye enyú dékaá chánéné dep̄oré unó bi Mendoó Ukpea echyεge b̄oó uto nnó ápyé gé. ² Enyú dékaá nnó gébé gé enyú dela delú danfyε mat̄oó ne Jis̄s, anyua enyú denó mewaá, dela nó gé lé aló uka, unó bi ula uj̄ogé mej̄oó. ³ Ndere elúmb̄o, nkelege mampye enyú dékaá nnó yéndémuú ayi Mendoó Ε̄s̄w̄o elú ne ji aj̄ogé f̄o nnó, “Jis̄s ab̄oó wyéé.” Ne ye muú f̄o ntó ákágé j̄oó f̄o nnó, “Jis̄s ne alú Ata”, mbogé Mendoó Ukpea elá epó ne ji.

⁴ Kaagé ntó nnó unó bi Mendoó Ukpea echyεge b̄oó uto nnó ápyεge ulú uf̄oó uf̄oó. Yémb̄o wyε lé Mendoó Ukpea ewú ema ne echyεge ebwó uto mampye unó bina uko. ⁵ Mat̄oó ami esé dépyéé mbaá Ata malu uf̄oó uf̄oó, yémb̄o wyε lé Ata wu ama ne esé ako dépyéé ut̄oó bíí. ⁶ Mati ayi esé dépye ut̄oó mbaá Ε̄s̄w̄o álú uf̄oó uf̄oó yémb̄o wyε lé Ε̄s̄w̄o wu ama ne apyε ut̄oó né genwáge yéndémuú sé. ⁷ Mendoó Ukpea echyεge uto mbaá yéndémuú sé nnó dése ubi dépyεge ut̄oó ebi upogé b̄oó ako. ⁸ Mendoó Ukpea echyεge muú ayif̄o uto manj̄oó mej̄oó Ε̄s̄w̄o ne den̄ga. Muú ayif̄o echyεge ji uto manlere unó bi Ε̄s̄w̄o apyε ji akaá. Wyε lé Mendoó Ukpea ewú ema ne echyεge ebwó utó mampye ut̄oó bina. ⁹ Mendoó Ukpea wú ema, echyεge muú ayif̄o utó mamfyε met̄oó ne Ε̄s̄w̄o kpaá te ápyéé genó eyigé ji ágige. Muú ayif̄o echyεge ji utó mampye b̄oó abi améé uf̄oó uf̄oó mameé átoógé. ¹⁰ Mendoó Ukpea echyεge muú ayif̄o utó mampye

ufélekpa, muú ayifó echyēge ji utó mangarege genó eyigé getané mbaá Mendoó Eṣṱwṱ. Ayifó echyēge ji utó mankaá unó bi utanege mbaá Mendoó Eṣṱwṱ ne ebi ulá utanege fṱ mbaá Mendoó Eṣṱwṱ. Ayifó echyēge ji utó manjṱṱ ufṱṱ mejṱṱ ebi yé jimbṱṱ alá kágé fṱ. Ne ayifó ntó echyēge utó mangare ulaá ufṱṱ mejṱṱ ebimbṱ. ¹¹ Unó bina uko elé wye Mendoó Ukpea wú ema ne echyēge esé utó nnó depyege ubi. Ne echyēge yéndémuú ebíi utó cha ndere ewú ekélege.

Ankwṱle Jisṱs álú eké upṱ menyammye uchaucha né menyammye ama

¹² Dékaá nnó menyammye mekwaá awyaá upṱ uchaucha. Ne yé elé upṱ menyammye ujame dṱṱ, ucho upye lé menyammye ama. Mbantó ne Kras álú. ¹³ Eṣé abifó délú bṱṱ Jus, abifó bṱṱ Grek. Bṱṱ abifó álú áfwē abifó ápó. Yémbṱ gébége awyaá esé manaá né utó Mendoó Ukpea ewémbṱ ema, esé ako dékwe eké menyammye ama ne Eṣṱwṱ apye esé ako désē Mendoó ema.

¹⁴ Ne dépege menyammye mekwaá apó fṱ lé ne gepṱge menyammye gema, awyaá upṱ gejame. ¹⁵ Désē nnó geke geke, “Me mpó fṱ gepṱge menyammye néndé me mpó fṱ ebwṱ” ewémbṱ epye fṱ nnó geji gebēge fṱ gepṱge menyammye, waá epyéé? ¹⁶ Ne mbṱgé etu eké, “Me mpó fṱ gepṱge menyammye néndé me mpó fṱ dambṱnyi, ewémbṱ epye fṱ nnó ewu ebege gepṱge menyammye, waá epyéé?” ¹⁷ Ne mbṱgé menyammye meko abe lé dambṱnyi jiji, mekwaá abṱ awuú mbṱ mbaá ne ndé? Ne mbṱgé menyammye meko ntó abe elé etu ewu ewu mekwaá abṱ awuú mbṱ, gebē ne ndé? ¹⁸ Ndere elúmbṱ, Eṣṱwṱ akwyéé menyammye mekwaá né upṱupṱ, ne abelé yéndé gepṱ ndere ji akélege. ¹⁹ Ne mbṱgé upṱ bina uko ubṱ ube lé gepṱ gema,

menyammye abṱ abeé fṱ. ²⁰ Ndere elúmbṱ, menyammye mekwaá awyaá upṱ gejame, yéle upṱ ujame menyammye álú elé ama.

²¹ Gétú eyigémbṱ dambṱnyi ákágé jṱṱ fṱ ne ebwṱ nnó, “Okágé poó fṱ me.” Yé mekpo ékágé jṱṱ fṱ ne uka nnó “Okágé poó fṱ me.”

²² Yémbṱ wáwále álú nnó, upṱ menyammye ebifó ebi esé déferé nnó upṱ ne eshyéé dékágé jwólé fṱ ewé ubi ula pṱ. ²³ Ne upṱ menyammye ebi esé désēle nnó upṱ ne énogé, ubi ne esé dénógé dṱṱ. Ne ebi esé déla kelé nnó ubi ube fuú ne esé dékwerege chájnéé,

²⁴ ewé déla dépye fṱ mba, ne upṱ ebi ulṱme dṱṱ. Yémbṱ Eṣṱwṱ achoné upṱ menyammye bina mbaá ama, ne achyéé énogé mbaá ebi ula upṱ ne énogé, ²⁵ nnó upṱ menyammye ubegé fṱ ne angya, ucherege lé ate. ²⁶ Mbṱgé gepṱge menyammye gema geké gegene efwyale, ebifó uko ntó ugene efwyale chónchó ne geji. Mbṱgé gepṱ gema gebēge ne énogé ebifó uko ntó ubeé ne nechóchó chónchó ne geji.

²⁷ Wyémbṱ ntó ne menyammye Kras álú. Ne yéndémuú nyú álú gepṱge menyammye wuú. ²⁸ Ne Eṣṱwṱ achyéé yéndémuú gefṱgé utṱṱ bíi né echomele bṱṱ Kras. Ntoó eníné mbe elé angbá Jisṱs, matoó apea elé bṱṱ ekpávē Eṣṱwṱ, matoó uléé elé, anlere mekomejṱṱ Eṣṱwṱ. Ne abi akwṱlege elé bṱṱ abi apyéé ufelekpa, abi apyéé bṱṱ mameé atoóge, abi apogé bṱṱ, abi ápele ndere utṱṱ Eṣṱwṱ ukene, ne abi ajṱgé ufṱṱ mejṱṱ ufṱṱ ufṱṱ ebi ebwṱ ambṱṱ alá kágé. ²⁹ Nnó bṱṱ ako ne álú angbá Kras? Ngba! Nnó bṱṱ ako ne álú bṱṱ ekpave Eṣṱwṱ? Ngba! Nnó bṱṱ ako ne álú anlere mekomejṱṱ Eṣṱwṱ? Ngba! Nnó bṱṱ ako ne apyéé ufelekpa? Ngba! ³⁰ Nnó bṱṱ ako ne apyéé bṱṱ mameé atoóge? Ngba! Nnó bṱṱ ako ne ajṱgé ufṱṱ mejṱṱ ufṱṱ ufṱṱ? Ngba! Waá nnó bṱṱ ako ne ágarege ula

ufóó mejóó bina? Ngba! ³¹ Yémbó, genó eyigé débóó manere mataó wye dáó gelú nnó Esówo achye enyú unó bi ulóme dáó upwáó ebifó.

Gógé me ngáre enyú meti ewé elóme epwáó mati ako.

13

Gejeé gejeá gepwá unó uko

¹ Mbógé ébégé nnó me nkágé jóó ufóó mejóó mme meko ne ewé makiénné Esówo, ne nlá mbóó gejeé ne bóó wó, mmpye lé mejóó détú eké kálánká yé eké ubyaubya. ² Yé ebe lé nnó Esówo achye me utó mangarege bóó mekomejóó ayi atane eta wuú, ne yé nkaá unó Esówo uko chónchó ne ebi ulú bibíí, ne yé mfyé lé metóó wa ne Esówo dáó ndere ékágé pye me njóó ne makwe nnó ákwilé malu bwó ájye né mbá yicha, ne nla mbóó gejeé ne bóó wó, mpó yé genó. ³ Ne yé nkpa lé unó bi me nwyáá uko nkáre mbaá ubya bó ne yé nchye ntó lé gemé ya mbaá bóó nnó ásó né mewé gétúgé depóre Esówo, ne nla mbóó gejeé ne bóó wó mbóó yé nsa fó.

⁴ Muú ayi abóó gejeé ne bóó ágbárege metóó, ne apye galógáló ne bóó ammye fó demboó, apó fó ne nepa, ne abwéggé fó mmye.

⁵ Apyéé fó nejá. Apye fó genó eyi gepoge lé jimbíí, asóó fó metóó wáwá, ábéléggé fó depó debodebo né metóó. ⁶ Gefógé muú yina, abéé fó ne nechóchó gébéggé bóó aké apyéé gabo. Abéé ne nechóchó gébéggé bóó aké apyéé genó eyi gelú cho wáwálé. ⁷ Muú ayi abóó gejeé ne bóó, abyaá depó debodebo deko etiré bóó ápyéé, akamege nnó bóó apye nye galógáló, anerege metóó nnó ébwó akwóréggé nye gepóggé bwó ne akoge metóó né unó bi ébwó apye yéndégébé.

⁸ Muú ayi abóó gejeé ne bóó, agboó ne ébwó yéndégébé. Gébé gechwó nye eyigé uto ebi bóó ágarege genó eyigé getane mbaá

Mendoó Esówo ubyéé, uto bi bóó ajógé ufóó mejóó ebi alá kágé ubyéé, uto bi bóó ákage unó Esówo uko ubyéé nye. ⁹ Néndé unó bi esé dékaá, dékaá dénerere wó, ne mekomejóó Esówo ayi dégárege, dégarege fó ji dénerere, ¹⁰ yémbó, gébé gékwónenege nye eyigé Esówo apye nye esé dékaá unó bina uko. Ne unó bi déla dékaá denere wó, ubyéé nye.

¹¹ Gébéggé me nlú mamane, njógé mejóó eké mamane kóó, nferere depó eké mamane kóó ne mpyéé unó eké mamane kóó. Ne nana ayi nlé mmye muú, nlyáá depore dembane. ¹² Esé dégene unó nana mmye bomebome eké muú ayi apele unó né eféé ewé elá egnege cháñéné. Yémbó gébé gechwó nye eyigé esé détuúge ame dégene unó uko cháñéné. Nana me nkaá fó unó uko nnere wó, yémbó gébé gebéé nye eyigé nkágé unó uko kpa, wye ndere Esówo akaá me.

¹³ Mankwya mejóó ewé na alu nnó, unó ulú uléé ebi ula ubyéé te kwyakwya. Unó bina elé metóó mamfyé ne Esówo, manéré metóó ne Jíí ne mambó gejeé. Yémbó genó eyi gejeá né unó bina uléé elé gejeé.

14

Echye ewé Mendoó Ukpea echyegé

¹ Mmyege mambó gejeé ne ate, ne mamkpane ntó gechyéé nnó debó echye ewé Mendoó Ukpea echyegé cháchá echyéé ewé epye muú agarege genó eyigé getane mbaá Mendoó Esówo. ² Néndé muú ayi ajógé mejóó ewé jí alá kágé, ajógé lé ne Esówo ajógé fó ne akwáá, yé muú fó akágé yé genó eyigé jí ajógé, néndé ajógé lé unó Esówo ebi ulú bibíí ndere Mendoó Ukpea echyegé jí eshyéé. ³ Ne yéndémuú ayi agarege mekomejóó ayi atanege mbaá Mendoó Esówo, ajógé genó eyigé akwáá áwú, ne mejóó wuú epóge bóó efyéé ébwó eshye ne ekwenege ébwó matóó. ⁴ Muú ayi

ájógé mejóó ewé ji alá kágé, apógé lé gēme jíí, ne muú ayi agarege mekomejóó ayi atane mbaá Eṣṣṵwṵ apógé echomele bṵó Kras.

⁵ Ebo elṵme nnó enyú ako déjógé mejóó ufṵó ufṵó ewé delá dékágé, yémbṵ menkelege nnó enyú dégarégé lé mekomejóó ayi atane mbaá Mendoó Eṣṣṵwṵ. Muú ayi agarege mekomejóó ayi atane mbaá Mendoó Eṣṣṵwṵ aṵea gēme apwṵó ayi ajógé ufṵó mejóó ebi ji alá ákágé. Ekosé nnó muú abege ayi agarege ulaá mejóó ewémbṵ nnó apogé bṵó echomele Jisṵs. ⁶ Aṵme ba, mbṵgé me nchwṵge mbṵ mantame enyú, ne nké njógé lé ufṵó mejóó ebi nla nkágé, ewémbṵ epóge mbṵ enyú nnó? Yémbṵ ngarege enyú, unó uke ebi Eṣṣṵwṵ alere me, yé ebi ji apye me nkaá, yé mekomejóó ayi atane eta wuú, yé ebelé manlere enyú mekomejóó Eṣṣṵwṵ ewémbṵ ne elú genó eyi gepogé enyú.

⁷ Wyémbṵ ntó ne elú ne unó mabeé nkane embya ne nenke unó bi ulá upó ne genwá. Muú aké afṵmege embya, byṵgebyṵge yé aké akwele elé nenke byṵgebyṵge muú apyembṵ nnó ne akaá genó eyigé ji akwele? ⁸ Mbṵntó ne mbá bee alú. Mbṵgé muú afṵmege ji byṵgebyṵge, ndé muú akpomege mmye manjye bee? ⁹ Mbṵntó ne elú ne enyú ambṵó. Mbṵgé enyú deké dégarége mekomejóó né mejóó ewé delá dékágé ula, epyémbṵ nnó ne bṵó ákaá genó eyigé enyú dejógé? Déké dépyéé mbṵ dechṵó gejulé nyú mme detu. ¹⁰ Elú wáwálé nnó ufṵó mejóó uja fa mme ne yé ewé bṵó ajógé élá epó ne ula epó. ¹¹ Yémbṵ, mbṵgé me nkágé fṵ ulaá mejóó ewé muú ajógé muú yimbṵ abéé menkéé menkéé eta wa ne mentó mbéé menkéé menkéé eta wuú. ¹² Ndere elúmbṵ, tee mbaá enyú dékpane gechyeé mambṵ echye ewé Mendoó Ukpēa echyege mmyeégé nnó debṵ elé echye ewé echyege

enyú uto mampógé echomele bṵó Jisṵs ewené.

¹³ Gétú eyigémbṵ, muú aké ajógé gefṵgé mejóó ewé ji alá ákágé ula, anemmye mbaá Eṣṣṵwṵ nnó achyeé ji echyeé ewé echyege ji uto mangáre ulaá gefṵgé mejóó ewémbṵ. ¹⁴ Néndé, mbṵgé me nke nnemmye né ufṵó mejóó ebi nla nkágé ula, nnene chónchó ne mendoó wá. Yémbṵ né metṵó wa nkágé yé genó eyigé me njógé. ¹⁵ Ndere elúmbṵ, mēpye mbṵ nnó? Nane mpyeé, menene nye mmye ne mejóó ewé me nla nkágé ula yémbṵ nnene ntó mmye ne mejóó ewé menkágé. Nkwane makwa né mejóó ewé menla nkágé ula nkwane ntó ne mejóó ewé nkágé. ¹⁶ Ne mbṵgé muú aké anemmye choncho ne mendoó wuú afege Eṣṣṵwṵ né mejóó ewé ji alá kágé ula, epyembṵ nnó ne muú ayi alá kágé depṵré Eṣṣṵwṵ akame aké, “Amēn” te mbaá ji alá wuú fṵ geno eyigé ájoge. ¹⁷ Ékágé be nnó wṵ ṵamege Eṣṣṵwṵ chánéné yémbṵ epogé fṵ muú yifṵ cháchá.

¹⁸ Ntamege Eṣṣṵwṵ nnó membṵó njógé mejóó ewé nla nkágé mpwṵó enyú ako. ¹⁹ Yémbṵ mbēge né mmu echomele bṵó Jisṵs, nkelége nnó njṵó lé uchu uta ebí bṵó ákágé ne nnó njógé uchu delé ufya ebi bṵó alá ákágé ula.

²⁰ Aṵme ba, déferege sé unó eké ambane. Bége kenékéné eké ambane abi alá kágé pye gabo, ne ferege unó eké bṵó abi ábené. ²¹ Asa né mmu ṵwe Eṣṣṵwṵ nnó Eṣṣṵwṵ aké, “Nsele nye bṵó malṵ ayicha abi ájógé ufṵó mejóó ebichá, njṵó mejóó ne bṵó ba. Yémbṵ bṵó ba áwuú fṵ genó eyigé me njógé ne ebwṵ.”

²² Ndere elúmbṵ, manjógé menjṵó ewé muú alá kágé ula, alú elé gepṵ eyigé Eṣṣṵwṵ alerege utoó bií mbaá bṵó abi alá lu dafyeé metṵó ne Jisṵs Kras épó fṵ abi áfyéé metṵó ne ji. Mangarége mekomejóó ayi atanege mbaá Eṣṣṵwṵ, alú lé gepṵ eyigé Eṣṣṵwṵ

alerege utoó bi mbaá bós abi áfyéé metós ne Kras Jisós épós fós mbaá abi alá fyéé metós ne ji wós.

²³ Ndere elúmbó, mbógé echomele bós Kras achwógé mbaá ama, yéndemuú aké ajógé élé mejós ewé muú alá akágé, ne muú ayi alá akágé deporé Esówa, yé ebelé muú ayi alá afyéé metós ne Esówa wó achwógé efeé, ajógé fós nnó enyú ako delú bós ubwós? ²⁴ Yémbó, yéndemuú nyú aké agarége mekomejós ayi atane mbaá Esówa, ne muú ayi alá akágé fós depore Esówa yé ayi alá afyéé metós ne Esówa wó achwóge efeé gébé eyigémbó, jimbós akágé chánjéné nno ji alú pye gabo né mbaá unó uko ebi jimbós awuú enyú déjógé. Ne unó bi ji awuú upye nye ji akaá nnó akpene nye né unós mpa Esówa. ²⁵ Mekomejós Esówa ápye nye yéndegenó eyigé gelu bibíí né metós wuú gelá gbogónó. Epyegembó ji atome nye mano mme anógé Esówa ajóge aké, “Elú wáwálé nnó Esówa alú metós metós nyú.”

Echomele bós Kras énogé Esówa né meti melómél

²⁶ Anjme ba, mechó ewéna elúmbó nnó? Elú nnó dechwógé chónchó né echomele bós Kras yéndemuú akpome mmye mampye genó eyigé Esówa achye ji utó nnó apye. Muú ayi akágé ekwó mankwáá ákwaá, ayi akágé manlere bós mekomejós Esówa álere. Ne ayi akaá genó eyigé Mendoó Esówa eléré ji né ame gejya agaré. Muú ayi akaá manjós mejós ewé ji alá kaágé ajós, ne ayi akaá mangaré ula mejós ewémbó agare. Pyegé unó bina uko manpoógé echomele bós Kras. ²⁷ Enyú déchwógé né echomele bós Kras, déké ajógé mejós ewé muú alá kágé ula, déjógé fós bós ako, bós apea yé aléé ne akáge jós. Ne elo nnó muú ama ajógé ne nte ayi fós ajós. Ne gébégé aké ajógé, muú yifo ntó agarege ulaá mejós ewémbó nnó

bós ako akáge genó eyigé ji ajósge. ²⁸ Ne mbógé muú apó ayi agarege ulaá mejós ewémbó, bós abi ajógé mejós ewéna ákwene bómbo né echomele bós Kras. Ajógé lé mejós ewémbó né metós bwós ne mbaá Esówa. ²⁹ Yé bós ekpávé Esówa, aké ágárege genó eyigé mekomejós ayi atane mbaá Mendoó Esówa, elome nnó bós apea yé aléé ne ágarege. Ne aké ágarege bós abifó áfwórege genó eyigé ebwó ágarege manchere mbógé nnó getane mbaá Mendoó Esówa. ³⁰ Yémbó mbógé muú aké agarége genó eyigé Mendoó Esówa élere ji ne Esówa amágé lere genó eyigé fós mbaá nte menjme, ayi alu téné achyéé gébé nnó ayi ajwólé ka ajós. ³¹ Néndé enyú ako dékágé gare mekomejós ayi átane mbaá Esówa, nte agarege ne nte agare ne yéndemuú nyú akágé nyé genó eyigé Esówa agaré enyú ne enyú ako défyéé nye ate eshyéé. ³² Kaágé nnó bós ekpávé Esówa awyaá eshye magbare mmye bwó, ágile téé gébé gekwanege ne ágare genó eyi getane mbaá Mendoó Esówa. ³³ Esówa achyéé ebwó eshye nnó ápyé mbó néndé ji ákelege fós nnó dédorégé makpo ne ate, yémbó ákelege lé nnó débé nesó ne ate.

Wye ndere machomele bós Kras mako álu, ³⁴ andeé abó mambe nyameé né echomele bós Kras, néndé elome fós nnó ebwó ábéné mano apwó ande. Abó manshule lé mmye bwó mme áwuú lé depó wuú ndere ásamé né ebe. ³⁵ Ne mbógé ebwó ákelege mankaá genó ágií anó bwó né mmu upú, néndé elú élé mekpo unós mbaá andeé manjógé mejós né echomele bós Kras.

³⁶ Wó, óh! Enyú défere nnó mekomejós Esówa aló lé ne enyú? Waá wye lé enyú ambií ne déwuú mekomejós Esówa? ³⁷ Mbógé muú aférége nnó ji alú muú ekpávé Esówa, yé nnó Mendoó Esówa ne echyeye ji eshye, abó mankaá nnó unó bi me nsame mbó eta nyú, élé

Ata Jis̄s Jimb̄o ne aj̄óó. ³⁸ Ne muú álá áwuú ne genó eyigé menj̄óó mb̄o na w̄ó, Es̄w̄o ntó akaáge wuú f̄o genó eyigé ji aj̄óógé.

³⁹ Añme ba, ndere elúmb̄o, kpagé gechyeé mangarege mekomej̄óó ayi atane mbaá Es̄w̄o, ne dégb̄ege f̄óó b̄óó manj̄óó uf̄óó mej̄óó ebi álá kágé. ⁴⁰ Yémb̄o yéndégenó eyigé enyú dépyeé, pyegé geji chánéné, né meti ewé elú cho.

15

Abya melóméló ayi añea geme d̄óó alú nnó Jis̄s Kras agbo ne akwilé né negbo

¹ Añme ba, ḡógé mente enyú mech̄o abya melóméló yi me ngare nya enyú. Abya melóméló yina ne enyú déwuú défyéé mat̄óó wyéé, dégb̄are ji ne eshyéé. ² Elé gétúgé abyá melóméló yina, ne Es̄w̄o áférege nye enyú né efwyale gabo, mb̄ogé déké dégb̄arege ji chánéné. Ela ep̄ó mb̄o w̄ó, ebyennó met̄óó ewé enyú défyé ne Kras enó detú.

³ Unó bi agaré me, ubi ne me ngare enyú, ne menó genó né unó bina alú nnó Kras agbo gétúgé gabo ayi esé dépyeé wye ndere ab̄o asame né mmu ñwe Es̄w̄o nnó muú ayi Es̄w̄o akwere ji ela gefwa agbo nye. ⁴ Agbógé anii ji, ne nd̄o eléé ekwónene akwilé né negbo wye ndere ab̄o asame né mmu ñwe Es̄w̄o. ⁵ Akwilégé né negbo, ab̄o mbe alere mmye mbaá Pita, alere ntó mmye mbaá añgba bií áfyanéápeá. ⁶ Ewyagé ama alere mmye mbaá añkw̄ole bií gébé gema. Añkw̄olé bií bina ája ápw̄o gelome mesóó usaá uta (500). Gejamé né geluage bw̄ó álu abe te fina yé elé abif̄o ntó ágb̄o me ⁷ Gébé eyigé f̄ó alere ntó mmye mbaá J̄emsi ama alere ntó mbaá añgbá bií ako.

⁸ Me ne nlú kwyakwya muú ayi ji alere mmye eta wuú. Ndere áleré

mmye né eta wa mb̄o, me nlú eké maá ayi ábyené ji mb̄elepo. ^{*} ⁹ Me ñj̄óó mb̄o néndé né geluage añgbá Jis̄s me mp̄o yé muú f̄ó. Nfuú yé muú ayi b̄óó ákuú me nnó ñgbá Jis̄s w̄ó. Néndé nchyeé echomele b̄óó Es̄w̄o efwyale d̄óó. ¹⁰ Yémb̄o gétúgé galógáló ayi Es̄w̄o ab̄o áleré me, apyé me nlú gefógé muú ayi me nlú mb̄o fina. Ne galógáló yimbo áno mme detú w̄ó néndé mpye ut̄óó mpw̄óó añgbá Jis̄s abif̄o ako. Ut̄óó bi mempye mb̄o, ep̄óf̄ó lé né ut̄ó ba, ngba. Elé gétúgé galógáló wuú ne ji achyege me ut̄ó mampyege ut̄óó bina. ¹¹ Ndere elúmb̄o, yé ebe lé nnó me ne ngare enyú abyá melóméló yé elé añgba Jis̄s abif̄o ne agarege, efwyale ep̄ó né mmu néndé esé ako dégarage lé genó gemaá. Ne genó geji ne enyú défyéé mat̄óó wyéé.

Elú wáwálé nnó Es̄w̄o apye nye b̄óó abi ágboó akwilé né negbo

¹² Abya melóméló ayi esé dégarage enyú, alú nnó Es̄w̄o apye Kras akwilé né negbo. Ne mb̄ogé esé déké dégarage enyú mb̄o, ulannó enyú abif̄o déj̄ógé nnó b̄óó abi ágboó ákwilege f̄ó né negbo? ¹³ Mb̄ogé ebe nnó b̄óó abi ágboó ákwilege f̄ó né negbo, ebyennó yé Kras ntó akwilé f̄ó né negbo w̄ó. ¹⁴ Ne mb̄ogé ebe ntó nnó Ji ákwile né negbo w̄ó, ebyennó abyá melóméló ayi esé dégarage enyú alú detú ne yé met̄óó ewé enyú défyéé ne Kras elú ntó detú. ¹⁵ Ne ebeé ntó nnó esé delú b̄óó ntesé gebyo mbaá Es̄w̄o néndé esé dégarage b̄óó nnó Es̄w̄o apye Kras akwilé né negbo. Yémb̄o, mb̄ogé b̄óó abi ágboó ákwilege f̄ó né negbo ebyennó Es̄w̄o apye f̄ó Kras akwilé né negbo w̄ó. ¹⁶ Ne mb̄ogé b̄óó abi ágboó ákwilege nye f̄ó né negbo, ebyennó yé ebelé Es̄w̄o apyeé f̄ó Kras akwile né negbo w̄ó. ¹⁷ Ne mb̄ogé Es̄w̄o apye f̄ó Kras akwilé

* **15:8** Elú wáwálé nnó: Né melu ñwe ewéna, Pol alerége b̄óó ákaá nnó, ji ap̄ó f̄ó né geluágé añgbá abi Jis̄s ab̄o ayyáá gébége alú fa mme.

né negbo wó, ebyennó metóó ewé enyú défyéé ne Kras elú detú ne Eṣṣwá alu danjinte gabo nyú. ¹⁸ Ne ebeé ntó nnó bṣṣ abi áfyé matóó ne Kras ne alé gbo, áno mme detú. ¹⁹ Ne mbṣṣgé esé déneré elé metóó nnó Kras apógé nyé esé wye le né genwáge se fa mme, mmyeké esé delú bṣṣ abi meshwe awese ájame apwṣṣ ayi yéndémuú.

²⁰ Yémbṣṣ, Eṣṣwá apye Kras akwilé né negbo wáwálé. Né gégluágé bṣṣ abi agboó, Kras ne alú muú mbe ayi Eṣṣwá apyéé ji akwile né negbo, manlere nnó Eṣṣwá apyéé nyé bṣṣ abi ágboó ákwilé né negbo. ²¹ Muú ama ne apye negbo nekpene fa mme, wymbṣṣ ntó ne muú ama apye nnó bṣṣ ákwilé né negbo. ²² Bṣṣ ágboó gétúgé álú upyáne Adam, wymbṣṣ ntó ne Eṣṣwá achyégé nyé genwá eyi geké mbaá bṣṣ gétúgé áchomé mmye ne Kras. ²³ Yémbṣṣ unó bina uko upyé nyé, yé eyigé ndé né eji gébé: Kras ne alú muú ayi abṣṣ mbe akwilé né negbo, ne gébégé ji akerege nyé meso fa mme, bṣṣ abi áchome mmye ne ji ákwilé né negbo. ²⁴ Unó bina uko ukóge, mme abyéé nyé, gébégé Kras ammyégé me apwṣṣgé unó uko ebi uwyáá uto fa mme ne ebí mfaánebuú. Ne aselé nyé gefwa geko áchyéé mbaá Nte wuú Eṣṣwá. ²⁵ Nana Kras agbarege wye gefwa jí kpaá té ji ammye nyé apwṣṣ bṣṣ máwámé bíí ako. ²⁶ Kwyakwya muú máwámé ayi áchṣṣ nyé elé negbo. ²⁷ Wye ndere ásame né mmu ḡwe Eṣṣwá nnó, “Eṣṣwá afye unó uko né amu jíí.” Ajógé nnó, “Afyé unó uko né amu jíí”, elere gbṣṣgnṣṣ nnó Eṣṣwá jimbṣṣ apófṣṣ né geluage “unó uko” ebi ji afyéé né amu Jisṣ. ²⁸ Gébégé Eṣṣwá afyegé unó uko né amu Kras, Ji Maá Eṣṣwá, afye nyé ntó gemé jíí né amu Eṣṣwá muú abṣṣ afyéé unó uko né amu jíí nnó Eṣṣwá mbií ne

ágbárege gefwa, muú ayicha ábege sé eke Ji.

²⁹ Mbṣṣgé bṣṣ abi ágboó ákwilé né negbo, ula bi áwyage bṣṣ manaá Eṣṣwá gétúgé bwṣṣ utene nnó? Mbṣṣgé bṣṣ abi ágboó ákwilé né negbo, chacha, abi áwyaá bwṣṣ manaá gétúgé bwṣṣ áferé nnó? ³⁰ Ne ulannó ne esé défyéé gemége se ne efwyale yéndégébé? ³¹ Anme ba, me ngéne manoó negbo yéndégébé. Genó eyi gepye menjṣṣ mbṣṣ elé gempage eyi nwyáá nnó utṣṣ bi mpyéé eta nyú upye enyú décho mmye ne Ata sé Kras Jisṣ. ³² Gébégé me nlú né gebagé mewaá Efesṣ bṣṣ áchyé me gejamége efwyale. Elú eké me mmye elé ne menya mewaá. Mbṣṣgé mferége ndere akwaá áferége, awa nsa ayi mbṣṣ né ummye bina alú efṣṣ? Ne mbṣṣgé bṣṣ ákwilé né negbo, “Gṣṣge dényégé, dényúgé ela gachyéé dégbo.”

³³ Dékamege muú fṣṣ abwálé enyú. Déchoge gekagé neke ne bṣṣ abi áwyaá gepṣṣ gebogebo, enyú ntó débéé nyé ne gepṣṣ gebogebo. † ³⁴ Kerége né défṣṣ nyú, dépyégé sé gabo. Ngembṣṣ nnó enyú abifṣṣ dékage fṣṣ Eṣṣwá cháchá. Menjṣṣgé mbṣṣ nnó mpye mekpo unṣṣ egbaré enyú.

Gefṣṣgé menyammye ayi bṣṣ abi ákwilé né negbo dbéé ne ji

³⁵ Muú fṣṣ ákage jíí aké, “Eṣṣwá apyéé mbṣṣ bṣṣ abi agboó ákwilé né negbo nnó? Ndé gefṣṣgé menyammye ayi ebwṣṣ ákwilege ne jíí?” ³⁶ Muú ayi agige gefṣṣge nkwe yina alú genkekenégé muú. Dékaá fṣṣ nnó ápége mbwe né mme ábṣṣ kpe mbe apwane ne achíí wṣṣ? ³⁷ Genó eyigé muú apene né mme, gebéé cha ne eyi gewene mé. Ekágé be mbeé nchi yélé mbeé mbwe ayicha. ³⁸ Ne Eṣṣwá achyegé yéndé mbeé mbwe gekwṣṣgé menyammye

† 15:33 Elú wáwálé nnó: Melu ḡwe ewena etané né mmu ḡwe Isaiah.

ndere ji akelege. Ne yéndé mbee mbwε awya gefōgé menyammyε wuú.

³⁹ Unó bi uwyaá genwá ubεé fō ne gefōge menyammyε gemaá. Akwaá áwya gefōgé menyammyε áwú bwó cha, menya áwú bwó cha, meshuú εwyaá gefōge menyammyε awé bwó cha ne dénywone déwya gefōge menyammyε áwé bwó cha.

⁴⁰ Menyammyε unó bi úlú né mfaánebuú alu ufóó ufóó ne ayi unó bi úlú fa mme alú ntó ufóó ufóó. Ulóó unó bi mfaánebuú úlú cha ne ulóó unó bi fa mme. ⁴¹ Nmeé εwyaá ebi gefōge ulóó cha, mfaá awya ebi gefōgé ulóó cha, ambe ntó áwyaá εyigé bwó gefōgé ulóó cha ne yéndé membe awya wye ebi gefōgé ulóó cha.

⁴² Mbantó ne εβεé ne bóó abi εσωω άpyεé nye bwó ákwilé né negbo. Anígé muú, menyammyε wuú apwanege, ne gébégé εσωω apyεge ji akwilége né negbo menyammyε yimbo apwanege sé té kwyakwya. ⁴³ Anígé ji alome sé mampe ame wye ne apó fō ne uto. Yémbó, gébégé εσωω apyεge ji akwilége né negbo abεé melóméló ne uto. ⁴⁴ Anígé ji ndere genóge mme yina, yémbó gébégé εσωω apyεge ji akwilége né negbo abεé genó εyigé melu εwé εσωω alu. Mbógé menyammyε ayi mme yina alu, εbyennó ayi melu εwé εσωω ntó alu. ⁴⁵ Elu wye ndere asame né mmu ηwe εσωω nnó, “εσωω akwye Adam muú mbe, achyεé ji genwá”; yémbó Adam ayi kwyakwya alú Mendoó εwé εchyεge genwá. Adam yina elé Kras. ⁴⁶ Gefōge menyammyε ayi melu εσωω fō wó εsé débóó mbe dewyaá wó, elé ayi mme yina. Ne ayi débe nye ne ji elé ayi melu εσωω. ⁴⁷ εσωω akwye Adam muú mbe ne usóó ne ayi kwyakwya atane né mfaánebuú. † ⁴⁸ Bóó mme

meko álú wye eké muú mbe ayi εσωω akwye ne usóó. Wyεmbó ntó ne bóó abi ájyεé mfaánebuú áβεé nye ne menyammyε eké ayi muú ayi atané mfaánebuú. ⁴⁹ Nana menyammyε sé alú wye eké ayi Adam muú ákwye ji ne usóó, ne bíi umaá débεé nye eké Kras muú atane mfaánebuú.

⁵⁰ Anme ba, ngarege enyú nnó gefōge menyammyε ayi εsé déwyaá mbó nana ákwane fō mambe né melu εwé εσωω ágbarége gefwa ji wó. Ne genó εyi gegboó gekágé nyeé fō geteé genó εyi geláge gboó.

⁵¹ Gógé me ngare enyú genó εyigé enyú délá délu dankaá. Esé ako dégboó nye fō, εσωω akworege nye εsé ako, achyεé εsé menyammyε meke. ⁵² Gébégé áfomege mbá εσωω, εσωω akworege nye εsé mbélépó, gemεge nnó muú ábyo ame ánéné. Afomege mbá yimbo bóó echomele εσωω abi ágboó ákwilége nye né negbo, ne εbwó ámágé gboó sé. Gébé εyigémbó ne εsé ako dékworege. ⁵³ Ne menyammyε sé ayi áchóge ábó mankwore ála ayi ála choge ne menyammyε ayi ágboó ábó mankworé ála ayi ála gboó. ⁵⁴ Ne gébégé menyammyε se yina ayi áchóge, álagé ayi ála choge fō, ne menyammyε sé yina ayi ágboó álagé ayi ála ágboó sé: genó εyigé asame né mmu ηwe εσωω gebéé wáwálé ndere asame nnó, “εσωω apwó negbo, utoó negbo ubyεé.”

⁵⁵ “Wóó ðh negbo, uto bye ebi ðwane bóó ule? Wóó ðh negbo uto ebi wó ðpye bóó awuú ubalé ule?”

⁵⁶ Negbo newáne εsé gétúgé gabo ayi εsé dépyεé. Ne elé mabe ayi εσωω achyεé ne ápyεé εsé dékaá genó εyigé gabo yimbo alu, ne gabo afwánege εsé. ⁵⁷ Yémbó matame mabe ne εσωω muú achyεgé εsé uto nnó démmye dépwó gabo ne

† 15:47 Elú wáwálé nnó: Adam ayi ájógé mbó elé Jisós.

negbo gétúgέ défyεέ mató ne Ata Jisós Kras.

⁵⁸ Ndere elúmba, aημε ba ténege ne eshye, dékamege genóge fó genyíge enyú mató, pyege wye utó Ata ne mató nyú mako néndé dékaá nnó utó bi dépyεέ né mabo ata únómé fó mme detú.

16

Echye ewé áchyege mampoó eshomele bóó Kras né Jerosale

¹ Góge meshuú enyú meko né mechó ηka eyi enyú déchwó mampoó bóó Esówa né gebage mewaá Judiya. Me nkεlege nnó enyú ntó dépye wye ndere me mbó ngaré eshomele bóó Kras né meló Galasiya nnó apye. ² Yéndé bií uwyaa, yéndemuú nyú afere ekéke ηka né eyi ji áwyaá, ákwyεé ábelé chánchá, ékágé gébégé menchwóge ne bóó ammyege manchwóge unó. ³ Ne gébégé menchwóge nsame nye ηwe nchyeé ne bóó abi enyú déjyaá nnó ákpa eshye nyú ájye ne ewú né Jerosale. ⁴ Ne mbógé eló nnó mentó nyjεé, ebwó ákwóle me déjyé ulua.

Pol aso mala neke

⁵ Ne menké nchwó gé enyú, nkogé né gebagé mewaá Masedonia, néndé mbele uméé ba nnó nkóge kpe ewúmba ne nkwóne eta nyú. ⁶ Nchwóge mbelege nye mboó nda ne enyú ndáfo nshwone yina abyéé nye me ewúmba nnó enyú dépoó me, nyjεé mbaá ayi nkεlege manjyéé. ⁷ Nkεlege fó nnó me nchwóge mangé enyú nkóge tenéténé. Mbelé uméé nnó Ata akamege nchwóge mbelé mboó nda ne enyú.

⁸ Ndere elúmba, mbelege fa né Efesós kpaá te gébé eyigé ányεé epaá ewé Pentikos ebáné me. ⁹ Néndé Ata anene me meti fuú nnó mpye gekpekpegé utó fana. Yémba gejamégé bóó mawame amuame mangbe me meti.

¹⁰ Mbógé Timóti achwóge bane enyú, sége ji chánéné ékágé ji abe ne εfo né metó metó nyú, néndé ji ntó apye utó Esówa wye ndere me. ¹¹ Ndere elúmba, ékágé muú fó abya ji, poóge ji ake chánéné, áchwó age me néndé ame aya alú meti mange ji ne aημε abifo.

¹² Ege ewé Apolos nkpea ji ndanda ne nda nnó ake ne aημε abifo achwó age enyú, yémba elú eké ekwane fo ji manchwó nana wó. Agege meti achwó nyε.

Kwyakwya mejó

¹³ Bége ame mekpo fuú, tenege ne eshye né unó Kras ebi enyú dékame ne ubi. Yéndégenó eyigé enyú dépyεé, fyege wye metó ne Kras, défóge yé genó, ne tenegege ne eshye. ¹⁴ Ne yéndégeno eyigé depyεé, bóge gejeé né mmu mató nyú.

¹⁵ Ne aημε ba, dékaá nnó gébégé me ngare mekomejó né Akaya, Stefanas ne bóó abi alu né gepú jii ne abóó mbe afyεé metó ne Kras ne achyεé ntó gemé gebwó geko mampoógé bóó Esówa. ¹⁶ Ne nchyege enyú majyéé nnó déwúgέ ne ufó bóó bina, dépyεé utó ne ebwó ne yéndemuú ayi apyεé utó ndere ebwó apyεé.

¹⁷ Metó egó mme gétúgέ Stefanas ebwó ne Fotunatos ne Akaikos áchwó fa. Ebwó ápoó me wye ndere mbógé enyú déba débe fa dépoge me. ¹⁸ Ebwó áfyε me eshye wye ndere áfyεé enyú ntó eshye. Chyεgé enógé mbaá ufó bóó bina.

¹⁹ Machomele bóó Kras ayi álú né gebage mewaá Esya áló enyú matame. Akwila ne Priska chónchó ne eshomele bóó Kras ewé elú né gepúgέ bwó aké me ntame enyú bóó Ata chánéné. ²⁰ Aημε bi álú wéna ako áló enyú matame. Yéndemuú nyú átame nte, atyaá ji.

²¹ Me Pol ne nsame matame mina ne ebwó wa me mboó.

²² Mbəgé muú abó fó gejeé
ne Ata Jisəs Kras, ube ube ne ji.
Nnənemmye nnó Ata se Jisəs Kras
achwó wáwá.

²³ Nnənemmye nnó Ata Jisəs alere
enyú galógáló.

²⁴ Me mbó gejeé ne enyú ako
néndé esé ako décho mmye ne Kras
Jisəs. Amēn.

**ΝῶϞε ayi agbeé ηῶϞε epeá
eyi Pól ásamé mbaá
εchomele bᵔᵔ Kras né
Kōrent**

*Pól atamege Εῶᵔᵔᵔ ne anenemmye
gétúgέ εchomele bᵔᵔ Jisᵔᵔ né Kōrent*

¹ Me Pól muú Εῶᵔᵔᵔ ajsaá nnó mbe ηgbá Kras Jisᵔᵔᵔ ndere ji akelege, ne nsamé ηῶϞε yina. Ε῔ᵔᵔ ne menje sé Timᵔᵔti délᵔᵔᵔ enyú matame. Ntᵔᵔmé ηῶϞε yina eta nyú εchomelé bᵔᵔ Jisᵔᵔᵔ né melᵔᵔ Kōrent ne bᵔᵔ Εῶᵔᵔᵔ ako abi álú né gebagé mewaá Akaya. ² Nnenemmye nnó Nte sé Εῶᵔᵔᵔᵔ ne Ata Jisᵔᵔᵔ Kras álérégé enyú galógálᵔᵔ ne ápye enyú débε nesᵔᵔ ne atε.

*Εῶᵔᵔᵔᵔ afyéé bᵔᵔᵔ metᵔᵔᵔ né mati
mako áyi ágene εfwyale*

³ Détamégé Εῶᵔᵔᵔᵔ muú alu Εῶᵔᵔᵔᵔᵔ ne nte Ata sé Jisᵔᵔᵔᵔ Kras. Ji alú nte ayi ágené bᵔᵔ meshwε, ne Εῶᵔᵔᵔᵔᵔ muú afyéé bᵔᵔᵔ metᵔᵔᵔᵔ matimati. ⁴ Ji afyéé ε῔ᵔᵔ metᵔᵔᵔᵔ né yéndé εfwyale εwé ε῔ᵔᵔ dégεne nnó ε῔ᵔᵔ ntᵔᵔ dékaá ndere défyéé bᵔᵔᵔ abi ágené εfwyale metᵔᵔᵔᵔ. Déké défyéé εbwᵔᵔ metᵔᵔᵔᵔ, défyεgέ εbwᵔᵔ metᵔᵔᵔᵔ wyε ndere Εῶᵔᵔᵔᵔᵔ afyéé ε῔ᵔᵔ. ⁵ Wyε ndere ε῔ᵔᵔ dégené εfwyale dᵔᵔ gétúgέ déchome mmye ne Kras, mbᵔᵔntᵔᵔ ne Εῶᵔᵔᵔᵔᵔ afyéé ε῔ᵔᵔ metᵔᵔᵔᵔ gbεne gétúgέ déchome mmye ne Kras. ⁶ Ndere elúmbᵔᵔ, mbᵔᵔgέ ε῔ᵔᵔ déké dégené εfwyale, elú lé nnó Εῶᵔᵔᵔᵔᵔ afyéé lé enyú metᵔᵔᵔᵔ ne nnó aferé enyú né εfwyale gabo. Ne mbᵔᵔgέ Εῶᵔᵔᵔᵔᵔ afyéé ε῔ᵔᵔ metᵔᵔᵔᵔ elú lé nnó ε῔ᵔᵔ ntᵔᵔ défyεgέ enyú metᵔᵔᵔᵔ ne nnó enyú debᵔᵔ εshye dékógé metᵔᵔᵔᵔ dégεne gefᵔgέ εfwyale εwé ε῔ᵔᵔ dégené. ⁷ Metᵔᵔᵔᵔ εwé ε῔ᵔᵔ déneré ne enyú enyigé fᵔᵔ néndé dékaá nnó ndere enyú dégené εfwyale ne ε῔ᵔᵔ chóncho, Εῶᵔᵔᵔᵔᵔ afyéé nyε ntᵔᵔ enyú metᵔᵔᵔᵔ wyε ndere áfyéé ε῔ᵔᵔ.

⁸ Anje sé, dékelegé enyú dékaá gefᵔgέ εfwyale εwé ε῔ᵔᵔ dégené né gebagé mewaá Ε῔῔ᵔᵔ. Ε῔ᵔᵔ dékpe né εfwyale εwé εpᵔᵔᵔᵔ ε῔ᵔᵔ mamkpa ne εpye ε῔ᵔᵔ debᵔᵔ defere metᵔᵔᵔᵔ nnó débεé sé abε. ⁹ Εbᵔᵔ elú wyε eké lé mpa ne asᵔᵔᵔ nnó ábᵔᵔ manwa ε῔ᵔᵔ. Yémbᵔᵔ εwena εpye nnó ekágé ε῔ᵔᵔ déliígé mmye ne gemεge sé ambᵔᵔᵔᵔ, déligé elé mmye ne Εῶᵔᵔᵔᵔᵔ muú apye bᵔᵔᵔ ákwilegέ né negbo. ¹⁰ Ji aferé ε῔ᵔᵔ né manoᵔᵔ negbo. Ji aferεge nyε wyε ε῔ᵔᵔ né εfwyale. Ne ε῔ᵔᵔ déneré metᵔᵔᵔᵔ ne ji nnó aferεge nyε wyε ε῔ᵔᵔ né εfwyale ferεge. ¹¹ Enyú ntᵔᵔ pógé dénenemmye gétúgέ sé. Dépyεgέ mbᵔᵔ, gejamégé bᵔᵔᵔ ánené nyε mmye gétúgέ ε῔ᵔᵔ ne Εῶᵔᵔᵔᵔᵔ awuú nyε mmyemenene eyi mbᵔᵔ aleré ε῔ᵔᵔ galógálᵔᵔ ne gejamégé bᵔᵔᵔ átamege nyε ji gétúgέ galógálᵔᵔ ayi ji áleré ε῔ᵔᵔ.

*Ula bi Pól ákwᵔᵔᵔᵔ ndᵔᵔ nekε nit álá
ma jyε sé né Kōrent wᵔᵔ*

¹² Genó εyigé ε῔ᵔᵔ dedᵔᵔᵔ εbwᵔᵔ εwᵔᵔme gelú nnó, matᵔᵔᵔᵔ sé ágarege ε῔ᵔᵔ nnó délu pópᵔᵔ né yéndégenᵔᵔ εyigé ε῔ᵔᵔ dépyεé fa mme, chacha gebégé délu ne enyú, ne déjógé wyε wáwálé. Ε῔ᵔᵔ déliú fᵔᵔ mmye né dénjaré ákwaá wᵔᵔ, déliú lé mmye né utᵔᵔ bi utanegé né galógálᵔᵔ ayi Εῶᵔᵔᵔᵔᵔ álerege ε῔ᵔᵔ. ¹³ Genó εyigé ε῔ᵔᵔ désame né eta enyú elé genᵔᵔ eyi gelú ε῔ᵔᵔ metᵔᵔᵔᵔ débiú genᵔᵔ wᵔᵔ. Yé elé enyú dela dékaá gefᵔge bᵔᵔᵔᵔ abi ε῔ᵔᵔ délu chanéné wᵔᵔ, ε῔ᵔᵔ déneré metᵔᵔᵔᵔ nnó biú uma enyú dékágé nyε ε῔ᵔᵔ chánéné. ¹⁴ Ne né biú bi Ata sé Jisᵔᵔᵔᵔ Kras achwᵔᵔᵔ, dedᵔᵔᵔᵔ nyε εbwᵔᵔ εwᵔᵔmé gétúgέ sé wyε ndere ε῔ᵔᵔ ntᵔᵔ dedᵔᵔᵔᵔ nyε εbwᵔᵔᵔᵔ εwᵔᵔᵔme gétúgέ nyú.

¹⁵ Ndere nwya umε bina né metᵔᵔᵔᵔ, me mbᵔᵔ nshuú mε nnó nchwᵔᵔᵔ nge enyú, nnó enyú debᵔᵔ mejé magbε apea. ¹⁶ Me mbᵔᵔ nshuú mange enyú gebégé nké jyε Masedonia ne gebégé me nké nkeregέ meso nnó enyú dépoᵔᵔ me nyε né gebágé mewaá Judiya.

17 Ndere me nshuú mbò nla chwò sé wò, nnó me mbó ndoó mbò lé manaá ndoó maweeé? Waá nnó me nlú mbò élé eké muú mme, muú ákámeege “Eeh! Eeh” ne “Ngbal Ngbal” gébé gemaá? 18 Te mbaá Eṣṣwò agarege wáwálé mekomejòó ayi esé dégare enyú ápó nya fò “Eeh ne ngba.” 19 Jisṣ Kras Maá Eṣṣwò muú Sibas, Timōti ne me dégaré enyú abya wuú apó fò muú ayi ajógé eeh ne ngba gébé gemaá. Ji alú lé “Eeh” ayi Eṣṣwò. 20 Jisṣ ne alu muú ayi alerége nnó Eṣṣwò akame nnó, “Eeh” né mbaá yéndégenó eyi ji anyémeno. Ge ula bi esé déjógé nnó, “Amen” né mabò Jisṣ ne déchyege ngò mbaá Eṣṣwò mbò. 21 Eṣṣwò Jimbòó ne apye esé ne enyú chóncho détené ne eshye ndere déchome mmye ne Kras. Ji ne afyéé esé nnó debe bòó bií, 22 ndere afyéé esé Mendoó Ukpea né matòó nkane gelo jíí. Mendoó wuú ewémbò elerége nnó esé déséle nye unò bi Eṣṣwò achyége bòó bií.

23 Me nkuú Eṣṣwò ndere nte sé wa, nnó genó eyigé me njógé gelú wáwálé. Ula bi me nla mma kere sé ewú mbò né Kōrent wó úlú nnó ékágé metòó usòó wa epye enyú débò efwyale. 24 Esé démmye fò nnó déma degaré enyú genó eyigé débò mamfyé metòó wye, néndé enyú détene me ne eshye né genó eyigé défyéé metòó wye. Esé dékelege lé nnó décho mbwa ne enyú dépyege utòó ulua nnó enyú débè ne nechòchó.

2

1 Getú eyigémbò, ne me mkpe jòó nnó mmagé keré sé eta nyú néndé nchwógé mpyeé nye enyú déla ne mesome. 2 Me pyegé matòó ásgé enyú, ndé bòó cha abéé abi ápye metòó egòó me? Wye lé enyú abi mpye déla ne mesome ne débéé. 3 Ge ula bi me nsame gefógé nwe yimbò eta nyú mbò nnó ékágé nchwógé ewú, bòó abi álu mampye nnó metòó egòó me, ápye metòó

esógé lé me sòó. Ne nkaá chánéné nnó metòó eké egòó me egòó ntó enyú ako. 4 Nsa enyú nwe yina ne ubalé ne mesome né metòó ne manse né ame. Ula bi me nsame ji upó fò nnó mpye matòó asò enyú, úlú élé nnó mpye enyú dékaá gejamégé gejeé eyigé me mbòó ne enyú.

Menjme ayi ápye gabo débò manjii ji nte

5 Mbógé muú fò né geluage nyú achwò ne efwyale, apye fò me nwú ubalé ndere enyú ako déwuú wó. Me njógé mbò ékágé ebe nnó me mma jòó ewu dòó wó. 6 Ndó ayi enyú geame déshulé muú yimbò akwané. 7 Ndere elúmbò, jigénté gyeé ayi ji apyéé, défyé ji metòó nnó ékágé ji ála meshwemeshwe abò gepwa. 8 Ne nnene enyú mmye nnó dema délere ji nnó délú gboó wye ne ji. 9 Ula bi me nsame enyú nwe yimbò úlú nnó mfworé enyú mbógé dépye yéndégenó eyigé me ngaré enyú nnó dépye. 10 Yéndémuú ayi enyú déjigénte gye ayi ji apye, me ntó njigé ji nte. Me njigénte gabo muú chacha mbógé mechò ebege nnó me njii ji nté né galógáló nyú. Ne mpye mbò né mbe ushu Kras, 11 nnó ékágé danchòmeló abò esé déndó néndé dékaá me nkyaá ayi alu ji metòó.

Utòó Kras ebi esé dépye ulú eké gebe gelógéló né eta Eṣṣwò

12 Gébége me nkwané né melò Truus, Ata apye me nge meti mangaré abya melóméló Kras. 13 Yémbò metòó wa echyéé me efwyale néndé mengé fò menjme sé Titos wye wó. Ndere elúmbò, nlyá kpe ebwó nfe né melò Masedonia.

14 Yémbò matame mabe ne Eṣṣwò, Ji ammye apwò ne ase esé bòó denò bií dékène déjye ne ji gétúgé déchome mmye ne Kras. Ji aselé esé apye bòó ákage dépòré Kras né yéndé mbaá ayi déjyeé ne depò etiré mbò désanenge déjyeé eké gebe gelógéló. 15 Genwáge esé gelú eké

gebégé elu ewé ásóó né mewε Kras achyégé mbaá Εσωω. Bóó abi Εσωω áwené gemége bwó áwuú geji cha ne abi ánome mme detú áwuú geji cha. ¹⁶ Né mbaá bóó abi ánome mme detú esé delú eta bwó eké geboboge gebε eyi gechwáó ne negboó. Né mbaá bóó abi Εσωω awené gemεge bwó delú eta bwó eké gebε gelógéló eyi gechwáó ne geñwá. Nðere elúmbó, ndé muú akwane mampye gefogé utóó bina? ¹⁷ Esé depó fó bóó abi ágbarege meko mejóó Εσωω byabya eké genó gesé ndere bóó abifó ápyεé. Yémbó gétúgé Εσωω atóme esé, esé dégarage ji ne matóó sé mmu pópó né mbε ushu wuú ndere baá utóó Kras. Εσωω alu nteεε esé.

3

Menomenyεé meke επωó ewé gekwene

¹ Nnó esé démagé bóó mbó elé mamfεge gemεgé sé? Waá nnó esé dékelege nnó muú fó asá ηwe ayi afεge esé ató eta nyú, yé ayi nnó enyú désa défεgé esé ndere bóó ne ate ánlere abifó ápyεé? ² Ngba, enyú ambóó delú eké bó ηwe abi áfεgé esé. Geñwáge nyú gelú eké bó ηwe abi asamé né mmu matóó se, yéndémmu ákagé kú abi akaá utóó ulóóló bi esé dépyεé. ³ Enyú délere nnó delú eké ηwe ayi Kras asamé atóme esé déchwáó ne ji. Asá fó ηwe yina ne genóge ηwe wó, ásá lé ne Mendoó Εσωω muú alú mebe. Asá fó ji né ubaré mataa wó, ásá lé né mmu matóó akwaá.

⁴ Esé dékage jóó unó bina ndere déneré metóó ne Εσωω gétúgé genó eyigé Kras apye. ⁵ Epófó nnó esé dékwané mampye genó fó né mmyεmmye sé, elé Εσωω ne apye esé dékwanεge mampyeé yéndégenó. ⁶ Ji ne apye esé dékwane mambε baá utóó bií né menomenyεé meke. Menomenyεé ewéna epófó ebe ewé ásamé, elú lé Mendoó Εσωω. Ebe ewémbó

etené bóó né negbó, yémbó Mendoó echyεge bóó geñwá.

⁷ Ne mbógé nnó utóó eβε Mosis ewé ásame né ubare mataa, ewú ewé eténe bóó né negbo, echwó ne gengbo eyi gepyeé bóó Isrēli alá kágé pε fó Mosis né ushu chó gétúgé ushu bií uge nege dóó yé elé gengbo eyigé gegboó gelú gejyεé, ⁸ nnó utóó Mendoó Εσωω muú achwáó ne geñwá uchwáó nyε fó ne gengbo eyi gepwáó eyina? ⁹ Mbógé nnó utóó eβε ewéna ewé etené bóó né negbó, ewyá gefogé gengbo eyina, fεrege ndere gengbo eyigé utóó Mendoó Εσωω muú apyeé nnó debe cho né mbe ushu wuú gebεé. ¹⁰ Wáwálé né mechó ewéna alú nnó, genó eyi gebó gewyaá gengbo mbεmbe gepó sé ne gengbo chacha néndé gengbo geke eyi gechwáó gégénégé gepwó geji. ¹¹ Ne mbógé genó eyigé nya gebó gegboó gelú gewyaá gengbo, ebyennó eyi gela te etém gewyaá gengbo gepwáó.

¹² Te mbaá esé débelé umεé chánéné nnó mbó ne elu, esé depyεé unó ne metóó mende. ¹³ Esé debó fó mampye eke Mosis muú akwere ushu bií nnó ekage bóó Isrēli age ndere gengbo eyigémbó gegboó gelú. ¹⁴ Yémbó matóó bóó bimbo alu wyεé sésélé akaá ye genó wó. Mbó ne alu kpaá te fina. Ye akúgé gekwenege meno menyεε ákagé fó ula. Elú eké genó eyimbo gelú ebwó né matóó kwekwere. Genó eyi gekágé pye nnó afere ebwó genó eyina né metóó, elé mbógé ebwó afyεge metóó ne Kras. ¹⁵ Wáwálé alú nnó, te fina elú eké genó eyigémbó gelú ebwó né matóó kwekwere néndé yé akú eβε Mosis ebwó ákagé fó ula. ¹⁶ Yémbó, muu akworegé metóó akwalegé Ata, Εσωω aferege genó eyi gekwere mbó ji ushu. ¹⁷ Nana Ata ayi me njógé mbó akene ne Mendoó Εσωω ne apyeé unó bina. Ne yéndé mbaá ayi Mendoó Ata eβεε, epye bóó álaá mmyεmmye bwó genó gefó

gewele sé ebwó. ¹⁸ Ne esé abi genó gefo gela gekwere esé mató wó, dégene genjbagé Ata eyi gegenege ese mmye eke ημεε nnó dékworege wye kworege debé eke ji. Ndere dékworege dégenege wye genege, elé Ata muú akene ne Mendoó Ukpea ne apyeé nnó ebe mbo.

4

Unó mabó né mmu ujemesé

¹ Te mbaá Esowó né galógáló wuú, achyéé esé utóó bina nnó dépye, ese depó fó ne gepwyaá mampye ubi. ² Esé délyaa deporé défyá ne unó bi uchwóó ne mekpó unóó. Esé débwólégé fó bóó, ne débwólégé fó amu ne mekomejóó Esowó. Esé dégaregé lé bóó wáwálé ayi atome ne Esowó né gefóó eyi yéndemuú agene nnó esé dégarege wáwálé né mbe ushu Esowó ne bóó abi agaregé wáwálé akaá nnó mbo ne elú. ³ Ye mbógé abya melóméló ayi esé dégarege alú lé bibií, ebyennó alú lé bibií mbaá bóó abi ánome né mme detu. ⁴ Danchómeló muú alu Esowó bóó mme, aníí me ame bóó abi alá fyéé metóó ne Kras wó. Ndere elúmbó, ebwó ákágé gé fó ndere genjbo eyi getanege né abya melóméló gegenege. Ebwó ákágé fó ula abya melóméló yimbo ayi atome ne ηgó Kras. Ji Kras alu mekpéé Esowó. ⁵ Néndé ndere dégarege abya melóméló déselé fó ji nnó dépye bóó áge esé, dégarege ji nnó bóó áse Jisós Kras nnó ji alu Ata. Ne esé ambóó delú lé baá utóó nyú gétúgé Jisós. ⁶ Esowó muú ajóó nnó, “Genjbo gegene né mmu gemua,” ji apye genjbo jii gegene né mmu matóó sé mampye esé dékaa genjbagé. Esowó eyi gegenege né ushu Jisós Kras.

⁷ Ndere Esowó apye esé dékaa mbo esé delú lé eké ujeé meseé ebi áfyéé genóge mabó né mmu. Mechó ewéna elúmbó, manlere nnó utóó bi upwóó amu, ebi esé déwyaá utane lé né mbaá Esowó epóó eta

esé ambóó. ⁸ Efwyale efinegé esé matimati yémbó dégbegé wye gejulé. Gébé eyigé fó dékwene tametame yémbó délyage fó utóó sé. ⁹ Bóó ámmye amu ne esé yémbó Esowó alyagé fó esé shushuú. Atulege esé yémbó ákágé cho fó genwáge esé. ¹⁰ Efwyale ewé esé dégene mbo yéndégébé, elú wye eké negbo né Jisós ne esé dékpane mbo né menyammye sé dékene. Epyembo nnó bóó ágene nnó genwáge Jisós gelú né menyammye sé. ¹¹ Né genwáge sé geko fa mme, delú wye né mmu efwyale ewé echwóó ne negbo gétúgé dékwólégé Jisós Kras. Epyembo nnó bóó ágene genwáge Jisós né menyammye sé ayi alá abeé fó te kwyakwya. ¹² Ewéna eléré nnó, esé dékame negbo nnó enyú debo genwá eyi gélagé byé.

¹³ Muú fó ajóó né ηwe Esowó aké, “Me mfyé metóó ne Esowó gétú eyigémbó ne njóó.” Esé ntó delu mendoó ema ne ji, ewé epye esé défyéé metóó ne Esowó getú eyigémbó ne déjóó. ¹⁴ Esé dékaa nnó Esowó muú apye Jisós Kras akwilé né negbo, apye nye ntó esé dékwilé né negbo chónchó ne Jisós, ase esé chónchó ne enyú déchwó détene né mbe ushu wuú jimboó. ¹⁵ Efwyale ewéna meko elú lé né galógáló nyú. Ndere elúmbó, Esowó alerege nye galógáló wuú mbaá bóó gejamé gejamé. Ewémbó epye nye ebwó atamege ji, ne ji abóó nye ηgó.

Esé depwad fó néndé défyéé wye metóó ne Esowó

¹⁶ Ndere unó bina ulú mbo, esé débéé fó ne gepwa. Ye elé menyammye esé akwóó ajyeeé, Esowó achyegé mandoó sé utóó yéndé bií. ¹⁷ Efwyale ewé esé dégene mbo nana elú lé gachyeeé ne ebelege ye, yémbó echwóó lé esé ne gekpekpégé ηgó ayi apwóó amu ne abeé te kwyakwya. ¹⁸ Esé défyéé fó ame né unó bi dégene, défyé lé ame né unó bi dela dékágé gé ubi. Ula

úlú nnó unó bi esé dégené ubeé lé né mboó gébé. Yémbó ebi esé délá dégené ubi ne ubeé te kwyakwya.

5

Menyammye meke asele nye melu ayi gekwene

¹ Menyammye sé fa mme alú eké maá geto ayi déjwolege wyeé. Dékaá nnó mbógé amugé maá gepú yina, Esowó achyegé esé ayicha né mfaánebuú déjwolé wyeé. Akwaá fó wó átenege ji wó, élé Esowó jimbóó ne átenege ne gebéé wyeé te kwyakwya. ² Esé déshwaá meshwa né genwágé sé yina nana, ne déshyage nnó Esowó afye esé menyammye sé ayi meke ayi atanegé né mfaánebuú ndere afyee muú ndeé meke. ³ Gétúgé nnó yé dégbo lé gboó afyegé esé menyammye yimbó ayi mfaánebuú, esé débée fó gejógéné. ⁴ Ndere esé delú né menyammye yina ayi alu eké maá geto, déshwaá meshwa gétúgé déwuú ubale, deshwaá fó nnó dékelege mangbo. Dékelege élé nnó Esowó achyee esé menyammye ayi abee te kwyakwya nnó áse melú ayi ágboó. ⁵ Esowó jimbóó ne akpome esé mmye né mechó ewéna, ne achyee esé Mendoó Ukpea ndere genó eyigé ji áchoó utó né mbaá genó eyi gechwó.

⁶ Ndere elúmbó, esé dékaá wáwálé nnó Esowó achyegé nye esé menyammye ayi meke, néndé te mbaá esé delú mebe né menya sé yina, neke neshya esé dóó mambe né mbe ushu Ata. ⁷ Ndere esé delú fa mme, delú mamfyege metóó ne ji, epófó mangene ji ne amé. ⁸ Esé débóó eshye né metóó ne dékelege nnó délyaa menyammye yina, déjye né meló sé débé ewú ne Ata Jisós. ⁹ Ndere elúmbó, yé delú né menyammye yina, yé ayi né, esé demuame lé nnó dépye metóó egógé ji. ¹⁰ Néndé esé ako debo

mantene unóó mpa né mbe ushu Kras. Ji ajwolege nye né geluogé mpa, asó mpa yéndemuú. Ne yéndemuú abóó nye nsa né galógáló yé gabogabo ayi apyee gébége ji alú né menyammye yina fa mme.

Kras apye bóó akerege né nesó ne Esowó

¹¹ Te mbaá esé dékaá nnó Ata ne alú muú ayi esé débóó mamfógé, dékpeage bóó mbó nnó ákame ne abya melóméló Kras. Esowó akaá ufóó bóó abi esé delú ne mbelé umee nnó yé enyú ntó dékaá chánéné né mmu matóó nyú. ¹² Esé démmye fó nnó déma défège geme gese eta nyú. Demmye élé nnó enyú debe ne ula bi dékágé dógé ebwó ewóme gétúgé sé, nnó enyú débé ne meko manshuú mbaá bóó abi ábwegé mmye gétúgé dékprakpa ate bó epófó gétúgé ayyaa gepó gelógéló. ¹³ Elú eké enyú déferege nnó mekpo epó esé chánéné. Yé makpo ápó esé chánéné, elú lé gétúgé dékelege nnó dépye Esowó abó ngó. Yé makpo alu esé chánéné elú lé né galógáló nyú. ¹⁴ Gejeé eyigé Kras abóó ne esé ne getene esé dépyee yéndegenó, néndé esé dékaá nnó ji agbo gétúgé bóó ako. Ndere elúmbó, esé ako dégbo chóncho ne ji. ¹⁵ Kras agbo gétúgé bóó ako nnó bóó abó genwá eyigé ji achyege, ábegé fó abe mampyegé élé unó bi ugóó ebwó metóó, ápyege lé unó bi ugóó ji metóó. Ji ne agboó ne akwilé né negbó gétúgé bwó.

¹⁶ Ndere elúmbó, eló nana eyyegé mbe esé dépele sé bóó né mashu ndere bóó mme ápyee. Mbó ne dépele nya Kras ne nana dépelé sé ji mbó. ¹⁷ Ewéna etene nnó muú achogé mmye ne Kras, alaa muú meke. Genwá eyi gekwene gekoó me, gège yé eyi geke gechwó. ¹⁸ Unó bina uko élé Esowó ne apyee ubi. Ji muú apyee esé dékeré né nesó ne ji gétúgé genó eyi Kras apyee, ne achyee esé utóó bi dépyee

ḅṵṵ akerege né nesṵ ne Ἐṣṵṵṵ. ¹⁹ Mekomejṵṵ ayi esé dégarage alú nnó, Ἐṣṵṵṵ ake ne Kras apyεε ḅṵṵ áge meti ákere né nesṵ ne ji. Ji ágbáregé sé ebwṵ nnó alú gyεε né gabo ayi ebwṵ ápyεε. Elé mekomejṵṵ yina ne ji afyεε esé né amu nnó dégarage ḅṵṵ ndere ji apyεε ḅṵṵ akerege né nesṵ ne ji.

²⁰ Getú eyigémbṵ ne esé delú ḅṵṵ dentṵṵ Kras. Ne esé dekpeage enyú né unó bina wyε ndere Ἐṣṵṵṵ jimḅṵṵ abṵ ajóge ne enyú. Ne dékpane enyú geka gétúgέ Kras nnó dékeré né nesṵ ne Ἐṣṵṵṵ. ²¹ Gétúgέ esé, Ἐṣṵṵṵ apyε Kras muú ayi alá pyεε yé gabo wṵ ala muú mebo nnó esé déke ne ji, débe cho né mbe ushu Ἐṣṵṵṵ wyε ndere ji Ἐṣṵṵṵ alú.

6

Pol agaré fwyale ewé ji ágne ndere apyεε utṵṵ Ἐṣṵṵṵ

¹ Ne ndere ate ḅṵṵ abi apyε utṵṵ chónchṵ ne Ἐṣṵṵṵ, esé dekpeage enyú nnó ékágé dépyε genó eyi gepyεé galógál ayi Ἐṣṵṵṵ aleregέ enyú ano mme detú. ² Ἐṣṵṵṵ ajṵṵ nya wyε ndere ásamé né mmu ḡwe wuú nnó “Bíi bi me nlú manleré enyú galógál ukwṵnégέ, me nwú mmyemenene nyú, bíi bi me nlú mawené gemége nyú ukwṵnegέ, mpoó enyú.” Wúgέ, gébé eyigέ Ἐṣṵṵṵ aleregέ ḅṵṵ galógál gekwṵne. Wúgέ nana elé gébé eyigέ Ἐṣṵṵṵ awenege gemége ḅṵṵ.

³ Esé dépyεé fṵ genó eyi gegbeé muú fṵ meti manchwṵ mbaá Ἐṣṵṵṵ nnó ékágé genó fṵ gebe gyεε né utṵṵ bi esé dépyε. ⁴ Yémbṵ yéndégenó eyi gepyεé eta sé, esé délerege wyε nnó delú baá utṵṵ Ἐṣṵṵṵ. Dekoge metṵṵ né ubale ebi déwuú, degene fwyale ufṵṵ ufṵṵ, unó ulíi esé mange, ne gébé eyigέ fṵ fwyale ebanegé esé. ⁵ Atulé esé, áfyε esé denṵ, áchwṵṵ esé ne mammyε, dépyεé matṵṵ ami mapwṵṵ eshyε

esé, débelege mpe, débelege mesa, yémbṵ dékogé wyεé metṵṵ. ⁶ Débéle genwáge sé pópó, dékágé depṵré Ἐṣṵṵṵ chánéné, dékogé metṵṵ, déleregέ ḅṵṵ galógál, Mendoó Ukpea egbeé esé mmyε ne délerege ḅṵṵ gejeé wáwálé. ⁷ Esé dégarage ḅṵṵ genó eyi gelú wáwálé, dépyε unó né utṵṵ bi Ἐṣṵṵṵ achyεgέ esé. Unó bi esé dépyε cho né mbe ushu Ἐṣṵṵṵ ulú eké unó ummyε ebi esé déselé dénmeé umyε ne ebi dégbéé menyammyε sé né depṵré Ἐṣṵṵṵ. ⁸ Esé dépyεé wyε utṵṵ Ἐṣṵṵṵ yé elé ḅṵṵ abifo anógé esé, abifo ábyaá esé. ḅṵṵ abifo áfge esé, abifo achṵṵ esé mabṵ. ḅṵṵ abifo ájógé nnó esé délú ḅṵṵ gebyṵ yémbṵ esé dégarage wyε wáwálé. ⁹ ḅṵṵ abifo ájógé áké esé delú kpe ḅṵ wáá yémbṵ ḅṵṵ ákaá esé yéndé mbaá. Dekoge né manóṵ negbo yémbṵ delú wyεé abe. Achyεgέ esé fwyale yémbṵ áwa fṵ esé wṵ. ¹⁰ Yé elé ḅṵṵ ápyε nnó esé debe ne mesome, delu wyεé ne necháchṵ yéndégébé, elú eké delú mbya yémbṵ dépyεé gejamégé ḅṵṵ abṵṵ gefwa. Elú eké depṵ yé ne genó gefṵ yémbṵ dewyaá unó uko.

¹¹ Anme ba ḅṵṵ Kōrent, esé dégaré enyú yéndégenó eyi gelú esé né unε. Esé denene matṵṵ se fuú eta nyú. ¹² Esé fṵ wṵ délyaá manleré enyú gejeé wṵ, elé enyú ne délyaá manleré esé gejeé. ¹³ Me njógé ne enyú nana ndere baá ba. Nenege matṵṵ nyú eta sé ndere esé ntṵ dénené ne eta enyú.

Dékege fṵ gekage neke gemaá ne ḅṵṵ abi alá fyεé metṵṵ ne Kras wṵ

¹⁴ Dékege fṵ geka neke gemaá ne ḅṵṵ abi alá áfyεé metṵṵ ne Kras wṵ. Genó eyi gelu cho genyεé mbṵ dejeé ne genó eyi gelu gyεé nnó? Wáá genḡbṵ gebeé mbṵ mbaá ama ne gemua nnó? ¹⁵ Kras ne danchṵmeló abεé mbṵ meko ama nnó? Muú ayi afyεé metṵṵ ne Kras ne muú ayi alá áfyεé metṵṵ ne Kras wṵ áchome mbṵ mbwa nnó? ¹⁶ Echa

Ἐσωῶ εἰς μέν μοι μεκο ἀμα νε ἀλό υκά ννό? Νένδέ ἐσέ δελύ εἰσα Ἐσωῶ μού ἀλύ μεβε. Ἐλύ wyε ndere Ἐσωῶ jimbó ajó aké, “Me njwálege nye ne ebwó, nkene ne ebwó, me mbeé nye Ἐσωῶ bwó, ne ebwó ábeé nye bó ba.”¹⁷ Ndere elúmbó Ata aké, “Tanegé né geluage bwó, défa mbwa ne ebwó. Détagé fó genó eyi geywaá deba. Dépyegé mbó, me nselé nye enyú.¹⁸ Me mbeé nye Nte nyú ne enyú débeé nye baá ba abi andeé ne abi ande. Mbó ne Ata Muú Apwóó amu ajóó.”

7

¹ Ἀημε βα, τε mbaá Ἐσωῶ anyéméno nnó apye unó bina eta sé, shwonege amu né yéndégenó eyi gepyeé nnó menyammye ne matóó sé áβεγέ fó póπο. Dénógé Ἐσωῶ, dépye genwágé sé gebe póπο gekwane ndere Ji akelege.

Pól alu ne nechóchó gétúgé echomele bóó Jisós né Kōrent ákworé matóó bwó

² Nenegé matóó nyú eta sé, ἐσέ dépyeé fó muú fó gabo wó. Ἐσέ déchóó fó muú fó mekpo wó. Ne ἐσέ dényeé fó muú fó upwóó wó.³ Me njógé mbó, epófó nnó me nké enyú delu gye, néndé me mbó me mbe ngaré enyú nnó enyú delu ἐσέ metóó chi chi chi. Yé dégboó ye delú mebe, ἐσέ ne enyú delu wyé ulua.⁴ Me nfyé metóó ne enyú gbene, ne nwyáá gempoge gétúgé nyú. Enyú défyé me metóó, yé élé ἐσέ dégené éfwyale me nwyáá nechóchó dóó.

⁵ Yé gébégé ἐσέ dékwone meló Masedonia, yé mmye dégbeé cháchá wó. Bóó áchwó ἐσέ ne éfwyale matimati. Wena bóó áwamege ne ἐσέ, né mmu matóó se déwyaá efó.⁶ Yémbó Ἐσωῶ muú afyeé bóó abi awyaá gepwa metóó eshye, afyeé ἐσέ eshye ndere Titós achwóó.⁷ Ἐσέ débóó fó eshye wyé élé gébégé ji achwóó wó, debóó ntó gébégé ji agaré ἐσέ ndere enyú ntó défyéé ji eshye. Agaré ἐσέ ndere

enyú déshyagé mangé me, ne ndere enyú désomege dóó né gyeé ayi dépyeé. Agaré ntó ἐσέ ndere enyú dékpome mmye manga me. Nwúgé mbó metóó egó me ne enyú dóó.

⁸ Yé ebe élé nnó ηwe ayi me mbó nsame enyú, apyeé enyú débó mesome, me nsome fó ndere nsame ji wó. Me mbó nlú ne mesome gébégé ngene nnó ηwe yémbó apye enyú debó mesome né mboó gébé.⁹ Nana metóó egóó me, epófó gétúgé me mpyeé enyú debó mesome élú lé gétúgé mesome ewémbó apyeé enyú dékworé. Gé gefógé mesome ewé Ἐσωῶ akelege mbó. Ndere elúmbó, ἐσέ dépye fó enyú debó únómé wó.

¹⁰ Mesome ewé Ἐσωῶ akelege apye lé nnó Ἐσωῶ áwene gemége muú. Gefógé mesome ewéna echwóó fó ne achye me. Yémbó mesome ewé bóó mme echwóó ne negbo.¹¹ Gegé yé gefógé utóó ebi mesome ewé egóó Ἐσωῶ metóó apyeé eta nyú. Epye enyú dese mechó ewéna ne eshye, apye enyú déwyaá metóó manleré nnó enyú depó ne ebwó né mechó ewémbó. Epye metóó esó enyú ne majya abwólé enyú mme, apye enyú déshage nnó debe meko ama ne me, apye enyú dékpane gechyéé mampye genó eyi gelú cho. Epye enyú dékpome mmye manchyeé éfwyale mbaá muú ayi apye gyeé. Epye enyú déleré né yéndé meti nnó enyú depó ne ebwó né mechó ewéna.

¹² Ndere elúmbó, yé élé me nsame ηwe yina, nsa fó gétúgé muú ayi apyeé gabo yina wó. Yé ebe lé gétúgé muú ayi agene éfwyale gétúgé gabo yimbó. Nsa lé nnó mpye enyú dékaá né mbe ushu Ἐσωῶ gefóó eyigé dékpane gechyéé mampoó ἐσέ.¹³ Getú eyigémbó, enyú défyéé ἐσέ eshye.

Ne genó eyigé fó eyi gepyeé metóó egóó ἐσέ élé gétúgé metóó megomege ewé Titós abóó gétúgé enyú ako dépye metóó ekwene ji mmu.¹⁴ Me mbó ngaré Titós gefóó eyigé me

nwyaá gempogé gétúgέ nyú. Enyú déchye ne mekpo unáó wó. Ne wye ndere geno eyigé me ngaregέ enyú yéndégébé gelú wáwálé, mbántó ne unó bi esé dédoó ébwá éwáme gétúgέ nyú né mbe ushu Titós úlú wáwálé. ¹⁵ Titós ama abó gejeé ne enyú ako dáó ndere ji até gefóó eyigé enyú debó déwuú ne ji, ne ndere enyú déselé ji déweré ne éfó metáó. ¹⁶ Ne nana metáó egáó me ne enyú gétúgέ me nndere metáó wa meko ne enyú né mbaá yéndégenó eyigé dépyéé.

8

Gefáó eyigé bóó Ésowá áchyege échye

¹ Anme sé, esé dékelege mampye enyú dékaá gefó eyigé machomelé bóó Jisós né Masedonia áleré galógáló Ésowá né geñwá gebwó. ² Éfwyale ewé ébwó ágene eja dáó éte ébwó né mmuameno yémbó áwyaá wye metáó megómégó gbene ewé épyéé ébwó áchyeé échye byagebyage ye lé ébwó álu gekpo. ³ Ébwó áchyeé échye ndere ébwó áwyaá, ne nkágé garé nnó eja kpaá épwáó amu, ne áchyeé yé muú akpea ébwó wó. ⁴ Ashíí nene esé mmye nnó dépye ébwó ntó ágé meti mampógé bóó Ésowá. ⁵ Genó eyigé ébwó ápye, gepwá ndere esé debó défere. Ébwó abó kpe mbe áchyeé gemenge bwó mbaá Ata Ésowá ne áwyaá metáó mampye genó eyigé Ésowá akelege, áchyeé gemenge bwó eta sé. ⁶ Titós ne aláó ula manse échye ewéna né geluagé nyú nnó dépoó ubya bó né Jerosalem. Getú eyigémbó, esé dékpea ji nno akéré áchwá apóó enyú déneré mampye gecháchágé utáó bina. ⁷ Enyú délú menó mbe né yéndé meti mamfyé metáó ne Ésowá ne eshye, mangaregέ deporé Ésowá chánéné, mankágé wáwálé ayi alu wyéé chánéné, manchyeé gemenge nyú geko mampye utáó Ésowá, mamboge gejeé ne esé dáó,

esé ntó dékelege nnó enyú ntó débe menó mbe né mecho manchyege échye ewéna ne metáó nyú mako.

⁸ Me njógé mbó, epófó nnó nmerere enyú mekpo mme nnó débó mampyege mbó. Me ngarége lé enyú nno bóó abifó ákpane géchyeé apóógé ate. Ne nkelege nnó nkaá ndere enyú ntó débóó gejeé wáwálé ne bóó abifó. ⁹ Enyú ambáó dékaá galógáló ayi Ata sé Jisós Kras alere. Ji abó awyaá gefwa, yémbó akwe gekpo né galógáló nyú, nnó gétúgέ gekpo eyigé ji akwene enyú débe ne gefwa.

¹⁰ Né mecho nka yina manchwá, majyéé ami me nchyege enyú malu nnó elú galógáló nnó enyú déneré genó eyigé délóó mampye nme eniné nju. Enyú ne débóó mbe mampye genó né mecho ewéna ne enyú ntó ne debó delu yé bóó mbe abi áwyaá metáó mampyege geji, ¹¹ nnó déneré mampye utáó bina ne gefógé metáó ewé enyú délóó ula. Ne nerege ubi ne genó eyi déwyaá né amu. ¹² Ne mbógé muú awyaá metáó machyeé, Ésowá aselé genó eyi muú awyaá manchyeé epófó eyigé ji alá pó ne geji.

¹³ Me njógé mbó epófó nnó mpyéé mmye épwýágé bóó abifó, enyú déwuúgé ubale. Nkelege lé nnó yéndégenó gebe janja eta enyú ako. ¹⁴ Ne nana ayi enyú déwyaá gejame, kárégé ne bóó abi alá pó ne genó nnó ébwó ábége ne gejame, meso gébé enyú dela depó ntó ne genó ébwó apóó enyú. Dépyege mbó enyú ako débe janja. ¹⁵ Asá né mmu nwe Ésowá nnó, “Muú yi anywere gejamége menyéé, ábó fó menyéé ayi ajame apwáó ji wó, ne ayi anywere lé gachyeé, abó ayi akwané ne ji kwanegé.”

Pól atá bó Titós nnó ájye áse échye Ésowá getú jíí

¹⁶ Yémbó matame mabe ne Ésowá ndere apye Titós awyaá gefógé metáó ewé esé déwyaá mampóó

enyú. ¹⁷ Ερῶς wye lé getugé esé dékpea ji ne ji achwṓ eta nyú wṓ. Ji mbṓ abṓ awyaá me metṓ manchwṓ poó enyú, getú eyigémbṓ ne jimbṓ abṓ ashuu mé manchwṓ gé enyú. ¹⁸ Esé détṓme mbṓ ji ne nte menṓme ayifo. Nte menṓme yina alu muú ayi bṓṓ afeége utṓṓ bií né machomele bṓṓ Jisṓs ako néndé ji agaregé abya melómélṓ chánchá. ¹⁹ Menṓ genó ayi fṓ alu nnó machomele bṓṓ Jisṓs ntó áyaa ji nnó esé dékene ne ji ulua dépyege utṓṓ ulṓúlṓ bina. Ndere dépyeé mbṓ uchwṓṓ ne enógé mbaá Ata, ne ulerege ntó nnó esé déwyaá metṓṓ mampógé bṓṓ.

²⁰ Ndere dépyeé utṓṓ bina ulua, ewémbṓ epyennó ekágé muú fṓ aferé nnó défyá delu mmu, défyéé eshye mange nnó ekágé genó fṓ gebe gyeé né gekpekepege echye ewéna, ewé bṓṓ áchyege byage-byage. ²¹ Gétú eyigémbṓ ne esé démmye nnó dépye lé genó eyi gewyaá enógé né mbe ushu Ata jimbíi, dékelegé mampye ntó genó eyi gewyaá enógé né mbe ushu yéndemuú.

²² Ne esé détṓme menṓme sé fṓ ama nnó achwṓ ne ebwṓ. Esé démuá me ji ndṓndṓ ne ndṓ, ji aleré nnó akpane gechyeé mampye utṓṓ Esṓwṓ. Yé nana ji awyaá metṓṓ mampoó enyú néndé ji afyeé metṓṓ ne enyú dṓṓ. ²³ Ne ushuú cháchá Titṓs, ji alu lé nte menṓme ayi ápyeé utṓṓ ulua ne me nnó dépoóge enyú. Ne ate aṓme abifo na, álú lé bṓṓ déntṓṓ abi átané né machomele bṓṓ Jisṓs ayifo. Utṓṓ bwṓ uchwṓṓ ne enógé mbaá Kras. ²⁴ Ndere elúmbṓ, pyege ndere njṓṓ mbṓ, mampye machomelé bṓṓ Jisṓs ayifo ákaá nnó enyú débṓ gejeé ne bṓṓ ne nnó ebwṓ ákaá nnó esé délú cho mambṓ ne gempṓgé gétúgé nyú.

9

Elú genó gelógélṓ mampógé bṓṓ Esṓwṓ

¹ Me mpṓ sé ne genó eyigé mmagé sa enyú né mechwṓ echye ewéna mbaá bṓṓ Esṓwṓ. ² Me nkaá nnó enyú déwyaá metṓṓ manchyeé echye ewéna. Getú eyigémbṓ ne me nwyaa gempṓgé gétúgé nyú né mbe ushu echomelé bṓṓ Jisṓs né Masedonia nnó enyú echomelé bṓṓ Jisṓs né gebagé mewaá Akaya déwyaá me metṓṓ machyeé echye ewéna te ṓme eniné njú. Ne gechyeé eyigé enyú dékpane machyeé, gepye gejamé gé ebwṓ abifo ábṓ metṓṓ machyege ntó. ³ Ne nte aṓme bina eta nyú nnó ekágé gempṓgé eyigé esé déwyaá gétúgé nyú gebe lé meno detu. Ebe lé nnó enyú dékpome mmye ne echye nyú ndere me njṓṓ nnó dépyeé nye. ⁴ Mbṓgé bṓṓ fṓ átanege mbṓ né Masedonia áchwṓgé ne me ewú, ne ágegé nnó enyú dékpome fṓ mmye mantṓ eyi nyú ṓka wṓ, mekpṓ unṓṓ ewé ebeé nye ne esé ne enyú ejame nye dṓṓ néndé me ngaré me ebwṓ dṓṓ ndere enyú dékpome me mmye manchyeé. ⁵ Ndere elúmbṓ, me nferé nnó elṓ nnó mkpea aṓme bina abṓ mbe achwṓ apye enyú dékpome mmye ne echye ewéna, ewé enyú dényémeno manchyeé, nnó ebe lé genó eyigé enyú ambṓṓ déwyaá me metṓṓ manchyeé. Ebegeé fṓ eyigé aṓmerege enyú mekpṓ mme nnó déchyeé echye.

⁶ Tege nnó, muú ayi apené mbwe gachyeé, abṓṓ ntó mbwe gachyeé, ne muú ayi apene mbwe gejame abṓṓ ntó mbwe gejame. ⁷ Muú aké achyege echye, achyeé ndere ji aferé né metṓṓ wuu nnó achyege. Achyegeé fṓ ne manse ame eké aṓmerege ji mekpṓ né mme. Néndé Esṓwṓ abṓṓ gejeé ne muú ayi achyege echye ne metṓṓ megṓmegṓ. ⁸ Ne Esṓwṓ akágé chyeé enyú unṓ bi ujame upwṓṓ yé ndere dékelegé nnó yéndégébe debe ne yéndégenó gejame nnó délerege ulṓṓ melu matimati. ⁹ Wye ndere asamé né

mmu ηwe εσωωω nnό, “Ji achyεgέ echyε byagebyage mbaá ubya bο ne ulό melu ebi ji alerege, áteé ubi τε kwyakwya.”¹⁰ Εσωωω ne achyεgέ bόό mbwε ayi ápené ne menyεé ayi εbwό ányεé, ji áchyεgέ nye enyú mbwε ayi dékelegé ne apyεé nye ji áwε áfyε gejamégé mbwε ayi atanegε né ulό melu ebi enyú délérεge bόό.¹¹ Εσωωω apyε nye enyú débο gefwa né yéndé meti nnό déchyεgέ echyε byagebyage yéndégébé, nnό εsé dékpagé echyε nyú déchyεgέ bόό, gejamε bόό atamege Εσωωω né genό eyige enyú dépyεé.¹² Néndé echyε εwé enyú déchyεé epyε fό wye lé nnό bόό Εσωωω ágené unό bi ubο uliú εbwό wό, epyε ntό nnό εbwό áchyεgέ gejamégé matame mbaá Εσωωω.¹³ Gétúgέ enyú déchyε gefógé echyε εwéna, elere bόό ufό bόό abi enyú délú, ne εbwό átamege nye Εσωωω gétúgέ enyú dépyεé genό eyigé abya melómél Kras ayi enyú défyεé metό wye ákelege. Ne átamege nye ji ntό gétúgέ echyε εwé enyú déchyεgέ εbwό ne bόό abifo byagebyage.¹⁴ Εbwό ánene nye mmyε gétúgέ déléré galógál Εσωωω né genwáge enyú.¹⁵ Détamege Εσωωω gétúgέ echyε wuú εwé ji achyεé εsé εwé dela dékágé nkane démege.

10

Εσωωω ne ayaá Pól nnό abε ηgba Jisωs Kras ne achyεé ji utό

¹ Me Pól nkpané enyú geká. Bόό ajógé áké gébégé me mbεgέ ne enyú nfόó ame nyú njógé depο pere ne εfo, nlá mpο ne enyú nfόó fό ne nsame enyú bο ηwe áto áto. Me nnane enyú mmyε né mabο Jisωs Kras muú alú nyame ne pere nnό,² ékágé enyú dépyε me njόó mejόó ne meko metometo gébégé nchwógé εwú. Me nkágé jόó mejόó ne meko metometo mbogé me nkelege manjόó ne bόό abi ajógé

nnό εsé dépyεé utόó bina ndere bόό mme ápyεé.³ Elú wáwálé nnό εsé delú fa mme yina, ne yé elé delú fa mme, démmyεé fό be ebi bόό mme ámmyε.⁴ Néndé unό ummyε ebi εsé démmyεé be ne ubi upό fό eké ebi akwaá. Yémbο εsé démmyε be ne unό be utό utό bi Εσωωω achyεgέ εsé, ne détyaá malu ujwólé atό atό ayi bόό mawáme sé ábige.⁵ Détyaá ntό yéndégenό eyi géchwόó ne mbeé manyεge, ne eyi getenege ukωb gegbεé nnό bόό ákagé fό meti Εσωωω. Dépyεne yéndégenό eyigé bόό áferege, dépyεé εbwό áwuú ne Kras.⁶ Mbogé enyú délérεgέ nnό déwuú ne Kras ne matόó nyú mako, εfεmbο ne εsé dékpomege mmyε manleré chuchu mbaá bόό abi álá wuú fό ne Kras.

⁷ Enyú dépelé unό bi utome ne me elé né mfaá mfaá. Mbogé muú aferegέ nnό ji alú muú Kras, abο mamfere chánéné ákaá nnό εsé ntό delú bόό Kras ndere ji.⁸ Yé me mbe elé ne gempogé gachyεé mpwο ndere mbο nlú mambε gétúgέ utο bi Ata achyεé εsé, mmyε εgboó fό me, néndé ji achyεé εsé utο bina nnό dénywerege enyú nywerege epóf mantya enyú tyaa.⁹ Me nkelege fό nnό εbe eké bο ηwe abi me nsame enyú ápyεé mbο lé nnό enyú debο εfo metόó.¹⁰ Me njógé mbο gétúgέ bόό ajógé aké, “Bο ηwe abi me nsame εta nyú, mejόó εwé elú wyeé etoó dόó ne εtaá bόό metόó.” Aké, “Gébégé mbεgέ ne enyú nkvene gebwa, mejόó wa ekpene fό bόó matu.”¹¹ Bόό bimbo abο mankaá nnό unό bi εsé désame εta nyú gébégé dela depο εwú, wye elé ubi ne εsé débεgέ nye εwú ne enyú dépyεé.

¹² Yé bíí ummaá εsé demεge fό mmyε ne bόό abi aké εbwό anεa gemε. Εbwό ámege lé utό bwό ne ate manleré nnό anεa gemε. Εwéna eléré nnό εbwό álú ukenkené bόό.¹³ Né εta sé, εsé débεé fό ne gempogé depwο ndere delú

mambɛ. Gempɔgé sé gekwɔyage lé né mbaá utɔ́ ɛbi Ɛsɔwɔ achyɛ́ ɛsɛ nnó depyɛ́gé ɛnyú ntó delu né geluage utɔ́ bina. ¹⁴ Tɛ mbaá ɛnyú ntó delú né utɔ́ bina, ɛsɛ débɛ́ ɓ́ ne gempɔ́gé dépwɔ ndɛre delu mambɛ gétúgé nyú, néndé ɛsɛ ne debɔ́ mbɛ déchwɔ́ kpa tɛ ɛta nyú dégarɛ ɛnyú abya melóméló Kras. ¹⁵ Ɛsɛ débɛ́ ɓ́ ne gempɔ́ge dépwɔ ndɛre débɔ́ mambɛ. Débɛ́ ɓ́ ntó ne gempɔ́ge gétúgé utɔ́ ɛbi bɔ́ abi cha ápyɛ́. Umɛ́ sé úlú lé nnó metɔ́ ɛwé ɛnyú défyɛ́ né Kras ɛwɛne ɛjyɛge mbɛmbɛ ne nnó utɔ́ bi ɛsɛ ntó dépyɛ́ né geluagɛ nyú uwɛne ndɛre Ɛsɔwɔ akelege, ¹⁶ nnó ɛsɛ ntó dékɛne dégarɛge abya melóméló né malɔ́ yifɔ́ ayi alú tɛtɛ ne ɛnyú. Néndé ɛsɛ dékɛlege ɓ́ nnó débɛ́ ne gempɔ́gé gétúgé utɔ́ bi muú yicha apyɛ́ né melu utɔ́ wuú.

¹⁷ Asa né mmu ηwe Ɛsɔwɔ nnó, “Muú aké abɛ́ ne gempɔ́gé abɛ́ ne geji gétúgé genó ɛyi Ata apyɛ́.” ¹⁸ Muú ayi abɛ́ muú melóméló wáwálé, élé ayi Ata asele nnó apyɛ́ chanjéné, ɛpófɔ́ ayi jimbɔ́ ásele gemɛ́ ji nnó apyɛ́ chanjéné.

11

Pol aké utɔ́ bií upɔ́ ɓ́ genó gema ne ɛbi ángbá gebyɔ́

¹ Nnɛne ɛnyú mmyɛ́ nnó deko metɔ́ dewú gekékénege mejɔ́ ɛwé me njógé. Tagé matu déwú. ² Metɔ́ ɛwé me nwyaá ne ɛnyú ɛmmyɛ́ ɔ́ demboó ndɛre ɛwé Ɛsɔwɔ awyaá. Ɛnyú delú ɛké maá mendée ayi me nshuú mantu ji neba né mbaá menɔ́ ama, ndɛre maá mendée ayi alá kaá mende wó, ne menɔ́ yimbɔ́ élé Jisɔs Kras. ³ Ndɛre elúmbɔ́, me nwyaá ɛfɔ́ metɔ́ nnó bɔ́ ábwólege nyɛ ɛnyú ndɛre danhomeló akpané défyɔ́ abwólé Ife, ápyɛ ɛnyú délyaá depɔ́ré Kras ɛtiré ɛnyú dékwɔlegé chánchá ne matɔ́ ɛnyú mako. ⁴ Me njógé mbɔ́ néndé ngɛ nnó ɛnyú dékamege

yéndégenó kamegé. Yé muú achwó ne agaré ɛnyú mechwɔ́ Jisɔs ayicha ayi ɛsɛ dela dégaré ɛnyú wó, yé agaré lé ɛnyú mechwɔ́ mendoó ɛwécha ɛwé alá pó ɓ́ Mendoó Ukpea ɛwé ɛchwɔ́ ɛnyú mmyɛ́ yé ama achwó ne gefágé abya ayicha ayi alá pó ɓ́ abya melóméló ɛnyú dékame ne ji, ɛnyú dékamege ɓ́ wye kamege, désɛle ubi amu apea.

⁵ Me nferé ɓ́ nnó bɔ́ abi désɛle nnó alú ángbá Jisɔs abi ápwɔ́ amu, ápwɔ́ me wó. ⁶ Yé ɛbɛ́ lé nnó me ngi ɓ́ ndɛre ajógé mejɔ́ chánjéné wó, me nkáge genó ɛyigé me njógé, dépyɛ́ me ɛnyú dékaá mbɔ́ mati-mati.

⁷ Me nshulé mmyɛ́ ya mme nnó ɛnyú dékwó ηgɔ́, ngaré ɛnyú abya melóméló detu, nnó me mpyɛ́ mbɔ́ lé gabo? ⁸ Me mpyɛ́ utɔ́ né geluagɛ nyú, machomele bɔ́ Jisɔs né malɔ́ yicha achyɛ́gé me ηka mfaá. Ndɛre mpyɛ́mbɔ́ elú wye ɛké ɛjoó ne njoó mbɔ́ ɛta bwó nnó me mpoó ɛnyú. ⁹ Gébége me nlú ne ɛnyú, genó geké gelií me, nchyégé ɓ́ muú nyú ɓ́ ɛfwyale nnó achyɛ́gé me geji. Elé aηme sé abi atane né gebagé mewaá Masedonia ne achwɔ́ me ne yéndégenó ɛyi gelií me. Né gébé ɛyi gekoó me nchyé ɓ́ ɛnyú ɛfwyale nnó dépoó me wó ne yé nana me nchyége ɓ́ ɛnyú ɛfwyale né meti ɓ́. ¹⁰ Me ngarege wáwálé ndɛre muú Kras ne gempɔ́gé nnó nse manka nyú wó. Ne yé muú akage gbɛ́ nnó mbɛ́gé ɓ́ gebagé mewaá Akaya geko. ¹¹ Ulannó me nla ngigé ɓ́ nnó ɛnyú depogé me? Nnó elú lé nnó me mbɔ́ ɓ́ gejeé ne ɛnyú wó? Ɛsɔwɔ jimbíí akaá nnó me mbɔ́ gejeé ne ɛnyú.

¹² Me njyɛ́ wye mbɛ́ mampyɛ́ge genó ɛyi mpyɛ́ mbɔ́ nnó ngbɛ́ ɛkáge bɔ́ abi ásele gemɛ́gé bwó nnó alú ángba Kras ajyɛ́gé wyé mbɛ́ mandógé ɛbwɔ́ ɛwɔme nnó ápyɛ́ wyé unó gefɔ́ ɛyi me mpyɛ́. ¹³ Ufɔ́ bɔ́ bina ápɔ́ ɓ́ ángbá Kras bogébogé. Ábwólege lé ɛnyú

bwōlegé. Akene agilege bōó ame nnó ebwó álu ángbá Jis̄s Kras. ¹⁴ Mechō ewéna ékágé pye f̄ó muú alá menó mekpo fuú néndé gébé eyigé f̄ó danchōmeló abwōlégé agilege bōó ame nnó ji alu ekíénné Esōwō ewé echwōó ne gen̄gbō. ¹⁵ Ne ep̄f̄ó genó geké mbōgé baá utōó bii ntó agilege bōó ame nnó álu baá utōó Esōwō. Ne efwyale ewé ebwó agené nye ekwanege nye ne utōó bwó kwanegé.

Pól awyaá gempōgé né efwyale ewé ji agene

¹⁶ Ne mmagé nyuaré ngaré enyú nnó ékágé muú f̄ó aferé nnó me n̄lú gekékénegé muú. Mbōgé muú aferege nnó me n̄lú gekékénegé muú gōgé me njōó mejōó ne gempōgé ndere gekékénegé muú gejōgé nnó me ntó mbe ne ekeke gempōgé. ¹⁷ Mejōó ewé me njōgé ne gempōgé ep̄f̄ó Ata ne aké me njōgé mbō. Me nké mpyéé gempōgé njōgé mejōó eké gekékénegé muú. ¹⁸ Ne te mbaá gejamégé bōó ápyéé gempōgé ne unó bi akwaá ásele nnó ujea geme fa mme, me ntó mpyéé. ¹⁹ Enyú abi déké déwyaá défōó dōó, matōó ágōó enyú dékōgé metōó né unó bi ukékéné bō ajōgé. ²⁰ Enyú dékōgé metōó mbōgé bōó ásége enyú ndere afwe yé ányéége enyú upwōó, yé ájyarege enyú mme, yé aké ábyaá enyú, yé ádoó enyú maka né ushu. ²¹ Wō oh, me mbō nwyaaá gepwa ndere nla mpyéé ufōó unó bina eta nyú, jige me nte.

Ne me n̄jyéé mbe manjōgé mejōó eké gekékénegé muú. Yéndé genó eyigé muú abeé ne gempōgé wyeé me ntó nkage mbeé ne gempōgé wyeé. ²² Yé ebwó abe lé bōó Hibru, me ntó n̄lú. Yé ábé lé bōó Isrēli, me ntó n̄lú. Yé ábe lé upyáne Abraham me ntó n̄lú. ²³ Yé ábé élé bōó utōó Jis̄s Kras, me njōgé eké muú gebwōó me mpwō ebwó. Eba utōó upwō ebi bwó. Me nkpe denō ndōndō ne ndō mpwō ebwó ako.

Atulé me ápwō ebwó ako, ne negbo nekoó me ame ndōndō ne ndō. ²⁴ Bōó Jus ádo me utó esaá meso nekuú ne eni manjáne ata. ²⁵ Bōó Rom ádo me ne baá unōó ndō eléé. Bōó áto me ne mataá ndō gamaá, makpe ágbelé esé né ebeé mega ndō eléé. Gébé eyifō me nchō bii kpogelé utuú ne n̄wōmese manwōgé nnyi. ²⁶ Né neke eniné me nkene, nkoó né manōó negbo. Nnyi neké nekpa me. Anjo aké ájo me unó, ngé efwyale né amu áte bōó Jus, nge chuchu né amu bōó abi alá p̄ó bōó Jus. Nge efwyale né malō kpakpa, ne malú ayi bōó alá ájwōlegé f̄ó wyeé. Ngé efwyale né ebeé mega, nge efwyale né amu bōó abi anjmaaá amu nnó alu bōó Jis̄s. ²⁷ Me mpyéé utōó utouto mpwaaá. Gébé eyigé f̄ó yé geja mbelegé. Gébé eyigé f̄ó mbeé mesa ne mmwōlé manaá éwane. Gébé eyigé f̄ó ntó njwōlegé uwyaaá mesa nyúu gefwene, gébé eyi f̄ó mbeé f̄ó ne mandeé makwerege mmye. ²⁸ Yé ndere unó bina upyéé me yéndé bii, ufere ebi me nferege ndere machomele bōó Jis̄s abōó mankéné ulú eké élé gekp̄ekp̄egé metuú ne nkpane enōó me. ²⁹ Ndé muú ayi abege ne gepwa né meti Esōwō f̄ó byō ula ukōrege me? Ndé muú ayi bōó apyégé ji apyégé gabo metōó éla esōó f̄ó me ne ebwó?

³⁰ Mbōgé nnó me mbō mampye gempōge, mpyéé né unó bi ulere ndere me nwyaaá gepwa. ³¹ Esōwō nte Ata sé Jis̄s muú débōó mamfēge te kwyakwya, akaá nnó me mbyōgé f̄ó gebya. ³² Gébégé n̄lú né melō Damaskōs, gōmena muú apye utōó né nteé gefwagé Aretas, atō bōó bō nku ábáme menombi gebamé nnó ánō melō ápye me. ³³ Yémbō bōó f̄ó áfyē me né mmu gesa, áshii manyii wye ate me né empo ápwyaá manyii nshulé mme mbó.

12

Ame geja ayi Pól agené ne nemeé eniné nekwene ji mmye

1 Me jyεε wye mbe mambe ne gempogε, yε elε nsa f3 alά p3 wyeε, ne ngarege wye eny3 ame geja ayi Ata alere me ne dep3 etirε ji apyeε me nkaά. 2 Me nkaά mu3 Kras f3 ayi aηme ale afyaneani, akpanε ji ajyeε nε mfaánebu3 eninε mfaά mfaά. Wa akpa ji afe nε menyammye wu3, wa afe lε nε mendo3 wu3, me nkaά w3, Eσw3 ne άkaά. 3 Nkaά nn3 akpa ji afe nε mel3 genwά. Wa afe lε nε menyammye wu3, waά lε nε mendo3 wu3, me nkaά w3, Eσw3 ne άkaά. 4 Ji akw3nεgε wye, awu uchu eb3 mu3 alά kάgε garε, ne akame f3 nt3 nn3 aj33 ubi w3. 5 Me nwyaa gempogε gεt3gε gef3gε mu3 yina. Me mp3 f3 ne gempogε gεt3 ya memb33. Ne gen3 eyi gekάge pye nn3 me mbe ne gempogε ekosε un3 bi uleregε gepwa ya w3. 6 Yε mb3gε me nkelegε mampye gempogε, epyεε f3 me mbe ekε genkekenεgε mu3, nεndε me nkε mpye gempoge ngaregε lε un3 bi ul3 wάwάle. Yεmb3, me nshya nn3 mpyεε f3 gempogε nεndε nkelege f3 nn3 mu3 ny3 f3 afεrε nn3 me ηea geme d33, mpw3 un3 bi me mpye ne ebi me nj3gε.

7 Ne mampye nn3 ekάgε me mbwegε mmye gεt3gε ukpekpe un3 bi Eσw3 apyeε me nkaά, ji alyaa nn3 efwyale ekwe me nε mmye. Ekε lε meshii ne afyeε me mmye. Efwyale ewεmb3 el3 ekε lε mu3 dent33 danch3mel3 ayi ji at3me nn3 achw3 apye ekάgε me mbwegε mmye. 8 Me nnεmmye manjáne aleε mbaά Eσw3 nε mech3 ewεna nn3 afεε me efwyale ewεna nε mmye. 9 Yεmb3 ji aj33 ne me akε, “Gal3gal3 wa ayi me nlerεgε b33, akwane ne w3 nεndε gεbεgε mu3 abεgε ne gepwa ne me nlerεge uto ba chājεnε nε genwά jii.” Get3 eyigεmb3, met33 eg33 me d33 mambe wye ne gempogε gεt3gε gepwa ya nn3 uto Kras upyeε ut33 nε genwά ya. 10 Met33 eg33 me

mb3gε me mbεgε ne gepwa b33 akε aju3 me mashye mmye, ne apyeε nn3 un3 ubalegε me mmye, ammyεε amu ne me, ne achyεgε me efwyale gεt3gε Kras. Nεndε gεbεgε me mbεgε ne gepwa gεbε eyigεmb3 ne me nto3 chājεnε.

Mech3 echomele b33 Jis3s nε Kōrent eta P3l met33

11 Me mb3 nkwe ekε gekekenεgε mu3 nε mej33 wa. Yεmb3 eny3 ne dεpyεε me nl3 mb3 nεndε eny3 ne dεb3 del3 mamfεε me nε mbe ushu b33 gεt3gε ut33 bi me mpyεε. Nεndε ye lε me nla nfu ye gen3 w3, b33 abi eny3 dekε al3 aηgbά Kras, apw33 yε me nε meti f3 w3. 12 Gεbεgε me nl3 ne eny3 nlerε nn3 me nl3 ηgbά Kras wάwάle. Nko met33 me mpye ufelekpa nε gelu-age ny3 ne ukpekpe un3 bi upye b33 alaa mano mekpo fu3. 13 Ndε gen3 me mpyεε mbaά machomelε b33 Jis3s ayif3 nla mpyεε eta ny3 w3? Gen3 eyigε me nla mpyεε eta ny3 w3 gel3 nn3 me ngii f3 eny3 nn3 dεchyεε me un3 bi me nkelege w3. Nε egbe ewεmb3, mpye gyεε jigε me ntε.

14 Nana me nkelege manchw3 nge eny3 nε manjáne ayi agbeε aleε. Yεmb3 nkelegε f3 nn3 eny3 dεchyεε me gen3 gef3, nkelege lε eny3 amb33 ep3f3 un3 bi eny3 dεwyaά. Nεndε baά mel3 f3 w3 apye un3 abele mbaά ante ne amma bw3 w3, elε ante ne amma ne apye abele mbaά baά mel3. 15 Met33 eg33 me manch3 yεndεgen3 eyigε me nwyaa gεt3gε ny3 choncho ne geme ya. Ndere me nlerεge eny3 gejeε d33 nn3 dεkelege manlerεge me lε gachyεε?

16 Eny3 amb33 dεkagε nn3 me ngii f3 eny3 nn3 dεchyεε me un3 bi me nkelegε w3. Yεmb3 b33 abif3 nε geluagε ny3 aj3gε akε, Me P3l nl3 mu3 dεfyaa, mbw3legε eny3 nselε un3 mmye dεfyā defya. 17 Me mbw3lε mb3 eny3 nn3? Nn3 me nt3 me mu3 nn3 achw3 abw3lε eny3

ase unó? ¹⁸ Gébégé me nkpea Titas nnó achwó eta nyú ebwó ne nte menme se ayifo, nnó ji achwógé abwólé enyú ase unó nyú detú? Ngba, esé ne ji déferege wyeé genó gemaá ne déwyaá ntó wyeé gepo gemma.

¹⁹ Ndó fɔ enyú déferege nnó esé déjógé mbɔ mejóó ewéna elé gétúgé dékelegé manja gemegé se né mbe ushu nyú. Mbɔ fɔ wó, esé déjógé ndere Kras achyegé esé eshye nnó déjóó né mbe ushu Esɔwɔ. Anme sé abi gejeé, yéndegenó eyigé esé dépyéé gelú lé nnó dépoó enyú déwene né deporé Esɔwɔ. ²⁰ Néndé nwyaá efɔ né metóó nnó nchwógé ewú mbanegé fɔ enyú ndere nkelege nnó enyú debe. Ne enyú ntó dégené fɔ me gefóó eyigé enyú dékelege nnó me mbe. Nfóó nnó ndófɔ nchwógé nye, mbanege enyú ndere déwamege mawame, défyéé ame né unó ate, désóó matóó ne ate, déseé use, déjógé ate mesomeso, déchóó mabɔ ate, dépyéé neɲa ne dépyéé unó mmye bulébúlé. ²¹ Me nwyaá efɔ né metóó nnó nchwógé Ata Esɔwɔ wa apyéé nye me nkpa mekpɔ unóó gétúgé nyú, ne me nsomege nye ne manse ame gétúgé gejamégé bɔ́ abi ápye gabo alá kwaré matóó bwó alyaa gabo yimbo wó. Apyéé wye depɔ debodebo, ánane manane tametame, ne áwyaá metóó mampyegé wye unó ebimbo.

13

Pal akwele mbeé mbaá echomele bɔ́ Jisɔs né Kōrent

¹ Ge nénáne eni negbeé manjane aléé ayi me nchwóó mange enyú na. Nchwógé nsóó nye mpa wa. Ne ebéé nye wye ndere ásame né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Bɔ́ ntesε abɔ́ mambe apea yé aléé abi ágaregέ nnó ákpa áme áge ndere muú yimbo apyéé gabo.” ² Né nénáne eniné negbeé manjane apea ayi me nchwó nge enyú, nkwele enyu mbeé mbaá

bɔ́ abi apye gabo. Nkwele enyu ntó mbeé mbaá bɔ́ ako ne nana ayi me nlú tetε mmagέ nyuare ewú nnó gébégé me mmagέ chwó ewú, nlyagé fɔ ebwó ájye detú. ³ Te mbaá enyú dékelege mankaá mbógé Kras ne apyéé me njógé unó bina, nchwógé ewú mpye nye enyú dékaá mbɔ. Kras agbaré fɔ enyú ne gepwa wɔ. Ji apyéé lé utóó né geluagé nyú ne eshye. ⁴ Gébégé áwómé ji né gekwa, eléré nnó awyaá gepwa yémbɔ utó Esɔwɔ upye ji alu mébe. Esé ntó déwyaá gepwa ndere déchome mmye ne ji. Ne ndere esé ntó dégbarege enyú mbɔ, utó Esɔwɔ upyéé nye ntó esé delú abε chóncho ne ji.

⁵ Cherege mmye nyú chánéné dége mbógé genó eyigé dékamé ne geji gelú ndere Kras akεlege. Fworege gemεge nyú. Dékaá fɔ nnó Jisɔs Kras alu ne enyú wó? Mbógé dela dékaá wó εbyennó enyú dekwe nemua. ⁶ Nferé nnó enyú dékaá nnó esé dékwe wó. ⁷ Yémbɔ, esé dénene lé mmye eta Esɔwɔ nnó ékágé enyú dépye gyéé. Ndere dénéné mbɔ, epófɔ nnó dékelege bɔ́ áge ndere esé delú cho, elú lé nnó enyú dépyege genó eyi gelú cho. Yé εbe elé nnó bɔ́ áse nnó esé dékwe. ⁸ Yé εma εbe nnó esé déchwoge dékagé pye fɔ genó eyi gégbéé wáwálé ayi abya melóméló agaregέ. Dépyéé elé genó eyi gepyéé wáwálé yimbo asanega. ⁹ Getú eyigémbɔ, mbógé enyú débégé ne eshye né deporé Esɔwɔ, yé esé déwyaá lé gepwa, matóó agóó esé. Dénene lé mmye nnó Esɔwɔ apye enyú débene dékwane. ¹⁰ Me mbɔ mbe nsa enyú ηwe yina nnó ékágé me nchwógé ewú nse uto bi Ata achyéé me njóó mejóó metómetó ne enyú. Ata achyéé me uto bina nnó nywerege enyú nywerege epófɔ nnó ntyagé enyú tyaá.

Kwyakwya majyéé ne matame

11 Né kwyakwya aημε ba,
 jwólégé chánéné, mmyege
 dénywǎle mati ayi ájyεέ gyεέ. Wúgέ
 majyεέ ma. Bεgέ meko ama. Bεgέ
 nesǎ ne ate. Dépyεgέ mbǎ Εsǎwǎ
 muú abǎǎ gejeé ne bǎǎ, ne apyεέ
 nnó bǎǎ abε né nesǎ, abεέ nyε ne
 enyú.

12 Tamege ate ndere bǎǎ Εsǎwǎ.

13 Bǎǎ Jisǎs abi alu we alǎǎ enyú
 matame. 14 Nnεnemmyε nnó
 galógálǎ Ata Jisǎs Kras ne gejeé
 εyigέ Εsǎwǎ gebe ne enyú ne nnó
 Mendoó Ukpea εpyε enyú débe
 meko ama.

Ŋwe ayi Pəl ásamé mbaá εchomele bɔ́ɔ Kras né Galasiya

*Pəl alɔ́ matame ne achyεge
mmyemenene*

¹ Me Pəl ne nsame ηwe yina. Nlú ηgbá Jisɔs Kras. Akwaá fɔ́ wɔ́ ájya me nnó mpyεge utɔ́ bi wɔ́, ne yé muú fɔ́ ntó átó me wɔ́. Elé Jisɔs Kras ne Εσωω Nte se, muú apyεé ji akwilé né negbo ne átóme me. ² Bɔ́ɔ εchomele Jisɔs abi álú wé ne me, ácho geká ne me alɔ́ enyú bɔ́ɔ εchomele Jisɔs né gebage mewaa Galasiya matame.

³ Nnɛnemmye nnó Nte sé Εσωω ne Ata sé Jisɔs Kras álérégé enyú galógál, ne apyε enyú débé né neso.

⁴ Ji, Jisɔs Kras ne achyεé geme jíí, agboó gétúgé gabo se ndere nte se Εσωω akelege nnó afere εsé né utó mme gabo yina. ⁵ Ngɔ́ abe ne Εσωω τε kwyakwya ne kwyakwya Amen.

Abya melóméló alu lé ama

⁶ Unó bi enyú dépyéé, upye me nlá meno mekpó fuú. Εσωω akú enyú nnó debé bɔ́ɔ bii gétúgé galógál ayi Jisɔs Kras alérégé enyú. Yémbɔ́ wye né maá mboó gébé gachyε dekwɔ́ré metɔ́ nyú délyage muú ayi akuú enyú, déwuú abyá melóméló ayi meke. ⁷ Wáwálé alú nnó, yé abyá melóméló ayicha apó sé, εkosé ayi enyú débɔ́ déwuú me. Yémbɔ́, bɔ́ɔ alú abi apyεé nnó enyú dékwe tametame, ne ammyéé mámbúlé abyá melóméló Kras. ⁸ Mfaánebuú ashulé yéndémuú mmye ayi agarege enyú abyá melóméló ayicha ayi alá pɔ́ fɔ́ ayi εsé débɔ́ dégaré me enyú, yé εbe lé εsé ambɔ́ɔ, yé εbe lé ekiénné Εσωω εwé etanege né mfaánebuú! ⁹ Njógé ne enyú nana wye ndere εsé débɔ́ɔ nya mbe déjɔ́ nnó, mfaánebuú ashulege yéndémuú

mmye, ayi agarege enyú abyá melóméló ayicha, ayi ala pɔ́ fɔ́ ayi enyú débɔ́ɔ mbé déwuú ne dékámé wye.

¹⁰ Nnó mejɔ́ wa epyéé nnó enyú déférégé nnó nkelege akwaá áfégé me? Chao! Wa nnó nkelege lé nnó Εσωω ne áfégé me? Nnó mmye mbɔ́ lé mampye matɔ́ agógé akwaá? Mbɔ́gé εbe nnó nkelege mampye le nnó matɔ́ agógé akwaá, εbyénnó me mpɔ́ fɔ́ maá utɔ́ Kras wáwálé.

*Gefɔ́ eyigé Εσωω akuú Pəl nnó
abe ηgba*

¹¹ Anme ba, gógé me mpye enyú dékaá nnó, abyá melóméló ayi mbɔ́ ngare enyú apó fɔ́ genó eyi akwaá ákwyεé agarege. ¹² Yé mekwaá fɔ́ ayi achyεé me abyá melóméló yina apó. Yé muú ayi alere me ji apó. Jisɔs Kras jimboó ne ápyéé me nkaá ji.

¹³ Enyú dékaá géfógé muú ayi me mbɔ́ nlú nya gébége nkwɔ́lege gepɔ́ eyigé bɔ́ɔ Jus bɔ́ɔ ba ákwɔ́lege Εσωω. Né gébé eyigémbɔ́ me nyu amu ne εchomele bɔ́ɔ Jisɔs, awuú ubalé dɔ́. Mmye ne εshye nnó ntya εchomele bɔ́ɔ Jisɔs. ¹⁴ Nwɛné nya né geluage ate genkɔ́ ba mpwɔ́ yéndémuú né gepɔ́ge bɔ́ɔ Jus eyigémbɔ́, néndé mbɔ́ mpkane nya gechyéé dɔ́ mankwɔ́lege gepɔ́ge ukwene ante sé.

¹⁵ Yémbɔ́, gemege nnó ábyé me, Εσωω abɔ́ me mbe ajya me né ulɔ́ melu bíí, akú me nnó mbe muú utɔ́ wuú. ¹⁶ Gébé jíí gekwónégé apye me nkaá maá wuú. Apye mbɔ́ nnó ngarege abyá melóméló maá wuú yina mbaá bɔ́ɔ abi alá pɔ́ bɔ́ɔ Jus. Epyégé mbɔ́ yé muú ayi njyεé báné nnó achyε me majyεé apó. ¹⁷ Yé né Jerosale, nkwó yé njye nnó nge bɔ́ɔ abi ábɔ́ mbe ne me álú áηgbá Jisɔs Kras wɔ́. Mfe lé né gebage mewaa Arabya. Ewyage nkeré mesɔ́ né melɔ́ Damaskɔs. ¹⁸ Anme áléé ákoógé mfe né Jerosale nnó ngé Pita. Njyεgé mbélé ne ji ndɔ́ nekuú.

19 Ngé yé ngbá Jisṣs fṵ ama wṵ. Ngé lé Jemsi menjmo Ata sé.

20 Eṣṵwṵ alú ntése wa nnó genó eyigé me nsame mbṵ mbyogé fṵ gebyṵ. 21 Ewyage ntané Jerosale mfe né gebagé mewaá Siriya né gebagé mewaá Silisya. 22 Né gébé eyigémbṵ, machomele bṵṵ Kras abi álú né gebagé mewaá Judiya ábṵ álú dankaa me. 23 Abṵ áwuú le wuú nnó, "Muú ayi abṵ ammye nya amu ne esé bṵṵ echomele Jisṣs alé gare ntó depṵré Jisṣs etiré ji abṵ amuamé máncṵ!" 24 Ne áfégé Eṣṵwṵ ndere akwṵre genjwá ya.

2

Aṅbá Jisṣs ase Pṵl amu apeá

1 Aṅmésé afyaneani ákógé, esé ne Banabas déma dékwṵ défe né Jerosale. Gébégé njyées nse Titṵs afé ne esé chónchó. 2 Mfe né Jerosale gétúgé Eṣṵwṵ aleré me nnó njye. Njyegé mbané lé bṵṵ abi ájyaá nnó álú ákpakpa echomelé bṵṵ Jisṣs déjwṵlé esé esé, ne ngaré ebwṵ abya melómélṵ ayi me ngaré bṵṵ abi álá pṵ bṵṵ Jus. Mpyembṵ nnó ékágé utṵṵ bi me mpye me ne ebi mmagé pye nyé uno mme detu. 3 Akame genó eyigé ngaré ebwṵ. Ye elé Titṵs muú ajyées ne esé alu muú Grek, áṅmere fṵ ji mekpṵ mme nnó ábṵ mansṵ ji nsṵ wṵ. 4 Yémbṵ bṵṵ fṵ abi ábyṵge gebyṵ nnó áfyé metṵṵ ne Jisṣs, abwées mechṵ nsṵ ewéna. Abṵ áwa rendoó akpe né geluage echomele bṵṵ Jisṣs. Apye mbṵ nnó ase défyaa akaá ndere esé délaá mmyemmye sé gétúgé dechome mmye ne Kras Jisṣs ne nnó áfwyáné esé dékwé eké afwé né mabe bṵṵ Jus. 5 Ne dékame yé ebwṵ ájye mbe ne mejṵṵ ewéna chachá wṵ, nnó ékágé ebwṵ áchṵ wáwálé ayi abya melómélṵ ágaregṵ nnó enyú déjyegṵ mbe ne ji.

6 Yé ebé lé bṵṵ abi álú mmye eké ákpakpa bṵṵ ákwṵré yé genó gefṵ né unṵ bi me ngarege wṵ. Ne yé ebwṵ abe lé ákpakpa, ewémbṵ

epyeé yé me genó wṵ, néndé bṵṵ ako álú janja né mbe ushu Eṣṵwṵ.

7 Yémbṵ, nnó ebwṵ agaré me genó eyigé mbṵṵ mampyegé, áge lé nnó Eṣṵwṵ afye me utṵṵ né amu mangare abya melómélṵ mbaá bṵṵ abi álá pṵ fṵ bṵṵ Jus wyé ndere áfyéé ji né amu Pita nnó agarege bṵṵ Jus. 8 Mmye eké Eṣṵwṵ muú achye Pita uto nnó abe ngbá mangarege abya melómélṵ mbaá bṵṵ Jus wyé ji ntó ne achye me utṵṵ nnó mbé ngbá ngarege abya melómélṵ mbaá bṵṵ abi álá pṵ bṵṵ Jus. 9 Pita ne Jemsi ne Jṵn bṵṵ alu nkane ukwa né echomele bṵṵ Jisṣs, ágegṵ nnó Eṣṵwṵ achye me echye né gefogé utṵṵ bina, áfyé esé ne Banabas amu manleré nnó esé dépyéé utṵṵ uma ne ebwṵ. Esé ako dékámé meko ama nnó me ne Banabas déjyṵ dégarege abya melómélṵ mbaá bṵṵ abi álá pṵ bṵṵ Jus, ebwṵ ágáregṵ mbaá bṵṵ Jus. 10 Majyées ami achye esé malu nnó détégé mampógṵ ubya bṵ. Ne ge wyé genó eyigé gebṵ gelu me metṵṵ mampyṵ mbṵ.

Pṵl ashulé Pita ndo nnó alu kwṵlegé gepógṵ bṵṵ Jus

11 Ne gébégé Pita achwṵṵ né Antiok nshya genó eyigé ji apyées né mbe ushu bṵṵ ako néndé, genó eyigé ji apyées gepṵ fṵ cho. 12 Ge mechṵ ewé epyées. Gemegṵ nnó bṵṵ abi Jemsi atṵme áchwṵ, Pita abṵ acho me mbwa menyées ne bṵṵ abi álá pṵ bṵṵ Jus. Ne gébégé bṵṵ bimṵṵ áchwṵṵ, Pita aja mmye meso alyaa manyege menyées ne bṵṵ abi álá pṵ bṵṵ Jus. Apyembṵ elé afṵṵ ekwṵ bṵṵ abi ajógṵ nnó abṵ mansṵ bṵṵ abi álá pṵ bṵṵ Jus nsṵ ne ácho mbwa ne bṵṵ Jisṣs. 13 Bṵṵ Jus abi afyées metṵṵ ne Jisṣs ágyeré genó eyigé Pita apyées. Yé ebe lé Banabas acho ntṵ mbwa né dembwṵlé bwṵ. 14 Ne ngegṵ nnó genó eyigé ebwṵ apyées gepṵ fṵ ndere abya melómélṵ agarege, njṵṵ ne Pita né mbe ushu ebwṵ ako, nshulé ji ndo, nke wṵ alu muú Jus, yémbṵ

akwalege sé gepogé bɔɔ Jus, ulannɔ akpeage bɔɔ abi alá pɔ bɔɔ Jus nnɔ akwalege gepogé bɔɔ Jus?

Bɔɔ Jus ne bɔɔ abi alá pɔ bɔɔ Jus apome mbogé áfyege metɔɔ ne Kras

¹⁵ Esé ne wɔ delú bɔɔ Jus tágetágé abi ákwalegé ebe. “Depó fɔ ankéé bɔɔ abi alá bɔɔ ubeé.” ¹⁶ Yémbɔ esé dékaa nnó muú abeé fɔ cho né mbe ushu Esɔwɔ gétúgέ akwalege ebe Mosis. Muú abeé cho né mbe ushu Esɔwɔ mbogé áfyéé metɔɔ ne Jisɔs Kras. Esé ntó défyéé metɔɔ ne Kras Jisɔs nnó debe cho né mbe ushu Esɔwɔ gétúgέ défyéé metɔɔ ne Kras. Epófɔ gétúgέ dékwalege genó eyigé ebe Mosis ejɔɔ. Néndé muú aké akwalege ebe, abeé fɔ cho né mbe ushu Esɔwɔ. ¹⁷ Ne muú akage jógé nnó esé abi démmye nnó défyéé metɔɔ ne Kras nnó debe cho né mbe ushu Esɔwɔ delú bɔɔ ubeé gétúgέ déla débélégé ebe. Muú ajógé mbɔ, ebyennɔ ajógé mbɔ élé nnó Kras apyéé esé dépyéé gabo? Epófɔ mbɔ! ¹⁸ Elú lé nnó mbogé mmagé kwale mabe Mosis ayi mbɔ, nshyaá nnó álɔme, ebyennɔ ndere nnó nlú muú ayi akwene mabe. ¹⁹ Genó eyi gelú wye gelú nnó, nlyaa mambelege mabe Mosis néndé áji ne áwáné me. Epyembɔ nnó mpyege lé genó eyigé Esɔwɔ akelege. ²⁰ Ne ngbo ne Kras gébégé awome ji né gekwa. Me mpó sé mebe, élé Kras ne alu né genwá ya. Né genwá eyigé me nlú mbɔ né menyamnye nana, mfyéé lé metɔɔ wa ne Maá Esɔwɔ muú abɔɔ gejeé ne me, achye geme jíí getú ya. ²¹ Me nselé fɔ ulɔɔ melu Esɔwɔ bina eké ufuú yé genó wɔ. Mbogé elú wáwálé nnó muú abe cho né mbe ushu Esɔwɔ gétúgέ ábélege mabe Mosis ebyennɔ Kras agbo detu.

3

Mamfyé metɔɔ ne Esɔwɔ alɔ apwɔ mambele mabe

¹ E é enyú ukekene bɔɔ Galasiya, ndé nefoo nenyéé enyú matɔɔ? Enyú

abi ápye dékaa chanéné nnó áwɔ Jisɔs Kras né gekwa agbo gétúgέ nyú! ² Gogé me ngii enyú genó gema. Esɔwɔ apye nya Mendoó Ukpea echwɔ enyú nmye gétúgέ débelege mabe waá gétúgέ déwuú abya melómélɔ défyéé metɔɔ ne Kras? ³ Enyú dékenegé nnó? Delɔ genwáge nyú né utó Mendoó Ukpea, nnó dékelege manere geji né utó bi akwaá? ⁴ Enyú dége gejamégé efwyale gétúgέ défyéé metɔɔ ne Kras, nnó dége efwyale detu? Epófɔ detu! ⁵ Gogé me mma ngii enyú genó eyigé fɔ. Nnó Esɔwɔ achyegé enyú Mendoó Ukpea, ápye ufelekpa né metɔɔ matɔɔ nyú, élé gétúgέ débelege mabe Mosis waá gétúgέ déwuú abya melómélɔ défyéé metɔɔ ne Kras?

⁶ Dépe muú ndere Abraham. Asá né mmu nwe Esɔwɔ nnó, “Ji áfyé metɔɔ ne Esɔwɔ gétú eyigémbɔ, Esɔwɔ ase nnó ji alá cho né mbe ushu wuu.” ⁷ Ewéna elerege esé nnó élé bɔɔ abi áfyéé metɔɔ ne Esɔwɔ ne alu upyáne Abraham wáwálé. ⁸ Muú akage kuú né mekomejɔɔ Esɔwɔ age nnó abɔ agaré me nya nnó meso gébé Esɔwɔ apye nye bɔɔ abi alá pɔ bɔɔ Jus atene cho né mbe ushu wuu ndere áfyéé metɔɔ ne ji. Dékaa mechɔ ewéna te gébé eyigé Esɔwɔ abɔ me mbe agare abya melómélɔ Abraham nnó, “Gétú jye matoo bɔɔ mme meko agene nye galógál wa.” ⁹ Gege ye nnó, bɔɔ ako abi áfyéé metɔɔ ne Kras ágene nye galógál ndere Abraham afyéé metɔɔ agene.

¹⁰ Né mbaá bɔɔ abi áfere nnó ebwɔ ábelegé mabe Mosis ne abeé cho né mbe ushu Esɔwɔ, utonkwa ulú ne ebwɔ wye ndere ásámé né mmu nwe Esɔwɔ nnó, “Yéndémuú ayi alá bélégé yéndé ebe ewé asame né mmu nwe mabe utonkwa ubeé ne jíí!” ¹¹ Gege ye ntó ndere elú mme gbɔnɔnɔ nnó “Muú abeé fɔ cho né mbe ushu Esɔwɔ gétúgέ

abelege mabe Mosis. Néndé ása né mmu ηwe Εσωω nnó muú ayi Εσωω apyee ji abeé cho né mbe ushu wuú, gétúgέ áfyee metóó ne ji abóó genwá.”¹² Muú aké abelege mabe, epóó nnó áfyee metóó ne Εσωω. Ekágé be elé ndere asame né mmu ηwe Εσωω nnó, “Muú aké apyee yéndegenó eyigé ebe ejoó, abóó genwá gétúgέ ábelege mabe aji ako.”

¹³ Ndere elúmbó utonkwa úlú ne ese ako néndé débele fó mabe Mosis mako wó. Yémbó elé Kras ne áwené gemége ese né utonkwa bina. Ji akpa utonkwa bina né mmye jii age efwyale gétúgέ ese. Epye wye ndere asame né mmu ηwe Εσωω nnó, “Utonkwa úlú ne yéndemuú ayi awome ji né genóó.”¹⁴ Kras apyembó nnó galógaló ayi Εσωω alere Abraham abe ntó ayi bóó abi álá pó bóó Jus, ndere ebwó áfyee metóó ne Kras Jisós. Ne nnó ese abi defyee metóó ne ji debó ntó Mendooó Ukpea ewé Εσωω anyémemo nnó achyegé ese.

Ebe ekworege fó menomenye Εσωω

¹⁵ Anjme ba, gógé me nse genó eyi gepyee yéndé bii ngaré enyú genó gefó. Mbógé bóó apea anyegémemo nnó ápye genó, ne asanege bó ηwe, ye genó eyi gekworege menomenyee ewémbó gepó. Ne ye genó amage gbée sé wye.¹⁶ Wyembó ntó ne elú ne menomenye ewé Εσωω anyee ne Abraham ebwó ne mpyáne bii. Mekomejoó Εσωω ajoó fó nnó Εσωω anyémemo mampye unó bina mbaá Abraham ne “upyáne” bii wó, ewé etene nnó gejamégé bóó. Ajoó lé nnó ne “mpyáne” wuú mmye ke muú ama. Ne muú yimbo elé Kras Jisós.¹⁷ Genó eyigé me nkelege nnó enyú dékaá gelú nnó Εσωω abó anyémemo ne Abraham, ne aso mbeé nnó abelege ewú. Menomenyee ewémbó ebele anjme 430 ne Εσωω alé chyee mabe mbaá

Mosis. Ne ndere elúmbó, ebe ekágé tya fó menomenyee ewémbó ne eferenge fó mbeé ayi Εσωω ásoó.¹⁸ Ne mbógé ebe ebe lé gétúgέ mabe ayi bóó ábelege ne Εσωω akarége unó bi ji anyémemo, mbó ebyennó menomenyee ewé Εσωω anyee epó yé genó. Ndere elúmbó, elé gétúgέ menomenyee ewé Εσωω anyé ne Abraham ne achye ji unó bi.

¹⁹ Ne ulannó Εσωω abó agbee mabe? Agbee mabe mampye bóó ákaá genó eyigé gabo alu. Ne mabe yina abó alú mambe kpaá te mpyáne Abraham ayi Εσωω abó anyémemo getú jii achwóó. Εσωω apye makiénné jii achyee mabe yimbo mbaá muú ama ayi atene metóómetóó ákwaá ne Εσωω.²⁰ Muú ayi atenege metóómetóó mampye mecho etene, atenege fó gétúgέ muú ama, atenege gétúgέ bóó apea yémbó Εσωω atene wye jimbií.

Ula bi defyee ebe

²¹ Nnó ewéna etene mbó lé nnó ebe epóó meko ama ne menomenyee ewé Εσωω anyee? Chao! Ne mbógé ebe fó ébé ewé muú abelege abóó genwá, mbó muú akage beé cho né mbe ushu Εσωω wáwálé gétúgέ abelege mabe.²² Yémbó ása né mmu ηwe Εσωω nnó, “Gabo afwyane yéndegenó fa mme.” Ndere elúmbó, wye ndere bóó áfyee metóó ne Jisós Kras ne Εσωω achyeye ebwó genó eyigé ji anyémemo nnó achyegé bóó abi áfyee metóó ne Ji.

²³ Ne gemege nnó dékaá meti ewé áfyee metóó ne Jisós, mabe áfe ese ábelé eké bóó deno kpaá te Εσωω alere ese meti ewémbó ewé defyee metóó ne Jisós.²⁴ Ndere elúmbó, mabe abó alu elé nnó ábámé ese kpaá te Kras achwóó, nnó ese defyegé metóó ne ji, Εσωω apye sé debe cho né mbe ushu wuú.²⁵ Ne nana ayi ese defyee metóó ne Kras, mabe ábáme sé ese.

²⁶ Ndere elúmbò, enyú ako delu baá Èsòwò gétúgè défyéé metóó ne Kras Jisòs. ²⁷ Enyú ako abi awyaá enyú manaá Èsòwò manlere nnó decho mmye ne Kras, dese gepoge Kras. ²⁸ Né mbe ushu Èsòwò, angya apò sé. Yé òlú muú Jus, yé òlu muú Grek. Yé òlu mefwè yé òpò, yé òlu mendée yé mende, esé ako delu muú ama ndere dechome mmye ne Kras Jisòs. ²⁹ Ne mbògè enyú delu bòó Kras ebyennó delu upyáne Abraham, ne dényéé nye unò bi Èsòwò ányémèno nnó achyège Abraham ne upyáne bií.

4

Detane né défwè dela ányéé getee

¹ Gógè me nti enyú matu né mecho ewéna. Mbògè maá ayi anye nye genó eyigé nte wuú anyémèno nnó achyège ji álú mamáné, alu wye eké mefwè yé élé genó eyigémbò gelu ejii. ² Né gébé eyigémbò, bòó abéé wye abi ábáme ji ne apele ntó unò bi nte wuú anyémèno nnó achyège ji. Apyéé wyembò kpaá te maá yimbò awene akwone gébé eyigé nte wuú ake ji ase unò ebimbò. ³ Mbòntó ne élú ne esé. Gébégé debò delu dambene né depòré Èsòwò, dekwe afwe mbaá aló abi agbare mme. ⁴ Ne gébé eyigémbò titi gekwonege, Èsòwò atò maá wuú achwó. Mendée abyè ji ndere ábyéne yéndemuú. Ji ntó abò alu né amu mabe bòó Jus. ⁵ Ji achwò né gefóó eyi mbò, nnó áféré esé né défwere mabe, nnó Èsòwò apye esé debè nkane baá bií.

⁶ Ne gétúgè ese délu nana baá bií, atò Mendoó Maá wuú echwò kpe esé metóó, epye esé dékuú Èsòwò nnó, “Nte! Nte!” ⁷ Ndere elúmbò, Èsòwò apye nnó wò òbège sé mefwè, òbè lé maá wuú. Ne ndere wò òlu maá wuú, ònye nye ntó genó eyigé ji anyémèno nnó achyègé baá bií.

Mechò bòó Galasiya eta Pòl metóó

⁸ Mbembè ayi enyú déla dékaá Èsòwò wó, delu afwe mbaá unò bi ula pò yé aló uka. ⁹ Ne nana ayi enyú dékaá Èsòwò yé njóó lé nnó Èsòwò ne akaá enyú, ndé genó gepyè enyú dékelege mankeré meso né mbaá ubya nkwo aló bina abi alá pò yé ne eshyè. Dekelege mama kpane defwè eta ebwó? ¹⁰ Enyú déchyège enógé mbaá ndò eyifò, ámfáá abifò, gébé eyifò ne ayme ayi fò. ¹¹ Ndere dépyéé mbò me nwyaa efò metóó nnó ndò fò utóó ba ebi mpyéé eta nyú unome nye mme detu.

¹² Ayme ba, nne ne enyú mmye nnó défómé deparé èbe debè ndere me néndé me nla ndere enyú déla pò sé né amu èbe. Enyú délu dampye me gabo chacha wó. ¹³ Dékaá nnó mbembè ayi ngare enyú abya melóméló, élé nemeé ne nepye me mbòó gébé njwòle ngare ji eta nyú. ¹⁴ Ne yé élé nemeé na nebò nelú eké mmuamèno eta nyú, enyú delyaa fò me wó. Ne dese fò me ndere gebyanjkwage muú wó. Dese me eké ekiénné Èsòwò. Dese me wáwálé ndere debò désele Kras Jisòs jimboó. ¹⁵ Gébé eyigémbò, metóó megòmegò nyú eja kpaá epwo. Mbògè èbò èbe kàkage nnó enyú défere ame nyú déchyéé me, mbò dépyéé mbò. Ne nana metóó megòmegò ewémbò élé? ¹⁶ Nnó me nla muú mawame nyú élé ngarege genó eyi gelu wáwálé?

¹⁷ Bòó efwyale bimbo, ákpane élé gechyéé nnó apye enyú dégbógé ne ebwó. Ebwó apyembò, epòfò nnó awyaá nkyaá melóméló né metóó, apye élé nnó afyéé angya né metóó metóó sé nnó enyú débòge élé gejee ne ebwó. ¹⁸ Èlòme nnó muú akpane gechyéé mampye genó mbògè awyaá nkyaá melóméló né metóó, apyège wyembò yéndégébé epòfò wye lé gébégé me mbege ne enyú. ¹⁹ Baá ba, ngboó ne enyú dóó. Ne me nlu gene efwyale gétúgè nyú wye ndere mendée agene efwyale gébégé nebyéé nemmye ji. Ne me

ngene nyε wye εfwyale mbɔ kpaα te enyú desele gepɔge Kras geko. ²⁰ Me nkage sé ndere mpyε gétúgέ enyú. Mbɔgέ εbe nnó me nlu εwumbɔ ne enyú nana mbɔ nkage enya mejɔ́ εwé ngarege enyú.

Abya maá Sara ne maá Haga

²¹ Enyú abi dékεlege mankwεlege mabe Mosis nnó dékaα genó eyigé ásame né ηwe mabe yimbɔ atome ne Sara εbwɔ́ ne Haggai? ²² Asa wye aké Abraham abɔ awyaá baá ande apea. Abyε ama ne mendée ayi alu mefwε ne abyε ayifɔ́ ne mendée wuú ayi álá ápó mefwε. ²³ Ne maá ayi mendée ayi mefwε ábyéné, abyε lé ji ndere akwaá aké εbe. Ne maá ayi mendée ayi álá ápó mefwε ábyéné, abyε ji ndere εsɔwɔ́ abɔ anyémene ne Abraham. ²⁴ Mechɔ εwéna elúmbɔ elé eké nekanemejɔ́. Ne andée bina makpo apea atene mbaá ufɔ́ menomenyεé upea. Haga atene mbaá menomenyεé εwé εsɔwɔ́ anyé ne bɔ́ Isréli gébégé ji achyεé Mosis mabe né mekwε Sinay. Ne bɔ́ abi ábyéné εbwɔ́ né amu εbe alu afwé ndere baá Haga. ²⁵ Haga yina atene mbaá mekwε Sinay εwé elú né melɔ́ Arabya. Ji atene ntó mbaá melɔ́ Jerosalε εwé elúmbɔ nana néndé ji ne bɔ́ bíi ako alu afwé mbaá mabe. ²⁶ Ne Jerosalε ayi alu né mfaánebuú, bɔ́ bíi ápó fɔ́ afwé. Ji yimbɔ ne alu mma awese. ²⁷ Ji alu ndere mma se Sarah. Elú wye ndere asame né ηwe εsɔwɔ́ nnó, “Wɔ́ meηkwɔ́ mendée be ne metɔ́ megómégó. Wɔ́ muú ɔla ɔlu dankaa ndere nebyε nemmyεé mendée nyoge ɔchoge ne metɔ́ megómégó néndé mendée ayi menɔ́ wuú atene ji neba, abεé nyε ne gejamégé baá apwɔ́ ayi meno wuú álá atene ji wɔ́.” ²⁸ Anηε ba, depɔ́ εtiré na délere nnó enyú delu baá menomenyεé εsɔwɔ́ wye ndere Asek.

²⁹ Elú ntó ndere elú nya nnó, maá ayi ábyéné ji ndere akwaá akelege,

ammyε amu ne ayi ábyéné ji ndere Mendoó Ukpea epyε nnó ábyé ji, wyεmbɔ ne elú ye nana. ³⁰ Yémbɔ ndé genó eyigé mekomejɔ́ εsɔwɔ́ ajɔ́? Ajɔ́ aké, “Bú mendée ayi alu mefwε choncho ne maá wuú ájye. Maá yimbɔ anyεé fɔ́ getege ntε wuú choncho ne maá ayi mma awuú álá ápó mefwε.” ³¹ Anηε ba, dékage jɔ́ nnó εsé depɔ́ fɔ́ baá mendée ayi alú mefwε. Delu lé baá mendée ayi álá pó fɔ́ mefwε.

5

Deβεge sé afwε mbaá mabe

¹ Kras apyε nnó εsé detene mmyεmmyε sé. Elɔ́me nnó debe mmyεmmyε εsé nnó ekágé dema dékere né défwere mabe.

² Wúgέ, me Pol ngarege enyú nnó dekamege nnó asɔ́ enyú nsɔ́, ebyennó genó eyigé Kras apyε gepɔ́ yé enyú ne nsa fɔ́ chacha. ³ Ne mmage ngare enyú nnó yéndémuú ayi akamege nnó asɔ́ ji nsɔ́, ebyennó abɔ mambele mabe Mosis mako. ⁴ Enyú abi démmyε nnó debe cho né mbe ushu εsɔwɔ́ gétúgέ débelege mabe, kágé nnó défa mbwa ne Kras. Ndere dépyεémbɔ, dépɔ́ sé né amu galógáló ayi εsɔwɔ́ alerege. ⁵ Né eta sé, Mendoó εsɔwɔ́ epyε lé nnó εsé déneré metɔ́, dégilé nnó εsɔwɔ́ apyε nyε εsé détene cho né mbe ushu wuú gétúgέ défyεé metɔ́ ne Kras. ⁶ Ne muú achogé mmyε ne Kras Jisɔs, yé asɔ́ ji nsɔ́, yé asɔ́ wɔ́ εwémbɔ epyε fɔ́ mechɔ chacha wɔ́. Genó eyi geηεá geme dɔ́ gelu lé mamfyεé metɔ́ ne Kras. Éwéna elerége né gejeé eyigé debɔ́ ne ate.

⁷ Enyú debɔ́ dépyεé unó chanjéné né geηwáge nyú ne εsɔwɔ́, ndé muú cha ama agbe enyú nnó dékwεlege se mekomejɔ́ ayi alu wáwálé. ⁸ Muú ayi apelege enyú nnó dépyεmbɔ́ ápó fɔ́ εsɔwɔ́ muú akuú enyú. ⁹ Neku nema ne nechɔ́ éba. ¹⁰ Me nlu nwyaá wyεé metɔ́ εwémbɔ́ nnó te mbaá

enyú déchome mmye ne Ata, enyú déferege unó ndere me nferege. Ne yéndémuú ayi apye nnó enyú dékwé tametame, yé alu ndé gefogé muú, Esowó achyegé nye ji efwyale.

¹¹ Añme ba, mbogé me mbo ngarege bós nnó ásoagé muú nso ne abe cho né mbe ushu Esowó, mbó bós Jus abo ammye sé amu ne me. Ne mbogé ebo ebe nnó mbo ne me ngarege, mbó matós ásoó sé bós Jus nnó me ngarege nnó elé gétúgé Kras agboó né mfaá gekwa ne Esowó ápyeé bós ábeé cho né mbe ushu wuú. ¹² Mbo nkelege nnó bós abi abwólége mbo enyú metós né mechó nso mansó, ebwó abi áshige wye amu né mechó ewé, akpe ajye yé mbe ápe mmye ebwó ebwó ambós.

¹³ Ne enyú añme ba, Esowó akú enyú nnó débe mmyemmye nyú. Yémbó ekágé dése nnó elé délu mmyemmye nyú, dékágé pyegé yéndégenó eyigé menyammye nyú akelege. Bogé lé gejeé ne ate añme dékpane ate defwe. ¹⁴ Néndé ebe ewé egbare mabe Mosis mako elé ebe ewé ejós nnó, “Boge gejeé ne nte menjme ndere obós ne gemé jyéé.” ¹⁵ Mbogé enyú déké démmye ne ate eké menya mewaá eyi enóme ne enyee ate. Segé gébé, mbogé mbo fó wó déwane nye ate.

Kwolege lé genó eyigé Mendoó Ukpea elerege epófo gepoge akwad

¹⁶ Genó eyigé me ngarege enyú gelu nnó, lyage Mendoó Ukpea eléré enyú genó eyi débós mampye, déké dépyembó dépye fó genó eyigé menyammye nyú akelege. ¹⁷ Genó eyigé menyammye akelege gekelege fó genó eyi Mendoó Esowó ekelege. Ne genó eyigé Mendoó Esowó ekelege gekene fó ne genó eyigé menyammye akelege. Ndere elúmbó, unó bina upea ummye ne ate. Ge ula bi enyú dela dékágé pye unó bi enyú dékelege mbo. ¹⁸ Ne mbogé enyú déké dépyeé genó

eyi Mendoó Esowó elerege enyú, ebyennó mabe apó sé ne eshye né genwáge nyú.

¹⁹ Uboubo unó bi menyammye mekwaá akelege nnó bós apyegé ulú mme gbajónó. Ne unó bina elé: Ubele ne bós tametame, ufere uboubo, eñménémene. ²⁰ Manjele áló uka, mafoó, mampage bós, mawámé, mansoge metós ne bós gétúgé apwós wó, metós usós, use, aňgya, mbwa mamfa, ²¹ mamfyege ame né unó bós, manyugé mmós mampyene bós, mankene mapaá mabomabo, ne unó bi fó eké bina. Ne me nkwelege enyú mbeé ndere mbo nkwele mbembe, nnó bós abi ápye ufós unó bina ányeé fó gefwa eyigé Esowó ágbárege.

²² Gepó eyigé Mendoó Ukpea echyege muú elé gejeé ne ate añme, nechóchó, neso, metós mekoge, ulós melu, gepó gelógéló ne mampyege genó eyigé ji anyémeno nnó apyee, ²³ mansela depó peré, ne mágbárege mmye. Muú aké apyee unó bina, yé ebe ewé ji akwene epó. ²⁴ Bós abi álu unó Kras Jisós áferege amu né unó bi menyammye ákelege, alá eké bós abi áwome menyammye bwó ayi ákelege unó ebimbó né mfaá gekwa. ²⁵ Ne te mbaá Mendoó Ukpea echyee esé genwá, elome nnó esé ntó débe wye mankwolege genó eyigé ewu elerege. ²⁶ Ekágé débwége mmye. Ekágé déjwáge ate ne ekágé désoge matós gétúgé bós apwós enyú.

6

Pyege galógáló mbaá bós ako

¹ Añme ba, mbogé dégege nnó muú nyú fó apye yéndé gefoge gabo, enyú abi délu dépyeé genó eyigé Mendoó Esowó elerege, segé ewú pere dépoó ji átáné né gabo yimbó. Ndere dépyembó, sege gébé nnó ekágé muú nyú ntó akwe né mmuameno. ² Pogé ate añme né matuú kpakpa ayi ebwó akpané.

Déké dépyéé mbò, dépyéé genó eyigé ebe Kras eké enyú dépyéé. ³ Muú afelege nnó ajea geme dód, ayi alá akágé pòó nte muú ayi genó geliú ji, abwólége elé geme jíí. Apó yé muú fò. ⁴ Yéndémuú acheré lé geme jíí, mbógé apyéé genó eyigé ji abód mampye chancha ne akágé do ebwó ewóme ewé alá mege fò mmye ne nte menme. ⁵ Néndé yéndémuú abò mampye ebií utód bi Esòwò achyéé ji.

⁶ Muú ayi ágíí mekomejód Esòwò, abò mankarege unó ulóúls ebi ji awya uko achyege ntó menlere wúú.

⁷ Débwólégé fò gemége nyú, kágé nnó yé muú akágé jwyaá fò Esòwò. Genó eyigé muú apene, geji ntó ne ji ágoógé. ⁸ Muú apege genó eyigé menyammye akelege, mbwe ayi ji abód wye elé negbo. Ne muú apege genó eyigé Mendoó Ukpea ekelege, mbwe ayi ji abód wye elé genwá eyi gélagé byéé. ⁹ Esé débége fò ne gepwa mampyéé galógáló. Bii uchwód nyé ebi débód mbwe ayi atanegé wye ebege dela detò né meti wó. ¹⁰ Ndere elúmbò, yéndégébé dégege meti dépye galógáló mbaá bód ako. Chacha ne ajea abi áfyéé metód ne Kras.

Pol achyéé kwyakwya majyéé

¹¹ Pége ukpe kpe malò ñwe ayi me nsele ebwò wa membód nsame enyú matame mina. ¹² Bód abi ajeerege enyú mekpo mme nnó asò enyú nsò, ábwége lé mmye né mbaá unó bi ebwó apyéé nnó bód age ebwó. Ebwó apyémbò nnó ekágé bód ámmyege amu ne ebwó gétúgé ágare nnó Esòwò áwenege gemége bód wye elé gétúgé ákame nnó Kras ágboó né gekwa. ¹³ Yé bód abi asód ebwó nsò akwólege yé mabe mako. Yémbò akelege nnó asógé enyú nsò, ákene ábwége mmye nnó enyú délu bód bwó. ¹⁴ Né eta wa, me ndoó fò ebwó ewóme né genó gefò. Genó eyi gepye me ndoó ebwó ewóme elé

negbo eniné Ata sé Kras Jisòs agboó né mfaá gekwa. Gétúgé negbo eníí né gekwa ne unó mme ula upó sé me eké genó, ne me ntó mpò sé eké genó mbaá unó mme. ¹⁵ Yé asò muú nsò yé asód wó, ewémbò epó yé eké genó. Menò geno ayi ajea geme apwód alú nnó Esòwò apye nnó enyú debe bód ake. ¹⁶ Nnenemmye nnó Esòwò apye bód abi akwólege unó ebi menjód mbò, ábé neso, alerege ebwó ulód melu bíí nnó ebwó abe bód Esòwò ndere bód Isrèli.

¹⁷ Ne kwyakwya me njógé nnó ékágé muú fò ama achyéé me efwyaale néndé mabóme upa ayi alu me mmye alerege nnó me nlú muú utód Jisòs.

¹⁸ Ajea ba, nnenemmye nnó Ata sé Jisòs Kras álerégé enyú galógáló. Amen.

**Ἡμε ayi Pól ásamé mbaá
εchomele bṓṓ Kras né
Εφεσῶς**

Matame

¹ Me Pól ne nsámé ημε yina. Me nlu ηgbá Kras Jisṓs ndere Eṣṓwṓ akelé nnó mbe.

Ntṓme ημε yina eta nyú bṓṓ Kras né melṓ Efesṓs, enyú abi déliú mmye ne déchome mmye ne Jisṓs Kras.

² Nnenemmye nnó nte sé Eṣṓwṓ ne Ata Jisṓs Kras álérégé enyú galógál, ne apye enyú débé né nesṓ.

Eṣṓwṓ alerege esé ulṓ melu gétúgé déchome mmye ne Kras

³ Déféé Eṣṓwṓ. Ji alu Eṣṓwṓ ne Nte Ata sé Jisṓs Kras muú gétúgé déchome mmye ne Kras, ji ajéle esé ne yéndé gefṓgé méjé wuú ewé elú né malu ujwalé Eṣṓwṓ ayi mfaánebuú. ⁴ Gemege nnó Eṣṓwṓ akwyéé mme yina, ji abṓ me mbe ajya esé nnó débé bṓṓ bíí, gébégé déchome mmye ne Kras. Ji apyembṓ nnó esé débé bṓṓ ukpea abi muú alá kágé shulé ebwṓ ndo né mbe ushu wuú.

Né gétúgé gejeé jíí eyigé na, ⁵ ji abṓṓ me mbe ashuú nnó ji apye nye nnó esé débé baá bíí ndere ákene né genó eyigé Jisṓs Kras apyeé nye. Ge genó eyige gebṓ gelú ji metṓṓ mampye mbṓ. Ne geji ne ji akelege mampye. ⁶ Getú eyigémbṓ ne débṓṓ mamfēge ji né gekpekpégé galógál wuú ayi ji alerege esé detú, ndere déchome mmye ne Maá wuú ayi ji abṓṓ gejeé ne ji dṓṓ. ⁷ Eṣṓwṓ ake ne manoó Maá wuú ami machyéé mme gébégé ji agboó, awené gemege esé, mmye eké Eṣṓwṓ ajinte gabo se, gétúgé gekpekpēge galógál wuú ⁸ ayi ji alerege esé gejamé gejamé. Eṣṓwṓ né denḡa etií deko ne defṓṓ etií, ⁹ apye esé dékaá genó eyigé gebṓ gelú bíbí, eyigé ji akelege mampye.

Apye ntó esé dékaá genó eyigé gebṓ gelú ji metṓṓ mampye ndere ji ashuú me te gachií ábelé nnó Kras apye, ¹⁰ ndere ji ashuú nnó gébé eyigémbṓ gekwānege ji ányweré unó uko choncho, ebi ji akwyē, ebi ulú né mfaánebuú ne ebi ulú fa mme nnó Kras abe mfwa bwṓ.

¹¹ Yéndé genó gekene wye ndere Eṣṓwṓ abṓ ashuú me nnó ebē. Ji ajya esé nnó débē bṓṓ bíí ndere déchome mmye ne Kras gétúgé genó eyigé gebṓ gelu ji metṓṓ mampye ndere ji aké ebē te gachií. ¹² Ji ajyaá ntó esé abi débṓṓ mbe déneré metṓṓ ne Kras nnó débē déféēge ji gétúgé ηḡṓ wuú.

¹³ Ne enyú déwú ntó mekomejṓṓ ayi alu wáwálé. Mekomejṓṓ yimbṓ elé abya melómélṓ ayi Eṣṓwṓ aferēge nye enyú né efwyale gabo. Gébégé enyú défyéé metṓṓ ne Kras ne Eṣṓwṓ achyéé enyú Mendoó Ukpea, ndere gelo eyigé gélerege nnó enyú delu bṓṓ bíí wye ndere ji anyé me meno nnó achyēge. ¹⁴ Mendoó Ukpea elú ndere genó eyigé Eṣṓwṓ áchoó utó nnó ji apye nye eta esé yéndégenó eyige ji anyémeno nnó ápye mbaá bṓṓ bíí. Ji awené gemēge sé nnó esé débē bṓṓ bíí nnó défége ji gétúgé ηḡṓ wuú.

Pól anenemmye mbaá Eṣṓwṓ gétúgé echomelé bṓṓ Kras né Efesṓs

¹⁵ Te gébé eyigé me nwuú nnó enyú défyéé metṓṓ ne Ata Jisṓs, ne nnó débṓ gejeé ne ate bṓṓ Eṣṓwṓ, ¹⁶ me nlu danlyaaá mantamege Eṣṓwṓ gétúgé nyú. Nteé enyú né mmyemenene. ¹⁷ Me ngigé nnó Eṣṓwṓ Ata sé Jisṓs Kras, Nte ayi apwṓṓ amu, achyéé enyu Mendoó wuú nnó epye enyú débē ne denḡa ne nnó eti enyú amē ndere dékágé ji. ¹⁸ Nnene ntó mmye nnó Eṣṓwṓ apye ηḡḡbṓ jíí gegené né mmu matṓṓ nyú, nnó dékaá genó eyigé ji akuú enyú nnó déneré metṓṓ wye. Ne mma nnenemmye nnó enyú dékaá gekpekpégé mejé ewé Eṣṓwṓ awyaaá né mfaánebuú ewé

ji anyémeno nnó achyεge bɔ́ bii. ¹⁹ Nnεne ntó mmyε nnó ji apyε enyú dékaá gekpekpege uto bií ebi upógé esé abi défyéé metɔ́ ne ji. Uto bina ebi upógé esé, élé wye gekpekpegé uto bi, ²⁰ ne Esɔ́wɔ́ asεle apyε Kras akwilé né negbo ne apyε ji ajwólé né εgbe εbwɔ́nyε wuú né malu ujwɔle Esɔ́wɔ́ né mfaánebuú. ²¹ Kras awyaá uto εwuú ebi upwɔ́ yéndé gefwa eyi gelu fa mme, yé né mfaá. Ebi upwɔ́ ntó uto ákwaá, yé εbe lé ebi aló nchyε. Ne ye muú ama ayi awyaá gefágé gefwa eyigé na apó, yé né mme yina ne ayi achwɔ́. ²² Ne Esɔ́wɔ́ afyε yéndégenó né amu ji ne apyε nnó ji abe muú kpaá mbaá unó né εchomele bɔ́ Kras. ²³ Echomele bɔ́ Kras elú menyammyε wuú. Ewú εgbeé ne uto Kras ne Ji apyε yéndégenó né yéndé mbaá gebe ndere gebɔ́ mambε.

2

Esɔ́wɔ́ achyεé esé genwá ndere déchome mmyε ne Kras

¹ Mbεmbε enyú débɔ́ dégbɔ́ né depɔ́ré Esɔ́wɔ́ gétúgέ déla débelege mabe Esɔ́wɔ́ ne debó dépyε nto gabo. ² Né gébé eyigémbɔ́ enyú débɔ́ dépyε lé ubobo unó bi bɔ́ mme ápyε. Dékwɔleγε lé unó bi mfwá áló nchyε abi mfaá akεleγε nnó enyú dépyεge. Ji yimbɔ́ ne anyuú matɔ́ bɔ́ abi alá kεleγε manwú ne Esɔ́wɔ́. ³ Wyεmbɔ́ ntó ne esé ako debɔ́ delu, dépyε nya lé ubobo unó bi menyammyε akεleγε. Dépyε lé unó bi menyammyε ne matɔ́ sé akεleγε. Abyé esé ako ne gepɔ́ gebogebo. Getú eyigémbɔ́, Esɔ́wɔ́ abɔ́ alu manlεre esé metɔ́ usɔ́ wuú ndere ji alεrege nye yéndémuú.

⁴ Yémbɔ́ meshwε ayi Esɔ́wɔ́ agene esé aja dɔ́, ne gejeé eyigé ji abɔ́ ne esé gepwɔ́ amu. ⁵ Ye gébégé esé débɔ́ dégbɔ́ gétúgέ gabo se, Esɔ́wɔ́ apyε esé dékere né genwá chóncho ne Kras. Ne élé gétúgέ uló

melu Esɔ́wɔ́ ne ji áwené geméγε nyú. ⁶ Ndere esé déchomé mmyε ne Kras Jisɔ́s, Esɔ́wɔ́ apyε esé dékwilé né negbo ne ji, ne abwéé esé nnó dégbare gefwa ne ji né malu ujwɔle Esɔ́wɔ́ né mfaánebuú. ⁷ Esɔ́wɔ́ apyεmbɔ́ nnó né gejamégé anme ayi achwɔ́ né mbe, ji apyε bɔ́ ako akaá gekpekpege uló melu ebi ujame dɔ́, ebi ji alεre né gejeé gétúgέ genó eyigé Kras Jisɔ́s apyε. ⁸ Gétúgέ uló melu Esɔ́wɔ́, ji afere enyú né εfwyale gabo gébégé défyéé metɔ́ ne Kras, épó fɔ́ né uto bi nyú ne ji afere enyú né εfwyale gabo. Elé εchyε ewé Esɔ́wɔ́ achyεgé. ⁹ Épó fɔ́ gétúgέ utɔ́ ulɔ́ ulɔ́ ebi enyú dépyε. Ndere elúmbɔ́, ékágé muú fɔ́ adogé εbwɔ́ εwɔ́me. ¹⁰ Néndé esé délu élé amu utɔ́ Esɔ́wɔ́. Ji akwyéé esé ne apyε décho mmyε ne Kras Jisɔ́s nnó délεrege galógálɔ́ mbaá bɔ́ ndere ji akwyε me te gachií ábelé nnó dépyεgé.

Esé ako delú muú ama ndere Esɔ́wɔ́ apyε esé déchome mmyε ne Kras

¹¹ Tege nnó mbεmbε bɔ́ Jus bɔ́ akuú gemεge bwɔ́ nnó, “Bɔ́ abi áɔ́ɔ́ εbwɔ́ nɔ́,” abɔ́ ákuú enyú abi délá dépɔ́ bɔ́ Jus nnó, “Bɔ́ unyi gada.” Mmyéké genó ayi akwaá apyεé ne amu né menyammyε. ¹² Tege ndere enyú debɔ́ delu. Né gébé eyigémbɔ́ enyú depɔ́ mbwa ama ne Kras, enyú debɔ́ délu lé anké né geluagé bɔ́ abi Esɔ́wɔ́ abɔ́ ajyaá nnó abe abii. Menomenyεé gejame ewé Esɔ́wɔ́ anyéé ne bɔ́ bii, menomenyεé ewémbɔ́ épó fɔ́ ewé nyú. Apyεmbɔ́, gétúgέ geno eyigé ji abɔ́ anyémeno nnó apyεé, yémbɔ́ ji anyé fɔ́ meno ne enyú wɔ́. Depɔ́ ye ntó ne genó gefɔ́ fa né mme eyigé enyú dénεrege metɔ́ wyéé. Ne débɔ́ depɔ́ fɔ́ mbwa ama ne Esɔ́wɔ́. ¹³ Yémbɔ́ nana Esɔ́wɔ́ apyε enyú déchome mmyε ne Kras Jisɔ́s, ji aja enyú abi délu nya tεte ne ji, délá kwókwólé ne jí gétúgέ manó

3

Kras amí machyεé mme gébégé ji gboó né gekwa. ¹⁴ Kras jimbóó ne apyεé εsé délu né nesó ne ate, néndé ji apye bóó Jus ne bóó abi alá pó bóó Jus ákwé eké muú ama. Ndere ji apyεmbó, Kras amu ekwó gepú ewé εbo ekare bóó Jus ne abi alá pó fó bóó Jus ne epye εbwó abóó mawáme ne ate. ¹⁵ Kras agboge atyaá mabe bóó Jus ako ayi apye bóó Jus afaá mbwa ne bóó abi alá pó fó bóó Jus. Ji apyεmbó nnó ji ase bóó Jus ne abi alá pó bóó Jus ácho εbwó alá muú meke, ácho ntó mmye ne ji nnó epyεgé mbó εbwó abe nesó ne ate. ¹⁶ Ndere ji apyεmbó, aja bóó Jus ne abi alá pó fó bóó Jus nnó anyé nesó ne Εσωωó ála ndere muú ama gétúgé negbo eníne ji agboó né gekwa ne mawámé bwó ábyeé. ¹⁷ Ne Kras achwó, agaré abya melóméló ayi achwóó ne nesó eta nyú bóó abi debó delu tete ne Εσωωó ne mbaá bóó abi abó álú kwókwólé ne Εσωωó. ¹⁸ Ne elé gétúgé genó eyigé Kras apye ne εsé ako dégene meti mantene né mbe ushu nte sé Εσωωó dénemmye né uto Mendoó Ukpεa ewú εma.

¹⁹ Ndere elúmbó, enyú bóó abi alá pó bóó Jus dépó sé ankéé bó, bóó abi áchwó elé manjwólé né mbaá jwólege. Enyú délá ambóó meló, dékwe gelua gema ne bóó abi Εσωωó ajyaá nnó abe abíí. Ne dela ntó bóó ula gepu Εσωωó. ²⁰ Enyú délu εgbe gepú eyigé Εσωωó atenege. Abelé enyú né nebome gepú eníne ángbá Jisós ne bóó ekpave Εσωωó áfyεé. Kras Jisós jimbóó ne alu ntaá eníne né gbarege ekwó gepú. ²¹ Kras ne agbare gepú eyina geko mbaá ama. Ne apye nnó gejaméagé bóó áchwóó né mmu nnó geji géwíné gebε echa ukpεa mbaá Ata. ²² Ndere Εσωωó apye enyú déchome mmye ne Kras, apye ntó enyú détene chóncho ne ate anjme abifó ako déla eké melu ewé Εσωωó ajwólege wye né Mendoó wuú.

Utóó bi Pól apye mbaá bóó abi alá pó bóó Jus

¹ Ne gétúgé Εσωωó apye bóó Jus ne abi alá pó bóó Jus ála muú ama, ne me Pól muú nkpe ne denó elé ngarege abya Kras Jisós eta nyú bóó abi alá pó bóó Jus, nnemmye gétúgé nyú echomele bóó Kras né Εφεσós. ² Mferé nnó enyú déwú me nnó gétúgé ulóó melu ebi Εσωωó elerege, ji achyεé me utóó bina nno mpyege né galógáló nyú. ³ Ne Εσωωó apye me nkaá genó eyi gebó gelu ji metóó bibíí, wye ndere me mbó mbóó me mbe nsame geji gachyεé eta nyú. ⁴ Ne mbógé enyú dékúgé genó eyigé me nsame eta nyú, dékágé nye ndere epye ne nkaá depóré Kras etiré délu nya bibíí. ⁵ Mbe mbe akwaá ábó ákaá fó depó etiré na wó, yémbó nana Mendoó Εσωωó epye ángbá Jisós ne bóó ekpávε Εσωωó, bóó ukpεa bíí ákaá deti. ⁶ Genó eyigé Εσωωó ábelé bibíí gelu nnó ji áke ne abya melóméló ápye bóó abi alá pó bóó Jus ácho mmye ne bóó Jus ála ndere upó né menyammye ama ne nnó εbwó ako ábó mejeé Εσωωó ne genó eyigé Εσωωó anyémeno nnó achyεge nye bóó bíí. Kras Jisós ne apye nnó menomenye ewémbó εbe wáwálé.

⁷ Εσωωó ajya me né ulóó melu bíí nnó mbe muú utóó wuú, ngarege abya melóméló Kras né gekpekpεgé uto bíí. ⁸ Né geluage bóó Εσωωó ako, me ne nlú mamané kó. Yémbó Εσωωó achyεé me gechachage ehye ewéna nnó ngarege abya melóméló mbaá bóó abi alá pó bóó Jus. Ne abya melóméló yimbó atome ne uchacha unó bi muú alá kagé méε ebi Kras achyεge. ⁹ Utóó ba ntó úlú nnó me mpye bóó ako akaá genó eyigé Εσωωó muú akwyεé unó uko ashúú mampye né genó eyigé ábelé bibíí te ula ulóó mme. ¹⁰ Εσωωó abó apyεmbó nnó gébé sé eyigé na gekwónege, echomele bóó Jisós epye

yéndé gefwage álo nchye eyigé gelu mfaá, ne uto aló nchye uko ukaa nnó Esowó awyaá denḡa dḡó né yéndé meti. ¹¹ Ji ake ne Ata se Kras Jisḡs apye mechḡ ewéna epye wye ndere ji Esowó abḡ ajḡḡ me nnó ebe. ¹² Ndere Esowó apye esé déchome mmye ne Kras, ne ndere défyéé metḡḡ ne ji, esé dékágé tene né mbe ushu Esowó tágétágé débéé fḡ ne efḡ metḡḡ. ¹³ Ndere elumbḡ, nnene enyú mmye nnó débége fḡ ne gepwa metḡḡ élé me nḡene efwyale gétúgḡ nyú. Me nḡene efwyale ewéna né galḡgálḡ nyú.

Pol anenmmye gétúgḡ echomele bḡḡ Kras né Efesḡs

¹⁴ Gétúge Esowó apye unó ulḡḡḡḡ bina, ne me nto me mano mme nnenemmye mbaá nte sé Esowó, ¹⁵ muú afyéé mabḡ mbaá mala upú mako né mfaánebuú ne mme. ¹⁶ Nnenemmye mbaá Esowó muú awyaá gekpekpe mejeé né mfaánebuú nnó ji apye Mendoó wuú echyéé enyú eshye nnó matḡḡ nyú ábéné, ¹⁷ ne nnó Kras ájwálé né mmu matḡḡ nyú ndere défyéé metḡḡ ne ji. Nnenemmye nnó gejeé eyigé enyú débḡḡ ne Esowó ne ate aḡme gepye enyú détene ne eshye. ¹⁸ Nnene ntḡ mmye nnó Esowó apye enyú chóncho ne bḡḡ Esowó abifḡ ako débḡ uto mankaá nnó gejeé eyigé Kras Jisḡs abḡḡ ne enyú ako, gepwḡḡ yéndégenó eyigé muú akágé meé, ¹⁹ ne nnó enyú dékaá nnó gejeé Kras eyigémbḡ geja kpaá gepwḡ amu, muú akágé kaá fḡ geji anere. Ndere unḡ bi uko ulú mbḡ, débéé ne gepḡgḡ Esowó geko.

²⁰ Déféé Esowó muú apogé esé ne uto bií ebi ulú esé mmye. Ji akágé pye gejamégé ukpekpe unḡ bi upwḡḡ ebi esé dégigé ji, yé ebi déferege. ²¹ Esé ako abi délu echomele bḡḡ Jisḡs, abi déchome mmye ne Kras Jisḡs yéndémuú

anogé Esowó yéndégébé te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

4

Bḡḡ echomele Kras dlú muú ama
¹ Me muú nkpe ne denḡ gétúgḡ mpye utḡḡ Ata, nkpeage enyú nnó dépye geḡwáge nyú gébe ndere Esowó muú akuú enyú akelege nnó gébe. ² Shulege mmye nyú mme yéndégébé, sege depḡré nyú pere, koge metḡḡ mbaá yéndégenó. Bḡge gejeé ne ate, dépyegé mbḡ, dépye fḡ unḡ bi ubalege ate mmye. ³ Myege nnó débḡ meko ama ndere Mendoó Ukpea epye nnó enyú décho mmye ne ate débḡ né nesḡ. ⁴ Esé bḡḡ echomele Jisḡs délu wye ndere upḡ menyammye ama. Ne élé wye Mendoó Ukpea ewú ema ne elú esé ako né mmye, wye ndere genḡ gelú lé gema eyigé Esowó akuú esé nnó dénererege matḡḡ wye. ⁵ Esé ako déwyaá wye Ata awu ama, ne wye lé depḡré Jisḡs déti dema ne esé ako dékwálege. Awyaá esé ako gefage manaá Esowó mami mamaá. ⁶ Esowó esé awú dénógé alú élé ama, ji ne alú Nte esé esé ako. Ji ne alú mfwa esé ako, ji achyegé esé utḡḡ ebi débḡḡ mampye ndere ji akelege. Ne mendoó wuú ejwálege né mmu matḡḡ bḡḡ bií ako.

⁷ Yémbḡ Kras achyéé yéndémuú sé ewuú echye ndere ji ame nnó ekwane ne yéndémuú. ⁸ Elú wye ndere asame né mmu ḡwe Esowó nnó, “Gébége Kras akwḡme ajeé né melu ewé mfaá, aja gejamégé bḡḡ denḡ ákwḡle ji, ne achyéé akwaá ufḡḡ ufḡḡ echye.” ⁹ Asa wye aké, “Akwḡ afe né mfaá”, ewéna etene nnó gemege nnó Kras akwḡ né mfaá abḡ me mbe ashulé achwḡ fa mme. * ¹⁰ Wye lé ji awú muú ashulé achwḡḡ fa mme ne akwḡme ajeé né malu ayi álú te mfaá mfaá. Ji apyembḡ nnó ji apye yéndégenó né yéndé mbaá gébe gelḡgélḡ ndere ji akelege nnó gebḡ. ¹¹ Ji achyéé

* **4:9** Elú wáwálé nnó: Gejamégé bḡḡ ḡwe áwyaá nnó Jisḡs ashulé afe né melḡ álo.

bɔɔ abifo echiye nnó ábé ángbá Kras. Achye abifo echiye nnó ábé abɔɔ ekpave Eṣoṣo, achye abifo nnó ágáregé abya melómélí, abifo, achye ebwɔ nnó ábé ambame ne anlere mekomejɔ Eṣoṣo. ¹² Kras apyembɔ nnó ji akpome bɔɔ Eṣoṣo ako mmye nnó ápyege utɔɔ bií ne nnó ji apye echomele bɔɔ bií ewé elú menyammye wuú ewéne, ¹³ kpaá te esé débéé ndere muú ama né matɔɔ sé ayi défyéé ne Maá Eṣoṣo ne dékágé ji chánéné. Debɔ mambɛ bɔɔ abi ábené né deparé Eṣoṣo, kpaá te débéé ndere Kras jimboɔ né gepɔ ji geko, ¹⁴ nnó esé débége sé eké ambane abi anlere gebyɔ ásele mati défyá ne gebyɔ ábwólege amu ne ebwɔ. Ambáné álú eké baá makpe ayi mmyo nnyi atene ájyéé we na ne we. Yéndé mbaá ayi mbyó ajyéé ne aji ajye ntó, mbɔ ne ppye ne bɔɔ abi ánléré gebyɔ álerégé. Anlere gebyɔ awyaá défyá mabwólége bɔɔ akame ne genó eyi gelú gebyɔ. ¹⁵ Déjógé lé genó eyi gelú wáwálé, ne déboge gejeé ne bɔɔ abi déjoge ne ebwɔ. Déké dépyembɔ, débenege nye né deparé Eṣoṣo, né yéndé meti wye eké Kras muú alú muú kpaá né echomele bɔɔ bií. ¹⁶ Kras ne afyéé yéndé gepoge menyammye né melu ewuú, yéndé gefére ne gepyéé nnó menyammye meko áchómé mbaá ama. Ndere elúmbɔ yéndé gepoge menyammye geké gepye utɔɔ bií chánéné, menyammye meko awene abenege gétúgέ upɔ bina upogé ate né gejeé.

Jisɔs Kras achyege genwá geké

¹⁷ Me nkwelege enyú mbeé né uto Ata nnó ékágé débɛ eké bɔɔ mme abi alá pɔ bɔɔ Jus. Ufere bwɔ upɔ ne mekpɔ ne ula. ¹⁸ Uféré bwɔ úlú kendeé. Ebwɔ apɔ fɔ ne genwá eyigé Eṣoṣo achyege, néndé ebwɔ ákágé yé genó ne ajea matɔɔ. ¹⁹ Yé ebwɔ ápye genó eyigé gela gelómé fɔ, mmye egboɔ fɔ ebwɔ. Achyéé

gemége bwɔ né unó bi ugbɔ mmye ne ápwyáá fɔ mampye úkwékwé unó.

²⁰ Unó Kras ebi alere enyú dégii na fɔ wɔ. ²¹ Nféré nnó enyú déwú genó eyigé getome ne Jisɔs, ne áleré enyú ankwále bií, né mekomejɔ ayi wáwálé. Mekomejɔ yimbɔ élé abya melómélí ayi atome ne Jisɔs. ²² Lyagé gekwenege gepɔ eyigé gepye enyú debɔ dépye uboubɔ unó. Gekwenege gepɔ eyigé enyú debɔ déwyaá gechɔɔ lé enyú chɔɔ ndere gébwálé enyú mambɛ ne metɔɔ mampye uboubɔ unó. ²³ Kworege matɔɔ nyú ne gefɔɔ eyigé enyú déferege unó gebe genó geké. ²⁴ Enyú debɔ mambɛ ne gepɔ geké ndere bɔɔ abi Eṣoṣo akwyéé nnó afu ji. Gepɔ geké eyigé na, gelú lé gepɔ eyi gelú cho, ne pópó né mbe ushu Eṣoṣo.

²⁵ Ndere elúmbɔ, lyage gebyɔ dégarege lé wáwálé mbaá ate anme, néndé esé ako décho mmye delú ndere upɔ né menyammye Kras. ²⁶ Metɔɔ esogé muú nyú, ékágé akame metɔɔ usɔɔ eté ji apye gabo. Ne ékágé alá ne metɔɔ usɔɔ né bií kpogele. ²⁷ Ne ékágé déchiye danchóméló meti ewé ji anjmaá amu wye. ²⁸ Mbogé muú abɔ ajoɔ ejo, abɔ manlyáá ejo apyege utɔɔ ne amu jí jimboɔ nnó abɔ unó bi ji ákágé kare ne bɔɔ abi alá pɔ ne ubi. ²⁹ Muú nyú ajógé fɔ mejɔɔ mebomebo, ajógé lé mekomejɔ melómélí ayi apógé ate, ne akwánege né gébé eyigémbɔ, nnó mejɔɔ nyú ebe mejɔɔ ewé efyéé bɔɔ eshye ne echwɔɔ ne galógálɔ mbaá bɔɔ abi awuú enyú.

³⁰ Ékágé enyú dépye Mendoó Ukpea ebe meshwemeshwe né unó bi enyú dépye. Eṣoṣo afye enyú Mendoó Ukpea wuú né mmye nnó ebe ndere gelo eyi gelerege nnó enyú delú bɔɔ bií, ne nnó bií uma ji awenege nye gemége nyú. ³¹ Ndere elúmbɔ, débégé fɔ ne ufere uboubɔ ne ate: Debálégé fɔ matɔɔ, desoge fɔ matɔɔ ne ate, debége fɔ ne genyane ne

ate, déchogé fɔ ate mabɔ, dépyege fɔ nchye, déferege fɔ gabo ne ate né yéndé meti. ³² Lerege elé ulɔ́ melu ne ate, gege ate meshwe, jigé nte gabo ayi ate aɲme apye ndere Esɔwɔ ajinte gabo ayi enyú dépye gétúgέ genó eyigé Kras apyεé.

5

Bεgέ bɔ́ genjgbɔ́

¹ Te mbaá Esɔwɔ abɔ́ gejeé ne enyú baá bií, mmyege nnó débε ndere ji. ² Gɔgέ genwáge nyú gelere nnó déwyaá gejeé ne ate wye ndere Kras abɔ́ gejeé ne εsé kpaá te áchyéé genwá jíí né galógáló sé. Nkane ji ápyεmbɔ, elú wye ndere gepε eyi genóme gebé gelógéló né mbe ushu Esɔwɔ.

³ Ndere elúmbɔ, dékamegέ muú fɔ awú yé né geluage nyú eɲmeɲmené ubεle tametame yé gekwekwége gepɔ, yé ame mamfyε né genó eyigé muú. Ne demmyege fɔ nnó enyú ne debε ne unó uko, néndé gefɔgέ genwá eyigémbɔ gekwané fɔ mambε ne bɔ́ Esɔwɔ wɔ. ⁴ Dekamege fɔ mejɔ́ éwé echwɔ́ ne mekpo unɔ́ ne gekekenegέ mejɔ́ ne gekwekwegέ abya andée utanege enyú né meno néndé ekwane wɔ. Genó eyigé enyú debɔ́ mampye elé mantamege Esɔwɔ né unó bi ji apye né geluage nyú. ⁵ Kágé nnó muú ayi abεlege ubεle tametame, ayi awyaá gekwekwége gepɔ, ye ayi afye ame né unó bɔ́ (alú mbɔ́ lé muú ayi ánógé unó bina eké εsɔwɔ ayifɔ). Ji anyé fɔ gefwa eyigé Kras ne Esɔwɔ agbarége.

⁶ Dékamege muú fɔ abwɔlé enyú ne mejɔ́ éwé εla épɔ́ ne mekpo ne ula. Elé gétúgέ unó bina ne Esɔwɔ asɔ́ nye metɔ́ ne bɔ́ abi alá wuú fɔ ji. ⁷ Ndere elúmbɔ, déchogé fɔ mmyε ne ufɔ́ bɔ́ bimbɔ, ⁸ néndé mbεmbε enyú débɔ́ délu né mmu gemua, nana enyú délu né mmu genjgbɔ́ gétúgέ Esɔwɔ apye enyú déchome mmyε ne Kras. Ndere

elúmbɔ, gɔgέ genwáge nyú gεε ndere bɔ́ abi álú né genjgbɔ. ⁹ Elé genjgbɔ eyigé na, ne gepye nnó εsé dépyege unó ulɔ́ulɔ́, ne εbi úlú cho ne nnó dégarege wáwálé. ¹⁰ Myégé mankaá genó eyigé dépyege metɔ́ εgɔ́ Ata. ¹¹ Déchoge fɔ amu depyege ubobo unó bi bɔ́ abi álú né mmu gemua ápyεé, dyáge lé εbwɔ́ malá. ¹² Elu lé mekpo unɔ́ manjɔ́ depɔ́ εtiré εbwɔ́ apye bibií. ¹³ Genjgbɔ gegεnégέ né genó, bɔ́ ágεne ndere geji gelu ne ákágé ndere geji gelu wáwálé. ¹⁴ Mbɔ́ ne elú néndé yéndégenó eyi genjgbɔ gegεnege wye, gébwólege gela genjgbɔ. Ge ula bi ajɔ́ aké, “Peé wɔ ayi abεlege gejya, kwilé né negbo, ne Kras apye nye genjgbɔ jíí gegεnege εta wye.”

¹⁵ Ndere elúmbɔ, sege gébé nnó dépyege genó eyigé gelu cho. Dépyege fɔ unó eké uɲkekene bɔ́, pyege ndere bɔ́ abi áwyaá defɔ́. ¹⁶ Dégege meti mampye genó gelógéló, pyegέ geji chánéné neíndé bɔ́ apye gabo né gébé eyigé na dɔ́. ¹⁷ Ekágé debε eké uɲkekene bɔ́, mmyege elé mmyε nnó dékaá genó eyigé Ata akelege nnó enyú dépyege.

¹⁸ Dényúgέ fɔ mmɔ́ dékwene néndé mmɔ́ matene muú né genwá gebogebo. Gɔgέ elé Mendoó Ukpea εgbeé enyú né matɔ́. ¹⁹ Mendoó Ukpea εgbege enyú né metɔ́, epye enyú dékwane makwa ayi átánege né bɔ́ ɲwe Esɔwɔ, défyεge ate matɔ́ ne makwa ayi atome ne Kras ne ayi Mendoó Ukpea alerege. Kwagέ makwa yina ne matɔ́ nyú mako défεge Ata. ²⁰ Né yéndégenó eyi gepye, tamege nte sé Esɔwɔ yéndégébé gétúgέ genó eyigé Ata Jisɔs Kras apye εta εsé.

Pɔl achyεge majye mbaad andeé ne anɔ́

²¹ Yéndémuú nyú awúgέ ne nte nnó dénógé Kras.

22 Enyú andeé anṵ, wúgέ ne anṵ nyú wyε ndere déwú ne Ata.

23 Menṵ alu muú kpaá mbaá mendée wyéé ndere Kras alú muú kpaá mbaá echomele bṵṵ bíí ewé elú menyammyε wuú. Ne Kras jimboṵ alu Mempoṵ echomele wuú.

24 Ndere echomele bṵṵ Kras ewuú ne ji, mbṵntó ne enyú andeé anṵ débṵṵ manwúgέ ne anṵ nyú né yéndé meti.

25 Enyú anṵ, bṵgέ gejeé ne andeé nyú wyε ndere Kras abṵṵ gejeé ne echomele wuú kpaá tε achyεé geme jíí né galógálṵ wuú. 26 Ji apyembṵ nnó ji afyεé ewú né amu Eṣṵwṵ ndere genógέ ukpea gébégέ ji ashwṵnége ewú ne manaá ne mekomejṵṵ wuú. 27 Apyembṵ ntó nnó echomele bṵṵ bíí εtεne né mbε ushuú wuú jimbo ne geṵwá geke eyi gelṵme gepwṵṵ amu ne nnó εβεge fṵ ne deba yé gebágé dekoṵ né mmyε, εβε lé echomele ukpea ewé muú álá kágé shulé ebwṵ ndo né meti fṵ. 28 Anṵ abṵ mambṵge gejeé ne andeé bwṵ wyε ndere ebwṵ abṵṵ ne menyammyε bwṵ ambṵṵ, néndé mende ayi abṵṵ gejeé ne mendée wuú εbyennó abṵ gejeé ne menyammyε awú ntó. 29 Yé muú sé fṵ ayi apaá menyammyε wuú apṵ. Déchyεge menyammyε sé menyéé, décherege ji, wyε ndere Kras apyε ne echomele bṵṵ bíí.

30 Ji apyembṵ yéndégébé néndé εsé delu upṵ né menyammyε wuú. 31 Ge ula bi ásamé né mmu ṵwe Eṣṵwṵ nnó, “Getú eyigémbṵ mende abṵ manlyaa gepúgέ nte wuú ne mma wuú acho mmyε ne mendée wuú ebwṵ apea ála muú ama.”

32 Mekomejṵṵ Eṣṵwṵ ayina apyε εsé dékaá menṵ genó ayi abṵ alu bíbí. Genó eyigémbṵ getome ne Kras ne echomele bṵṵ bíí. 33 Yémbṵ enyú abi débane neba dékágέ pyεge ntó geji. Genó eyigémbṵ gelu nnó yéndé menṵ abṵ mambṵ gejeé ne mendée wuú wyε ndere ji abṵṵ gejeé ne geme jíí. Ne yéndé mendée menṵ

abṵ manógέ menṵ wuú.

6

Na ne baá ne ante ne ama ábṵṵ mambε

1 Enyú baá melṵ wúgέ ne amma nyú ne ante nyú, gétúgέ déchome mmyε ne Ata, néndé ge genó eyi gélu cho mampyε mbṵ. 2 “Nógέ amma nyú ne ante nyú.” Ge ndṵ mbε ayi Eṣṵwṵ anyémene gébégέ achyεé εβε aké, 3 “Dépyεge mbṵ, dégέne nye galógálṵ ne dényé neki fa mme.”

4 Enyú ante ékágέ débε ne gepṵ eyi gepyε matṵṵ asṵṵ baá nyú. Wyεge lé ebwṵ né meti ewé délerege ebwṵ unó ndere abṵṵ mampyε, déchyεge ebwṵ majyεé ndere Ata akelege.

Na ne áfwε ne ante abi abṵṵ ebwṵ ábεé

5 Enyú áfwε, wúgέ ne bṵṵ abi abṵṵ enyú ne εfṵ metṵṵ, déchyεge ebwṵ énogέ ne matṵṵ nyu mako wyε ndere εbṵ εβε lé Kras, enyú dépyε ne jíí. 6 Pyεge utṵṵ enyú chanéné. Dépyεge fṵ wyε lé gébégέ ebwṵ abεge aké agεne enyú gétúgέ dékelege nnó ebwṵ áfεge enyú. Ndere baá utṵṵ Kras, pyεgέ élé genó eyigé Eṣṵwṵ akelege ne matṵṵ nyú mako. 7 Pyεgέ utṵṵ ne metṵṵ megṵmegṵ wyε eké enyú dépyε mbaá Ata, épṵ fṵ élé mbaá mekwaaá. 8 Kaágέ nnó yé muú alú mεfwε ye ápṵ, élé Ata ne achyεge εsé ako nsa né utṵṵ ulṵlṵ ébi εsé dépyεé.

9 Enyú ante wyembṵ ntó ne débṵṵ mampyεge ne áfwε nyú. Déchyεge sé ebwṵ genyane. Kaágé nnó Ata ayi abṵṵ enyú chóncho ne ebwṵ alú né mfaánebuú. Ne ji asṵṵ mpa yéndémuú alεrege fṵ anṵya.

Pṵl ajógέ ndere bṵṵ kras abṵṵ matεne ummyε ne danchomelṵ

10 Kwyakwya genó eyigé, me nkelege mangare enyú gelu nnó, bṵgέ εshyε ndere déchome mmyε ne Ata. Ne gṵgέ ji asε gekpεkpege utó bíí apyε enyú détoṵ. 11 Fyεgέ

unó ummye uko ebi Esōwō achyēé enyú nnó détene ummye ne mati défya ayi danchōmeló apenege. ¹² Néndé bee bina upó fō ne ate akwaá. Démmye lé ne yéndé gefwage aló nchye eyigé gelu né mfaá, ne uto aló nchye uko. Démmye ne áló nchye ako abi ágbarege gefwa né malu ayi mfaá, ne abi áwyaá utó fa né mme yina ayi alú melu gemua. ¹³ Ndere elúmbō, bōgé unó ummye uko ebi Esōwō achyēé enyú nnó yéndégébé danchōmeló achwōgé ne efwyale démmye ékágé ji apwō enyú ne démmyegé né kwyakwya détenege nyē chanjéné.

¹⁴ Ndere elúmbō, kpomege mmye. Ndere muú bee áwéle ékandá mamkpome mmye né utó bíí, mbō ne enyú débōó mangarege wáwálé. Pyege genó eyi gelu chó né mbē ushu Esōwō, ewéna ébé nyē ndere genóge ummye eyigé muú bee akwere ewōme wuú nnó ékágé nekō né kpe ne ta ji. ¹⁵ Ndere muú bee afyē unó uka utouto nnó ékágé ji áseré ákwe gébége aké alomege, mbōntó ne enyú débōó mangarege abya melóméló ayi apye bōó ábéé nesō ne Esōwō. ¹⁶ Genó eyigé fō eyigé débōó mampye gelú nnó, gbarege metōó ewé enyú défyēé ne Esōwō ébe enyú né mbē. Ewéna ébe nyē eta nyú ndere genogé ummye eyi gegbéé nnó ámbeé danchōmeló ako ayi achwōó eké mewē akwōnege fō enyú mmye. ¹⁷ Segé mamfere ayi Esōwō áferé enyú né efwyale gabo ábé ndere ela ummye ewe ekwerege mekpō muú bee, nnó ékágé ji akpa gepa. Sege ntó mekomejōó Esōwō ndere aparanja ayi Mendoó Ukpea echyē enyú nnó démmyegé ummye ne ji. ¹⁸ Gígé Esōwō nnó apógé enyú yéndégébé né mmyemenene. Nēgemmye né yéndégenó eyigé enyú dékelege. Pyege mbō ndere Mendoó Ukpea elerege enyú meti

yéndégébé. Ndere elúmbō, bēgé peé né yéndégenó eyigé gepye, dékogé metōó gbene. Nēge ntó mmye yéndégébé mbaá bōó Esōwō ako. ¹⁹ Nēge ntó mmye getú ya, nnó yéndégébé nké nkelege mangare abya melóméló, Esōwō achyē me mekomejōó nnó ngare, mmbēgé fō ne efō metōó mampye bōó akaá depōré abya melóméló etiré debō delu bibíí. ²⁰ Elé gétúgé abya melóméló yina ne Kras atōme me, ne nana nlú né denō gétúgé mbō ngarege abya melóméló wuú. Nēgemmye nnó Ata apōó me mbēgé ne efō metōó mangare abya melóméló yina ndere me mbōó manjōó.

Kwyakwya matame

²¹ Menjme sé Tikikōs ayi mbōó gejeé ne ji dōó, ne nte muú ayi dékágé líí mmye ne ji ndere apye utóó Ata achwōgé, agarege nyē enyú yéndégenó eyi getome ne me, ne enyú dékágé nyē ndere depō dekene ne me wéna. ²² Elé wyē getú eyigé na ne me ntōme ji eta nyú nnó ji apye enyú dékaá ndere esé delu wéna, ne nnó afyē enyú eshyē.

²³ Nēnemmye nnó Nte sé Esōwō ne Ata Jisōs Kras apye enyú aḡme sé debe nesō ne ate, débō gejeé ne ate, ne nnó défyēge wyē metōó ne Esōwō. ²⁴ Mma nnēnemmye nnó Esōwō alerege galógáló mbaá bōó ako abi abōó gejeé eyi gela gebyēé ne Ata Jisōs Kras te kwyakwya.

Ἡμεῖς ἅγιος Παῦλος ἀσάμει μβαά ἐχόμελο βῶβ Κρασ νέ Φιλίπυ

Ἡμεῖς ἀτάμεγο βῶβ Ἐσῶω νέ μέλο Φιλίπυ

¹ Με Παῦλος νέ Τιμοτί νέ δέσαμει ἡμεῖς γίνα. Ἐσέ δελύ βαά δειφέ Κρασ Ἰησοῦ. Δέταμε ἡμεῖς γίνα ἐτα ἐνυύ ἀκο ἀβὶ δελύ βῶβ Ἐσῶω νέ μέλο Φιλίπυ γέτύγέ δέφειέ μετῶβ νέ Κρασ Ἰησοῦ, ὑשוὺ μβῶγο ἀκπακπα νέ βῶβ ἀβὶ ἀπόγο μαμπυέ ὑτῶβ νέ γεπύγέ Ἐσῶω.

² Νηενεμμιε ννό Ντε σέ Ἐσῶω νέ Ἄτα Ἰησοῦ Κρασ ἀλέργέ ἐνυύ γαλόγάλ, ἀπυέ ἐνυύ δέβέ νέ νεσο.

Ἡμεῖς ἀτάμεγο Ἐσῶω νέ ἀνεμμιε γέτύγέ βῶβ Ἐσῶω ἀβὶ δλύ νέ Φιλίπυ

³ Ἰένδэгэβέ με νтегέ ἐνυύ, νтамего Ἐσῶω ἅγιος νनोंгέ, ⁴ νέ γένδэгэβέ με нкэ νηενεμμιε γέтýгέ ἐнυý ἀκο мβее νέ нечóчó νέ μετῶβ. ⁵ Με ηηенеммие νέ нечóчó нэндэ те ula ὑλο ἔβι ἐнυý дефее μετῶβ νέ Ἐсῶω κπαά те fina, ἐнυý деcho ἁму νέ με ννό дэгáре ἁбуα мелмэ́л айгэ́ге мбе. ⁶ Не нкаá wáwá́лэ ννό Ἐсῶω ἀλῶ μαμπυέ ὑτῶβ ὑλῶ́л бина νέ генwáге нý. Не нкаá нтῶ ννό айе нýе wуе мбе νέ ubi κπαά те ἀνέреге бii бi Ἰησοῦ Κρασ ἁкереге нýе fa мме. ⁷ Ndere νηенеммие νέ нечóчó гéтýгé ἐнυý, элú γαλόγάλ ννό ме нтэгé ἐнυý мбо, нэндé delú ме μετῶβ chi chi chi. Ἐнυý ἀκο деcho ἁму νέ ме né εshуе εwé Ἐсῶω аchуе εсэ mangaré ἁбуа мелмэ́л айгэ́ге мбе. Géбé εyigé ме нlá нлu дaнкpé денῶ νέ nana γίνα ἅγιος нлu νέ денῶ, ммые ννό мпые βῶβ ἁкаá ννό ἁбуа мелмэ́л ἀлу wáwá́лэ. ⁸ Με нshуáге ммые mangé ἐнυý νέ геje εyigé Κρασ Ἰησοῦ ἀβῶβ νέ ἐнυý. Meчó εwé менjῶβ мбо, Ἐсῶω νέ ἁкаá ννό элú wáwá́лэ.

⁹ Не ηηенеммие мβαά Ἐсῶω ννό геjeé εyigé ἐнυý дéбῶβ νέ ате гэwéне гэjугéге мβембе, νέ ννό ἐнυý дéкáгé Ἐсῶω чáнjéне, εфее νέ дéкáгé нýе генῶ εyи гéлú cho νέ εyи гéлú гyеé. ¹⁰ Mbontó νέ дéкаге нýе μαμπυέ генῶ гeлῶгéлῶ. Не δεbее нýе матῶβ мму πόπό νέ муú ἀшúлэгé фῶ ἐнυý ндῶ ννό дéпые гyеé κπαά те бii бi Κρασ Ἰηсоῦ ἁкэреге мeсo. ¹¹ Нлú νηенеммие ννό Ἰηсоῦ Κρασ ἀпыé ἐнυý дéбῶ геpῶ гeлῶгéлῶ μαμπυέ ὑнῶ ὑлῶ́л. Bῶβ ἀгэгé ὑнῶ ὑлῶ́л эби ἐнυý депyéе, ἀноге нýе Ἐсῶω νέ ἀφεге нтῶ жи νέ гéтýгé нý. ¹² Ἄηmé ба, нкелеге μαμπυе ἐнυý дéкаá ννό εfwуale εwé ме нгéне мбо, εpye ννό ἁбуа мелмэ́л айгэ́ге мβембе. ¹³ Не гéтú εyigémbo, βῶβ bee ἀκο ἀβὶ ἁбáме dachi мfwa Rom, чónчo νέ βῶβ ἁбifῶ ἀκο ἀβὶ ἁлú wéна ἁкаá ννό ме нкpe денῶ гéтýгé нлú муú ὑтῶβ Κρασ. ¹⁴ Εbye фῶ мбо wῶ. Гéтýгé денῶ εтíре ме нкpené, геjamэгé ἁηmé ἁбῶ εshуе νέ маbῶ Ἄта ἁpῶ νдere мβембе. Ἄгáреге wуе мeкomejῶ Ἐсῶω гáреге. Yéé εfo εpῶ εbῶβ ματῶβ.

Ἡμεῖς ἅγιος Παῦλος ἀσάμει μβαά Ἐσῶω ἀνεμμιε γέτύγέ βῶβ Ἐσῶω ἀβὶ δλύ νέ Φιλίπυ

¹⁵ Yéé элэ элúмbo, ἁημέ ἁбifῶ ἀβὶ ἁгáреге ἁбуа Κρασ, ἁгэгé ме ματῶβ ἁкίuге εbῶβ мму νέ ἁкэ́леге ννό εbῶβ ἁηéá γεме ἁpῶ ме. Yémbo ἁбifῶ ἁгáреге ἁбуа Κρασ νέ ματῶβ бwῶ мму πόπό. ¹⁶ Bῶβ ἁбὶ ἁгáреге νέ ματῶβ πόπό, ἁбῶ геjeé νέ ме, νέ ἁкаá ννό Ἐсῶω νέ ἁjуáа ме ννό мбе fa νέ мму гепýгé денῶ. Ulannó ме нлú fa? Элэ гéтýгé ммые ννό мпые βῶβ ἁкаá ννό ἁбуа мелмэ́л ἀлу wáwá́лэ. ¹⁷ Ἀβὶ ἁкэ́леге маηεá γεме ἁpῶ ме ἁгáреге ἁбуа Κρασ νέ ματῶβ маbοмбо. Εbῶβ ἁкэ́леге ννό ἁпые ме нгé εfwуale fa νέ гепýгé денῶ.

¹⁸ Yémbo, yeé ememe εwémbo εme ме wῶ. Genῶ εyи гeηεá дῶβ

gélú nnó ebwó ágarege wye élé abya Kras né mati mako. Yéé ágáre ne matóó pópó yéé lé ne matóó mabomabo, metóó egóó wye me góó. ¹⁹ Metóó egóó wye me né mmyemenene nyú ne Mendoó Jisós Kras ewé epóge me. Gétú eyigémbó, nkaá nnó Esówó aferege nye me né efwyale gabo ne mbóó nye genwá. ²⁰ Ndere elúmbó, me mbelé uméé né metóó wa nnó me Pól ngarege wye abya Kras gárege, nlá ngaré wó mkpane mekpo unó. Yéé me nkili yéé mgbóó mpye bóó ánogé Kras. ²¹ Néndé me nferé nnó mbegé mebe mpyéé wyé utóó Kras pyéé ne mgbogé élé gekpékpégé nsá né egbé wa. ²² Ne mbegé mebe ebyennó mpyéé nye wye utóó Kras pyéé. Ndere elúmbó, nkágé fó ámé ayi mbóó. Wálé negbo ah wálé neki ah nkágé. ²³ Nkwé mantélé. Mati yina apeá. Mbóó mbó ewé ndé? Ébó élú me galógáló nnó nlyaaá mme yina nnyé mbé ne Kras. Epwó nnó me mbé mebe. ²⁴ Né egbé ewefó, élú galógáló nnó me mbé mebe gétúgé nyú, epwó nnó nnye mbé ne Kras. ²⁵ Nkaá wáwálé nnó Esówó apye nye me nnó mbé mebe gétúgé enyú nnó mpóogé enyú déwéné déjyégé mbe né utóó bíí ne nnó débé ne néchóchó né deporé Jisós. ²⁶ Ula bi me njóoge depó etiré na ulú nnó mmagé kéré meso eta nyú, débéé nye ne gempóge gétúgé genó eyigé Kras Jisós apye eta wa.

²⁷ Genó géma gélú nnó gepóge nyú géléregé nnó enyú dekaá abya melóméló Kras. Ne yéé nchwó ewú, yéé nchwó sé wó, nkelege manwúgé lé nnó enyú détené chánéné, metóó ema, meko ama, démmye chónchó nnó abya melóméló ayi enyú dékwalege né deporé Jisós ájyégé mbembe. ²⁸ Nkelege ntó manwúgé lé nnó, defóó fó yé genó, cháchá eyigé bóó abi ápáa enyú ápyéé ne enyú. Depyégémbó, ewéna ébé nye ndere gepó eyi gélérege nye ebwó nnó Esówó awane nye ebwó, ne

apyeé nye enyú demye dépwó. ²⁹ Me njoge mbó gétúgé nnó, élé enyú ne Esówó apyeé nnó défyégé fó lé metóó ewuewu ne Kras Jisós. Apye ntó nnó dégéné efwyale gétú ji. ³⁰ Ne esé ako décho amu démmye ummye bina nkane enyú débó dégéne me mmyéé ne nkane déwúu mbó nana nnó nlú mmye wye mmye.

2

Ankwólé Jisós áshulé gemége bwó mme ndere gepóge Jisós géleré

¹ Me nkaá chánéné nnó enyú délu bóó ama ne Kras, ne afyéé enyú eshye. Ne gejeé eyigé ji abóó ne enyú, gépye mmye efyóó enyú mmu. Ne dénye denjme ne ate ne Mendoó Ukpea, délu ne matóó malómáló ne ate, dégéné ate meshwé. ² Ndere elúmbó, nkpa enyú geka nnó déneré mampye metóó egógé me. Nkelege nnó enyú débé metóó ema, débó gejeé ne ate, debe meko ama, ne déférége genó géma. ³ Délerégé fó nnó denjáa gemé depwó ate, ne débwége fó mmye nnó enyú ne depwó amu. Yémbó, sége gemége nyú nnó dépó yéé eké genó, dépélé ate abifó nnó anjáa gemé apwó enyú. ⁴ Muú abóge genó mampye, apyégé fó ndere gépoge lé jimbíí, apye ndere gépoge ntó bóó abifó ako. ⁵ Ne gepóge nyú ntó gébé nkane eyigé Kras Jisós gébó gelú.

⁶ Yéé élé Jisós alú eké Esówó né mati mako, agbare fó amu wye kenké nnó alu janja ne Esówó wó. ⁷ Yémbó, ashulé mmye jii mme alá eké maá defwé. Ase gepóge mekwaá, ábyé ji alu eke mekwaá. ⁸ Ndere alu mekwaá wáwálé, ase gemé ji nnó apó yéé genó. Awú wye majyéé Esówó kpaá te akame negboné mekpo unóó né mfaá gekwa. ⁹ Gétú eyigémbó Esówó abwéé ji mfaá, abelé né melu enógé ewé epwó malu mako. Achye ji mabó ami mawya ncha mapwó mabó mako. ¹⁰ Esówó apyembó nnó,

bɔɔ abi álú né mfaá ne abi álú fa mme ne melo áwuú bɔɔ, áwugé mabo Jisɔs, yéndégébé, átóme mánó mme. ¹¹ Ne yéndémuú ajɔgé nye aké, Jisɔs Kras alu Anya Ata ayi ápwɔɔ amu. Ajɔgé mbɔ, achyεge mbɔ lé enógé mbaá Nte sé Eɔwɔ.

¹² Anme ba, wye ndere enyú débɔ déwuú mé majyéé ma gébége me nlú ne enyú, ne ushuú nana ayi me nlá mpó sé ne enyú, nkelege nnó déwúgé majyéé ma depwɔ yéé ndere mbembe. Kwólege wye majye amimbɔ ne matɔɔ nyú mako, démmyé gé ne efɔ né metɔɔ, mampye unó bi ulérege nnó Eɔwɔ aferege enyú né efwyale gabo. ¹³ Enyú dekage pye unó bina ne metɔɔ ema, néndé elé Eɔwɔ jimbɔɔ ne achyεge enyú eshye. Ji apyéé enyú debɔɔ metɔɔ mampye unó bi ji akélege. Ne alerege enyú meti ewe dépyéé ubi.

¹⁴ Ne yéndégenó eyigé dépyéé, pyége géjí, déshulégé ate ndo yé mawáme déwamégé fɔ ne ate. ¹⁵ Dépyégé mbɔ débéé matɔɔ mmu pópó, muú fɔ ashulégé fɔ enyú ndo nnó dépye gyéé. Ne enyú baá Eɔwɔ, yéé elé délú né mpu bɔɔ ube, bége ne gepɔ gelógélɔ, gégénégé eké ambe ágénege ne utuú né mfaá. ¹⁶ Gbárege abya melómélɔ ayi achyεge bɔɔ genwá eyi gélagé byé ne metɔɔ ema. Depyégé mbɔ, bíí ebi Kras Jisɔs akérege meso fa mme, me ndoó nye ebwɔ ewómé nnó mpye utɔɔ mbɔ nsá, nломé gatelé mpwɔ.

¹⁷ Mbε ne metɔɔ megɔmegɔ ne nechóchɔ ne enyú ako, yéé ebe lé nnó manoó ma magbélé mme eké mmɔɔ gepε né gepε eyigé nyú ndere dégene efwyale gétúgé matɔɔ ayi défyéé ne Kras. ¹⁸ Gétú eyigémbɔ, bége ntó ne metɔɔ megɔmegɔ ne nechóchɔ eké me.

Pol akelege mantɔ Timɔti ne Epafrudyɔs né Filipi

¹⁹ Mbɔ wya umeé mantɔ Timɔti eta nyú mbɔgé Ata Jisɔs achyεgé eshye. Akerégé eta wa, agarege me ndere enyú délú ewumbɔ, metɔɔ ntó egɔɔ me. ²⁰ Yéé muú yichá ayi enyú ntó délú ji metɔɔ eké Timɔti apɔ. Ji asomege ntó nnó waá depɔ dékene mbɔ chancha né enyú ewu, waá dékéné ah? ²¹ Néndé, bɔɔ abifɔ ako apyé lé unó bi ebwɔ akélege, ápyé fɔ ndere Jisɔs Kras akélege. ²² Yémbɔ enyú dékaá me ndere Timɔti aleré nnó ji awya gepɔ gelógélɔ. Néndé, ndere maá ábéé ne nte wuú, wyembɔ ne Timɔti apyé utɔɔ ne me nnó dégáregé abya melómélɔ ajyεge mbe. ²³ Gétú eyigémbɔ ne ji alu maá ayi nneré metɔɔ nnó ntɔme achwɔ eta nyú ténéténé mbɔgé ngegé ndere mpa wa ábéé. ²⁴ Ne nkamé ntó wáwálé nnó Ata apyé gé, mbélagé fɔ dɔɔ, nchwɔ ngé enyú.

²⁵ Ngé nnó elú galógálɔ nnó ntó kpé menjmé sé Epafrudyɔs akéré meso eta nyú. Ji alu ntó muú ayi ese ne ji dépyéé utɔɔ choncho ne ammye ntó choncho ne me eké muú bee mampye nnó abya melómélɔ ajyεge mbe. Elé ji ntó ne alu muú dentɔɔ ayi enyú déttame nnó achwɔ apóo me ne unó bi nkélege. ²⁶ Nkélege nnó ji akéré eta nyú néndé, ashyage mmye dɔɔ mangé enyú, cháchá gébége ji akaá nnó enyú déwú nnó ji améé. ²⁷ Abɔ amée wáwálé, ela gachyéé mbɔ agbɔ. Yémbɔ Eɔwɔ agé ji meshwe apye ji atóo, agbo wɔ, ne agé me meshwe ntó nnó ekagé efwyale ewéchá ema echo ne ewé menwya mé. ²⁸ Gé ula ubi me nkelege mantɔ ji nnó akéré meso wáwá mbɔ, nnó enyú degé gé ji débε ne nechóchɔ. Ne efwyale wa ejámé sé dɔɔ. ²⁹ Achwɔgé, sége ji ne nechóchɔ. Ji ntó alu menjmé nyú né mabo Ata. Ne chyεge ufɔɔ bɔɔ bina enógé. ³⁰ Néndé, ase fɔ genwá jíí eke genó wɔ, gétúgé utɔɔ Kras.

Ela gachyεé mbó agbó ndere achwáó mampoo me né unó bi enyú délá gé meti manchwá pye wó.

3

Muú afyεgé metáó ne Kras, Esowá apye ji atené cho né mbe ushu wuu

¹ Anmé ba, bégé ne nechóchó né mabó Ata. Me mbeé fó ne gepwa manyuaré nsá depó etiré mbó ngaré mé enyú, néndé depoge nye enyú. ² Ségé gébé ne bóó abi ápye utáó unómé, álú eké bó mamye, néndé ebwó átome wye eshye nnó ásó unó ande ne ábé ankwólé Jisós. ³ Esé ne délú bóó Esowá. Wáwálé esé ne asáó esé nsó ayi wáwálé epófó ebwó, néndé esé denoge ji né eshye ewé Mendooó Ukpya echyεgé esé. Esé dewya gempóge gétúgé genó eyigé Kras Jisós apye eta sé. Ne dépélé fó lé unó bi akwaá apye né gepoge akwaá, ndere mansó nsó. ⁴ Yéé elé me nkage mpye uno ebi me mbó mpye mé né mekó menyammye. Mbógé muú aferégé nnó abóó nsá né unó bi ji apye né gepógé akwaá, me nlu menó mbe. ⁵ Néndé ábyégé me, mbelé ndó enéé, ásó me nsó. Me nlu muú Hibru tágetágé, ntané ntoné Benjamén né meló Israeli. Me mbelé mabé ukwene ante sé chánéné néndé me nlu muú ekwó bóó Farasi. ⁶ Ne gétúgé mabé yimbó, me nkpa gechyéé, mpye echomele bóó Jisós ágé efwyale. Ne me mbóó mbelé mabé yimbó ako yéé ema nkwe wó. Gétú eyigémbó mbó nlu cho, muú ákágé shulé fó me ndo. ⁷ Yémbó yéndé unó bi me mbó mferé nnó mpyεgé mbóó nsá, nse nnó úlú lé únómé, upó sé me eké genó gétúgé genó eyigé Kras apye eta wá. ⁸ Genó eyi gefó gélú nnó unó uko ebi mbó nwyá, nse ubi uko nnó elé unómé. Nkelege lé nnó nkaá Kras Jisós, Ata ayi me nnóge. Ji ne apwáó amu né genwá

ya. Né gétú jíí me nlyaa unó uko uno, nse ubi eké debi nnó nkaá ji chánéné ne nno ⁹ mbe metáó ema ne ji. Nkélégé fó mantené cho né mbe ushu Esowá né mmu eshye wa, mmyeké mambélégé mabé sé bóó Jus. Me nkelege mambé cho né ushu Esowá, anenege me meti gétúgé me mfyéé metáó wa ne Kras. ¹⁰ Genó géma eyigé me mfyéé ame wye gélú nnó, me nkaá Kras Jisós ne utó Esowá ebi upye ji akwilé né negbó. Nkelege ntó nnó ncho amu ne ji ngéné efwyale ndere ji agené, ngbó ntó nkane ji akamé negbo agboó. ¹¹ Nnó yé ema ébé nnó gébégé ngbogé Esowá apye me nkwilé né negbo.

Pól agarege ankwólé Jisós nnó dse gekágé neke jii

¹² Epófó nnó me mbó mé unó bina ne epófó ntó nnó me nlu mé cho né mbe ushu Esowá. Yémbó me nlu mmye manjye wye mbe jye. Nnó mbó genó eyigé Kras Jisós abó abelé mé eta wa. ¹³ Anmé ba, ndooó fó ebwá ewáme nnó mgbaré mé unó bina né amu ya. Genó géma eyigé mpyéé gélú nnó, me njigé nte unó bi ukoó mé né meso, mmyéégé mambó ebi úlú né mbe. ¹⁴ Me ntome wye eshye nnó njyégé mbe né gebá eyigé nkwanégé wye mbóó nsá né mfaánebuú mbaá ayi Esowá akuú me nnó jye wye gétúgé genó eyigé Kras Jisós apye eta wa. ¹⁵ Esé ako abi défyéé matáó ne Esowá ne débéné né depó etií, débé wye ne gefágé uféré ebimbó. Mbógé muú awya ebií uféré chá, Esowá apye nye ji akaá nnó alu gyéé. ¹⁶ Menó genó alu nnó esé dejye wye mbe dépyégé ndere Esowá aléré mé esé. ¹⁷ Anmé ba, choge ne ate désé gekágé neke na, ne pege ntó anmé abi áwyaá gepógé gelógéló ndere esé déleré, dékwólégé ebwá. ¹⁸ Néndé, mechó ewé me nchwá gáre mbó enyú, me

* **3:12** Elú wáwálé nnó: Unó ande elé mansó nsá. † **3:13** Elú wáwálé nnó: Unó bi Pól alyaa meso elé ebi 3:5-6.

ngaré mé enyú ndàndò ne ndò ne nana ngarege enyú ne mansé né ame nnò gejamé gé bɔ́ áké ále lé aṅkwólé Kras. Yémbò, gepogé bwó gélérege nnò álú bɔ́ abi alá kii abya ayi agárege nkane Jisɔs agboó né mfaá gekwa. ¹⁹ Ne meso gébé, ágbogé Èsɔwɔ afyéé ebwó mmu ntoné mewε, néndé áse mmwólé unó unyéε ula Èsɔwɔ ayi ebwó anogé. Yé apyéé gabo mmyε egbóó sé ebwó, ábé lé ne nepá, áneré matóó bwó né unó mme. ²⁰ Yémbò melò ewesé elú né mfaánebuú. Èsé dégilé Ata Jisɔs Kras muú alu Menchyé geṅwá nnò atané wye achwó fa mme. ²¹ Achwogé asele nye gekpékpé gé eshye ewé ji ábwólege yéndégenó gela nteé gefwa jii; akwɔré menyammyε esé yina ayi alú mbɔntó usóó, achye esé ayi meke ayi ashwánege eké awuú gébé gé ji akwilé né negbó.

4

¹ Aṅmé ba, gétúgé unó uko ebi me ngaré mé enyú, me mbò gejeé ne enyú dɔ́ ne nshyage mangé enyú. Enyú depyéε metóó egɔ́ me, ne delu nsá utóó eba. Aṅmé ba, ténege yé ne eshye né mabò Ata.

Pɔl agaré bɔ́ Èsɔwɔ abi dlú né Filipi ndere ábéé ne nesò né mmu metóó

² Me nkpane Yudya ne Sintiche geká nnò ákwye depɔré bwó ábé meko ama né mabò Ata Jisɔs Kras.

³ Ne wɔ nte menme ayi depyéε utóó uluá, ngarege wɔ wáwálé nnò, ɔpóó andée bina ábé nesò ne ate. Ebwó apeá ammyε ne me nnò depyéε bɔ́ áwuú abya melóméló Kras. Chóncho ntó ne Klemen ne bɔ́ abifó ábó apyéε utóó ne me. Èsɔwɔ asá mé mabò bwó né mmu ṅwe bɔ́ abi ábɔ́ nye geṅwá eyi gélágé byé.

⁴ Ngarege enyú ako nnò yéndé gébé débé ne nechóchó, mma ṅmere nké bégé ne nechóchó néndé enyú délu bɔ́ Ata Jisɔs.

⁵ Gɔ́gé bɔ́ ako ágé nnò enyú delòme melu. Tégé nnò éla gachyéé Ata Jisɔs achwó. ⁶ Dékamé gé genó gefó géchyéé enyú efwyale né metóó. Genó géké gékelege manchyé enyú efwyale, nége lé mmyε défyéé géjí né amu Èsɔwɔ. Ne yéndé gébé déké dénenmmyε déjigé fɔ́ nte mantámé gé Èsɔwɔ né unó bi ji apyéé me eta nyú. ⁷ Dépyé gé mbò, Èsɔwɔ achyεge enyú nesò né metóó. Ne nesò eninémbo nepwɔ amu, neni nepye nye nnò matóó ákwéné gé enyú ne débéé fɔ́ ne efɔ́ né yéndégenó eyi géchyége enyú efwyale, néndé enyú défyéé matóó ne Kras Jisɔs.

⁸ Aṅmé ba, gé gé unó bi menkelege enyú défyé gé ame wye na: Ferege uno bi úlú wáwálé ne ebi bɔ́ ánoge. Ne yéndégenó eyigé Èsɔwɔ aselé nnò gélú gélógéló ne cho, ne eyi gabo alá pó wye. Yéndé genó eyigé bɔ́ ábɔ́ gejeé ne géjí ne mamferege dɔ́ unó bi upyéε muú ábéé ne mabò malómáló. Wáwálé fyége mekpò né unó bina, yéndégenó eyi gélómé dɔ́ ne yéndégenó eyigé bɔ́ áfége. ⁹ Ne pyége unó bi me nleré enyú ne ebi dégíi eta wa. Pyége unó bi déwú me ngaré ne ebi dégené me mpyéε. Ne depyé gé mbò, Èsɔwɔ muú achyεge nesò né metóó, abéé nye ne enyú.

Pɔl atame bɔ́ Jisɔs abi dlú né Filipi né ehye ewé achyéé ji

¹⁰ Metóó egɔ́ me dɔ́, ne ntamege Ata nnò yéé elé ebelé mé dɔ́, enyú déma téε me né ehye ewé enyú détómé me. Yé élé njɔ́ mbò nkaá nnò enyú détéε wye me, ne elú lé nnò dégé fɔ́ meti mampoó me wó. ¹¹ Njógé mbò, epófó nnò me nlu gekpò ne nkɔ́ fɔ́ ṅka. Elú lé nnò yéé nwya genó yéé mpó ne géjí mbeá mé manjwólé chánéné.

¹² Nkaá ndere mbeé gébé gé mbege amuamu ne nkaá ntó ndere mbéé gébé gé mbege ne unó gejamé. Mbeá ndere njwólege chánéné yéndé gébé, yé nye mgbege yé nlu lé

mesa, yéé wya unó dós yéé mpó ne ubí. ¹³ Me nkage nténe yéndégébé mampye yéndé geno né eshye ewé Kras achyegé me.

¹⁴ Yémbó élí ndere enyú déchomé amu dépoogé me né efwyaale wa. ¹⁵ Ne enyú bós Kras né Filipi, dékaá mé nnó élé wye enyú ne déchyéé me unó ebí me nkélegé gébégé débós mbe déwuú abya melóméló. Te gégébé me nlyaa enyú né gebagé mewaá Masedonia, yéé bós Jisós abi chá abi ápoó me ápoó ekosé wye enyú. ¹⁶ Néndé yéé gébégé mbó nlú né Tessalonika wye né gebagé mewaá Masadonia, mbó mpó ne genó, enyú dépoó me ndóndó ne ndó. ¹⁷ Me njóge mbó, epófó nnó nkélege echyé ewé chá, nkelege lé nnó galógáló ayi enyú dépye agbéé ne ayi enyú dépyeé me nnó Esówa akaá. ¹⁸ Nkelege mampye enyú dékaá nnó unó ebí détomé Epafrudytus nnó achwó achye me, me ngé. Ne újá kpaá upwó ndere membó nkélege. Unó bimbó ulú me eké echye Esówa ewé enomé gebé gelógéló. Ulu ntó eké gepegé Esówa eyigé ásogé né mewe achyegé ji metós egóó ji. ¹⁹ Ne Esówa muú me nóge awya gefwa eyi gepwó amu. Ne gétúgé genó eyigé Kras Jisós apye eta enyú, Esówa achyegge nye enyú unó uko ebí dékélege. ²⁰ Déchyégé enógé mbaá Nte sé Esówa muú alú mfaánebuú te kwyakwya. Amen.

Kwyakwya matame ami Pól ne bós abi álú ne ji átamé bós Esówa né Filípi

²¹ Támege bós Esówa ako ewú gétúgé álú bós Kras Jisós. Anmé abi álú fa ne me álóó enyú matame. ²² Bós Esówa ako abi álú ntó wé álóó enyú matame. Cháchá abi álú né dachi Sesa mfwa Rom alóó enyú matame. ²³ Nnenemmye nnó Ata Jisós Kras aléré enyú ako galógáló. Amen.

ŊWE ayi Pól ásamé mbaá εchomele bɔ́ɔ Kras né Kolosiya

Matame

¹ Me Pól muú *Esɔwɔ* apye nnó mbe ηgbá Kras Jisɔs ne nsáme ηwe yina. Nlú fa choncho ne meηme se Timóti.

² Esé détome ηwe yina eta nyú bɔ́ɔ *Esɔwɔ* né melɔ Kolosiya. Enyú abi delu aηme se abi déchome mmye ne Jisɔs Kras ne dékwɔlege ji ne metɔ́ɔ ema. Dénenemmye nnó Nte se *Esɔwɔ* ebwɔ́ ne Ata se Jisɔs Kras alere enyú galógálɔ́, ápye enyú debe ne neso.

Pól anenemmye mbaá Esɔwɔ gétúgɛ bɔ́ɔ Kolosiya

³ Esé deke dénemmye yéndégébé gétúgɛ nyú, détamege *Esɔwɔ* Nte Ata sé Jisɔs Kras. ⁴ Esé détamege *Esɔwɔ* gétúgɛ dewuú nnó enyú défyéé metɔ́ɔ ne Kras Jisɔs, ne deboó nto gejeé ne ate bɔ́ɔ *Esɔwɔ* ako. ⁵ Enyú dépyeé mbɔ́ gétúgɛ déneré metɔ́ɔ né unó bi *Esɔwɔ* ákwyε me ábelé eta nyú né mfaánebuú. Genó eyi gepye enyú déneré metɔ́ɔ né unó bimbo élé wáwálé ayi atanege né abya melómélɔ́ ayi enyú deboó mbe dewuú. ⁶ Abya melómélɔ́ yimbo ásanenge ajye yéndé mbaá fa né mme, apye bɔ́ɔ ákwɔrege gepɔge bwɔ́. Ne gejamégé bɔ́ɔ áfyéé metɔ́ɔ ne ji, wye ndere abɔ́ apye nya ne nyú te gébé eyigé enyú dewuú ji. Ne dékaá wáwálé ndere *Esɔwɔ* alerege ulɔ́ melu bií mbaá bɔ́ɔ ako. ⁷ Elé Epafras ne apye enyú dékaá abya melómélɔ́ yina. Esé débɔ́ gejeé ne ji dɔ́. Ji alu nte muú utɔ́ ayi apye utɔ́ dɔ́ ne esé chocho. Ji alu maá utɔ́ ayi apye utɔ́ Kras gétúgɛ ese ne metɔ́ɔ wuú ema. ⁸ Ji ntó ne agare ese gefɔ́ eyigé enyú deboó gejeé ne

ate bɔ́ɔ *Esɔwɔ*. Elé Mendoó Ukpea ne epye enyú deboó gejeé eyigémbɔ́.

⁹ Getú eyigémbɔ́, ne te bií bi ese dewuú abya nyú, dela depwyaá fɔ́ manenemmye gétúgɛ nyú. Ese dénemmye degígé *Esɔwɔ* nnó apye enyú dékaá chanéné genó eyigé ji ashuú mampye mbaá bɔ́ɔ bií. Ne nnó achye enyú defɔ́ deko etire Mendoó wuú εchyege. ¹⁰ Enyú débégé ne defɔ́ etire mbɔ́, débéé nyε ne genwá eyige Ata akelege ne dépye nyε yéndégenó eyi gegɔ́ ji metɔ́ɔ. Ne délerege nyε ulɔ́ melú matimati ne dékágé nyε depɔre *Esɔwɔ* déjye mbembe.

¹¹ Dénemmye ntó nnó *Esɔwɔ* ase utó bií uko ebi upwɔ́ amu, apye enyú détene ne εshye nnó yéndégenó eyi gepye, enyú dékóge wye metɔ́ɔ kógé déjyege mbe ne nechóchɔ́, ¹² déchyege matame mbaá nte se muú apye enyú dekwane mambɔ́ unó ebi nyú, ebi *Esɔwɔ* akarége mbaá bɔ́ɔ bií, ebi ji akwyε abelé né melu εwe gengbɔ́ jí gégenegε. ¹³ Ji ne afere esé né uto muú ayi ágbáregé gefwa jí né melu gemua, ase esé défe né melu gefwagé maá wuu ayi ji abɔ́ gejeé ne ji dɔ́. ¹⁴ Elé gétúgɛ maá wuu yina ne ji áwené gemége esé, ewéna eleré nnó ji ajinte gabo se.

Gefɔ́ge muú ayi Kras alú ne utɔ́ ebi ji apyé

¹⁵ Maá wuu yina ne alu muú ayi esé dégéné, ne ji ne alu mekpéé *Esɔwɔ* muú esé dela dégéné fɔ́. Ne wye nkane maá mbe awyaa uto né ulaá gepú, mbɔntó ne Kras awyaa uto bi upwɔ́ unó uko ebi *Esɔwɔ* ákwyéé ¹⁶ néndé unó uko ebi *Esɔwɔ* akwyéé né mfaánebuú ne fa mme uke ne ji. Yé ebe lé ebi dégéné ne ebi delá dégene, chóncho ne aló yé ebelé ákpakpa ne afwa ne yéndé gefɔ́ge uto bi úlú. Yéndé genó eyigé *Esɔwɔ* akwyéé geke ne ji ne úlú élé nnó uchyege ji ηga. ¹⁷ Gemege nnó yéndégenó gebe, ji alu me. Ne ji ne

apye unó uko úlú né malu bwó. ¹⁸ Ji ne alu muú kpaá echomele bós bíí ewé elú menyamme wuú. Ne ji ne aló ula echomele ewéna. Ji ne alú muú mbe mankwilé né negbo, ála máge agboó se. Ewéna epyémbó nnó ji ne abe menó mbe né mbaá unó uko, ¹⁹ nénde Esówa jimbós ne egós ji nnó Kras abe ne gepó jii geko, ²⁰ nnó bós aké ne Kras akeré eta wuú. Gétúgé manoó maá wuú ami machye mme gébége ji agboó né mfaá gekwa, Esówa apye nnó yéndé genó eyi gelu fa mme ne ebi mfaánebuú ube né nesó ne ji. ²¹ Ne enyú dekaá nnó, mbembe enyú ambós debó defa mbwa ne Esówa, dela bós mawame bíí gétúgé ubobo unó bi enyú déferege ne dépye. ²² Yémbó nana ji aja enyú déchwó ji mmye gétúgé negbo eníné maá wuú agboó ndere mekwaá nnó ji apye enyú détene né mbe ushu wuú ndere bós ukpea, bós abi ála pó ne deba né mmye, abi Esówa ála garege fó nnó ákwe mpa. ²³ Enyú debó mamfyege wye metós ne Kras detene ne eshye. Délyage fó manéré metós né unó bi enyú déwuú né abya melóméló. Abya melóméló yina ne bós ágáregé né yéndé mbaá fa mme, ne Esówa ajya me Pól nnó mbe méngaré abya melóméló yina ntó.

Utós bi Pól apyéé né echomele bós Kras

²⁴ Ne nana metós egós me né efwyale ewe ngene gétúgé nyú. Me ngene efwyale ewéna né menyamme nnó me nnere mange efwyale ewé bós echomele Jisós álu mange wye ndere Kras abó agene gétúgé menyamme wuú ayi alu echomele bós bíí. ²⁵ Esówa ajya me nnó mbe muú utós wuú né echomele bós bíí ewéna. Ne utós ebi ji afyee me né amu úlú nnó me nnere mampye enyú dekaá meko mejós wuú chánéné. ²⁶ Abya melóméló yina ne Esówa ábelé nya bíbí mbaá bós abi nya mbembe ako.

Nana apye bós bíí akaá ji gbógónó. ²⁷ Bós bíí bina ne ji ájyaá nnó ápye ebwó ákaá nnó genó eyige ji ábelé nya bíbí mbaá bós bíí geló kpaá gepwó amu. Ne genó eyigémbó élé Kras muu ajwólege ne enyú bós abi ála pó bós Jus. Ewémbó etene nnó enyú ntó déneré metós wáwálé nnó dénye nye gekpékpégé gefwa jii ulua ne Kras. ²⁸ Ndere elúmbó, esé degarege bós abya Kras. Dekwelege ebwó mbeé ne délerege ebwó abya Kras ne dennga deko. Depyémbo nnó gébége yéndémuú ayi áchóme mmye ne Kras atenege né mbe ushu Esówa, abe ndere muú ayi ábené né deparé Esówa. ²⁹ Elé gétúgé unó bina ne me mfyéé eshye wa meko nnó mpye utós bina, ebi ulerege gekpékpége eshye ewé Kras achyege me.

2

¹ Me nkelegé enyú dekaá ndere me mmye ne eshye mampyége utós gétúgé nyú ne bós Esówa abi alú né Laodisha chóncho ne gejamégé abi me nla nlú dantuú ntó ame ne ebwó. ² Me mpye mbó nnó mfyéé enyú ako eshye nnó gejeé eyigé enyú debós ne ate genywere enyú. Ne nkelege enyú déneré mankaá genó eyigé Esówa ábelé nya bíbí, nnó enyú débé ne gefógé metós ewé ela enyigé fó. Ne genó eyigémbó élé Kras Jimbós. ³ Elé Kras ne apyéé nnó esé debe ne defós ne dennga dékágé unó. Unó bina ne uchwós ne gefwa eyi gepwós ámu, eyigé Esówa ábó ábelé nya bíbí.

⁴ Me njógé mbó nnó ékágé enyú delyaá muú fó akpa gélógé mejó abwólé enyú. ⁵ Kágé nnó ye élé me nla mpó ne enyú ewú mbó, metós wa elú ne enyú yéndégébé. Ne metós egós me ndéré nwuú nnó enyú défyé metós ne Kras ne nnó decho mmye ne ate dégbarege yéndégenó chánéné.

Belege genwáge nyú ndere bós abi áchome mmye ne Kras

⁶ Ne te mbaá enyú dekame nnó Kras Jisós abe Ata nyu, belege genwáge nyú ndere bós abi áchome mmye ne ji. ⁷ Pérégé wyε uka nyú mme chánéné ndéré déchomé mmye ne Kras, débé eke genós eyi gefyεé maka ajyε te mme. Gbarege uno ebi álere enyu dékame ne ubi chánéné. Ne tamege wyε Ešwáw gétúgέ unó uko ebi ji apyεé.

⁸ Sege gebé nnó ekágé muú fó abó geloge mejóó ne dengaré akwaá abwólé enyú dekwe eké afwε mbaá unó ebi ébwó alérégé. Unó bi ébwó álérégé utanege fó mbaá Kras utanege élé mbaá gépógé akwaá ne aló nchye abi ágbarege gefwa fa mme. ⁹ Dékámégé fó ábwólé enyú néndé élé Kras ne áchwós ndere mekwaa ne áwyaá gépógé Ešwáw geko. ¹⁰ Ne ndéré enyú ntó dechome mmye ne Kras, ye geno fó eyi gelii enyu né depore Ešwáw gepó, nendé Kras ne apwós unó uko bi ugbarege gefwa ne ebi uwyaa utó né mfaá ne mme.

¹¹ Ndéré enyú dechome mmye né Kras, elu eké nsó ne asós enyú. Épó fó nsó ayi akwaá asós ne amu. Ne nsó yimbó alú nnó Kras afere né menyammye nyu gepoge mekwaa eyi gétene ji apyε gabo. ¹² Gébégé áwyaá enyú manaá Ešwáw, genó eyi gepyεé gelu nnó, anii ntó enyú ne Kras. Né gébé eyigé mbóntó, Ešwáw apyε enyú dekwilé né negbo ne Kras gétúgέ dekame ne uto Ešwáw ébimbó, nnó apyεé Kras akwilé né negbo. ¹³ Mbε mbe enyu debó depyεé gabo gétúgέ alá lu dansó enyú nsó áyi átome ne Kras. Ndere elúmbó, enyú debó degbo né deparé Ešwáw. Yémbó Ešwáw ajinte gabo se meko ne apyε ese debó genwá choncho ne Kras. ¹⁴ Ati amma mpa né mmú ηwε ayi alerege nnó esé dekwe mpa, choncho ne mabe ayi atome ne ama mpa yimbó. Achó ji kanka ndere áwomé ji né mfaá gekwa. ¹⁵ Né mfaá gekwa

eyigémbó, Kras áwá gelúgέ aló nchye ako abi ágbárégé gefwa ne abi áwyaá uto. Ne achyεé ébwó mekpo unós né mbe ushu bós ako ndere ji apwós ébwó gébégé ji agboó mfaá gekwa.

¹⁶ Ndere elúmbó, déwúgέ fó mejóó ewé bós ajógé nnó enyú delu gye gétúgέ unó abi enyú denyε ne ebi denyú. Ne gétúgέ delá denyεé fó ufós mapaá ayifó ndéré epaá ηme neke, mfaá meke ne epaá bíi uwyua. ¹⁷ Unó nkane bina ulú lé dendoré unó bi uchwós nye. Ne torjése genó eyigé unó bina ulérégé élé Kras. ¹⁸ Ndere elúmbó, dekámgé fó ne bós abi áshyíi wyε nnó muú nyú abó mánshule gemε jii mme ne nnó debó manoge wyε makiénné Ešwáw ndéré ébwó ápye. Ébwó ábwólege enyú nnó dépyége unó bina. Agaré nnó Ešwáw alere ébwó unó né amε gejya. Yémbó unó bina utanégé ébwó né metós ne upyεé ébwó ábwεge mmye. Ne wáwálé alu nnó unó bi ébwó álérégé ulú lé ubyankwó unó. ¹⁹ Ne ébwó áfa mbwa ne Kras muú alu ndere mekpo né mbaá menyammye. Elé Kras ne apyε nnó menyammye akene chánéné ne ji ne apyεé nnó upó menyammye uko ucho mbaá ama. Anós mali ne ufere ne ápyεé nnó upó menyammye uko uchome mbaá ama nnó menyammye awene ndere Ešwáw aké ébé.

Ula nnó enyú delú nóge ubyankwó mabe

²⁰ Te mbaá enyú degboó ne Kras, ewena eléré nnó Ešwáw afere enyú né uto aló nchye. Aló nchye apo sé ne utó bi ápyεé enyú dewuú ne ébwó. Ndere elúmbó, ula nnó enyú delu depyεé depó eke bós abi alú bós mme? Ula nnó enyú delu nóge mabe ayi bós áfyεé nnó: ²¹ “Dégbárégé gefógé geno eyigé na. Dényégé eyi ne détagé eyigé na?”

22 Ufɔ́ mabɛ yina alú le mabɛ ak-wáa ne unó bi ebwɔ́ alérégé. Aji átome le ne unó mme ɛbi muú apyɛge mɛ ubi ula ubyan̄kwɔ́ unó. 23 Mabɛ yina ápyɛ eke áfyɛé muú defɔ́, néndé alérégé bɔ́ nnó ábó gejeé mampyégé unó bi uléré nnó ebwɔ́ álú bɔ́ ɛsɔwɔ́, aleregɛ́ bɔ́ nnó abwɛge fɔ́ mmyɛ. Apyɛ bɔ́ atulege mmyɛ detu, yémbɔ́ mabɛ yina apó ne uto mangbɛ muú nnó abɔ́gé fɔ́ gejeé mampyɛge gabo.

3

1 Gejwá geke eyigé ɛsɔwɔ́ achyɛ enyú gelu wye eké ji apyɛ enyú dekeré né gejwá ne Kras. Ndere elúmbɔ́, nerege matɔ́ nyú né mbaá unó bi úlú né mfaánebuú né mbaá ayi Kras ajwɔ́le né ɛgbɛ ebwɔnyɛ ɛsɔwɔ́. 2 Belegé wye ufere nyú né depɔ́ré mfaánebuú, debélégé fɔ́ mbaá depɔ́ré mme. 3 Kage nno enyu debɔ́ degbo mɛ ne gejwáge nyu gélú né amu Kras muú alu chóncho ne ɛsɔwɔ́. 4 Ne gébégé Kras muú achyɛge enyu gejwá eyigé na amage kere meso fa mme, enyú ntó debeé nyɛ wyɛɛ ne gekpekpege ŋɔ́ wuú.

Gejwá gekwene ne eyi geke

5 Nderé elúmbɔ́, ferege amu kan̄ka né yéndégenó eyi gebɔ́ getome ne gekwenege gejwá eyigé enyú debɔ́ dewyaá fa mme. Dekwɔ́lege se depɔ́ré manane tametame ne yéndé gepɔ́ eyi gegboó mmyɛ. Déferégé fɔ́ gabo mampyɛ, ne débégé fɔ́ ne mmwɔ́lé né gefwa. Deke depyɛ mbɔ́ dechyɛge geji enógé ɛwé debɔ́ manchyɛé ɛsɔwɔ́. 6 Elé gétúgé unó bina ne ɛsɔwɔ́ achyɛge nyɛ ɛfwyale mbaá bɔ́ abi álá nogé ji. 7 Mbɔ́ ne gejwáge nyu gebɔ́ gelu nya gébégé enyu depyɛé ufɔ́ uno bina.

8 Yémbɔ́, nana depyɛge se ufɔ́ unó bina. Desɔ́ge se metɔ́ né ate, debálégé se metɔ́, depyɛge fɔ́ nchyɛ. Déchoge bɔ́ mabɔ́. Ne

dékámégé fɔ́ mejɔ́ mebomebo ɛtanegɛ enyú né meno. 9 ɛkágé debyɔ́ge gebyɔ́ mbaá ate, nendé defere mɛ gekwenege gejwá nyu ne gekwenege gepɔ́ eyi debɔ́ déwyaá défómé ndere muu áfomege gekwenege nkú. 10 Ne nana enyú defyɛ gepɔ́ gekɛ ndere muu áfyɛé nkú meke. Ele gepɔ́ eyigé na ne ɛsɔwɔ́ muú ákwyyɛégé geji áchyɛge enyu nnó enyu débɛ eke ji, nnó ápyɛé enyú dekaa ji chánéné. 11 Né gejwá geke eyigé na, an̄gya apɔ́ se né géluágé bɔ́ ɛsɔwɔ́. Yé wɔ́ álú lé muú jus yɛ muú ayi ála pɔ́ muú jus, yé asɔ́ wɔ́ nso yɛ asɔ́ wɔ́, yɛ álú lé chogéchogé, yé álú mefwɛ, yé álú mmyɛmmyɛ jyɛ, ɛwémbɔ́ ɛpyɛ yɛ genó wɔ́. Genó eyi gejɛá geme gepwɔ́ élé Kras, ne ji alu né mmu matɔ́ ufɔ́ bɔ́ bina ako.

12 Tɛ mbaá ɛsɔwɔ́ ajyaá enyú nnó debe bɔ́ bíí, enyú delu bɔ́ ukpea ne ji agboó ne enyú dɔ́. Ndéré elúmbɔ́, bɛge ne gepɔ́ eyi gelérégé nnó enyú dégene ate meshwɛ, delome melu, débwwɛge fɔ́ mmyɛ, désele depɔ́ré nyu peré, ne dekoge metɔ́ né uno bi bɔ́ ápyɛé. 13 Debɔ́ mambyage ntó depɔ́ ɛtire ate an̄mɛ apyɛ. Nte men̄mɛ apyɛge genó eyi gesɔ́ enyú metɔ́, jige ji nte. Enyú debɔ́ man-jigé nte gabo ayi ate an̄mɛ apyɛ ne enyú, wye ndere Ata Jisɔ́s ajinte gabo awe nyu. 14 Menɔ́ genó ayi enyú debɔ́ mampyɛ, ayi apwɔ́ unó bina uko alu nnó enyú debɔ́ gejeé ne ate, néndé gejeé ne gepyɛ bɔ́ áchóme mmyɛ ne ate chánéné. 15 Pyyɛge wye unó gefɔ́ eyige nesɔ́ eniné Kras áchyɛge nebeé né muú matɔ́ nyu néndé élé gétúgé ɛsɔwɔ́ akelégé nnó enyú debé né nesɔ́, ne ji akuú enyú. Choge mmyɛ ne ate, debe ndere upɔ́ menyammyɛ uchome né menyammyɛ ama, nnó detámégé ji né unó bi ji apyɛɛ. 16 Gɔ́ge abya Kras abɛ enyú né matɔ́ gbene. Lérégé ji mbaá ate ne chyɛge ate majyɛ né den̄ga deko.

Kwage makwa ayi atanege né bə ηηε Εσωω ne ayi atomé ne Kras ne ayi Mendoó Ukpea ελερεge. Kwage áji ne metóó megómegeó né mbaa Εσωω. ¹⁷ Ne yéndégenó eyigé enyú depyεé, ye déjógé lé mejóó, yé depyé lé unó, pyεgé ubi ukó gefóó eyi gelérege nnó enyú delu bóó Ata Jisós. Deke ne ji detamégé nte se Εσωω yéndégébé.

Pól achyεge majye mbaá mala upú bóó Εσωω

¹⁸ Enyú andeé anó wúgé ne anó nyú yéndégébé, mbó ne andeé abi áfyεé metóó ne Ata ápyεé.

¹⁹ Enyú anó, yéndémuú nyu abóge gejeé ne mendée wuú. Ékágé achyεge ji genyane.

²⁰ Enyú baá, wúgé ne ama ne ante nyú yéndégébé néndé ge genó eyigé gepyé metóó εγóó Ata mbó.

²¹ Enyú ante, ékágé depyεge matóó asóge baá nyú, deke depye mbó defyεé εbwó gebwa mmye ne apye se genó gelógeló.

²² Enyú afwe yéndégébé wugé né bóó abi abóó enyú fa mme. Deke depyεé utóó nyú, ékágé depyεge lé nnó εbwó agéné utóó bi enyú depyé ne áféεge enyú. Pyége utóó nyú metóó εma gétúgé denóge Ata. ²³ Yéndé utóó bi achyεge enyú nnó depye, pyεge ubi chánéné ne metóó εma, ndere bóó abi apye lé utóó Ata, épó fó lé mbaá akwaá. ²⁴ Ne kágé nnó Ata achyεge nye enyú nsa. Ne nsa yimbó élé unó bi ji ákwyεé ábelé mbaá bóó bií. Ne yende utóó ebi enyu depyεé, depyεé mbó élé mbaa Kras muú abóó enyú. ²⁵ Yéndémuú ayi apye gabo agene nye εfwyale ndéré ji apye gabo néndé Εσωω asóó mpa yéndémuú alerégé fə angya.

4

Majye ami Pól ama chyéé

¹ Enyú bóó abi dewyaá afwe, pyεge galógaló ne εbwó ne unó bi

úlú cho. Tégé ntó nnó enyú dewyaá muú ayi abóó enyú né mfaánebuú.

² Débégé fó ne gepwa manemmye mbaá Εσωω. Ne fyεge ame nyú né mbaá unó bi enyú denemmye, chyεge ntó matáme mbaá Εσωω.

³ Deke denénémmye fyεge ese ntó né mmyemenene nyú, dégigé Εσωω nnó apyεé esé degε meti délérégé bóó mekomejóó Kras ayi ji ábelé nya bibií. Ne élé gétúgé abya melóméló yina ne me nkpe ne né deno. ⁴ Nagemmye nnó me ngaré mekomejóó yina gefóó eyigé bóó akage ji chánéné ndéré mbóó mangare.

⁵ Bege ne denge né gefóó eyigé enyú dekene né gelúagé bóó abi álá fyε metóó ne Jisós wó. Yéndé meti ewé enyú dégege, déchóge fó gébé mangaré εbwó mekomejóó.

⁶ Bege ne dengare mejóó melóméló né meno nnó εbwó áké awuú genó eyigé enyú dejógé, matóó ágógé εbwó. Deke depye mbó dekage nye mashuú meko mbaá yéndégenó eyigé εbwó agige enyú.

Kwyakwya matame ami Pól atamege εbwó

⁷ Menme se Tikikós achwóge, agárégé nye enyú genó eyi gepyé ne me. Esé débó gejeé ne ji dóó, ne alú nte menme ayi apyεé utóó ne esé chóncho ne apyεé utóó Ata ne metóó wuú εma. ⁸ Ula bi me ntóme ji eta nyú úlú nnó achwóge, agaré enyú ndéré depó dekene wena ne esé nnó afye enyú eshye. ⁹ Ébwó ne menme se Jnesimus muú meló nyú ne áchwóó. Esé debó gejeé ne Jnesimus dóó. Ne ji ntó apyεé utóó Ata chánéné. Ébwó áchwóge agárégé nye enyú yéndégenó eyi gepyé ne ese wena.

¹⁰ Aristakós nte menme se ayi delu fa né deno ne me alóó enyú matame. Makós ayi alu mbeé Banabas atamege ntó enyu. Ji alu muú ayi me ngaré me enyú nnó mbóge ji achwóge sege ji amu apea. ¹¹ Jisós

ayi akuú ji ntó nnó Justos aló enyú matame. Né géluágé bós ako abi ápye utó ne me elé bós bina aléé ne álu bós Jus. Ebwó bina ne ábane me nnó dégárégé abya gefwage Esowó. Ebwó ápoó me kpaá ápwó.

¹² Epafras muú melo nyú aló nto enyú matame. Ji alu maá utó Kras Jisós. Ji anenemmye yéndégébé gétúgé nyú apwyaá fó. Anenemmye nnó Esowó apye enyú déténe ne eshye ndére bós abi ábené né dépó etií, ne nnó debe ne gefage metó ewe elá enyige fó mankaá genó eyigé Esowó akelégé nnó enyú depyegé. ¹³ Ne me ngárégé enyú ndére ntesé wuú nnó ji apyéé utó ne eshye nnó apóó enyú ne bós Esowó abi álu né Laodisha ne abi Hirapolis. ¹⁴ Menme se Lukase mempye mamee ayi debó gejeé ne ji dós, ebwó ne Damas átamege enyú.

¹⁵ Tamege ayme se abi alú né melo Laodisha. Tamege ntó Nyfa menme se ayi mendée choncho ne bós echomele Jisós abi anywerege né gepu jí. ¹⁶ Dejógé ηwe yina dewúgé, mmyege mmye ájós ntó ji mbaá echomele bós Jisós abi álu né Laodisha. Ne enyú ntó jógé ηwe ayi me nsame abi Laodisha. ¹⁷ Gárege Akipus nnó ammye mmye anéré utó ebi Ata achyéé ji nnó apye.

¹⁸ Membós Pól ne nsame kwyakwya matame amina ne ebwó wa. Tege nnó me nlú né gépúgé denó. Nnenemmye nnó Esowó alérégé enyú galógáló.

N̄wε mbε ayi P̄al ásamé mbaá εchomele b̄óó Kras né Tessalonika

Matame

¹ Me P̄al ne nsame ηwε yina. Silvanos εbw̄ó ne Tim̄oti choncho ne me dél̄óó enyú matame. Me nt̄ome ηwε yina εta nyú b̄óó εchomele Jis̄os né mel̄o Tessalonika, enyú abi dél̄u b̄óó Nte sé Εσω̄ω ne Ata Jis̄os Kras. N̄nenemmye nn̄ó Nte sé Εσω̄ω ne Ata Jis̄os Kras álérégé enyú galógál̄ó, apye enyú débε né nes̄ó.

Gef̄óó eyigé b̄óó Tessalonika abi áfyéé met̄óó ne Kras d̄ebele ger̄wá gebw̄ó

² Yéndégébé esé deké dén̄enemmye, détamegé Εσω̄ω gétúgé enyú ako, ne défyéé enyú né mmyemenene sé. ³ Ndere dén̄enemmye mbaá Εσω̄ω Nte se esé ako, détéε un̄ó ul̄úúl̄ó εbi enyú dépye gétúgé défyéé met̄óó ne ji. Déteε ut̄óó εbi enyú dépyé ne εshye gétúgé déb̄óó gejeé ne ji. Déteε nt̄ó ndere enyú dékoge met̄óó gétúgé dén̄eré met̄óó ne Ata sé Jis̄os Kras. ⁴ An̄me sé, esé dékaá nn̄ó Εσω̄ω ab̄ó gejeé ne enyú, ne ajya enyú nn̄ó débε b̄óó bií. ⁵ Néndé gébégé esé déchw̄óó ne abya mel̄ómél̄ó εta nyú, déchw̄óó f̄ó ne mekomej̄óó jiji w̄ó, déchw̄óó nt̄ó ne εshye ewé Mendoó Ukpea εchyege. Ne esé dékaá chánéné nn̄ó abya mel̄ómél̄ó yimb̄ó alu wáwálé. Enyú dékaá nt̄ó gef̄óó gep̄ó eyigé esé déwyaá gébégé délú ne enyú, ne dél̄u nya mb̄ó né galógál̄ó nyú. ⁶ Enyú nt̄ó dékw̄ale wye gekagé neke ne sé ne eyigé Ata. Yé élé b̄óó achyéé enyú εfwyale gétúgé abya mel̄ómél̄ó, enyú dékame wye ne ji ne nech̄óch̄ó. Ne élé Mendoó Ukpea ne εchyege enyú nech̄óch̄ó eniné na. ⁷ Ndere enyú dépyéé mb̄ó, dél̄á b̄óó abi an̄mé ako abi áfyéé met̄óó ne

Kras né gebage mewaá Masedonia ne Akaya ab̄óó mankw̄ale gekage nekene bw̄ó. ⁸ Enyú dépyé f̄ó mekomej̄óó Ata asane wye élé né gebage mewaá Masedonia ne Akaya gejigeji w̄ó, yéndé mbaá b̄óó akaá gef̄óó met̄óó ewé enyú défyéé ne Εσω̄ω. Getu eyigémb̄ó esé deb̄óó sé mangaré εbw̄ó gen̄ó w̄ó, ⁹ néndé εbw̄ó amb̄óó ágarege gef̄óó eyigé enyú désele esé gébégé déchw̄óó l̄o mangaré abya mel̄ómél̄ó εta nyú. Agárege nt̄ó ndere enyú délyaa aló uka, dénógé lé Εσω̄ω. Nana enyú dénógé Εσω̄ω ayi mb̄óó, muú alú mebe. ¹⁰ Agárege nt̄ó ndere enyú dégilé Maá wuú nn̄ó atanenge nye mfaánebuú achw̄ó fa mme. Maá wuú yimb̄ó élé Jis̄os, muú ji apye akwilé né negboó. Elé Jis̄os ne aferege esé né met̄óó us̄óó ewé Εσω̄ω alerege nye gébégé aké as̄óó mpa.

2

Ut̄óó P̄al né Tessalonika

¹ An̄mé sé, enyú amb̄óó dékaá nn̄ó neke eniné esé déchw̄óó εta nyú neno f̄ó mme detu w̄ó.

² Gemegé nn̄ó esé déchw̄óó ewú déb̄ó dél̄u né mel̄o Filipi. Enyú dékaá ndere b̄óó abi éwú áchyeé esé εfwyale ne mashye ami εbw̄ó áshyeé esé. Yémb̄ó Εσω̄ω afye esé εshye nn̄ó déchw̄óó dégare enyú abya mel̄ómél̄ó ayi ji áchyeé, ye élé b̄óó átene ukpene ne esé. ³ Gegé ye nn̄ó gen̄ó eyigé esé dégaré enyú gelú wáwálé. Uferé uboubo up̄ó mmu, ye démbw̄ólé nt̄ó dep̄ó mmu. ⁴ Esé dégarege lé gen̄ó eyigé Εσω̄ω akelege nn̄ó esé dégarégé. Ji achere esé, agé nn̄ó esé dékwane mambe b̄óó abi ji áfyéé εbw̄ó abya mel̄ómél̄ó né amu nn̄ó dégarégé. Ne esé démmye f̄ó nn̄ó dépye gen̄ó eyi geḡóó ákwaá met̄óó, dépyéé élé gen̄ó eyi geḡóó Εσω̄ω muú áchérege mat̄óó se. ⁵ Enyú dékaá chánéné nn̄ó esé déchw̄óó f̄ó εta nyú ne gelógé mej̄óó w̄ó, yé ebe élé manje

enyú gemuá ame nnó désé unó nyú. Eṣṣṵ alu ntése nnó njogé wáwálé. ⁶ Esé debṵ démmye fṵ nnó bṵ áfège esé. Ye ebe elé enyú, yé bṵ abi cha esé dékelege fṵ. ⁷ Esé ndere áṅgbá Kras, débṵ delú cho mangii nnó enyú déchyege esé unó bi dékelege, yembṵ esé dépye fṵ mbṵ wṵ, delú pere ne enyú, dégbare enyú chánéné ndere mmabu ágbarege baá bií. ⁸ Gétúgé gejeé eyigé esé débṵ ne enyú dṵ, dépye fṵ nnó enyú dékaá lé abya melómélṵ Eṣṣṵ jiji wṵ, dékpome mmye manchyéé geṅwá gesé nnó dépoó enyú néndé esé débṵ gejeé ne enyú dṵ. ⁹ Aṅme ba, nṵere nnó enyú delú teé utṵ ebi esé ambṵ dépyeé désṵ njújú. Dépye utṵ utuú ne ṅwomesé nnó ékágé déneré muú fṵ metuú mmye ndere dégarage enyú abya melómélṵ ayi Eṣṣṵ achyéé. ¹⁰ Enyú degge ndere gepógé sé gelu, ne Eṣṣṵ ntó akaá ndere esé délere gepṵ gelógélṵ ne enyú abi défyéé metṵ ne Kras. Esé debṵ delú pópó ne cho né mbe ushu Eṣṣṵ ne dépyeé fṵ genṵ eyigé bṵ ákage shulege esé ndo wṵ. ¹¹ Ne dékaá ntó nnó unó bi esé dépye nya ne enyú, ulú wye ndere nte apye ne baá bií. ¹² Esé défyéé enyú eshye, dépyeé matṵ ákwenege enyú né mmu, ne dékpeage enyú nnó débṵ ne geṅwá eyigé Eṣṣṵ aklege. Eṣṣṵ ne akuú enyú nnó dénye gefwa jii ne nnó débṵ ntó gekpekepegé ṅṵ wuú.

¹³ Ne esé détamege ntó Eṣṣṵ yéndégébé néndé, gébégé enyú déwuú mekomejṵ Eṣṣṵ ayi esé dégarage enyú, dese fṵ ji eké mekomejṵ ákwaá wṵ. Dése ji ndere mekomejṵ Eṣṣṵ, ne mbṵ ne ji alu wáwálé. Ne mekomejṵ yimbṵ alú pyeé utṵ né geṅwáge nyú abi défyéé metṵ ne Eṣṣṵ. ¹⁴ Aṅmé esé, me njogé mbṵ néndé, genṵ eyi gepye ne enyú, gepye ntó ne machomele bṵ Eṣṣṵ abi

áfyé metṵ ne Kras Jisṵ né gebagé mewaá Judiya. Bṵ melṵ nyú ápye enyú dége efwyale wye ndere bṵ Jus abi alu né gebagé mewaá Judiya ápyeé aṅme abi álu ewu ágene. ¹⁵ Elé bṵ Jus ne ápye áwáne Atá Jisṵ ne bṵ ekpávṵ Eṣṣṵ fṵ, wye elé bṵ Jus ne ábuú esé né malu ayi dégarage meko mejṵ Eṣṣṵ wye. Metṵ esṵ Eṣṣṵ ne ebwṵ. Ne ebwṵ álu bṵ mawáme mbaá bṵ ako. ¹⁶ Ammye mamgbége esé nnó ékágé dégaré bṵ abi alá pṵ bṵ Jus mekomejṵ Eṣṣṵ ayi ákage pye Eṣṣṵ áferé ebwṵ né efwyale gabo. Ndere ápyeé mbṵ, ágbége gabo bwṵ mfaá gabo kpaá te akwonegé ndere Eṣṣṵ aklege nnó akwane. Ne nana metṵ esṵ Eṣṣṵ. Ela gachyéé achyéé ebwṵ efwyale.

Pṵl aklege ma manjye gé aṅmé né Tessalonika

¹⁷ Aṅmé esé, bṵ ábú esé délyaa enyú meshwemeshwe. Ne yé elé bṵ ápyeé esé délyaa enyú né mboó gébé, delú teé wye enyú yéndégébé. Ne te ndere esé débṵ gejeé ne enyú dṵ, demmye ne eshye nnó déchwṵ détu mashu ne ate. ¹⁸ Wáwálé esé débṵ delu ma manchwṵ tuú mashu ne enyú. Me mbṵ Pṵl mmua me ndṵndṵ ne ndṵ manchwṵ yembṵ danchṵmelṵ agbe esé meti. ¹⁹ Esé debṵ delu ma manchwṵ tuú mashu ne enyú néndé elé enyú ne esé déneré metṵ chánéné nnó défyé metṵ ne Jisṵ chánéné. Enyú ne dépyeé nnó esé debe ne nechóchṵ. Ne né bií ebi Jisṵ Kras akerege meso fá mme, enyú ne depye nye esé débṵ ne gempṵge né mbe ushu Ata Jisṵ nnó dépye utṵ se chánéné. ²⁰ Eṵ wáwálé nnó enyú ne dépyeé nnó esé débṵ ṅṵ ne nnó debe ne nechóchṵ.

3

¹ Ne ndere esé dékelege nnó déma détuú mashu ne enyú, dégége nnó dékagé ko sé metṵ ndere delá dépṵ ne enyú, défere

nnó elú galálgál nnó esé ne Silas dékpe delá né melo Atens, ² détó menjme sé Timoti eta nyú. Ji apye utóo Esowó choncho ne esé ne apóge esé mangare abya melóméló Kras. Esé déto ji nnó achwó afye enyú eshye, ápyé metóo ewé enyú défyéé ne Kras ébéné, ³ nnó ékágé muú nyú fə abo gepwa né metóo gétúgé gefogé efwyale ewé bəo ápye enyú dégene. Enyú ambəo dékaá me nnó mbəo ne Esowó akелеge nnó epye ne bəo bií. ⁴ Ye gébége esé delu ne enyú, débəo me mbəe dégare enyú nnó esé ako dégene nye efwyale. Ne wye mbəo ntó ne epyeé, enyú ambəo dékaá chánéné. ⁵ Getúgé me nla nkage ko sé metóo ne ntome Timoti nnó achwó ape mbəogé enyú delú défyéé wye metóo ne Kras waá défyéé fə. Me mpyembó gétúgé nnó mbó efə nnó ndə fə danchəmeló muú achwóo bəo ne mmuameno, apye enyú délyaá mamfyé metóo ne Jisəs. Ne nnó ndə fə utóo ebi dépye eta nyú uno mme detu.

⁶ Ne nana ayi Timoti atane eta nyú achwóo, achwó esé ne abya melóméló nnó enyú delú défyéé wye metóo ne Kras ne débəo wye gejeé ne ate. Agare ntó esé ndere esé delú enyú metóo chí chí chí ne nnó enyú debəo gejeé déo mangé esé wye ndere esé ntó débəo gejeé mangé enyú. ⁷ Anme sé, gétú eyigémbəo, yé élé bəo ápye esé déwuú ubalé dégene efwyale, matóo ákwene esé mmu néndé enyú delú défyéé wye metóo ne Kras. ⁸ Ne nana amba apwya esé mmu ndere enyú détene ne eshye défyéé metóo ne Ata. ⁹ Esé dékage yé ndere détamenge Esowó né mmyemenene gétúgé genó eyi ji apye né genwáge nyú, ne nechóhó eniné esé déwyaá né mbəe ushu Nte sé Esowó. ¹⁰ Esé dénenemmye mbaá Esowó ne matóo sé ako, utuú ne ηwəməse nnó ji ápye esé dema detuú mashu ne ate, nnó délere enyú

unó bi enyú débəo mankaá, ebi upyeé nnó metóo ewé enyú défyéé ne Kras ebene chánéné.

¹¹ Dénenemmye nnó Nte esé Esowó jimboó ne Ata sé Jisəs apye esé degé meti déchwó detuú mashu ne enyú. ¹² Dénenemmye nnó Ata apye gejeé eyigé enyú débəo ne ate choncho ne bəo ako geja eké eyigé esé débəo ne enyú. ¹³ Déké dépyeé mbəo, Ata apyeé matóo nyú ábénege, apye enyú débéé fə gyéé né meti fə, ne apye enyú débéé bəo ukpea gébége détenege né mbəe ushu Nte sé Esowó né bií bi Kras akerege meso fa mme ne bəo ukpea bií ako.

4

Bege ne gepə eyi gepye metóo egəo Esowó

¹ Anme sé, genó eyigé fə, eyigé esé dékelege mangaré enyú gelú nnó, esé délere me enyú gefóo eyigé enyú débəo mambele genwáge nyú nnó metóo egəgé Esowó. Wye mbəo ntó ne enyú dépye me. Ne nana esé dékpane enyú geka né mabəo Ata Jisəs ne dékpeage enyú nnó dépye gé wye mbəo déjyege mbembe. ² Enyú dékaá unó bi esé dégere enyú nnó dépyege. Ne élé Ata Jisəs ne achyé esé uto nnó dégere enyú nnó dépyege mbəo. ³ Genó eyigé Esowó akelege gelú nnó enyú debe bəo ukpea défere amu né manane tamtame. ⁴ Yéndemuú nyú akaá ndere ágbárege menyammye wuú né depəré ubele, apyegé mbəo abéé muú ukpea ne abəo enógé. ⁵ Débége fə bəo abi ashyage ubele eké bəo mme abi álá kágé Esowó. ⁶ Né mechó ewéna, ékágé muú fə apye nte gabo yé nnó anye ji upwóo né meti fə chacha. Esé dégaré me enyú mechó ewéna, ne dekwele enyú mbeé nnó Ata achyege nye efwyale mbaá bəo abi ápye unó bina uko. ⁷ Esowó akuú fə esé nnó depye gé ukwenkwe unó wó, akuú lé

* 4:4 Elú wáwálé nnó: Bə ηwe abifə ása nnó “ágbárege mendée wuú.”

esé nnó débéé bɔ́ ukpea. ⁸ Nɔ̀ere elúmbɔ́, muú ayi abyaá majye ami esé déchyéé mbɔ́ na, abyaá fɔ́ lé ákwaá wɔ́, abyaá lé Ɛsɔ̀wɔ́ muú achyéé enyú Mendoó Ukpea wuú.

⁹ Né mechó gejeé mambɔ́ ne atɛ, nge sé ula bi démage sa dégaré enyú wɔ́, Ɛsɔ̀wɔ́ alere me enyú ambɔ́ ndere débɔ́ magbóge ne atɛ. ¹⁰ Ne wáwálé enyú débɔ́ me gejeé ne atɛ aɲme ako né gebage mewaá Masedonia. Nɔ̀ere elúmbɔ́, aɲme sé, esé dékpeage enyú nnó debɔ́ge wye gejeé ne atɛ déjyege mbeɲbe. ¹¹ Ne dékpeage ntó enyú nnó démmye mabele geɲwáge nyú gefɔ́ eyi dela débɔ́ fɔ́ efwyale ne muú fɔ́, défyege fɔ́ meno né depɔ̀ré bɔ́ abi chacha, ne enyú ambɔ́ pyegé utɔ́ ebi upóge enyú wye ndere esé dégaré me enyú. ¹² Déké dépyembɔ́, bɔ́ abi alá áfyéé metɔ́ ne Ɛsɔ̀wɔ́ wɔ́, áchyege enyú enógé ne dégilé fɔ́ muú fɔ́ nnó achyege enyú unó bi ulii enyú.

Genó eyi gepye nye gemege nnó Ata akerege fa mme

¹³ Aɲme sé, esé dékelege nnó enyú dékaá wáwálé genó eyi gepye nye ne bɔ́ abi ágboó, nnó ékáge enyú déla meshwemeshwe eké bɔ́ abi alá áneré fɔ́ metɔ́ nnó ágboge Ɛsɔ̀wɔ́ apyéé nye ebwɔ́ ákwilé né negbo wɔ́. ¹⁴ Te mbaá esé dékamé nnó Jisɔ́s agbo ne akwilé né negbo, dékamé ntó nnó Ɛsɔ̀wɔ́ apye nye bɔ́ abi áfyéé metɔ́ ne Jisɔ́s ne ale gbo ákere né geɲwá ne ji.

¹⁵ Genó eyigé Ata Jisɔ́s jimɔ́ɔ́ agaré, geji ne esé ntó dégarage enyú nana, nnó né bií bi ji ake ashulege fa mme, esé abi débéé abe kpaá te bií ebi mbɔ́, débɔ́ fɔ́ mbe detuú ne ji ne bɔ́ abi áfyéé metɔ́ ne ji ne ale gbo. ¹⁶ Ata jimɔ́ɔ́ atanegé nye né mfaánebuú ashulege fa mme, akuú nye bɔ́ ne meko metometo, bɔ́ áwuú nye ntó meko mfwa makiénné Ɛsɔ̀wɔ́ ne meko mbá Ɛsɔ̀wɔ́. Bɔ́ abi áfyéé metɔ́ ne

Kras ne ale gbo ne abɔ́ nye mbe akwilé né negbo. ¹⁷ Ɛsɔ̀wɔ́ apye nye ebwɔ́ ako choncho ne esé abi délu mbɔ́ abe nana detuú ne atɛ né mbaá ayi geko gelu, nnó débáné Ata ne débéé ne ji te kwyakwya. ¹⁸ Nɔ̀ere elúmbɔ́, fyege atɛ metɔ́ né depɔ́ etiré esé déjoge mbɔ́ na.

5

Kpomege mmye dégilé bií ebi Ata áchwɔ́

¹ Aɲme sé, nge sé ula bi esé désame dégaré enyú gébé eyigé unó bina upyéé nye wɔ́. ² Esé déjógé mbɔ́ néndé, enyú ambɔ́ dékaá chanéné nnó bií bi Ata Jisɔ́s amage chwɔ́, uchwɔ́ nye mbelepo wye ndere ménjɔ́ achwɔ́ ne utuú. ³ Bɔ́ aké ájógé nye nnó, “Yéndegenó gelú chanéné, ne yé efwyale fɔ́ epɔ́,” gébé eyigémbɔ́ ne depɔ́ déchoge nye ebwɔ́ wye ndere nebyeé nelɔ́ mendée. Ne yé muú ayi ákáge bo apó. ⁴ Yémbɔ́ aɲme sé, enyú depɔ́ fɔ́ né mmu gemua, getú eyigémbɔ́ bií bimɔ́ uchwɔ́ fɔ́ enyú mbelepo ndere ménjɔ́. ⁵ Enyú ako delú bɔ́ abi álu né geɲgbɔ́ ápye unó bií gbɔ́. Esé bɔ́ Ɛsɔ̀wɔ́, depɔ́ fɔ́ bɔ́ abi álu né mmu gemua ápye unó eké bɔ́ abi utuú ugilé ebwɔ́. ⁶ Nɔ̀ere elúmbɔ́, ékáge esé débalege gejya eké bɔ́ abi alá teé fɔ́ nnó Jisɔ́s amage kere nye fa mme. Debe peé, dégilé bií bi Jisɔ́s akerege ne dégbarege mmye sé. ⁷ Elé ne utuú ne bɔ́ abelege gejya ne elé ne utuú ntó ne bɔ́ anyuú mmɔ́ mámpyene ebwɔ́. ⁸ Yémbɔ́ esé delu bɔ́ abi álu né gegbɔ́. Debe mamgbárege mmye sé. Défyegé wye metɔ́ ne Jisɔ́s, ne debage wye gejeé ne atɛ aɲme. Ɛwéna ebeé nye nkane genó eyi gekwerege nnó ékáge genó gepye esé wye ndere gekúge ummye gekwerege muú bee né ɛwome. Ne dénérégé wye metɔ́ ne Jisɔ́s nnó aferege nye esé né efwyale gabo, ɛwéna ekwerege nye ntó esé ndere ɛla ummye ewé muú bee akwerege

né mekpo. ⁹ Εσωω ajyaá f3 esé nnó degε εfwyale ewé ji alerege nye b33 w3. Ajyaá lé esé nnó ji afere esé né εfwyale gabo gétúgέ genó eyigé Ata sé Jis3s Kras apyeé. ¹⁰ Jis3s agbo gétúgέ esé. Ji apyemb3 nnó yé esé debe abε, yé dégbo, bií bi ji achw3gέ esé debe ne ji te kwyakwya. ¹¹ Ndere elúmb3, fyεge ate met33, dépogé ate nnó défyε met33 ne Jis3s wye ndere enyú dépyε me.

Kwyakwya majye ami P3l achyεé

¹² Aηmé sé, dékpeage enyú nnó défεge b33 abi apye ut33 Ata Jis3s ch3néné né geluage nyú. Εbw3 ne álu b33 kpakpa nyú, ne εbw3 ne áchyεge enyú majye. ¹³ Chyεge εbw3 en3gέ d33, ne b3gέ nt3 gejeé ne εbw3 gétúgέ ut33 bi εbw3 apyeé. Bege nes3 ne ate.

¹⁴ Aηmé se, dékpeage enyú nnó, dékpeage b33 abi álá kelege mampye ut33 nnó apyεge mat33, fyεge abi af33 εf3 met33, póge abi álá p3 ne εshye, ne bege pere ne yéndemuú. ¹⁵ Σεgέ gébέ nnó ékágé nte f3 ashuú nte gabo, lεrege ul33 melu ne ate choncho ne b33 ako.

¹⁶ Bege ne nech3ch3 yéndégébé.

¹⁷ Nege wye mmyε nne. ¹⁸ Tamege wye Εσωω né yéndégenó eyi gepye enyú. Gege genó eyigé Εσωω akεlege nnó enyú abi dechome mmyε ne Kras Jis3s dépyεmb3.

¹⁹ Εkágé dépyε Mendoó Ukpea elyaá mampye ut33 bií né geluage nyú. ²⁰ Débyage f3 mekomej33 ayi atane mbaá Εσωω. ²¹ Yémb3 chεrege yéndégenó ch3néné mb3gέ nnó gelú genó gel3gél3, kamege ne geji. ²² Ne yéndégenó eyi gela gel3me dékamege f3 ne geji chacha.

P3l anemmyε nnó ábelé geηwáge bw3 póp3

²³ Nneemmyε nnó Εσωω jimbo muú áchyége nes3, ápyε enyú débe b33 ukpea ne nnó ápyε enyú débele geηwáge nyú geko póp3 gef33 eyigé

muú álá ákagέ shulé enyú ndo kpaá te bií bi Ata sé Jis3s Kras akerege meso fa mme. ²⁴ Εσωω muú akuú enyú anyεgέmeno nnó apyεé genó apye geji. Ndere elúmb3, ji apye nye nnó enyú débe b33 ukpea.

²⁵ Aηme sé, nege nt3 mmyε mbaá Εσωω gétúgέ esé.

²⁶ Tamege ate aηme ako ne gejeé ndere b33 Εσωω.

²⁷ Nkpeage enyú né mab3 Ata Jis3s nnó dékú ηwe yina aηme ako awu.

²⁸ Nneemmyε nnó Ata sé Jis3s Kras álérégé enyú gal3gal3.

ŊWE ayi agbeé ŊWE epea, eyi Pól ásamé mbaá echomele bɔ́ Kras né Tessalonika

Matame

¹ Me Pól ne nsamé Ŋwe yina. Silvanos ebwɔ́ ne Timoti choncho ne me delɔ́ enyú matame. Me ntɔme Ŋwe yina eta nyú echomele bɔ́ Eṣɔwɔ́ né melɔ́ Tessalonika, enyú abi délu bɔ́ Nte sé Eṣɔwɔ́ né Ata Jisɔs Kras.

² Esé dénenemmye nnó Nte sé Eṣɔwɔ́ ebwɔ́ ne Ata Jisɔs Kras álerege enyú galógáló ne apye enyú débɛ ne nesɔ.

Gefɔ́ éyigé Kras asɔ́ nyɛ mpa gébégé akerege fa mme

³ Anme sé, esé débɔ́ mantamege Eṣɔwɔ́ yéndégébé gétúgɛ enyú. Elú cho mampyege mbɔ́, néndé enyú défyé wye metɔ́ ne Kras déjye mbembɛ ne débɔ́ wye ntó gejeé ne ate déjye mbembɛ. ⁴ Getú éyigémbɔ́, esé déjógé né gempógé, dégarage machomele bɔ́ Eṣɔwɔ́ ndere enyú dékogé metɔ́, né efwyale ewé bɔ́ áchyege enyú apyeé enyú déwuú ubale ne défyé wye metɔ́ ne Kras.

⁵ Ndere enyú défyé wye metɔ́ ne Kras mbɔ́, elerege gbɔ́gɔ́ nnó Eṣɔwɔ́ asɔ́ nyɛ mpa yéndémuú chánéné. Ji apye nyɛ enyú dékwane mambɛ bɔ́ abi dékpene né gefwa jí. Elé gétúgɛ gefwa eyina ne enyú dégene efwyale. ⁶ Eṣɔwɔ́ asɔ́ mpa wuú chánéné. Ndere elúmbɔ́, ji ashuge nyɛ amu achye efwyale mbaá bɔ́ abi áchyege enyú efwyale. ⁷ Ji apye nyɛ mmye ekwene enyú abi bɔ́ áchyege mbɔ́ enyú efwyale ne apye ntó mmye ekwene esé. Ji apye nyɛ unó bina gébégé Ata Jisɔs atanenge mfaánebuú achwáge ne ukpekpe makiénné jí né mmu manɔme mewɛ ewé elú. ⁸ manchyé efwyale mbaá bɔ́ abi

álá kage Eṣɔwɔ́. Ebwɔ́ ne ashyaá manwú ne abya melóméló Ata se Jisɔs. ⁹ Ebwɔ́ ágene nyɛ efwyale ewé áchɔ́ geɲwáge bwɔ́ tɛ kwyakwya, ábɛé fɔ́ né melu ewé ebwɔ́ ágene ŋɔ́ wuú ayi uto bií ulerege. ¹⁰ Unó bina upye nyɛ né bií bi Ata Jisɔs achwáge mansɛ ŋɔ́ mbaá bɔ́ ukpea bií. Ne bɔ́ abi áfyéé metɔ́ ne ji mano álaá ebwɔ́ mekpɔ́ fuú. Enyú ntó débɛé nyɛ né geluage bɔ́ bina néndé enyú dékamé ne mekomejɔ́ ayi esé dégarɛ enyú.

¹¹ Gege ula bi yéndégébé esé dénenemmye gétúgɛ nyú mbɔ́. Dénenemmye nnó Eṣɔwɔ́ sé apye enyú débɛle geɲwáge nyú chánéné ndere bɔ́ abi áwyaá gefógé geɲwá eyigé ji akuú enyú nnó débɛ ne geji. Déne ne ntó mmye nnó, ji apɔ́ enyú né uto bií dépye unó ulúlú ébi enyú dékelege mampye uko, ne nnó dénére utɔ́ bi débɔ́ mampye gétúgɛ défyéé metɔ́ ne Jisɔs. ¹² Ndere elúmbɔ́, bɔ́ áfɛge Ata Jisɔs gétúgɛ gefɔ́ genó eyigé enyú débɛle geɲwáge nyú ne eyigé ji apyeé eta nyú. Ne afɛge nyɛ enyú gétúgɛ déchome mmye ne ji né galógáló ayi Nte sé Eṣɔwɔ́ ne Ata Jisɔs Kras alerege.

2

Muu nchye

¹ Anme sé, esé dékelege mangaré enyú genó eyi gepye nyɛ gemage nnó Ata Jisɔs Kras akerege nyɛ fa mme, ne ndere Eṣɔwɔ́ anyw-erege nyɛ esé détuú ne ji. Né mechɔ́ ewéna, esé dékpeage enyú nnó ² ékágé dékwe tametame, ne ékágé matɔ́ ányígé enyú né mmu gétúgɛ genó eyi bɔ́ ájɔge. Bɔ́ abifɔ́ ájógé nnó bií ébi Ata Jisɔs akerege meso fa mme uchwɔ́ mɛ. Abifɔ́ ájógé áké elé Mendoó Eṣɔwɔ́ ne epye agaré nnó bií ébi Ata akerege meso uchwɔ́. Abifɔ́ áké esé desá né mmu Ŋwe ne átɔme. ³ Ekágé muú fɔ́ abwɔ́lé enyú né meti fɔ́.

Gemεge nnό Ata Jisσs akere meso, gέbέ gebεé nye eyigé gejamégé bόό átoó nye mekpo ne Eσσωω dόó. Gέbέ eyigέmbα gekwonege muú nchye fα alerege nye mmye. Ji muú Eσσωω abόó maneré ne ji. ⁴ Ji atenege nye ukóló ne Eσσωω ne yéndégenó eyigé bόó anógé ne ásele nnό élé bα Eσσωω bwό. Asele nye gemε jii nnό anea gemε apwα ebwό ako. Ne ajye jwale nye né echa upε Eσσωω ajógé aké jimbόó ne alu Eσσωω.

⁵ Enyú déteé fα nnό gέbégé me nlú ne enyú, mbό ngaré me enyú unό bina? ⁶ Enyú dékaá genό eyi gegbεé muú nchye yimbα nnό achwógé fα nana. Ji abό manchwα lé né gέbέ eyigé Eσσωω akεlege nnό ji achwό. ⁷ Ne uto bi upye bόó álá belegé sé mabe Eσσωω ulb me mampye utόó bibii. Ne muú fα agbεé utό ebimbα ne agbεé nye wye ubi mbα kpaá te Eσσωω aferege ji né meti. ⁸ Eσσωω aferege muú yimbα né meti ne muú nchye yimbα aleré gemε jii. Ne gέbégé Ata Jisσs achwógé awane nye muú nchye yimbα ne gejulé eyi getanege ji né meno. Ne anerege nye ji kanka ne geηgbα eyi gegenege gέbégé ji aké achwόó. ⁹ Muú nchye yina ayi achwόó, danchαmelό achyege nye ji utό ebií ji apye ukpekpe ufelekpa mambwεlege bόó, ne gejamégé unό bi upye nye bόó álá mano mekpo fuú. ¹⁰ Asele nye yéndé gefógé mejόó dembwále abwále bόó abi ánóme nye mme detu. Ebwό bina ánóme nye mme detú gétúgέ áshyá mambα gejeé ne wáwálé ayi mekomejόó Eσσωω agaré nnό apye ebwό atané né efwyale gabo. ¹¹ Gétú eyigέmbα, Eσσωω apye ebwό ákwe tametame ákamé ne genό eyi gelu gebyα. ¹² Nderé elúmbα, yéndémuú ayi álá kamé ne wáwálé ayi mekomejόó Eσσωω agarege wό, gétúgέ gabo ágαó ji mampye, Eσσωω ajoge nye nnό akwe mpa, abα mangε efwyale.

Eσσωω ajyad enyú nnό áfere enyú né efwyale

¹³ Anmε sé, esé debα mantamege Eσσωω yéndégébé gétúgέ enyú bόó Ata ábόó gejeé ne enyú, néndé Eσσωω ajya mé enyú te ula ulόó nnό apye enyú detane né efwyale gabo. Enyú detane né efwyale εwéna ndere Mendoó Ukpea epyeé nnό enyú debe bόó ukpea Eσσωω ne ndere dékamé ne wáwálé ayi mekomejόó Eσσωω agarege. ¹⁴ Eσσωω akuú enyú nnό ji apye enyú détane né efwyale gέbégé enyú dékamé ne abya melóméló ayi esé dégare enyú. Ji akuú enyú nnό ji achyεé enyú gefoge enógé εwé Ata sé Jisσs Kras abόó. ¹⁵ Nderε elúmbα, anmε sé, tenege chánéné, dékwεlege unό bi esé délere enyú yé ebi dégare gέbégé dégarege mekomejόó Eσσωω, ne ebi désame enyú né bα ηwe.

¹⁶ Ata sé Jisσs Kras ne Nte sé Eσσωω alere esé galógáló. Abό gejeé ne esé, áfyεé esé metόó εwé εla ebyeé, apye esé dénegege metόó chánéné né unό uko ebi Eσσωω anyémeno nnό achyege ne Jisσs Kras. ¹⁷ Nnenemmye nnό ji áfyεé enyú metόó, apye enyú debα eshye dépyege ne déjógé élé unό bi úlú cho yéndégébé.

3

Nεgemmye gétúgέ esé

¹ Anmε esé, genό eyigé fα eyigé me nkεlege mangaré enyú gelu nnό, enyú dénemmye gétúgέ esé. Nεgemmye nnό mekomejόó Ata asane wáwá akpe né yéndé mbaá ne nnό bόó ase ji ne enógé wye ndere akpene nya eta nyú. ² Nege ntό mmye nnό Eσσωω akamege fα esé dékpe né amu bόó ube ne bόó nchye. Néndé bόó ako fα wό ákamé ne mekomejόó Ata wό.

³ Yémbα esé dékage líi mmye ne Ata. Nderε elúmbα, ji apye nye enyú débene né depórε Eσσωω ne

ábáme nye enyú nnó ékágé muú nchye yimbá apye enyú dekpé né gabo. ⁴ Esé dékaá chanéné nnó Ata apooḡe enyú dépyéé unó bi esé délere enyú, ne nnó enyú déjye nye wye mbe mampyege ubi.

⁵ Nnɛnemmye nnó Ata apye enyú dékaá chánéné gejeé eyigé Esɔwɔ abɔɔ ne enyú ne nnó apye ntó enyú dékaá gefoge metɔɔ mekoge ewé Kras alere nya gébégé agene efwyale.

Débo mampyege utɔɔ débégé fɔ́ ámbwá

⁶ Aḡme sé, né uto bi Ata sé Jisɔs Kras achye esé, dékpeage enyú nnó defa mbwa ne yéndé meḡme ayi alá keleḡe mampye utɔɔ, ebwɔ́ abi alá pyéé fɔ́ unó ndere esé déḡare enyú nnó dépyeḡe. ⁷ Néndé enyú ámbɔɔ dékaá me nnó debɔ́ mankwɔleḡe gekage nekene sé. Esé déwɛ nya fɔ́ amu déjwɔlé gébégé delu ne nyú wɔ́. ⁸ Yé me nyeé muú fɔ́ ayi dényéé dela dechyḡe ḡka wɔ́ apɔ́. Esé dépye utɔɔ ne eshye utuú ne ḡwɔmese nnó ékágé esé déneré muú nyú fɔ́ metuú ndere déḡareḡe abya melóméló. ⁹ Esé dépye nya mbɔ, épɔ́ fɔ́ nnó esé dépɔ́ fɔ́ ne uto makpea enyú nnó déchyḡe esé unó bi dékeleḡe. Esé dépye nya mbɔ nnó délere enyú ḡepɔ́ eyigé débɔɔ mankwɔleḡé. ¹⁰ Yé gébégé esé delu ne enyú, déḡareḡe enyú nnó, “Muú ashyage mampye utɔɔ, ékágé afere nnó muú fɔ́ achyḡe nye ji menyéé.”

¹¹ Esé déjɔ́ḡé mbɔ unó bina élé gétúḡé déwuú nnó bɔɔ fɔ́ alú né geluage nyú abi alu ámbwá. Akéleḡe fɔ́ mampye utɔɔ, ákene afyéé élé meno né depɔ́ré bɔ. ¹² Né uto bi Ata Jisɔs Kras achyḡe esé, déḡareḡe ne dékpeage ufɔɔ́ bɔɔ bina nnó akwóré ḡepɔ́, ase gébé ápyeḡe matɔɔ nnó agene ḡka eyi ebwɔ́ áname menyé.

¹³ Ne enyú aḡme sé, ékágé muú nyú fɔ́ abe ne ḡepwa mampyeḡe ḡenó eyi gelu cho. ¹⁴ Ne mbogé muú

fɔ́ ashyage mankwɔleḡe majyéé mi esé déchyḡe mbɔ enyú né ḡwe yina, fyḡe ji ame mmye defa mbwa ne ji. Dépyeḡé mbɔ akpane nye mekpɔ unɔɔ. ¹⁵ Yémbɔ ékágé dése ji ndere muú mawáme, chyḡe lé ji majye ndere nte meḡme ayi áfyḡe nto metɔɔ ne Kras.

Kwyakwya mejɔ́

¹⁶ Nnɛnemmye nnó Ata se Jisɔs Kras muú apye bɔɔ abeé né nesɔ, jimbɔ́ apye enyú debe né nesɔ yéndéḡébé, né mati mako. Ata abe ne enyú ako.

¹⁷ Membɔɔ́ Pɔ́l ne nsame ḡwe yina ne amu ya. Ge na ne me nnerḡe mansa bɔ́ ḡwe ba, nnó mpye bɔɔ akaá nnó me ne nsame.

¹⁸ Nnɛnemmye nnó Ata sé Jisɔs Kras áléréḡé enyú ako galɔ́ḡáló.

N̄wε mbε ayi P̄l ásamé mbaá Timōti

¹ Me P̄l ne nsame ηwε yina. Me n̄lú ηgbá Kras Jis̄s. Ε̄s̄w̄o Menchyé genwá sé ne Kras Jis̄s muú ε̄sé déneré met̄ō ne ji nnó achyεge ε̄sé yéndégenó ne áj̄ō nnó me mbε ηgbá. ² Nt̄ame ηwε yina eta wyéé Timōti. W̄ō olú eké maá wa wáwálé gétúgέ ε̄sé ne w̄ō défyéé met̄ō né dep̄aré Jis̄s. N̄nenemmye nnó Nt̄e sé Ε̄s̄w̄o ne Ata Kras Jis̄s alerege w̄ō galógál̄, agene w̄ō meshwε, ne apyε nes̄ō ne bw̄ō ne bε ne w̄ō.

Sεge gébé ne ánlere gebyo

³ Nkane mb̄o nkpea nya w̄ō gébégé nyjyé Masedonia, jw̄ole né mel̄ó Ε̄f̄es̄s, nnó ogbεge b̄ō bi alérege mb̄o unó bi ulú cha, ebi ula up̄ō f̄ō ndere ebi enyú déb̄ō mbε déwuú eta Ε̄s̄w̄o. ⁴ Gare εbw̄o nnó ách̄age sé gébé mankúgέ mab̄o ukwene ante, ájame ubi né b̄ō abya abi átome ne εbw̄o. Gef̄ogέ b̄ō abya bina abi álá kwyagé, achw̄ō élé ne mbeé manyεge ne áleregέ f̄ō b̄ō unó bi b̄ō ákamé ne ubi, ebi Ε̄s̄w̄o akélege. ⁵ Men̄o genó ayi me ngarege w̄ō né mech̄ō εwéna alú nnó, w̄ō ogare lé εbw̄o nnó abogέ gejeé ne ate. Gejeé eyigέ na getanege né met̄ō ewe elu p̄op̄ō, ewé ekaá nnó epyéé muú f̄ō gabo w̄ō, ne ekame wáwálé ne unó Ε̄s̄w̄o. ⁶ B̄ō abif̄ō ályaá mampyεge mb̄o, álá j̄ō lé unó bi ula up̄ō ne nsa. ⁷ Εbw̄ō akélege mambε ánlere mabe Ε̄s̄w̄o yémb̄o akage yé unó bi εbw̄o amb̄ō álerege, ne yé ebelé unó bi εbw̄o áferé nnó ákaá d̄ō akágé yé ubi.

⁸ Ε̄sé dekaá nnó εbé εb̄ō yémb̄o élé gébégé dégbaregέ εwu chánéné ne εl̄omé. ⁹ Kaá nnó mabé yina ap̄ō f̄ō mbaá b̄ō bi álá kwéné mabe, alu lé mbaá b̄ō bi ákwene áji, átoó mekpo, abi álá nógέ f̄ō Ε̄s̄w̄o ne

abi ápyéé gabo, abi álá selé dep̄aré Ε̄s̄w̄o eké genó, áj̄ogέ gabo ne Ε̄s̄w̄o, abi áwáné ama ne ante bw̄ō, abi ut̄ō bw̄ō ulú lé manwáné b̄ō. ¹⁰ Abi ánane manané tametame, ande abi ánané ate. Abi ákεne gesεge mmyε b̄ō, abi ábyogε gebyo ne yé abi átenege ntεεε gebyo ne abi apyε yéndégenó cha eyi gela gekene ne unó bi ε̄sé dégaré enyú. ¹¹ Unó bina ne ulú unó bi ulú né mmu abya mel̄ómél̄ō ayi Ε̄s̄w̄o muú apw̄ō amu áfyéé me né amu nnó ngarege.

P̄l atame Ε̄s̄w̄o gétúgέ ágene ji meshwε

¹² Ntamege Ata sé Kras Jis̄s muú achyε me utó nnó mpyε ut̄ō bina. Gétúgέ ji agené nnó akage nere met̄ō ne me ne afyéé me ut̄ō bina né amu nnó mpyε. ¹³ Yε élé mbεmbε nj̄ogέ mej̄ō mebomebo ne ji, nchyεge b̄ō bií efwyale, mma nlu muú neja, yémb̄ō ji age wyε me meshwε gétúgέ mpyε nya unó bina né mmu ukenkene. Né gébé eyigémb̄ō nlá nlú dan̄kame ne ji. ¹⁴ Yémb̄ō Ata alere me ul̄ō melu bi gejamégejamé, apyε me nfyé met̄ō ne ji, ne mb̄ō gejeé ne b̄ō gétúgέ nchome mmyε ne ji.

¹⁵ Kras Jis̄s áchw̄ō fa mme nnó áwéné gemége b̄ō abi ápyéé gabo. Mech̄ō εwéna elú wáwálé ne yéndémuú ab̄ō manere met̄ō wyéé. Ne né geluage b̄ō abi ápyε gabo, me mb̄ō mpw̄ō amu. ¹⁶ Yémb̄ō getú yina ne Ε̄s̄w̄o agene me meshwε, manlere me nkane Jis̄s Kras akoge met̄ō wuú yé ebe élé ne b̄ō abi ápyéé gabo ayi apw̄ō amu. Nkelege manj̄ō nnó né meti ewéna ne yéndémuú afyεgέ met̄ō ne Jis̄s akage b̄ō genwá eyi gélágé byé. ¹⁷ Déchyε ηḡō ne matame mbaá Ε̄s̄w̄o muú alu mfwa tε kwyakwya ne kwyakwya. Ji agboó f̄ō, ágene f̄ō ji ne amε, ji mbií ne alu Ε̄s̄w̄o, Amen.

Ut̄ō bi Timōti ab̄ō mampyε

18 Maá wa Timōti, genó eyigé me nkelege mangaré wá nnó òpyege, geké meko ama ne mejóó ewé nya bóó ekpave Eṣṣwá ajóó atome ne wá. Sè mekomejóó yina òmmyege ummye ulúlúú mangame deporé Eṣṣwá etiré esé défyé metóó wye. 19 Ne gbare metóó wye ewé òfyé ne Eṣṣwá chancha, òpyege genó eyigé wá ákaá nnó gelú chó. Bóó bifó alya mampyege genó eyigé ákaá nnó gelú chó, gétu eyigémbó deporé Eṣṣwá etiré ebwó áfyéé metóó wyeé déno nnyi. 20 Né geluage bóó bimbó Aleksanda ebwó ne Hēμενος álu bóó abi ne fyé ebwó né amu danchómeló nnó ebwó ákaá nnó elóme fó manchógé mabó Eṣṣwá.

2

Majye ndere bóó Eṣṣwá ábóó manenémmye

1 Menó genó ayi me mkpeage enyú nnó dépyege alu nnó, enyú dénēnemmye mbaá Eṣṣwá gétúgé bóó ako, dékpane ji geka nnó agene ebwó meshwé. Nege ji mmye nnó achyēge ebwó unó bi ebwó ákelege, ne chyēge ji matame né unó bi ji apyēé mbaá bóó ako. 2 Negémmye ntó mbaá Eṣṣwá gétúgé afwa ne ákprakpa meló abi áwyaá uto né amu bwó nnó ápye esé débe né genwá eyi gelú pere, débe neso ne ate. Débégé ne genwá eyi na délerege nnó dénógé Eṣṣwá ne nnó déwyaá gepó galógáló ne bóó ako. 3 Enyú déké dépyembó eló ne metóó egóó Eṣṣwá Menchyé genwá sé. 4 Ji akelege nnó áwené gemége yéndémuú, ákaá wáwálé ayi alu né abya melóméló. 5 Wáwálé yimbó alu nnó, Eṣṣwá alu ama ne muú alu ama ayi áchóme akwaá ushu ne Eṣṣwá. Muú yimbó elé Kras Jisós. 6 Ji achyē geme jii nnó áwené gemége yéndémuú. Ne Jisós apyembó né gébé eyigé Eṣṣwá ákwyéé me ábelé manlère nnó Eṣṣwá aklege nnó

yéndémuú abóó genwá. 7 Getú eyigé na ne Eṣṣwá atome me nnó mbe ṅgbá Jisós ne ménlère mbaá bóó abi alá pó bóó Jus. Njógé mbó mbyógé fó gebyó. Ji ató me nnó ngarege bóó nkane áfyéé metóó ne Eṣṣwá ne nnó ákaá wáwálé ayi atome ne ji.

Majyēé mbaá andée ne ande né echomele bóó Kras

8 Nkelege nnó yéndé mbaá ande anenemmye. Ebwó abó mambé ne metóó mmu pópó, ábwégé amu mfaá ánenémmye mbaá Eṣṣwá ewé alá ápó ne metóó usóó, ne ányégé fó mbeé.

9 Ne nkelege nnó andée áfyēge unó bi ukwanegé né ebwó kwanege, ébi upyēé ebwó ábeé ne énogé. Epófó mamfyēge densó né manjwe bwó dóó, ye ebele mamfyēge mboó unó eyi egenege ne bó ṅkpaganere ne mandeé ayi ajame ṅka dóó, 10 ábé lé ne gepó gelógéló. Gé mbó ne andée abi áké ánogé Eṣṣwá abóó mampyēgé.

11 Andée ágigé mekomejóó Eṣṣwá nyame ne áwúgé ne ande abi álerege ebwó. 12 Nkele fó nnó andée álerege mekomejóó Eṣṣwá yé nnó áwyaá uto ápwo ánde wá. Abé nyame áwuúge genó eyigé ande álerege. 13 Mbó ne ebóó mambé néndé, Eṣṣwá abó mbe akwyé Adam ne ale kwye Ife. 14 Ne danchómeló abó abwólé nyá fó lé Adam wó, abwólé elé Ife ne Ife apye gabo. 15 Yémbó Eṣṣwá abame nyé mendée gébégé nebyéé kpaá te aferege ji né efwyale mbógé aké áfyéé wyeé metóó ne Eṣṣwá, agboó ne ate bó, apyēé unó ne metóó mmu pópó, ne mbógé abege ne gepó eyi gekwane ne ji kwanege. Meló ṅwe ewéna ékágé tene ntó nnó: *

3

Gepó eyigé muú kpaá né gepugé Eṣṣwá abe ne geji

* 2:15 Elú wáwálé nnó: Bóó abifó aké, elé mendée ábyéne nebyéé ne Eṣṣwá awenege nyé geme jii.

¹ Ajɔɔ wáwálé aké, “Mbɔge muú akelege mambé muú kpaá né εchomele bɔɔ Εσωω, εbyennó akelege melu utɔɔ melómélɔ.”

² Muú kpaá né εchomele bɔɔ Εσωω abó mambé ne gepɔ eyígé muú alá shúlégé ji ndo, abɔ mambé muú ayi ábané lé mendée ama, muú ayi asele depɔ tíí pere, muú yi awya defɔɔ, enógé, muú yi ánenémané, ne akágé leré bɔɔ deparé Εσωω.

³ Abɔɔ fɔ́ mambé menyúú mmɔɔ, ábée fɔ́ ntó muú εfwyale, abɔ mambé pere né gepwá jíí, abée fɔ́ muú yi agboó ne mawáme, abée fɔ́ muú yi agboó ne ηka. ⁴ Abó mambé muú yi ágbárege ula gepú bíí chacha, muú ayi akage gbare baá bíí chanchá nnó áwugé ji ne áchyege ji enógé. ⁵ Mbɔgé muú alá káge gbare ulá gepú bíí chancha, apyembɔ nnó ne agbare εchomele bɔɔ Εσωω? ⁶ Abé fɔ́ ntó muú yi afyéé metɔɔ gakegake ne Εσωω. Abegé mbɔ, akágé bε ne nepa, Εσωω afyéé ji né εfwyale wye ndere afyéé dánchɔmeló né εfwyale gétúgé nepa. ⁷ Abó mambé muú ayi yéndémuú anógé. Mbɔgé mbɔ fɔ́ wɔ́ akagé kwe né metaá dánchɔmeló, akpa mekpɔ genɔɔ.

Gepɔgé bɔɔ abi apoógé né εchomele Εσωω

⁸ Bɔɔ abi apoógé né εchomele Εσωω ntó abó mambé bɔɔ abi ájógé meɔɔ nenɔme nemaá, áwyaá gepɔ gelógélɔ, ányuú fɔ́ mmɔɔ dɔdɔ. Abegé fɔ́ bɔɔ bi ábɔɔ gejeé ne ηka. ⁹ Abó mambé bɔɔ bi ágbárege depɔré Jisɔs chánéné étiré mbembe bɔɔ alá akagé, ne nana Εσωω apye esé dékaá ne défyéé metɔɔ wyeé ne dékwálegé dé tíí ne metɔɔ ewé ekaá nnó dépyéé genó eyi gelú cho. ¹⁰ Gemεge nnó ásé ebwɔ́ nnó ábée bɔɔ abi apoógé né gepúge Εσωω, abó mamua ebwɔ́, ágege nnó ákwane mampye utɔɔ himbɔ ne áse ebwɔ́.

¹¹ Andée abi ápye gefóge utɔɔ bina ntó, abó mambé andée ne gepɔ

gelógélɔ, ábée andée bi alá achɔɔ fɔ́ bɔɔ mabɔ, andée abi ágbaregé menyammye bwɔ́ chánéné, abi alá bwegemmye, ándée abi muú akágé nere metɔɔ ne ebwɔ́ né yéndé meti.

¹² Muú ayi apoge né εchomele Εσωω abó mamba le mendée ama, abɔ mangbaré baá bíí, ne ula gepú bi chánéné. ¹³ Bɔɔ abi apoógé chánéné né εchomele bɔɔ Jisɔs ábɔɔ enógé ne akágé jɔɔ meɔɔ tágétágé gétúgé depɔré étiré detome ne Kras Jisɔs.

Gekpekegé genó eyi apye esé dékaá

¹⁴ Mbele mbɔ umée manchwɔ́ ngé wɔ́ mboó ndɔ́ yi. Yémbɔ nsame mbɔ ηwe yina eta wyeé, ¹⁵ nnó nla chwɔ́ wáwá wɔ́, wɔ́ okáá nkane bɔɔ abɔɔ mampyege né ula gepúgé Εσωω. Elé gepú eyígé na ne gelú εchomele bɔɔ Εσωω muú álu mebe. Ewú ntó ne elú gekwa ne nebome ení negbaré wáwálé Εσωω meko. ¹⁶ Elú mme gbógónɔ́ nnó unó bi Εσωω apye esé dékaá ne dékwálege ulú gekpekegé genó.

Kras achwɔ́ fa mme nkane mek-waá,

Mendoó Ukpea eléré nnó ji ápye gabo wɔ́.

Makiénné Εσωω ntó ágé ji.

Bɔɔ ágaré mekomeɔɔ wuú fa mme. Gejamegé bɔɔ áfyéé matɔɔ ne ji.

Εσωω ase ji afé mfaá né melu ηgo.

4

Sεge gébé ne ánlere gebyɔ

¹ Nana, Mendoó Εσωω egarege gbɔgɔnɔ́ nnó meso gébé bɔɔ bifɔ́ ályage nye depɔré abya melómélɔ. Akwálege nye lé mandoó gebyɔ ne unó bi aló nchye álerege. ² Bɔɔ abifɔ́ áselé nye unó bina áleregé eké ebwɔ́ ágerege unó bi ulú wáwálé, yémbɔ ebwɔ́ ambɔɔ ákaá nnó elé gebyɔ. Ndere ebwɔ́ ápyembɔ, matɔɔ bwɔ́ ákwe kéndé, akágé sé genó eyi gelú gyéé ne eyi gelú chɔ́. ³ Ebwɔ́ agarege nnó bɔɔ ábagé fɔ́ neba, ne nnó ányége fɔ́ ufɔɔ menyéé ebifɔ́ ebi

Ἐσῶω ἀκωυεῖ nnó bṓó áchyege ji matame ányegé ndere ákamé ne ji ne ákage wáwálé ayi atome ne ji.

⁴ Yénde genó eyigé Ἐσῶω ἀκωυεῖ gela, muú ashyaḡe fṓ genó mbṓgé aké áselé geji achyege matame mbaá Ἐσῶω. ⁵ Néndé mekomejṓ Ἐσῶω ne mmyemenene ápyé geji gela pópó.

Be maá utṓ melómélṓ mbaá Kras

⁶ Ne mbṓgé ṓgaregé áḡme unó bina, ṓbéé nye maá utṓ melómélṓ mbaá Kras Jisṓs ne ṓbṓṓ nsa né depṓré Jisṓs etiré delu mmu abya melómélṓ ayi alere wṓ ṓkwṓlegé.

⁷ Ṗfyegé fṓ mekpó mandoge ukenkene abya abi ála pogé fṓ bṓó ákwṓlege Ἐσῶω. Pye menyammye wye awúgé ne mampyḡe unó bi Ἐσῶω ákelege. ⁸ Muú aké apyεῖ menyammye wuú abenege nnó apyḡe metu elṓme, yémbṓ muú aké apyε menyammye wuú abenege né mampyε genó eyigé Ἐσῶω ákelege, elṓme epwṓṓ néndé abéé ne nsa né geḡwá eyigé nana ne eyi gechwṓ meso gébé.

⁹ Genó eyigé njṓṓ mbṓ gelú wáwálé ne yéndemuú anere metṓṓ wyeé. ¹⁰ Ge ula bi esé démmye dépye utṓṓ ne eshye mbṓ. Esé déneré metṓṓ ne Ἐσῶω muú álu mebe. Ji ne alu Menchyé geḡwá mbaá esé ako, chacha bṓṓ abi ákamé ne ji.

¹¹ Gé unó bi ṓbṓṓ manlere na ne fye eshye nnó ápyḡege ubi. ¹² Ekágé ṓpye genó eyigé bṓṓ áselé wṓ fuú né dembane tyε, leré lé gepṓ gelṓgélṓ mbaá bṓṓ ako abi áfyεῖ metṓṓ ne Ἐσῶω, né mejṓṓ wye, né geḡwá jyε, né gejeé eyigé ṓbṓṓ ne bṓṓ, né metṓṓ ewé ṓfyεῖ ne Ἐσῶω, ne né metṓṓ wye ewé elú pópó. ¹³ Chyεῖ gébé jyεῖ ṓkúgé mekomejṓ Ἐσῶω né echomele bṓṓ Ἐσῶω, ṓfyḡege bṓṓ eshye ne ṓlere ebwṓ mekomejṓ kpaá tε me nchwṓṓ. ¹⁴ Ekamegé ṓfeé mekpṓ né echyε ewé wṓ ṓwyaá. Ἐσῶω achyεῖ wṓ echyε ewémbṓ gébégé ekwṓ bṓṓ kpakpa echomele

Ἐσῶω ánere wṓ amu mmye. Ἐσῶω apyεῖ ebwṓ ágaré echyε ewé Ἐσῶω achyε wṓ.

¹⁵ Chyε geme jyε ṓpyḡé unó bina yéndégébé nnó bṓṓ áḡene nkane utṓṓ byε uwene. ¹⁶ Sé gébé ne geḡwá jyε ne unó bi wṓ ṓlerege. Pyḡe wye unó bina néndé ṓke ṓpyε mbṓ ṓwenegé nye geme jyε ne eyigé bṓṓ bíí áwuú wṓ.

5

Majyεῖ ndere ṓgbaregé akwi andée

¹ Ṗjṓgé fṓ mejṓṓ metometo ne mekoó mende, chyḡege lé ji majyε ndere nte wye. Chyḡege njyε usa majyεῖ ndere aḡmo byε. ² Chyḡege akoó andée majyεῖ ndere amma byε, chyḡé ntó ansṓ ándée majyεῖ ndere aḡmo byε abi ándée, pyḡé mbṓ né ebwṓṓ ne metṓṓ wye mmu pópó.

³ Chyḡege enoge mbaá ándée bi alu ákwi ándée wáwálé. ⁴ Yémbṓ mbṓgé mekwi mendée awyaá baá, yele upyáne, genóge mbe eyigé ebwṓ abṓṓ mangi gelú nnó, abṓ apṓṓgé mala upú bwṓ ndere bṓṓ echomele Ἐσῶω ábṓṓ mampyε ne áshuge ntó ulṓṓ melu ebi ama bwṓ ne ante ábṓ ápyε. Aké apyεmbṓ, metṓṓ ntó egṓṓ Ἐσῶω. ⁵ Ne mendée ayi alu mekwi mendée wáwálé, élé ayi álá pṓ fṓ ne muú ayi apṓṓgé ji, aneregé metṓṓ wuú ne Ἐσῶω ne anenemmye mbaá Ἐσῶω utuú ne ḡwṓmese nnó Ἐσῶω apṓṓ ji. ⁶ Ne mekwí mendée ayi achyḡege geme jíí manyegé geḡwáḡe mme, agbo me ye élé álu mebe. ⁷ Gárege aḡme unó bina, nnó ékágé muú fṓ agé meti ewé ashulé ebwṓṓ ndo. ⁸ Ne muú ála pele aḡme bíí, ushuú chacha ula gepú bíí jimṓ ebyennó ashya makwṓlé depṓré Jisṓs etiré défyε metṓṓ wyeῖ ne abṓ apwṓ muú yi álá fye metṓṓ ne Ἐσῶω wṓ.

⁹ Mekwí mendée akwṓnege usaá aḡme uléε ne ṓgbéé mabṓ míí né geluage akwi abi echomele

Εσωω εποτε εβω. Ne abó mambé mendée ayi abó ábané elé menó ama. ¹⁰ Όβó mangé nnó alu mendée ayi bós afege galógaló yi ji apye, awée baá chancha, anene ankéé, ashwonege uka bós Εσωω, apoóge bós abi ágene efwyale, achyée gemé ji mampyege galógaló né yende meti.

¹¹ Όfyegé fó akwi andée abi alu ambane né geluage abi abó mampoó εβωó nénde gejeé eyigé εβωó áwyaá né ubele gekulege né mató bós, getogé gepwogé metóó ewé εβωó áwyaá makwalé meti Kras, ákelege nnó ama ábá ánó bicha. ¹² Ndere ápyembó, áchó mashu ne Kras gétúgέ álá bele menomenyée ewe εβωó ánye ne ji wó. ¹³ Né egbe ewé fó ala ambwa, ákene upú upú. Ewé ekpe chós elu nnó, ábeé fó lé ámbwá abiabi, ájoge ntó bós mesomeso, ama áfyée mano né depóre bó, ájógé depó etiré déla déta εβωó wó. ¹⁴ Ndere elúmbó, majyée ma malu nnó, áso andée abi álú akwi ama ábá anó, ábyé baá, ápele upú bwó, nnó ékágé áchyé muú mawame se meti áchóógé esé mabó. ¹⁵ Nénde ákwi ándée abifó ano me mewaa, ákwólé danchómeló.

¹⁶ Ne yénde mendée ayi ákamé ne Jisós, abege mekwí mendée ula gepú bíí abó mampógé ji nnó metuú ewémbó ebégé sé ewé εchomele bós Εσωω nnó εγενé meti mampógé lé akwí abi álá pó ne bós abi apoóge εβωó.

Gefós eyigé agbarege akpakpa né εchomele Εσωω

¹⁷ Ne ákpakpa abi ápye utós Εσωω chancha, ábó manchye εβωó gekpekepege enógé, ushuú chacha abi áfyée eshye mangarege ne manlerege mekomejóó Εσωω. ¹⁸ Nénde asa né mekomejóó Εσωω aké, “Όwegé fó meno mpó nnó ányége fó menyé gébége aké apye utós ne ji mando erise.” Asa ntó nnó, “Muú ayi apye utós abó mansé

nsa utós bíí.” ¹⁹ Ékágé ówuú ndó yi bós ashulege muú kpaá εchomele Εσωω, εκosé nnó bó ntese ábege apea ye áléé abi ágarege nnó ji alu gye. ²⁰ Bós áké ápye wye gabo shulege εβωó ndo gbəŋəŋə né εchomele bós Εσωω nnó bós abifó ábógé efóó.

²¹ Εσωω, ne Kras Jisós choncho ne makiénné ayi Εσωω ajyaá álú bó ntésé ba, ndere me ngarege wó ne metóó wa meko nnó wó óbele majye mi me nchyée mbó wó na. Όké ópyée genó mbaá bós óleregé fó angya, se nnó bós ako álu wye janja.

²² Όwege mmye manere muú amu mekpo manje ji nnó abe muú utós né εchomele Εσωω, ákpégé fó mbwa ne gabo yi bós bicha ápyée. Bele genwá jyε pópó.

²³ Gétúgέ une ebi ummye wó yéndégébé, ómage nyú se le manaá mamímamí. Selé ntó ekεke mmós ónyúgέ, ópyege mbó ómyée sé yéndégébé.

²⁴ Gabo yi bós bifó apyée alu wáwá mange ne alerege nnó εβωó ákpene nyε né unós mpa, yémbó ayi bós bifó ágenege nyε gébé geji. ²⁵ Wyembó ntó ne elú né galógaló ayi bós apye. Galógaló ayi bós apye alu wáwá mange, yémbó, yé ebe elé ayi álá ágené fó kókoge, akágé la fó bibíí.

6

Majyée mbaá áfwε

¹ Bós ako abi alu áfwε abó mange nnó áchyege enógé gbene mbaá bós abi abó εβωó. Garé εβωó ápyée wyembó nnó ékágé muú fó achós mabó Εσωω yé elé unó bi ese délerege. ² Afwé abi bós bi ábós εβωó, áfyée metóó ne Kras, ékágé ábyágé bós abi ábós εβωó, elé εβωó ako álu baá Εσωω. Εβωó ábós mampye lé utós bwó chancha ápwó ndere abó ápye mbembe néndé bós abi ágené nsa né utós bi εβωó apyée, elé bós Εσωω abi εβωó áfwé ábós

gejeé ne ebwó. Lere ebwó unó bina, ofyeye ebwó eshye nnó ápyeye ubi.

Majyéé mi matomé ne anleré gebyo ne mmwólé ηka

³ Ne muú aké alerege unó bi cha ebi ulá kwane ne mekomejóo Ata sé Jisós Kras, ayi álu wáwálé ne ulá ukene ntó ne unó bi áleré esé ndere dékwolege meti Esowó, ⁴ alu muú ayi mmu agbeé ji ne nepa, ne akáge ye genó ne afye lé mekpo manyége mbeé né ukeke uchu ebi ulú né ηwe Esowó. Unó bina ne upyeeé bós aké ábós unó matós ássós abifó, ábós mawáme, áchós bós mabó, ⁵ ne mbeé ayi ála byeé. Elé bós abi uferé ebwó ula pó sé mmu cho ne akágé sé ntó genó eyi gelú wáwálé ne áfere nnó meti Esowó elú lé mampye ebwó abó gefwa. Ekágé ogya ye mbaá yi ufós bós bina ulú.

⁶ Elú wáwálé nnó mankwólé Esowó achwós ne nsa, mbógé unó bi déwyaá ukwane esé metós. ⁷ Néndé, ye genó eyigé ese déchwó ne geji né mme yina gepó, ne elú ntó wáwálé nnó ye genó eyigé dékpane fa mme déjye ne geji gepó. ⁸ Ndere elúmbó, mbógé débége ne mandeé ne genó eyigé dénye unó bina úkwáné ne ese. ⁹ Bós bi ákelege mambé ne gefwa ákpene né mmuameno, ákwene né mmu metaá gejamégé unjekenége uno ne usós depó tire defyeeé ebwó né mmu efwyale ewe echós genwáge ebwó. ¹⁰ Néndé gejegé ηka ne gepye bós ápye yéndé gefógé gabo. Bós bifó ályaa mankwólé deporé Jisós etiré esé defye metós wye gétúgé ákelege mambó gejamégé ηka. Ndere ápyeeé mbó áwáne gemege bwó ne gejame mesome ewé kpaá.

Genó eyige Pól aklege nnó Timōti dkaá

¹¹ Ne wó, muú Esowó, boó unó bina, mmyege mampyege genó eyigé gelú cho, nóge wye lé ji, fyeye metós ne ji, bógé gejeé ne bós, koóge

metós, selé depó pere. ¹² Myeumye ulsul ndere muú ayi áfyeeé metós ne Kras, nneré metós mambó genwá eyi gélagé byé. Elé gétúgé genwá eyigé na né Esowó ákuú wó, otene né mbe ushu gejamégé bó ntese ogaré nya gbəηəə nnó ofye metós ne Kras. ¹³ Me ngarege wó unó bina uko né mbe ushu Esowó muú achyeye genwá mbaá yéndé genó ne né mbe ushu Ata se Kras Jisós muú atene né mbe ushu Pəntyəs Palet agaré wáwálé ayi atome ne jimbo. ¹⁴ Me ngarege wó nnó obó mampyege unó bina uko, aké opyeeé mbó muú fə áshúlégé wó ndo. Ne pyege wyembó kpáte Ata sé Jisós Kras amagé chwó. ¹⁵ Kras achwós nye wye né gébé eyi gekwané Esowó metós. Ji Esowó mbií ne abós bós ako. Ji alu mfwa bó afwa ne Ata yi bó áta, ¹⁶ ji mbií ne ála gboó ne ajwolege né mmu genjgbo eyigé yé muú alá kágé jyé kwókwólé wye. Yé muú alu danje ji ne yé muú akágé ge ji. Enóge ne uto ube ebií te kwyakwya. Amen.

¹⁷ Garé bós abi awya gefwa fa mme yina nnó ekágé ebwó ábwége mmye. Garé ebwó nnó ekágé áneré matós bwó né gefwa genó eyigé déla dékage mbógé gebéé te kwyakwya, áneré lé metós ne Esowó muú achyegé esé yéndégenó detú nnó dényége ne nechóchó. ¹⁸ Gare ebwó nnó, ápyeye galógáló, nnó utós ulsuló ne ube gefwage bwó, ánenege amu áchyeye echye, apógé até bós. ¹⁹ Aké ápyembó, ánywérege gefwáge bwó, ne ákwyege mbó élé nebómé nelónéló né genwá bwó eyi gechwós meso gébé. Ge mbó ne abós mampye nnó abós genwá eyi gélu genwá wáwálé.

²⁰ Timōti gbare unó bi Esowó afye wó né amu chancha, okpegé né mejóo ewé ela epó ne nsá. Jnyégé fó mbeé ne bós gétúgé depó etiré bós aké délu denja ewé délá depó. ²¹ Bós abifó áferé nnó áwyaá gefógé

denḡa etiré na, gétúgέ eyigémbɔ
áno mewaá, ákwɔlegé sé depɔré
abya melóméló etiré ebwó áfyéé
metó wye. Nnenemmye nnó Eṣɔwɔ
alere wɔ galógál.

N̄WE ayi agbeé n̄WE epea eyi P̄l ásamé mbaá Timōti

¹ Me P̄l muú Eṣṳwṳ ajsyáá nnó mbe n̄gbá Kras Jisṣs ndere ji akelege, ngárégé depṳ eti détime ne geṅwá eyi gélagé byé eyi ji anyémeno nnó achyegbe bṳṳ ndere áchome mmye ne Kras Jisṣs.

² Nsamé n̄we yina mbaá Timōti, maá yi mbṳṳ gejeé ne ji dṳṳ. Nn̄nemmye nnó, galógál, meshwe, ne nesṳ eni n̄tánege mbaá Nte se Eṣṳwṳ, ne Ata se Kras Jisṣs né b̄é ne wṳ.

P̄l afyéé Timōti eshye

³ Timōti me ntamégé Eṣṳwṳ muú me mpye utṳṳ bíi ne metṳṳ wa mmu p̄p̄ó ndere ante ba ábó ápyéé, mentée wṳ yendégébé né mmyemenene. ⁴ Ndere nteé manse jyé gébégé delyagé atéé, mmwólé epye me utuú ne n̄wṳmésé, mángé wṳ nnó metṳṳ wa egbéé ne nechóchó. ⁵ Me nlu nteé nkane ṳfyéé metṳṳ wye meko ne Jisṣs, wye nkane Lois mma wye ayi muú kpaá ne Yunis mma ayi ábyené wṳ abṳ apyéé nya. Ne nana menkaá wáwálé nnó wṳ ṳwya ntó gefṳge metṳṳ wembṳ. ⁶ Gétú eyina ne ngarege wṳ nnó ṳnyaá eshye ewe Eṣṳwṳ achyē wṳ gébégé menere nya wṳ ebwṳ mekpo, élúli eké mewē. ⁷ Néndé Eṣṳwṳ achyē fṳ esé mendóo wuú nnó epye esé defṳge efṳṳ wṳ, achyē le esé mendóo wuú nnó eshyegbe esé uto epye esé debṳge gejeé ne bṳṳ ne mágbárege menyammye.

⁸ Ne ékágé mmye egboge wṳ gébégé ṳke ṳgarege bṳṳ depṳre Ata. Ékágé mmye egboge wṳ gétúgé me yi nkpe ne denṳṳ getu jíi. Yémbṳ kame mangé ewye efwyale gétúgé abya melóméló ndere Eṣṳwṳ achyegbe wṳ uto. ⁹ Eṣṳwṳ aferé sé né

efwyale gabo ne akuú esé nnó débe bṳṳ bíi. Ep̄fṳ gétúgé utṳṳ ulṳulṳ ebi ese dépye, ele gétúgé ji abṳ afere me te nya mampye ndere ji akelege né ulṳṳ melu bíi ebi ukene ne Kras Jisṣs. ¹⁰ Ne nana apye ese dékaá ulṳṳ melu bíi ndere Menchyé geṅwá sé Kras Jisṣs achwṳ. Kras awá uto negbo. Ne alere ese meti geṅwá eyi gélagé byé ne abya melóméló wuú.

¹¹ Gétúgé abya melóméló yina, Eṣṳwṳ ajsyá me nnó mbe n̄gbá, muú ayi agarege, ne menlere abya melóméló wuú. ¹² Gétú eyigémbṳ, ne me n̄gene mbṳ efwyale. Yémbṳ mmyé égbṳṳ fṳ me n̄ende me nkaá muú yi mfyéé metṳṳ wa ne ji. Ne nkaá nnó akáge gbare unó bi ji afyē né amu ya kpaá té bíi bimṳṳ ukwṳnege.

¹³ Kwṳlege majye malómáló ami me nchye mbṳ wṳ cháncha. ṳké ṳpyembṳ fyegé wye metṳṳ ne Jisṣs, bṳge gejeé ne bṳṳ wye ndere ese bi déchome mmye ne Kras Jisṣs dépyéé. ¹⁴ Bélege wáwálé yina ayi Eṣṳwṳ afyē wṳ né amu chacha. Ji afyē wṳ wáwálé yina né amu né uto Mendoó Ukpea ewe ejwṳlege ese mmye.

¹⁵ Kaá ntó nnó aṅme bi átane né gebage mewaá Esya ako chóncho ne Figelṳs ebwṳ ne Hemogenes ábó me.

¹⁶ Nn̄nemmye nnó mejé Eṣṳwṳ ebe ne ula gepú ṳnesiforus, n̄ende afyéé me eshye metṳṳ yendegébé, mmye egbṳṳ fṳ ji nnó me nlu né gepúge denṳṳ. ¹⁷ Gébége ji akwṳne né melṳ Rom akete me ne efofoge kpaá te agene me. ¹⁸ Nn̄nemmye nnó Eṣṳwṳ alere ji galógáló bíi unṳṳ mpa. Ne wṳ mbṳṳ ṳkaá me nkane ji apóo me né melṳ Efesṳs.

2

Timōti menkwólé melóméló mbaá Kras

¹ Timōti maá wa, b̄éé ne eshye ewé etanege né galógáló ayi Kras Jisṣs muú alerege ne ese abi déchome

mmye ne ji. ² Unó bi ówuú me nlere né mbe ushu gejamégé bós, lere ntó ubi mbaá bós bií muú ákage neré metós ne ébwó.

³ Ndere muú bee melóméló mbaá Kras Jisós óbó makpome mmye mange éfwyale ewe bós abi áfyé matós ne Jisós ágene. ⁴ Muú bee ayi apyéé utós bií ne metós wuú mmu éma nnó metós egó muú kpaá ayi asele ji utós, aferege amu né depó etiré bós meló ápyéé. ⁵ Wyembó ntó ne menlome gatele ne ate bós ala aselé nsá mbóge alá lome ndere mabe gatele mako akélege wó. ⁶ Ele mampye makós ayi áfyé eshye mampye utós né mekós wuú ne akwane mambé muú yi anyé mbwe yi mbe. ⁷ Fere unó bi menjós mbó, ne Ata apoge nye wó ókaá ubi uko.

⁸ Ójige fó nte nnó Jisós Kras akwilé nya né negbo. Ójigé fó nte nnó ji alu mpyáne mfwa Devid ndere elu mmu abya melóméló ayi me ngare. * ⁹ Abya melóméló ayi me ngarege ne ngene éfwyale. Awéle me ne bó mkpokove eke me kwene ébe, yémbó muú ákage we fó mekomejós Ésówó ne bó mkpokove. ¹⁰ Ne me nkame mange éfwyale we, gétúgé bós abi Ésówó ajya, nnó ébwó ntó átáné né éfwyale gabo gétúgé áchomé mmye ne Kras Jisós abó ntó ñgó ayi alá byéé. ¹¹ Mejós wena elu wáwálé ewé éjós nnó:

“Mbóge esé dégbo ne ji,
debéé nye ntó né genwá déjwolé ne ji.

¹² Mbógé esé dekoge metós gétúgé éfwyale ewé dégne,
déjwólege nye ntó né geluóge enoge ne ji.

Mbógé esé déshyage nnó dékage fó ji,
ji ntó ashya nye nnó ákagé fó esé.

¹³ Mbógé esé delá dépye fó unó sé wáwálé,

ji apyéé wyeé unó bi wáwálé gétúgé nnó ji akage kwóré fó abe muú ayi ji alá pó.”

Muú utós ayi Ésówó ágboó ne ji

¹⁴ Tegé ébwó unó bina, ókwele ébwó mbeé né mbe ushu Ésówó nnó ékágé ébwó anyege mbeé né ucho mejós. Gefógé mbeé yina ayi alá póge ye né meti fó, atyaá bós lé makpo abi áwuú ji. ¹⁵ Mmye lé mangi mekomejós Ésówó nnó óbe ne mabó malómáló né mbe ushu wuú, nkane muú utós ayi mmye éla gboó ji. Ji alerege mekomejós Ésówó ayi átome ne unó bi úlú wáwálé ne alerege ubi chancha. ¹⁶ Ófyege fó mmye ne bós abi ajógé depó tire dela tanege fó né mekomejós Ésówó, nénde dépye bós ajye wye mbe mampyege unó bi Ésówó alá akélege. ¹⁷ Unó bi ébwó álerege úlú eke etukwe gepa eyi genyé muú menyammye geláge gboó. Né geluage bós bina Hemenós ébwó ne Filetós alu wye. ¹⁸ Ébwó ályaá meti ewe álerege wáwálé, ála leré le nnó Ésówó apye me bós ákwilé né negbo. Nkane ápyembó, áfyé gepwa mbaá bós bifó abi ábó áfyéé me metós ne Ésówó. ¹⁹ Yémbó, mekomejós Ésówó atene wáwálé eke nebame gepú enine átene né étarave ye genó gekáge nyige ji. Asa wye áké, “Ata akaá bós bi álu abi.” Asa ntó wye aké, “Yéndémuú yi aké alu muú Ata abó manlyaá gabo mampyege.”

²⁰ Yéndé gepú eyigé mfwa, uchwere menyé ube wye, ébi ákwye ne gul ne seleba ubeé wye, mamba, uku, ne bó asele ntó abe wye. Ébifó úlú ébi uwya enoge, alá nyé menyéé wye tametame ne ébifó úlú ébi ula pó ne enoge, anyé menyéé wye gébé geko. ²¹ Wyembó ne yéndémuú ayi alyaáge gabo nnó abe pópó né mbe ushu Ésówó, abeé. Alu nkane uchwere menyéé ébi uwya enoge. Abelege geme jíí nnó akpome

* 2:8 Elú wáwálé nnó: Dékage nnó Jisós alu mpyáne Devid ewena eleré nnó ji alu Muú yi Ésówó akweré ji alá gefwa, ayi Ésówó anyéméno nnó achwós.

menyammye wuu nnó mbóó gepú asele ji ápyege utóó ulóól wyeé.

²² Né getu eyina, bo ólyaa gepo gebogebo eyi njeusa ne aso abifo áwyaá. Fye lé mekpo wye mampye genó eyi gelú cho. Fye metóó wye ne Eσωω. Bó gejeé ne ate aηme. Be ne nesó nkane okene ne ate aηme abi ákuú mabó Ata ne matóó bwó mmu pópó. ²³ Ochoge mbwa ne bóó abi ányé ukenkene mbeé nende, wó okaa nnó gefóge mbeé yina áchwóó bóó ne mawáme. ²⁴ Ne muú utóó Eσωω abóó fó mambε menwáme mawáme, abó mambε muú nesó mbaá bóó ako. Abó mambε menlere melómelo ne metóó ela sóó ji wáwá. ²⁵ Ajóge mejóó ne nesó ne achye majye mbaá bóó abi alá káme ne ji wó nnó ákaa mbaá ayi ebwó alu gyeé. Nkane opyembo, Eσωω akáge néne ebwó meti akwore metóó bwó ákaa wáwálé ayi atome ne ji. ²⁶ Ne nnó ndófo akage kere né defore débwoó átané né mataá danchómelo muú abó apyene ebwó alá wuu lé ne Ji.

3

Gepo eyigé bóó abéé nye ne geji né kwyakwya gébé

¹ Ne kaá nnó gébé eyigé mme ake alé chwó kwya, efwyale ejame nye dáó. ² Gébé eyigémbo ákwaá abóó nye lé gejeé ne gemεge bwó ambóó, abó nye geje ne ηka, ábwεge mmye, áchyegé nye sé ate enoge, áshye ate, áwuu nye sé majye ámmá ne ante bwó, ye oma pye bwó ndé, matóó ágóó fó ebwó, ábéé nye sé pópó né mbe ushu Eσωω. ³ Alómé nye sé melu, agene nye sé meshwe ne ate ákwaá, áchwóó nyé ate mabó, ábálege matóó, ápyéé efo, ákíí nye sé genó gelógéló. ⁴ Achyεge ate ájeé mankwaá, aláá nye bóó gebyó, ápye unó tametame, ágbéεge nye ne gempage, abó gejeé manyé genwá, abóó fó gejeé ne Eσωω. ⁵ Gébé eyigé mbántó abéé nye eke bóó abi ákwólege deporé Eσωω, yémbo

áshyá nye utó bi ulú wyeé. Ochoge fó mbwa ne ufóó bóó bina.

⁶ Né geluage bwó, abifo ákpene né úpu bó alá ajeé mbaá andée abi apwa ebwó mmye. Andée bimbo álu abi gabo ayi ebwó ápye ne ákwólege, áchyεge ebwó efwyale né metóó. ⁷ Andée bina áwya gejeé mangi yéndé gefóge genó eyi matóó bwó ágarege, yémbo akágé, kwone fó mbaá ayi ákaáge genó eyi gelu wáwálé. ⁸ Ne ndere Jens ebwó ne Jambras átene nya ukpene ne Mo-sis wyembo ntó ne bóó bina ala kámege ne genó eyi gelú wáwálé. Ebwó alú bóó abi matóó bwó alá fεrege sé depó chánéné, ábyó gebyó nnó áfyé matóó ne Eσωω. ⁹ Yémbo ájye nye ye teté ne unó bwó ebimbo nénde, ela gachye bóó ákaa nnó ebwó álu unkenkene bóó. Ndere ebo epye nya ne Jannes ebwó ne mejeé wuu Jambres.

Pól achye Timōti kwyakwya majye

¹⁰ Ne nana wó Timōti, okaa unó bi me nεrege, okaa gepo ya, ne genó eyigé me mfεrege mampye né genwá ya, okaa nkane me mfyéé metóó ne Jisós, nkógé metóó, gejeé eyi me mbóó ne ate bóó. ¹¹ Ne okaa nkane ntene janja né gejamégé efwyale ewé ekwólege me, okaa ndere bóó ámmye amu ne me, okaa efwyale ewe me ngene, depó tiré dépye ne me né melo Antiok, Ikanyóm, ne melo Lystra. Okaa ntó ndere ámmye me amu ne me nkogé metóó, yémbo Eσωω apóó me ntane wye ye jya gegoó me mmye wó. ¹² Elú wáwálé nnó yéndémuú ayi áhomé mmye ne Kras Jisós ne abóó gejeé mambele genwá jíí ndere Eσωω akεlege, ate bóó ágóó fó manchyε ji efwyale. ¹³ Bóó abo, ne bóó gebyó bina, gabo ayi ebwó ápyéé, ábéé nye ndere muú, abóó nye debele akwe nnyi. Abwólege nye bóó ne bóó ntó ábwólege nye ebwó. ¹⁴ Yémbo wó Timōti cho

wyε mβε ne unó bi áleré wó, ne fyεé metó wyε chancha. Wó ókaá chánéné ufóó bóó abi áleré wó unó bina. ¹⁵ Ne wó ókaá mé mekomejóó Éσωω τε dembane ayi achyε wó denja etiré depyε wó otané né efwyale gabo gétúgέ ofyεé metóó ne Kras Jisós. ¹⁶ Unó uko bi úlú mmu ηwe Éσωω utane lé né uferé Éσωω jimbo. Unó bina upoge manlerege εse unó bi úlú wáwálé, unyane bóó bi ápyε gabo, unyage εse mati yi dela kwále chancha wó, ne alerege εse nkane débóó mambelé genwáge sé cho ndere Éσωω akélege, ¹⁷ nnó yéndémuú ayi apyεé utóó Éσωω abe ne denja deko, akwane mampyε yéndé utóó ulóól.

4

¹ Me njógé unó bina ngarege wó ne eshye né mβε ushu Éσωω ne Kras Jisós muú achwógé nyε mangbáre gefwa jii ne mansó mpa bóó abi agboó ne abi álu abε, nkpeage wó nnó, ² ogarege bóó mekomejóó yina yendégébé opwage. Ye né gébé gelógéló ye gébé gebogebo. Pyεgέ bóó ákaá mati ayi ápyε gyεé, nyane εbwó nnó ályaa gabo. Fyεge εbwó eshye, koógé metóó ne alerege εbwó unó bina. ³ Néndé gébé géchwó nyε eyi bóó ála ákií nyε se manwú wáwálé ayi bóó alerege, ála aferé nyε le unó bi εbwó ákelege ne ákelege nyε le anlere abi álerege εbwó unó bi ulóme εbwó metóó. ⁴ Ne ályage nyε manwú genó eyi gelú wáwálé ála ákwále lé ukwene bó abya. ⁵ Ne wó Timōti ye εma εbe nnó gbarege wyε mmyε jyεé. Ye ogene efwyale nnó, koógé wyε metóó, pyε utóó byε ndere mengaré abya melóméló. Pyεgέ utóó byε ebi Éσωω achyε wó uko.

⁶ Mbógé né getu ya, nla me meti gewúle. Ela gachyεé manoó ma magbele mme nkane mmóó gepe. ⁷ Me mmyε ummyε ulóól, nlome gatele wa abyé. Ngbare deporé

Kras chancha kpa τε nnére. ⁸ Ne nana nsa wa agile me. Nsa yimbo élé éla genwá ewé muú ayi abεé cho né mβε ushu Éσωω abóó. Muú yi achyεge nyε me éla ewéna né bíí bi mbo élé Ata. Ji asóó nyε mpa yéndémuú chancha né bíí mpa. Achyεge nyε fó le me mbií, achyεge nyε ntó bóó abi ágilé ji ne gejeé nnó ji achwóó.

Mechó ewé etomé Pól jimboó

⁹ Ne kele meti ochwó obane me wáwá. ¹⁰ Néndé Damas alyaa me afε né melo Tessalonika gétúgέ abóó gejeé ne unó mme. Kresens ntó afé melo Galasiya ne Titós afé Dalmatya. ¹¹ Wyε le Lukase jimbií ne ala fa ne me. Óke ochwóó se Makós enyú ne ji dechwó, néndé ji apóoge me né utóó dóó. ¹² Ntó mbo Tikikós né melo Éfesós. ¹³ Óke ochwóó se nku gefwene wa ayi nlyaa mbaá menme se Kapus né melo Truus, ne bó ηwe ba ochwóó ne εbwó, ushu chancha uchancha bó ηwe ba bimbo ojigé fó nte.

¹⁴ Aleksanda mampyε utóó εte, apyε me gabo ayi apwóó amu. Ata Éσωω achyεge nyε ji nsa né genó eyi ji apyεmbo me. ¹⁵ Wó mboó, kaá nkane ofyε mmyε ne ji, néndé atene ukpene ne mekomejóó ayi εsé délerege.

¹⁶ Bíí bi me nkpe ne unó mpa bi mβε mashyaa mmyε ya né depo tire ámále me mmyε, ye muú ama ayi achwó nya wyε nnó apóo me apó. Ébwó ako abo me, nene le mmyε nnó Éσωω asógé metóó ne εbwó. ¹⁷ Yémbó Ata abó alu ne me ne achyε me utó nnó ngare mekomejóó wuú gbene nnó bóó bi álá pó bóó Jus áwuú. Ne ji afere me né meno genyanya. ¹⁸ Ata Éσωω aferege nyε wyε me né yéndé efwyale gabo ewé mkpe ne, ne apóge nyε me mkpe né gefwa ji, eyi gelu né mfaánebuú. Matame mabé ne ji τε kwyakwya ne kwyakwya. Amen.

Kwyakwya matame

¹⁹ Tame Priska, ebwó ne Akwila ne ula gepú Onesiforus. ²⁰ Erastus ala né melo Kōrent, Trōfimōs ntó amee nlyáá ji né melo Melitos.

²¹ Mmye achwó gemege nnó neba nekwone. Yubolos, Pudens, Linos, Klodya ne aḡme abi álu we ako áké ntame wó.

²² Nnennemye nnó Ata abe ne wó, ne nnó álerégé enyú ako galógáló.

N̄we ayi P̄l ásamé mbaá Titos

Matame

¹ Elé me P̄l maá utó Ës̄w̄o ne ñgbá Jis̄s Kras ne nsamé ñwe yina. Ës̄w̄o achyéé me utó bina gétúgé b̄ó bi ji ayaá nnó ábé abíí, nnó mpyé ebw̄ó áfyegé wye metó ne Ës̄w̄o ne nnó mpye ebw̄ó ákaá wáwálé ayi ápogé ebw̄ó ákw̄olege dep̄ré Ës̄w̄o chánéné. ² Ewéna epógé nnó ebw̄ó áneré metó mamb̄o genwá eyi gélagé byé eyi Ës̄w̄o muú ayi alá abyogé gebyo ányéé me meno te ukwene nnó achyegé. ³ Ne gébé eyigé ji ayaá gekw̄onégé, ji apye genwá eyina gegéné né mekomejó wuú. Elé mekomejó yina ne Ës̄w̄o Mempoó sé áfyéé me né amu nnó ngaregé. Ne wye nkane Ës̄w̄o achyéé me majyéé, mb̄ontó ne mpyéé utó bíí.

⁴ Me ntóme ñwe yina mbaá Titos. Me ngboó ne ji ndere esé ako défyéé metó ne Jis̄s.

Me nn̄nemmye nnó Nte sé Ës̄w̄o ne Kras Jis̄s Muú áwene gemége sé alere w̄o galógáló, apye ntó w̄o ðe né nes̄o.

Gep̄o eyigé muú kpaá echomele b̄ó Jis̄s ab̄ó mamb̄e ne geji

⁵ Ula bi me ntómé w̄o né meló Kret úlú nnó w̄o óneré mampye unó bi ulaá, ne nnó ojya ákpákpá né mmú gepúgé Ës̄w̄o ndere me mbó ngare mé w̄o nnó apye né yéndé melo. ⁶ Muú ayi abéé muú kpaá né gepúgé Ës̄w̄o, ab̄o mamb̄e muú ayi genwá jí gela gep̄o ne dembyó, ábané ele mendéé ama. Baá bíí ntó ab̄o mankame ne Jis̄s, ábéé ne gep̄o gelógéló, áchyege enógé mba b̄ó kpakpa. ⁷ Muú kpaá né mmu echomelé b̄ó Ës̄w̄o alu muú ayi apelé ndere utó Ës̄w̄o ukene. Ndere elúmb̄o, ab̄o mamb̄e muú ayi alá ákágé shulé ji ndo, ab̄ó f̄o mamb̄e muú nen̄ga, muú

ayi awyaá gefere, menyuu mmó, abéé f̄o memmye mammye, ne abéé f̄o muú ayi aselegé ebw̄o. ⁸ Ab̄o mamb̄e muú ayi anene an̄kéé, agboó ne genó gelógéló, muú ayi akagé gbaré mmye jíí, ajógé mejó wuú gbógónó, abéé cho né mbe ushu Ës̄w̄o ne apyéé genó eyi ji ab̄ó mampye. ⁹ Ab̄o ntó mamb̄e muú ayi agbaré mekomejó Ës̄w̄o ayi alere ji chancha, nnó ji ntó akaá ndere aleregé unó bi b̄ó Ës̄w̄o akw̄olegé, nnó áleré b̄ó abi álerege unó ebicha nnó álu gyéé.

Weége anleré gebyo yéndégébé

¹⁰ Njógé mb̄o mecho ewéna gétúgé gejamégé b̄ó abi átene ukpene ne mekomejó Ës̄w̄o yina. Ebw̄o alú b̄ó meno ne b̄ó dembw̄olé chacha ekw̄o abi átomé wyeé eshye nnó áb̄o mans̄o muú ns̄o ne atene cho né mbe ushu Ës̄w̄o. ¹¹ Ekamegé w̄o olyaá ufó b̄ó bina ajye mbe ne dep̄oti né mmu gepúge Ës̄w̄o. Ebw̄o ápye me gejamégé mala upú ákwe tametame ndere aleregé unó bi ebw̄ó amb̄ó ne ab̄ó nsa, ewé alá áb̄ó f̄o manleré ubi w̄o. ¹² Muú ekpávé bw̄ó ama ayi alu muú melo Kret ewéna ajó ntó ato ne b̄ó bíí aké, “B̄ó Kret alu b̄ó gebyo, b̄ó nchye ne ambwa abi ányéé gen̄o.” ¹³ Mecho ewéna elu wáwálé ne ðb̄o manshulegé ebw̄ó ndo, ðwegé ebw̄ó yéndégébé nnó ebw̄ó ákeré ákamé ne genó eyi gelú cho eyi getome ne dep̄ré Jis̄s. ¹⁴ Amágé wu ne nye se ubi ebi b̄ó Jus ajame yé. ¹⁵ Yéndégenó gelú pópó mbaá b̄ó abi alá ap̄o ne uferé uboub̄o né mmu metó. Yémb̄o abi alú ne uferé uboub̄o, ebw̄ó bi alá áfyéé metó ne Ës̄w̄o w̄o, yé genó gef̄o eyi gelú ebw̄ó pópó gep̄o. Deba etiré dégbeé ebw̄ó mats̄ó dépye uferé bw̄ó úlú wyeé nchyen̄chye. ¹⁶ Aké ebw̄ó ákage Ës̄w̄o, yémb̄o gep̄ogé bw̄ó geleré nnó áshya ji. Ebw̄ó álu b̄ó abi muú alá ákágé b̄o gejeé ne ebw̄ó ne áwú f̄o Ës̄w̄o. Ye

galógáló ayi ebwó ákágé pye ne bós ápó.

2

Majye ami Titos abós manchye bós echomele Jisas

¹ Ne wó Titos, óbó manleregé elé unó bi ulú cho ndere mekomejós Esowó agarege. ² Chyegé bós kpakpa né mmu gepúge Esowó majyéé nnó abe pere ne bós, ápyegé utó ne eshye, ákágé genó eyigé ebwó ápye, ákágé ndere ágbaregé mmye bws, átene chánéné né metós ewé áfyéé ne Jisas, abógé gejeé ne bós. Akogé wye metós chánéné gébége mmuameno achwógé.

³ Wye ndere ólere ákpakpa abi ande, mbántó ne óbós manlere abi andée, nnó ebwó ábé ne gepó eyi gechwós ne enógé, áchóge fí bós mabó, áchyegé fí gemege bwó né mmós manyúgé. Aleregé elé genó eyi gelu cho, ⁴ nnó ebwó ápye áso andée ábó gejeé ne áno bwó ne baá bwó. ⁵ Gare ntó ebwó nnó ákágé genó eyi ebwó ápyeé, ábé bós abi áno bwó, ebwó ebwó ne ákaá désoré bwó. Pye ntó ebwó ákaá nnó abó mampyegé utó né upú bwó. Aleregé ntó uló melu áwugé áno bwó nnó ékágé mekomejós Esowó abe ne gembya.

⁶ Wyembó ntó ne óbós manleré nryeé usa nnó ákaá ndere ágbaregé mmye bwó. ⁷ Ne wó Titos óbó manlere gepó gelógéló né yéndégenó eyi wó ópyeé, ókwilegé manleré ebwó genó, leré ne metós wye mmu pópó, ópyegé nselé. ⁸ Mekomejós ayi atanega wó meno, abe ayi muú awúgé alá ákágé shulé wó ndo, nnó muú mawámé wyeé awugé meno egbe ji akpa mekpo unós.

⁹ Chyegé afwe majyéé nnó ábó manwúgé ne ante abi ábós ebwó né yéndégenó, ápyege elé genó eyigé ebwó ákelegé. Ekágé átene ukoló ne ebwó, ¹⁰ yé unó bwó ntó ájogé fí. Ebwó ábé elé bós abi ante bwó ákágé

neré metós ne ebwó nnó yéndégenó eyigé ebwó ápyeé gelerege elé ndere mekomejós Esowó Muú áwene gemége sé alome.

¹¹ Esowó aleré bós ako galógáló wuú ayi ji áwenege gemége bó. ¹² Ne galógáló yimbó achyegé esé majyéé nnó déféré amu né depó etí delá déchwós fí ne enógé mbaá Esowó, etí delu elé deporé mmwólé unó mme, nnó dégbarege mmye, debe ne gerwá eyi gelu cho ne nnó dépye genó eyigé Esowó akelégé fa né mme yina, ¹³ ndere dégilé gekpekepegé genó eyigé esé déneré metós wyeé gelu nnó Esowó sé ayi apwós amu alerege mmye ne utó gefwa jíí. Esowó yina elé Jisas Kras Mewené gemége sé. ¹⁴ Jisas yina ne achye geme ji gétúgé se nnó áwéné esé né yéndé gefógé gabo, ashwóne esé nnó débé bós bíí abi akpané gechyéé mampye galógáló.

¹⁵ Titos óbó manleregé bós unó bina, fyegé ebwó eshye ne weége ebwó ne uto ebi Esowó achyéé wó. Ne ókamegé muú abya wó ndere óleregé ubi.

3

Bege ne gepó gelógéló

¹ Titos, tége bós byeé nnó áshulégé mmye bwó mme mbaá ákpakpa ne bós abi ábós uto né meló. Awugé ne ebwó, ábé ntó téné mampye genó eyi gechwós ne galógáló mbaá bós ako. ² Ekágé áchógé mabó muú fó, ályaa mawámé, áselé depó peré, ne nnó abe chancha ne bós ako.

³ Néndé mbembe esé débo deke-nege ntó wye ndere ebwó, déwuú nya fí ne Esowó dépyeé nya gyeé. Dékwe nya eké afwe ndere dépyeé unó bi menyammye sé ákelegé ne ebi ugós esé metós. Déchós nya gébé se mambalegé matós ne ate. Bós abifó áké ábós unó matós ásoó esé. Bós abifó ápaá esé, esé ntó dépaá ate. ⁴ Yémbó gébége Esowó Muú áwene gemége sé áleré esé galógáló

ne gejeé eyigé ji abóó ne esé, ⁵ aferé esé né efwiyale gabo. Eporóó gétúgέ galógáló ayi esé dépyeé, ji age lé esé meshwe ne áwene geme gesé. Ji ashwané matóó sé nnó débó genwá eyi gekε ne Mendoó Ukpea epye esé déla bóó ake. ⁶ Esówa afyé esé Mendoó Ukpea ewéna egbeé esé né mmye ndere Jisós Kras Mempoó sé achye geme jí gétúgέ sé, ⁷ nnó gétúgέ galógáló wuú, esé détené cho né mbe ushu Esówa degilé mambó ntó genwá eyi gélágé byé. ⁸ Mejóó wena elu wáwálé, ne nkelegé wó otome eshye manleregé ewu, nnó yéndémuú ayi áfyéé metóó ne Esówa ágbaré menyammye wuú chanéné, nnó ápyegé galógáló yéndégébé. Unó bina ebi me ngaré mbó wó, uló ne upogé yéndémuú.

⁹ Ne ekamege wó ocho mbwa ne bóó abi anyeé genkekenégé mbee yé mbeé mankógé mabó ukwene ante ne mammyege gétúgέ ebe. Unó bina upó ne nsa ne ulú élé ubyankwó unó. ¹⁰ Yéndémuú ayi ógene nnó agboó ne mawámé ne mbeé manyegé, chyε ji majyeé dama, ekogé ndó epea alá awuú fó, fa mbwa ne ji, ¹¹ néndé ókaá nnó gefógé muú eyigé na, alu muú ayi anyeé utuú ne gabo ayi ji apyeé aléré nnó jimbóó achó mabó mú.

Kwyakwya mejóó

¹² Me nkelegé mbó mantó Atemas ewú, nla ntó ji wó, ebyennó ntómé nye lé Tikikós, ne yéndémuú bwó achwógé ewú, mmye nnó wó óchwó óbane me wena né meló Nikapolis néndé nkelegé nnó neba nebye me ewú. ¹³ Anme se bina apea, Senas muú ebe ne Apolos ájyeé nye neke, áké ájyeé chyéé ebwó yéndégenó eyigé ebwó ákelegé ókamegé ebwó ájye amuamu. ¹⁴ Gare bóó se ewúmbó né meló Krete nnó ági manleregé ulóó melu. Aké ápyeé mbó, ágene unó manchyéé mbaá bóó abi unó ulíí ebwó. Garege ebwó nnó ékágé ábe ambwa.

¹⁵ Anmé sé ako abi álu ne me álóó enyú matame. Tame ntó ájeé se abi ágboó ne esé ne áfyéé matóó ne Esówa. Nnenemmye nnó Esówa áléregé enyú ako galógáló.

Nwe ayi Pól ásamé mbaá Filemōn

Matame

¹ Me Pól muú nkpe ne deno gétúgé utó Kras Jisós ne nsame ηwe ayina. Nlú fa chónchó ne menme sé Timōti. Ntome ηwe ayina eta wye Filemōn. Wó olú mejeé sé ayi débóó gejeé ne wó dóó ne nte muú utó ayi dépyéé utó esówo chónchó.

² Esé délóó matame mbaá Apfia menme sé ayi mendée ne Akípus nte menme ayi démmye dépye utó Kras chóncho eké bóó bee. Délóó ntó matame mbaá echomele bóó Esówo ewe enywérege né gepú jyé.

³ Nnenemmye nnó Nte sé Esówo ne Ata Jisós Kras álérégé enyú galgáló, ne apye enyú débé né nseó.

Pól aféé Filemōn

⁴ Menme wa, yéndégébé me nké nnenemmye mfyéé wó ntó né mmyemenene, ne ntagege Esówo wa, ⁵ gétúgé nwuú nnó ofyéé metóó ne Kras ne bóó gejeé ne ate bóó Esówo ako. ⁶ Nnenemmye nnó mmye eyi ese déchome ndere bóó abi ákame ne Jisós, epye wó akaá chánéné genó eyi getome ne mejé ewé ese déwyaá ndere bóó Jisós Kras. ⁷ Menme wa, gefó gejeé eyigé bóó ne bóó Esówo gepyéé metóó egóó me, ne gema fyéé me eshye ndere bóó gejeé ne ebwó mbo epyéé matóó ákwenege ebwó mmu.

Pól anene Filemōn mmye nnó ase Jnesimós

⁸ Ndere me nlú muú dentoó Jisós Kras nkage garé wó ne utó ba nnó wó pye genó eyigé bóó mampye, yémbó mpyéé fó mbo. ⁹ Ndere elúmbó, nnene elé wó mmye né gejeé eyigé débóó ne ate. Me Pól nnene wó mmye ndere muú kpaá wye ne muú ayi akpene deno

gétúgé Kras Jisós. ¹⁰ Nnene wó mmye nnó wó ogé meshwe ne maá wa Jnesimus. Nge ji ndere maá wa gétúgé mpye ji afyéé metóó ne Kras gébégé nlú né gepúgé deno. * ¹¹ Mbe mbe ji abó alú gebyanjkwogé muú né eta wyeé. Ne nana alu muú melóméló né eta wye ne eta wa.

¹² Me ntome ji nnó akere eta wye. Elú me eké mbwii metóó wa ne ntome mbo eta wyeé. ¹³ Mbo nké mbele ji abe fa ne me, ase melu wye mampógé me ndere nlú né deno gétúgé abya melóméló. ¹⁴ Yémbó nkelegé fó mampye genó gefó eyigé wó ala mbóó mbe akame wó. Mpyembó, nnó yé aké apye genó mampóó me, apye ndere metóó wyeé egarege, ékágé ebe nnó me ne ηmárege wó mekpó mme.

¹⁵ Ndófo Jnesimos alyaá wó né mboó gébé nnó ji amage kere eta wyeé enyú debe ne ate teé kwyakwya. ¹⁶ Mbe mbe ji abó alú mefwé wye, yémbó nana aηea geme apwó mefwé néndé alá nte menme wye gétúgé ji ntó afyéé metóó ne Kras. Me mbóó gejeé ne ji dóó, yémbó ushuú gejeé eyigé bóó nye ne ji gejamé kpaá gepwó amu néndé ji alú nte mekwaá ne nte menme wye ayi afyéé ntó metóó ne Ata.

¹⁷ Ndere elúmbó, mbógé ose me ndere nte muú utó Ata, achwógé, se ji amu apea wye ndere me mbo nchwógé osele me. ¹⁸ Yé apye wó genó gefó gebo, yé anye elé wó ujwóó, gií me. ¹⁹ Elé me mbóó Pól ne nsamé ne ebwó wa ngarege wó nnó nkwalé wó ujwóó bimbó. Mmáge fó nnó yé wó mbóó ogbarege me ujwóó né gejwá jyé. ²⁰ Ndere elúmbó, menme wa, né gétúgé mabó Ata pye me galgáló. Pye metóó egó me ndere nte menme ayi afyéé metóó ne Kras.

²¹ Ne me nkaá wáwálé nnó ndere me nsame ηwe yina apye nye wye ndere me njóó. Ne apyéé nye yé

* **1:10** Elú wáwálé nnó: Mabo Jnesimus matene nnó muú yi áchwóó ne nsa.

genó eyi gepwṓs eyigé me ngii.
²² Genó eyigé cha eyigé me mmagé
 gbéé gelú nnó, ṓkwyε melu né maá
 gepúgέ aηkεé bele εta wa. Me
 nnεre metṓs nnó Ata awuú nyε
 mmyεmenεne nyú, apyε me ntané
 denṓ nkeré εta nyú.

²³ Epafras nte muú ayi akpene
 denṓ gétúgέ Kras Jisṓs alṓs enyú
 matame. ²⁴ Wyεmbṓ ntó ne Makṓs,
 Aristakṓs ne Damas ne Lukase álṓs
 enyú matame. Ebwṓ álú áte aηme
 abi ápyεé utṓs Ata.

²⁵ Nnenemmyε nnó Ata Jisṓs Kras
 álérgé enyú galógáló.

NWE ayi ásamé mbaá bɔɔ Hibrus

Mekomejɔɔ ayi Esɔwɔ apye maá wuú agaré

¹ Nyá mbembe Esɔwɔ apye bɔɔ ekpavé bií agaré ukwené ante sé mekomejɔɔ wuú ndɔ, ndɔ ne ndɔ né mati ufɔɔ ufɔɔ. ² Ne nana ayi mme achwɔ bye, Esɔwɔ apye maá wuú agaré esé mekomejɔɔ wuú. Maá wuú yina ntó ne ebwɔ ne ji akwyéé yéndégenó fa mme chóncho. Ji ne Esɔwɔ ábélé nnó abe menyéé geteé unó uko ebi ji awyaá. ³ Elé maá yina ne apyéé gekpékpé gé ngɔ Esɔwɔ ágenegé. Ndere ji alú, mbɔntó ne Esɔwɔ alu né mati mako. Mekomejɔɔ wuú awyaá utó ne élé mekomejɔɔ wuú yina ne apyéé nnó yéndégenó eyigé akwyéé gekene chánéné. Ji anerege mampye genó eyi gépyéé Esɔwɔ ashwónége gabo ayi bɔɔ ápyéé, afé mfaánebuú, ne ajwólé né melú énogé né egbe ebwónye Esɔwɔ Muú ajeá Apwɔɔ amu.

Maá Esɔwɔ ajeá gemé apwɔ makiénné Esɔwɔ

⁴ Ndere elúmbɔ, Esɔwɔ apye maá wuú ajea gemé apwɔ makiénné jíi wye ndere mabɔ ami Esɔwɔ achyéé ji málómé mapwɔ ami bwɔ. ⁵ Esé dékaá mbɔ néndé Esɔwɔ ajɔɔ fɔ ne ekiénné fɔ nnó, “Wɔ olú Maá wa, fina nla Nte wye.” Esɔwɔ ajɔɔ yé ntó ató ne ekiénné fɔ nnó, “Me mbeé nye Nte wuú ne ji abeé nye Maá wa.” ⁶ Ne gébége Esɔwɔ atóme maá mbe wuú fa mme ama jɔɔ aké, “Gógé makiénné ya ánogé ji.” ⁷ Ge genó eyigé ajɔɔ atómé ne makiénné Esɔwɔ aké, “Esɔwɔ apyéé makiénné jíi álú eké mbyo ne apye baá utɔɔ bimbɔ álú eké manómé mewé.” ⁸ Yémbɔ ajɔɔ ató ne Maá wuú aké, “É é Esɔwɔ, gefwa jye gebéé te kwyakwya ne kwyakwya, ɔgbarege nye gefwa jye né meti ewé

elú cho ne melóméló. ⁹ Wɔ ɔgboó ne genó eyi gelú cho ne ɔpaá gepɔgé bɔɔ abi alá ábelegé mabe Esɔwɔ. Ge ula bi me Esɔwɔ, muú nlú Esɔwɔ wye njyaá wɔ nnó ɔbe ne ngɔ yi apye metɔɔ egɔɔ wɔ epwɔɔ ate ájeé byéé.” ¹⁰ Ama jɔɔ ntó ne maá wuú aké, “Wɔ, Ata, né ula ulɔɔ ɔkwyéé mme, ne ɔkwyéé yéndégenó eyi gelú né mfaánebuú ne ammu jye. ¹¹ Unó bina uchogé nye né meso gébé, ne wɔ mbɔɔ ɔbeé nye te kwyakwya. Ubi uko ugboó nye manaá eké ukwene mandeé, ¹² ne wɔ ɔkɔɔ nye ubi ntó eké gekwenege nkú ne ɔkwórégé nye ubi eké muú akwórégé ukwene mandeé ne ayi make. Yémbɔ, wɔ mbɔɔ ɔkwórégé fɔ ne genwá jye gebyéé fɔ te kwyakwya.” ¹³ Esɔwɔ ajɔɔ fɔ ne ekiénné wuú fɔ genó eyigé ji ajɔɔ ne maá wuú nnó, “Jwólé fa né egbe ebwónye wa, kpaá te mpyéé bɔɔ mawáme byéé akwene eké geluɔ eyigé ɔnérege uká byéé mfaá.”

¹⁴ Ne makiénné Esɔwɔ ako ulú le mandoó ayi ápyéé utɔɔ. Esɔwɔ atómé nnó ápoogé bɔɔ abi Esɔwɔ áwenege nye gemége bwɔ.

2

Fyégé mekpo né wáwálé ayi déwuú

¹ Te ndere esé dekaá unó bina debɔ mamfyége mekpo né ubi chánéné nnó ékágé deno mewaa. ² Esé dékaá nnó mekomejɔɔ Esɔwɔ ayi makiénné jíi agaré ukwene ante sé alu wáwálé, ne bɔɔ abi alá bélé ji wɔ ne abi ató ntó mekpo, agé wye efwyale ewé ekwane ne ebwɔ. ³ Ndere elúmbɔ, mbogé esé abi déwuú gekpékpége mekomejɔɔ Esɔwɔ ayi áwenege gemége bɔɔ, debyage ji, dépyéé mbɔ nnó ne esé débo efwyale? Ata jimboɔ ne abɔɔ mbe ágáre bɔɔ mekomejɔɔ yina, ne bɔɔ abi áwuú ndere ji ágárege apye esé dékaá nnó alu wáwálé. ⁴ Ne Esɔwɔ alere ntó esé chánéné nnó mekomejɔɔ yina alu wáwálé né gepɔgé ufelekpa ebi upyéé bɔɔ alá

mano mekpo fuú ne unó ebifó ufóó ufó ebi ulerege utó bií. Ne achyée ntó ufóó ufóó echyε ewé etanege mbaá Mendoó Ukpea mbaá bóó bií ndere ji ákélé.

Elé Jisás ne awenege gemεge sé

⁵ Γε, genó eyigé esé déjógé détome ne geji gelu nnó: Makiénné Esówa fó wó Esówa ábelé nnó ágbare gefwa né mme meke ayi achwó wó ⁶ Né mbaá melu fó né mmu ηwe Esówa ása lé nnó, “E é Ata Esówa mekwaá alú kpe ndé genó ayi otee ji, gebyan kwógé nte mekwaá ayi wó akpege alu waá? ⁷ Né mboó gébé, apye fó ji anea yé gemε dóó eké makiénné jyε wó, yémbó ofwa ji ne ηgó ne enógé eké mfwa. ⁸ Wó ofyε yéndégenó né amu jíí. Ása né mmu ηwe Esówa nnó, Esówa afyε yéndégenó né ammu jíí.” Ebyennó yé genó eyigé cha eyi gelaá gepó. Yémbó esé delú dange mboó nnó yéndégenó gelu né amu jíí. ⁹ Yémbó elé Jisás ne esé dégene. Né mboó gébé, Esówa ábelé ji né melu ewé ela enea yé gemε eké ewé makiénné jíí wó. Esówa apyεmboó nnó gétúgé galógáló ayi ji alerege, Jisás ágéé fwyale agbo gétúgé bóó ako. Gétúgé fwyale ewé Jisás agene ne negbo eniné ji agboó, ne Esówa afwa ji ne ηgó ne enógé ndere mfwa. ¹⁰ Esówa ne akwyε unó uko ne ji ne agbaré ubi nnó ukene chánéné. Ndere ji apye nnó gejamégé bóó ábé baá bií abo ηgó, elú galógáló nnó ji apye muú ayi ánenege ebwó meti áwené gemεge bwó, ágé fwyale nnó akwane né yéndé meti mambε muú ayi ákágé ppe ebwó ábó genwá.

¹¹ Jisás muú apye nnó bóó abe pópó chóncho ne bóó abi ji apye ebwó álu me pópó, ebwó ako alu baá Nte ama. Γε ula bi mmyε ela gboó fó ji mankú ebwó nnó anme bií. ¹² Ajóóge aké, “Mpyε nye anme ba akaá gekpékpégé muú ayi wó alu. Mfεge nye wó né echomele bóó

byée.” ¹³ Ama jóó aké, “Elé Esówa ne nliige mmyε ne jí,” ne ama jóó ntó aké, “Gé me na ne baá abi Esówa achyε me.”

¹⁴ Tε mbaá baá bií bimbo, ebwó ako alu akwaá, getú eyigémbó, Jisás jimboó abwolé mekwaá alá eké ebwó nnó ji agbo akε ne negbo nni áchó utó muú ayi apyée nnó bóó ágbó. Ne muú yimbo elé danchomeló. ¹⁵ Ndere ápyεmbo, ápyε nnó bóó áfóógé sé negbo né genwáge bwó geko, elé ebwó abo álu afwe mbaá negbo gétúgé abo afóó néni. ¹⁶ Esé ako dékaá chánéné nnó Jisás achwó lé nnó apoo upyáne Abraham, achwó fó mampoo makiénné Esówa wó. ¹⁷ Γε genó eyigé geppe ji abwolé ntó mekwaá alá eké anme bií né yéndé meti mbo, nnó abe etukpe ampyée upe Esówa, ewé εgene bóó meshwe, ne muú ákágé neré metóó ne ji nnó ji achyée gepε gétúgé gabo ayi bóó ápyée. ¹⁸ Ji ákágé wené gemεge bóó abi mmuameno ábánege ebwó nana néndé mmuameno abó abané me jimboó ne age fwyale.

3

Jisás anéa gemε apwó Mosis

¹ Anme ba, abi ukpea, muú ayi alu né mfaánebuú akú ntó enyú. Ndere elúmbó, pεge gefógé muú ayi Jisás alú, ji alú ηgba ne etukpe né depore Esówa etiré esé défyée metóó wye ne déjógé. ² Ji apye utóó bi Esówa achyε ji metóó ema wye ndere Mosis ntó apyée né gepúgé Esówa. ³ Yémbó, Jisás akwané mambó enógé apwó Mosis wye ndere bóó ánógé muú ayi áténé gepú apwóó gepú eyigé ji áténé. ⁴ Elú wáwálé nnó yéndé gepú muú ne atenege geji, yémbó, muú ayi apye yéndégenó elé Esówa. ⁵ Mosis apye utóó bií uko né gepugé Esówa metóó ema, ndere maá utóó Esówa. Utóó bií bimbo utene mbaá unó bi Esówa apyée nye nnó bóó ákaá né meso gébé. ⁶ Yémbó Kras apye nya

utós bií uko né gepugé Εσωω metós ema ndere Maá Εσωω. Εsé delú bós gepu eyigémbo mbagé dégbarege metós sé chanéné ne dénerge ntó wye metós tágetágé τε kwyakwya né unó bi débós nye.

Déneáge fō matós

⁷ Γε ula bi Mendoó Ukpea ejógé eké, “Fina mbógé enyú déwúgέ meko Εσωω ⁸ détogé fō mekpo ndere ukwene ante nyú abó ápyeé ne Εσωω. Ashya mampye genó eyigé ji ajós, gébégé ebwó ákene né mashwane, ákpa mekpo metoó bwó áfworé ji. ⁹ Εwú né mashwane, ukwene ante nyú ákpélé me, ágé unó bi me mpyeé né usáá aηme upea. ¹⁰ Gé ula bi metós εσós me ne nje eniné mbó, ne njós nké, ‘Matós bwó áférégé fō unó choó yéndégébé ne ákágé fō genó eyi me nkélege nnó ebwó ápye’. ¹¹ Ne ndere metós εσós me ne ebwó mbó, nkélé nké, ‘Ebwó ákpené fō né melu ugbeé mmye wa.’”

¹² Aηme ba, ségé gébé nnó, ékágé muú fō abe né geluage nyú ayi awya gebobogé metós ewé ji ashya mamfyε metós ne Εσωω, ati meso ne Εσωω muú alu mebe. ¹³ Genó eyigé enyú debós mampye gelu nnó, enyú déchyεge ate majyéé yéndé bií pyεge wyεmbo τε mbaá delu kuú bií ebifó nnó fina nnó ékágé yé gabo fō ábwólé enyú détogé mekpo ne Εσωω. ¹⁴ Kágé nnó εsé ne Jisós Kras delú muú ama, mbógé dégbaré metós ewé débós mbe défyε ne ji ne eshye kpaá τε dékwónégé kwyakwya. ¹⁵ Wyε ndere dékuú nye me, déjigé fō nte genó eyigé ajós nnó, “Fina mbógé déwúgέ meko Εσωω, détogé fō mekpo, ndere ukwene ante nyú apye gébégé átoó mekpo ne ji.”

¹⁶ Ndé bós abó áwuú meko Εσωω ne áshyá mampye genó eyi ji ajós? Elé bós ako abi Mosis abó áferé nya ebwó né melo Ijip. ¹⁷ Ndé bós abi metós εσós nya Εσωω ne ebwó né

usa aηme upea? Elé bós bi ápyeé nya gabo ágboó né mashwane. ¹⁸ Ndé bós Εσωω abó kélé nnó ebwó ákpené fō né melu ugbeé mmye wuú? Elé bós bi alá ákamé nya mampye genó eyi ji ajós wó. ¹⁹ Mbó ne εsé dégéné nnó, ebwó ákágé kpe fō né melu ugbeé mmye gétúgέ alá áfyε metós ne Εσωω wó.

4

Εσωω anyéméno nnó achyεge bós bií ugbeé mmye

¹ Menomenye ewé Εσωω anyé nya ne εsé bi dékpene nye né melu ugbeé mmye wuú élú. Ndere elúmbó, ségé gébé nnó ékágé muú nyú fō akwe meti, ásó mpa wuú nnó ákágé nkpe fō né melu ugbeé mmye ewémbo. ² Εsé ntó déwuú abya melóméló wye ndere ebwó abi nya áwuú. Yémbo, εsé dége nnó mekomejós Εσωω ayi ebwó áwuú apoo ebwó wó, néndé ndere ebwó áwuú ji ákamé fō genó eyigé Εσωω ágaré bwó wó. ³ Elé εsé bi défyεé metós ne Εσωω ne dékpene né melú ugbeé mmye epófó abi alá fyε metós ne ji wó, néndé Εσωω ajós aké, “Nkelé né metós usós wa nnó, ‘Ebwó akpene fō né melú ugbeé mmye wa kanka.’” Yélé ji ajós mbó, abó annere me utós bií ne akwyéé melú ugbeé mmye τε gébégé ji akwyε mme. ⁴ Εsé dékaá nnó, melú ugbeé mmye elú wye néndé né melú fō né ηwe Εσωω ájós ato ne ndó yi agbeé ekeneama nnó, “Εσωω annerege utós mme mankwye agbeé mmye né utós bií uko né ndó ayi agbeé ekeneama.” ⁵ Né melo ηwe ewé dékuú nye ajós wye áké, “Ebwó ákpené fō né melu ugbeé mmye wa.” ⁶ Ndere elúmbó, elú wye mme fuú, nnó bós bifó ákpene nye né melu ugbeé mmye ewémbo. Yémbo bós bi ábós mbe áwuú abya melóméló yina ákpeé wye wó gétúgέ alá ápyeé genó eyi Εσωω ajós. ⁷ Getú eyigémbo, Εσωω ábélé bií bi fō,

ne ákuú bíí ebi mbò nnó fina. Ne te nya, Eṣṱwṱ apye Devid agáre mekomejṱó ndere débṱó me mbe déwuú né mekomejṱó yimbṱó nnó, “Fina, mbṱgé enyú déwuúgé meko Eṣṱwṱ détógé mekpṱ.”

⁸ Mbṱgé bṱó bi Joshua abṱ áselé ákrene melṱ Kanáan abṱ nyá ugbeé mmye wáwálé mbṱ Eṣṱwṱ ámá jṱó se ató ne bíí ebicha wṱ. ⁹ Ewéna eléré nnó, bíí ugbeé mmye ebifṱ úlú gilí wye bṱó Eṣṱwṱ. ¹⁰ Yéndémuú ayi akrene né ugbeé mmye Eṣṱwṱ agbégé ntó mmye né utṱó bíí wye ndere Eṣṱwṱ agbeé mmye gébégé annere mankwé mme. ¹¹ Ndere elúmbṱ, démmye ne eshye mankre né melú ugbeé mmye ewémbṱ nnó ekágé muú se fṱ atóó mekpṱó ne Eṣṱwṱ ndere bṱó Isreli áto mekpṱó ákwéne nyá.

¹² Mekomejṱó Eṣṱwṱ alú mebe ne awyaá uto. Achyaá apwṱ yéndé aparanja magbe apea ne akrene kpaá akwṱne mbaá genwáge mekwaá géchónéne ne mendṱó wuú. Akwṱnege mbaá yi ufere ne défṱó dechonege. Alerege unó bi úlú cho ne ebi úlú gyeé, ebi mekwaá aferege né metṱó wuú ne ebi ji akelege mampyege. ¹³ Ye genṱ gefṱ eyigé Eṣṱwṱ akwe eyigé gelu bibíí né ame Eṣṱwṱ gepṱ. Eṣṱwṱ agene yéndégenṱ chánjéné ne élé eta wuú ne esé dégarége nye yéndégenṱ eyigé esé dépyeé.

Jisṱs alu gekpékpége étukpe Eṣṱwṱ

¹⁴ Esé déwyaá gekpékpége étukpe muú ajye koó né mfaánebuú ájyeé né mbaá ayi Eṣṱwṱ alu. Étukpe ewémbṱ élé Jisṱs, Maá Eṣṱwṱ. Ndere elúmbṱ, dégbaré unó bi esé défyé metṱó wye ne eshye. ¹⁵ Étukpe Eṣṱwṱ sé epṱfṱ muú yi alá ákágé gé fṱ esé meshwe gébégé genṱ geké géjwerege esé mampye ne ji alu muú ayi akrene né yéndé gefṱgé mmuameno eké esé, yémbṱ ji apye gabo wṱ. ¹⁶ Ndere elúmbṱ, déjye tágétágé kwṱkwólé ne geluṱ eyigé

Eṣṱwṱ ajwṱlege wye alerege bṱó galṱgalṱ nnó ji age esé meshwe ne alerege esé galṱgalṱ yéndégebé eyigé genṱ geké gelíí esé.

5

¹ Ajyaá yéndé étukpe Eṣṱwṱ né geluage ákwaá nnó ji atene mbe né depṱré Eṣṱwṱ. Achyegé echye ne nnó apyege ure mbaá Eṣṱwṱ gétúgé gabo yi ebwṱ ápyeé. ² Akágé ndere aselé depṱ peré ne bṱó abi alá kágé ye genṱ abi anome mewaa né depṱré Eṣṱwṱ néndé jimboṱ ntó, unó ebifṱ ujwerege ji mampye. ³ Gé ula bi ji abṱ mampyege ure mbaá Eṣṱwṱ gétúgé gabo awuú jimboṱ ne ayi bṱó ntó. ⁴ Muú ákágé jya fṱ game jíí nnó abe étukpe Eṣṱwṱ gétúgé akelege mambṱ énogé étukpe. Elé Eṣṱwṱ ne abṱ manjya ji né utṱó bina wye ndere ajyaá nya Eron.

⁵ Wye mbṱ ntó ne elú, epṱfṱ Kras jimboṱ ne aselé ngṱ afye né game jíí nnó abe étukpe wṱ. Elé Eṣṱwṱ ne ajṱó ne ji aké, “Wṱ olu Maá wa, fina me nla Nte wye.” ⁶ Ajṱó ntó né melu ewé fṱ aké, “Olu mempye ure Eṣṱwṱ te kwyakwya wye ndere ajṱó atome ne Melkisédék.”

⁷ Gébégé Jisṱs alu fa mme, annemmye. Akpa Eṣṱwṱ geka, alilé ne akalege mansé ashulege nnó Eṣṱwṱ muú ákágé fere ji né negbo apṱó ji. Eṣṱwṱ awuú mmyemenene jíí néndé Jisṱs ashulege game mme anógé ji. ⁸ Ye élé Jisṱs alú Maá Eṣṱwṱ agi wye manwuúgé ne Eṣṱwṱ né efwyale ewé ji agéné. ⁹ Eṣṱwṱ ápyége ji ákwanége mambe étukpe wuú, ji alá muú yi apye bṱó bi áwuú ne ji ábṱó genwá eyigé gela gebye. ¹⁰ Ne Eṣṱwṱ afye ji nnó abe étukpe wuú gefṱó eyigé Melkisédék alú.

Ekágé délya mamfyege metṱó ne Kras

¹¹ Esé déwyaá gejámege unó bi debṱó mangaré enyú gétúgé mecho ewé, yémbṱ ejwerege esé mampye enyú dékaá néndé enyú dékágé

fó genó wáwá. ¹² Né gébé eyigé na, enyú debóó delú mambé anleré mbaá bóó abifó, yémbó elu wye eké bóó fó ábó manlerégé wye enyú unó lerégé, ébi muú abóó mbe ágíí né mekomejóó Eṣṱwṱ. Enyú delu eké bóó abi álu nyuú elé némbé depó ndere bóó abi ákwane manyé menyéé mbóó. ¹³ Yéndémuú ayi alú nyuú lé némbé apó ne défóó mankaá genó eyi gelú cho ne eyi gelu gyé. ¹⁴ Menyéé mbóó alu mbaá ákprakpa néndé ébwó ági ne ákaágé genó eyi gelu cho ne eyi gelú gyé.

6

¹ Getu eyigembó, délyáá yé mampélé lé unó bi debóó me mbe dékaá né depóré Kras, déjye mbe nnó débéné mankaágé unó chanéné. Débóó sé manselé gébé déjógé unó bi débóó me mbe dékaá né depóré Eṣṱwṱ etire défyéé metóó wye ne etire détome nnó muú abó mankwóre metóó wuú alya unó bi uchwóó lé ne negbo. Déké dépyéé mbó, elú wye eké demágé fyé mbó lé nebóme gepú enine débó défyéé me. ² Dekaa me ndere awyage bóó manaá Eṣṱwṱ ne ndere annerege muú amu mekpo ajé ji. Dekaa nnó Eṣṱwṱ apyéé bóó akwilé né negbo ne ndere Eṣṱwṱ asóó mpa bóó déma te kwyakwya. Délyáá unó bina dépele mbe, mbe. ³ Mbógé Eṣṱwṱ apógé, esé depye nyé wyembó.

⁴ Ula bi debóó manjye mbe ulú nnó, epófó kókógé nnó dépye bóó abi átíí meso ne Eṣṱwṱ ama kwóre matóó bwó. Ufó bóó bina ame abó ákaá me ébwó né depóré Eṣṱwṱ ne áfwóré me echye ewé Eṣṱwṱ achyége, Mendoó Ukpea ntó echwó ébwó mmye. ⁵ Ne age nnó mekomejóó Eṣṱwṱ alóme, ébwó ákaá ntó utó bi Eṣṱwṱ alerege nyé né mme meke yi achwóó. ⁶ Mbógé ufóó bóó bina átigé meso ne Eṣṱwṱ epófó kókógé nnó apye ébwó ama kwóre matóó bwó néndé elú wye eké ébwó álu wóme wye Maá Eṣṱwṱ né

gekwa ne áchyége ji mekpo unóó né mbe ushu bóó ako ne áwane mbó lé gemege bwó.

⁷ Manaá akwégé, ne melu mme ényúgé manaá dóó ne mbwe ayi ápéné wye awene chánéné mbaá muú yi apye utóó wye. Ebyennó Eṣṱwṱ ajé lé nyé melu mme ewémbó. ⁸ Ne mbógé melu mme ewémbó ewéne lé byabya ne meshíí, ebyennó elóme fó ne elá gachye Eṣṱwṱ achó ewu ne kwyakwya asóó ewú né mewé.

⁹ Anme sé, ye elé dejógé mbó, esé dekaá wáwálé nnó enyú dékéné chánéné né unó bi dépye ndere bóó abi áwene gemege bwó. ¹⁰ Eṣṱwṱ alú cho yéndégébé. Ajigé fó enyú nté né utóó ébi enyú dépyéé. Delere nnó enyú dégbóó ne ji ndere enyú depóó ate anme nyú ne delu pye wyembó. ¹¹ Esé dékelege nnó yéndémuú nyú ámmuámé mampyége utóó bíí ne eshye ne akpane gechye wyembó kpa te kwyakwya. Déké dépyéé mbó, dékágé unó bi enyú dénegege metóó wye degilé. ¹² Dékelege fó nnó enyú debwalé ébwá. Ségé lé gekágé nékéné bóó abi áfyéé metóó ne Eṣṱwṱ, akógé ntó metóó ne áselé genó eyigé Eṣṱwṱ anyémeno nnó achyége ébwó.

Menomenye Eṣṱwṱ epyéé esé dénegege metóó né unó bi ji anyémeno

¹³ Ne gébégé Eṣṱwṱ anyéé nya meno ne Abraham akélé geme ji nnó ji apye genó eyigé ji anyémeno nnó apyéé gétúgé muú ayicha alá pó sé ayi anjea geme apwóó ji ayi ji akage kelé ji. ¹⁴ Eṣṱwṱ anyémeno ne Abraham aké, “Wáwálé, njéle nyé wó nchye wó ntó gejamégé upyáne.” ¹⁵ Mbó ne Abraham akógé metóó agilé kpa te agene unó bi Eṣṱwṱ anyémeno nnó achyége ji. ¹⁶ Bóó áke akélégé, áselé mabó muú ayi anjea geme apwó ébwó né akélé. Akelege mbó, yéndé mbeé

ayi ebwó anye asógé ne akamé nnó mechó ewémbó elú wáwálé, ¹⁷Esówá ntó akélege nnó ji apyéé bọ́ abi ásélé nye unó bi ji anyémeno manchye ebwó ákaá chanéné nnó wáwálé ji akworege fó metó́ wuú. Ge ulá bi ji akélé lé mabó amií jimbó manlere nnó, ji apye nye genó eyigé ji anyémeno nnó apyéé. ¹⁸Mbó ne elú, dewyaá unó upea. Unó bina ulú nnó Esówá anyémeno ne akélé. Unó bina ukworege fó ne ji ákage byó fó gebyó. Ubi upye mató́ sé ábénége nno, esé bi deboé efwyale débií ne Esówá, dégbarege mató́ sé, dénérégé mató́ né unó bi esé dekaá nnó degene nye né meso gébé. ¹⁹Unó bi esé dénege metó́ wye ugbarege genwáge sé mbaá ama ndere mkpókóve ágbárege ekpe, nnó dépere uka sé nme chánéné. Unó bina ujame esé nnó dekoó ekat dékpe né melu makilé Esówá. ²⁰Jisós jimbó abó me mbe afé ewuú né gétúgé sé gébégé ji alá me etukpe sé te kwyakwya gefó́ eyigé Melkisedek alu.

7

Depó etire Melkisedek alu mempye upe Esówá

¹ Melkisedek yina alu nya mfwa meló Salem, ne mempye upe Esówá ayi aṅea apwó amu. Ne gébégé Abraham atane mewá bee, mbaá awané gejamé gé afwa, ndere akerege meso atuú ne Melkisedek. Atuge ne ji Melkisedek ajé ji. ² Ne Abraham akaré unó uko ebi ji afó́ né mewaá bee né malu afya, achyéé ji melu ema. Unó ulú upea ebi utome ne Melkisedek. Eyigé mbe gelú nnó, mabó mií matené nnó, “Mfwa ayi apye depó etiré delu cho.” Eyigé gepyé unó upea gelu nnó, “Alú mfwa Salem,” ewé éténe nnó, “Mfwa ayi achwó́ né neso.” ³ Né mmu ḡwe Esówá, mbaá fó apó ayi ásámé mabó́ nte wuú ne mabó́ nma wuú, yé lé ami ukwene ante bií. Bií bi ábyené ji ne ebi ji agbo,

ye muú fó akaá wó. Ji alú eké Maá Esówá ne ji alá wye mempye upe Esówá te kwyakwya.

⁴ Gege yé gefó eyigé Melkisedek aṅea gema. Abraham muú abó alú gekwenege nte bọ́ Isrēli, achyéé Melkisedek melu unó ewéna ema. ⁵ Né mbaá upyáne Levi ebwó abi alú amppe upe Esówá, ebe Mosis ejoó nnó, ábó mansé melú unó ewémbó mbaá bọ́ Isrēli. Ewéna etene nnó, áse unó bina mbaá bọ́ meló bwó, yelé elú wáwálé nnó, ebwó ako alu upyáne Abraham. ⁶ Melkisedek apó́ fó muú ntoné Levi, yémbó Abraham jimbó akaré unó bií achyéé ji melu ema. Melkisedek ntó ajé ji, muú Esówá anyémeno ne ji. ⁷ Elú wáwálé nnó muú ayi ajéle nte muú yifo aṅea gema apwó muú ayi ji ajéle. ⁸ Né mechó amppe upe Esówá abi alú upyáne Levi, abi ásélé melu ema né malu afya, alú lé akwaá abi agbo. Yémbó, né mechó Melkisedek muú asélé melu ema né malu afya, ji alú muú yi alá gbó fó, wye ndere ḡwe Esówá aleré. ⁹ Ndere Abraham achyéé nya melu unó ema né malu afya mbaá Melkisedek. Esé dékágé joó nnó Levi ntó ne achyéé ewú. ¹⁰ Esé deká gé joó mbó, néndé, gébégé Melkisedek atuú ne Abraham, Levi alú né mmu manó́ Abraham, gekwenege nte wuú.

Jisós alú wye eké Melkisedek

¹¹ Gébégé Esówá ajyaá Levi ne upyáne bií nnó abe amppe upe ne ale chye ebe ewé ekene ne utó́ amppe upe. Ne, mbógé ebo ebe nnó utó́ bwó ukágé pye nnó akwaá akwane ndere Esówá akélege, mbó Esówá ama kelesé mempye upe ayi cha ayi alú gefó́ eyigé Melkisedek wó. Yémbó Esówá ajya gefóge mempye upe yi cha ayi alá tané fó né ula gepú Erón, mpyáne Levi wó. ¹² Ne ákwóregé ntóné amppeé upe Esówá, abó mankwaré ntó ebe. ¹³ Muú yi déjógé unó bina détomé ne ji, atané né ntoó

eniné cha. Yé muú fɔ né ntoó enif álu dambe mempye upe Esɔwɔ ayi apyee upe né geluó. ¹⁴ Esé dékaá chanchá nnó Ata sé atané né ntoné Juda. Mosis ajóó yé genó gefɔ átó nnó amppee upe Esɔwɔ atanege né ntoó eniné mbɔ wó.

¹⁵ Genó eyi gepye gema gepye esé dégene chanchá nnó ebe ekwɔré lé manchá ayi mempye upe Esɔwɔ ayicha ayi alú gefɔó eyigé Melkisedek achwó nana. ¹⁶ Ji alú mempyee upe, epófɔ ndere ebe ewé etome ne ntoné amppee upe Esɔwɔ ejóó. Ji alú mempyee upe Esɔwɔ gétúgɛ utó genwá jii eyigé muú alá kagé chɔ geji. ¹⁷ Wye ndere ajóó atome ne Jisɔs aké, “Wɔ ɔlú Memye upe te kwyakwya gefɔó eyigé Melkisedek alú.” ¹⁸ Até gekwenege ebé elá bábá neíndé elú jóó ne epófɔ ne ncha. ¹⁹ Ebe ewémbɔ ékágé pye fɔ bɔó akwane ndere Esɔwɔ akelege. Nana genó eyi gelome gepwɔó gechwá. Geji ne esé dénerege metɔó wye, ne geji ne gejame esé dejye kwókwólé ne Esɔwɔ

²⁰ Genó eyigé fɔ eyi dégbeye mfaá gelu nnó, gébégé Esɔwɔ apye Jisɔs alaá mempyee upe, akelé mempye upe yicha apó sé ayi Esɔwɔ akelé. ²¹ Yémbɔ Jisɔs alú mempye upe Esɔwɔ gétúgɛ Esɔwɔ akélé ajóó ne ji nnó, “Ata annyemeno wáwálé ne akwené fɔ menomenyee wuu, ‘Wɔ ɔlu mempyee upe Esɔwɔ te kwyakwya.’” ²² Ne gétúgɛ Esɔwɔ akélé mbɔ, Jisɔs ne aténé ndere muú ayi alerege nnó menomenyee meke elome epwɔó gétúgɛ elú te kwyakwya.

²³ Genó eyigé fɔ gelú nnó, amppee upe abi atané né ulaá gepú Levi ája nya dɔó neíndé negbo nesɔó nya ebwó, ábeé sé wye mampyege utóó bwó. ²⁴ Yémbɔ gétúgɛ nnó Jisɔs agboó fɔ, ji apyee utóó ndere mempye upe Esɔwɔ te kwyakwya. ²⁵ Ndere elúmbɔ, Jisɔs awyaá utó nana mamferé bɔó ako né efwyale

gabo dámáa te kwyakwya abi akoógé né amu jii ne achwóó mbaá Esɔwɔ. Ji alu mebe te kwyakwya manenemmye mbaá Esɔwɔ gétúgɛ bwó.

²⁶ Ji alú gefɔgɛ etukpe Esɔwɔ ayi esé dékelege. Ji alú muú ukpea, muú akágé shulé fɔ ji ndo. Apó fɔ ne gabo né mmye. Ji afa mbwa ne bɔó ubeé, ji alu né melu enógé né mfaánebuú eniné mfaá mfaá. ²⁷ Jisɔs abɔó fɔ mampye upe mbaá Esɔwɔ yéndé bii ndere matúkpe amppee upe apyee wó. Ebwó abɔó mbe apye upe gétúgɛ gabo bwó ne apye ntó gétúgɛ ayi bɔó bifɔ. Yémbɔ Jisɔs apye gepe ejii mbaá Esɔwɔ damaá mechɔ ebye gébégé ji achyee geme ji agboó. ²⁸ Ebe Mosis ejya lé akwaá, abi akágé pye gye nnó abe matúkpe Esɔwɔ. Yémbɔ mekomejóó ayi Esɔwɔ akele, akele gébégé áfyee me ebe Mosis. Mekomejóó yimbo ne ájyaá Maá nnó akwane te kwyakwya mambe etukpe amppee upe.

8

Jisɔs ne alu etukpe menomenyee meke

¹ Memma mechɔ ewé déjógé mbɔ elú nnó: Esé déwyaá gefɔgɛ etukpe ewéna. Ji ajwólé né melu enógé né egbe ebwɔnye Esɔwɔ Muú ajea Apwɔó amu né mfaánebuú. ² Efee ne ji apyee utóó bii né mmu mákilé Esɔwɔ né mmu maá geto ayi wáwálé. Ata ne akwyee maá geto wu epófɔ akwaá.

³ Afyee yéndé etukpe nnó achyegé echye, apyee ntó upe mbaá Esɔwɔ. Mbantó ne etukpe ewé sé abɔó mambe ne genó eyigé ji achyegé mbaá Esɔwɔ. ⁴ Mbógé ji ábɔ ábe fa mme, mbɔ ji abɔ abee yé mempyee upe Esɔwɔ chácha néndé amppee upe álu me abi achyegé echye mbaá Esɔwɔ ndere ebe ekelege. ⁵ Utóó ebi ebwó ápyee né melu ewémbɔ ulú elé dendore unó bi apye né mákilé Esɔwɔ né mfaánebuú. Esé dékaá mbɔ néndé gébégé Mosis

alú mantene maá gepúge Ἐσωω, Ἐσωω ajóó ne ji aké, “Se gébé nnó opyéé yéndégenó gebe wye gefóó eyigé me nleré wó né mfaá mekwe.” ⁶ Yémbó utóó Jisós unjea geme upwóó ebi ukwene ampyéé upe, wye ndere menomenyéé meke wuú ewé echome bóó mashu ne Ἐσωω elóme epwóó ewé gekwene. Gétúgé etene mbaá unó ulólól ebi Ἐσωω achyége nye.

⁷ Mbógé gekwenege menomenyéé ékágé pye nnó bóó ákwane ndere Ἐσωω akelage, mbó amágé kele sé ewé chá. ⁸ Yémbó Ἐσωω ágegé nnó bóó bíí ápyéé gyeé, getú eyigémbó ne ji ajóó aké, “Ata aké, gébé gechwóó nye eyigé me nnyéé nye menomenyéé meke ne bóó Isreli ne abi Juda. ⁹ Menomenyéé ewémbó ebeé sé ndere ewé me mbóó nnyéé ne ukwene ante bwóó né bíí bi me nsele ebwóó ne amu átané né melo Ijip. Ne ndere ebwóó alá pye sé genó eyigé me nnyémeno ne ebwóó, me ntó nti meso ne ebwóó, me Ata ne njóógé mbó. ¹⁰ Ge menomenyéé ewé me nnye nye ne ntoné Isreli na. Né gébé eyigémbó, me nfyéé nye mabe ya né makpo bwóó, nsa áji né mmu matóó bwóó. Me mbeé nye Ἐσωω bwóó ne ebwóó ntó abeé nye bóó ba. ¹¹ Ne ye muú bwóó amágé lere sé nte menjme wuú, ye muú ula gepú bíí ajóógé sé nnó, ‘Kaágé Ata’ néndé yéndémuú manló ne bóó abi alá njea geme wó, ókwone mbaá abi anjea geme akaáge nye me. ¹² Ne me nge ne nye ebwóó meshwe né gabo ayi ebwóó ápyéé ne mmágé te sé gyeé ayi ebwóó apyéé cháchá.” ¹³ Ndere Ἐσωω ajóó atome ne menomenyéé meke, ebyennó ji ase nnó ewé gekwene egbo gelu. Ne yéndégenó eyi gegboó gelu, gekwóó ukoó, abelege geji baba.

9

Gekwenege meti ewé débó dénógé Ἐσωω

¹ Menomenyéé mbe ewé Ἐσωω anyéé nya ne bóó, ewyaá mabe ayi álerégé ndere ánogé Ἐσωω. Ne bóó ntó ákwyéé maá geto ayi ánogé Ἐσωω wyeé fa mme. Akare maá geto yimbó malú apea ne makat apea. ² Né meso ekat ewé mbe akuú ewu nnó melu ukpea. Né melu ewéna geluógé etuleka gelu wyeé ne ekpokpogele. Né mfaá ekpokpogele ewémbó áneré ntoó bred eyi achyéé mbaá Ἐσωω. ³ Né meso ekat ewé mmu élé melu ewé akuú nnó melu ukpea ewé epwóó malu ukpea ako. ⁴ Ne melu ewémbó, geluó eyigé asóó elu mbaá Ἐσωω gelu wyeé. Akwyéé geji ne gul. Mekwa menomenyéé Ἐσωω elu ntó wyeé, afyale ewú ne gul. Né mmu mekwa ewéna maá nkwo ayi akwyéé ne gul alu wyeé. Afyé menyéé yimbó ayi ákuú nnó manaá né mmu. Meto Erón ewé echíí nya bya elú ntó wyeé ne ubare mataá ebi Ἐσωω asame mabe jíí wyeé. ⁵ Unó fó upea eké makiénné Ἐσωω ulú né mfaá mekwa ewémbó, ákuú ubi nnó bóó charubim. Ubagele bwóó ukwere mbaá ayi Ἐσωω ajige nté gabo bóó. Yémbó dékage pye bóó akaá unó bina uko nana.

⁶ Akwyéégé unó bina ábelégé mbó, ampyéé upe Ἐσωω akpene né mmu maá gepú ayi mbe yéndé bíí ápyéé utóó bwóó. ⁷ Yémbó ekosé etukpe ampyéé upe ne ekpene né maá gepú ayi mmu. Ne ji akpene wye damaá né nje. Ji aké akpene wyeé abó mamkpa manóó menya mampye upe mbaá Ἐσωω nnó Ἐσωω ajinte gabo awuú jimbóó ne ayi bóó ápyéé dankaa. ⁸ Ndere epyémbó, Mendoó Ukpea ebó elerege mbó lé nnó, te ndere maá gepú yimbó ayi mbe alú wyeé ne menombi ntó wye gbege, ye meti epóós ewé bóó ákágé kpe né mmu maá gepú ukpea ayi apwóó malu ukpea ako. ⁹ Unó bi ulumbó élé gepó eyi gelerege njene esé eniné nnó echye ewé bóó áchyégé ne upe ebi bóó apye mbaá Ἐσωω ukágé pye

f3 nn3 b33 abi 3n3g3 E3w33 3b3 ne ufere ebi ukwane ndere E3w33 akelage. ¹⁰ Un3 bina utome el3 ne dep3r3 many3g3 ne many3g3 ne ndere mu3 ashw3nege mmye nn3 abe p3p3 n3 mb3 ushu E3w33. Ubi ul3 el3 mabe ayi atome ne dep3r3 menyammye ne uby33 ny3 g3b3g3 E3w33 apy3g3 y3nd3gen3 gelage gek3.

Meti meke ewe deb3 man3ge E3w33

¹¹ Y3mb3 Kras achw3 m3. Ji alu 3tukpe E3w33 ayi achw33 ne un3 ul3ul3 ebi ul3 mb3 3s3 n3 g3b3 eyig3 na. Ji apy33 ut33 n3 melu mel3mel3 mba3 ayi akwane apw33 ma3 geto ayi ampy33 upe ab3 apy33 nya ut33 wy33. Akwa3 f3 w3 3t3ne ji w3, mmy3ke ap3 f3 n3 geluage un3 bi ul3 fa mme. ¹² Kras akpe n3 melu ukpea 3w3 epw33 malu ukpea ako dama t3 kwyakwya. G3b3g3 ji 3kpen3 wy3, 3kpa f3 l3 man33 meny3 ndere 3me y3 ami mp3 ne 3kpe n3 mmu w3, ji 3kpa l3 man33 mi3 jimb33 ne 3kpen3 wy33. Akp3g3 ana g3mege s3 nn3 detane n3 3fwyale t3 kwyakwya. ¹³ N3 menomeny33 3w3 gekwene, mu3 3l3 p3 f3 p3p3 asel3 el3 man33 3me ne ami men3 mp3 ne matw3 ma3 mp3 ayi as33 n3 mew3 am33 ji n3 mmye nn3 abe p3p3 ndere E3w33 akelage. ¹⁴ Ne mb3g3 man33 ami3 uf33 meny3 eyina mawya3 ut3 na, 3byenn3 ami Kras mawya3 ut3 kpa3 mampw3 amu. N3 ut3 Mend33 Ukpea, mu3 al3 t3 kwyakwya, Kras achy33 g3me j3 mba3 E3w33 g3t3g3 s3. Ji apy3mb3 nn3 ashw3n3 ufere s3 3k3g3 d3py3g3 upwyapwyan3 un3 ne nn3 3s3 d3py3ge el3 ut33 E3w33 mu3 al3 mebe.

¹⁵ Get3 eyig3mb3 ne Kras ala mu3 ayi 3ch3m3 b33 mashu ne E3w33 n3 menomeny33 meke 3w3 E3w33 any33 ne b33 bi3. Ji apy3mb3 nn3 b33 abi E3w33 aku3, ab3 mej3 3w3 el3 3by33 f3 t3 kwyakwya 3w3 ji any3meno. Mb3 ne el3 n3nd3

negbo ni3 3nin3 mb3 ne nepy33 nn3 3f3r3 b33 n3 gabo ayi nya 3bw3 3py3 g3b3g3 gekwenege menomeny33.

¹⁶ 3we gete3 alu wy3 3k3 menomeny33. Mu3 as3g3 3we gete3 3g3r3g3 ndere ji agbog3 akarege un3 bi3, alyage ubi kpa3 t3 ji agbog3 ne akar3 ubi. ¹⁷ Gef3g3 3we yimb3 awya3 ut3 mb3g3 mu3 ayi asam3 ji agbo. Mb3g3 mu3 ayi asame ji 3l3 agbo3 w3, 3we yimb3 aful3 y3 gen3. ¹⁸ Get3 eyig3mb3 ne man33 mal3 magbele mme w3, nn3 menomeny33 3w3 mb3mb3 3bef3 ne ut3. ¹⁹ Mosis agar3g3 b33 mabe E3w33 ako, ase man33 an3 mp3 ne ami 3me 3chw3r3 ne mana3, ab3 3ta ma3 gen33 ayi aku3 nn3 his3p ne n3w3 negel3 anyua n3 mmu, am33 n3 3we mabe E3w33 ne menyammye b33 ako nt3. ²⁰ Am33g3 mb3 aj33 ak3, “G3g3 man33 ami magbar3 menomeny33 3w3 E3w33 any33 ne 3ny3, agar3 nn3 debele na.” ²¹ Wy3mb3 nt3 ne Mosis am33 man33 mimb3 n3 ma3 geto ne y3nd3gen3 eyig3 asele an3g3 E3w33 wy33. ²² Ndere mabe yimb3 alerege, elu w3w3l3 nn3 asel3 l3 man33 ne apy3 nn3 y3nd3gen3 gebe p3p3 n3 mb3 ushu E3w33. Ne mb3g3 man33 mala machy33 mme w3, ajig3 f3 nte gabo.

Gepe eyig3 Kras apy33 g3f3rege b33 gabo mmye

²³ Ge ula bi, asele l3 man33 meny3 ne apy3 nn3 un3 bi ul3 l3 dendor3 un3 bi ul3 n3 mfa3nebu3 ub3 p3p3. Y3mb3 ab3 man33 l3 gen3ge upe eyi gel3me kpa3 gepw33 man33 meny3 ne apy3 nn3 un3 bi mb3 n3 mfa3nebu3 ub3 p3p3. ²⁴ Kras akpe f3 el3 n3 ma3 geto ayi akwa3 akwy33 ne apy3 3j3 gepe w3. Mel3 3w3mb3 el3 el3 dendor3 melu ukpea 3w3 el3 n3 mfa3nebu3. Ji akpe el3 n3 mfa3nebu3 neni amb33, at3ne mb3 ushu E3w33 g3t3g3 3s3. ²⁵ Ji akpe f3 n3 mfa3nebu3 nn3 apy3 gepe j3 nd3nd3 ne nd3 ndere

etukpe akpene yéndé ñme né melú ukpea ewé epwó malu ukpea ako manchyéé manó ami mala mapó fó ami jimbóó né mbaá Esòwò wó. ²⁶ Mbógé ebe nnó mbò ne ji abóó apyéé, mbò ji agé efwyale ndòndò ne ndò te ula ulóó mme. Ndere elúmbò, ji achwó ndò gamaá né gébé eyi mme achwóó kwyaa ne achyéé gemé jíí nnó áneré ne gabo. ²⁷ Elú me nnó yéndémuú abò magbó demaá, agbogé mbò agilé unóó mpa ayi Esòwò apane. ²⁸ Wyembò ntó ne Kras agboó ndere gepé nnó aferé gejamégé bóó né gabo. Ne ji amagé chwó nye ndò yifo. Né gébé eyigémbò achwóó sé né gétúgégé gabo sé, achwóó élé nnó awene gemége bóó abi agilé ji alá mmyemmye bwó.

10

Gepé eyi Kras gelú lé damad te kwyakwya

¹ Ebe Mosis elú lé dendore unó ulóuló ebi ulú manchwó, epófó unó bimbo ubi ambóó. Getú eyigé mbó bóó aké achwóó mbaá Esòwò upé ebi ebwó anyuarege apyéé yéndé ñme, upyéé fó kánka nnó ebwó akwane chánéné ndere Esòwò akelege. ² Mbógé ebe ebe nnó gefógé upé bina upyéé nnó bóó akwane chánéné ndere Esòwò akelege, mbò bóó ntó amagé téé sé mechó gabo ne abò amagé pye sé upé bimbo. ³ Yémbò upé bina ebi bóó anyuarege apyéé yéndé ñme, upyéé lé nnó bóó átégé gabo ayi ebwó apyéé. ⁴ Néndé manóó anò mpò ne ñme makágé fere fó bóó gabo né mmye cháchá.

⁵ Ge ula bi gébégé Kras alu manchwó fa mme ajóó ne Esòwò nnó, “Wó ókelegé sé upé ebi bóó ápyéé eta wyeé ne echye ewé bóó áchyegé. Wó ókwyéé lé menyammye ayi ókwyéé óbelé nnó me nse mpye upé wye. ⁶ Menya eyi bóó asóó kpógelé né geluógé upé ne echye ewé ebwó áchyegé gétúgégé gabo ayi ebwó ápyéé ukwane fó wó metóó wó. ⁷ Ne njóó nké, ‘Esòwò gé

me na nchwó mampye genó eyi wó ókelege nnó me mpye wye ndere asamé né mmu ñwe atomé ne me nnó mbò mampye.’” ⁸ Kras abò mbe ajóó ne Esòwò aké, “Ufóó upé bi bóó ápyéé ndere ebi apyéé ne menya, yé ebi ápyéé ne umpomé yé ebe lé ebi bóó ásoó né geluógé upé mampye upé eta wye ne unó bi bóó achyéegé gétúgégé gabo bwó ukwané fó wó metóó wó.” (Yé élé ebe Mosis eké ápyegé mbò.) ⁹ Ne ama ajóó aké, “Ge me na, nchwó mampye genó eyigé wó ókelege nnó mpye.” Ndere elúmbò, Esòwò aferé upé bi ukwene nnó apyé gepé eyigé Kras gese malu bwó. ¹⁰ Ne gétúgégé Jisòs Kras apyéé genó eyigé Esòwò akelege, achyéé menyammye wuú ndere gepé te kwyakwya. Getú eyigémbò esé dela bóó ukpea né mbe ushu Esòwò.

¹¹ Né gekwenege menomenyéé ampyéé upé Esòwò ápyéé utóó bwó yéndé bíí. Anyuarege upé bimbo manané manané, yémbò upé bimbo ukágé fere fó bóó gabo né mmye. ¹² Ne Kras awesé mampyéé upé, apyéé lé gepé gema eyi gekwane te kwyakwya, manshwané gabo sé. Ápyegémbò ajwólé né melu enógé né egbe ebwònye Esòwò. ¹³ Ne ji ajwòle wye agilé kpaá te Esòwò apyéé bóó mawámé bíí álaá eké geluó eyi ji anerege uka mfaá. ¹⁴ Mbò ne elú nnó Kras apyéé élé gepé gemaá nnó bóó abi ji ashwónégé ákwane chánéné ndere Esòwò akelege te kwyakwya.

¹⁵ Mendoó Ukpea ntó egaré esé genó eyina. Abó mbe ajóó aké, ¹⁶ Ata aké, “Gébé gekwónégé, ge menomenyéé ewé me nnyéé nye ne ebwó na. Me mfyéé nye mabe ya né mmu matóó bwó ne nsame nye ájí né mmu défóré bwó.” ¹⁷ Ne ama agbéé aké, “Me nteé sé gabo bwó ne depó etiré ebwó ápyéé gyéé.” ¹⁸ Dékagé ge nnó, ajigénte gabo bóó, yé ula fó ubéé sé ebi amagé pye upé.

Déchwó kwókwólé ne Esòwò

débeḡé ne dembyo

¹⁹ Aḡme ba, ewéna etene nnó esé dékágé kpe tágétágé né melu ukpea ewé epwóó malu ukpea ako, gétúgέ manoó Kras ami machyεé mme gébégέ ji agboó. ²⁰ Jisós anené me ekat ewé ekaré melu ukpea ne melu ukpea ewé epwóó malu ukpea ako. Anené esé meti meke ewé ewyaa genwá. Ekát ewé Jisós anené mbó, etene mbaá menyammye wuú gébégέ ji agboó gétúgέ sé nnó esé dekoó wye déjye mbaá Esowó. ²¹ Ne te ndere esé déwyaá gekpekpεgέ etukpe ewé epεle gepúgέ Esowó, ²² déchwó kwókwólé ne Esowó ne matóó sé mako ne défyéé metóó ne ji gefóó eyigé déla dékágé be fo ne dembyo néndé manoó Jisós Kras mameé me né matóó sé álá pópó ne ágaré esé nnó delu cho. Ne áshwané menyammye se ne manaá ami makpea. ²³ Déténé ne eshye né depó etiré esé déneré metóó wyeé ne dégaregέ deti. Ekágé déwé mmye néndé Esowó anyegémeno nnó apyεé genó, ápyεé geji. ²⁴ Dékelégé meti ewé défyéé ate aḡme eshye nnó ágbógé ne ate ne nnó álerege ulóó melu. ²⁵ Délyagέ fo mankene uchome bóó Esowó ndere bóó abifo ályaa esé déchome wye mmye, défyεgέ ate eshye, ushuú chacha ayi dégene mbó nnó bií ebi Ata achwóó ula kwókwólé.

²⁶ Néndé mbógé déké dépyεé wye gabo kpékpé ayi dékaá me wáwálé ayi mekomejóó Esowó álerege, gepe eyigé chá gepó sé eyi gekagé fere esé gabo né mmye. ²⁷ Genó eyi degile ne efo metóó élé mpa Esowó ne gekpekpεgέ mewε ewé esóó nye bóó mawáme Esowó. ²⁸ Dékaá nnó muú ayi abyaá ebe Mosis, áwane ji ágné fó meshwe mbógé bó nteεe apea yé áléé ágarégé nnó ákpa ame age ji ndere ápyεé genó eyi gelere nnó ji akwé ebe ewémbó. ²⁹ Ebeḡé mbó, férege gekpekpεgέ efwyale ewé ebeé nye ne muú ayi abyaá Maá Esowó ne aselé manoó mií ami

magbaré menomenyεé Esowó, nnó mapó yé genó yé élé manoó ami na ne mashwane ji nnó abe pópó, ne ajógé ntó mejóó mebo atome ne Mendoó Ukpea muú alerege bóó galógáló. ³⁰ Esé dékaá ji muú ajóó aké, “Me ne nwyaa utó manshuú amu né gabo ayi ebwó ápyεé, ne nshúgέ nye amu mbaá bóó abi ápyεé ubé.” Ne ajóó aké, “Ata ne asóó nye mpa bóó.” ³¹ Epyéé efo mankwe né amu Esowó muú álú mebe.

³² Téḡé ndere elú nya ne enyú gébéḡé enyú deboó mbe dékaá depore Esowó. Yé élé enyú dégéné gejamégé efwyale né gébé eyigémbó, déténe wye ne eshye yé genó genyige enyú wó. ³³ Gébé eyigé fo bóó ashyéé enyú gbəḡəḡə ne ápyεé enyú déwuú ubalé. Né gébé eyigé fo bóó abi agene ntó efwyale mbó, enyú déchome défyoge ebwó mmye. ³⁴ Dégene meshwe ne bóó abi ákpené deno, ne gébéḡé bóó áfóó unó nyú dékame wye kameḡé ne metóó megómégó ndere dékaá nnó déwyaá unó ulóóló ebi upwóó ammu, ebi ubéé nye te kwyakwya. ³⁵ Ndere elúmbó, délyagέ fó mamfyεgέ metóó ne Esowó néndé ji achame nye enyú. ³⁶ Enyú débóó mankogé élé metóó dépyεgέ genó eyigé Esowó akelege, ne déεe unó uko ebi Esowó anyémeno nnó achyεgέ. ³⁷ Néndé Esowó aké, “Elá gachyεé muú ayi achwóó nye achwó achóó sé gébé. ³⁸ Né bóó ba abi ápyεé wye genó eyi gelú cho, abeé nye wye mamfyεgέ metóó ne me. Yémbó muú ayi ajame mmye meso, metóó wa egóó fó ne ji.” ³⁹ Esé depó fó bóó abi ajame mmye meso genwagέ bwó genó mme detu. Esé delú élé bóó abi áfyéé metóó ne Esowó ji awene gemεge bwó.

11

Gefóó eyigé bóó dfyéé metóó ne Esowó

1 Metós mamfyé ne Eṣṱwṱ elé ndé? Metós mamfyé ne Eṣṱwṱ elé mankaá nnó débós nye unó bi déneré metós wyeé ne nnó unó bi esé dela delu danḡe úlú wyeé wáwálé. 2 Bós abi nya mbembe áfyéé metós ne Eṣṱwṱ, getú eyigémbṱ Eṣṱwṱ ase nnó apye genó gelógéló.

3 Ne elé gétúgḡ esé défyéé metós ne Eṣṱwṱ ne dékaá nnó mekomejó ayi Eṣṱwṱ ajós ne akwyeé mme. Ewéna etene nnó unó bi esé dégene mbṱ fa mme, akwyeé ubi ne unó bi muú alá gene.

4 Gétúgḡ Ebel áfyéé nya metós ne Eṣṱwṱ ne ji apyeé gepe mbaá Eṣṱwṱ eyi gelme gepwós eyigé menḡmo wuú Ken. Ndere ji apyembṱ, Eṣṱwṱ akame nnó ji alú cho, getugé gepe eyige ji apyeé. Yé elé Ebel agboó te nya metós ewé ji áfyéé ne Eṣṱwṱ elú ejógḡ mejós te fina.

5 Gétúgḡ Eṅak áfyéé nya metós ne Eṣṱwṱ, ji agbo wṱ. Eṣṱwṱ ase ji afé né mfaánebuú mebe. Yé muú ama agé sé ji wó gétúgḡ Eṣṱwṱ asélé ji ayye né mfaánebuú. Gemegé nnó Eṣṱwṱ asé nya ji ayye mfaánebuú alere me nnó gepṱ ejú gego ji metós. 6 Elú wáwálé nnó yé muú ákágé pye fṱ metós ego Eṣṱwṱ mbogé muú yimbṱ alá fye metós ne ji wṱ, néndé yéndemuú ayi achwṱ kwókwóle ne Eṣṱwṱ, abó mankamé nnó Eṣṱwṱ alú wye wáwálé, ne ji achame bós abi ákelege ji ne matós bwṱ mako.

7 Metós ewé Nowa afyeé nya ne Eṣṱwṱ epye ji awú mbeé ayi Eṣṱwṱ akwolé ji gétúgḡ unó bi upyeé nye meso gébé. Akwye ékpe kpaá ewé ji ne ula gepú bií ákpené mmu nnó ápṱ negbone ḡḡbannyi. Ndere ji apyembṱ mfaánebuú ashulé bós mme né mmye, ne Eṣṱwṱ apye ji ntó alá cho gétúgḡ ji áfyéé metós ne Eṣṱwṱ.

8 Metós ewé Abraham afyeé nya ne Eṣṱwṱ epye ji awú ne Eṣṱwṱ. Akú Abraham ajós ne ji nnó akwilé ayyeé né gebage mewaá eyigé ji achyegé

nye ji meso gébé. Ji alyaa melo wuú afé yé elé ji alá akaá mbaá ayi ji ayyeé wṱ. 9 Metós ewé ji áfyéé ne Eṣṱwṱ epye ji ajwolé né mmu baá otó ndere menḡkéé né mme bós abi cha ayi Eṣṱwṱ anyémeno nnó achyegé nye ji. Mbontó ne maá wuú Asek ne mpyáne wuú Jakṱb ajwolé. Ebwṱ álú bós bi álú mambṱ ntó genó eyigé Eṣṱwṱ anyémeno nnó achyegé ebwṱ. 10 Abraham akó metós ajwolé né baá otó bimbṱ néndé ji abó agilé manjwolé né melo ewé ewyaá mabṱme ayi alá chogé ewé Eṣṱwṱ akwyeé atene.

11 Metós ewé Sara áfyéé ne Eṣṱwṱ, ne epyeé ji akpane uné. Yé elé ji akwós me ukoó, ákoó gébé eyigé ji ábyéne maá, ji afyé wye metós ne Eṣṱwṱ nnó anyégeno mampyeé genó, apye geji. 12 Yé elé Abraham ábené me alá kágé bye se baá, upyáne bií uja eké ambe né mfaánebuú ne gesós né mbale ebeé mega. Yé muú ákágé pa fṱ ubí.

13 Bós bina ako áfyéé wye metós ne Eṣṱwṱ kpaá te agboó. Yé muú bwṱ fṱ ase yé genó eyigé Eṣṱwṱ anyémenó nnó achyegé nye ebwṱ wṱ. Yémbṱ áge lé unó bimbṱ te mbe ne matós ágós ebwṱ. Ebwṱ ákaá nnó ebwṱ alú elé anḡkéé bṱ abi ákógé fa mme yina kógé. 14 Bós abi ajógḡ mbṱ alere chánéné nnó ebwṱ akélege mbaá ayi abeé melo ewé bwṱ. 15 Mbogé ebwṱ abó átégé lé melo ewé ebwṱ atané wyeé, mbṱ ebwṱ akelé meti mankere wyeé. 16 Yémbṱ ebwṱ ashyagé lé melo ewé elómé epwós ewé ebwṱ abó alú wyeé. Ne melo ewémbṱ elú lé né mfaánebuú. Ndere elúmbṱ, mmye egboó fṱ Eṣṱwṱ nnó ebwṱ ákúgḡ ji nnó Eṣṱwṱ bwṱ néndé ji ákwyeé me melo ábelé ebwṱ.

17 Gébégé Eṣṱwṱ amuame Abraham nnó ase maá wuú Asek apye gepe, Abraham ákamé gétúgḡ áfyéé metós ne ji. Elé Abraham yina ne Eṣṱwṱ anyéé nya meno ne ji nnó

abéé ne gejamégé upyáne, yémbó ji akpome mmye manse danchi maá wuú apyé gepé mbaá Esowó, ¹⁸ yé élé Esowó ajóó nya ne ji aké, “Gejamegé upyáne ebi wó abóó nye utanege nye lé mbaá Asek.” ¹⁹ Abraham ntó ákamé nnó Esowó akágé pyéé bóó akwilé né negbo. Ne dékágé jóó nnó élú wye eké Esowó apye Asek akeré né genwá Abraham ase ji akere mmu.

²⁰ Elé gétúgέ Asek áfyéé metóó ne Esowó ne ji ajelé Jakób ebwó ne Esao, agaré ebwó mejé ewé ebwó abóó nye meso gébé.

²¹ Gétúgέ Jakób áfyéé metóó ne Esowó né gébégé ji achwóó gbo ajé lé baá Josef apea abi ande. Né gébé eyigémbó agíí né meto wuú anógé Esowó.

²² Gétúgέ Josef áfyéé metóó ne Esowó né gébégé ji áchwóó gbó agaré bóó Isréli nnó ebwó ályage nye melo Ijip. Ne agaré ntó ebwó ndere ji agbogé ápyéé ne ugoó bíí.

²³ Gétúgέ mma ne nte Mosis áfyéé metóó ne Esowó ne gébégé ábyené Mosis ábí nya ji né ámfaá áléé, néndé áge nnó ji alú maá ayi alóme ulóó. Ne áfó yé mambya ebe ewé mfwá melo áfyéé nnó áwáné baá bóó Isréli né gébé eyigémbó wó.

²⁴ Gétúgέ Mosis áfyéé metóó ne Esowó né gébégé ji awené ashyaá nnó asegé fó ji ndere maá ayi maá mfwá Fero ayi mendée ábyené. ²⁵ Ji ákamé mange efwyalé ne bóó Esowó ne nnó ji anyégé apogé ne nechóchó né mmu gabo ewé nechóchó eniné na nela newyagé. ²⁶ Ji aferé nnó mange efwyale gétúgέ Kras élé gekpekepegé gefwa eyi gepwóó gefwa geko eyi gelú né Ijip néndé ji apelé wye né mbe mambo genó eyigé Esowó ácháme nye ji.

²⁷ Gétúgέ metóó ewé ji áfyéé ne Esowó alyaá melo Ijip abó yé efo wó né genó eyigé metóó esogé mfwá akágé pye wó. Ji akó metóó apelé wye mbembe eké abó áge me Esowó muú bóó alá gené ji ne ame. ²⁸ Elé

gétúgέ metóó ewé Mosis áfyéé ne Esowó, ne ji agaré bóó Isréli nnó áló manyé epaá koó upú, ne nnó ase manóó nme ameeé né manombi upú bwó nnó ekiénné Esowó ewé ewáné bóó echwógé ekoo upú bwó kógé ekágé ewa baá mbe bwó, ndere ewáné nye abi bóó Ijip.

²⁹ Gétúgέ metóó ewé bóó Isréli áfyéé ne Esowó, ne áchyaá ebéé mega ewé ákuú nnó ebéé megelé eké bóó abi ákené né mme detu. Ne gébégé bóó Ijip ámuame manchyaá, ebéé ewémbó eshwyá ebwó ako.

³⁰ Gétúgέ metóó ewé ebwó áfyéé ne Esowó, ebwó akégé ágyaágé melo Jeriko né mme ndó ekenéama, gebamé mataá eyi genóó melo mme gekwe gbarammm. ³¹ Gétúgέ Rahab mendée enó áfyéé metóó ne Esowó abi bóó Isréli abi áchwóó cheré melo ewémbó bibíí. Getú eyigémbó ne ji alá agboó fó choncho ne bóó abi alá ákamé ne Esowó wó.

³² Me mmagé jóó na nnó? Unó bi bóó abi áfyéé metóó ne Esowó apye uja dóó. Gébé ne gela gepó sé eyi me njógé ntome ne bóó ndere Gidyón, Barak, Samsen, Jefta, Devid, Samuele ne bóó ekpave Esowó abifo. ³³ Elé gétúgέ metóó ewé ebwó áfyéé ne Esowó, ne ebwó abifo ámmye bee ne malo kpakpa ápwó áji. Agbaré malo ebwó chancha, ne ábó unó bi Esowó anyémeno nnó achyégé ebwó. Gétúgέ metóó ewé ebwó áfyéé ne Esowó ágbé manó unyanya nnó ékágé uwá ebwó.

³⁴ Aníí mewe ewé elulé wum, wum, wum, yémbó mewe eso fó ebwó wó. Abifo ábó bóó abi aké áwá ebwó ne bóó aparanja. Abifo apó ne eshye yémbó Esowó achyéé ebwó eshye. Abi awyaá eshye mamye bee ámmye ábú bóó bee abifo né malo bwó. ³⁵ Gétúgέ metóó ewé andée abifo áfyéé ne Esowó, áge bóó bwó abi ágboó ndere ákwilé né negbo. Abifo átulé ebwó kpaá alá mangbomangbo, yémbó ákámé

negbo áshya mamferé metóó ne Esòwò bòó ályaa ébwó. Apyembò nnó meso gébé Esòwò apye ébwó abó genwá eyi gepwóó amu. ³⁶ Abifò ájwa ébwó ne atulé ébwó ne otoo, awe abifò ne bò mkpòkòvè áfyé ébwó né gepúgè denò. ³⁷ Ató abifò ne mataá áwa. Agyá abifò ubauba ne sòó. Awá abifò ne bò aparanja. Abifò alú ubya bò, áfyéé élé mekò ñme. Achyéé ébwó éfwyale, ámmye amu ne ébwò. ³⁸ Akené nya mmu mewaá tametamé ákwòme makwe áshulege, ábiígè né mmu maba mataá ne ambu né mme. Mme yina ákwane yé mambè mbaá ayi ébwó ákágè ájwòlegè wye wó.

³⁹ Gétúgè ébwó áfyéé metóó ne Esòwò, áké ébwó ápye gechágénè genó. Yé élé elúmbò, ébwó ásé yé genó eyigè Esòwò anyémeno nnó achyège ébwó wó, ⁴⁰ néndé Esòwò awyaá gechachage genó né metóó mampye eyi getome ntó ne sé. Genó eyimbò gelú nnó aselé esé chónchó ne ébwó apye nnó dékwane chánéné ndere ji akelege.

12

Nte sé Esòwò anywòlege esé mati

¹ Né egbe ewé se, bòó bina ako abi áleré esé ndere áfyéé metóó ne Esòwò álu wyeé, áno esé mme eké geko ápelé nnó áge genó eyigè esé dépyéé nye. Ndere elúmbò, dékpa yéndégenó eyi géndó esé eyi gépye esé déla dékágè lome dégbè mewaá chónchó ne gabo ayi áfwyánege esé. Dékógè metóó délómégè wye gatélé ayi alú esé mbe. ² Ndere délómège dépelé wye ne Jisòs muú anene esé meti défyéé metóó ne Esòwò. Wye élé ji ne akpané nye esé apye metóó ewé défyéé ne Esòwò ékwane chánéné. Ji akamé nya magbo negbone mekpo unòó né gekwa. Ji asé yé mekpo unòó ewé elú né gefógè negbo eniné mbò éfú genó wó néndé ji akaá gekpèkpegè metóó megómégó ewé Esòwò ákwyeé me

ábelé eta wuú. Gétúgè ji agboó negbo eniné mbò, ji ajwòlé nana né melu enógè né egbe ébwònyé Esòwò.

³ Tégè ndere ji akógè nya metóó agené éfwyale né amu bòó ubeé, bòó ápaá ji. Tégè wye ji nnó ékágè enyú debe ne gepwa metóó detò meti. ⁴ Ummye ebi enyú démmye manlyaa gabo delú dammye dekwóné mbaá manoó nyú machyège mme. ⁵ Nnó enyú dejií me nte majyéé ami Esòwò achyége enyú ndere baá bií? Ji ajóó aké, “Maá wa, Esòwò anyágè wò gétúgè gye ayi wò ópyéé, ósege fò ewú eké éfuú yé genó wó. Ashúlegè wò ndo, óbege ne gepwa. ⁶ Kaá nnó Ata alerege lé chuchu yina mbaá muú ayi ji ábòó gejeé ne ji. Ne atulegè lé yéndémuú ayi ji aselé nnó alú maá wuú.” ⁷ Ndere elúmbò, kógè metóó né chuchu ayi Esòwò alerege enyú, manleré enyú genó. Ji apyembò élé ne enyú ndere nte apyéé ne baá bií. Nde maá ayi apyége gye nte wuú alá alerege fò ji chuchu? ⁸ Mbógè Esòwò alá alere enyu chuchu né gye ayi dépye ndere ji apyéé ne baá bií ako wó, ebyennó enyú dépó fò baá bií wawá lé delú baá ulò. ⁹ Genó eyigè fò gelú nnó, ante sé fa mme alerege esé chuchu mbógè dépyégè gyeé, denoge ébwó. Ndere elúmbò, elú galógáló nnó esé déwúgè dòó ne nte sé muú abòó mandoó sé, nno debò genwá. ¹⁰ Ante sé fa mme alerege ese chuchu né mboó gébé ndere ejigè ébwó gétúgè gyeé ayi esé dépyéé, Esòwò alerege esé chuchu gétúgè gyeé ayi dépyéé né galógáló awé sé, nnó esé debe bòó ukpea ndere ji. ¹¹ Né gébégè alerege esé chuchu déselé fò nnó élé genó gelógéló. Déselé élé nnó élé genó eyi gepyéé esé débèé meshwèmeshwè. Yémbò éwyagé, éfwyale ewémbò echwóó ne galógáló mbaá bòó abi ágií genó wyeé. Epyéé nnó ébwó apyége genó eyi gelú cho ne nnó

ábé nesò ne ate bɔ́.

Majyé ne mbeé mekwele

¹² Ndere dékaá mbò, gbarege unó chancha ne amu nyú ayi abɔ́ gepwa ne tenege ne eshye ne uka nyú ebi uweré. ¹³ Chógé wye mbe dékené né mati ayi alú chó nnó ékágé uka nyú ebi uloo né uferé ubwiré, utógé lé tógé.

¹⁴ Mmyegé nnó débé nesò ne bɔ́ ako. Mmyegé ntó nnó débé bɔ́ ukpea. Muú alá ápó muú ukpea agené fɔ́ Ata. ¹⁵ Ségé gébé nnó ékágé muú nyú fɔ́ apye genó eyigé Esɔ́wɔ alyagé manleré ji galógáló. Ségé gébé nnó ékágé muú nyú abe ne gepɔ gebogebɔ. Gefógé gepɔ eyina gelú eké nchye ayi agbógé unywone bií uchwɔ́ ne efwyale ne uchɔ́ gejamégé unó ebifɔ́. ¹⁶ Ségé ntó gébé nnó ékágé muú nyú fɔ́ abe ne gepógé ubelé tametame. Yé eké muú ayi abyaá depɔ́ré Esɔ́wɔ ndere Esao apyéé. Ji akpo dékpaá tí ndere maá mbe gétúgé némbane menyéé. ¹⁷ Ebelegé ammye nnó ama abɔ́ dékpaá etií nnó nte wuú achyéé ji méjé ewuú ndere maá mbe yémbò nte wuú ashya. Akele meti ne manse amé nnó akwɔ́ré mecho ewéna age wɔ́.

¹⁸ Féregé mbaá ayi enyú détene mbò nana manchwɔ́ kwókwólé ne Esɔ́wɔ. Enyú détene fɔ́ né melu ewé bɔ́ Isrelí atene nya wɔ́. Ebwɔ́ átené nya kwókwólé ne mekwe ewé akuú nnó Sina mbaá ayi muú ákage ta. Melu ewé mewe ebɔ́ elúlé wum, wum, empinya gemua gekwene mbaá alá chendeé ne mbyo ammye ntó wuuuuuu. ¹⁹ Ebwɔ́ awú meko emba ewé áfɔ́me. Awú ntó meko muú fɔ́. Genó eyi muú yimbò ajɔ́ gépye Ebwɔ́ anemmye nnó muú yimbò amágé jɔ́ sé meko yicha Ebwɔ́ áwú. ²⁰ Ebwɔ́ ajɔ́ mbò néndé genó eyigé muú yimbò ajɔ́ gepye Ebwɔ́ abɔ́ efó dɔ́. Muú yimbò agaré aké, “Yéndé genó eyi getaá mekwe

ewéna, yé ebe elé menya, ato ji ne mataá kpaá te agboó.” ²¹ Genó eyi Ebwɔ́ agené né mekwe ewémbò gepyéé efó kpaá Mosis jimbó ajɔ́ aké, “Nwere ne efó metáá.”

²² Yémbò enyú détene elé kwókwólé ne Mekwe Sayon. Mekwe ewéna ne elú melo Esɔ́wɔ muú alú mebe. Melo ewémbò elé Jerosale ayi alú né mfaánebuú. Elé né melo ewéna ne makiénné Esɔ́wɔ gejamegejame áchomé wye ne nechóhó. ²³ Enyú delú mbò lé né echomele bɔ́ abi Esɔ́wɔ ajyaá ndere baá mbe bií, Ebwɔ́ bina ne ásámé mabɔ́ bwɔ́ né mmu ηwe ayi alu né mfaánebuú. Enyú déchwɔ́ mbaá Esɔ́wɔ muú asɔ́ mpa bɔ́ ako, ne décho mbwa ne mandoó bɔ́ mbembe abi alú cho. Ebwɔ́ bi Esɔ́wɔ apyéé nnó ákwane chánéné ndere ji akelege. ²⁴ Enyú déchwɔ́ mbaá Jisɔ́s muú áchomé akwaá mashu ne Esɔ́wɔ né menomenye meke. Enyú déchwɔ́ né manoo míí ami mameé enyú mmye. Mami majógé genó eyigé gelome gepwɔ́ eyigé manoo Ebel.*

²⁵ Ségé gébé nnó ékágé déshya manwú genó eyi Esɔ́wɔ ajógé ne enyú, néndé bɔ́ abi mbembe abi áshya manwú ne muú ayi ákwele Ebwɔ́ mbeé fa mme áge meti mambo efwyalé wɔ́. Ndere elúmbò, esé déshyagé manwú genó eyigé Esɔ́wɔ né mfaánebuú agaregé esé, ebyennó dékagé bo nye fɔ́ efwyalé ewé echwɔ́ wáwálé. ²⁶ Meko ayi ji ajɔ́ mbembe anyigé mme. Nana anyémeno nnó, “Né ndɔ́ ayi fɔ́ me nyigé nye sé elé mme jiji, nyigé nye ntó mfaánebuú.” ²⁷ Uchu bi ji ajɔ́ mbò nnó, “Né ndɔ́ ayi fɔ́” ulere nnó unó bi ji akwyéé uko unyigé nye, utane né malu bwɔ́ nnó ebi alá kágé nyigé ubi ne ulaá te kwyakwya.

²⁸ Ndere elúmbò, te mbaá esé dékpene nye né gefwage Esɔ́wɔ eyigé muú alá kágé nyigé,

* **12:24** Elú wáwálé nnó: Manoo Ebel malilé nya nno Esɔ́wɔ ashuú amu, yémbò ami Jisɔ́s malilé nnó Esɔ́wɔ agene esé meshwe.

détamege Εσωω, défεge ji né meti εwé εγώ ji, dénóge ji ne εfo metάó 29 néndé Εσωω se alu εκέ mewε εwé εσάó yéndégenó.

13

Gepó eyigé bad Εσωω abάó mambε ne geji

¹ Enyú debó mamgbógé ne ate ndere ate aηme agboó ne ate. ² Délyage fó manene aηkéé né mmu upú nyú. Kágé nnó mbά ne bά abifó άpyeé ne anene makiénné Εσωω dankaa. ³ Tége bά abi alú né denά. Σεge nnó enyú ntó délú né denά ne εbwά chónchό. Tége ntó bά abi άgené εfwyalé. Sége nnó enyú ntó dégené εfwyalé εκέ εbwά.

⁴ Bά ako άnógé depóre neba. Yéndé mendé ne menά abe ne ate ndere bά abi άbané neba άbeé, ékágé muú ályaa nte άjye άkelé muú yicha né dafye. Tége nnó bά abi άkwené ulά ne άbelégé ubele tamé tamé, Εσωω άσάó nye mpa bwά.

⁵ Débógé fó mmwólé ηka, yémbά sege yéndégenó eyigé enyú déwyaá gekwané ne enyú kwanege néndé Εσωω ajάó aké, “Me nkágé lyaa fó enyú chacha, ne nlyagé fó enyú mbya” (Det. 31:6) ⁶ Ndere elúmbά, εsé dékágé do εbwά εwome déjάó ndere muú fά ajάó nnό, “Ata álú mempoó wa. Me nfάó fά. Ndé genό muú άkágé pye me?” (Ps. 118:6)

⁷ Tége άkpakpa nyú abi άbάó mbe átíi enyú ame né depóre Εσωω. Tége galógáló ayi εbwά alú nya fa mme άpyeé. Gyérege ndere εbwά άfyéé metάó ne Εσωω. ⁸ Jisά Kras akworege fά. Ndere ji alú nya, mbά ne ji alu fina, ne mbántó ne ji abeé nye te kwyakwya. ⁹ Σεge gébé nnό ékágé délyaa ufo ufάó unό bi bά άlerege ubwólé enyú. Genό eyi gelome gepwά, elé galógáló ayi Εσωω alerege nnό matάó nyú άbénégé, epófά mankwlege mabe ayi atome ne depóre menyéé. Aji

άpoógé yé bά abi άkwlege aji né meti fά.

¹⁰ Εsé déwyaá geluógé upε eyigé ampyeé upε abi άpyeé upε né melú ukpea ála abά fά manye menyéé ayi atanege wye wά. ¹¹ Etukpe εκέ epye upε né melu ukpea εwé epwά malú ukpea ako, άwáne menya άkpa manoó manchyéé ndere gepε mbaá Εσωω gétúgé gabo ayi bά άpyeé. Yémbά άkpane menya yimbά jimbά, áfe άσάó ji né mekpo meti.

¹² Wyémbά ntό ne gepε eyigé Kras apyeé gelu. Ji agbo né mekpo meti Jerosale nnό ji ase manoó mií ashwane bά bií άbé bά ukpea. ¹³ Ndere elúmbά, délyaa melo dékwólé Jisά dékpa mekpo unάó εκέ ji. ¹⁴ Néndé εsé depwά ne melo fa mme εwé εbeé te kwyakwyaá. Εsé dépelé mange melo εwé εchwάó nye. ¹⁵ Ndere elúmbά, dékoó né amu Jisά défεge Εσωω yéndégébé. Déké défεge ji mbά, elú wye εκέ gepε ne dépyémbά mbaá Εσωω. Désε lé mano sé dékwane mabά mií nnό ji ne alu Ata. ¹⁶ Délyage fά mampyege galógáló ne mampógé ate aηme ne unό bi déwyaá néndé ge upε ebi uγάó Εσωω metάó mbά.

¹⁷ Wúgé ne άkpakpa nyú ne dépyege unό bí εbwά ágarége enyú. Εbwά άpelé enyú né depóre Εσωω ndere bά abi bií uma atanege né mbe ushu Εσωω agaré ndere εbwά άpelé enyú. Enyú déké dépyeé unό bi εbwά ágarege enyú, άpye nye utάó bwά ne metάó megomegá. Délá déwuú fά ne εbwά, άbeé ne mesome ndere άpye utάó bwά ne εwémbά épógé yé enyú né meti fά. ¹⁸ Nεge wye mmye gétúgé sé néndé εsé dékaá nnό déwyaá matάó mmu pópó mampye genό eyi gelú choó yéndégébé. ¹⁹ Me nnene enyú mmye dáó nnό enyú dénemmye mbaá Εσωω nnό apye me nge meti mma nkeré eta nyú wáwá.

Mmyemenene ne matame

²⁰ Nnɛnɛmmɛ nnó Ɛsɔwɔ muú apɛɛ́ bɔ́ abɛ́ né nesɔ, ábámé enyú. Ji ne apɛɛ́ Ata Jisɔs Kras akwílé né negbo. Jisɔs ne alú muú kpaá ambame magɔɔme muú apɛ́lé ɛsɛ́ bɔ́ Ɛsɔwɔ. Mbɔ ne elú gétúgɛ́ manoó mií amií mampɛ́ nnó menomenɛɛ́ ɛwé Ɛsɔwɔ anyéé ne bɔ́ bíí ɛkɛne tɛ kwyakwya.

²¹ Nnɛnɛmmɛ nnó Ɛsɔwɔ achɛ́ enyú yéndégenó gelógéló ɛyígɛ́ enyú dékɛ́lege, mampɛ́gɛ́ unó bi ji akelege nnó enyú dépyegé. Nnɛnɛmmɛ nnó Ɛsɔwɔ apɛɛ́ Jisɔs Kras apóó ɛsɛ́ dépyegé unó bi ugɔ́ ji metɔ́. Déchɛ́gɛ́ ɛgɔ́ mbaá Kras tɛ kwyakwya ne kwyakwya. Amen.

²² Aɛ́me ba, nnene enyú mɛ́mɛ́ nnó dékoó metɔ́ dékú mekomejɔ́ ayi me nsámé mbɔ nchɛ́gɛ́ enyú majɛ́é néndé nsá ji aja wó.

²³ Nkelegé enyú ntó dékaá nnó meɛ́me sé Timɔ́ti atané denɔ. Mbɔgɛ́ abanégɛ́ me wáwá, nké nchwɔ́ó gɛ́ enyú nchwɔ́ó ne ji.

²⁴ Tamege ákɛ́pakpa nyú chónchó ne bɔ́ Ɛsɔwɔ ako. Aɛ́me sé abi atane né Itali aló enyú matame.

²⁵ Nnɛnɛmmɛ nnó galógáló abɛ́ ne enyú ako.

Nwe ayi Jemsi ásamé

Matame

¹ Me Jemsi, memkpané defwé Esowó ne Ata Jisós Kras ne nsámé nwe yina eta enyú bós Jisós abi détyaá déjyé né mme meko. Ntamege enyú. *

Bége ne nechóchó gébége depó détomége enyú

² Anme ba, yéndégébé depó déké détomége enyú, né eta nyú ébé metós megámegó. ³ Tége nnó depó étiré détomége mbo enyú délúlé mamfwaré mbógé enyú défyé matós ne Esowó wáwálé. Depyéé nnó enyú débó eshye mangbáregé matós. ⁴ Ne debó mangbáregé matós nyú yéndégébé, pyége mbo nnó débené né deparé Esowó né yéndé meti, dékaá chánéné yéndégenó eyigé enyú depyéé. ⁵ Mbógé muú nyú ala kaágé genó eyigé ji abós mampye, anémnye mbaá Esowó. Achyégé nye ji majyéé. Esowó achyége majyéé ne metós megámegó akpege fó mbaá muú ayi agíge ji.

⁶ Yémbó muú aké anenemnye, ákamé ne metós ema ábége fó ne dembyó. Akaá nnó muú ayi ábéé ne dembyó, alu eké ngbannyi ebéé mega, ayi mbyo nnyi átene ájyéé yéndé égbé. ⁷⁻⁸ Muú ayi áwyaá matós apea, áférege depó deyaádeyaá né genó eyigé ji apye. Gófógé muú yimbó ékagé áféré nnó Esowó achyége nyé ji genó fó cháchá.

Muú gekpo ne muú gefwa

⁹ Yéndé menmé ayi álú mbya ábé ne nechóchó nnó anea geme né mbe ushu Esowó, ¹⁰ Wyémbó ntó

ne yéndé menme ayi áwyaá gefwa, abós mambé ne nechóchó nnó Esowó apye ji alu lé muú ayi akós deko né mbe ushú wuú. Néndé, ábélégé nye fó mamgbó ndere ukoó byá mewaá úgbóó. ¹¹ Mhémé étyégé ne gelu, edo ukoó bya mewaá bimbó úwánese úgboó, ulós ebwó unó. Wyémbó ntó ne muú gefwa ágboó gébége akwólégé mati gefwa jíí.

Mmuameno átánégé fó mbaá

Esowó

¹² Muú ayi ágbárege metós wuú gébége depó détomége ji abós méjé, néndé gébége aténégé ne eshye apwógé depó étiré mbo, Esowó achyége nye ji nsá ayi ji anyémno manchyéé bós abi ágboó ne ji. Nsá yimbó élé genwá eyi gélagé byé. ¹³ Depó déké détené múú né mmuameno, ékagé ajós nnó, “Esowó ne ámmuáme ji,” yé genó gépó eyi gékágé té Esowó né mmuameno nnó gété ji ápye gabo. Ne Esowó ntó aténé fó muú ne mmuameno. ¹⁴ Yémbó éle uféré uboubo ebi útánege ese matós ne únyúú esé dékpré né gabo. ¹⁵ Ubi ujágé ese né matós dós, úténe ese né gabo ne gabo ntó gébége awége ájeágé achwó ne negbo.

¹⁶ Anme ba abi ngboó ne enyú, dékamége fó muú ápye enyú déno mewaá. ¹⁷ Yéndé echye ewé élú melóméló ne cho, étánege mbaá nte esé Esowó ayi ákwyé unó uko ebi úgénége né mfaánebuú. Unó bi úgénége né mfaá úkwórege malu, ne Esowó akwóregé cháchá. ¹⁸ Esowó ndere ji ákelege, áke ne mekomejós wuú ayi álú wáwálé abyé esé mambye yi meke. Apyémbó nnó esé débé genógé mbe, eyige jimboós ajyaá nnó gébé ejíí né geluágé unó uko ebi ji ákwyéé.

Wúge mekomejós Esowó depyége unó bí ájós

* **1:1** Elú wáwálé nnó: Né ukwene bó nwe abifó ásá wye nnó Matoó Isreli 12. Ne elu wáwálé nnó Jemsi ájós mbo, atome mbo nto ele ne bós Jisós ako.

19 *Aημε* ba, abi ngboó ne enyú, tege nnó yéndemuú nyú akpome mmye mánwúge unó, ase gebe ne ajoge unó ne asoge fə metóó wáwá. 20 Néndé matóó áke ásoó bəó, ákágé pye fə unó ulúúl ébi *Esəwə* ákelege nnó ápye. 21 Ne manjye mbe gétú eyigémbə, lyage yéndé gepə gebogebo eyi gétené enyú mampye gabo, ne lyage ntó ufere uboubo bi enyú dewyaá ne ate. Chyége gemeye nyú mbaá *Esəwə* dékámé ne meko mejóó ayi ji afyéé mmu matóó nyú, néndé mekomejóó yimbə ne ákage pye enyú dépó negbo.

22 Débó mambé bəó abi ápye genó eyigé mekomejóó *Esəwə* ájóóge, délagé fə manwúgé wuú. Deké dewuú délá dépye genó eyigé ajóóge, ebyennó debwəlege gemeye nyú. 23 Ne mbəgé muú awúgé mekomejóó *Esəwə* alá pyeé genó eyigé ajóó, muú yimbə alu eké muú ayi ápéle gemé jii né éféé, 24 agegé ndere ushu bíí ulú atané gé ajyegé éwyágé ajinte ndere ushu bíí úbó ulú. 25 Né mbaá muú ayi ágií mekomejóó *Esəwə* chánchá ayi áferege bəó né mmu gabo ne negbo, ne ajyee mbe mampyé gé genó eyi mekomejóó yimbə ájóó, *Esəwə* ajéle ji né yéndégenó eyigé ji ápyeé. Alu muú ayi alá wuú mekomejóó *Esəwə* wuú, apye genó eyigé ájóó.

26 Mbəgé muú afere nnó anoge *Esəwə* chánchá ne alá gbáregé nénómé níí né mbaá unó bi ji ajóóge, abwəlége lé gemé jii ne yéndégenó eyigé ji ápyeé né mabə *Esəwə* genome mme detu. 27 Unó ébí ulú cho ne pópó né mbe ushu *Esəwə* Nte esé, ébí ji ákelege nnó aηkwəle bíí ápyé gé ulú nnó, ábó mampóógé baá ulame ne akwí andée né efwyale bwó. Abámé gemeye bwó nnó ékagé unó uboubo ébi mme úchó ebwó.

2

Lyadge mansélé bəó abifə nnó áηeá gemé ápwə abifə

1 *Aημε* ba, te mbaá défyee matóó nyú ne Ata sé Jisəs Kras, Ata ayi énogé, élmé fə nnó dékpeégé bəó abifə dépwógé abifə. 2 Désé nnó bəó ápeá áchwó kpe mbaá ayi enyú dégbarege ujwólé. Ama awyá ηka, afyé mandeé malómál, afyé ntó bə nkpáganereé abi ájamé ηka dóó né denereé amu tíí. Ayi fə alu muú gekpo, afye uchálé mandeé. 3 Enyú désé muú ayi afyéé mandeé malómál ne énogé dejóó ne ji nnó, “Ata gé geluógé énogé na jwólé fa.” Ne débwələ mmye, mbaá muú gekpo deké, “Téné éwu,” élá pə mbə wó, “Chwó jwólé fa né metóó gepú.” 4 Depyegé mbə, delere mbə le áηgyá né geluage nyú ne desóó mpa ne uféré uboubo.

5 *Aημε* ba abi gejeé, nénege matu déwú mechó ewé nkélege mangaré enyú. *Esəwə* ajya mé bəó abi áferé nnó álú gekpo, ákwane fə mambé bəó abi áwyaá gefwa né depare *esəwə wə*, nnó ebwó ne álú abi áfyee matóó ne Ata Jisəs wáwálé. Ebwó ntó ne álú bəó abi anyeé nyé gefwa eyigé ji ábó anyeé nyá meno nnó achyegé bəó ako abi ábóó gejeé ne ji. 6 Enyú debyaá bəó gekpo, pə nnó bəó manka ne áfwálege ná enyú? Ebwó ne ájáme enyú dékpeéne unó mpa né máchá eso. 7 Pə nnó wyé ebwó ntó ne áchóó gechánchágé mabə Ata nyú ayi enyú délu bəó bíí?

8 Mbəgé enyú dékelege mampye genó eyi gélu cho, débó mámbéle gekpékpégé ebé ewé élu né mmu ηwe *Esəwə* mfwa sé. Ebé wémbə ejóóge éké, “Bə gejeé ne nte menmé wye ndere əbə ne gemé jyee.” 9 Yémbə deké desele bəó abifə nnó áηeá gemé ápwə abifə dépye gabo, ne ebé ewémbə egbaré enyú ndere bəó abi ákwené ebé. 10 Yé ébélé nnó, muú anogé mabé *Esəwə* ne ákwegé éma ebyennó akwé mbə

elé ájí mako. ¹¹ Néndé muú ayi ájóó nnó “Ókwegé uló” wyé ji ne ájóó ntó nnó “Ówagé muú.” Gétú eyímbò, mbògé muú awagé nte akwé ebé Èsòwò, yéé elé alá kwe uló wò. ¹² Gétú eyina, ngarege enyú nnó yéndégenó eyi dejóógé ne yéndégenó eyi dépyéé, pyége ndere bọ́ abi ákaá nnó bíí uma Èsòwò asele nyé mabé áyina, ayi áferege ebwó né gabo ápa mpa bwó. ¹³ Mbògé muú ála ge meshwé ne nte menmé wú wó, Èsòwò ntó agé né fí ji meshwé gébégé aké apane mpa bọ́. Yémbò muú ayi ágéne meshwé ne ate áhémé akpene unzó mpa Èsòwò tágátágé.

Metó mamfye ne Èsòwò ne uló melu

¹⁴ Añme ba, mbògé muú ajóóge mbò nnó áfyéé metó wú ne Jisàs Kras ne alá lómé melu, galógál awú alu mbò fí? Gefóógé metó ewé ji áfyé mbò nnó ekage pyéé Èsòwò afere ji né unzó mpa né bíí ebi kwyakwya? ¹⁵ Désé nnó añmé fò ápó ne mandeé ne genó eyigé anyéé yéndé bíí. ¹⁶ Ne muú nyú agegé ebwó atamé lé ebwó támege aké, “Deke oo” Èsòwò ájé enyú debó mandeé ne menyéé ayi dekelege yénde bi. Mbògé átamége ebwó mbò, alá chyé ebwó genó eyigé ebwó ákélege wó, ápóó mbò ebwó né ndé meti? ¹⁷ Gége yé nnó mbògé muú ake áfyéé wyé metó éwú éwú ne Kras ne alá lómé melu, metó ewé ji aké mbò afyé ne Kras élu detú.

¹⁸ Ndó fò muú fò akage jóó aké, “Mfyéé lé metó wa éwú éwú ne Kras, ne ayifó aké me ntó mpye elé uló melu ebi Èsòwò akélege”. Né égbé wa, ngige muú ayi mbe nnó léré me gefóó eyigé wò ófyéé metó ne Èsòwò, alá lómé melu, ne me ntó nkeré nleré wò metó wé me mfyéé ne Èsòwò né uló melu bi me mpyéé. ¹⁹ Enyú dékamé nnó Èsòwò alu ama ewémbò éló, yémbò tége nnó aló

nchye ntó ákamé mbò ne épye abi áwére gbagba ne efó.

²⁰ Wò muú defóó délá pò wò, ókelege nleré wò nnó muú áfyége metó ne Èsòwò alá lómé melu, metó wé ji afyéé mbò épó yé eké genó? ²¹ Pé gekwénégé nte sé Abraham. Ndé gepyé Èsòwò aselé ji nnó alu cho né mbe ushu wú? Èle genó eyigé ji ápyé né gébé eyimbo. Ndere ásele Asek maá wú anere mfaá gelú eyigé áchyége gepe mbaá Èsòwò nnó ápye gepe eta wú. ²² Gé yé ndere metó we ji áfyéé ne Èsòwò ekene gelua ne genó eyigé ji ápyéé. Genó eyigé ji apyéé gélere chánchá nno metó ewé ji afyéé ne Èsòwò ekwane. ²³ Genó eyigé ñwe Èsòwò ájóó gelu cho nnó, “Abraham áfyéé metó wú ne Èsòwò. Epyégémbò Èsòwò ase ji nnó alu cho né mbe ushu wú.” Bọ́ ntó aké, ji alu “Mejeé Èsòwò.” ²⁴ Gége yé nnó élé né uló melu ebi muú apyéé, ebi Èsòwò akélege ne aséle muú nnó alu cho né mbe ushu wú, épó fí metó mamfye ne ji éwú éwú.

²⁵ Goge mma méé enyú né mechó ewé fò. Tége Rahab ayi ábó álu nya mendée eno. Ji ase nya bọ́ Isrélí fò abi átame nnó áchwò ápe mewaa bibíí, ane ebwó, apóó ebwó ábó né meti ewé cha ákere. Getu eyigémbò Èsòwò ase nyá ji nnó álu cho né mbe ushu wú.

²⁶ Wyé ndere mendoó étanége muú mmye alaá genkwó, wyé mbántó ne muú áfyége metó ne Èsòwò alá pyéé uló melu ebi Èsòwò akélege, metó ewé áfyé mbò élu detú.

3

Gbarege mánómé nyú

¹ Añmé ba, élómé fí nnó esé gejamé démmyége nnó débé ánleré né gepúge Èsòwò, néndé dékaá nnó Èsòwò acherege nyé mpa esé abi délérege apwò ayi bọ́ abifo.

2 Eise ako depyεé mé gycé né ge-jamégé mati. Ne mbəgé élu wáwálé nnó muú akwe fə nekwené meno né mejóó wuú wó, ébyénnó apó gycé ne akagé gbáre menyammye wuú. 3 Déméé mechó ewé ná ne mpə mekágálá. Defyεgé ηkpəkəvéné né meno wuú, depyεé nnó awu ese. Ne dékaágé já ji ájyε yéndé mbaá yi dekelege. 4 Déméé ntó ndere esogeka ewé ekéne né ebéé mega élu. Yé elé éneá, mbyo nnyi akpane éwú. Muú ayi ajii ekpé akagé sé maá genó nkane nsəm ásó éwú éjyε yéndé mbaá ayi ji ákélege. 5 Wyémbə ne nénómé mekwaá nélú. Yé elé nélú kóó, né wyaá uto né menyammye mekwaá ne nejóóge depə kpakpa.

Tége ntó ndere mbe mewε ákage só gekpékpégé mewaá wum wum wum. 6 Nénómé nélú ntó eké mewε, nélú mbaá ayi gabo mme meko átánege, wye ne ásane achə yéndé mbaá né menyammye mekwaá. Nénómé né lwéége mewε ewé esóó genwágé mekwaá, éls né dembáné kpaá te ágboó. Mewε ewémbə étánege né mbaá danchəmeló jimboó. 7 Esé akwaá dekage nkane ábélege ufóó menya ufóó ufóó. De-belege me menya eyi mewaá ne eyi nnyi, mmyə ne denywəne, depye éji ewuú esé. 8 Yémbə muú akaágé gbare nénómé niú nnó néwuge ji. Nélú genó gebo, muú akaágé gbáre fə néní ne nchye ayi néní néwyaá awane muú. 9 Esé desele nénómé dechyege matame mbaá Ata ne nte sé Esəwə, desele ntó néní deshyéé bəó abi Esəwə akwyéé nnó áfú ji. 10 Meno éwú ne matame ne mashye atanegé wycé. Anmə bá, gefóógé genó eyina gékwané ne esé wó. 11 Manaá manyú ne ami mámyáme mátánégé fə né embú nnyi éma. 12 Anmə bá, dánfelé awómé fə mashu, ne ula ushi úwómé fə ntó dánfelé. Wyémbə ntó ne, embú nnyi ewé éwya manaá malómáló élá tánégé né ebéé mega.

Denğa tire detanege mbaá Esəwə

13 Mbəgé muú nyú fə ama alu ayi áwyaá denğa, ne akaágé ndere Esəwə akélege nnó ese débé, genwá jii geko geleré nnó awyaá denğa ne ake alerege uló melu bií, áshúlé mmye jii mme. Gé gepə yi gélerege nnó muú awyaá denğa mbə. 14 Yémbə mbəgé enyú deke demmye demboó ne ate ne dékelege wyé lé nnó áwú enyú ambií, ékagé débwwégé mmye nnó dewyaá denğa. Désege ntó gebyó dékwéré wáwálé. 15 Gefóógé denğa etiré na détané fə mbaá Esəwə wó. Détané fá mme délúlé déngáre akwaá ne etire aló nchye. 16 Yénde mbaá ayi bəó ábegé áke ámmye demboó ne ate ne áké ákélege nnó ebwə ambií ne ábó unó ápwə abifə, éféé ntó ne mawámé ne yéndé gefóógé gabo abéé. 17 Yémbə denğa etire détánege mbaá Esəwə délú chá. Muú ayi awyaá gefóógé denğa etire na abéé fə ne deba né metóó wuú. Abε ne nesə ne ate anmə, abéé muú nyámeé, atoó fə mekpo, agene meshwe ne ate anmə dóó. Aləme melu, alérégé fə ányá ne abéé fə muú dembwólé. 18 Bəó abi ápye nesə abi ápoóge ntó ate abifə nnó ákéné né mmu nesə, ágene nyε galógaló dóó ayi átánege mbaá unó bi ebwə ápyéé.

4

Dényéégé fə dejeé ne genwáge mme

1 Ndé genó gepyεé ne enyú déwámege, demmye ne ate? Pó lé gétúgé mmwólé unó mme? Ubi ne ummye ne enyú né matóó. 2 Enyú dekelege mambə unó bi dela pə ne ubi, eféé mbə ne dewane ate. Denyéé manwaá, dégéné fə unó úbi enyu dekelege, nkaáwú ne démmyéé, déwámege ne ate. Ne ula bi délá bə unó bi dékélege ulú nnó, degige fə Esəwə nnó achyéé enyú ubi. 3 Ndəfə degiige Esəwə nnó achyé enyú unó bimbə, achyéégé fə néndé degiige ne uféré uboubo.

Deklege nnó achyegé enyú décho né mmwólé unó mme nnó depye nkane ejí enyú. ⁴ Enyú delu eké andée abi ákwéne malo. Dekaa nnó mbogé muú aké agboó ne unó mme yina alu muú mawámé Esowo wó? Yéndemuú ayi abó gejeé manyé dejeé ne unó mme, alu muú mawámé Esowo wawálé. ⁵ Asá né mmu nwe Esowo nnó, “Esowo abo gejee ne mendoó ewe ji afyé esé ne menyammye dó.” Nénde alu eke menó ayi alá kelege nnó mendée wuú akwe uló. Déferégé fó nnó genó eyina gelú detú. ⁶ Yémbó, Esowo apoóge ese dó wyé ndere nwe wuú ájó aké, “Esowo ashyaá yéndegenó eyigé bó abi ábwége mmye ákelege mampye, yémbó apoóge bó abi áshúlege mmye ebwó mme.”

⁷ Gétú yina, lyaáge Esowo áb mfwa nyú. Tenege ukóló ne danchomeló ne aboó nye enyú. ⁸ Chwóge kwókwólé ne Esowo, mbogé dechwóge kwókwólé ne Esowo, ji ntó achwó kwókwólé ne enyú. Enyú bó abi dépyéé gabo, férege amu né gabo yi enyú depyéé, enyú bó abi dedoó manaá dedoó mawéé, tenege meti é má ne mató nyú mmu pópó. ⁹ Tége gabo ayi enyú depyéé, débé meshwé, désómégé, délilí mánsé áshúlégé. Démagé jwase jwane, somege lé somege. Debege fó ne metó megómégó, bégelé meshwé meshwé. ¹⁰ Shulégé mmye enyú mme né mbé ushu Ata, depyéé mbó abwége nye enyú ntó mfaá.

Déjógé fó depó debodebo ne ate aḡmé

¹¹ Aḡmé ba, dejógé fó depó debodebo ne ate. Mbogé muú ajógé mejó mebomebo ne nte menme wuú, ye asoge mpa wuú mbó, ebyennó ajoge mbó atome ne ebe Esowo ne ajoge mbó lé nnó epófó cho mánsó mpa. Mbogé ajógé nnó

ebe epófó cho, ebyennó ji ábélege se ebé, ne asele geme jí nnó apwó ebé Esowo. ¹² Elé Esowo mbíí ne awyaá utó mánychéé bó ebé ne mámpa mpa bwó. Ji ntó ne awyaá utó mámpye muú atané né unó mpa. Ji ntó ne awyaá utó manwá muú. Wó oféré nnó ólu waá ayi ótenege ójóge gabo mbaá menmé wye?

Lyadge mmye mebwége

¹³ Wúge, enyú bó abi déjógé nnó, “Waá fina, waá geyana deyjéé nye gefógé melo ewe. Debelege éwu genógé nḡme, dekene gese ne debóó nyé nsa nka.” ¹⁴ Enyú dejógé mbó dekaa nnó geyána abéé nnó? Geḡwáge nyú gébéé nye nnó? Geḡwáge nyú gelú eké gekógé dondo, eyi géchwógé gelá wyágé mankaá. ¹⁵ Enyú débó manjó lé nnó, “Mbogé Esowo ajógé nnó denyé geḡwá, denyé nye geḡwá dépye yéndegenó.” ¹⁶ Ndere elúmbó, enyú délú detéé wye geḡwá ne nsá nka, debwége mmye ne dewyaá nepá. Mmye mebwége eyimbo elome fó.

¹⁷ Tége nnó mbogé muú akaá genó gelógélé eyigé ji abóó mampye ne alá pyéé géjí wó, apyéé mbó élé gabo.

5

Afwa nka dgene nye efwyale

¹ Wúge enyú afwa nka, débó manlíí ne dekalege né gekpékpégé efwyale ewé echwóó nye eta nyú bíí fó. ² Gejamege unó bi enyú déwyáa né mmu upú uchóó, ne ugbáge únyéé mandeé nyú. ³ Nférekán achó me nka nyú. Nférekán yimbo alere nnó, wye nkane áchóó nka nyú, mbóntó ne menyammye nyú áchóóge ndere mewe esóó genó. Mme achwóó byé yémbó enyú denywerege wye manka nywerege né mmu upú nyú eké yé genó eyi géchwóó pyé enyú gépó. ⁴ Wúge magbo ayi bóó abi ápyéé utóó né makóó nyú álilí gétúgé manka áyi

enyú denyéε ebwó ne délá kélége manchyéé. Eféé ne ebwó álilí áshúlege enyú ndo. Magbo ayi ebwó álilí gétúgé mbwe ayi ebwó ákyéé, akwone matú Anyátá Eσωω. ⁵ Enyú denyéε geηwá fá mme depye yéndégenó eyigé dékélege. Denyéé, dewene, denjeage eké mpó mabo eyi ela kaá nnó fina ne áwáne nyé éji wó. ⁶ Enyú depye ámpané mpa áke bóó abi alá pyé gabo wó ákwé mpa. Déwá bóó abi álu cho né mbe ushu Eσωω yé mmye ádoré wó.

Kóge matóó degilé Ata Jisós

⁷ Gétú yina áηmé ba, ngarege enyú nnó dékógé matóó, dégilé kpaá te gébége Ata Jisós Kras achwóó nye abané esé fa. Féregé ndere mempyé makóó ágilé mamba mbwé melóméló né mekóó wuú. Ajwólege ákoge metóó agilé manaá nnó ákwé, gébége aké akwene ji agilé nnó mbwé áwé. ⁸ Wyé mbóntó ne enyú débóó mánkó metóó, dépwagé néndé, gébé eyigé Ata Jisós akérege nyé géla kwókwólé.

⁹ Ndere dégilé aηmé ba, dénmenége fó humhum déshúlégé ate ndo. Depyege mbó debéé gyé gébége Eσωω aké apane mpa nyú. Nénde gébé eyigé Jisós gekpékpége mempane mpa achwóó géla kwókwólé. ¹⁰ Aηmé ba, sége gekagé neke né bóó ekpávε Eσωω, ebwó ágaré nyá mekomejóó né mabo Eσωω. Agé gejamége efwyale yémbó ájwólé metóó kó. Kóge ntó matóó ndere ebwó ápyéé. ¹¹ Kaáge nnó esé dese ebwó ndere bóó abi Eσωω ajéle ebwó, néndé ebwó átene ne eshye kpaá te kwyakwyá. Enyú debó dekaá ndere Job akogé nyá metóó gébége depó détome ji. Ne ndere Eσωω apyé nnó ewuú efwyale ekwyá ne galógáló. Wáwálé, Eσωω álome melu ne agene esé ako meshwe

¹² Aηmé ba, wúge mechó kpaá ewé me nkélege mangaré enyú. Yéndégébé muú ake akélege

mánjóó genó ásé gébé ékagé ákélé yé genó fó. Yé ébé elé mabo mfaánebuú yé ele mme. Akélagé yé genó fó cháchá. Mechó ébege ewé ji ákamege akámé “eh” ne ébege ewé ji áshya, ashya “ηgba.” Mbóge muú apyégémbó, ábóó fó mpa ne Eσωω.

¹³ Mbóge muú nyú awyaa efwyale ánemmye mbaá Eσωω nnó ápoó ji. Mbóge muú nyú metóó égóó ji, ákwá makwa áféé Eσωω. ¹⁴ Mbóge muú nyú améé, ákú ákpákpa échomele bóó Eσωω áchwóó áné mmye mbaá Eσωω gétú ji. Aké anenemmye áwaa ji mawéé ne áne mmye né mabo Ata Jisós Kras nnó Eσωω ápyé ji átoó. ¹⁵ Mbóge ánegémmye mbo, ne áfyége metóó ne Eσωω, mmyemenene yimbo épye nye muú nemée yimbo átoó. Eσωω apye nye menyammye wuú átoó. Mbóge ápyége unó uboubó Eσωω ájige nye nte gabo wuú. ¹⁶ Gétú eyína nchyege enyú majyéé nnó mbóge muú nyú apye gyéé mbaá nte menmé, ashu eku né gabo ayi ji ápyé eta wuú ne yéndémuú nyú anenemmye nnó Eσωω ápyé enyú détoó mbaá mameé nyú. Ne enyú debó mánkaá nnó mbóge muú átenége cho né mbe ushu Eσωω, mmyemenene jii echyá ne ewyaa utó mampye Eσωω apye yénde gekpékpége genó eyigé agi ji. ¹⁷ Tége Elija. Abó alu mekwaá wyé ndere esé. Ane nyá mmye mbaá Eσωω ne metóó wuú meko nnó Eσωω ágbaré manaá. Eσωω agbaré nyá manaá né gebagé mewaa eyimbo. Mekwéé ákwe kpaá te né aηme aleé ne geba yé eηka manaá échyé mme né gebagé mewaa Isreli wó. ¹⁸ Ebélagé, ama anémmye ne Eσωω ató manaá matané mfaá makwé jegé jegé. Mme ala nywanywa ne unó úló mánwéné.

¹⁹ Aηmé ba, mbóge muú nyú anogé mewaa alyágé meti ewé wáwálé ne muú fó apoóge ji

akérége wye, gé mechó melóméló
 mbá. ²⁰ Kaáge nnó, yéndémuú
 nyú ayi ájáme muú ayi ápyéé
 gabo nnó alyaá gabo ákére meso
 mbaá Εσωω, εbyennó aferé ji né
 negbo. Apye ntó nnó Εσωω ájinte
 gejamégé gabo wuu.

N̄wε mbε ayi Pita ásamé

Matame

¹ Me Pita, ηγβά Jis̄s Kras ne nsame ηwε yina. Nt̄ome ji eta nyú b̄oó abi Ēs̄w̄o ajyaá, enyú delú ndere aηkεé fa mme. Enyú abi délaá tyatya déjw̄olege né mme Rom né gebagé mewaā P̄ontus, Galasiya, Kapadosia, Ēsya ne abi ajw̄olege né B̄etinya. ² Ēs̄w̄o ajya enyú nnó débε baá bií wyε ndere ji ab̄oó mε mbε aferé nnó eβεé mb̄o. Ēs̄w̄o apyεmb̄o, ne Mendoó wuú epye enyú delu b̄oó ukpea nnó enyú dewúge ne Jis̄s Kras. Manoó mií mámége enyú mmyε, máshw̄ónégε enyú nnó débε pópó. Me n̄nenemmyε nnó Ēs̄w̄o aléré enyú galógál̄s ne nes̄o gejamé gejamé.*

Efwyale epye nnó dégilé mamb̄o genwá eyigé déneré met̄oó wyéé

³ Detame Ēs̄w̄o, ji alu Ēs̄w̄o ne Nte Ata sé Jis̄s Kras. Gétúge gejamégε galógál̄s ayi ji alrege esé, ábyé esé mambyε ayi meke. Ne nana esé dégilé ne mat̄oó se mako nnó tε ndere ji apyεé Jis̄s Kras akwilé né negbo, meso gébé ji achyεge nyε sé yéndé genó eyigé ji ányém̄eno nnó achyεge esé. ⁴ Genó eyigé f̄o eyigé esé dema n̄ere mat̄oó wyéé gelú nnó, ji Ēs̄w̄o achyεge nyε eyigé sé gefwa. Ne gefwa eyigémb̄o, géchógé f̄o, gep̄o ne deba ne gegboó f̄o manaá. Ēs̄w̄o ábelé geji ch̄ánéné né mfaánebuú gétúge enyú. ⁵ Enyú défyéé wyε met̄oó ne Ēs̄w̄o, getu eyigémb̄o ne ji ábáme enyú né utó bií kpaá tε ji achyεge nyε enyú yéndégenó eyigé ji ákwyéé me ábele agile nnó achyεge b̄oó bií

abi ji áfere ebw̄ó né efwyale gabo né bií bi kwyakwya.

⁶ Né getú eyigémb̄o, bege wyéé ne nechóch̄ó, yé lé débεé nyε ne mesome né mboó gébé gétúge mmuam̄eno ayi achw̄oó nyε eta nyú matimati. ⁷ Mmuam̄eno yina, alú lé nnó afw̄ore mb̄ogé enyú défyéé met̄oó ne Ēs̄w̄o wáwálé. Gegé, yé gesege mab̄o eyigé ákuú nnó gul, genó eyi gekágé ch̄oó, áfyéé lé ji né mewε ne afw̄ore mb̄ogé al̄ome. Mb̄ontó ne met̄oó ewé enyú défyéé ne Ēs̄w̄o elú melómél̄s epw̄o gul ne ab̄o mamfw̄ore ewú. Afw̄orege met̄oó ewé enyú défyéé ne Ēs̄w̄o, agegé nnó etene ch̄ánéné Ēs̄w̄o afεge nyε enyú, débε nyε ne ηḡo ne enógé né bií bi Jis̄s Kras alerege nyε mmyε. ⁸ Enyú dégb̄oo ne Jis̄s, yé lé enyú dela délu dange ji. Ne nana ayi enyú déla dégene ji, défyéé wyéé met̄oó ne ji. Ewéna epyennó enyú débεé ne gekpekepegé nechóch̄ó eniné muú alá akágé garé f̄o. ⁹ Enyú déwyaá gefógé nechóch̄ó enina gétúge Ēs̄w̄o áfere enyu né efwyale gabo ewena, ewe elú genó eyi gépyéé enyú défyéé met̄oó ne ji nnó deb̄o. ¹⁰ B̄oó ekpave Ēs̄w̄o ab̄o mε mbε, agaré galógál̄s ayi Ēs̄w̄o ákwyéé me ábelé eta nyú. Ne ákele ch̄ánéné nnó ákaá mech̄o ewéna ewe etome ndere Ēs̄w̄o áferege b̄oó né efwyale gabo. ¹¹ Mendoó Kras ewé elú b̄oó ekpávε Ēs̄w̄o né mmyε eb̄o mbε egaré ebw̄ó gefógé efwyale ewé Kras agene nyε ne ηḡo ayi ji ab̄oó nyε gébége efwyale ewéna ebyεge. Ne ebw̄ó ammyε nnó akaá gébé eyigé unó bina upyεé nyε ne gefoge muú ayi unó bina upyε nyε ne ji. ¹² Ēs̄w̄o apyε b̄oó ekpávε Ēs̄w̄o bina akaá nnó utó bina ebw̄ó ápyéé f̄o né galógál̄s ebw̄ó amb̄oó, ápyéé lé né galógál̄s nyú. Unó bi ebw̄ó ágaré, élé wyε ubi ne ágare abya melómél̄o

* **1:2** Elú wáwálé nnó: Né gébé eyigé Ēs̄w̄o ágbárege menomenyεé ne b̄oó Is̄reli, Mosis ase manoó menya ayi awáné ab̄oó mbε améé né geluage upε ne améé b̄oó né mmyε nnó ábε pópó. (Ge Ēs̄o. 24:8)

eta enyú. Ne elé Mendoó Ukpea ewé Eṣṣwṣ atṣme etané né mfaánebuú ne echyee ebwṣ utó ágare unó bina. Wye lé unó bina ntó ne makiénné Eṣṣwṣ ákelege nnó áge ndere upyee.

Bege bṣṣ ukpea

¹³ Ndere elúmbṣ, kpomege mmye mampyege genó eyigé Eṣṣwṣ aklege. Gbarege mmye nyú chánéné né yéndé meti ne nerege wye matṣṣ nyú mako né galógáló ayi Eṣṣwṣ achyeye nye enyú né bií bi Jisṣ Kras achwṣṣ lere nye mmye.

¹⁴ Wuúgé wye ne Nte nyú Eṣṣwṣ, ne lyaágé ubobo unó bi ujigé enyú matṣṣ, ebi enyú debṣ dépyee nya gébégé enyú debṣ delu dankaa Eṣṣwṣ.

¹⁵ Eṣṣwṣ muú akuú enyú nnó debe bṣṣ bií, alú muú ukpea, wyembṣ ntó ne enyú debṣṣ mambṣ bṣṣ ukpea né gepṣge nyú geko.

¹⁶ Néndé ása né mmu ḡwe Eṣṣwṣ nnó, Eṣṣwṣ aké, “Bege bṣṣ ukpea me mbṣṣ nlu muú ukpea.”

¹⁷ Eṣṣwṣ muú deke dénenemmye dékuú ji nnó Nte ese, ji alú muú ayi apane mpa bṣṣ ako. Ji apane mpa ndere yéndémuú apye unó, alerege fṣ aḡya. Ndere elúmbṣ, chyeye wye ji enógé né efo metṣṣ ndere débelege genwágé nyú geko fa mme eké aḡkeé.

¹⁸ Enyú dékaa nnó gébégé Eṣṣwṣ anamé gemeye nyú, detané né gebyanḡkwógé gepṣ eyigé ukwene ante nyú álere enyú, ase fṣ genó eyi géchṣge ndere ḡka ne ana enyú wṣ.

¹⁹ Ase lé gechachage manó Kras, ne aname gemeye nyú. Kras alu eké egṣḡme ewé elá epṣfṣ gechúchúle, ne gebá né mmye.

²⁰ Eṣṣwṣ abṣ mé mbṣ, ajya Jisṣ gemeye nnó ji akwyee mme yina. Ne ji apye Jisṣ achwṣ fa mme né kwyakwya gébé eyigé na, nnó áge ji né galógáló nyú.

²¹ Ne elé gétúgé genó eyigé Kras yina apye ne enyú défyee metṣṣ ne Eṣṣwṣ. Eṣṣwṣ apye Jisṣ akwilé né negbo, abelé ji né melú enógé. Getú eyigémbṣ, ne enyú déneré metṣṣ ne

Eṣṣwṣ, ne dékaa chánéné nnó apyee nye yéndégenó eyigé ji ájṣṣ.

²² Enyú débṣ gejeé eyigé wáwálé ne ate nana néndé déwú ne genó eyi gelu wáwálé. Ndere elúmbṣ, bṣṣgé gejeé gbene ne ate ne matṣṣ nyú mako.

²³ Elé mekomejṣṣ Eṣṣwṣ ayi alu te kwyakwya, alá akwṣrege ne Eṣṣwṣ aselé ábyene enyú mambye yi meke. Ndere epyembṣ, enyú dela baá Nte ayi alá gboó fṣ, epṣfṣ ayi agboó.

²⁴ Asa né mmu ḡwe Eṣṣwṣ nnó, “Bṣṣ ako alú eké byaa mewaa. Ne genwá eyigé ebwṣ ányee gebṣ gelú eké ukoó bya unṣṣ. Byaa mewaa uwanesegé, ukoó bwṣ ude ukwe mme.

²⁵ Yémbṣ meko mejṣṣ Eṣṣwṣ alu te kwyakwya.” Ne meko yimbṣ elé abya melómélṣ ayi ágare enyú.

2

Ntaṣ eniné Eṣṣwṣ ajyaṣ nelú nelónélṣ eta nyú abi delú bṣṣ ukpea

¹ Ne te mbaá Eṣṣwṣ ábyene enyú mambye yi meke, lyaágé yéndé gefṣgé gabo. Débyṣgé fṣ gebyṣ, débṣwṣlege fṣ démbṣwṣlé, défyeye fṣ ame né unó bṣṣ, ne déjṣgé fṣ mejṣṣ mebo ne ate.

² Enyú delu baá ake, shyaágé lé manyú nembṣ nelónélṣ eniné mendoó echyeye. Nembṣ eniné mbṣ, elé menyee ayi mendoó ayi apyee nnó enyú déwéné né depṣré Eṣṣwṣ kpaá te dékwanege mambṣ unó bi ji áferé nyú né efwyale gabo nnó débṣ.

³ Pyegé wyembṣ, néndé enyú ambṣṣ défwṣré me dége nnó, Ata alṣ melu.

⁴ Chwṣgé mbaá Ata, ji alú eké ntaá eniné nelu nebṣ. Akwaa abṣ áshya ji nnó alṣme fṣ, yémbṣ Eṣṣwṣ ajya ji néndé, age nnó ji alu melómélṣ.

⁵ Enyú ntó delú eké mataá ayi alú abṣ, Eṣṣwṣ aselé enyú mantene echa upe wuú né mendoó, nnó enyú debé amppe upe ukpea abi achyee gemeye ebwṣ mamppe upe ebi ukwané Eṣṣwṣ metṣṣ gétúgé genó eyigé Jisṣ Kras

apyeé. ⁶ Mbò ne elú, néndé asa né mmu ñwe Esòwò nnó Esòwò aké, “Gegé me mbele ntaá né melo Sayon, ntaá eniné na ne negbarege ekwòó gepú. Me njya néní nelú nelónéló. Ne yéndémuú ayi áfyéé metòó ne ji, abòó fò mekpo unòó.” ⁷ Ne enyú abi défyéé metòó ne ji, ntaá eniné na nelú nelónéló eta nyú yémbò né mbaá bòó abi alá áfyéé fò metòó ne ji wó, alu eta bwó eké, “Ntaá eníné ántené upú áshyaá nnó nelómé, wye lé néní ne nelaá ntaá eníné ne gbare ekwòó gepú.” ⁸ Asa ntó nnó, “Ji alú ntaá eníné bòó ákparége wye ne etarave ewé epyéé bòó akwene mfaá.” Bòó ákparé wyeé néndé ebwó áshya manwú mekomejòó Esòwò. Ne genó eyigé ebwó ápyéé gelú wye ndere Esòwò ákwye ábelé nnó epye ne ebwó.

⁹ Yémbò enyú delú bòó ntoó eniné Esòwò ajyaá, enyú delú ampyéé upé abi apyeé upé mfwa. Enyú bòó ntoné Esòwò enyú delú bòó Esòwò. Esòwò ajya enyú nnó dégarege bòó né ukpekpe unó bi ji apyeé. Elé ji ne aferé enyú né mmu gemuá ne dékpene né gekpekpegé genjgbò jíí. ¹⁰ Mbé mbé enyú dépò yé bòó fò yémbò nana enyú delú. Mbé mbé Esòwò agene fò enyú meshwe, yémbò nana agene.

Nogé ákpakpa melo

¹¹ Anjme ba abi gejíí, enyú delú bòó abi dékoóge fa mme koóge delú anjkeé. Me nene enyú mmye nnó délyaa ubobo unó bi menyammye ákelege ebi bòó ágboó mampyege. Unó bina ne ummyéé amu ne mandoo nyú. ¹² Bege ne gepò gelógéló ne bòó abi alá pò fò bòó Jus nnó, yé ebwó aké ashulege enyú ndo nnó dépyéé gabo agene unó ulúúló ebi enyú dépyéé. Deké dépyéé mbò, né bií bi Esòwò áchwòó ge bòó, ebwó afege nye ji gétúgé galógáló ayi enyú dépyéé.

¹³ Shulegé mmye nyú mme déwúgé ne ákpakpa ako abi ápelé

enyú, déké dépyéé mbò dénogé Esòwò ne mfwa melò ndere muú ayi abòó melò meko. Deké dépyéé mbò dénogé Esòwò. ¹⁴ Yé ebe elé bò gomena, wúgé ntó ne ebwó néndé muú kpaá melò ne atòme ebwó nnó áchwòó afyege bòó abi apyeé gabo né ubale ne nnó afege bòó abi apyeé galógáló. ¹⁵ Pyegé wyembo, nnó dégbége mano unkekene bòó, abi ajógé mejòó ewé ebwó alá ákágé fò ula. Gegé galógáló ayi Esòwò akелеge nnó dépyége mbò. ¹⁶ Bege ndere bòó abi aláá mmyemmye bwó. Ne ékágé dénmage amu dépyege gabo gétúgé délaá mmyemmye nyú. Yémbò begé lé ndere baá défwé Esòwò. ¹⁷ Chyegé enógé mbaá bòó ako. Bógé gejeé ne ate bòó Esòwò. Bege ne efo Esòwò, dénógé mfwa melò.

¹⁸ Enyú baá défwé, shulege mmye nyú mme, déwúgé ne bòó abi abòó enyú ne enógé. Pyegé wyembo ne bòó abi asele depò pere alòme melu ne enyú chóncho ne, abi ábálege mmye mampye utòó ne ebwó. ¹⁹ Muú aké atéé Esòwò ne akóge metòó ndere bòó áchyeége ji efwyale detú, metòó egòó Esòwò ne ji. ²⁰ Muú abòó fò nsa mbógé akogé metòó né matule ayi átulege ji gétúgé ji apyeé gyéé, yémbò muú apyegé genó eyigé gelú cho ne bòó ápyége ji aké áwuú ubalé ákogé metòó, Esòwò afeége ji.

²¹ Gegé ula bi Esòwò akuú enyú mbò. Ne mbòntó ne Kras agene efwyale gétúgé enyú ne alere enyú ntó ndere debòó mangene efwyale ndere ji. ²² Asá né mmu ñwe Esòwò nnó, “Kras apye yé gabo fò wó ne, yé gebyó Ji abyó wó.” ²³ Yé gébége ajuú ji mashye né mmye ji ashuú ebwó meko wó. Ne yé gébége apye ji agene efwyale ji achare fò yé nnó ashuge ebwó wó. Yémbò achye lé geme jíí mbaá Esòwò muú apané mpa chánéné. ²⁴ Kras jimbo akpa gabo ese né menyammye wuú né mfaá gekwa. Ji apyembo nnó esé

debe eké bɔ́ɔ́ abi ágboó ályaá gabo, ama ápee ákpene né genwá eyi gelu cho né mbe ushu Esɔwɔ́. Ne upa ebi afyeé ji mmye upye esé détoó. ²⁵ Enyú debɔ́ dekene tametame eké magɔ́nme yémbɔ́, nana dekere dékwɔ́lege membamé magɔ́nme muú ábame mandoó nyú.

3

Majyeé mbaá ándee ne áno

¹ Wyembɔ́ ntó ne enyú andée ano debɔ́ɔ́ mampyege. Shulegé mmye enyú mme déwúgé ne ano nyú. Yé lé ebwɔ́ abifó alá kelé gé mánwúgé abya melómél, déké dépyembɔ́ yé enyú dela dékpea fɔ́ ebwɔ́ wɔ́, akágé kwɔ́ré matɔ́ɔ́ bwɔ́ akame ne Esɔwɔ́ gétúgé gepɔ́ge nyú, ² ndere ágene enyú dénógé Esɔwɔ́ ne ndere genwáge nyú gela pɔ́ ne deba. ³ Ekágé ebwɔ́ ágene nnó enyú delɔ́ ulɔ́ɔ́ gétúgé unó ulɔ́ulɔ́ ebi enyú defyeé né mmye ndere gefɔ́ɔ́ eyige dékwyege manjwe álome, mboó unó eyi ejame nka, yé ebé lé mandée malómál ayi defyeé. ⁴ Ulɔ́ɔ́ nyú ubɔ́ matané lé né gepɔ́ gelógél eyige enyú dewyaá. Gefɔ́ge ulɔ́ɔ́ bina utanege né mmu metɔ́ɔ́. Ubi ukwɔ́ɔ́ fɔ́ ukoó ne upyeé muú abeé nyameé ne álome melu. Gé gefɔ́ge ulɔ́ɔ́ ebi ulɔ́me né mbe ushu Esɔwɔ́ dɔ́ɔ́ na. ⁵ Gefɔ́gé ulɔ́ɔ́ bina ne andée abi alú nya bɔ́ɔ́ ukpea ánerge metɔ́ɔ́ ne Esɔwɔ́ áwyaá. Ne áwuú ne anɔ́ɔ́ bwɔ́. ⁶ Mbɔ́ntó ne Sara alu nya. Ji awuú nya ne menɔ́ wuú Abraham ne akuú ji nnó, “Ata wa.” Enyú débée baá Sara mbɔ́gé déké dépye genó eyige gelú cho ne dela pɔ́ fɔ́ ne efo metɔ́ɔ́.

⁷ Wyembɔ́ ntó ne enyú ano, débɔ́ mampyegé. Bege ne gepɔ́ gelógél ne andeé nyú, denógé ebwɔ́ néndé ebwɔ́ apɔ́ fɔ́ ne eshye eké enyú. Té gé nnó andée ntó áchónene nye ne enyú manyé genwá eyi gélá gé byé, eyige Esɔwɔ́ achyegé nye enyú ako gétúgé ulɔ́ɔ́ melu bií. Déké dépyeé

mbɔ́ Esɔwɔ́ áwuú mmyemenene nyú.

Majyeé mbaá bɔ́ɔ́ Esɔwɔ́ ndere ábɔ́ mambɛ ne bɔ́ɔ́ abi dlá akágé Esɔwɔ́

⁸ Ne kwaykwya genó alú nnó enyú ako, bege ne metɔ́ɔ́ ema ne ate, dégene ate meshwe, dégbógé ne ate, délerege ulɔ́ɔ́ melu ne ate ne shulege mmye nyú mme. ⁹ Muú apyegé enyú gabo, deshúgé fɔ́. Muú ashyege enyú deshugé fɔ́. Nege elé mmye nnó Esɔwɔ́ ájé ji néndé ge genó eyige Esɔwɔ́ akuú enyú mbɔ́ nnó meso gébé Esɔwɔ́ ájé ntó enyú. ¹⁰ Pyegé wyembɔ́ néndé asa né mmu nwe Esɔwɔ́ nnó, “Mbɔ́gé muú aké akelege manye genwá gbene, anye neki abɔ́ mangbare nenome níí, ajógé fɔ́ gabo, abyɔ́gé fɔ́ gebyɔ́, ¹¹ alyaá gepɔ́ gebogebo, abe lé ne gepɔ́ gelógél ne ammye mambɛ nesɔ́ ne ate bɔ́. ¹² Néndé Ata agené bɔ́ɔ́ abi álú cho ne awuú mmyemenene ebwɔ́. Yémbɔ́ ji abí ushu bií mbaá bɔ́ɔ́ abi apye gabo.”

¹³ Mbɔ́gé enyú dékpane gechyeé mampyege unó ulɔ́ulɔ́ bina, yé muú fɔ́ ayi apyeé enyú gabo apɔ́. ¹⁴ Ne yé ebélé nnó degene efwyale gétúgé dépyeé genó eyi gelú cho, Esɔwɔ́ ajéle enyú. Défógé fɔ́ bɔ́ɔ́ abi ammyeé amu ne enyú, ne dekamege fɔ́ afye enyú efo metɔ́ɔ́. ¹⁵ Yémbɔ́, né mmu matɔ́ɔ́ nyú, nó gé Kras ndere Ata ne kpomege mmye yéndégébé manshuú meko mbaá yéndémuú ayi akelege nnó enyú degare ula bi enyú déneré metɔ́ɔ́ ne Kras. Shuge ji meko pere ne énogé ¹⁶ Ne yéndégébé, pyegé unó bi matɔ́ɔ́ nyú agarege enyú nnó ulú cho, nnó bɔ́ɔ́ aké ájógé gabo ne enyú ágegé gepɔ́ gelógél eyige enyú bɔ́ɔ́ Kras déwya, mekpo unɔ́ɔ́ egbare ebwɔ́. ¹⁷ Néndé élo nnó enyú dégene efwyale gétúgé galógál ayi enyú dépyeé mbɔ́gé nnó mbɔ́ ne Esɔwɔ́ akelege, epwɔ́ nnó dégene efwyale gétúgé gabo ayi enyú dépyeé. ¹⁸ Mbɔ́ntó ne Kras

agene efwyale agboó gétúgé gabo sé. Ji agbo dama ne ámage gbo sé. Ji alu muú melóméló yémba agbo gétúgé bós abo, nnó, apye esé dekeré meso mbaá Esowa. Bós áwá ji agbo né menyammye, yémba Esowa apye mendoó wuú elú mebe. ¹⁹ Elé né Mendoó wuú ewena ne ji ayye né mbaá ayi mandoó áwu bós abi álú né gepúge dena agaré abya melóméló. * ²⁰ Mandóo yina elé ayi bós abi abo álá wuú nya ne Esowa gébége Nowa áchomé ékpe wó. Gébége Nowa achomé ékpe, Esowa ako metós agile nnó ebwó alyaa gabo, yémba wye elé mbeé bó aneé ne apome negbone ngbannyi. ²¹ Ngbannyi yimba, alú eké manaá Esowa ami áwyaá enyú, nana Esowa aferege enyú né gabo. Manaá Esowa ami áwyaá mba ese, mapó fó nnó mafere esé deba né mmye. Malu lé genó eyigé esé désele dékpane Esowa geke nnó áshwone matós sé débé pópó. Manaá mina ne mapyéé nnó Esowa áferé enyú né efwyale gabo gétúgé Jisas Kras akwilé né negbo. ²² Ji akwilege né negbo afe né mfaánebuú, ajwale né egbe ebwonyé Esowa. Ji ne abós makiénné Esowa ako chónchó ne mandoó ayi fó ako ayi awyaá ufóó uto choncho ne ákwaá áwuú lé ne Ji.

4

Muú aké akwolege Kras genwá jil gekworege

¹ Dékaá nnó Kras age efwyale né menyammye, ndere elúmba, enyú ntó bege ne gefógé metós ewé ji abo awya, dekpome mmye mangé ntó efwyale ndere ji agene. Néndé muú aké agene efwyale ji alyage gabo. ² Mbogé ji apyége mba ndere abelege fa mme apyéé sé unó bi ugós akwaá metós, apyéé lé ebi Esowa akélege. ³ Enyú déchós nya

gébé dós mampye unó bi bós abi álá pó bós Jus ápyeé. Gébé eyigé enyú dechós mba gékwáné. Enyú debó déwyaá geboboge genwá, mmwólé mámpyége ubobo unó, déjyeé mapaa, denyuú mmós mapyene enyú, dékwene eké manya, ne debó denógé aló uka, unó bi Esowa ashyaá nnó muú apyegé fó. ⁴ Ne bós abi álá kágé Esowa álá ne dembya ndere enyú dela dechome sé mbwa ne ebwó né uboubo unó bi ebwó ápyeé. Getú eyigémba, ajógé mejós mebomebo ne enyú. ⁵ Yémba ebwó áténege nye né mbe ushu Esowa, muú ákpomé mmye mampa mpa bós ako, abi ágboó ne abi álú abe, ágaré ndere ebwó ápye ne genwáge ebwó fa mme. ⁶ Ge ula bí ábo agare abya melóméló yé mbaá bós abi ágboó mba. Esowa aso me mpa bwó nnó ágbo ndere yéndémuú ágboó fa mme. Agaré ntó ebwó abya melóméló yina nnó yé lé ebwó ágboó né menyammye, mandoó bwó ábó genwáge eké Esowa.

Yéndémuú agbaré echye ewé Esowa achye ji chánéné

⁷ Gébé eyigé yéndégenó fa mme gebyeé, géla kwókwólé. Getú eyigémba gbarege mmye nyú débé peé nnó dékpome mmye manenmmye chánéné. ⁸ Ne menó genó ayi nkelege nnó enyú dépye alú nnó, bage gejeé ne ate ayme néndé gejeé gekworege gabo gejamegejame. ⁹ Ate ayme áchwógé né upú nyú, negé ebwó, déjógé fó nnó mechó ewé ewuú dós. ¹⁰ Esowa awyaá ufóó ufóó echye, ne achyegé yéndémuú sé gefógé echye ewuú nnó agbaré chánéné. Ne ndere bós abi ágbárege echye ewé Esowa achyee ebwó chánéné yéndémuú nyú ase gefógé echye ewuú ewémba apoógé ate ayme abifo. ¹¹ Yéndémuú ayi agarege

* **3:19** Elú wáwálé nnó: Bós abifo áferé nnó mandoó yina átene mbaá makiénné Esowa ayi ályaa malu utós bwó, ela epó mba wó elé ayi aló nchye, epófó ayi bós. Ne mejós bós Grek gechuú eyigé na gekáge tene mbaá mandoó bós abi ágboó me, aló nchye, yé aló.

mekomejós Ἐσωω, agarege lé mekomejós ayi atane mbaá Ἐσωω. Yéndemuú ayi apye genó eyi gepoge ate aḡme, apyegé ne utó bi Ἐσωω achyege ji nnó bós áchyege Ἐσωω ἡγο né yéndegenó eyi dépyeé gétúgέ genó eyi Jisós Kras apyεέ. Ἠγο ne utó ube ne ji τε kwyakwya ne kwyakwya Amén.

Gegé efwyale ndere bós Ἐσωω

¹² Aḡme ba, abi gejeé, débégé f� ne dembyo gétúgέ efwyale mesómesó ewé enyú dégené. Ewú echwós mbó lé nnó efwore matós enyú. Déferégé f� nnó lé genó eyi gela gebós f� mampye wó. ¹³ Bege lé ne nechóchó nnó enyú ntó dégene efwyale wye ndere Kras agené nnó débε ne nechóchó dós gébégé Kras akerege fa ne mme manleré uto bií ebi upwós amu. ¹⁴ Bós aké ajógé depó debo ne enyú gétúgέ enyú delu aḡkwale Jisós Kras, bege lé ne metós megomego néndé ewémbo elere nnó Mendoó Ἐσωω ewé epwós amu elú ne enyú. ¹⁵ Yémbo ekágé muú nyú agene efwyale gétúgέ awane bós, yé nnó alú menjó, yé nnó apye depó debodebo ne yé nnó akpene né depó etí dela pó f� etií. ¹⁶ Mbógé muú nyú aké agene efwyale gétúgέ alu menkwale Kras, ekágé abε ne mekpó unós. Atamege lé Ἐσωω gétúgέ bós akuú ji nnó, “Muú Kras.”

¹⁷ Néndé gébé gekwone eyigé Ἐσωω apane mpa. Mpa yina alós ne bós ula gepu bií. Ne mbógé nnó Ἐσωω alós mpa ne esé, ebyennó ebálege nye mmye ne bós abi alá wuú f� abya melóméló ayi atané mbaá Ἐσωω. ¹⁸ Wye ndere ásámé né muú ἡwe Ἐσωω nnó, “Mbógé nnó epófó kókógé nnó bós abi alú cho né mbe ushu Ἐσωω átane né efwyale gabo, ebéé mbó nye nnó ne bós abi alá kelegé manwú mekomejós Ἐσωω ne bós abi ápyeé gabo?” ¹⁹ Ne getú eyigémbo, bós abi ágene efwyale ndere Ἐσωω ajós

nnó ebε ájye wye mbe mampyegé galógáló ne ate. Wye né meti ewémbo, áchyegé gemege ebwó mbaá Ἐσωω muú akwye ebwó. Ji anyégemenó mampye genó, apyεé geji.

5

Majyeé mbaá ákpakpa melo ne njyé usa né echomele bós Ἐσωω

¹ Nkelege manchye enyú majyeé ndere ákpakpa ábεé né echomele bós Ἐσωω. Me nlú nte muú kpaá ndere enyú ne muú ayi akpane ame agene ndere Kras agené efwyale agboó. Me ntó nlú muú ama ayi Ἐσωω achyege nye ji utó Kras, ebi ji apye nye bós áge. ² Pege bós abi Ἐσωω áfyεé enyú né amú chánéné. Ebwó alú eké magoḡme Ἐσωω. Dépegé f� ebwó ndere bós abi ákpeage ebwó kpeage. Pége ebwó ndere bós abi awyaá metós mampye utós bwó. Dépyegé f� ndere bós abi awyaá mmwalé mamboge nsa. Pege lé ndere bós abi abós gejií mampye utós ebwó. ³ Dénmerégé f� bós abi Ἐσωω áfyεé né amu nyú mekpó mme. Lerege lé ebwó gepó eyigé ebwó ákage mankwale. ⁴ Déke depyembo, gébégé Kras muú alú eké mfwa ámbamé magoḡme achwoge, apyεé nye débó ἡγο ndere nsa ne ἡγο yina agboó f� gelu.

⁵ Enyú njye usa ne ansó andeé, wyembo ntó ne ebós mambε ne enyú. Nógé ákpakpa nyú né machomele bós Ἐσωω ne shulege mmye nyú mme mbaá ate aḡme. Pyégé gepó eyigé na geba enyú mmye yéndégébé néndé asá né mmu ἡwe Ἐσωω nnó, “Ἐσωω áshyá yéndegenó eyigé bós abi ábwεge mmye ákelege mampye yémbo, alerege galógáló wuú mbaá bós abi ashulege mmye ebwó mme.” ⁶ Ndere elúmbó, shulege mmye nyú mme né mbe ushu Ἐσωω muú awyaá utó bi upwós amu, nnó gébé

jií gekwonege abwée enyú dékwò
 ηγω. ⁷ Yéndégenó eyi gechyεge enyú
 εfwyale fyεgé geji né amu Εσωω
 néndé, ji atée enyú yéndégébé.

⁸ Gbarege mmyε nyú cháηéné,
 dekpome mmyε. Danchomeló muú
 mawame enyú, akene mbò agyage
 meno fuú éké genyanya eyi ge-
 weége, akεlege muú ayi ji anyεé.
⁹ Tenege ukòò ne ji, fyége wyε lé
 metòò ne Εσωω dépérégé uka mme.
 Kaáge nnó elé wyε géfógé εfwyale
 εwéna ne aημε nyú né mme meko
 ágéne. ¹⁰ Εfwyale εwé enyú dégene
 nyε εβέ lé né mboó gébé ne εfwyale
 εwémbo ebyεgé Εσωω jimboó apyεé
 enyú dékere né amu enyú déténé ne
 apyεé enyú débò εshye. Ne ji Εσωω
 muú alerege boó galógáló matimati
 ne akuú enyú nnó dechome mmyε
 ne Kras nnó debò ηγω wuú ayi álá
 abyεé fó. ¹¹ Uto uko úlú ne ji τε
 kwyakwya ne kwyakwya. Amen.

Kwyakwya matame

¹² Μεημε se Silas ne apoó me
 nsamé maá mboó ηwe yina. Ji alú
 muú ayi nneεe metòò ne ji. Nsá
 enyú ukεke unó bina nnó nfyεé
 enyú εshye ne nnó ngare enyú nnó
 unó bimbo ne úlú galógáló Εσωω
 ayi wáwálé. Tenege ne εshye né
 unó bina.

¹³ Boó εchomele Εσωω né Ba-
 bilon abi Εσωω ajya ntó, alóó enyú
 matame. Makos maá wa né εgbe
 εwé Εσωω alóó ntó enyú matame.
¹⁴ Támegege ate aημε ne gejeé
 ndere boó Εσωω. Nnenemmyε nnó
 nesó né Εσωω nebe ne enyú ako abi
 dechome mmyε ne Kras.

N̄WE ayi agbée n̄WE épéá eyi Pita asamé

Matame

¹ Me Simun Pita, maá defwe Jis̄s Kras ne nsame n̄we yina. Me nlu ntó n̄gbá wuú.

Nsame n̄we yina eta b̄óó abi ágene meti áfyéé metáó ne Eṣ̄w̄o wye ndere esé.

Elé gétúgé Eṣ̄w̄o ne Mempoó esé Jis̄s Kras apyéé genó eyi gelú cho ne enyú ntó dégene meti défyéé metáó ne Eṣ̄w̄o. Ne genó eyi gelú né mmu metáó ewéna ewé esé ako défyéé ne Eṣ̄w̄o geláó kpáá gepw̄o amu.

² N̄nenemmye nnó Eṣ̄w̄o alere enyú galógáló gejamégejamé ne nnó apye enyú débe ne nes̄o dáó ndere dekage ji chan̄jéné, ji ne Jis̄s Kras Ata ese.

Bége ne gep̄o eyi gelerege nnó Eṣ̄w̄o akú ne ajya enyú

³ Uto bií, nkane Eṣ̄w̄o, upye esé débáó unó uko bi débáó mambe ne ubi, nnó débe débelege gep̄ogé sé eké eyigé Eṣ̄w̄o. Esé débáó unó bina ndere dékagé ji muú akuú esé nnó debáó ntó n̄ḡo ne galógáló ayi ji awyaá. ⁴ Elé né meti ewéna ne Eṣ̄w̄o achyéé esé unó ulúúló ebi upwáó amu ebi ji ányémeno nnó achyege, apye esé debo délyáá mmwólé unó mme ebi ucháó gep̄oge b̄óó, debo ntó gefáó gep̄o eyigé ji awyaá nkane Eṣ̄w̄o.

⁵ Gétúgé unó bina uko ebi Eṣ̄w̄o apye eta ese, mmyege ne eshye débée ne gep̄o gelógéló ndere enyú défyéé metáó ne Eṣ̄w̄o. Ndere débée ne gep̄o gelógéló, kaáge Eṣ̄w̄o, ⁶ ndere dékage Eṣ̄w̄o, bege ne mmye megbarege, ndere débée ne mmye megbarege, bege ne metáó mekoge, ndere débée ne metáó mekoge, bege ne gep̄oge Eṣ̄w̄o.

⁷ Ndere débée ne gep̄o eyigé Eṣ̄w̄o akelege, b̄oge gejeé ne ate an̄me, ndere débáó gejeé ne ate an̄me b̄oge gejeé ne b̄óó ako. ⁸ Ge ufáó unó bi enyú débáó mampyege na, mb̄ogé déké dépyéé ubi gejamégejame, dékágé n̄ye Ata sé Jis̄s Kras né gefáó eyi gepyeé enyú dépyéé unó ulúúló ne unó bi utanegé meti. ⁹ Ne muú ayi alá pyéé f̄ó unó bina, alú eké muú ayi ame atanegé ji, ye eké muú ame nónómé, ne ajíí me n̄te nnó Eṣ̄w̄o ab̄o ashw̄one me ukwenegé gabo ayi ji ab̄o apye.

¹⁰ Ndere elúmb̄o, an̄me ba, kpagé gechyeé dáó mampyege genó eyi gelerege nnó Eṣ̄w̄o akuú enyú ne ajya enyú nnó debe b̄óó bií wáwálé. Déké dépyemb̄o, dékwené f̄ó né gabo. ¹¹ Ne Eṣ̄w̄o asele n̄ye enyú amu apeá nnó dékpe né gefwa eyigé Ata sé Jis̄s Kras Mewené gemége sé ágbarege te kwyakwya ne kwyakwya.

¹² Ndere elúmb̄o, me nkaá nnó enyú dékaá me unó bina, ne détene ne eshye né wáwálé ayi enyú déwyaá, yémb̄o me nkelege nnó mma ntege enyú ubi yéndégébé. ¹³ Me mfere nnó elú galógáló nnó téé ndere me nlú mebe, mfyéé enyú eshye detege unó bina. ¹⁴ Néndé Ata sé Jis̄s Kras apyéé me nkaá chan̄jéné nnó elá gachyéé n̄gbo. ¹⁵ Ne mmyéé ntó ne eshye mampye nnó gébége me nlyagé mme yiná enyú detege wye unó bina.

Pita jimbáó akpa ame age n̄ḡo ayi Jis̄s awyaá

¹⁶ Gébége esé dégaré enyú gekpekpe utó bi Ata se Jis̄s Kras áleré ne manchwáó ayi ji amagé chwó n̄ye, dese f̄ó b̄o abya abi b̄óó akwyegé ágaregé ne dégaré enyú wó. Esé ambáó dékpa ame ese dégé n̄ḡo wuú ayi apwáó amu. ¹⁷ Gébége ji asélé enógé ne n̄ḡo mbaá Eṣ̄w̄o muú alu n̄te, meko atane né melu Anyátá n̄ḡo Muú Apwáó amu aké, “Gé maá wa ayi mbáó gejeé ne ji

na, metɔ́ ɛgɔ́ me ne ji dɔ́.”¹⁸ Esé ambɔ́ déwú meko yina ayi átané né mfaánebuú gébégé delú ne ji né mekwe ukpea.

¹⁹ Getú eyigémbɔ, esé dékame ne metɔ́ ese meko nnó mekomejɔ́ ayi bɔ́ Ekpáve Esɔ́wɔ́ ágare alu wáwálé. Ne enyú ntó fyegé mekpo chánjéné né genó eyigé ebwɔ́ ásame. Unó bi ebwɔ́ ajɔ́ úlú eké mewε ewé egege né mbaá ayi alu gemuagemua kpaá te bií bi mbɔ uyyage, ne membe gejejege bií muú alú Kras, apye nye mewε wuú egege né mmu matɔ́ nyú. ²⁰ Menɔ́ genó alu nnó enyú debɔ́ mankaá chánjéné nnó, yé genó eyigé bɔ́ ekpave Esɔ́wɔ́ ásame né mmu ηwe Esɔ́wɔ́, eyigé áferé né mmu matɔ́ ebwɔ́ ne ásamé gepó. ²¹ Néndé yé mekomejɔ́ ayi bɔ́ ekpávé ágaré né utó bi ebwɔ́ apó. Elé Mendoó Ukpea ne epyéé bɔ́ ágare mekomejɔ́ ayi átanegε mbaá Esɔ́wɔ́.

2

Sege gébé ne anlere gebyɔ

¹ Nya mbembe bɔ́ ekpávε Esɔ́wɔ́ abi gebyɔ alu ntó, wye mbɔ ntó ne anlere abi ábyɔge gebyɔ abεé nye né geluage nyú. Achwɔ́gé, ásele nye défyá, álerege unó bi úlú gebyɔ ebi uchɔ́ enyu makpo, kpaá te áshyá nye Ata muú ánámé gemége ebwɔ́. Ndere ápyεmbɔ, ebwɔ́ ambɔ́ ákuu negbó ηware né gemége ebwɔ́. ² Ne gejamége bɔ́ ákwɔlege nye depɔ́ré manané etiré anléré bimɔ́ ápyεé. Ne gétúgé unó bi ebwɔ́ apye, bɔ́ ájógé nye mejɔ́ mebomebo átome ne meti ewé elú wáwálé mankwɔle Esɔ́wɔ́. ³ Ne ebwɔ́ ásele nye abya gebyɔ ányua enyú déchyεge ebwɔ́ unó gétúgé áwyaá mmwálé mambɔ gejame unó. Yémbɔ Esɔ́wɔ́ asɔ́ me mpa bwɔ́ te gachií ne ji muú awane nye ebwɔ́, geja gekpene fɔ́ ji né ame.

⁴ Tégé nnó Esɔ́wɔ́ ályáá nya fɔ́ makiénné jí ayi ápyεé gabo ájye detú wó, awe áji ne bɔ́ ηkpɔkɔve

afye áji né mmu empinya gemua né mmu ntoné mewε, ágilé bií bi ji apáne mpa bwɔ́. ⁵ Esɔ́wɔ́ ntó alyáá fɔ́ bɔ́ abi nya mbembe ájye detú wó, ji apye nya ηgbannyi áshwa abi alá nógé Esɔ́wɔ́ ako, ekose Nowa muú agarege genó eyi gelú cho ne apome ne bɔ́ abifɔ́ makpo akene ama. ⁶ Ata Esɔ́wɔ́ ntó asó nya ntó maló Sodom ne Gomara alá matwɔ́matwɔ́ manlere nnó ebwɔ́ alu gyéé né gabo ayi ebwɔ́ ápyε. Ji apyεmbɔ nnó alere bɔ́ genó eyi gepye nye ne bɔ́ abi alá ánógé ji. ⁷ Yémbɔ ji awené nya gemεge Lɔ́t né melo Sodom gétúgé Lɔ́t alu nya muú ayi alu cho né mbe ushu wuú. Ne metɔ́ ɛgɔ́ nya fɔ́ ji bógbógé gétúgé ubobo unó bi bɔ́ abi alá bélégé mabe Esɔ́wɔ́ ápyεé. ⁸ Ndere Lɔ́t muú alu cho né mbe ushu Esɔ́wɔ́, ajwɔlege ne bɔ́ Sodom, agéne unó ubobo ebi ebwɔ́ ápyεé yéndé bií, metɔ́ ɛgɔ́ fɔ́ ji bógbógé. ⁹ Unó bina uko ebi Esɔ́wɔ́ apyεé ulere nnó ji akage ndere ji apógé bɔ́ abi ánógé ji né gébégé mmuameno. Ne akage ntó ndere abelege bɔ́ abi alá pyéé fɔ́ genó eyi gelu cho né mbe ushu wuú kpaá te bií ebi ji apane nye mpa bwɔ́. ¹⁰ Cháchá ne bɔ́ abi ápyεé ubobo unó bi menyammye bwɔ́ ákelege ebi uchɔ́ gepógé bwɔ́ ne ábyaá bɔ́ kpakpa.

Anlere gebyɔ bina, áñea matɔ́, awyaá neña ne apɔ́ ne efɔ́ mánjɔ́ mejɔ́ mebomebo átómé ne utó bi ákpakpa né mfaánebuú. ¹¹ Yé makiénné Esɔ́wɔ́ ayi awyaá utó ne eshye apwɔ́ utó bina né mfaá, álu dantene yé bií uma né mbe ushu Ata Esɔ́wɔ́ áchógé ebwɔ́ mabɔ́. ¹² Yémbɔ, bɔ́ bina álu bɔ́ abi ájógé mejɔ́ mebomebo átome ne depɔ́ etiré ebwɔ́ alá kage ula. Ebwɔ́ álu eké menyá mewaá eyí épyé unó ndere menyammye bwɔ́ ákelege. Esɔ́wɔ́ akwyéé eji nnó ápyεé éji áwá. Ne ndere áwáne menyá, mbonto

ne áwáne nye bɔ́ bina gétúgɛ gabo ebwɔ́. ¹³ Nsa bwɔ́ abeé nye lé ubalá ebí ebwɔ́ apyeé bɔ́ abifo áwuú. Ebwɔ́ aké apye genó eyigé menyammye ebwɔ́ ákelege, ye ebe né bií gbɔ́ matɔ́ ágɔ́ ebwɔ́. Ebwɔ́ alu eké upa ne upwyapwyane unó bi uchyege mekpo unɔ́ né geluage nyú, néndé gébégé deké dénye menyéé né epaá ne ebwɔ́ chonchó anyeé lé genwáge bwɔ́. ¹⁴ Ebwɔ́ akage gé fɔ́ mendée ayi alá teé fɔ́ mechɔ́ ubele. Akelege fɔ́ manlyaá gabo mampyege. Anyua bɔ́ abi matɔ́ bwɔ́ alá bené né depɔ́re Esɔ́wɔ́ wɔ́, ápye gabo. Alú bɔ́ abi ákage ndere apyeé ne abɔ́ genó eyigé ebwɔ́ ákelege. Ne ebwɔ́ alu bɔ́ abi Esɔ́wɔ́ apye nye ebwɔ́ ágé efwyale. ¹⁵ Ebwɔ́ ályaá meti ewé elú cho áno mewaá, akwólé gepɔ́ge Balam maá Bua. Ji agboó nya mambɔ́ge nsa né gabo ayi ji apyeé. ¹⁶ Yémbɔ́ Esɔ́wɔ́ ashule ji ndo né gabo ayi ji apyeé. Apye géjuná jii gejɔ́ mejɔ́ eké mekwaá. Gejógé mbɔ́ Balam muú ekpave Esɔ́wɔ́ yimbɔ́ alyaá mampyegé mechɔ́ ewé eké muú ayi mekpo ela ekwane ji wɔ́.

¹⁷ Bɔ́ bina álú eké ambu nnyi ayi áwame, ne álú ntó eké geko eyigé mbyo ákpáne. Ne melu ujwɔ́le ewé Esɔ́wɔ́ akwyeé egile ebwɔ́ elé empinya gemua. ¹⁸ Ebwɔ́ ájógé depɔ́ kpakpa etiré dela depɔ́ ne mekpo ne ula, ápye bɔ́ ákpene né gabo, ne ásele depɔ́re ubele ányua bɔ́ abi ámuame mamfaá mbwa ne abi ápye gabo, ákerege meso né gabo ayi ebwɔ́ ábɔ́ ápyeé. ¹⁹ Ebwɔ́ ágarege bɔ́ nnó mbógé aké ápye yéndégenó eyi gejige ebwɔ́ metɔ́, yeé genó gefɔ́ eyi gepye ebwɔ́ gepɔ́. Yémbɔ́ meti epɔ́ ewé ebwɔ́ ambɔ́ akage lyaá gabo mampyege, néndé muú ake apye genó gebogebo eyigé jimbɔ́ alá kaágé lyaá, alu mefwe mbaá genó eyigémbɔ́. ²⁰ Mbógé bɔ́ ábɔ́ me ályaá mampyege ubobo unó bi úlú fa mme gétúgɛ

ákaá Ata se Jisɔ́s Kras Mewené gemége sé, ne unó bimbɔ́ umágé bɔ́ ebwɔ́ deba, alá kágé lyaá sé ubi, ebyennó ebɔ́ nye ne ebwɔ́ kpaá epwɔ́ ndere ebɔ́ elú mbembe. ²¹ Ebɔ́ elú galógáló nnó ebwɔ́ ákage ye meti ewé muú abe cho né mbe ushu Esɔ́wɔ́, epwɔ́ nnó ákaá ewú ne alyaá mankwólé mabe ayi Esɔ́wɔ́ achyeé ebwɔ́. ²² Genó eyigé ebwɔ́ apyeé mbɔ́ gelú wye eké nekane mejɔ́ enina aké, “Mammye awɔ́ dewɔ́ ama akere anye. Ashwɔ́né mekwende ama akere abulé mmye né utwɔ́twɔ́.”

3

Ata Jisɔ́s akerege nye meso

¹ Anme ba, gégé nwe ayi apye nwe épea eyi me nsame eta nyú na. Me nsa enyú bɔ́ nwe bina nnó mpye matɔ́ nyú átege unó bi úlú cho. ² Me nkelege enyú detege unó bi bɔ́ ekpavé Esɔ́wɔ́ ajɔ́ me te gachií nnó upye nye, ne tege ntó mabe ayi Ata se Jisɔ́s Kras ne Menchyé genwá, achye ángbá bií nnó agarege enyú.

³ Genóge mbe eyigé enyú debɔ́ mankaá gelú nnó, né kwyakwya gébé bɔ́ abi ájwyage enyú né genó eyigé défyéé metɔ́ wyeé áchwɔ́ nye. Ájwyaáge nye enyú, ne ákwɔ́lege lé unó bi upye matɔ́ ágɔ́ ebwɔ́. ⁴ Ajógé nye aké, “Ata nyú, anyémemo nnó achwɔ́, ji ale?” Te amu ante sé ágboó, yéndégenó gelú wye ndere geji gebɔ́ gelú me te gébégé Esɔ́wɔ́ akwye mme. ⁵ Nderé ápyeé mbɔ́, ákelege fɔ́ mante nnó Esɔ́wɔ́ ase nya meko wuu akwye mfaánebuú ne mme, apye mme atané né mmu manaá. Ne gébégé ji akwyege mme, ase ntó lé manaá ne apye utɔ́ wye. ⁶ Ne Esɔ́wɔ́ ase nya ntó lé manaá mi na ne apye ngbannyi ashwane bɔ́ abi nya. ⁷ Wye mekomejɔ́ áwú ne Esɔ́wɔ́ asele ábelé mfaá ne mme nnó áso né mewé. Esɔ́wɔ́ ábelé bi nnó ube kpaá te bií bi ji asɔ́ nye mpa bɔ́ ako, aní mbwe bɔ́ abi alá akágé ji.

⁸ Yémbò aημε ba, ékágé déjinte genó eyigé na. Né mβε ushu Ata, bíi uma úlú eké aημε dele, ne aημε dεle alú eké bíi uma. ⁹ Ata apó fó jós mampye unó bi ji anyémeno nnó apye ndere bós abifo áferege nnó Ji alú. Ji akoge lé metós gétúgé nyú néndé akεlege fó nnó yé muú fó ama ano mme detu. Yémbò akεlege lé nnó yéndémuú akwore metós wuú alyaá gabo.

¹⁰ Ne bíi bi Ata achwós, uchwós nye mbelepo eke menjo. Mfaánebuú alome nye ne eshye, anomese. Ne mewε εsós nye yéndégenó eyigé gelú né mfaánebuú. Mme ne yéndégenó eyi gelú wye gesoge nye.

¹¹ Te mbaá unó bina uchoge nye gefós eyi, ndé ufós bós abi enyú débεé nye? Enyú debò mambele genwáge nyú pópó, depyege unó bi εsówò akεlege, ¹² ndere dégile nnó bíi εsówò uchwó myεge nnó uchwós wáwa. Bíi bimbo ubeé nye ebi mewε εsós ne εchós nyé mfaánebuú mekomeko, ne yéndégenó eyi gelu né mfaánebuú genyuoge nye gétúgé mbaá ásósge dós. ¹³ Yémbò ese bós εsówò degile mfaánebuú ayi meke ne mme ayi meke nnó achwó ndere εsówò anyémeno. Ne bós abi abεé wyeé apye nye lé unó bi úlú cho.

¹⁴ Aημε ba, ndere elúmbò, te mbaá enyú degile nnó unó bina upye, myεge ne eshye nnó ji abané enyú pópó. Débεgé fó ne deba mmye. Begé nesò ne ji. ¹⁵ Kaáge nnó metós ewé Ata akoge manchwò, elú lé nnó ji achyεé bós gébé apye ji afere εbwó né εfwyale gabo. Mbòntó ne meημε sé Pól abò asame agare enyú né denğa etiré εsówò achyεé ji. ¹⁶ Ji ajós depò etiré na né bò ηwe abi ji asame ako. Depò etiré fò né mmu bò ηwe bíi déjwerege mankaá. Dėti ne bós abi álá kágé ye genó ne bós abi álá bené né depore εsówò wò, ábwólége amu ne deti, ágárégé fò genó eyi gelu chó.

Wye ndere apye ne malò ηwe ayifo né mmu ηwe εsówò. Ndere εbwó ápyεmbò áwane mbò elé gemεge bwós.

¹⁷ Aημε ba, ndere debós me mβε dékaá unó bina sege gébé nnó ekágé bós abi álá belege mabe εsówò aja enyú dékpe né gabo ayi εbwó apyεé débós gepwa né metós ewé défyεé ne εsówò. ¹⁸ Yémbò, choge wye mβε mampyege nnó Ata se Jisòs Kras Mewené gemége sé alerege enyú galógáló ne gejeé jíi gejamegejame, apye enyú dewene ndere dékágé ji chánéné. Nnenemmye nnó ηgò abε ne ji nana ne té kwyakwya ne kwyakwya. Amen

NWE mbe ayi Jon asamé

Mekomejɔ́ ayi achyεge genwá

¹ Nwe yina átome ne genó fɔ eyi gebɔ gelú me te nyá gemεge nnó Eɔwɔ akwyeé mme yina. Eɔsé déwú geji, dége geji ne amε, déchere geji, ne déta geji ne amu sé. Genó eyigémbɔ élé mekomejɔ́ ayi achyεgé genwá. Ji ne eɔsé désame eta nyú. ² Eɔwɔ apye ji ayi alu genwá abwólé mekwaá, eɔsé dége ji ne amε. Ne dégarege abya ayi atome ne ji ayi achyεge genwá eyi gélágé byé. Ji abɔ alu ne Nte ne nana délé dége ji. ³ Ji ayi eɔsé dégene ne déwuú ntó unó bi ji ajɔ́ ne dégarege enyú nnó enyú ntó décho mbwa ne eɔsé dépyege unó chóncho. Deké dépyembɔ déchome mbwa ne Nte ne Maá wuú Jisɔs Kras. ⁴ Eɔsé désame enyú unó bina nnó eɔsé ako debe ne gejamégé nechóchó eninéjame nepwɔ́ amu.

Eɔwɔ alu genɔbɔ

⁵ Ge abya ayi eɔsé dewuú eta wuú ne dégarege enyú, nnó Eɔwɔ alú genɔbɔ, gemua gepɔ ne ji cháchá. ⁶ Mbɔgé eɔsé déjógé nnó décho mbwa ne ji, ne déké dépye wye depɔ eké bɔ́ abi álú né mmu gemua ebyennó debyɔge gebyɔ. Ne dekwolege fɔ genó eyi gelú wáwálé. ⁷ Yémbɔ mbɔgé eɔsé déké dépye depɔ eké bɔ́ abi álú né genɔbɔ, wye ndere Eɔwɔ alú, ebyennó eɔsé décho mbwa ne ate ne manoó Maá wuú Jisɔs mashwonege eɔsé né yéndé gabo ayi dépyeé.

⁸ Mbɔgé eɔsé déjógé nnó gabo ápó eɔsé mmye, débwolege élé gemεge sé, ne wáwálé Eɔwɔ ápó eɔsé ne metɔ́. ⁹ Yémbɔ mbɔgé eɔsé deshuge eku mbaá Eɔwɔ, né gabo ayi depyeé ji apye genó eyi gelú chó ne dekage líí mmye ne ji nnó ji

ajigé nyε nte gabo ayi eɔsé dépyeé, ashwone eɔsé né yéndégenó eyi dépyeé eyi gela gepɔ cho né mbe ushu wuú. ¹⁰ Ne mbɔgé eɔsé déjoge nnó dépye fɔ gabo wɔ́, ebyennó déké Eɔwɔ alu muú gebyɔ. Ne mekomejɔ́ wuú ápó eɔsé né matɔ́.

2

Kras alu muú genɔa sé

¹ Baá ba abi gejeé, me nsame unó bina eta nyú nnó ékágé enyú dépye gabo. Yémbɔ mbɔgé muú apyεgé gabo, ese déwyaá muú genɔa ayi agame eɔsé né mbe ushu nte se Eɔwɔ. Muú yimbɔ élé Jisɔs Kras muú alu cho né mbe ushu Eɔwɔ. ² Elé Kras jimɔ́ ne Eɔwɔ asele ndere nme gepε nnó ajinte gabo sé. Yémbɔ epófɔ gabo awe sé jiji. Elu ntó gétúgé gabo bɔ́ mme meko.

³ Mbɔge eɔsé déké depyeé genó eyigé Eɔwɔ ajɔ́, ewémbɔ ne elerége nnó dékaá ji wáwálé. ⁴ Muú ayi ajógé nnó ji ákaá Eɔwɔ ne alá apyeé fɔ yéndégenó eyigé Eɔwɔ ajɔ́ alu muú gebyɔ ne wáwálé ápó ji né metɔ́. ⁵ Yémbɔ, mbɔgé muú aké abelege mekomejɔ́ Eɔwɔ, ebyennó gejeé eyigé ji abɔ́ gekwané ndere Eɔwɔ akélege. Ge genó eyi gepye ne eɔsé dékaá nnó décho mmye ne Eɔwɔ mbɔ. ⁶ Muu ayi ajógé nnó ji acho mmye ne Eɔwɔ abɔ mankwale ntó gekágé nekene Jisɔs.

Gekwenege ebe ebwólé ebe meke

⁷ Ajeé ba abi gejeé, Ebe ewé me nsame mbɔ eta nyú na, epófɔ ebe ewe meke. Elé gekwenege ebe ewé enyú déwuú me te gébé eyigé enyú défyéé metɔ́ ne Jisɔs. Ne gekwenege ebe ewémbɔ élé mekomejɔ́ ayi enyú débɔ́ me mbe déwuú. ⁸ Yémbɔ mmage chyéé enyú ebe ewéna eké ewé meke. Genwage Kras ne eyigé nyú ntó geleré wáwálé genó eyigé ebe ewéna elú, néndé gemua gélégé bye ne genɔbɔ eyigé wáwálé gégené me.

⁹ Muú ayi ajógé nnó ji alu né genḡbɔ ne aké apaá nte meḡme wuu alu né mmu gemua eyi ji abɔ alú wye. ¹⁰ Mbɔgé muú aké abɔ́ gejeé ne nte meḡme wuu alu né genḡbɔ. Ne ye genó gepɔ né genwá jii eyi gekágé te ji apye gabo. ¹¹ Yémbɔ muú ayi apaá nte meḡme wuu alu eké muu ayi alu né mmu gemua, akene né mmu gemua. Ji akágé fɔ mbaá ayi ji ajyeé néndé gemua gegilé ji ame.

Débaḡé fɔ gejeé ne unó mme

¹² Baá ba abi gejeé, me nsame enyú unó bina neírdé Eṣɔwɔ ajii me nte gabo nyú gétúgé genó eyi Kras apyeé. ¹³ Akpakpa ba, me nsame enyú unó bina, néndé enyú dekaá ji ayi abɔ alu mé te nyá gemege nno akwye yende genó. Njye usa, me nsame ntó enyú unó bina néndé enyu démmye dépwɔ mfwa aló nchye. ¹⁴ Baá ba abi gejeé, nsame enyú unó bina néndé enyú dekaá ji ayi alu Nte. Ante ba me nsamé unó bina eta nyú néndé enyú dekaá ji ayi abɔ alú me te nyá gemege nnó akwye yéndégenó. Njye usa, nsame enyú unó bina néndé enyú détoó né déporé Eṣɔwɔ, ne mekomejɔ́ Eṣɔwɔ alu né mmu matɔ́ enyú. Ne démmye dépwɔ ntó mfwa aló nchye.

¹⁵ Ndere elúmbɔ, ekágé enyú debo gejeé ne gépɔge mme yina, ye ebe lé unó mme débaḡe fɔ gejeé ne ubi. Mbɔgé muú abɔ́ gejeé ne gepɔge mme yina, ebyennó ji abɔ́ fɔ gejeé ne Nte wɔ, ¹⁶ nénde yéndégenó eyi gelu fa mme ndere unó bi menyammye mekwaa ákelege, ebi bɔ́ afye ame wye ne ákelege nnó abɔ́, ne ebi upyeé bɔ́ ábwεge mmye gétúgé ubi, unó bina uko útánégé fɔ mbaá Nte sé Eṣɔwɔ, útánege lé fa mme. ¹⁷ Mme yina abyéé. Yéndé genó jii eyi bɔ́ afye ame wye mambɔ gebye ntó, yémbɔ yéndémuú ayi apye genó eyigé Eṣɔwɔ ákelege abe te kwyakwya.

Muú ayi atené ukɔlɔ ne Kras achwɔ me

¹⁸ Baá ba abi gejee, gébé eyigé mmena ábyeé gela kwókwólé. Tege nnó ábɔ me mbe ágaré enyú nnó muú ayi atené ukɔlɔ ne Kras achwɔ nye. Ne bɔ́ abi alú eké ji áchwɔ me gejame. Ndere elúmbɔ, esé dékaá nnó gébé eyigé mme ábyeé gela kwókwólé. ¹⁹ Bɔ́ bimɔ́ áfa mbwa ne esé. Ebwɔ́ apɔ́ fɔ bɔ́ se. Mbɔgé ebwɔ́ abe bɔ́ sé wáwálé, mbɔ alu mbwa ama ne esé. Manlyáá ayi ebwɔ́ ályaa esé álere nnó ebwɔ́ apɔ́ fɔ bɔ́ esé.

²⁰ Yémbɔ enyú dépɔ́ fɔ nkane ebwɔ́, néndé Kras muú ukpea afané enyú Mendoó Ukpea né mmye ne enyú ako dékaá genó eyi gelú wáwálé. ²¹ Ula bi me nsame enyú unó bina, epɔ́fɔ nnó enyú dékagé fɔ genó eyi gelú wáwálé. Me nsame enyú unó bina gétúgé enyú dekaá geji. Ne dekaá ntó nnó yéndégenó eyi gelú gebyɔ́ gétange fɔ né eyi gelú wáwálé.

²² Né mechɔ ewéna, ndemuú alu muú gebyɔ́? Elé muú ayi ashyaá nnó Jisɔs apɔ́ fɔ Muú yi Eṣɔwɔ akweré ji elá gefwa. Gefɔ́gé muú yina ne alu muú ayi atené ukɔlɔ ne Kras. Ji ne ashyaá Nte ne Maá wuu. ²³ Néndé yéndémuú ayi ashyaá Maá Eṣɔwɔ ebyennó akáge fɔ Nte wuu. Muú ayi akamege nnó Jisɔs alú Maá Eṣɔwɔ ebyennó akage Nte wuu.

²⁴ Ndere elúmbɔ, gɔ́gé unó bi enyú déwuú té ula ulɔ́ ubε né matɔ́ nyu. Mbɔgé unó bi enyu dewuú te ula ulɔ́ ubεge enyú né metɔ́, décho wye mmye ne Maá ne Nte wuu ntó. ²⁵ Ne genó eyigé ji anyémeno nnó achyεge esé, genó eyigémbɔ elé genwá eyi gélágé byé.

²⁶ Me nsame unó bina eta nyú ntome ne bɔ́ abi ábwólege enyú nnó délyaa genó eyi gelú wáwálé. ²⁷ Kágé nnó Mendoó Ukpea ewé Kras afané enyú né mmye elú me ne enyú, enyú debó sé mankele

muú ayi cha nnó alerege enyú wó néndé mendoó wuú ewémbò elerege me enyú yéndégenó. Ne unó bi ewú elerege enyú ulú wáwálé gebyò gepó wyeé. Ndere ewú elerege enyú choge wye mmye ne Kras. ²⁸ Baá gejeé ba, choge wye mmye ne Ji. Dépyege mbò, esé ako débéé fó ne efó metóó ne mekpo unó egbarege fó esé deja mmye meso né bíí ebi ji akerege meso. ²⁹ Te mbaa dékaá nnó Jisòs alú cho né mbe ushu Esòwò, dékage kaá ntó nnó yéndémuú ayi apye genó eyi gelú cho ala Maá Esòwò.

3

Esé delú baá Esòwò

¹ Peye yé gejamégé gejeé eyigé Nte sé Esòwò abòó ne ese. Getuge gejee eyige na, ji akuú esé nnó baá bíí. Mbò ne esé delú ntó. Ula bi bòó mme alá akaá fó nnó esé delú baá Esòwò, ulú nnó ebwó ákágé fó ji. ² Añme ba abi gejee esé delú nana baá Esòwò. Ne genó eyi debò mankaá gelú nnó Esòwò alu danpye esé dekaá ndere débéé nye meso gébé. Yémbò dekaá nnó gébége Kras akerege fa mme esé débéé nye wye eké ji, néndé dégene nye ndere ji alu. ³ Yéndémuú ayi ánerere metóó nnó ji abeé nye eké Kras, abò mambélege geñwá jíí pópó ndere eyigé Kras gelu.

⁴ Yéndémuú ayi apyéé gabo akwene mbò lé ebe Esòwò néndé gabo mampyege elé mankwene mabe Esòwò. ⁵ Enyú dékaá nnó Kras achwá fa mme nnó afere esé gabo né mmye. Ne yé gabo fó apó ji mmye chá chá. ⁶ Ndere elúmbò, yéndémuú ayi áchomé mmye ne Kras amage pye sé gabo. Ne yéndémuú ayi apyee wye gabo, alu danje yé Kras, ne ákaá fó yé ji wó.

⁷ Baá gejeé ba, dékamege fó muú fó abwólé enyú. Yéndémuú ayi apye wye genó eyi gelu cho alu cho né mbe ushu Esòwò, wye ndere

Kras alu cho né mbe ushu wuú. ⁸ Yémbò yéndémuú ayi apye wye gabo pyeé, alu muú danchòmeló néndé danchòmeló ne alóó ula mampye gabo. Gétú eyigémbò ne Maá Esòwò achwá fa mme nnó áchò utóó danchòmeló.

⁹ Yéndémuú ayi alaá maá Esòwò apyéé sé wye gabo pye, néndé ji awyaá gepógé Esòwò. Ji akágé pye sé gabo néndé, ji alaá maá Esòwò.

¹⁰ Genó eyi gelerege bòó abi alu baá Esòwò ne abi alu baá danchòmeló gelú nnó, bòó abi alá apye fó genó eyi gelu cho né mbe ushu Esòwò yé ebe elé gejeé alá abòó fó ne ate añme, apó fó baá Esòwò.

Mekomejòó Esòwò aké débógé gejeé ne ate

¹¹ Mekomejòó ayi enyú déwuú me te ula ulóó alu nnó esé débógé gejeé ne ate. ¹² Ekágé esé debe eké Ken. Ji alu maá danchòmeló. Ji awá meñmo wuú. Ulannó ji awáne meñmo wuú? Awá ji néndé unó bi Ken jimboó apye ulú nchyenchye ne ebi meñme wuú apyéé ulú cho.

¹³ Baá gejeé ba, ekágé enyú dela mano mekpo fuú mbógé bòó mme aké apaá enyú. ¹⁴ Esé dékaá nnó détane né amu negbo dékpe né mmu geñwá. Dékaá mbò néndé esé debò gejeé ne ate añme. Muú ayi alá abòó fó gejeé ne nte meñme wó alu né amu negbo. ¹⁵ Muú aké apaá nte meñme wuú, ebyennó alu mewané bòó. Ne dékaá nnó muú ayi awané bòó alú dambò geñwá eyi gélágé byé. ¹⁶ Genó eyi gepye esé dékágé genó eyi gejeé gelú, gelu nnó Kras achye geñwá jíí agbo gétúgé se. Ne mbòntó ne esé débòó manchyeé geñwáge sé, yé ebe lé mangbo gétúgé ate añme.

¹⁷ Ne mbógé muú abegé ne gefwa ne agégé nte meñme ayi alu mbya, alá agé meshwe apóó ji wó, epyembo nnó ne ji agaré aké ji agboó ne Esòwò? ¹⁸ Baá gejeé ba, ekágé déjógé lé mejóó menò ewú ewú nnó debò gejeé ne ate. Délérégé gejeé

eyi wáwálé ne atε né mbaá unó bi dépyéé.

¹⁹ Deké debóó gejeé ne atε, mbó ne dékágé nnó détené né egbe ewé wáwálé. Ne ewéna epye matóó abeé esé mmu pere gébégé détenegé né mbe ushu Esówa, ²⁰ yéndégébe eyi matóó sé ágarege nnó dépye gye, néndé débó mankaá nnó Esówa aṅea apwó yéndégenó eyi matóó ágarege esé ne ji akágé yéndégenó. ²¹ Ajeé ba abi gejeé, ndere elúmbó mbógé matóó sé alá agaré esé nnó dépye gye wó, débéé f̄s ne efó metóó mantene né mbe ushu Esówa. ²² Ne dékágé ḡi yéndégenó ji achyegé esé néndé esé débelege mabe j̄i ne dépye ntó unó bi ugóó ji metóó. ²³ Ne ebe ewé ji achyéé esé elú nnó défyéé metóó ne maá wuú Jis̄s Kras ne nnó debó gejeé ne atε wye ndere ji agare esé nnó dépyege. ²⁴ Bóó ako abi abelege mabe Esówa, áchomé wye mmye ne ji ne ji ntó achome mmye ne ebwó. Genó eyi gepye nnó esé dékaá nnó ji acho mmye ne esé élé Mendoó wuú ewé ji afyéé esé né mmu metóó.

4

Mendoó ewé wáwálé ne ewé gebyo

¹ Ajeé ba abi gejeé, ékágé dékamege ne yéndégenó eyigé muú ajógé. Muú ajógé genó, cherege dége mbógé mendoó ewé etene ji nnó ajóó etané mbaá Esówa, néndé gejamégé bóó ekpávé gebyo achwó ne atyaá né mme meko. ² Genó eyi gepye ne dékaá mbógé élé Mendoó Esówa ne elú muú né mmye gelú nnó, yéndémuú ayi agarege nnó Jis̄s Kras achwó fa mme ndere mekwaá ji yimbó ne Mendoó Ukpea elú ji mmye. ³ Ne yéndémuú ayi alá agarege f̄s nnó Jis̄s achwó fa mme ndere mekwaá Mendoó Esówa epóf̄s ji né mmye. Ji yina ne awyaá mendoó muú ayi atené ukóló ne Kras ayi enyú debó

dewuú nnó achwóó. Ne nana alu mε fa mme.

⁴ Baá gejeé ba, enyú delu baá Esówa ne detoó dépwó bóó gebyo bimbó néndé muú ayi alu enyú né mmye awyaá uto apwó muú ayi alu bóó mme né mmye. ⁵ Bóó gebyo bimbó alu ele bóó mme. Ndere elúmbó, ebwó ajógé lé dépóré mme ne bóó mme áwuú ne ebwó. ⁶ Esé delu bóó Esówa, ne yéndémuú ayi akágé Esówa áwuú ne esé. Ne muú ayi ála apó f̄s muú Esówa áwuú f̄s ne esé. Ge mbó ne dékágé nye mbógé muú awyaá mendoó ewé wáwálé waá nnó awyaá lé mendoó ewé gebyo.

Esówa élé gejeé ne yéndémuú Esówa abóó gejeé ne bóó

⁷ Ajeé ba abi gejeé, débóge wye gejeé ne atε néndé gejeé getanege né mbaá Esówa. Ne yéndémuú ayi abóó gejeé ne bóó alu Maá Esówa ne akáge Esówa. ⁸ Ne muú ayi alá abóó f̄s gejeé ne bóó akágé f̄s Esówa, néndé Esówa élé gejeé. ⁹ Ge na ne Esówa aléré nnó ji abó gejeé ne esé. Ji ató danchi maá wuú fa mme nnó getu j̄i, esé debó genwá. ¹⁰ Ge genó eyi gejeé gelu mbó. Epóf̄s nnó esé debóó gejeé ne Esówa. Elú élé nnó ji abóó gejeé ne esé ne atóme maá wuú nnó achwó agbo ndere ḡme gepε nnó ji ajinte gabo ayi esé dépye.

¹¹ Aṅme ba abi gejeé, mbógé nnó na ne Esówa abóó gejeé ne esé, esé ntó debó mambó gejeé ne atε. ¹² Muú f̄s alu dange Esówa ne ame, yémbó mbógé debógé gejeé ne atε, Esówa achome mmye ne esé, ne gejeé eyigé esé débóó ne atε gekwanege ndere Esówa akelege.

¹³ Esówa achyéé esé Mendoó wuú, ge mbó ne dékágé nnó esé décho mmye ne ji ne ji ntó acho mmye ne esé, néndé ji achyéé esé Mendoó wuú. ¹⁴ Ne esé ambóó dége ne dégarege bóó nnó Nte se Esówa ató Maá wuú fa mme nnó achwó ábeé Menchyé genwá mbaá bóó mme.

15 Ne yéndémuú ayi akamege nnó Jisós alu Maá Eṣṱwṱ, Eṣṱwṱ achome mmye ne ji ne ji ntó achome mmye ne Eṣṱwṱ. 16 Nḁere elúmbṱ, esé ntó dékaá ne dékámé nnó Eṣṱwṱ abṱ gejeé ne esé.

Eṣṱwṱ abṱ gejeé ne bṱṱ, ne yéndémuú ayi abṱṱ wye gejeé achome mmye ne Eṣṱwṱ ne Eṣṱwṱ ntó achome mmye ne ji. 17 Genó eyi gepye esé dékaá nnó gejeé eyi débṱṱ gekwané ndere Eṣṱwṱ akelege, elé mbṱgé esé débéé fṱ ne eṱ metṱṱ né bíi bi Eṣṱwṱ asṱṱ mpa néndé genwáge sé fa mme gelú wye eké eyigé Kras. 18 Eṱ eṱ né gejeé, gejeé gekwánégé ndere Eṣṱwṱ akelege gebuú eṱ. Geno eyi gepyeé eṱ elé eṱwyale. Ne yéndémuú ayi abṱṱ eṱ metṱṱ ebyennó gejeé eyigé ji abṱṱ gelu gakwáne ndere Eṣṱwṱ akélégé.

19 Esé debṱṱ gejeé ne Eṣṱwṱ ne ate aṱme néndé Eṣṱwṱ abṱ me mbe abṱ gejeé ne esé. 20 Mbṱgé muú ajṱgé nnó ji abṱ gejeé ne Eṣṱwṱ ne ake alu paá nte menme wuú ebyennó alu muú gebyṱ néndé muú alá abṱṱ fṱ gejeé ne nte menme wuú ayi ji agene ne ame, epyeémbṱ nnó ne ji abṱ gejeé ne Eṣṱwṱ muú ji álé gené? 21 Ne achyeé esé ebe ewena aké: Yéndémuú ayi abṱṱ gejeé ne Eṣṱwṱ abṱ mambṱ ntó gejeé ne ate aṱme.

5

Esé dewyaá uto ebi démmye depwṱ gabo fa mme

1 Yéndémuú ayi ákamege nnó Jisós alu Muú yi Eṣṱwṱ akweré ji elá gefwa, ebyennó alu Maá Eṣṱwṱ. Ne yéndémuú ayi abṱṱ gejeé ne nte abṱṱ ntó gejeé ne maá wuú. 2 Genó eyi gepyeé ne esé dékaá nnó débṱṱ gejeé ne baá Eṣṱwṱ elé mbṱgé debṱṱ gejeé ne Eṣṱwṱ ne debélégé mabe jíi. 3 Mambṱ gejeé ne Eṣṱwṱ elé mambélégé mabe jíi. Ne mabé jíi ájwerégé fṱ mambelé. 4 Néndé yéndémuú ayi alaá maá

Eṣṱwṱ awyaá uto bi ji ammye apwṱ gabo fa mme. Ne mankame ayi esé dékame nnó Jisós alu Maá Eṣṱwṱ ne epye nnó esé debṱ uto bi démmye depwṱṱ bṱṱ mme. 5 Ndé muú ayi apwṱṱ gabo fa mme? Elé muú ayi ákamé nnó Jisós alu Maá Eṣṱwṱ.

Unó bi ulérége nnó Jisós alu Maá Eṣṱwṱ

6 Elé ji yina ne alú Jisós Kras, Muú yi Eṣṱwṱ akweré ji elá gefwa. Ji achwṱṱ fa mme, awyaá ji manaá ne manoó miú machye mme gébégé ji agboó. Ji akoó fṱ elé né mmu manaá mamímamí wṱ, akoó né mmu manaá choncho ne manoó. Ne elé Mendoó Ukpea ne etene ntese se nnó mechṱ ewéna elu wáwálé néndé Mendoó Ukpea egarege wáwálé. 7 Bṱ ntese alu aléé abi alerégé nnó Jisós alu Maá Eṣṱwṱ. 8 Bṱ ntese bina elé Mendoó Ukpea, manaa ne manoó. Ebwṱ bina aléé, ajṱgé wye genó gemma. 9 Akwaá agaré unó bi ebwṱ akaá, esé dekamégé nnó ajṱgé wáwálé. Yémbṱ genó eyigé Eṣṱwṱ agarégé genéá gemé gepwṱ amu. Ne ji ne agaré esé genó eyi getome ne Maá wuú. 10 Yéndémuú ayi áfyéé metṱṱ ne Maá Eṣṱwṱ akáge né metṱṱ wuú nnó genó eyigé Eṣṱwṱ agarege atome ne maá wuú gelú wáwálé. Yéndémuú ayi alá fyéé fṱ metṱṱ ne Eṣṱwṱ wṱ, ebyennó asele Eṣṱwṱ nḁéré muú gebyṱ, néndé ashyá mankame nnó genó eyigé Eṣṱwṱ ajṱṱ atome ne Maá wuú Jisós gelú wáwálé. 11 Ge genó eyigé Eṣṱwṱ agaré ese na: Ji chyéé esé genwá eyi gélagé byé. Genwá eyigé na getanégé mbaá Maá wuú. 12 Ne yéndémuú ayi áchómé mmye ne Maá Eṣṱwṱ awyaá genwá. Yéndémuú ayi alá cho mmye ne Maá Eṣṱwṱ wṱ, apṱ fṱ ne genwá.

Genwá eyi gélagé byé

13 Nsame enyú unó bina, enyú abi dékamé nnó Jisós alú Maá Eṣṱwṱ nnó enyú dékaá nnó déwyaá genwá

eyi gélágé byé. ¹⁴ Esé deténégé né mbe ushu Esɔwɔ né mmyemenene debéé fɔ ne dembyɔ néndé dékaá nnó yéndé genó eyi esé degígé ji awuú esé mbógé degígé ndere ji akélégé. ¹⁵ Mbógé esé dekaá nnó ji awuu esé né geno eyi degígé ji, debɔ mankaá ntó nnó ji achye me esé genó eyi degígé ji.

¹⁶ Mbógé muú akage nnó nte meɲme apyéé gabo ayi ála atene fɔ muú né negbo, anemmye nnó Esɔwɔ ajií ji nte achyee ji geɲwá. Ewéna etome elé ne bɔɔ abi apye gabo ayi álá atene fɔ muú né negbo néndé gabo yifo alu ayi atene muu né negbo. Njɔ́ fɔ nnó enyú dénémmye mbaá Esɔwɔ gétúgé muú ayi apyéé gefógé gabo yina wó.

* ¹⁷ Yéndé gyeé ayi muú apye elé gabo né mbe ushu Esɔwɔ. Yémbɔ gabo ayifo alu ayi álá aténé fɔ muú né negbo.

¹⁸ Esé dekaá nnó yéndemuú ayi alaá Maá Esɔwɔ apyee sé gabo pye néndé Jisɔs Maá Esɔwɔ abame ji ne danchɔmeló ákágé pye fɔ ji genó.

¹⁹ Dékaá nnó esé delu baá Esɔwɔ. Bɔɔ mme ako abi álá akage Esɔwɔ alu né amu muú nchye.

²⁰ Ese dekaá ye nnó Maá Esɔwɔ achwó fa mme ne apye nnó esé dekaá unó bina ne nnó dekaá Esɔwɔ muú alu wáwálé. Esé decho mmye ne Esɔwɔ muú alu wáwálé ne Maá wuú Jisɔs Kras. Ji ne alu Esɔwɔ muú alu wáwálé. Ji ntó ne achyege geɲwá eyi gelagé bye fɔ.

²¹ Nderé elúmbɔ, baá gejeé ba, ngárégé enyú nnó sege gébé nnó ekágé denógé aló uka.

* **5:16** Elú wáwálé nnó: Bɔɔ abi ágií deporé Esɔwɔ dɔɔ áké, gabo ayi atene muú né negbo elé manshya ayi gejamégé bɔɔ áshyaá mankame nnó Jisɔs alu Maá Esɔwɔ.

ŊWE ayi agbeé ŊWE epea
eyi
Jɔn
ásamé

Matame

¹ Me muú kpaá echomele bɔ́ɔ Ɛsɔwɔ ne nsame Ŋwe yina.

Ntɔme ji eta wye mma kpaá muú Ɛsɔwɔ ajyaá. Ntɔme ntó ji eta baá byeé. Me mbɔ gejeé ne enyú ne metɔ́ wa meko. Ɛpófɔ me mbiú ne mbɔ́ gejeé ne enyu, bɔ́ɔ ako abi akaá wáwálé Ɛsɔwɔ abɔ́ɔ ntó gejeé ne enyú. ² Néndé wáwálé yina alu ese né matɔ́ ne abeé nyɛ ese matɔ́ kpa te kwyakwya.

³ Nnenemmye nnó Ɛsɔwɔ Nte ese ne Jisɔs Kras Maá Nte álérégé esé galógálɔ, agene ese meshwe ne apye ese debe né nesɔ. Nnenemmye nnó, unó bina ube ebi sé, esé abi dékwɔlege wáwálé Ɛsɔwɔ ne debɔ́ gejeé ne ate.

Dékwɔlege genó eyi gelú wáwálé debɔ́gé wye gejeé ne ate

⁴ Metɔ́ ɛgɔ́ me dɔ́ ndéré ngene nnó baá byeé abifɔ akwólégé wáwálé Ɛsɔwɔ ne apye wye ndéré Ɛsɔwɔ Nte agarege ese nnó dépyege.

⁵ Nderé elúmbɔ, mma me nkpeage wɔ nnó debɔ́gé wye gejeé ne ate. Ɛpófɔ ɛbe meke ne me nchyege mbɔ wɔ, elé gekwenége ɛbe ewé ese dewuú me te ula ulɔ. ⁶ Mambɔgé gejeé ne ate, atene nnó depyege unó bi Ɛsɔwɔ agare esé nnó dépyege. Ge ɛbe ewe enyu dewuú me te ula ulɔ mbɔ nnó debɔ́gé wye gejeé ne ate.

⁷ Me njógé mbɔ néndé gejamégé bɔ́ɔ dembwɔle atyaá mbɔ fa mme. Ɛbwɔ ákame fɔ́ nnó Jisɔs Kras achwɔ́ fa mme ndere mekwaá wɔ. Ufɔ́ bɔ́ɔ bina alu lé bɔ́ɔ muú dembwɔlé yimbɔ muú ayi atené ukɔ́ ne Kras.

⁸ Nderé elúmbɔ, sége gébé nnó ɛkágé nsa ayi enyú delu mambɔ gétúgé utɔ́ bi esé depye anó mme

detu. Mmyege lé nnó debɔ́ nsa nyu meko.

⁹ Yéndemuú ayi ála apyeé fɔ́ unó bi Kras alere, ne ajye le mbe agbege unó né ebi Kras alere ebyennó apó ne Ɛsɔwɔ. Ne yéndemuú ayi apyeé unó bi Kras alérégé, ebyennó alu ne Nte chóncho ne Maá wuú. ¹⁰ Nderé elúmbɔ, mbɔgé muú achwɔge eta nyú alá gárégé fɔ́ lé unó bina ebi Kras alere, dekameme fɔ́ ji akpe né upú nyú, ye mantame ji detamege kan̄ka. ¹¹ Néndé muú atámégé gefɔ́ge muú yina, ebyennó acho mbwa ne ji né ubobo unó bi muú yimbɔ ápyeé.

Kwyakwya mejɔ́

¹² Me nwyaá gejamégé unó mangaré enyú, yémbɔ nkelege fɔ́ mansa ubi né mme. Néndé me mbele umeé manchwɔ́ gé enyú nnó detu ushu ne ate ne njɔ́ mejɔ́ ewéna nnó esé akó debé ne metɔ́ megomegɔ́ gbene.

¹³ Baá men̄me wye ayi mendée muú Ɛsɔwɔ ajyaá ntó alɔ́ wɔ matame.

**Ἡ ἡμεῖς αἰγιόχοι ἡμεῖς ἐλεῖ
αἰγιόχοι
Ἰῶν
ἀσάμει**

Matame

¹ Me Ἰῶν muú kpaá echomele bós Ἐσωῶ ne nsame ἡμεῖς yina.

Ntame ji eta wyee Gayos mejeé wa ayi gejeé. Me mbós gejeé ne wá wáwálé.

² Mejeé wa, nnemmye nnó yéndegenó eyigé wá ὄπυε gekene chanéné, ne nnó wá ὄβε metometo wyee ndere nkaá nnó né mbe ushu Ἐσωῶ wá pós fós ne efwyale né metós wyee. ³ Me njógé mbo nénde metós egós me dós gébége ἡμεῖς fá atane ewú mbo agaré esé ndere enyú dékwalege wáwálé Ἐσωῶ wyee ndere wá ὄπυε me yéndégébé. ⁴ Me mpo se ne metós megómégós ewe cha ewé epwós ewéna manwuú nnó baá ba ákwalege wáwálé Ἐσωῶ.

Aféé Gayos

⁵ Mejeé wa, wá ὄπυεé utós ulúulós ne metós wyee mekó mbaá ate ἡμεῖς chacha ne ἡκεῖ bós. ⁶ Ebwós agare echomele bós Ἐσωῶ ewé elú wena ndere wá ὄlerege gejeé ne bós. Ne elú galógálós nnó wá ὄpod ebwós ne genó ndere Ἐσωῶ akalege nnó aje mbe ne nekene bwós. ⁷ Ebwós akene mbo, elé gétúgé mabó Jisós Kras ne ebwós asele fós genó mbaá bós abi álá pós bós Jus. ⁸ Ndere elúmbó, esé debó mampogé ufós bós ndere bina nnó esé ntó décho amu ne ebwós dégrege wáwálé Ἐσωῶ.

Dyotrefes akwe mpa

⁹ Me mbós nsa ἡμεῖς ntó mbaá echomele bós Ἐσωῶ ewé ewú, yémbó Dyotrefes muu akalege nnó awu lé ne ji, akamege nye fós manwú ne me. ¹⁰ Ndere elúmbó, me nchwágé ewú ndyaá nye ji ula né unós bi ji ὄπυε. Ji achós me mabó. Ne mechó ewé ekpe bós ebwós amu

elú nnó ji ashyaá ntó ate ἡμεῖς abi achwós ewú nnó ajwalege fós ne ji. Ne ashyaá ntó nnó bós abi álú manse ate ἡμεῖς bimbo asege sé. Ne ábú ebwós né mmu echomele bós Jisós.

¹¹ Mejeé wa, ékágé ὄkwalege gabo, kwalege lé galógálós nénde muú ayi ὄπυε genó eyi gelú cho alu muú Ἐσωῶ. Ne muú ayi ὄπυε geno eyi gela pós fós cho akágé fós Ἐσωῶ.

Aféé Demetrós

¹² Yéndemuú afége meḡme sé Demetrós. Ne wáwálé alu nnó ji alu muú melómélós. Ne ese ntó dejógé wyembó, ne enyú dékaá nnó genó eyigé ese dejógé gelu wáwálé.

¹³ Me nwyaa gejamégé unós mangaré wá, yémbó nkalege fós mansa ubi mme. ¹⁴ Me mbós mbele uméé manchwós nge wá. Nchwágé detuge nye ushu ne ate déjós mejós.

¹⁵ Nnemmye nnó enyú debe né neso. Ajeé byee ako alós wá matame. Ne wá mbós ke ὄtame yéndé mejeé se ayi alu ewú.

Nwε ayi Jud asamé

¹ Me Jud maá defwε Jis̄s Kras ne menjmo Jemsi ne nsame ηwε yina.

Nsame ji mbaá b̄s̄ abi Nte sé Eσωω akuú, εbw̄s̄ abi ji agboó ne εbw̄s̄ d̄s̄ ne Jis̄s Kras ntó apele εbw̄s̄ cháηéné.

² Nn̄enemmyε nnó Eσωω alere enyú galógál, nes̄o ne gejeé ge-jamegejame.

Sege gébé ne ubobo unó bi anlere geyo alerege

³ Aηme ba, me mb̄o mmyéé nnó nsa ηwε yina gétúgé mamfere ayi Eσωω afere esé ako né εfwyale gabo. Yémb̄o ngé nnó elú galógál nnó nsa mpye enyú detene ne εshye né dep̄are Jis̄s etiré achyeé esé b̄s̄ bií nnó defye met̄s̄ ne ji damaá te kwyakwya. ⁴ Njógé mb̄o néndé b̄s̄ f̄s̄ ákpe mbwa ne enyú mmye defyadefya. Uf̄s̄ b̄s̄ bina ne ábw̄alé ul̄s̄ melu ebi Eσωω alerege esé, ulaa lé genó eyigé εbw̄s̄ atenege wye ákwérege dep̄are ubelé tametame etiré εbw̄s̄ ápyéé. Asa né mmú ηwε Eσωω te gachí nnó, Eσωω achyege nye uf̄s̄ b̄s̄ bina εfwyale abi alá nóge ji. Ebw̄s̄ ntó ashya Jis̄s Kras, ewé ji ne alu Ata ne muú ayi apw̄o amu.

⁵ Yé lé enyú dékaá me unó bina uko, nkelege nnó mpye enyú deté ndere Ata Eσωω ab̄o afere b̄s̄ Is̄r̄eli né ámu b̄s̄ Ijip ne εwyage áwane b̄s̄ abi alá fyéé met̄s̄ ne ji w̄s̄. ⁶ Ne tége ntó ndere epyéé ne makiénné Eσωω ayi alá jw̄ole né malu ut̄s̄ bw̄s̄ w̄s̄, ályaa malu ujw̄ole bw̄s̄ alá ápyéé lé unó bi cha. Eσωω awé nya aji ne b̄o mkpokove, abi álaá wyeé wewe te kwyakwya, afye áji né melu empinya gemua ágile gekpekepe bií bi Eσωω as̄s̄ mpa bw̄s̄. ⁷ Wyεmb̄o ntó ne epye nya

ne b̄s̄ Sodom ne Gom̄ora ne baá malo ayif̄o ayi álu kwókwólé ne áji. Ebw̄s̄ ábélege nya ubele tametame ne apyéé ubobo unó bi akwaá alá b̄s̄ f̄s̄ mampye w̄s̄. Getú eyigémb̄o, Eσωω alwéé áji ne mewε ewé alá énómégé. Eσωω apyεmb̄o nnó akwélé esé ako mbeé né genó eyi gepye nya ne εbw̄s̄.

⁸ Wyεmb̄o ntó ne b̄s̄ abi álu bíbí né mbwa enyú ájógé nnó Eσωω alerege εbw̄s̄ unó né ame geja. Getú eyigémb̄o, ápyéé unó bi uch̄s̄ menyammye bw̄s̄. Anógé f̄s̄ b̄s̄ kpakpa ne ájógé mej̄s̄ mebomebo ne uto bi ákpakpa né mfaánebuú.

⁹ Yé gébége ekiénné Eσωω ewé kpaá ewé ekamege nnó Mikel éwamege ne danchameló gétúgé genkwógé Mosis ese f̄s̄ utó né amu jíí ej̄s̄ mej̄s̄ mebomebo ne danchameló w̄s̄, ej̄s̄ lé nnó Ata anya w̄s̄. ¹⁰ Yémb̄o b̄s̄ bina ájógé mej̄s̄ mebomebo né unó bi εbw̄s̄ alá ákágé ula. Ne ápyéé unó eké menya mewaá. Yéndégenó eyi gekw̄ome εbw̄s̄ mekpo apye pye. Ne elé wye unó bina ne uwane εbw̄s̄. ¹¹ Ebow̄s̄ nye ne εbw̄s̄ néndé εbw̄s̄ ákwólé gekage nekene Ken muú ab̄o áwané menjmo wuú. Ajinte gemege bw̄s̄ ákwólé meti ewé áb̄s̄ nsa ápye ubobo unó wye ndere Balam ab̄o apyéé. Ebw̄s̄ áshya manwú ne Eσωω, ndere Kora ab̄o apyéé. Ne ndere Kora ágboó, mb̄ontó ne εbw̄s̄ ágboó nye. ¹² Ebw̄s̄ álu eké upwapwane unó né geluage nyú gébége déké dényéé epaá menyéé gejeé. Ebw̄s̄ ányéé menyé gef̄s̄ eyi gegboó mmye. Alú áteé elé unε ebi bw̄s̄. Alú ntó eké geko eyigé mbyo akpane geji gela gekwene manaá. Ne eké un̄s̄ ebi ula uw̄ome umpome gébége un̄s̄ uko uke uw̄ome. Alu eké un̄s̄ ebi ágoó ubi ne makaka. Agboó negbo nd̄o epea. ¹³ Ebw̄s̄ álu eké ηgbannyi ebéé mega. Ne gabo ayi εbw̄s̄ ápye álu eké gefwene eyi ηgbannyi metometo atene né mapea mewaá ne mmye egboó f̄s̄ bw̄s̄. Ebw̄s̄ álu

éké bɔ danji abi ályaa' malu bwɔ ájyɛ́é malu ayi cha. Ebwɔ bina, melu ewé Eɔwɔ ábelé ebwɔ élé empinya gemua eyi gelá gebye te kwyakwya.

*
14 Enɔk ayi agbeé upyáne uke-neama mbaá Adam, abɔ ajɔ́ mé nya ató ne bɔ́ bina aké, “Wugé Ata achwɔ́ nye ne bɔ́ dele bɔ́ dele makiénné ukpea jíí. 15 Asɔ́ nye mpa bɔ́ ako. Agare bɔ́ abi alá kágé jí nnó ákwe mpa gétúgέ gabo ayi ebwɔ ápyé́ ne mejɔ́ mebomebo ewé ebwɔ ájɔ́ ne Eɔwɔ.”

16 Bɔ́ bina áshulege bɔ́ abifɔ́ ndo, ne yé genó eyi gekwanegé ebwɔ metɔ́ gepó. Ápye lé ubobo unó bi ugɔ́ ebwɔ matɔ́, álú bɔ́ gempɔge. Ne áké álógé gélogé mejɔ́ ne muú ebyennó akélege nnó ase genó eta wuú.

Pyége wye genó eyigé Eɔwɔ akélege

17 Yémbɔ aɲme ba abi gejee, enyú debó mantégé unó bi nya áɲgbá Ata sé Jisɔs Kras ajɔ́. 18 Ebwɔ ájɔ́ nya áké, “Né kwyakwya gébé, bɔ́ abi ájwane nye enyú gétúgέ depɔ́ré Eɔwɔ etiré enyú dékwɔlegé áchwɔ́ nye. Ne ápye nye lé ubobo unó bi ugɔ́ ebwɔ metɔ́, ebi Eɔwɔ alá kélege.” 19 Bɔ́ bina ne áchwɔ́ nye ne aɲgya né geluage nyú, ebwɔ ápyé́ lé unó bi bɔ́ mme ápye, ebi usélé utó bwɔ néndé Mendóo Eɔwɔ epó ebwɔ mmye. 20 Yémbɔ, aɲme ba, pyége nnó metɔ́ ewé enyú defye né unó bi Eɔwɔ jimboó alere enyú ewéne. Enyú deké denenemmye, gógé Mendóo Ukpea eléré enyú meti. 21 Belege geɲwágé nyú gebe gefɔ́ eyigé Eɔwɔ ákágé lerege enyú gejee jíí ndere dégile galógál ayi Ata sé Jisɔs Kras nnó achwɔge age enyú meshwe, enyú debɔ geɲwá eyi gélagé byé fɔ́. Jí apye nye mbɔ gétúgέ jí agboó ne enyú.

22 Gege meshwe ne bɔ́ abi álú ne dembyɔ́ né unó bi ebwɔ áfyé́é metɔ́ wyeé. 23 Poógé abifɔ́, défere ebwɔ átane né mmu mewé ékágé áɔ́. Ne mbaá abifɔ́ ntó, gege ebwɔ meshwe, yémbɔ sege gébé nnó ékágé gabo bwɔ áchálé enyú. Págé yé b́ élé mandeé ayi bɔ́ abi ápye yéndé gabo áfyé́é néndé gabo ayi ebwɔ ápye áchɔ́ me mandeé yimbo.

Défége Eɔwɔ

24 Matame mabe ne Eɔwɔ muú akage poó enyú nnó ékágé dékwe né gabo. Jí ákage pye enyú détene cho né mbe ushu wuú. Deké degene gekpekre énogé wuú matɔ́ agɔ́ enyú mmu. 25 Jimbíí ne alú Eɔwɔ Menchyé geɲwá né gétúgέ genó eyigé Ata sé Jisɔs Kras apyé́. Nnenemmye nnó bɔ́ ánogé Eɔwɔ, Eɔwɔ mbií ne abɔ́ éshye ne uto uko te ula ulɔ́, nana, ne te kwyakwya Amen.

* 1:13 Elú wáwálé nnó: Danji élé menɔ́ membre ayi akele éké gasama akoóge né mfaánebuú.

NWE unó Jisɔs aleré Jɔn né ame gejya

Jɔn agaré unó bi ulú né ηwe yina

¹ Né mmu ηwe yina ne ásamé unó bi Jisɔs Kras aleré. Esɔwɔ apye Jisɔs akaá unó bina nnó aleré baá défwε bií unó bi uchwɔ pyε nana. Jisɔs Kras ató ekiénné wuu nnó eyε epyε maá utɔɔ wuu Jɔn akaá unó bina. ² Ne Jɔn agaré unó bina unó wye ndere ji agené. Genó eyigé ji asamé elé meko mejɔɔ ayi Esɔwɔ ajɔɔ ne wáwálé ayi Jisɔs Kras aleré né genó eyi ji agare. ³ Esɔwɔ ájé muú ayi akuú ηwe yina ayi agaregé unó bi upyεé mbɔ nana ne ebi upyε nye meso gébé, ne ájé ntó yéndémuú ayi awúu unó bi ásamé wye ne apyεé ubi. Néndé gébé eyigé unó bi upyεé nye géla kwókwólé.

Jɔn alɔ matame mbaá machomele bɔɔ Esɔwɔ akénéama

⁴ Me Jɔn ne nsamé ηwe ayina ntɔme εta nyú machomele bɔɔ Esɔwɔ akénéama ayi álú né gebagé mewaá Esya.

Nnenemmye nnó Esɔwɔ álerégé enyú galógáló, ápye enyú débé né nesɔ. Esɔwɔ muú alu nana, muú abɔ alu mε, ne muú achwɔɔ nye ne mandoó akeneama ayi álú né mbe geluɔge gefwage jii chóncho ne * ⁵ Jisɔs Kras, muú álú tɔɔese ntésé ne maá mbe ayi akwilé né negbo, ne muú alú nana, mfwa kpaá mbaá afwa mme, álerégé enyú galógáló, apye enyú débε né nesɔ. Matame mabe ne ji muú abɔɔ wye gejeé ne esé ne aferé esé né gabo gétúgé manoó mí ami machyεé mme. ⁶ Ne apye esé déla bɔɔ abi ágbárege gefwa ne ji ne apye ntó ese déla ampýεε upε abi ápyεε utɔɔ Nte wuu Esɔwɔ. Ngó ne utó úbé ne ji te kwyakwya ne kwyakwya. Amen

⁷ Gége, ji achwɔɔ nye né mmu gekógé mfaánebuú ne yéndémuú agene nye ji. Yé ébélé bɔɔ abi ájomé ji áwané. Ne bɔɔ mme meko álili nye gétúgé efwyale εwé ji achyεge nye εbwɔ ébé mbɔ. Amen.

⁸ Ata Esɔwɔ aké, “Me ne nlú muú mbe ne ayi kwyákwyá.” Me ne alú, “Muú ayi alú nana, ne ayi abɔ alú ne ayi achwɔɔ nye. Esɔwɔ ayi Apwɔɔ amu.”

Jɔn agé Maá Nte Mekwaá né ame géjyá

⁹ Me Jɔn, menmé nyú né echomelé bɔɔ Jisɔs, gétúgé me ntó nchome mmye ne Jisɔs, ne ngene ntó efwyale wye ndere enyú. Me nlú ntó muú ama wye ndere enyú né gefwa eyigé Esɔwɔ ágbárege ne nkógé metɔɔ wye ndere enyú mpwa fɔ. Abɔ ábú me mfé né melo metɔɔ nnyi εwé ákuú ntó Patmɔs gétúgé ngárege mekomejɔɔ Esɔwɔ ne wáwálé ayi Jisɔs aleré né genó eyi ji agaré. ¹⁰ Né bií uwyaa ébi ulú bií Ata, Mendoó Ukpea echwɔ me mmye ne nwú gekpékpégé meko fɔ ndere atané me né meso eké meko mbá. ¹¹ Aké, “Sá unó uko ebi ɔgené nye né mmu ηwe, ɔɔ mbaá machomele bɔɔ Esɔwɔ akénéama ayi álú né umé malo yina: Efesɔs, Smyrna, Pegamɔn, Tayatira, Sadis, Filadelfya ne Laodisha.”

¹² Ne mbwólégé mmye mangé muú ayi ajóge me mejɔɔ né meso, ngé uluú mátúlékán ukénéama ebi akwyε ne gul. ¹³ Né metɔɔ metɔɔ uluú εbimbo, ngé muú fɔ ndere atené eké maá nte mekwaá. Afyé nku metyémetyé ayi akwɔné ji uka. Ne ani gebagé ndeé eyi gégénege eké gul, génɔ ji né gebómé. ¹⁴ Mejwye wuu elú pópó eké nɛwúné ugoó, yé eké makankoma ne ame jii agénege eké nénómé mewe. ¹⁵ Uka bií ushwánege eké afyaákó ayi áɔɔ né mewe, atilé ashwánege manémané. Meko

* 1:4 Elú wáwálé nnó: Esya ayi ajógé mbɔ elé ayi te nya. Fina ákuú nnó Turkey.

wuú awyale eké nekóné nnyi nekwene mbò, chuchu. ¹⁶ Agbaré ambe akénéama né egbe ebwonye wuú ne aparanja ayi achyaá magbe apea atané ji né meno. Ushu bíi ugenege eké ñmées metó ñwomesé.

¹⁷ Ngege ji, nkwe ji né uka eké muú ayi agboó. Anyaá ebwonye wuú anere me mmye aké, “Ŋfoge, me ne nlú muú mbe ne ayi kwyakwya. ¹⁸ Me nlú mebe, me mbò ngbo, ne ge menlú mebe te kwyakwya ne kwyakwya. Me nwyáá uto mampye bóó abi ágboó ákeré né genwá wye ndere muú ágbárege bó agbógóló manené melo áwuú bóó.

¹⁹ “Sá yé unó bi wò ògené; ebi upye mbò nana choncho ne ebi upyee nye meso gebé. ²⁰ Ge genó eyi gebò gelu bibíí, eyi getome ne ambe akénéama ayi ògene me ngbare né ebwonye wa ne uluó matúlékán ukénéama ebi akwyéé ne gul. Ambe yimbò akénéama atene mbaá makiénné Eṣòwò akénéama ayi alú né machomele bóó Eṣòwò akénéama. Ne uluó matúlékán ebimbò ukénéama utene mbaá machomele bóó Eṣòwò akénéama.”

2

Ñwe yi átame mbaá echomele bóó Eṣòwò né meló Efesòs

¹ Muú ayi me ngene né ama gejya aké, “Sá ñwe yina otó mbaá ekiénné Eṣòwò ewé echomele bóó Eṣòwò né meló Efesòs.

“Garé ebwò óké, gegé mekomejóó eyi etane mbaá muú ayi agbaré ambe akénéama né ebwonye wuú ne akene né metó metó uluó matúlékán ukenéama ebi akwyéé ne gul. * ² Me nkaá unó uko ebi enyú dépyéé, mengé utóó bi enyú depye ne eshye ne metó ewé dékogé delá depwáá, nkaá nnó enyú dékií fò bóó abo, ne enyú démua bóó abi aké alú ángbá Jisòs, dégé nnó ápó, alú bóó gebyó. ³ Enyú

dekóge matóó, ne dégéne efwyale né gétú ya, depwáá fò. ⁴ Yémbò gége genó eyigé nshulege enyú ndo wye na. Enyú débóó sé gejeé ne me ndere depyee mbembe wó. ⁵ Ferege dégé mati ayi enyú depyee gyéé. Dékwóré matóó nyú dépyeege unó bi enyú debò mbe depyee me. Dela depye mbò wó, me nchwó fere nye geluóge etúlékán nyú né geluóge machomele bóó Jisòs. ⁶ Yémbò, gége genó gelógéló eyigé enyú depye na, enyú dekií fò ubóbó unó bi bóó ekwò Nikolatan ápye wye ndere me nla nkíí.

⁷ “Muú ayi awya matu awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejóóge mbaá machomele bóó Jisòs.

“Ne yéndemuú ayi ammye kpaá apwóó gabo, me nchyege nye ji ebwonye nnó anyé umpome genóó eyi gechyege genwá eyi gélágé byé. Genóó eyimbò gewene né meló Eṣòwò.”

Ñwe yi átame mbaá echomele bóó Eṣòwò né meló Simina

⁸ Ama ajóó aké, “Sa ñwe ayina otó mbaá ekiénné Eṣòwò ewé echomele bóó Eṣòwò né meló Simina.

“Garé ebwò óké, gége mekomejóó eyi etane mbaá muú ayi alú ula ulóó ne kwyakwya, ji ayi abo agboó ne akwilé né negboó. ⁹ Me nkaá efwyale ewé enyú degéne ne gekpo eyi enyú delú yémbò enyú dewyaá gefwa. Nkaá ndere bóó áchóó enyú mabò. Ebwò ájógé ake alú bóó Jus ne ápó, alú lé bóó danchomeló. ¹⁰ Ngarége enyú nnó défógé fò efwyale ewé enyú déchwóó dége, danchomeló apyee nye áfyé enyú abifó né denó, nnó ammua age ufóó bóó abi enyú delú ne degene nye efwyale né ndò efya. Fyge wye matóó ne me yé ebé elé negbo ne enyú degbóó. Ne me nchyege nye enyú nsa ayi alu genwá eyi gélágé byé.

* **2:1** Elú wáwálé nnó: Né mmu ñwe Eṣòwò ayi meke unó bi ji abii elé wáwálé ayi ji ajyaá manlere bóó bíí.

11 “Muú ayi awyaá matu awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejógé né machomele bós Esòwò.”

“Ne yéndemuú ayi ammye apwós gabo, agboó fò negboné ndò epea.”

Nwe yi átame mbaá echomele bós Esòwò né melò Pègamàn

12 Ama ajós aké, “Sa nwe ayina òto mbaá ekiénné Esòwò ewé echomele bós Esòwò né melò Pègamàn.

“Gare ebwó oké, gege meko mejós ayi atane mbaá muú ayi awyaá aparanja yimbò ayi achyaá magbe ápeá. 13 Me nkaá nnó enyú dejwòlege né mbaá ayi danchòmeló muú álú mfwa ájwòlege, yémbò dénógé wye mabò ma ne déshá fò mankamé deparé etiré détomé ne me, yé gébégé áwáne Antipas né geluage nyú, ji muú agaré mekomejós wa wáwálé kpaá te ji agbóo. 14 Yémbò gé unó bi me nshulegé enyú ndo wye na; bós fò álú né geluage nyú abi akwòlegé unó bi Balam aléré. Ji aléré Balak ndere ápye ne ate bós Isrelì ápyéé gabo. Apye ebwó anyeé menyéé upe ayi áchye mbaá aló uka, ne apye ntó ebwó ánane manane tametame. 15 Ne bós abifò ntó álú né geluagé enyú abi akwòlegé unó bi bós ekwò Nikolatan álerégé. 16 Kwòrege matós nyú, délyáá gabo, délá dépyéé mbò wó, me nchwós wáwá manye umye ne bós bimbo ne aparanja yimbò ayi atanégé me menò.

17 “Muú ayi awyaá matu, awú genó eyi Mendoó Ukpea ejógé né machomele bós Esòwò.

“Muú ayi ammye kpaá apwós gabo, me nchyege ji menyéé mfaánebuú ayi ábelé bíbí. Me nchyege ji ntó ntaá eniné pópó ne mabo make ami asamé mfaá néní. Ne yéé muú ayi akágé mabo ami bò apò, ekose muú ayi asele ntaá eniné mbò ne akaáge.”

Nwe yi átame mbaá echomele bós Esòwò né melò Tayatira

18 Ama ajós aké, “Sa nwe yina òto mbaá ekiénné Esòwò ewé echomele bós Esòwò né melò Tayatira.

“Garé ebwó oké, gege mekomejós ayi atane mbaá Maá Esòwò, muú ame ji agenege eké nenòme mewe ne uka bíí ushwanegé eké afyaá ako ayi atilé agenege mané mané.

19 Me nkaá unó bi enyú dépyéé, nkaá gejeé eyigé enyú debós ne me, ne metós ewé enyú défyé ne me. Nkaá ndere enyú dépoógé ate ne ndere dékoógé matós déla dépwá fò. Nkaá nnó unó bi enyú dépyéé nana upwò ebi enyú debò dépyéé mbembe gébégé défyéé matós ne me fyéé. 20 Yémbò, gegé genó eyigé me nshulege enyú ndo wye na: Enyú délyáá Jesebel, maá mendée ayi abyoge gebyò nnó ji alú muú ekpávè Esòwò, abwólé bós utós ba né unó bi ji alrege, ánane manané tametame ne anyé menyéé upe ayi áchye mbaá aló uka. 21 Me nchye ji gébé nnó akwòré metós wuú, alyáá eno ewé ji anyeé yémbò ashya manlyáá. 22 Gétú eyigémbò me mpyeé nye ji akwe nemeé, ne bós abi ábélege ne ji mpyeé nye ebwó agé efwyale dós mbògé álá ákwòré matós bwó ályáá gabo ayi ebwó ápyeé wó. 23 Ne me nwáne nye bós abi ákwòlege unó bi ji alrege, ne bós echomele Jisòs ako ákage nye nnó me ne nlu muú ayi akágé depó etire délú akwaá né matós ne ufere ebi ebwó áferege. Ne ndere muú apye gabo, mbòntó ne nchyege ji efwyale.

24 “Yémbò enyú ako abi délú né melò Tayatira abi déla kwòlege unó uboubò bina ebi bós abifò akuú nnó anós unó danchòmeló, mpò sé ne metuú ewé cha ewé nnerege enyú mekpo, 25 ekosé mangaré enyú nnó dégbare unó bi défyéé metós wyeé chànchá kpaá te me nchwós. 26 Ne muú ayi ammye apwós gabo, ne apyeé utós ba ndere nkélege kpaá te kwyakwya nchyege ji uto nnó abe mfwa mbaá malò mme mako.

27 Ne ágbarege nye ebwó ne amu matomato wye ndere Nte wa áchyeé me utó, ne áchogerege nye ebwó ubauba eké unje meseé. 28 Ne nchyege nye ji membe ayi agenege né gejejege bíí.

29 “Muú ayi awyaá matu, awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejógé mbaá machomele bós Esowá.”

3

Nwe yi átame mbaá echomele bós Esowá né meló Sadis

1 Ama ajós aké, “Sa nwe yina oto mbaá ekiénné Esowá ewé echomele bós Esowá né meló Sadis.

“Garé ebwó óke, gege mekomejós ayi atane mbaá muú ayi abós mandó akénéama ayi ápyéé utós Esowá ne ambe akénéama, nkaá unó bi enyú dépyéé. Bós ágégé enyú áké délú abe sanji degbo. 2 Kwilege téné, défyé eshye mampyege unó bi enyú déle délyáá mampyege nnó ékágé dékpe délyáá kanka, nénde nge nnó utós nyú úlú dantene cho né mbe ushu Esowá. 3 Tege yé unó bi alere enyú ne ndere déwuú, kworege matós nyú dekwólege unó bimbó chánéné. Mbógé dékwilé tené wó, nchwós nye eta nyú eké menjo né gébé eyigé enyú délá kaágé. 4 Yémbó ukeke bós abifó alú né geluage nyú né meló Sadis abi alá ágilé fó mawule ebwó wó, mmyeke ácho fó menyammye ebwó ne gabo wó. Ebwó afyéé nye mandée pópó akene ne me nénde ákwane mambe bós ba. 5 Ne muú ayi ammye kpaá ápwós gabo, afyéé nye ji mandée pópó eke ebwó. Ne me mferege fó mabó ebwó né mmu nwe ayi asamé mabó bós abi awyaá genwá eyi gélagé byé. Ne me ngarége nye gbəhəhə né mbe ushu Nte wa ne makiénné jíí ntó nnó, ji alú muú wa.

6 “Muú ayi awyaá matu awú genó eyi Mendoó Ukpea ejógé mbaá machomele bós Esowá.”

Nwe yi átame mbaá echomele bós Esowá né meló Filadelfya

7 Ama ajós aké, “Sa nwe yina oto mbaá ekiénné Esowá ewé echomele bós Esowá né meló Filadelfya.

“Garé ebwó óke, gegé mekomejós ayi atane mbaá muú ukpea ayi muú akage neré metós ne ji. Ji ne ágbaré agbógóló mfwa Devid ayi achyege ji uto mamgaré gefwa ndere mfwa Devid. Ne ánénege menombi yé muú ayi akáge gbe ewú apó, agbege ntó menombi yé muú ayi akáge nené ewú apó. *

8 Me nkáge unó bi enyú dépyéé. Gege me nnene mbó enyú menombí ne yé muú ayi ákagé gbe ewú apó. Nkaá nnó enyú dépó fó né eshye, yémbó enyú dékwólege wye unó bi me nłere délú danshyá nnó dékaágé fó me. 9 Wúgé! Bós danchómeló abi ábyóge gebyó nnó álú bós Jus ne ápó, mpye nye ebwó ato mano né mbe ushu nyú, ne ákaá nnó me mbó gejeé ne enyú.

10 Enyú dékwólege wye unó bi ngaré enyú nnó dékoge metós gétú eyigémbó, mento mpye nye nnó enyú dékpege fó ne efwyale ewé echwós nye né mme meko. Efwyale ewémbó elú élé mamua bós mme meko. 11 Ela gachyéé me nchwós, gbarege unó bi défyéé metós wyeé chánéné nnó ekágé muú fó afós nsa nyú. 12 Muú ayi ammye apwós gabo, mempyéé nye ji alá eké gekwa eyi muú alá akáge nyíí né mmu echa ure Esowá wa. Ne alyagé fó geji te kwyakwya. Nsamé nye mabó Esowá né menyammye wuu ne amí meló Esowá wa. Meló ewémbó élé meló Jerosale ayi meke ayi atane mfaánebuú mbaá Esowá ashulé fa mme. Ne nsamé nye ntó mabó ma ami make né menyammye wuu. 13 Muú ayi awyaá matu awú genó eyi Mendoó Ukpea ejógé mbaá machomele bós Esowá.”

Nwe yi átame mbaá echomele bós

* 3:7 Elú wáwálé nnó: Agbógóló Devid élé meti ewé bós ako abó makpe né gefwagé Esowá.

Esɔwɔ né melɔ Laodisha

¹⁴ Ama ajɔ́ aké, “Sá nwe yina ɔ́tɔ́ mbaá ekiénné Esɔwɔ ewé echomele bɔ́ɔ́ Esɔwɔ né melɔ Laodisha.

“Gáre ebwɔ́ ɔ́ké, gége mekomejɔ́ ɛyi etané mbaá muú ayi ákuú ji Amen, muú ayi muú ákage neré metɔ́ ne ji ne ntésé ayi apyɛ́é bɔ́ɔ́ ákage wáwálé ayi atomé ne Esɔwɔ. Ji alu muú ayi te ula ulɔ́, unó bi Esɔwɔ akwyɛ́é ukene ne ji. ¹⁵ Me nkaá unó bi enyú dépyɛ́é. Nkaá nnó enyú dékwené fɔ́ nyuanyua ne désɔ́ fɔ́ ntó dugédúgé, me mbɔ́ nkelege ebe nnó dékwene nyuanyua yé nnó désɔ́ dugédúgé.

¹⁶ Ne élé enyú délu jwale makwe nyuanyua dékwene mansɔ́ ntó dugé dúgé désɔ́, gétú eyigémbo, mpame nye enyú ne dafyɛ́é nkane muú akpóo matyɛ́é. ¹⁷ Enyú déké déwyaá gefwa, délu gbene ne dékelege se yé genóge fɔ́. Enyú dékaá mbɔ́ fɔ́ nnó délu mbyambya, meshwemeshwe, gekpogekpo, ame nónómé ne gejɔ́gené wɔ́. ¹⁸ Ndere elúmbɔ́ me nchyege enyú majyɛ́é nnó déchwɔ́ déna gul eta wa ayi áɔ́ɔ́ né mewɛ, alá ápɔ́ ne deba, nnó apyɛ́ enyú débɛ ne gefwa. Ne naáge ntó mandeé pópó nnó dékwere gejɔ́gené nyú ɛyi gegboó mmyɛ. Naáge ntó uka ebi défyɛ́é ne ame nnó dégene mbaá. ¹⁹ Bɔ́ɔ́ abi me ngboó ne ebwɔ́, apyɛge gyɛ́é, nshulege ebwɔ́ ndo, nlerenge ebwɔ́ chuchu. Gétú eyigémbo, kpage gechyɛ́é dékwɔ́rege matɔ́ nyú délyaá gabo. ²⁰ Wúgé, me ntene mbɔ́ né menombi nyú ndoó nnó dénene me gepú, muú awúgé meko wa, anenegé me menombi nnó nkpe mmu, nkɛne mbane ji denyé menyɛ́é ulua. ²¹ Ne muú ayi ammyɛ́é apwɔ́ gabo, me nchyege nye ji ebwɔ́nye nnó ajwɔ́le ne me né geluage gefwa ya, wye ndere me ntó mmyɛ mpwɔ́ bɔ́ɔ́ mawáme ba njwɔ́lé ne Nte wa né geluage gefwa jíí.

²² “Muú ayi awyaá matu awú

genó eyigé Mendoó Ukpea ejɔ́gé mbaá machomele bɔ́ɔ́ Esɔwɔ.”

4

Jon age ame gejya nkane Esɔwɔ ajwɔ́le né mfaad geluage gefwa jíí

¹ Unó bina upyɛge mbɔ́, mma nge ame gejya. Nke mpɛle nge menombi fuú né mfaánebuú. Ne meko muú ayi me mbɔ́ mbɛ nwuú eké meko mbá, ama ajɔ́ ne me aké, “Kwɔ́ chwɔ́ wena, me nlerɛ wɔ́ unó bi upyɛ́é nye meso gébé.” ² Ténéténé yimbɔ́ Mendoó Ukpea echwɔ́ me mmyɛ, ékpá me mfe ne mfaánebuú. Nke mpɛle, nge geluage gefwa ne muú fɔ́ ndere ajwɔ́lé né mfaá geji. ³ Ne muú ayi ajwɔ́lé né mfaá geluɔ́ eyigémbo ashwane manémané eké ntaáné nka eniné ákuú jaspera ne carnelian. Ne mbya meshu ewe etane enɔ́ geluagé eyigé mbɔ́ ne mme elú nshye nhsye eké mataá ayi ákuú nnó émérá. ⁴ Nge ntó uluɔ́ gefwa ebifɔ́ esaá meso eni ndere unɔ́ geluɔ́ eyigémbo né mme. Ne ákpakpa fɔ́ esaá meso eni, abi afyɛ́é mandeé pópó, ákwere délaré gefwa né makpo ebwɔ́ etire ákwyɛ́é ne gul ájwɔ́lé mfaá ubi. ⁵ Né geluɔ́ eyigémbo, gasama akele, mamamama, mamfeé ányane, mbaá áwyaale. Né mbɛ geluɔ́ eyigémbo ntó, matúlékán akénéama ágenege. Ne matúlékán ayimbɔ́ akénéama, atene mbaá mandoó akénéama ayi apyɛ́é utɔ́ Esɔwɔ. ⁶ Né mbɛ geluɔ́ eyigémbo ntó, nge genó gefɔ́ eké ebeé mega.

Gelu eféé eféé, ne nánéjané eké makankomma. Nge ntó ufɔ́ menya uni ɛyi elú mebe. Etené enɔ́ geluɔ́ eyigémbo né mme. Menyammyɛ ebwɔ́ mekomeko álu ne ame mbɛ ne ayi meso. ⁷ Né geluage menya yimbɔ́ eni, ayi mbɛ alú eké genyanya, ayi agbeé epea alú eké maá menɔ́ mpɔ́, ayi agbeé eléé awyaá ushu eké mekwaá, ne ayi agbeé eni ntó alú eké nenyá eniné

nélyenege. ⁸ Né geluage menya yina eni, yé ayi ndé awyaá ubagele ukéné ne gejamégé ame né mmye, ne ame ayifo ntó ne nteé ubagele bií. Ne menya yina ekwane makwa utuú ne ηwómese epwaá. Ekwane eké, “Esowo ukpea, Esowo ukpea, Esowo ukpea, alú Ata Esowo Muú Apwóó amu. Ji abo alú me, alu nana ne achwóó nye.”

⁹ Echyege ηgá, enógé ne matame mbaá muú ayi ajwólé mfaá geluage gefwa, ji ayi alú mebe te kwyakwya. ¹⁰ Akpakpa bimbó esaá meso eni ákwe uwyá mme né mbe ushu muú ayi ajwólé né mfaá geluage gefwa eyigémbó, ánógé ji muú ayi alú mebe te kwyakwya ne kwyakwya, ¹¹ aké, “Ata esé Esowo, wó okwané mansé ηgó, enógé ne uto. Néndé wó ne okwyé unó uko ndere ejíí wó né metóó ne okwyéé ubi ne opyéé ubi úlú.”

5

Gebagé ηwe eyi ápwiré pwiré ne maá egóηme

¹ Genó eyigé fó eyigé me ngené élé gebagé ηwe eyi ápwirépwire né ebwónyε muú ayi ajwólé né geluágé gefwa. Né gebagé ηwe yimbó, ásá unó wyε mbe ne meso ne ádyε geji ne emá né malu akénéama. ² Ne nge ekiénné Esowo ewé ewyaá ncha, egige kénké eké, “Waá akwané mambea emá ewé ádyéé né gebagé ηwe yimbó anéné geji?” ³ Yε muú fó apó yé né mfaánebuú, fa mme yé né maló áwuú bó ayi ákaáge néne gebagé ηwe yimbó akuú genó eyi gélú mmu. ⁴ Ne nló manli segé segé néndé yé muú fó apó ayi ákwané manené gebagé ηwe yimbó akuú genó eyi gélú mmu. ⁵ Ne muú ama né geluágé ákpakpa bimbó aké ne me, “Oligé sé, gé, muu ayi ákuú ji genyanyagé ntoóné Juda, ji alú ntó mpyáne mfwa Devid ammye apwó bóó mawámé bií. Gétú eyigémbó, ji

ne akaáge bea emá ewémbó malu akénéama ne anéné gebagé ηwe yimbó.” *

⁶ Ajóógé mbó, ngé maá egóηme áténé kwókwólé ne geluágé gefwa eyigémbó, alú eké ábó áwá me ji. Menya eyi elú mebe eni ne ákpakpa bimbó, áno ji mme. Ji awyaá ambya akénéama ne ame akénéama. Ame yimbó atené né mandoó akénéama ayi ápye utóó Esowo. Ne Esowo ató áji né mme meko. ⁷ Ne maá egóηme yimbó achwó se gebagé ηwe eyimbó ayi ápwirépwire ne ebwónyε muú ayi ajwólé né mfaá geluágé gefwa. ⁸ Aségé mbó, menya yimbó eni ne ákpakpa bimbó esa meso eni ákwe uwyá mme né mbe ushu wuú. Ne yéndémuú né geluagé ákpakpa bimbó ne menya yimbó áwyaá nenke né ebwó ne geku eyigé akwyéé ne gul. Yéndé gekú gegbeé ne unó bi unóme gebe gelógló. Unó ube bina utené mbaá mmyemenene bóó Esowo. ⁹ Ne ebwó ákwa ekwó meke ewé yé muú fó alá álú danjwa aké, “Wó okwané mansé gebagé ηwe eyi gepwiré obea ema ewé ádyéé wyéé, néndé áwá wó, manóó mmye ami magbele mana gejamégé bóó nnó abe bóó Esowo. Bóó bina atané né maló mme mako, ufo ufóó bóó. Abi ájógé mejóó ema ne abi ájógé mejóó cháchá. ¹⁰ Ne opye ebwó álú ekwó ampyéé upε né gefwa eyigé Esowo se ágbárege. Ne ebwó ágbárege nye gefwa fa mme.”

¹¹ Ne nké mmage pe, nge ne nwu meko gejamégé makiénné Esowo ayi yé muú alá akágé pa ndere atene anóó geluágé gefwa, ne menya eyimbó eni ne ákpakpa bimbó. ¹² Ne makiénné yimbó ákálé kenké aké, “Maá egóηme ayi abo awáne ákwane mansé uto uko, ne gefwa, ne denğa, ne eshye, ne enógé, ne ηgá ne matame.” ¹³ Ne nwu ntó unó uko ebi Esowo akwyéé,

* 5:5 Elú wáwálé nnó: Nenké élé genóge ákwelé ubée ne geji.

ebi ulú né mfaánebuú, ebi ulú fa mme, ebi ulú né maló aló ne ebi ulú mmu ebeé mega ne unó uko ebi ulú yéndé mbaá, ukwane uké, “Matame, enógé, ngó ne uto uko ube ne muú ayi ajwólé mfaá geluogé gefwage maá egóhme te kwyakwya ne kwyakwya.”¹⁴ Ukwage mbó, menya yimbó eni ekame eké, “Amen” ne ákpakpa bimbó ákwé uwya mme ánógé Esówa ne maá egóhme.

6

Maá egóhme abea malu ema ayi mbe akéné né hwé ayi apwire

¹ Ndere mpelé, nge nkane Maá egóhme abea melu ema ewé mbe né geluoge malu akénéama ayi adyéé né hwé yimbó. Ne nwu meko menya ama né geluage menya eyi mebe eni, ndere ajó ne meko kenké eké néfé aké, “Chwó we.”² Mpege, nge mpó mekagala pópó. Muú ayi ajwólé mfaá agbare embeé né ebwó ne áchyéé ji ela gefwa ne akene ajye ndere muú ayi ajye mmye me ummye apwó ne amage pwó nyé.

³ Ne ji ábeagé melu ema ewe egbeé malu apea nwu meko menya ayi agbeé menya epea ndere ajó aké, “Chwó we.”⁴ Ajógé mbó, mpó mekagala megele atane achwó. Ji achyéé muú ayi ajwólé mfaá uto ne gekpekpegé aparanja mamfere nesó fa mme nnó bóó ámmýege áwané ate.

⁵ Amá ábeagé melu ewé egbeé malú aléé, nwu meko menya ayi agbeé menya eléé, ndere ajó aké, “Chwó we.” Mpege, nge mpó mekagala megíle ne muú ayi ajwólé mfaá agbare elómé né ebwó.⁶ Nwú meko ayi alú eké meko muú ndere atane né geluagé menya yi mebe eyimbó eni ájó aké, “Ekpoko Flawa ema, elú né nka utóó bíí uma ne makpoko barle aléé alú ntó nka utóó bíí uma. Ne óhóge fó mbwé mawéé ne mmóó.”

⁷ Ne ji amá ábeagé melu ema ewé egbeé malu ani, nwú menya mebe ayi agbeé menya eni ndere ajó aké, “Chwó we.”⁸ Mpege, nge mpó mekagala ayi ala beé ne muú ayi ajwólé né mfaá akamégé negbo. Ne muú ayifo, ayi akwóle ji meso, akamege melo áwuú bóó. Achyéé ebwó uto nnó akare mme meko né malu aní, áwá bóó né melu ema ne bee, mesa, ufóó ufóó mameé ne menyá eyi epyéé efo.

⁹ Maá egóhme ábeagé melu ema ewé egbeé malu ata, nge né nteé geluógé upe Esówa mandoó bóó abi áwané gétúgé mekomejóó Esówa ayi ebwó ágaré.¹⁰ Ne mandoó bóó Esówa bimbó, ájóó kenké aké, “Eh Anyata Esówa, wó olú muú ukpea ne bóó akage áneré metóó ne wó. Ebelege mbó nnó ne wó óso mpa bóó mme abi áwané esé, óshuú ebwó amu manchyéé ebwó efwyale?”¹¹ Ajógé mbó, áchyéé yéndémuú bwó ewule pópó, ne ágaré ebwó nnó ákoó metóó, ágíle kpaá téé mpa ate ahme ebwó abi ápyéé utóó Esówa, ebwó abi áwané ákwanege ndere Esówa akélege.

¹² Ne maá egóhme ábeagé melu ema ewé egbeé malu akene, nge ndere mme anyigé ne eshye tegetege. Nméé ebwólé elá megíle eké ndeé nekwi ne mfaá ntó agelé chuú eké manoó.¹³ Ambe átane mfaá ákwé mme eké umpome genóó fik ebi ula ugelé wó, ukwene gébé mbyo metometo anyigé ubi.¹⁴ Nebuú neseé eké gebó eyi muú apwire afeé ne mbaá ayi gebó gélú. Yéndé mekwé kpaá ne mewaá metóó nnyi áferé ewu né melu wuú.¹⁵ Ne afwa mme meko, bóó kpakpa, ákpakpa bóó bee, bóó abi awyaá gefwa, anóó bóó, ne bóó ako choncho ne áfwé ne abi alá ápó áfwé ábó ájyéé bíí né mmu ambu maba ntaá ne meso matarave ayi alú né mfaá makwé kpakpa,¹⁶ ákalé ákuú maba ntaá ne makwé kpakpa aké, “Kwege débíí esé nnó

ékágé muú ayi ajwólé né mfaá geluáge gefwa age esé ne nnó ékágé maá egõjme achyeé esé efwyale. 17 Néndé gekpékpé bíí ebi Esòwò ne maá egõjme achyeege bód efwyale ukwóné, ne ndémuú ákágé bo efwyale ewémbò?”

7

Afyé geloge Esòwò né mampwe usad́ dèle bód Esòwò ukénéama meso eni

¹ Unó bina uko ukógé, genó eyi me mma nge, elé makiénné Esòwò ani. Átene né manjú mme ani, agbeé mati mbyo ani, ayi atanege né manku mme yina nnó ékágé mbyo ammyeege né mme yé ebé lé né ebéé, ne nnó ékágé amugé unó. ² Ne nge ntó ekiénné Esòwò ewé f́, etane né egbe ewé ñmèé etanege, egbare gelogé Esòwò muú alu mebe eku makiénné Esòwò yimbò ani kenké, ayi Esòwò achyeé áji uto manchò mme ne ebéé mega, ³ eké, “Ténégé kpe, désage lyaá mbyo áchò mme, ebéé mega, ne unó mewaá kpaá te esé denerege manlo baá défwé Esòwò esé né mampwe ne gelogé Esòwò.” ⁴ Ne nwú nnó mpa bód Esòwò abi álo ebwó né mampwe ne gelogé Esòwò eyigé na, alú usaá dèle bód ukénéama meso eni. Bód bina atane né matoó Isrèli áfyaneapeá.

⁵ Né ntoné Juda aló dèle bód áfyaneapea.

Né ntoné Ruben aló dèle bód áfyaneapeá.

Né ntoné Gad aló dèle bód áfyaneapeá.

⁶ Né ntoné Ashye aló dèle bód áfyaneapeá.

Ntoné Naftali aló dèle bód áfyaneapeá.

Ntoné Manase aló dèle efyaneapeá.

⁷ Né ntoné Simyon aló dèle efyaneapeá.

Né ntoné Levi aló dèle efyaneapeá.

Né ntoné Isaka aló dèle efyaneapeá.

⁸ Ntoné Sebulon aló dèle efyaneapeá.

Né ntoné Josef aló dèle efyaneapeá.

Né ntoné Benjamin aló dèle efyaneapeá.

Njuné bód átené né mbe ushu Esòwò ne Maá egõjme

⁹ Genó eyigé na gekoge, nke mpele, nge njuné bód abi yé muú alá ákágé pa f́. Bód bina átané né malò mme meko, yéndé ntoó ufó ufó bód, ne ufó ufó mejó. Afyé mandeé pópó, ágbaré mame né amu átene né mbe geluáge gefwa ne mbe ushu Maá egõjme. ¹⁰ Ajógé kenké áké, “Esòwò se, wò muú ojwólé mfaá geluáge gefwa, enyú ne Maá egõjme ne déferege esé né efwyale gabo.” ¹¹ Ajógé mbò, makiénné Esòwò ako átené áno geluáge gefwa, ákpakpa bimbo, ne menya yimbò eni eyi elú mebe. Ne ebwó ako ákwe uwya mme né mbe geluáge gefwa ánogé Esòwò, ¹² áké, “Amen, mejé, ne ñgò, ne denja, ne matame, ne enógé, ne utó ne eshye ube ne Esòwò sé te kwyakwya ne kwyakwya Amen.”

¹³ Muú kpaá ama né geluáge ákpakpa bimbo, agii me áké, “Ndé bód na áfyeé mawulé pópó, átané efó?”

¹⁴ Me nshuú ji meko nké, “Ata nkaá wó, wò ne òkaá mbaá ayi ebwó átané.”

Ne agaré yé me áké, “Gé bód abi ákrene né gekpekpe efwyale, átene ne eshye kpaá te átané chánéné na. Ebwó áshwóné mawulé bwó ne manoó Maá egõjme, alá pópó.

¹⁵ Ne gétú eyigémbò ne ebwó átené né mbe geluáge Esòwò, ápyeé utó ndere ampyeé upe Esòwò ne mmu echa upe wuú yéndégébé. Ne ji ayi ajwólé né mfaá geluáge gefwa abeé nye ne ebwó, abame ebwó. ¹⁶ Ebwó ábeé se mesa, mmwólé manaá epye sé ebwó, ñmèé edoó sé ebwó ne

menyammye ntó ásonegé sé ebwó. 17 Néndé Maá egòhme muú alú kwókwólé ne geluógé gefwa eyigé na ne ábáme ebwó nkane mem-bame magòhme. Ne ajame nye ebwó áfé ne baá anyi ayi awyaá manaá ami machyegge genwá eyi gélágé byéé. Ne Esòwò ntó atilé nye ebwó manse ako né ame.”

8

Maá egòhme abea melú ema ewé egbeé malu akénéama

¹ Ne Maá egòhme ábeagé melú ema ewé egbeé malu akénéama mbaá meko né mfaánebuú ákwené alá tómeé né genóge gebagé nchwa neke. ² Epyege mbò, nge makiénné Esòwò akénéama ndere átené né mbe ushu Esòwò. Achyéé áji mbá akénéama.

³ Ne ekiénné ewé fò egbaré maá gekú ayi ákwyéé ne gul echwóó tené né mbe geluó eyigé ásoó unò bí úwya gebe gelógló. Achyéé ewú gejamégé unò gebe bina nnó echo ne mmyemenene bòó Esòwò ako, enere mfaá geluó eyigé ákwyéé ne gul eyigé gelú né mbe geluógé gefwage Esòwò ásoó áchyéé mbaá Esòwò. ⁴ Ndere esòó unò gebe ebimbò, amuawe choncho ne mmyemenene bòó Esòwò, átane né amu ekiénné Esòwò ewémbò áfé né mbaá Esòwò. ⁵ Epyege mbò, ekiénné Esòwò ewémbò efere ujenje mewe né mfaá geluó eyigémbò, efye ne mmu maá gekú yimbò efome fa mme. Efómégé mbò, mbaá áwyale, mamfeé anyane gbanjban, gasama akele mamamama, ne mme anyigé tégé tégé ne eshye.

Makiénné Esòwò ayi mbe ani afome mbaá ebwó

⁶ Ne makiénné Esòwò yimbò akénéama ayi ágbaré mbá akénéama, ákpome mmye mamfome.

⁷ Ekiénné ewé mbe éfomege mba áwuú, makankoma ne mewe echware ne manoó ekwe fa mme.

Ne mewe ewémbò ekaré mme né malu aléé, esò melu ema kpákpá choncho ne unóó ne byaá mewaá.

⁸ Ekiénné Esòwò ewé egbeé apeá éfomege mbá wuú, áfome genó gefò ne mmu ebéé mega eyi gelú eké gekpékpégé mekwe ewé mewe elúlé wye wum wum wum. Genó eyigémbò gekwege gekare ebéé mega né malu aléé, melu ema elá manoó manoó. ⁹ Ne yéndégenó eyi gelú wyeé gegbo, ne masogeka ayi alú wye áchóó.

¹⁰ Ewé egbeé áléé éfomege mbá wuú, gekpékpégé membe ayi agenege eké gelogé elwe, atane mfaá akaré manyi mme malu aléé akwe né melú ema choncho ne baá anyi abi kòkòó. ¹¹ Membe yina ákamege nnó, “Unywòne.” Ne melu ema ewé membe yina akwene wye, né geluage malu ayina aléé ela nywòne nywònege. Gejamege bòó abi anyuú manaá ami matane wyeé ágbo.

¹² Ne ekiénné Esòwò ewé egbeé makiénné ani, éfomege mbá wuú, ákarege ndere ñmèé, mfaá, ne ambe ágenege sé né malu aléé, melu ema ekwe kendeé. Ne ákarege gébé eyigé utuú uwyage né malu aléé mfaá ne ambe ágene sé ne melu ema wó. Wyembò ntó ne epyéé ne bíí ne ñwòmese.

¹³ Ne mbwe ame nké mpele, nge ndere nanya nelyenege te mfaá, ne nwu ndere nejóoge kenké neké, “Ebòó nye, ebòó nye, ebòó nye ne bòó abi álú né mme gebégé makiénné Esòwò ayi álaá aléé áfomege mbá bwó.”

9

Ekiénné Esòwò ewé egbeé makiénné ata efòme mbá wuú

¹ Ne ekiénné Esòwò ewé egbeé makiénné ata éfomege wuú mbá, mma ngé membe fò atané mfaá, akwe mme. Achyéé ji agbógóló ayi anenege gepyéé eyi gélágé pó ne kwyakwya. ² Ne membe

yimbɔ anenege meno gepyeé eyigémbɔ, amuawɛ atane wye éké amuawɛ laáwa. Amuawɛ yina agbe ñmeé né mfaánebuú mbaá akwe gemuagemua. ³ Egome etane né mmu amuawɛ yimbɔ ekwe fa mme. Achyɛ ewú uto mantyɛ bɔɔ wye ndere ebi ngat áwyaá fa mme. ⁴ Agaré ewú nnó epyege fɔ genó gebo ne jyage fɔ, yé ebé lé dambyanja ne yéndé gefogé genɔɔ, epye lé genó gebo ne bɔɔ abi alá ápɔ ne gelogé Eɔwɔ né mampwe bwɔ. ⁵ Achyɛ fɔ ewú uto nnó éwá ebwɔ wɔ, alya élé ewú nnó etyɛ ebwɔ né bɔ amfaá áta. Ne ubale ebi ebwɔ áwuú nyɛ ube wye ndere ebi ngat atyɛé muú. ⁶ Né amfaá bimbɔ áta, ákelege nyɛ negbo nnó newa ebwɔ ágene. Néndé yé lé ebwɔ áshyage negbo, negbo nebeé fɔ ebwɔ kwókwólé.

⁷ Egome ewéna, elú éké mpɔ mekagala eyi áfyɛ eji unó manjyɛ bee. Akwere ewu unó fɔ né makpo, unó bimbɔ úlú éké délaré gefwa etiré ákwyé ne gul, ne mashu ebwɔ malu éké mashu akwaá. ⁸ Mejwe bwɔ eshya metyɛé éké mejwe andée ne manjené bwɔ álú éké ayi genyanya. ⁹ Akwere uwya yéndé egomé ne gebagé gese eyigé bɔɔ abi ájyɛé bee ákwerege né uwya. Gewya eyigé ubagele bwɔ upyɛé gélú éké gewyage mboó gese uka upea ayi mpɔɔ mekagala ejame ne gatele ejyɛé bee. ¹⁰ Egome ewémbɔ ewyaá magyɛé éké magyɛ ngat. Ewya uto né magyɛ bwɔ matyɛé bɔɔ né bɔ amfaá áta. ¹¹ Ne muú ayi álú mfwa bwɔ, élé ekiénné Eɔwɔ ewé egbare agbógóló gepyeé eyi geláge pɔ ne kwyakwya. Bɔɔ Hibru akú ekiénné ewéna nnó Abadɔn. Ne bɔɔ Grek ákuú ewú nnó Apolyɔn (ula utene nnó mencho unó).

¹² Nénáne efwyale eniné mbe nekoó, wúgé ayifɔ apea alú chwɔɔ.

¹³ Ne ekiénné Eɔwɔ ewé epyeé makiénné akéné, éfomege mbá wuú, nwú meko muú fɔ ndere atane né manjú ani ayi alú né geluú eyigé ákwyɛé ne gul eyigé gelu né mbe ushu Eɔwɔ. ¹⁴ Meko yimbɔ ajɔɔ ne ekiénné Eɔwɔ ewémbɔ aké, “Kaá makiénné ani ayi áfené kwókwólé ne ebéé kpa ewé ákuú nnó ebéé Yufretis.” ¹⁵ Ne ekiénné Eɔwɔ ewémbɔ ekaá ayina ani. Elé né nchwónেকে eniné na, né bíí ebi na, mfaá ayina ne ñmeé eniné na, ne Eɔwɔ abelé me nnó makiénné ayina ákáré bɔɔ abi álú fa mme malu áléé, áwá melu ema. ¹⁶ Agare me aké mpa ekwɔ bɔɔ abi ákwɔme né mfaá mpɔ mekagala ájyɛé bee aja kpaá apwɔ, alú bɔ dele ne bɔ dele. ¹⁷ Né ame gejya yina, ngé mpɔ mekagala ne bɔɔ abi ájwólé mfaá eji. Bɔɔ bimbɔ áfyɛé uba useé ummyɛ ebi bɔɔ bee ákwerege né uwya. Ubaá useé bina ugelege éké mewɛ, uwyaá ugile nkane genó eyigé ákuú nnó Safaya, ne úlú ntó ekwɔekwɔ éké genó eyigé ákuú nno solfɔ. Mpɔ eyina ewyaá makpo éké makpo genyanya. Mewɛ, ne amuawɛ, ne solfɔ etanege eji né meno. ¹⁸ Unó bina uléé, ebi uwáne bɔɔ ubi utané né mano mpɔ eyimbɔ, mmyɛ éké mewɛ, ne amuawɛ ne solfɔ ukare bɔɔ abi alú fa mme né malu áléé uwa melu ema. ¹⁹ Néndé eshyɛ mpɔ eyina etanege élé né manó ne magyɛ ebwɔ. Magyɛ bwɔ áwya makpo éké mmyɔ. Elé ne magyɛ ebwɔ yina, ne eschulé bɔɔ.

²⁰ Ne bɔɔ abi unó bina uia uwa wɔ, ályaa fɔ gabo ayi ebwɔ ápyɛé wɔ. Anógé wye aló nchye ne aló uka abi ákwyɛé ne gul ne seleba akwyɛé ntó ne afyaákó, mataá ne unɔɔ. Yé élé aló uka bina, alá áwuú, alá ágené ne alá ákené fɔ, ebwɔ ánógé wye abi. ²¹ Ne ályaa fɔ ntó bɔɔ manwáne wɔ yé élé mafoó manyɛ, manane tametame ne ejo manjo ályaa wɔ.

*Ekiénné Eɔwɔ ewé egbee
makiénné akéné efome mbá wuú*

Jøn agé ekiénné Esɔwɔ né ame gejya ndere egbaré gebagé ηwe eyi apwiré

¹ Ne mma ngé gekpékpé gé ekiénné Esɔwɔ ewé fɔ né ame gejya, etane né mfaánebuú eshulege mme. Ndere ewú echwɔ́, geko gefyale ewú mmye eké ndeé, ne embya meshu egyaá ewú né mekpɔ, ushu bií ushwanege eké ηmeé ne uka ebíí ntó úlú eké ukwa bi mewe elúlú wyeé. ² Egbaré gebagé ηwe ayi abɔ apwiré, nana gelu fuú né ebwɔ wuú. Echoó geka jíí eyi ebwɔnye né ebéé mega ne eyigé ebwɔbe né mewaá. ³ Ejɔ́ kenké ekále eké meko genyanya. Ekalege mbɔ, néfe nnya nekame gbangban ndɔ ekénéama neshuú ewú meko. ⁴ Ne nefe enina neyáge mbɔ, nké nsa genó eyigé me nwuú nejɔ́, nké nwuú meko muú fɔ atané né mfaánebuú ajɔ́ ne me aké, “Ɔsage fɔ genó eyigé nefe enina nejɔ́, bele geji ne metɔ́ wyeé.”

⁵ Ne ekiénné Esɔwɔ ewémbɔ ewé ngene etene né mewaá né ebéé mega, ebwéé ebwɔnye wuú né mfaánebuú. ⁶ Ekele mabɔ Esɔwɔ, muú alú mebe te kwyakwya, muú akwyeé mfaá, mme, ebéé mega, ne yéndégenó eyi gelú wyeé eké, “Njógé wáwálé nnó gébé gechwɔ́ gepó esé. ⁷ Yémbɔ ekiénné Esɔwɔ ewé epyeé makiénné ákénéama efómégé mba awuú, Esɔwɔ apyeé nyé unó bi jí abɔ ábelé bibí upye wáwálé ndere jí agaré bɔ́ utɔ́ bií bɔ́ ekpávé Esɔwɔ nnó upye nyé.”

⁸ Ne mako ayi me mbɔ nwuú atane mfaánebuú ama ajɔ́ ne me aké, “Chwɔ́ sé gegbagé ηwe yimbɔ né ebwɔ ekiénné Esɔwɔ ewé echoó geka ebéé mega ne geka mewaá.”

⁹ Ajógé mbɔ, mfe mbaá ekiénné Esɔwɔ ewémbɔ, ngíí ewu nnó echyeé me gebagé ηwe eyimbɔ, ejɔ́ ne me eké, “Se geji ɔnyé, gebɔ́ge nyé wɔ́ né meno eke nnywɔ́ yémbɔ gekwónégé wɔ́ uné genywɔ́nege nyé.”

¹⁰ Ne nse gebagé ηwe eyimbɔ né ebwɔ wuú nnyé. Gebɔ́ge me né meno eke nnywɔ́ ne gekwónége me né uné gelá nywɔ́ne nywɔ́nege. ¹¹ Nyége mbɔ, ágaré me aké, “Ɔbɔ maá ma garé genó eyi gepyeé nyé ne bɔ́ malɔ́ mme meko, ufɔ́ ufɔ́ bɔ́, ufɔ́ ufɔ́ mejɔ́ ne afwa.”

11

Esɔwɔ atɔ́ bɔ́ ekpávé apeá

¹ Unó bina ukogé, áchyeé me meto ewé ámege unó wyeé. Ne Esɔwɔ ajɔ́ ne me aké, “Chó meé echa upɛ wa ne gelúgé upɛ. Pa ntó bɔ́ abi ánogé me wye. ² Yémbɔ, ɔmege fɔ dachi echa upɛ wa, lyaá jí nádé me nlyaá jí mbaá bɔ́ abi alá ápɔ́ bɔ́ Jus, nnó ágaré gefwage bwɔ́ né melo ukpea wa né bɔ́ ámfáá usa upea meso epea. ³ Ne ntɔme nyé bɔ́ ba apeá abi ágaregé mekomejɔ́ Esɔwɔ, nchyege nyé ebwɔ́ uto mangaré bɔ́ genó eyi me mpye nyé. Ne ágaregé nyé geji, áfyéé mandeé nekwi né ndɔ dele meso usaá ufya ne eleé.”

⁴ Bɔ́ bina apeá ne álu eké unɔ́ Olif upeá ne álu ntó eké ulu matúlékan upɛa ebi utene né mbe ushu Esɔwɔ Ata muú ágbáregé gefwa mme. ⁵ Ne mbɔgé muú amuagé mampye ebwɔ́ genó gebo, mewe etanege ebwɔ́ né meno esɔ́ muú mawame ebwɔ́ yimbɔ, mbɔntó ne bɔ́ abi amuame mampye ebwɔ́ genó gebo, ábɔ́ mamgbɔ́. ⁶ Ebwɔ́ áwyaá uto magbaré manaá nnó ákwegé fɔ́ né gébé eyigé ebwɔ́ ágaregé mekomejɔ́ Esɔwɔ. Áwyaá ntó uto mambwólé manyi ála manoó manoó. Ne áwyaá ntó uto manto mameé ufɔ́ ufɔ́ áchwɔ́ fa mme ndere ebwɔ́ ákelege.

⁷ Anerege mangaré mekomejɔ́ Esɔwɔ, menya mebo ayi atané né gepyeé eyi geláge pɔ́ ne kwyakwya achwɔ́ mmye nyé ne ebwɔ́ apwɔ́, awá ebwɔ́. ⁸ Ne unkwɔ́ bwɔ́ ulaá nyé né metɔ́ melɔ́, mélé kpaá ewémbɔ

mbaá ayi aselé nya Ata sé áwome nya né gekwa. Ne mabo ami ákuú melo ewéna né neka elé Sodom yé nnó Ijip. ⁹ Ufóó ufóó bós yéndé ntoó, ufóó ufóó mejóó ne malo mme mako átane áchwóó ágene unkwá bwó né ndo eléé ne geba, ákamegé fó nnó muú ánií ubi. ¹⁰ Matóó ágóó nye bós mme meko ndere bós bina ápea ágbóo, ne ápyéé nye epaá gétúgé negbóné bwó, áwélé ate mako néndé mekomejóó Ešwá ayi bós bina ágaré ápyéé bós mme áwú ubalé dós. ¹¹ Yémbó ndo yina eléé ne geba ekogé, Ešwá atómé gejulé eyi gechyege geñwá gekpe unkwá bós bina né mmye ákwilé téné. Akwilégé mbó bós ako abi ábós ágené ebwó éfo ekwá ebwó né matóó dós. ¹² Ne bós bina ápeá, áwú meko muú fo ndere ákuú ebwó kenké né mfaánebuú, aké, “Kwogé déchwó wena.” Ne ndere bós mawáme bwó ápelé, ebwó ákwá áfé né mfaánebuú né mmu gekó. ¹³ Wye né gébé eyigémbó, mme ányígé ne eshye tegetege ákáré melo ewémbó né malú afya, ne upú ebi úlú né melu ema ukwe ne mmye muú ayi ágboó álú dele bós akénéama. Bós abi álá, éfo ekwá ebwó matóó ánogé Ešwá muú olú né mfaánebuú.

¹⁴ Neñáne éfwyale eniné negbéé manjáne apeá nekoó, wúgé eniné negbéé áléé nechwóó.

Ekiénné Ešwá ewé egbee makiénné akénéama éfome mbá wuú

¹⁵ Ne ekiénné Ešwá ewé egbee akénéama éfómégé mbá wúu, nwú meko makiénné Ešwá ndere ájógé kenké aké, “Ata Ešwá sé ne muú wuú ayi ji ayyaá nnó ábé mempoó se awyaá uto mangbaré gefwa fa mme nana. Ne Ešwá ágbáregé gefwa te kwyakwya ne kwyakwya.” ¹⁶ Ajógé mbó, ákpakpa bimbó, esaá meso eni abi ájwólé mfaá uluó gefwage bwó né

mbé ushu Ešwá ákwe mashu mme né mbé ushu Ešwá áféé Ešwá, ¹⁷ aké, “Ata Ešwá, wá Muú Jpwoó amu, wá muú olu ne obo olú, esé déchyegé wá matame néndé oleré gekpékpégé uto bi wá oyyaá ne oló mangbaré gefwa jyéé fa mme. ¹⁸ Ne bós abi abo álá apo fó Jus, ebwó ábós metóó usóó ne wá dós. Yémbó gébégé eyigé wá olerégé metóó usóó wye gekwóné. Ne gébé gekwóné eyigé wá oboó mpa bós abi ágbóo. Gébé ntó gekwóné eyigé wá ochyegé nsa mbaá bós utóó byéé, bós ekpávé Ešwá ne bós ako abi áfóó wá, abi ajea geme ne abi álá ajea wó. Ne gébé gekwóné eyigé wá owane bós abi áwáne bós ako abi áwáné bós fa mme yina.”

¹⁹ Aféége Ešwá mbó, gepúgé Ešwá né mfaánebuú génene. Ne mengé mekwaá menomenyéé ewé etené mbaá menomenyéé ewé Ešwá anyéé ne bós bií ndere elú né mmu gepúgé Ešwá eyigémbó. Ne ngé ndere gasama akelé mamama, nefe nénnya gbangban, mbaá áwyale mme anyíí tegetege, ne makanjkoma akwene gejame.

12

Mendée fo ne mmyó ayi ákuú nnó dragon

¹ Né gébé eyigémbó, ngé gekpékpégé genó fo eyi getané né mfaánebuú. Ngé mendée fo ayi ndée eyi ji afyéé elú ñmées ñmées, aneré uka bií né mfaá mfaá. Akwere elá gefwa ewé ewyaá ambe áfyaneápeá. * ² Mendée yina alú ne une, ne ndere nebyéé némyéé ji ákalege gétúgé awuú ubale nebyéé.

³ Ne mma ngé gekpékpégé genóge fo eyi getané né mfaánebuú, nké mpele, ngé gekpékpégé mmyó megele, ayi apyéé éfo, awyaá makpo akénéama ne ambya afya. Ne akweré maá elá gefwa né yéndé mekpo wuú. ⁴ Akaregé ambe ayi

* **12:1** Elú wáwálé nnó: Mfaá ayi ájógembo, elé mfaá ayi ágenege ne utuú.

alú né mfaá né malu áléé, mmyo ayina ase megye wuú ajá melú ema agbe fa mme. Akwilé atene né mbe ushu mendée yimbó ayi alú mambye maá, agile nnó mendée yimbó abyegé maá ji abó ányéé.⁵ Ne mendée yimbó abyé maá wuú mende. Maá yimbó ne abóó mámbé mfwa né maló mme meko. Agbaregé nyé bóó mme meko ne amu matomato. Ndere ábyené maá yimbó, áchwó fóó ji ákpa ji áfé mbaá Ésowo né mbaá ayi geluoge gefwa jíí gelú.⁶ Ne mendée yina jimbóó abó afé né mashwone mbaá ayi Ésowo ákwyéé ábelé nnó ji abe wyeé, akpe bu né ndó dele meso usáá ufyane uléé meso efya.

⁷ Epyegé mbó, ummye ukwe né mfaánebuú. Mfwa makiénné Ésowo ayi akuú ji Mikél ne angha bíí, ányé ne mmyo yimbó ne bóó bíí ntó.⁸ Yémbó Mikél ne angha bíí ámmye ápwó mmyo yimbó ne bóó bíí ne ákamé sé nnó mmyo yimbó ne bóó bíí ama abe ne melú manjwolé né mfaánebuú wó.⁹ Abú gekpékpé mmyo yimbó né mfaánebuú áshulé fa mme chóncho ne makiénné jíí. Mmyo yina ne ákuú nnó danchomeló, muú mawáme, ji ne alú mmyo ayi alóó me tété nya mambwólégé bóó fa mme.

¹⁰ Ne nwú muú fó ajóó kenké né mfaánebuú aké, “Nana Ésowo esé aferé bóó né efwyale gabo, alere bóó ako uto bíí ji awyaá né gefwa eyigé ji ágbárege ne Kras, Muú yi Ésowo akweré ji elá gefwa ayi jíí atómé alere ntó uto bíí fa mme. Néndé muú ayi aténege né mbe ushu Ésowo sé utuú ne ηwómésé ápye mpa ne anmé sé ábú ji né mfaánebuú ashulé fa mme.¹¹ Ne anmé esé bina ammye ápwó ji né utó manoó Maá egóηme ami magbelé mme ne abya melóméló ayi ebwó ágarége. Ne ebwó áse yé genjá bwó eké genó wó ne átene nnó yé ebe elé negbo ebwó ágboó.¹² Mfaánebuú ne bóó ako abi

ájwólégé wye, beége ne nechóchó. Yémbó ebóó nyé ne enyú abi déluú né mme ne mabeé mega néndé, danchomeló ashulé achwó báne enyú ne metóó usó néndé ji akaá nnó gébé jíí eyi gelaá géjásé wó.”

¹³ Mmyo yimbó agéégé nnó ábú ji ashulé fa mme, aló mamfwénégé mendée yimbó ayi ábyené maá mende nnó awá.¹⁴ Yémbó áchye mendée yimbó ukpékpé ubagele upeá ebi ulú eké ebi nenyá nnó ályéné ájye ábí né mashwone mbaá ayi Ésowo ákwyé ábelé nnó ji abeé wye ábelé ji bu né anme áléé ne geba.¹⁵ Ne mmyo yimbó awó manaá né meno, májá eké ebeé nnó ηgbannyi ashwa mendée yimbó anó nnyi.¹⁶ Yémbó mme apoó mendée yimbó, anené meno anyú manaá ami mmyo yimbó awóó mako.¹⁷ Epyegé mbó, mmyo yimbó metóó esóó ji dóó ne mendée yimbó, alyá ajye ηme ummye ne upyáne mendée yimbó, bóó abi ábélege mabé Ésowo ne bóó abi ágarége wawálé ayi Jisós aleré né abya melóméló, nnó ebwó né Mmyo yimbó atené né mbale ebeé mega.

13

Menya mebo ayi atáne né mmu ebeé mega

¹ Ndere mmyo yimbó aténe ewú, ngé menya mebo fó ndere atanege né mmu ebeé mega. Menya yimbó awyaá makpo akénéama, ne ambya afya. Akweré maá éla gefwa né yéndé embya wuú. Né mfaá yéndé mekpo wuú asa mabó wye ami machóó mabó Ésowo.² Menya yimbó afulé mekwaálá, awyaá uka eké ebi menya fó ayi afulé maamyé ákuú ji nnó beé. Ne meno wuú elú eké menó genyanya. Ne mmyo yimbó achyéé menya mebo yimbó, uto ebíí ne gekpékpéégé eshye wuú nnó, agbaré gefwa.³ Menya yimbó, mekpo wuú ema, elu eké abó ake gepa wye eyi gelú manwá ji

wáne, yémbò gepa eyigémbò, gegbo mé. Ne bɔɔ mme meko álá mano mekpò fuú gétúgè genó eyina, álá mankwàlege ji. ⁴ Ebwò ako ánogé mmyò yimbò gétúgè ji achyèé uto bií mbaá menya mebo yimbò. Ne ánogé ntó menya mebo yimbò ajógé aké, “Ndémuú alú eké menya yina, ne waá ákágé mmye umye ne ji?”

⁵ Ne ályaa menya mebo yimbò nnó ádógé ebwò ewòme áchógé mabò Esòwò, ne ályaa ji ntó nnó aleré uto bií né usaá bò amfaa upeá meso epeá. ⁶ Menya mebo yimbò aló manlwerege Esòwò, achòó mabò mií ne ami bɔɔ Esòwò abi álú né mfaánebuú. ⁷ Achyèé ji ntó uto nnó ammye bee ne bɔɔ Esòwò fa mme apwò ebwò. Ne áchyèé ji ntó uto nnó, abe mfwa mbaá matoó mme mako, ufɔɔ ufɔɔ bɔɔ, ufɔɔ ufɔɔ mejɔɔ, ne maló mme mako. ⁸ Ne bɔɔ ako abi álú fa mme ánogé nye menya mebo yimbò. Ebwò bina ne te ula uló mme álá ása fɔ mabò bwò né mmu ñwe ayi asame mabò bɔɔ abi ábɔɔ nye genwá eyi gélágé byé. Ñwe yimbò elé ayi Maá egóñme ayi abó awáne.

⁹ Muú ayi awyaa matu áwú. ¹⁰ Yéndémuú ayi Esòwò ajóó mé nnó apye ji, apyene nye ji. Yéndémuú ayi Esòwò ajóó me nnó áwá ji ne aparanja, áwané nye ji ne aparanja. Ewéna elú elé majye mbaá bɔɔ Esòwò nnó abò mankogé matɔɔ, áfyèé wye metɔɔ ne ji.

Menya mebo ayi átane né mmu mme

¹¹ Ne mma nge menya mebo ayi fɔ ndere atanegé né mmu mme. Awwyaa ambya apeá eké maá egóñme, ne ajógé mejɔɔ eké mmyò. ¹² Ase uto uko ebi menya mebo ayi mbe awyaa apye ukpekpe unó né mbe ushu wuú. Apyèé mme ne bɔɔ ako abi ájwòlegé wye ánogé menya ayi mbe yimbò, ayi gepa eyi gelu manwá ji gegbóo. ¹³ Ne menya mebo yimbò, ayi atane né mmu

mme, apye ukpékpé ufélekpa ebi ye ebelé mewε εtane né mfaánebuú ekwe mme bɔɔ ako agé. ¹⁴ Abwólé bɔɔ abi álú fa mme né ufélekpa ebi ályaa ji apyèé né mbe ushu menya ayi mbe. Agaré ebwò nnó ákwyeé meló uka ayi afulé menya ayi abò akelé ji gepa eyi geké gewa ji yémbò álá gbóo wó. ¹⁵ Ne ályaa menya ayina nnó ato gejulé mbaá meló uka yimbò nnó ábò genwá, ajógé mejɔɔ, apye nnó áwá bɔɔ ako abi álá ánogé fɔ ji, ¹⁶ apye ntó áfyε bɔɔ ako gelo né egbe ebwònye yé ne mampwe. Abi álá aneja geme wó ne abi aneja geme, ubyá bɔɔ, afwa ñka, afwé ne abi álá pò afwé, afye ebwò uló mmye. ¹⁷ Apyembò nnó muú álá pò ne gelo eyigémbò ákpogé fɔ genó yé ebé elé mana genó anamé fɔ. Ne gelo eyigémbò geténé mbaá mabò menya mebo ayi mbe, yé ebe elé nɔmba ayi atené mbaá mabò mií.

¹⁸ Ewéna elú lé majye mbaá bɔɔ ako nnó yéndémuú abe ne denja né mechò ewéna. Ne yéndémuú ayi awyaa defɔɔ afere akaá ulaá geloge menya ayina. Geji geténe mbaá mabò mekwaá. Ne gelo jii elé “666”

14

Maá egóñme ne usaá dele bɔɔ ukénéama meso eni

¹ Ne nké mpelé, ngé maá egóñme ndere aténé né mfaá mekwε ewé ákuú nnó Sayon ne usaá dele bɔɔ ukénéama meso eni. Asa mabò Maá egóñme ne ami Nte wuú né mampwe ebwò. ² Ne nwú meko muú fɔ né mfaánebuú, meko yimbò awyale eké meko makone nnyi ne anyáne ntó kenké eké nefe. Meko ayi nwú mbò alú eké bɔɔ ákwelé bò dandyèé ebwò. ³ Ne njune bɔɔ bina ákwa ekwò meke né mbe geluoge gefwage Esòwò ne menya eni eyi elú mebe ne ákpakpa. Ne yé muú ayi ákágé ekwò ewéna apó, ekosé ebwò ambɔɔ ne ákaá. Ebwò bina ne álú bɔɔ abi Esòwò áwené gemége ebwò

né gabo fa mme. ⁴ Ebwó bina ne álú bósó abi ábele menyammye ebwó pópó yé andée alá akaá wó, gétúgé álú ubwylene. Ebwó ákwálege Maá egõhme ájyε yéndé mbaá ayi jí ájyε. Álú bósó abi Eσωωó áwené gemége bwó né gabo né geluage bósó ako abi álú fa mme. Ebwó álú ndere mbwe mbe ayi áchyεé mbaá Eσωωó ne Maá egõhme. ⁵ Gebyó gepó fó ebwó né meno néndé ebwó álú pópó ápó ne deba.

Makiénné Eσωωó áléé ágaré mekomejóó Eσωωó

⁶ Ne mma ngé ekiénné Eσωωó ewé fó ndere elyenege té mfaá. Ekpa abya melóméló ayi álú te kwyakwya mangaré mbaá bósó maló mme meko. Yéndé ntoó, ufós ufós mejóó ne ufós ufós bósó. ⁷ Ejóó ne meko kenké eké “Fógé Eσωωó ne nógé jí néndé gébé gekwané eyigé jí asós mpa bósó fa mme. Ndere elúmbó, fεge jí muú akwyεé mfaá ne mme chónchó ne mabεé mega ne ambu annyi.”

⁸ Ekiénné Eσωωó ewé fó ewé egbeé makiénné ápeá echwó ntó, eké, “Babilón akwe, meló ewé ebo elú meló ñgó ekwe ‘burup’ ewó ñgma mme. Manane jíí ayi jí anané tametame áchó maló mme mako. Manane jí yémbó alu eké elé mmós ne jí achyεé maló ayifo anyuú mapyεné ebwó.”

⁹ Ne ekiénné Eσωωó ewé fó ewé egbeé makiénné áléé echwó ntó, ejóó ne meko kenké eké, “Bósó abi ánógé menya mebo ne meló uka wuú, ne ákame nnó menya yimbó afyεé ebwó gelo jíí né mampwe ebwó yé né amu ebwó, ¹⁰ Eσωωó achyεgé nye ntó ebwó efwyale. Efwyale ewémbó ebé nye eké mmós matomato ami alá áchwaré ne maná wó, amí Eσωωó afyεé né mmu ñkó wuú ayi metós usós. Ne Eσωωó apyε nye ebwó ásós né mmu mewε ewé elulé ne genó eyigé ákuú nnó sálfó. Ne ebwó ásógé nye né mbe ushu makiénné ukpea ne Maá egõhme. ¹¹ Ne amuawε ayi atanege né mewε ewé

Eσωó ebwó, átanegε nye wyε tanegε té kwyakwya ne kwyakwya. Bósó bina abi ánógé menya mebo yimbó ne melo uka wuú ne yendemuú ayi ákame nnó menya yimbó afyεé jí gelo eyi getεne mbaá mabó miú, ugbeé mmyε upó ne ebwó utuú ne nwámese.”

¹² Mechó ewéna elú elé majyεé mbaá bósó Eσωωó nnó ákogé matós ebwó. Ebwó bina ne ábélege mabe Eσωωó ne afyεé wyε metós ne Jisós.

¹³ Ne nwú meko muú fó né mfaánebuú nkane ajógé ne me, aké, “Sa meko mejóó eyina: aké elo nana eyyεgé mbe metós megómegó ebεé ne bósó abi ágboó ndere áñkwólé Jisós Kras.” Ajógémbó Mendoó Eσωωó ekamé eké “Eεh elú wáwálé. Ebwó ágbéegε nye mmyε né utós ebwó néndé nsa utós ulóló ebi ebwó ápyεé akwálege nye ebwó.”

Jón agé amε geja ndere Eσωωó asós nye mpa bósó né bíí bí kwyakwya

¹⁴ Ne nké mpelé, ngé geko eyi gelu pópó, ne muú fó ajwólé né mmu geko eyigémbó alú eké maá nte mekwaá, akweré ela gefwa ewé akwyεé ne gul. Agbaré ñga mechyamechya né ebwó wuú, ñga yimbó awya geti getyε getyεé. ¹⁵ Ne ekiénné Eσωωó ewé fó etane né εcha upε Eσωωó, ekú muú ayi ajwólé né mmu geko kenké eké, “Ló mankyε mbwe ne ñga wyε ayi ógbaré, néndé gébé eyigé ákyε mbwe gekwané ne mbwe ayi álú né mme ákwóné mankyε.” ¹⁶ Ejógé mbó, muú yimbó né mmu geko afu ñga wuú né mme, ákyε mbwe né mme meko.

¹⁷ Epyεgé mbó, ekiénné Eσωωó ewé fó etané né mmu εcha upε Eσωωó né mfaánebuú. Ewú ntó egbaré ñga mechya yimbó ayi ákuú nnó shekel.

¹⁸ Ne ekiénné Eσωωó ewé fó, ewé ebósó uto epwó mewε etané kwókwólé ne geluógé upε Eσωωó, ekúu ekiénné ewé egbaré ñga mechyamechya ejóó kenké eké, “Gé umpóme unós ebi ákuú nnó gpep, uwóme né mme ugele. Cho sós

uchóchó bwó ne nga ayi wó agbaré mbo.”¹⁹ Ejógémbo, ekiénné Esowó ewémbo, efu nga wuú fa mme, esoré umpomé gɛp ebimbo, eju né mmu ejya ewé anamege ubi wye. Ejya ewéna eténe mbaá metó usó Esowó ewé ji álerégé nye bóó.²⁰ Ejya ewéna epófó né melo. Efembó ne ájyale upóme ebimbo manóó matané, makoó byogolobolo eké ebéé. Metyéé ebéé manóó ewémbo elú usaá ñkpa neke ufya. Ne ugome ebéé ewéna úlú genóge matyéé amu ápeá.

15

Makiénné Esowó akénéama dchwó ne ufóó efwyale ukénéama

¹ Unó bimbó ukoógé, mma ngé gekpékpé gé genó gefó né mfaánebuú eyigé me nlá nkágé garé. Geñeá ne gɛp wó amu. Genó eyigémbo elé makiénné Esowó akénéama ayi akpané ufóó efwyale ukénéama. Efwyale ewéna ne elu ewé kwyakwya néndé elé né ufóó efwyale bina ne Esowó alerege nnó metóó usóó wuú ebye.

² Ne ngé genó gé fó eyi gelú eké ebéé mega. Gelú eféé eféé áchwaré ne mewe. Ne bóó abi ammyéé apwóó menya mebo yimbó ne meló uka wuú, ne alá akamé fó nnó afyéé ebwóó gelo né mmye eyi geténe mbaá mabó mií wó, átené né mapeá ebéé mega ewéna ewé elú eféé eféé. Agbaré manke ayi Esowó achyéé ebwóó.³ Ne ákwa ekwó ewé Mosis muú utóó Esowó abó akwané ne ewé Maá egɛñme abó akwane, aké, “Ata Esowó Muú Ɔp wóó amu, unó bi wó apyéé úlú ukpékpé ne upwóó amu. Wó olu mfwa maló mme mako. Depó etye etiré wó apye délu wáwálé ne cho.”⁴ Ata yé muú fó apó ayi alá afóó wó, yé muú fó ntó apó ayi alá nó gé wó néndé, wó mbií ne olu muú ukpea. Bóó maló mme meko ánogé wó néndé yéndémuú agé nnó depó etye etire wó apye délu cho.”

⁵ Bóó bina anerege mankwa ekwó ewéna, nké mpelé echa upé Esowó né mfaánebuú enené nge maá getoge ukpea Esowó né mmu.

⁶ Makiénné Esowó akénéama ayi agbaré ufóó efwyale ukénéama átané né mmu echa upé Esowó ewémbo. Afye mandée pópó ayi ágenegé, ne yéndémuú bwó áni gebagé ndeé genó ji né ewóme. Uba mandeé bimbó ugenege eké gul.⁷ Ne menya ama né geluage menya eyi elú mebe eni, achyéé makiénné Esowó ayina akénéama ukú ukénéama, ebi akwye ne gul, ukú ebimbo ugbeé ne metóó usóó Esowó muú alu mebe te kwyakwya ne kwyakwya.⁸ Ne amuawe ayi alerege ngó ne utóó Esowó, agbeé né mmu echa upé Esowó ewémbo. Ne yé muú akágé kpé fó né mmu echa ewémbo, kpaá té ufóó efwyale ebi makiénné Esowó yimbó achwó ne ubi ekogé.

16

Kwyakwya ufóó efwyale ukénéama ebi Esowó achyége

¹ Ne nwú meko muú fó né mmu echa upé Esowó ewémbo ndere ajóó kenké ne makiénné yimbó akénéama aké, “Chóge dégbé genó eyi gelú né mmu ukú ebimbo ukenéama ebi ugbeé ne metóó usóó Esowó né mme.”

² Ajóó gé mbo ekiénné Esowó ewé mbe ejye gbe genó eyi gelu né mmu gekú jíí fa mme. Egbegé mbo, ubobo dekpa etire denome ne démyeé deshulé né mmye bóó abi áwyaá geloge menya mebo ne ánogé meló uka wuú.

³ Ne ekiénné Esowó ewé epyeé makiénné apea ejye gbe genó eyi gelu né mmu gekú jíí né ebéé mega, ebwólé ela eké manóó genkwoógé muú. Ne yéndégenó eyigé gelú né mmu ebéé mega gegbo.

⁴ Ne ekiénné ewé epyeé makiénné áléé, ejye gbe genó eyi gelú né mmu ejíí gekú né mabeé ne ambu

nnyi, manaá mako mabwólé mala manóó manóó. ⁵ Epyegé mbo, nwú ndere ekiénné Eṣṣwá éwé ebóó mannyi mako ejóó eké, “Eeh wá muú ukpea. Wá muú olu ne obó olú, mpa wye yi osóó alú cho. ⁶ Néndé bóó áwá nya bóó ukpea ne bóó ekpave bye, wá ochye ebwó manóó nnó ányú. Abó mbo lé nsa mbaá genó eyigé ebwó ápyéé.” ⁷ Ajógé mbo, nwú meko muú fó ndere atane né geluógé upe Eṣṣwá ajógé aké, “Ata Eṣṣwá wá Muú Ɔpwáó amu, mpa wye ayi osóó alú cho, ne wáwálé.”

⁸ Ne ekiénné Eṣṣwá éwé epyéé makiénné ani, egbe genó eyi gelú né mmu ejíí gekú né ñmées, elyaá nnó ñmées edo bóó awú gekpósógé ubalé eké ebi mewé. ⁹ Ubalé bina upyéé bóó álwerége Eṣṣwá muú efwyale ewéna elú ji né amu, yémbó ákwóré fó matóó ebwó alyáá gabo ayi ebwó apye, áfége Eṣṣwá wó.

¹⁰ Ne ekiénné Eṣṣwá éwé epyéé makiénné ata, egbe genó eyi gelú né mmu geku jíí né mfaá geluoge gefwage menya mebo yimbó. Egbégé mbo, mbaá ayi menya mebo yimbó ágbáregé gefwa jíí wye ala gemuagemua. Ne akwaá ányéé manómé gétúgé ubalé ebi ebwó áwuú. ¹¹ Álweré Eṣṣwá muú alu né mfaánebuú gétúgé ubale ebi ebwó áwuú, ne upa ebi ebwó áwya né mmye. Yémbó ákwóre fó matóó bwó alyáá gabo ayi ebwó abó ápyéé wó.

¹² Ne ekiénné éwé epyéé makiénné akéné, egbe genó eyi gelú né mmu geku jíí né ebeé kpaá éwé ákuú nnó Yufretis. Egbégé mbo, ebeé ewémbó ewa meko, mampye nnó afwa abi atane né egbe éwé ñmées etanege agé meti ákóó. ¹³ Epyegé mbo, ngé ubobo mandóó nchye álé ayi álu eké bó mantwére átané né meno mmyó yimbó ne meno menya mebo ne meno muú ekpávé ayi gebyó. ¹⁴ Mandóó yina elé aló nchye abi

ápye ufélekpa. Ajye bané afwa mme meko nnó ánywére ebwó mbaá ama ákpomé mmye mamye bee né gekpékpégé bíí ebi Eṣṣwá Muú Apwáó amu achwáó.

¹⁵ “Wúgé, me nchwáó nye eta nyú ndere menjo achwáó né gébé eyigé muú ala akaágé. Galógáló alú ne muú ayi abeé peé, abelege mandeé jíí chanchá nnó ekáge ji ake gejóógené akpa mekpó unáó.”

¹⁶ Ne mandoó nchye yimbó, anywére afwa mme ako né melu ema. Akuú melu ewémbó né mejóó bóó Hibru nnó Amagedón.

¹⁷ Ne ekiénné Eṣṣwá éwé egbeé makiénné akénéama, egbe genó eyi gelú né mmu geku jíí né mmu gejulé. Egbége mbo nwú meko muú fó ndere atane né mmu gepúgé Eṣṣwá mbaá ayi geluoge gefwage Eṣṣwá gelu. Ajóó aké, “Nneré yéndégenó.” ¹⁸ Ajógémbó, gasama ake mamamama, mbaá awyale wyówyó, mamfeé ányá gbangban ne mme anyigé ne eshye. Gefóó eyigé ákwaá alá álu dangé té mme abó. ¹⁹ Mme anyigé mbo, melo kpaá ekaré né malu áléé, ne malo kpakpa né mme meko akwe. Ne Eṣṣwá ate gabo ayi Babilón ápyéé, ápye ji anyú mmóó ami malu né mmu ñkó wuú. Mmóó amibó matene né metóó usóó Eṣṣwá. ²⁰ Yéndé melo metóó nnyi ne makwe kpakpa áseé. ²¹ Ne ukpékpé makankoma ayi gema genóó eké usaá bó pñ uta atané mfaá ákwe bóó né mmye. Bóó álweré Eṣṣwá gétúgé ubale makankoma ebi ebwó áwu néndé, ubale bina uja dóó. *

17

Gekpékpégé mendée eno

¹ Ne ekiénné Eṣṣwá ema né geluoge makiénné akénéama éwé egbaré ukú ukénéama echwó jóó ne me eké, “Chwó me ñlerege nye wá efwyale éwé Eṣṣwá achyeye nye gekpékpégé mendée eno

* **16:21** Elú wáwálé nnó: Bó pñ bina anáó wye eké uba simen upea.

muú ajwólé né gejamégé man-nyi. ² Afwa mme ana manane tametame ne ji. Ne manane ayi ji anané tametame achalé bɔ́ɔ́ mme ako eké élé mmɔ́ɔ́ ne ji achyéé ebwó anyuú mapyene ebwó.”

³ Ne Mendoó Ukpea echwó me mmye ne ekiénné Eɔ́wɔ́ ewémbɔ́ ékpá me mfé né mashwɔ́ne. Njygege ewú, ngé mendée fɔ́ ndere ajwólé né mfaá menya mebo fɔ́. Menya yimbɔ́ alú megemegele, awyaá makpo akénéama ne ambya afya. Asa gejamégé mabɔ́ wyeé amí machɔ́ɔ́ mabɔ́ Eɔ́wɔ́ né menyammye wuú meko. ⁴ Mendée yimbɔ́ afye mandée magele ne mandée gefwa, akwyéé menyammye wuú ne unó densɔ́ ebi akwyéé ne gul. Mataá ŋka ne unó ebifɔ́ ebi ujame ŋka dɔ́ɔ́. Akuú ubi nnó pɛ́ls. Agbaré amo ayi akwyé ne gul. Amo yimbɔ́ agbeé ne ubobo unó bi utene mbaá manane tametame jíí. ⁵ Asá mabɔ́ né népwe níí ami matene né genó gefɔ́ eyigé bɔ́ɔ́ alá ákaágé garé. Asá wye áké, “Gekpékpégé Babilɔ́n, mma andée eno ako, ne muú ayi ubobo unó bi upyéé fa mme utanege ji né amu.” ⁶ Ne ngé nnó manó bɔ́ɔ́ Eɔ́wɔ́ ne bɔ́ɔ́ abi bɔ́ɔ́ áwáne gétúgέ ápyéé genó eyi Jisɔ́s akelege mampye mandée yimbɔ́ eké mmɔ́ɔ́.

Ngégé nla meno mekpo fuú. ⁷ Yémbɔ́ ekiénné Eɔ́wɔ́ eké, “Ulannó wɔ́ ɔ́laá meno mekpo fuú?” “Ngarége nye wɔ́ genó eyigé muú alá ákagé garé eyi getome ne mendée yina ne menya mebo makpo akénéama ne ambya afya ayi akpane ji ákéne. ⁸ Menya mebo ayi ɔ́bɔ́ ɔ́gené mbɔ́, abó alú nya mebe, yémbɔ́ apó sé mebe. Atanege nye né mmu gepyéé eyi geláge pɔ́ ne kwyakwya akwó ewé. Ne ajye nye né mbaá ayi awáne nye ji. Ne bɔ́ɔ́ abi alú fa mme, abi te ula ulɔ́ɔ́ mme Eɔ́wɔ́ alá asá fɔ́ mabɔ́ bwó né mmu ŋwe ayi ásame mabɔ́ bɔ́ɔ́ abi

ábɔ́ɔ́ nye geŋwá eyi gélagé byé wó ágege menya yimbɔ́ aláá nye mano mekpo fuú, néndé menya yimbɔ́ abó alú nya mebe ne nana apósé yémbɔ́ amágé chwó nye.

⁹ “Mechɔ́ ewéna ekelege bɔ́ɔ́ ábé ne denja. Makpo menya yimbɔ́ akénéama áténe mbaá makwe akénéama ayi mendée yimbɔ́ ajwólé wye. ¹⁰ Makpo yimbɔ́ ntó akénéama áténe mbaá afwa akénéama. Né geluage afwa bimbɔ́, ata agbo me, ama alú né gefwa nana, ama ayi aláá alú danchwó. Achwógé ágbárege nye gefwa jíí né mboó gébé. ¹¹ Ne menya mebo yimbɔ́ ayi abó alú nya mebe, ne nana alá apó sé, agbeé mfwa ayi agbeé afwa aneé. Ne ji alú mfwa ama né geluage afwa bimbɔ́ akénéama. Ne ajye nye né mbaá ayi awane nye ji.

¹² “Ambya yimbɔ́ áfya ayi wɔ́ ɔ́géne mbɔ́ áténe mbaá afwa áfya abi alá alú danse uto mamgaré gefwa, yémbɔ́ áchyége nye ebwó ne menya mebo uto mamgaré gefwa né nchwa neke ama. ¹³ Afwa bina áfya, ákamege nye meko ama, áchyéé eshye ne uto gefwagé bwó mbaá menya mebo yimbɔ́. ¹⁴ Ebwó áŋmeé nye ummye né Maá egɔ́ŋme. Yémbɔ́, Maá egɔ́ŋme ne ankwólé bíí abi ápyéé genó eyi ji akelege, ebwó abi Eɔ́wɔ́ akuú ne ajya ammye nye ápwɔ́ ebwó néndé ji alú mfwa ayi abɔ́ɔ́ afwa ako ne Ata ayi abɔ́ɔ́ bɔ́ Ata ako.”

¹⁵ Ne ekiénné Eɔ́wɔ́ ema ejɔ́ɔ́ ne me eké, “Mannyi ayi wɔ́ ɔ́gene mbɔ́, ayi mendée eno yimbɔ́ ajwólége wyeé áténe mbaá njune bɔ́ɔ́, ufɔ́ɔ́ ufɔ́ɔ́ bɔ́ɔ́, malɔ́ mme meko, ne ufɔ́ɔ́ ufɔ́ɔ́ mejɔ́ɔ́. ¹⁶ Menya mebo yimbɔ́ ne ambya afya ayi wɔ́ ɔ́géne mbɔ́, áji ne menya yimbɔ́ jimbɔ́ ápaá nye mendée eno yimbɔ́. Afɔ́ge nye yéndégenó eyigé ji awyaá, ályaa jíi gejogéné. Afyéé nyé menyammye wuú ne áɔ́ɔ́ ji ne mewé. ¹⁷ Néndé Eɔ́wɔ́ ne áfyéé mechɔ́ ewéna né

mató afwa bina nnó ákamé meko ama, achyée utoó gefwage bwó mbaá menya mebo yimba, nnó apye ndere ji Esòwò akélege kpaá té yéndégenó eyigé ji Esòwò ajóó gepyée wáwálé.

¹⁸ “Mendée ayi ógéné mbò, aténe mbaá melò kpaá ewé ewyaá mfwa ayi abóó afwa malò mme mako.”

18

Melò Babilón ekwe

¹ Unó bina ukogé, ngé ekiénné ewé fò ndere etané né mfaánebuú éshulé fa me. Ewya gekpékpé uto ne genbò eyi getane ji mmye gepyé mme meko agéne. ² Ne ejóó kenké eké, “Gekpékpé mélo Babilón ekwé burup, éla lé melú ujwólé aló nchye ne mbaá ayi mandoó nchyeé ne denwýone debodebo ne etiré bóó alá akií débígé wyeé. ³ Néndé manane ayi ji ánáne tametame achalé mme meko eké elé mmáó ne ji achye ebwó anyú mapyene ebwó. Afwa mme ábelé ntó ne ji ne bóó abi akene gesé fa mme ákwe gefwa gétúgé genjoge manane tametame jíí.”

⁴ Ne nwú ntó meko ayi fò ndere atane né mfaánebuú. Aké, “Bóó ba, tanege délyáa ji ékágé dékpe mbwa ne gabo wuú, ne nnó ékágé dékpe ntó né efwyale ewé ji agene nye. ⁵ Gabo ayi ji apyée mbógé ákwigé jí né nchwe akwánege né mfaánebuú. Ne Esòwò ate gabo wuú. ⁶ Pyegé ne ji wye ndere ji ápyée ne enyú. Genó eyigé ji apyée ne enyú shuge ji amu manáne ápeá. Fyegé mmáó né mmu amo magbeé, déchwaré mami matoó mapwò ami ji áchwaré achyée bóó anyuú, déchyée ji anyú mami. ⁷ Ne pyegé ji ágé efwyale ne ali wye ndere ji áfège geme jíí, ányée apoge né mmu gabo. Ji adoó ebwò ewóme ajógé aké, ‘Me mfwa mendée mpó fò mekwí ne mbée fò ne mesome kánka’. ⁸ Ne gétú eyigémbò, efwyale éshúlege nye ji mmye né bíí uma ne

mameé, mesome, ne emímí mesa. Ne asóó nye ji né mewé néndé Ata Esòwò ese muú asóó mpa wuú, anjea apwò amu.”

⁹ Afwa mme abi ábelé ne ji, ebwó abi ákpené mbwa ne ji ányée né mmu gabo apoge ágegé nye amuawe ayi atanege né mewé ewé esóó ji, álilí nye alá ne mesome.

¹⁰ Ebwó átene tete gétúgé áfóó nnó ákpené nye né efwyale ne melò Babilón, ájelege mmye ajógé aké, “Ebo ne wò nnó, Babilón gekpékpé mélo ne melò ewé enea geme, efwyale éshulé wò mmye né nchwaneké ama.”

¹¹ Bóó abi ákene gese fa mme álilí nye alá ne masome néndé yé muú ayi áname unó gesege bwó apó sé. ¹² Yé muú apó sé ayi áname unó bi ebwó ákpoó. Unó bina elé gul ne seleba, mataá malómáló ne unó bi ujame nka dóó ákuú ubi nnó pels, eshyée ndeé, ndeé afwa, ndeé megele ne gefógé ndeé nka eyi ákuú eji nnó silk ne unó bi akwyée ne ambya meshuú, unó bi ákwyé ne ufóó ufóó unáó ebi ugóó gebe unó bi ákwyé ne afyaákó, gese, ne gefógé ntaá eniné ákuú nnó mabel.

¹³ Unó ebifó ntó ebi alá name sé elé maweeé nka ami manome gebe gelógéló, baá unáó abi ápye menyée agóó ákuú abi nnó sinamum meéry, insent, ne frankinsent. Mmáó gref, maweeé ne menyée nkane: flawa melóméló ayi apye bred ne mbeé gefógé nchi eyigé ákuú nnó whit. Ne utu nkane: mpò, magónme, mpò mekagala, mboó gese uka úpeá ayi mpò mekagala ejame ne ákwaá abi ákpoó nkane afwe. Yé muú apó sé ayi aname unó bina uko. ¹⁴ Bóó abi ákene gese ajógé nye ne ji áké, “Unó ulúúló uko ebi wò ókelege nnó ube ebyeé upó se. Ne unó uko ebi upyeeé nnó wò óbe gbene ebi upye ntó nnó wò ókwò ngò ómáge gé sé ubi.” ¹⁵ Ne ebwó bimboó abi abóó gefwa gétúgé ákene gese ne ji áténégé nye tété ne efóó nnó

ákpe ne nye né efwiyale ne ji, álílí kenké ne mesome, ¹⁶ájógé áké, “Ébò nnó, ébò nnó ne Babilón melò kpaá. Babilón alú nyá éké mendée ayi abò afyee mashyee ndee, mandee magele, ne mandee gefwa. Akwyee menyammye wuu ne unò desò ebi akwye ne gul, mataá malómáló ne unò bi ujame ñka dòó ákuú nnó pels. ¹⁷Né nchwa neke ama gefwa jii geko geno.”

Bòó ákpakpa abi áñeá geme né masogéka ne bòó abi ákené wye, abi ápye utòó né mmu, ne abi ákene gese né mmu, átenege nye tété, ¹⁸ákálege gétúgè ágéné amuawe ayi atanega né mewe ewé asòó ji, ájelege mmye áké, “Cha oo, ndé melò ewé ekwone gekpékpé melò ewé.” ¹⁹Ne áchwé matwò ágbé né makpo bwó, álílí nye ála ne mesome metòó ájógé áké, “Ébò nnó, ébò nnó, ne melò kpaá, melò ewéna ne ébò elú melò ewé bòó ako abi awyaá masogéka né ebéé mega ákwene gefwa wyeé gétúgè gefwa eyigé ji awyaá. Yémbò né nchwaneke ama, yéndégenó eyigé ji awyaá génó.”

²⁰Enyú ako abi délú né mfaánebuú begé ne nechóchó néndé Éswòwò achò melò Babilón. Ne enyú bòó Éswòwò, áñgbá Kras ne bòó ekpávè Éswòwò begé ntó ne nechóchó néndé Éswòwò asòó me mpa wuu gétúgè gabo ayi ji apyee eta nyú.

²¹Ajógé mbò, gekpékpége ekiénné Éswòwò fò ébwéé ntaá eniné nelú éké gekpékpége ntaá eniné ákwòó unò efome né mmu ebéé mega jegemmmmm ejóó éké, “Wye ndere ntaá eniné na nékwene ne eshye nechógeré, mbòntó ne áfómege nye melò Babilón ne eshye, áchò ewu. Ndere elúmbò bòó ámágé gé nye se ewú. ²²Ne ámágé wú sé meko néñke ení ákwele, makwa ayi akwané, ambya ayi áfómege ne mbá né melò Babilón. Ne yé muú deshweé ama ayi amágé be wyeé ápó. Ne amagé wú nye sé ndere muú akwòó nchi né ntaá. ²³Ne

yé bií uma ntó gengbogé etúlékán gegénege sé wyeé. Yé epaá neba muú áwuú sé wyeé. Bòó bií abi ákene gese ne abò álu bòó abi áñeá geme fa mme yina, ne bòó megyaá bií abwólé maló mme mako ne depòré megyaá bwó.”

²⁴Kwyakwya alu nnó Babilón áwá bòó ekpávè bií ne bòó abifò ako abi álu bòó Éswòwò. Ne manóó bòó bina malu ji mmye chónchó ne ami bòó ako abi áwané né mme meko, ne Éswòwò achò melò ewéna gétúgè gabo ewu.

19

¹Unó bina upyegé mbò, nwú gewyagé meko éké, meko gejamégé bòó né mfaánebuú. Akálege kenké áké, “Déféé Éswòwò, ji ne aferege bòó né efwiyale gabo. Ji ne abòó ñgò ne utò ukó. ²Mpa wuu alú cho ne wáwálé. Ji afye gekpékpége mendée eno yina né efwiyale. Mendée yina ne achòó bòó mme ne manáné tametame. Éswòwò afye ji né efwiyale gétúgè manóó bòó utòó bií abi ji áwané.” ³Ama kalé kenké áké, “Déféé Éswòwò, amuawe ayi átánege né mewe ewé esòó ji ákwòme ájyee mfaá té kwyakwya ne kwyakwya.” ⁴Akálégé mbò, ákpakpa bimbo esaá meso eni ne menya eyimbo mebe eni, ákwe uwyá mme ánogé Éswòwò muú ajwólé né mfaá geluogé gefwa áké, “Amén déféé Éswòwò.”

Apye epaá nebane Mad egòñme

⁵Né meko muú fò, atané né geluoge gefwagé Éswòwò ajógé áké, “Fégé Éswòwò se enyú ako abi délú baá defwe bií ne dénógé ji abi áñeá geme ne abi álá áñeá geme wó.” ⁶Ajógé mbò, nwú meko fò éké meko gejamégé bòó. Alu éké gewyagé makóné nnyi ne éké meko gekpékpége néfe. Akálege áké, “Déféé Ata Éswòwò se Muú Apwòó amu, ji alú mfwa. ⁷Ese ako débe ne nechóchó, débenege ji mabò ne déchyege ji ñgò, néndé bií epaá

nebane Maá εγνημε ukwóné ne Mendée neba wuu akpome mé mmye ágilé ji. ⁸ Achyεé Mendée neba Maá εγνημε εshyεé ndeé nnó afye. Mandeé yimbo ágenege manemane, ne (átene mbaá uló melú ebi bós Εσωω álerege).”

⁹ Ne ekiénné Εσωω ewémbó, ema εjós genó eyigé fó ne me eké, “Metós megámegó ebe ne bós abi álós εbwó nnó áchwó ányé epaá neba ne Maá εγνημε.” Ne ema εjós genó eyigé fó eké, “Mekómejós eyina etane mbaá Εσωω jimboós.”

¹⁰ Nwúge mbo, nkwe εwu uka nnó nnógé ewú, yémbó εjós eké, “Oppegé fó mbo, mentó nlú lé maá utós Εσωω wye ndere wó ne ate aηme byεé abi álú bós Εσωω abi ákwólegé wáwálé ayi Jisós aleré né genó eyi ji agaré. Nógé elé Εσωω néndé elé wáwálé ayi Jisós aleré né genó eyi ji agaré ne achyεé bós ekpávε Εσωω mekomejós ayi εbwó ágarége.”

Kras ammye apwó menya mebo

¹¹ Ngε ndere mfaánebuú alu fuú, nké mpelé ngε mpó mekagala pópó. Muú ayi ajwólé né mfaá akamege nnó, muú ayi dékágé neré metós ne ji, ji ayi apyεé bós ákagé wáwálé ayi atome ne Εσωω. Aselé mati ayi alú cho mansó mpa ne ammye umye ne bós abi alá akií fó ji. ¹² Ame ji agenege eké nenóme mewε. Akwere gejamégé délaré gefwa né mekpo wuu. Asá mabo né menyammye wuu ami yé muú alá ákágé ekósé wye jimbo. ¹³ Awya nku ayi áfyε né mmu manó ne mabo mií makamege nnó, “Mekomejós Εσωω.” ¹⁴ Ne bós bee abi álú né mfaánebuú áfyε mandeé pópó, ayi akpeage, ákwyεé áji ne εshyε ndeé. Ajwólé né mfaá mpó mekagala eyi elú pópó ákwólege ji. ¹⁵ Aparanja ayi achyaá atane ji né meno. Asele nyε elé aparanja yina ne ammye ne bós maló mme meko apwó εbwó. Agbarege nyε εbwó ne

amu matomato, Ne aηamege nyε manaá umpomé né mmu εjya mmi nnó áηame manaá matane wyeé, ne εjya ewéna etene mbaá metós usós Εσωω Muú Apwós amu. ¹⁶ Asa mabó né ndeé eyi elú ji mmye ne melú ewé ekweré ena geka wuu áké, “Mfwa ayi abós afwa ako ne Ata ayi abós bó Ata ako.”

¹⁷ Ne ngé ekiénné Εσωω fó ndere etene né mfaá ημε, ekú kenké eké denwyané déko eti délyenege té mfaá ufós ufós denwone etiré dényεé unkwó unó “Chwóge dénywere mbaá ama, dényε gekpékpegé epaá ewé Εσωω ágbárege nyε. ¹⁸ Chwóge dényé unkwó afwa, ákpakpa bós bee ne bós bee, mpó mekagala ne bós abi ákene né mfaá εji. Chwóge dényε unkwó bós ako, afwe ne abi alá ápó afwe, ne bós abi aηea gemε ne abi alá aηea gemε wó.”

¹⁹ Εjógé mbo, ngé menya mebo ayi atane né mmu ebéε mega, ne afwa mme ako ne bós bee bwó ánywere mbaá ama nnó ammye bee ne muú ayi ákene mfaá mpó mekagala yimbo pópó ne bós bee abi. ²⁰ Yémbó ápyε menya mebo yimbo chónchó ne muú ekpávε gebyó, ji ayi apyé ufelekpa né mbε ushu menya mebo yimbo. Ufelekpa bina ne ji aselé abwólé bós abi awyaá gelogé menya mebo yimbo ne ánógé meló uka wuu. Ne áfome menya mebo yimbo ne muú ekpávε gebyó né mmu gepyεge mewε ewé elúlé ne genó eyi ákuú nnó sálfó. ²¹ Ne muú ayi ajwólé mfaá mpó mekagala ayi pópó, ase aparanja ayi atane né meno wuu awá bós abi álaá, denywone déko, dényé menya unkwó bós bimbo kaka dépwa.

20

Afyε danchomeló denó aηme dεle

¹ Ne ngé ekiénné Εσωω ndere etane né mfaánebuú εshulege

mme. Egbaré né ebwó wuú agbàgòlò gepyéé eyi geláge pò ne kwyakwya ne gekpekpege mkpàkòvé. ²⁻³ Èkiénné ewémbò, epye gekwe-nege mmyò ayi ákuú ji nnó dragòn ji ne ákuú nnó danchòmeló ne satan ewe ji, ebwéé efome né mmu gepyéé eyigémbò, egbe meno gepyé eyigémbò edye ewu. Danchòmeló álá né mmu né aḡme dele. Apye mbò nnó ji agegé sé meti ewé ji abwólége bós mme. Ne dele aḡme yina akógé, abós manlyáá ji né maá mboó gébé.

⁴ Ne nké mmáge pé, ngé uluò gefwa, ne bós abi ajwólé wye. Bós bina elé Èsòwò achyéé ebwó ebwànye nnó ágbárege gefwa. Ne ngé ntó mandoó bós abi áwáné ebwó gétúgé ágaregé wáwálé ayi Jisòs aleré né genó eyi ji agaré ne mekomejós Èsòwò. Bós bina ne álu bós abi álá nógé fò menya mebo yimbò yé ebé lé meló uka wuú. Ne yé geloge menya yimbò ebwó ákámé fò nnó ása geji né mampwe bwó yé né amu bwó wó. Èsòwò apye ebwó ákwilé né negbo ágbaré gefwa ne Kras né aḡme dele. ⁵ Gé ndò mbe ayi Èsòwò apyéé bós ákwilé né negbo na. (Ne bós abifò ntó abi ágbóò, Èsòwò apye fò ebwó ákwilé né negbo wó, kpaá té dele aḡme yina ábyéé.) ⁶ Metós megòmegò ebe ne bós abi Èsòwò ajyaá, ebwó abi ji apye nye ákwilé né negbo né ndò ayi mbe, ayi ji apyéé nye bós ákwilé né negbo. Èsòwò ajya ebwó nnó ábé bós bií ne ebwó ágbóò fò negbone ndò epeá. Abéé nye elé ampyéé upe mbaá Èsòwò ne Kras, ne ebwó ágbárege nye gefwa ne ji né aḡme dele.

Èsòwò apwò danchòmeló

⁷ Ne aḡme dele ayina akóoge, Èsòwò aferege nye danchòmeló né denò etiré abò afyéé ji. ⁸ Atanege, akéné nye abwòlege bós né malò mme meko. Akuú umé malò áyina nnó Gòg ne Magàk. Danchòmeló

anywerege nye ebwó ako né mbaá ama, nnó ammye bee. Ne bós abi ámmye nye ummye bina ájame nye eké gesóoge mbale nnyi. ⁹ Atanege nye né malò mme meko, anò mbaá ayi bós Èsòwò ánywere. Mbaá yimbò elé melò kpaá ewé Èsòwò agboó ne ewú. Anógé melò ewémbò mme, mewé etanege nye né mfaánebuú elwe ebwó ako ásóò. ¹⁰ Ne afomege nye danchòmeló muú abwólé ebwó né mmu gepyéégé mewé ewé elúlé ne genó eyigé ákuú nnó sòlfò. Mbaá yina ne abó afome menya mebo ne muú ekpávé ayi gebyò. Ne ebwó áwuú nye ubale wye utuú ne ḡwòmese te kwyakwya te kwyakwya.

Èsòwò asò kwyakwya mpa

¹¹ Ne ngé gekpékpéégé geluògé gefwa eyi gélú pópó ne muú ayi ajwólé mfaá. Ne mfaánebuú ne mme áseé né mbe ushu wuú yé muú agé sé ebwó wó. ¹² Ne ngé ntó bós ako abi ábò ágbóò, abi áḡea geme ne abi álá ḡea geme wò. Ebwó ako atené né mbe geluòge gefwa eyigémbò. Ne anene bò ḡwe, anene nto ḡwe ayifò ayi awyaá mabò bós abi ábós nye geḡwá eyi géláge byé. Ne muú ayi ajwólé, akwólé dépò etiré bós bina ábò ápyéé ndere ásámé né mmu bò ḡwe, asò mpa bwó. ¹³ Ne ebeé mega elyaá bós abi abò ánoné wye átané átané ne geluòge gefwa. Wye mbò ntó ne negbo ne melò áwuú bós, ályaá áwuú bós átané átané né geluò gefwa eyigémbò. Ne muú ayi ajwólé mfaá geluògé gefwa akwòle dépò etiré bwó ábò ápye, asò mpa bwó. ¹⁴ Apyéégé mbò ákpa negbo ne melò áwuú bós aḡme né mmu gepyége mewé. (Gepyéégé mewé ewéna elé negbo né ndò epea.) ¹⁵ Ne yéndemuú ayi mabò amií malá pò né mmu ḡwe ayi awyaá mabò bós abi abós nye geḡwá eyi géláge byé afomege ji né mmu gepyége mewé.

21

Ǝsɔwɔ akwyeé mme ayi meke ne mfaánebuú ayi meke

¹ Ǝpyegembɔ, ngé mfaánebuú ayi meke ne mme ayi meke. Mfaánebuú ayi mbe ne mme ayi mbe chónchó ne ebeé mega ápó sé. ² Ne ngé ntó melo ukpea ewé ákuú nnó Jerosale ayi meke ndere átane né mfaánebuú mbaá Ǝsɔwɔ ashulege áchwɔ́. Akwyeé ewú ndere mendée neba akwyege menyammye agilé menɔ wuú. ³ Ne nwú meko muú fɔ, atane ne geluɔge gefwage Ǝsɔwɔ ajógé kenké aké, “Nana Ǝsɔwɔ achwɔ́ jwólé ne akwaá. Ji ajwólé nye ne ebwɔ́, ne ebwɔ́ ntó ábeé nye bɔ́ bɔ́ bií. Ǝsɔwɔ jimboó abeé nye ne ebwɔ́ ne abeé nye ntó Ǝsɔwɔ bwɔ́. ⁴ Ji atilé nye ebwɔ́ manse ako né ame. Negboó nebeé nye sé, ne bɔ́ abeé nye sé ne mesome, ebwɔ́ álili nye sé, ne yé ubalé áwuú nye sé néndé unó bi ukwene ukóó mé.” ⁵ Ne muú ayi ajwólé né mfaá geluɔge gefwa ajó aké, “Wúgé, nana mpye unó ukó ulaá uke.” Ne ama ajó ne me aké, “Sa unó bina mme néndé mekomejó ɛyina elú wáwálé, nerege metɔ́ nnó unó bi ajó upyéé nye.” ⁶ Ama ajó ne me aké, “Nnere yéndégenó, me ne nlú muú mbe ne ayi kwyakwya, unó uko uló ne me ne ukwyagé ne me. Ne yéndémuú ayi mmwólé manaá ɛpye ji, nchyege ji manaá anyú ewé alá achyege fɔ ŋka. Manaá ami mbo matanege né embu nnyi ewé ewyaá manaá ami machyege geɔwá. ⁷ Ne yéndémuú ayi ammye apwɔ́ gabo, me nchyege nye ji unó bina. Me mbeé nye Ǝsɔwɔ wuú ne ji ntó abeé nye maá wá. ⁸ Yémbɔ, bɔ́ abi áfɔ́ mampyege unó bi me nkelege, abi áshyá mamfye metɔ́ ne me, abi áchɔ́ menyammye bwɔ́ ne gabo, abi awané bɔ́, abi anane manané tametame, abi anyeé mafoó, abi áno gé aló uka, ne bɔ́ akó abi

ábyɔge gebyɔ ákpane nye ebwɔ́ áfome mmú gepyege mewe ewé elúlé ne genó ɛyi ákuú nnó sɔ́fɔ. Gepyege mewe ewéna elé negbone ndɔ ɛpea.”

Jøn ama age melo Jerosale ewé meke

⁹ Ne ekiénné Ǝsɔwɔ emá, né gelu- age makiénné Ǝsɔwɔ akénéama ayi agbaré ukú ɛfwyale ukénéama ɛchwɔ́ ejó ne me eké, “Chwɔ́ me nlerege nye wɔ́ mendée neba, mendée ayi Maá egɔɔme ábáne nye.” ¹⁰ Mendoó Ukpea ɛchwɔ́ me mmye ne ekiénné Ǝsɔwɔ ewémbɔ ekpa me mfé né mfaá mekwé ewé ɛɔge dɔ́, ɛléré me melo Jerosale ewé elú melo ukpea ndere etané mbaá Ǝsɔwɔ né mfaánebuú ɛshulege mme. ¹¹ Gengbogé Ǝsɔwɔ gegénege wyeé manémané, ne melo ewémbɔ ɛshwánege ntó eké mataá malómaló ayi ákuú nnó jasper. Egénege ŋanéŋané eké makankoma. ¹² Gebame ɛyi geɔgé genó melo ewémbɔ mme. Gebame ɛyigémbɔ gewya mano gebame áfyanéápeá. Né mano gebame yimbɔ makiénné Ǝsɔwɔ áfyanéápeá áténé wye ábáme. Né mano gebamé yimbɔ ntó ása mabo matoó bɔ́ Isreli áfyanéápeá wyeé. ¹³ Mano gebamé yina, áléé álú né egbe ebwɔ́nye, áléé álú né egbe ebwɔ́be, áléé álú mbe ne áléé álú meso. ¹⁴ Atené gebamé ɛyigémbɔ né mfaá mabɔ́mé áfyanéápeá. Asa mabo ángbá Maá egɔɔme áfyanéápeá né mabɔ́mé yina. ¹⁵ Ne ekiénné Ǝsɔwɔ ewé ebo ejógé mbo ne me, egbaré meto ewé amege unó wyeé, akwyeé ewú ne gul. Elé meto ewémbɔ ne ewú ebo emegé melo kpaá ewémbɔ. Eméé makwɔ́ gebamé chónchó ne manombi. ¹⁶ Metyeé melo ewémbɔ ne unalé úlú wye janja. Ekiénné Ǝsɔwɔ ewémbɔ eméé melo ewémbɔ ne meto ewé egbaré, metyeé melo ewémbɔ elú ŋkpa neke dele ne geba.

Wyembɔ ntó ne unalé ne unɔgé melɔ ewémbɔ úlú. ¹⁷ Ekiénné Eɔwɔ ewémbɔ, eméé ntó unɔge gébamé eyigémbɔ, gelú matyéé amu usaá uléé meso ekéné ndere akwaá ámegé unó. ¹⁸ Aténé gébamé eyigé na ne mataá malómáló ayi ákuú nnó jaspera. Ne yéndégenó né melɔ ewémbɔ ákwyé geji ne gul. Gul yimbɔ ápó ne deba, ne agenege eké eféé. ¹⁹ Ne mabómé ayi átene gébame eyigémbɔ né mfaá, ákwyéé áji ne mataá ñka ufóufóó. Ntaá né mbe eniné alóó manténe mabómé yimbɔ nékámége nnó jaspera, eníne gbeé mataá apea nékámége safaya, eníne negbeé áléé nékámége áget, eníne négbeé áni nékámége éméral. ²⁰ Eni négbeé mataá átá nékámége oní, eni négbeé akené nékámége kánelyan, eni négbeé akénéama nékámége krisólite, eni negbeé aneé nékámége berin, eni negbeé aneéneama nékámége tɔpas, eni negbeé afyaá nékámége krisopreis eníne negbeé afyaneama nékámége jacint, ne eníne negbeé áfyanéapeá nékámége ametis. ²¹ Mano gébamé ayina áfyanéapeá ákwyéé áji ne mataá ñka áfyanéapeá ayi ákamege nnó pels, ne ákwyéé yéndé meno gébamé ne pél ama, ne ákwyéé metóó melɔ ewémbɔ ne gul. Ayi alá pó ne deba, ne agéne eké eféé.

²² Ne ngé fó echa upé Eɔwɔ né melɔ ewémbɔ wó néndé, Ata Eɔwɔ jimboó Muú Apwóó amu ne Maá egɔñme ne álú echa ewémbɔ. ²³ Melɔ ewémbɔ ekelege sé nnó ñme yé ebe elé mfaá agénege wyéé néndé genjɔge Eɔwɔ ne gelú mewe ewé egénege wye ne etulekanj wuú elé Maá egɔñme. ²⁴ Bóó malɔ mme meko ákené nye né mmu genjɔ eyigémbɔ. Ne afwa mme achwóó nye ne ñgɔ bwó né melɔ ewémbɔ. ²⁵ Mano gebamé eyigé na, ábeé fuú yéndégébé, néndé utuú ugilé fó wyéé. ²⁶ Ne ebwó áchwóó nye ne ñgɔ

ne énogé bóó malɔ mme meko né melɔ ewémbɔ. ²⁷ Yémbɔ, yéndégenó eyigé gélagé pó pópó né mbe ushu Eɔwɔ, gékpené fó né melɔ ewémbɔ, yé muú ayi apyéé depɔ debodebo yé ebé elé muú gebyɔ akpené fó wye. Ekosé bóó abi mabɔ bwó malu né mmu ñwe Maá egɔñme ayi asamé mabɔ bóó abi abóó nye genjwá eyi gélagé byé ne ákpené wye.

22

Ebeé ewé ewyaá manaá ami machyeye genjwá eyigé gélagé bye

¹ Ne ekiénné Eɔwɔ ewémbɔ, eléré me ntó ebeé ewé ewyaá manaá ami machyeye genjwá eyi gélagé byé, magenege eké eféé meke. Ebeé ewémbɔ etanege né geluoge gefwage Eɔwɔ ne maá egɔñme. ² Eshulege ejye né metóó melɔ ewémbɔ. Né yéndé egbe ebeé ewéna, unóó ebi uchyege genjwá úlú wye. Unóó ebimbɔ uwɔme umpomé ndó efyanérepeá né ñme. Ne yéndé mfaá uwómé ndó gama. Ne bya unóó ebimbɔ úlú uka ebi ápye bóó mameé né mme meko átoógé. ³ Ne yéndégenó eyigé Eɔwɔ áleré geji ukwekwe amu gebéé fó né melɔ ewémbɔ.

Ne geluoge gefwage Eɔwɔ né maá egɔñme gebéé nye wye ne bóó utóó bíí ánogé nye ji. ⁴ Ágené nye ushu Eɔwɔ, asamé nye ntó mabɔ mií né mampwe bwó. ⁵ Utuú ugilé fó né melɔ ewémbɔ. Ne bóó abi álu wye ákelégé sé genjɔ etúlékánj ne ñmeé néndé Ata Eɔwɔ ne abéé nye genjɔgé ebwó. Ne ebwó ágbarége nye gefwa té kwyakwya ne kwyakwya.

Jisɔs aké ji amagé chwó nye fa mme

⁶ Ne ekiénné Eɔwɔ ewémbɔ ema ejóó ne me eké, “Mekómejóó eyina elú wáwálé kámége ne eji. Ata Eɔwɔ muú achyeye mendoó mbaá bóó ekpávé bíí ató ekiénné wuú nnó echwó eléré baá utóó bíí unóó bi uchwóó upyéé.”

7 Ne Jisʼos aké, “Wúgέ, ela gachyέé me nchwáó. Metáó megómegó ebe ne bʼóó abi ápye unó bi ásamé né mmu ηwe yina ebi upye nye nana ne meso gébé.”

8 Me Jon nlú muú ayi nwuú, ne ngené unó bina uko. Nwúgέ ne ngége unó bina nkwe uyya mme né mbe ushu ekiénné Eṣʼwáó ewé eléré mbó me unó bina nnó me nógé ewú. 9 Yémbó ejóó ne me eké, “Opýegé fʼó mbó, me ntó nlú elé muú utáó Eṣʼwáó wyε ndere wó ne ate aηme bye abi álú bʼóó ekpávé Eṣʼwáó ne abifó ako abi ábélege mekomejóó ayi ásamé né ηwe yina. Nógé lé Eṣʼwáó.”

10 Ema ejóó eké, “Obigé fʼó mekomejóó yina, ayi ásamé né mmu ηwe yina ayi agarége unó bi upyέé nye nana né ebi upye nye meso gébé, néndé gébé eyigé unó bina upye nye gélá kwákwólé. 11 Ndere elúmbó, yéndémuú ayi ápyέé gabo, ápyέé wyε gabo wuú. Ayi ápyέé ukwenkwe unó ápyέé wyε ukwenkwe unó, ayi ápyέé genó eyi gélu cho ápyέé wyε genó eyi gélu cho ne ayi álú pópó ábéé wyε pópó.”

12 Jisʼos ama ajóó aké, “Gεgέ, ela gachyέé me nchwá. Nké nchwá, nchwá ne nsa ayi nchyέé yéndémuú ndere ji apye utáó. 13 Me ne nlú genóge mbe ne eyigé kwyakwya, muú mbe ne ayi kwyakwya, unó uko uló ne me, ne ukwyage ne me.”

14 “Metáó megómegó ebeé ne bʼóó abi áshwáne mawulé bwó akpea pópó. Ebwó ne Eṣʼwáó achyεge nyé ebwónyε nnó ákoó né meno gébamé ákpe né melo ewémbó ányé umpomé genóó eyigé gechyεge genwá eyi gélagé byé. 15 Bʼóó abi alá ákpe ne fʼó né melo ewémbó elé

bʼóó abi álú eké bʼóó mammyε, bʼóó abi ányé mafoó abi ánane manané tametame, abi áwane bʼóó, abi ánógé aló uka, abi ábyage gebyó ne bʼóó débwólé.

16 “Ne me Jisʼos ntó ekiénné wa nnó echwó egaré enyú unó bina né machomele bʼóó Eṣʼwáó. Me nlú mpyáne mfwa David, me nlú ntó eké membe ayi agenege né gejejegé bíí.”

17 Ajóógé mbó, Mendoó Eṣʼwáó ne Mendée maá egóηme aké, “Chwó Ata Jisʼos.” Ne yéndémuú ayi awuú mekomejóó yina, abó manjóó ntó nnó “Chwó.” Ne yéndémuú ayi mmwólé manaá epyέé ji, achwó ne yéndémuú ayi akεlege achwó anyú manaá ami machyεge genwá ewé alá chyεgé ηka.

Kwyakwya mejóó

18 Ne me Jon nkwelege mbeé mbaá yéndémuú ayi áwuú mekomejóó ayi asamé né mmu ηwe ayina. Mekomejóó yina ayi agarege unó bi upyέé nye nana ne ebi upye nye meso gébé nnó, “Muú ayi agbege genó eyigé chá né unó bi ásamé né ηwe yina, Eṣʼwáó agbége nye ntó efwyale wuú ne ufóó mameé ukeneama ebi ásamé né ηwe yina. 19 Ne yéndémuú ayi aferege genó né unó bi ásamé né ηwe yina ayi agaré unó bi upye nye nana ne ebi upye nye meso gébé, Eṣʼwáó ntó asélé nye uto ebi abó achyέé ji nnó akpé ne melo ukpea ewémbó ányé umpomé genóó eyi géchyεge genwá eyi gélagé byé, ndere asamé né ηwe yina.”

20 Ne muú ayi agarége unó bina aké, “Wáwálé elá gachyέé me nchwáó.”

Jon aké, Amen, chwó Ata Jisʼos.

21 Nnenémmye nnó Ata Jisʼos áléregé bʼóó Eṣʼwáó ako galógaló.